

**T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ SOMUT
OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS UNSURLARI BAĞLAMINDA
İNCELENMESİ**

YILDIZ GÜRBÜZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZİRAN, 2019
MUĞLA**

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ SOMUT OLMAYAN
KÜLTÜREL MİRAS UNSURLARI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

YILDIZ GÜRBÜZ

Eğitim Bilimleri Enstitüsünce

“Yüksek Lisans”

Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Sözlü Savunma Tarihi: 19.06.2019

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Sibel TURHAN TUNA

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Nevin AKKAYA

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Aysun DURSUN

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Ayşe Rezan ÇEÇEN EROĞUL

HAZİRAN, 2019

TUTANAK

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün 29/05/2019 tarih ve 290/2 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin (24/7) maddesine göre, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Yıldız GÜRBÜZ'ün "Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları Bağlamında İncelenmesi" başlıklı tezini incelemiş ve aday 19/06/2019 tarihinde saat 11.30'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 60 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin kabul edildiğine ay. bilgi.. ile karar verilmiştir.

Doç. Dr. Sibel TURHAN TUNA

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Nevin AKKAYA

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Aysun DURSUN

Üye

ETİK BEYANI

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanan “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları Bağlamında İncelenmesi” başlıklı Yüksek Lisans tez çalışmasında;

- Tez içinde sunulan veriler, bilgiler ve dokümanların akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde edildiğini,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçların bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunulduğunu,
- Tez çalışmasında yararlanılan eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterildiğini,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapılmadığını,
- Bu tezde sunulan çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 19/06/2019

YILDIZ GÜRBÜZ

Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS UNSURLARI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

YILDIZ GÜRBÜZ

Yüksek Lisans Tezi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Sibel TURHAN TUNA

Haziran 2019, 533 sayfa

Bu çalışmanın genel amacı, ortaokul Türkçe ders kitaplarının somut olmayan kültürel miras unsurlarının tespit edilebilmesi ve buradan hareketle MEB’de seçmeli ders konumundaki Halk Kültürü dersinin tüm sınıflarda okutulabilmesinin önemine dikkat çekebilmektir.

Çalışmada Millî Eğitim Bakanlığı’nda 2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim Öğretim dönemlerinde okutulan ulaştığımız ortaokul Türkçe ders kitapları doküman incelemesi tekniğiyle değerlendirilmiştir. Popüler kültür karşısında unutulmaya yüz tutmuş somut olmayan kültürel miras konusunda yapılan çalışmalara ek olarak böyle bir çalışma yapılmasının önemli olduğu düşünülmüştür.

Bu çalışma beş bölümden oluşmaktadır: Giriş, kuramsal çerçeve ile ilgili araştırmalar, yöntem, bulgular, tartışma, sonuç ve öneriler. Çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sınırlılıkları ve tanımlar ile ilgili bilgi verilmiştir. İkinci bölümde Türkçe dersinin amaçları ve Türkçe dersi öğretim programı, kültür, kültürel miras, somut kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras konularında açıklamalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde çalışmanın yöntemi üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölüm kendi içinde iki bölüme ayrılmış olup birinci bölümde çalışmanın Türkçe ders kitaplarından elde edilen bulguları sunulmuştur. Her bir kitap incelemesinin sonunda değerlendirme bölümlerine yer verilmiştir. İkinci bölümde somut olmayan kültürel mirası koruma bağlamında Halk Kültürü dersi ve önemi başlığına yer verilmiştir. Bu başlık altında Türkçe ders kitaplarından elde edilen bulgular Halk Kültürü dersinin kazanımları ile ilişkilendirilmiş ve bu bağlamda Halk Kültürü dersinin gerekliliğine dikkat çekilmiştir. Çalışmanın beşinci bölümü ise tartışma, sonuç ve önerilerden oluşmaktadır.

Anahtar kelimeler: Kültür, kültürel miras, somut olmayan kültürel miras, Türkçe ders kitapları, Halk kültürü dersi

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE SECONDARY SCHOOL TEXTBOOKS IN THE CONTEXT OF INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE ELEMENTS

YILDIZ GÜRBÜZ

Master Thesis, Turkish Education Department

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Sibel TURHAN TUNA

June 2019, 533 pages

The aim of this study is to determine the intangible cultural heritage elements in Turkish textbooks in secondary school. From this point of view, it is aimed to draw attention to the importance of teaching Folk Culture course as an elective course in all grades of MEB.

The sample of the study consists of secondary school Turkish textbooks taught at the Ministry of National Education in 2016-2017 and 2017-2018 academic years. In this study, document analysis, which is one of the qualitative research methods, was used. In addition to the studies on intangible cultural heritage that has been forgotten in the face of popular culture, such a study is considered to be important.

The study consists of 5 chapters: introduction, theoretical framework, researches, methods, findings, discussion, conclusions and recommendations. In the first part, the information about the problem situation, aim, importance, limitations and definitions of the research are given. In the second part, the objectives of the Turkish course and explanations about the Turkish curriculum, culture, cultural heritage, concrete cultural heritage and intangible cultural heritage are given. The third section includes the method of the study. The fourth chapter is divided into two sections. Firstly, the findings obtained from the Turkish textbooks of the study are given. At the end of each book review, the evaluation section is included. Then, the course and the importance of Folk Culture in the context of preserving the intangible cultural heritage are included. Under this title, the findings obtained from the Turkish textbooks were associated with the achievements of the Folk Culture course and the necessity of the Folk Culture course was pointed out. The fifth and final part of the study consists of discussions, conclusions and suggestions.

Keywords: Culture, cultural heritage, intangible cultural heritage, Turkish textbooks, Folk culture lesson

ÖNSÖZ

Teknolojik gelişmelerle birlikte popüler kültürün insanlar üzerindeki etkisi artmış ve kendi kültürüne yabancı bireyler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu bağlamda somut olmayan kültürel mirasın önemi kaçınılmaz olmuştur. Somut olmayan kültürel miras aktarımının yapılabileceği en önemli derslerden biri Türkçe dersi, bir diğeri ise Halk Kültürü dersidir. Halk Kültürü dersinin seçmeli ders olması sebebiyle bu konuda Türkçe dersine daha önemli görevler düşmektedir. Bu manada Türkçe ders kitaplarının somut olmayan kültürel mirası koruma, yaşatma ve gelecek nesillere aktarma konusunda seçkin kaynaklar olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada 2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemlerinde okutulan ulaştığımız ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki somut olmayan kültürel miras unsurlarının tespit edilebilmesi ve buradan hareketle MEB’de seçmeli ders konumundaki Halk Kültürü dersinin tüm sınıflarda okutulabilmesinin önemine dikkat çekebilmek amaçlanmıştır.

Çalışmanın giriş kısmını oluşturan birinci bölümde problem durumu belirlenmiş, somut olmayan kültürel mirasın aktarımı konusunda Türkçe ders kitaplarıyla ilgili kapsamlı bir çalışma olmadığı belirtilmiştir. Bu bağlamda eğitim ve kültür ilişkisi üzerinden çalışmanın önemi vurgulanmıştır. Bu doğrultuda çalışmanın amacına, sınırlılıklarına ve konuyla ilgili kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

İkinci bölümde Türkçe dersi öğretim programı ve Türkçe dersinin amaçları üzerinde durulmuştur. Kültür, kültürel miras, somut kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras ile ilgili bilgiler verilmiştir. “Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi”nin amaçları belirtilmiş, somut olmayan kültürel miras unsurları maddeler halinde verilmiştir. “İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi”ne 2008 tarihinden itibaren eklenen unsurlar da bu bölümde yer almıştır.

Üçüncü bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması, veri toplama araçları ve verilerin analizi bölümlerine yer verilmiştir. Çalışma kapsamında incelenen Türkçe ders kitapları doküman analizi tekniği ile incelenmiştir. Veriler analiz edilirken “Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi”ndeki madde başlıkları esas alınmıştır. Sözleşme maddelerinde yer alan diğer başlıklarına alt başlıklar açılmıştır. Örneğin, “13d. Diğer” başlığı altında “13d1. Hayvan Adları/Cansız Varlık Adları” yer almıştır. Hanlar, saraylar, çarşılar, köprüler vb. halk mimarisi unsurları hangi başlık altında değerlendirilmek konusunda çekimser kalındığı için bu unsurlara hem yer adları başlığı altında hem de halk mimarisi başlığı altında yer verilmiştir.

Dördüncü bölüm kendi içinde iki bölümden oluşmuştur: Birinci bölümde çalışma kapsamında incelenen Türkçe ders kitaplarından elde edilen somut olmayan kültürel miras unsurları ile ilgili bulgular sunulmuştur. Her bir kitap incelemesinin sonunda o kitap ile ilgili değerlendirmelere ve grafiklere yer verilmiştir. İkinci bölümde somut olmayan kültürel mirası koruma bağlamında Halk Kültürü dersi ve önemi başlığına yer verilmiştir. Bu başlık altında Türkçe ders kitaplarından elde edilen bulgular Halk Kültürü dersinin kazanımları ile ilişkilendirilmiş ve bu bağlamda Halk Kültürü dersinin gerekliliğine dikkat çekilmiştir.

Beşinci bölümde tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir. Bu bölümde bulgulardan elde edilen veriler tartışılmış, genel bir değerlendirme yapılmıştır. Çalışma sonucu elde edilen bulgular somut olmayan kültürel mirasın altı ana maddesine göre ele alınmış,

sonuçlar üzerinde durulmuştur. Sonrasında alışma sonuçlarına göre öneriler sunulmuştur.

Tez çalışmasının sonunda çalışmada yararlanılan kaynakların listelendiği kaynakçaya yer verilmiştir.

Tez çalışmam süresince sabrına hayran kaldığım, beni hiçbir zaman geri çevirmeyen, her zaman, her konuda bana destek olan, ben beni bıraktığımda bile o beni bırakmayan tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Sibel TURHAN TUNA'ya sonsuz sevgi ve şükranlarımı sunuyorum.

Lisans Ğrenimimden bu yana ilgisini ve desteğini hep üzerimde hissettiğim değerli hocam Sayın Doç. Dr. Nilgün AÇIK NKAş'a teşekkürü bir borç bilirim.

Deneyimlerini ve bilgilerini her zaman benimle paylaşan, bir kardeş yakınlığı ile bana destek olan sevgili hocam Arş. Gör. Handan ÇELİK'e teşekkür ediyorum.

Sorduğum tüm sorulara sabırla cevap veren, bilgi ve desteklerini esirgemeyen Zehra ERĐL ÖZKUL ve Zeynep Fatma ER'e teşekkür ediyorum.

Canım annem Serpil GÜRBÜZ, canım babam Nurdoğan GÜRBÜZ, canım ağabeyim Osman GÜRBÜZ'e beni bu yolda yalnız bırakmadıkları için ve her daim destekçim oldukları için minnettarım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiv
KISALTMALAR DİZİNİ	xv

BÖLÜM I GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Problem Cümlesi	5
1.5. Araştırmanın Alt Problemleri	5
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.7. Tanımlar.....	6

BÖLÜM II KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Türkçe Dersinin Amaçları ve Türkçe Dersi Öğretim Programı.....	8
2.2. Kültür	9
2.3. Kültürel Miras	9
2.3.1. Somut Kültürel Miras	10
2.3.2. Somut Olmayan Kültürel Miras.....	10

BÖLÜM III YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli (Deseni).....	24
3.2. Evren ve Örneklem	24

3.3. Verilerin Toplanması	25
3.4. Veri Toplama Araçları	26
3.5. Verilerin Analizi	26

BÖLÜM IV

BULGULAR

I. 2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemlerinde Okutulan Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Bulgular	27
4.1. 2016-2017 Eğitim Öğretim Dönemi Beşinci Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Bulgular	27
4.1.1. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları ile İlgili Bulgular	27
4.1.2. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar ile İlgili Bulgular	28
4.1.3. Gösteri Sanatları ile İlgili Bulgular.....	57
4.1.4. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler ile İlgili Bulgular.....	58
4.1.5. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalara Dair Bulgular	70
4.1.6. El Sanatları Geleneği ile İlgili Bulgular	79
4.1.7. Değerlendirme (K1).....	82
4.2. 2016-2017 Eğitim Öğretim Dönemi Altıncı Sınıf Dörtel Yayıncılık Türkçe Ders Kitabındaki Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Bulgular	84
4.2.1. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları ile İlgili Bulgular	85
4.2.2. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar ile İlgili Bulgular	85
4.2.3. Gösteri Sanatları ile İlgili Bulgular.....	103
4.2.4. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler ile İlgili Bulgular.....	104
4.2.5. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalara Dair Bulgular	108
4.2.6. El Sanatları Geleneği ile İlgili Bulgular	113
4.2.7. Değerlendirme (K2).....	114
4.3. 2016-2017 Eğitim Öğretim Dönemi Yedinci Sınıf Meram Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Bulgular	117
4.3.1. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları ile İlgili Bulgular	117
4.3.2. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar ile İlgili Bulgular	118
4.3.3. Gösteri Sanatları ile İlgili Bulgular.....	132
4.3.4. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler ile İlgili Bulgular.....	133
4.3.5. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalara Dair Bulgular	136
4.3.6. El Sanatları Geleneği ile İlgili Bulgular	140
4.3.7. Değerlendirme (K3).....	140

4.4. 2016-2017 Eğitim Öğretim Dönemi Sekizinci Sınıf Dikey Yayıncılık Türkçe Ders Kitabındaki Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Bulgular	142
4.4.1. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları ile İlgili Bulgular	142
4.4.2. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar ile İlgili Bulgular	143
4.4.3. Gösteri Sanatları ile İlgili Bulgular	171
4.4.4. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler ile İlgili Bulgular	173
4.4.5. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalara Dair Bulgular	183
4.4.6. El Sanatları Geleneği ile İlgili Bulgular	192
4.4.7. Değerlendirme (K4)	197
4.5. 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi Beşinci Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Bulgular	200
4.5.1. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları ile İlgili Bulgular	200
4.5.2. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar ile İlgili Bulgular	200
4.5.3. Gösteri Sanatları ile İlgili Bulgular	216
4.5.4. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler ile İlgili Bulgular	218
4.5.5. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalara Dair Bulgular	222
4.5.6. El Sanatları Geleneği ile İlgili Bulgular	228
4.5.7. Değerlendirme (K5)	230
4.6. 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi Altıncı Sınıf Başak Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Bulgular	233
4.6.1. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları ile İlgili Bulgular	233
4.6.2. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar ile İlgili Bulgular	233
4.6.3. Gösteri Sanatları ile İlgili Bulgular	260
4.6.4. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler ile İlgili Bulgular	262
4.6.5. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalara Dair Bulgular	270
4.6.6. El Sanatları Geleneği ile İlgili Bulgular	276
4.6.7. Değerlendirme (K6)	279
4.7. 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi Yedinci Sınıf Ez-De Yayıncılık Türkçe Ders Kitabındaki Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Bulgular	281
4.7.1. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları ile İlgili Bulgular	282
4.7.2. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar ile İlgili Bulgular	282
4.7.3. Gösteri Sanatları ile İlgili Bulgular	311
4.7.4. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler ile İlgili Bulgular	311
4.7.5. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalara Dair Bulgular	318
4.7.6. El Sanatları Geleneği ile İlgili Bulgular	323

4.7.7. Değerlendirme (K7).....	325
4.8. 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi Sekizinci Sınıf Dörtel Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Bulgular	327
4.8.1. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları ile İlgili Bulgular	327
4.8.2. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar ile İlgili Bulgular.....	328
4.8.3. Gösteri Sanatları ile İlgili Bulgular.....	356
4.8.4. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler ile İlgili Bulgular.....	356
4.8.5. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalara Dair Bulgular	362
4.8.6. El Sanatları Geleneği ile İlgili Bulgular	368
4.8.7. Değerlendirme (K8).....	370
4.9. 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi Altıncı Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Bulgular	372
4.9.1. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları ile İlgili Bulgular	373
4.9.2. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar ile İlgili Bulgular.....	373
4.9.3. Gösteri Sanatları ile İlgili Bulgular.....	47
4.9.4. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler ile İlgili Bulgular.....	408
4.9.5. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalara Dair Bulgular	418
4.9.6. El Sanatları Geleneği ile İlgili Bulgular	424
4.9.7. Değerlendirme (K9).....	426
4.10. 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi Sekizinci Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Bulgular	428
4.10.1. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları ile İlgili Bulgular	428
4.10.2. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar ile İlgili Bulgular.....	429
4.10.3. Gösteri Sanatları ile İlgili Bulgular.....	464
4.10.4. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler ile İlgili Bulgular.....	465
4.10.5. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalara Dair Bulgular	472
4.10.6. El Sanatları Geleneği ile İlgili Bulgular	480
4.10.7. Değerlendirme (K10).....	481
II. Somut Olmayan Kültürel Mirası Koruma Bağlamında Halk Kültürü Dersi ve Önemi.....	484
II.1. Değerlendirme.....	497

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma	502
---------------------	-----

5.2. Sonuç	509
5.3. neriler	512
KAYNAKÇA	514
ÖZGEÇMİŞ	518

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. K1. 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Değerlendirmesi.....	84
Şekil 1.2. K2. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Değerlendirmesi.....	117
Şekil 1.3. K3. 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Değerlendirmesi.....	142
Şekil 1.4. K4. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Değerlendirmesi.....	199
Şekil 1.5. K5. 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Değerlendirmesi.....	232
Şekil 1.6. K6. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Değerlendirmesi.....	281
Şekil 1.7. K7. 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Değerlendirmesi.....	327
Şekil 1.8. K8. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Değerlendirmesi.....	372
Şekil 1.9. K9. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Değerlendirmesi.....	428
Şekil 1.10. K10. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Değerlendirmesi.....	483

KISALTMALAR DİZİNİ

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

SOKÜM: Somut Olmayan Kültürel Miras

K1.: Kitap 1

K2: Kitap 2

K3: Kitap 3

K4: Kitap 4

K5: Kitap 5

K6: Kitap 6

K7: Kitap 7

K8: Kitap 8

K9: Kitap 9

K10: Kitap 10

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde “problem durumu”, “araştırmanın amacı”, “araştırmanın önemi”, “araştırmanın problem cümlesi”, “araştırmanın alt problem cümleleri”, “araştırmanın sınırlılıkları” ve “tanımlar” bölümlerine yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Teknolojinin gelişimi ile birlikte insanlar kendi kültürüne yabancılaşmakta, popüler kültürün etkisi altına girmektedirler. Gün geçtikçe yeni nesil, teknolojinin esiri olmakta, özünü unutmaya yüz tutmaktadır. Kültür, değer, gelenek, görenek kavramları önemini yitirmekte ve bu kavramların korunması tehlikesiyle karşı karşıya kalınmaktadır. Geçmişimizin değerlerine, geleneklerine sahip çıkmak için birtakım çalışmalar yapılmaktadır. Bu değerler, gelenekler kültürel mirası oluşturmaktadır. Kültürel miras, geçmişten geleceğe aktarılan maddi ve manevi tüm unsurlardır. Tarihî yapılar, sit alanları somut kültürel miras unsuru iken gelenekler, görenekler, düğünler, bayramlar somut olmayan kültürel miras unsurlarındandır.

Somut olmayan kültürel mirasın korunması, geliştirilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması konusu önem arz etmektedir. Bu konuda Millî Eğitim Bakanlığı da çalışmalar yürütmektedir. Ders kitaplarıyla, öğretim programlarıyla, seçmeli derslerle öğrencilere birtakım değerler, unsurlar aktarılmaya çalışılmaktadır. Türkçe dersi de somut olmayan kültürel mirasın aktarımının yapılabileceği önemli derslerden biridir. Bu amaçla araştırmanın problem cümlesi “2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemlerinde okutulan ulaştığımız ortaokul Türkçe ders kitaplarında somut olmayan

kültürel miras unsurları olan sözlü gelenekler ve anlatımlar, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar ve el sanatları geleneği boyutlarına hangi temalarda, hangi metinlerde nasıl ve ne sıklıkta yer verilmiştir?” şeklinde belirlenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Somut olmayan kültürel miras unsurlarının yaşayan niteliği yani bugün de var olması önemlidir. Bir kültür mirası tarihte kalmış, yüzlerce yıl unutulmuş ve bu mirası sürdüren bir kişi, grup ya da topluluk yoksa bu konunun somut olmayan kültürel miras niteliği kalmamıştır (Oğuz, 2009). Kültür mirası sayılabilmesi için o unsurların geçmişten geleceğe taşınması gerekir. Geçmişten geleceğe taşınan bu kültür mirası unsurları belki de gençlere ilham kaynağı olacak; onların mani ezberlemelerini sağlayacak, meddahlığa, karagöz oynaticılığına ve bununla ilgili mesleklere özenmelerine yardımcı olacaktır.

Kültür mirası unsurlarının gelecek kuşaklara aktarılmasının bir yolu da Millî Eğitim Bakanlığı tarafından seçmeli ders olarak okutulan Halk Kültürü dersidir. Küreselleşme karşısında ulusal kimliğin korunmasına katkı sağlaması açısından halk kültürünün gelecek nesillere aktarılması önemlidir. Bu aktarımın yolu eğitim ve öğretimden geçmektedir. Genç nesillerin geçmişini ve bugününü öğrenip geleceğe yönelmeleri, daha mutlu, daha sağlıklı bir hayat için ait oldukları kültürü ve bu kültürü oluşturan çevreyi tanımalarını sağlamak Türk millî eğitiminin temel amaçlarındandır. Halk kültürü sinema, televizyon vb. örgün olmayan kültür aktarım alanlarında farklı nedenlerle kullanılmadığı ve eğitim kurumlarında yer almadığı için yakın gelecekte şehirdeki çocuklar popüler kültürün etkisi altında kalacak ve kendi kültürlerine yabancılaşacaktır. Oysaki Türk halk kültürü hâlâ özgün ve zengindir. Bu sebeple kültür aktarımının her alanda yapılması kaçınılmazdır.

Halk Kültürü Dersi Öğretim Programı (2018) ile öğrencilerin kültür ve halk kültürü arasındaki ilişkiyi kavramaları, toplumsal uygulamalar, sözlü anlatımlar, halk bilgisi, halk sanatları, gösteri sanatlarına dair amaçları gerçekleştirmeleri, kültürel mirasın korunması, aktarılması, yaşatılması ve geliştirilmesi gerekliliğini fark etmeleri, halk kültürünün öğelerini benimsemesi ve her fırsatta benimsetmeye çalışmaları amaçlanmaktadır. Bu ders ile birlikte öğrenciler hem kültürlerini tanıyacak hem de

kendilerine farklı iş alanları oluşturabileceklerdir. Oğuz, Halk Kültürü dersini alan öğrencilerin arasından meraklarını ve akademik gelişimlerini sürdürenlerin etkin bir şekilde iş hayatına atıldıklarında bu derste öğrendiklerini uygulayarak mesleklerinde özgün, yeni ve canlı kareler oluşturacaklarını ve bu alandaki birikimlerini ekonomik getirileri de olan verilere dönüştürerek iş ve istihdam alanları yaratabileceklerini söylemektedir (Oğuz, 2009).

Halk Kültürü dersinin seçmeli ders olması sebebiyle somut olmayan kültürel mirasın aktarımının yapılabilmesi bir diğer ders Türkçe dersidir. Türkçe dersi zorunlu ders olduğu için somut olmayan kültürel miras gelecek nesillere aktarmada ve öğrencilerin somut olmayan kültürel miras konusuna daha yakın olmalarında önemli görülmektedir. Özellikle son dönem Türkçe ders kitaplarında birçok somut olmayan kültürel miras unsuruna yer verilmiştir. Öğrenciler kitaplarda yer alan “Biz ve Kültürümüz”, “Millî Kültür”, “Millî Kültürümüz” vb. temalar ve bu temalardaki metinler aracılığıyla kültürü sahiplenme, koruma ve aktarma bilincine sahip olmaktadır. Bu manada çalışmanın amacı, 2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemlerinde okutulan ulaştığımız ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki somut olmayan kültürel miras unsurlarının tespit edilebilmesi ve buradan hareketle MEB’de seçmeli ders konumundaki Halk Kültürü dersinin tüm sınıflarda okutulabilmesinin önemine dikkat çekebilmeştir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Oğuz (2004), somut olmayan kültürel mirasın toplulukların, grupların bazen de bireylerin çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli biçimde yeniden yaratılan, onlara milli kimlik ve devamlılık duygusu veren uygulamalar, temsiller, anlatımlar, beceriler ve buna ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar demek olduğunu belirtmiştir. Somut olmayan kültürel miras, somut kültürel miras gibi maddi unsurlardan değil manevi unsurlardan oluşur ve insanla birlikte hayat bulur. Bu unsurlar toplumların uygulamaları, temsilleri, bilgi ve becerileridir. Önceki nesillerin yaşayış biçimleri, gelenekleri, görenekleri, kutlamaları, el sanatlarının günümüze taşınması ve geleceğe aktarılması somut olmayan kültürel mirasın korunmasına bağlıdır. Bu miras, toplumların etkileşimlerine, yaşayışlarına bağlı olarak yeniden oluşturulur ve devam ettirilir. Böylece kültürel çeşitlilik de sağlanmış olur.

“Yeni yasalaşan 12 yıllık zorunlu eğitimle birlikte 66. aydan itibaren örgün eğitime başlayacak çocuk, aile içi ve yakın çevreden aldığı folklor ve kültüre dayalı temel eğitimine bundan sonra örgün eğitim kurumlarındaki öğretim programlarıyla devam eder” (Okur, 2013: 880). Bu kurumlarda verilecek eğitim çocuğun kültürünü öğrenmesini, korumasını ve yaşatmasını sağlayacağı için eğitim programlarının buna göre hazırlanması ve düzenlenmesi gerekir. Okur (2013), örgün eğitim programlarında folklor ve kültürün aktarımında dil ve eğitimin öneminin büyük olduğunu, dil ve eğitimin de ders kitapları aracılığıyla aktarıldığını, bu bağlamda Türkçe dersine ve Türkçe ders kitaplarına önemli görevler düştüğünü belirtmiştir. Türkçe ders kitaplarının görevi; öğrencileri Türk toplumunun maddî ve manevî kültürel değerleriyle kaynaştırmak, bütünleştirmek; ulusal kültürü ve evrensel kültürü zenginleştirmek, ulusal kimlik ve kültürel değerlerini yitirmeksizin farklı kültür ve coğrafyalara uyum sağlayabilecek yetenekli nesiller yetiştirmek (Coşkun, 1996) olarak açıklanmıştır.

Yenilenen Halk Kültürü Dersi Öğretim Programı (2018), 5-8. Sınıflarda her sınıf düzeyi için haftada iki ders saati olmak üzere toplam 72 saatlik bir süre baz alınarak hazırlanmıştır. Halk Kültürü dersi de somut olmayan kültürel mirası aktarma görevini üstlenmiş; popüler kültürün karşısında öğrencilerin yozlaşmamasını, kendi kültürlerine sahip çıkmasını ve farklı kültürel örüntüleri çok yönlü ve hoşgörülü bir yaklaşımla tanımayı kazandırmayı hedeflemiştir. Kutlu’ya göre (2009), bu ders somut olmayan kültürel mirasın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasında etkin ve önemli bir araç olmuştur. Fakat Yılmaz (2012), uygulamada halk kültürü dersiyle beraber on dersin daha seçmeli olmasıyla öğrencilerin bu dersi hiç okumadan mezun olma durumuna değinmiştir. Bu bağlamda düşünülecek olursa Türkçe dersinin zorunlu ders olması sebebiyle somut olmayan kültürel mirası gelecek nesillere aktarmada daha önemli olduğu söylenebilir.

Özellikle son dönem Türkçe ders kitaplarında birçok somut olmayan kültürel miras unsuruna yer verilmiştir. Bu unsurların varlığının tespit edilmesi için de çalışma önem arz etmektedir. Nitekim örgün eğitimde öğrenciler “Biz ve Kültürümüz”, “Millî Kültür”, “Millî Kültürümüz” vb. temalar aracılığıyla kültürü sahiplenme, koruma ve aktarma bilincine sahip olmaktadır.

Ders kitaplarındaki somut olmayan kültürel miras unsurlarının varlığının tespit edilmesi genç kuşakların kültürünü daha iyi öğrenmesine, kültürüne sahip çıkmasına, onu tanımasına ve tanıtmasına katkı sağlayacak, kültürel yozlaşmayı önleyecek, yaşayan ve

yaşatılan bir kültürün parçası olmalarını kolaylaştıracaktır.

Kültür, maddi ve manevi sahip olunan her şeydir. Eğitim de kültürün bir parçasıdır. Kültür aktarımının yapılmasının eğitim yolu ile daha kolay olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda Türkçe ders kitaplarındaki somut olmayan kültürel miras unsurlarının tespitinin yapılması önemli görülmektedir. Ayrıca çalışmanın somut olmayan kültürel mirasın korunması, yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılması adına yeni çalışmalara kaynaklık edeceği düşünülmektedir. Türkçe ders kitaplarının hazırlanma sürecinde de çalışmanın verileri göz önünde bulundurulabilecektir.

1.4. Araştırmanın Problem Cümlesi

2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemlerinde okutulan ulaştığımız ortaokul Türkçe ders kitaplarında somut olmayan kültürel miras unsurları olan yaşayan insan hazineleri/geleneğin ustaları, sözlü gelenekler ve anlatımlar, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar ve el sanatları geleneği boyutlarına hangi temalarda, hangi metinlerde nasıl ve ne sıklıkta yer verilmiştir?

1.5. Araştırmanın Alt Problemleri

1. 2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemlerinde okutulan ulaştığımız ortaokul Türkçe ders kitaplarında somut olmayan kültürel miras unsuru olan sözlü gelenekler ve anlatımlar boyutuna hangi temalarda, hangi metinlerde nasıl ve ne sıklıkta yer verilmiştir?
2. 2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemlerinde okutulan ulaştığımız ortaokul Türkçe ders kitaplarında somut olmayan kültürel miras unsuru olan gösteri sanatları boyutuna hangi temalarda, hangi metinlerde nasıl ve ne sıklıkta yer verilmiştir?
3. 2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemlerinde okutulan ulaştığımız ortaokul Türkçe ders kitaplarında somut olmayan kültürel miras unsuru olan toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler boyutuna hangi temalarda, hangi metinlerde nasıl ve ne sıklıkta yer verilmiştir?

4. 2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemlerinde okutulan ulaştığımız ortaokul Türkçe ders kitaplarında somut olmayan kültürel miras unsuru olan doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar boyutuna hangi temalarda, hangi metinlerde nasıl ve ne sıklıkta yer verilmiştir?

5. 2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemlerinde okutulan ulaştığımız ortaokul Türkçe ders kitaplarında somut olmayan kültürel miras unsuru olan el sanatları geleneği boyutuna hangi temalarda, hangi metinlerde nasıl ve ne sıklıkta yer verilmiştir?

6. Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) bağlamında incelenen 2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim Öğretim dönemlerinde okutulan ulaştığımız ortaokul Türkçe ders kitaplarından hareketle somut olmayan kültürel mirasın korunması bağlamında Halk Kültürü dersi kazanımlarına hangi temalarda, hangi metinlerde nasıl ve ne sıklıkta yer verilmiştir?

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma 2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemlerinde okutulan ulaştığımız ortaokul Türkçe ders kitaplarıyla sınırlıdır. Bu kitaplar şunlardır:

2016-2017 Eğitim Öğretim Dönemi 5. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı

2016-2017 Eğitim Öğretim Dönemi 6. Sınıf Dörtel Yayıncılık Türkçe Ders Kitabı

2016-2017 Eğitim Öğretim Dönemi 7. Sınıf Meram Yayınları Türkçe Ders Kitabı

2016-2017 Eğitim Öğretim Dönemi 8. Sınıf Dikey Yayıncılık Türkçe Ders Kitabı

2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi 5. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı

2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi 6. Sınıf Başak Yayınları Türkçe Ders Kitabı

2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi 7. Sınıf Ez-de Yayıncılık Türkçe Ders Kitabı

2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi 8. Sınıf Dörtel Yayıncılık Türkçe Ders Kitabı

2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı

2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı

1.7. Tanımlar

Kültür: Bir milletin dinî, ahlaki, akli, estetik, lisani, iktisadî ve fennî hayatlarının ahenkli bir bütünüdür (Gökalp, 1975:27).

Kültürel miras: Sanatçıların, mimarların, müzisyenlerin, yazarların, bilim adamlarının yapıtlarını, aynı zamanda bunların içinde adı bilinmeyen sanatçıların yarattığı eserleri, insanların maddi olmayan ifadelerini ve genelde topluma anlam veren tüm değerleri içerir (UNESCO,1982:43).

Somut kültürel miras: Tarihi kentler, binalar, kültürel alanlar, taşınabilir kültürel varlıklar vb. yi içine alan maddi kültür unsurlarıdır.

Somut olmayan kültürel miras: Toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve buna ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar anlamına gelir (Oğuz, 2009).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Türkçe Dersinin Amaçları ve Türkçe Dersi Öğretim Programı

Türkçe Dersi Öğretim Programı, 2018 yılında yenilenmiştir. 2015 yılındaki program gibi 2018 yılı programı da 1-8. Sınıfları kapsamaktadır. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018:8) ile öğrencilerin; “millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermesinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi, Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması amaçlanmıştır”. Programda her sınıf düzeyinde 8 temanın yer alması, bu temalardan “Erdemler”, “Millî Kültürümüz”, “Millî Mücadele ve Atatürk” temalarının her sınıf düzeyinde işlenmesinin zorunlu olması gerektiği belirtilmiştir.

Öğrenme-öğretme sürecinde yer verilmesi öngörülen temalar ve konu önerileri de programda yer almaktadır. SOKÜM bağlamında düşünülecek olursa örnek olarak “Erdemler” teması altında dayanışma, yardımlaşma, paylaşma; “Millî Kültürümüz” teması altında dinî büyükler, gelenekler, geleneksel sporlar, millî bayramlar vb., “Millî Mücadele ve Atatürk” teması altında 15 Temmuz, Çanakkale, İstiklâl Marşı vb., “Sanat” teması altında ebru, geleneksel sanatlar, gölge oyunu, minyatür, pandomim, seramik, tezhip; “Çocuk Dünyası” teması altında çocuk müzesi, geleneksel çocuk oyunları, oyuncak, sokak oyunları vb. konular “Biz ve Kültürümüz” ve “Millî Kültür”

gibi temalar da yer almaktadır.

Tüm bunlardan yola çıkarak Türkçe Dersi Öğretim Programının somut olmayan kültürel miras unsurları bakımından zengin olabileceği ve incelenmesi gerektiği düşünülmüştür.

2.2. Kültür

Kültürün birçok tanımı bulunmakla birlikte en genel tanımı, bir milletin yaratmış olduğu maddi ve manevi her şeydir. Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük'te kültür, “tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin” olarak geçmektedir (TDK, 2005: 1282). Bir başka tanımda kültür; “bir milletin dinî, ahlaki, akli, estetik, lisani, iktisadi ve fennî hayatlarının ahenkli bir bütünüdür” şeklinde verilir (Gökalp, 1975: 27). Kültür; milletin yüzyıllar boyu ilgi, ilgi, tutumlarından, davranışlarından oluşan, nesilden nesile aktarılagelen bir mirastır. Kültür, ait olduğu milletin hayatından izler taşır. Milletin sahip olduğu gelenekleri, görenekleri, düğünleri, bayramları vb. unsurlar o milletin kültürüdür (Göçer, 2012).

2.3. Kültürel Miras

Bir halkın kültürel mirası; hem sanatçıların, mimarların, müzisyenlerin, yazarların, bilim adamlarının yapıtlarını hem de bunların içinde adı bilinmeyen sanatçıların yarattığı eserleri, insanların maddi olmayan ifadelerini ve genelde topluma anlam veren tüm değerleri içerir.

Kültürel miras, diller, törenler, inançlar, tarihi yerler ve anıtlar, edebiyat, sanat eserleri, arşivler ve kütüphaneler gibi hem somut hem de somut olmayan eserleri içerir (UNESCO, 1982: 43). “Taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının oluşturduğu kültürel

miras, geçmiş yaşamla ilgili bilgileri bize aktaran en somut ve anlatımı en iyi belgelerin başındadır” (Madran ve Özgönül, 2005: 57). Miras denmesinin sebebi ise nesiller arası aktarıma sahip olmasından gelir.

2.3.1. Somut Kültürel Miras

Kültürel mirasın somut ve soyut (yani somut olmayan) iki kolu vardır: Somut kültürel miras unsurları maddi kültür unsurlarıdır ve bu unsurların tarihî, antropolojik, estetik, arkeolojik, bilimsel ya da etnolojik değerleri vardır. Sit alanları, yapılar, camiler, kiliseler, anıtlar vb. bu gruba girer. Somut kültürel mirasın korunması için Doğal ve Kültürel Dünya Mirasının Korunması Sözleşmesi (1972) ve Sualtı Kültürel Mirasının Korunması Sözleşmesi (2001) imzalanmıştır. Doğal ve Kültürel Dünya Mirasının Korunması Sözleşmesi, hiçbir ülke ve bölge ayrımı yapmadan insanlığın bugüne kadar ortaya koymuş olduğu tarihi yapıların, sit alanlarının ve doğal güzelliklerin korunması için hazırlanmıştır (Oğuz, 2007: 6). Sualtı Kültürel Mirasının Korunması Sözleşmesi ise sualtındaki kültürel mirasın korunması ve insanlığın ortak yararına sunulması için hazırlanmıştır ve diğer sözleşmeden farkı sualtındaki tarih öncesi, tarihsel, kültürel ve arkeolojik objeler, sit alanları, yapılar, batıklar gibi somut kültürel miras unsurlarını korumayı hedeflemesidir (Oğuz, 2007: 7).

2.3.2. Somut Olmayan Kültürel Miras

Kültürel mirasın diğer kolu olan somut olmayan kültürel miras, toplumların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve buna ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar anlamına gelir. Kuşaktan kuşağa aktarılan bu somut olmayan kültürel miras, toplumların ve grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli biçimde yeniden yaratılır ve bu onlara kimlik ve devamlılık duygusu verir; böylece kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya

katkıda bulunur (Oğuz, 2009: 57).

17 Ekim 2003 tarihinde UNESCO'nun 32. Genel Konferansı sırasında Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi imzalanmıştır. 32. Genel Konferans'ta UNESCO üyesi 192 ülkenin büyük çoğunluğunun kabul oyunu alan Sözleşme kısa sürede birçok ülkenin taraf olmasıyla yürürlüğe girmiştir. Türkiye, 19 Ocak 2006 tarihinde konuyu TBMM'de görüşmüş ve kabul etmiştir. 27 Mart 2006 tarihinde 45. ülke olarak taraf olmuştur (Oğuz, 2004).

Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, bir toplumun kendi kültürel kimliğinin bir parçası olarak gördüğü ve kuşaktan kuşağa aktarmak suretiyle günümüze kadar getirdiği somut olmayan kültürel miraslarını korumasına ve gelecek kuşaklara aktarmasına katkı sağlayacak yol, yöntem ve imkânları tanımlamaktadır (Oğuz, 2009:8). Sözleşmenin eğitime yönelik öngörülerini bağlamında Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu UNESCO Millî Komisyonu ve Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü ile temasa geçmiş, alan uzmanlarıyla yürütülen titiz bir hazırlık çalışmasının ardından ilköğretimin 6-8. Sınıflarına sözleşmenin amaç ve ilkelerine uygun bir şekilde "Halk Kültürü" dersinin konulmasını kararlaştırmıştır.

2006-2007 Eğitim Öğretim Yılında Türkiye'deki bütün 6. sınıflara, 2007-2008 Eğitim Öğretim Yılında 7. sınıflara, 2008-2009 Eğitim Öğretim Yılında da 8. sınıflara 1 saatlik seçmeli ders olarak okutulmuştur. Dersin öğrenme alanları, Halk Bilimi, Toplumsal Uygulamalar, Küreselleşme ve Halk Kültürü, Halk Sanatları, Müzik, Oyun, Eğlence, Sözlü Anlatımlar ve Halk Bilgisi şeklinde belirlenmiştir. Somut olmayan kültürel miras konuları bu alana uygun olarak 6. 7. ve 8. sınıflara dağıtılmıştır. Bu dersle öğrencilerin daha çok eğlenerek öğrenmesini ve öğrendiklerini çağdaş kültür üretim formlarına dönüştürmesini sağlayan bir yöntem izlenmiştir (MEB TTKB 2006, Kutlu, 2009).

Yenilenen Halk Kültürü Dersi Öğretim Programı (2018) ile Halk Kültürü dersinin 5-6-7-8. Sınıflara haftalık iki ders saati olarak konulması öngörülmüştür. Dersin öğrenme alanları da "Sözlü Anlatımlar", "Gösteri Sanatları", "Toplumsal Uygulamalar", "Halk Bilgisi", "El Sanatları Geleneği" ve "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Koruma" şeklinde belirlenmiştir. Bu öğrenme alanları bağlamında öğrencilerin kültürünü daha yakından tanınması, koruması, aktarması sağlanabilecektir.

Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin amaçları şu şekildedir:

- Somut olmayan kültürel mirası korumak,

- Somut olmayan kültürel mirasın taşıyıcısı konumundaki toplulukların, grupların ve bireylerin somut olmayan kültürel mirasına saygı göstermek,
  - Somut olmayan kültürel mirasın önemi konusunda yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde duyarlılığı arttırmak ve karşılıklı değerbilirliği sağlamak,
  - Uluslar arası işbirliği ve yardımlaşmayı sağlamak.
- (<http://www.unesco.org/culture/ich/doc/src/00009-TR-PDF.pdf>) (Son Erişim Tarihi: 14 Nisan 2019).

Sözleşmede beş madde hâlinde toplanan somut olmayan kültürel miras unsurları ise şöyledir:

- Dilin somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında bir araç işlevi gördüğü sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler: Mitler, efsaneler, masallar, destanlar, hikâyeler, ağıtlar, ninniler, türküler, bilmeceler, tekerlemeler
- Gösteri sanatları: Âşık icraları, atışmalar, karagöz, meddah, orta oyunu, köy seyirlik oyunları ve halk oyunları icraları
- Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve festivaller: Doğum, sünnet, evlenme, askere uğurlama, ölüm gibi geçiş dönemi gelenek ve görenekleri, toy, şölen, bayram, yıldönümü gibi her türlü geleneksel toplanma biçimleri ve bunlara dayalı geleneksel uygulamalar, inançlar vb.
- Halk bilgisi, evren ve doğa ile ilgili uygulamalar: Halkın geleneksel kültürel yapı içinde oluşturduğu halk hekimliği, halk baytarlığı, halk meteorolojisi, fal açma ve rüya tabirleri
- El sanatları geleneği: Usta çırak ilişkisi içerisinde öğrenilen ve seri üretime dayanmayan bakırcılık, kalaycılık, demircilik, semercilik, yorgancılık, sepetçilik gibi geleneksel meslekler (Oğuz, 2004: 9-10).

İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne 2008 tarihinden itibaren aşağıdaki unsurlar da eklenmiştir:

1. Meddahlık Geleneği (2008)
2. Mevlevi Sema Törenleri (2008)
3. Âşıklık Geleneği (2009)
4. Karagöz (2009)
5. Nevruz (Azerbaycan, Hindistan, İran, Kırgızistan, Özbekistan ve Pakistan ile ortak dosya, 2009 – Afganistan, Azerbaycan, Hindistan, Irak, İran, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Pakistan, Tacikistan ve Türkmenistan ile ortak dosya 2016)

6. Geleneksel Sohbet Toplantıları (Yaren, Barana, Sıra Geceleri ve diğeri, 2010)
  7. Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah (2010)
  8. Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali (2010)
  9. Geleneksel Tören Keşkeği (2011)
  10. Mesir Macunu Festivali (2012)
  11. Türk Kahvesi ve Geleneği (2013)
  12. Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı (2014)
  13. İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği: Lavaş, Katırma, Jupka, Yufka (Azerbaycan, İran, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye ile ortak dosya) (2016)
  14. Geleneksel Çini Sanatı (2016)
  15. Bahar Bayramı Hıdırellez (Makedonya ile ortak dosya) (2017)
  16. Dede Korkut-Korkut Ata Mirası: Kültürü, Efsaneleri ve Müziği (Azerbaycan ve Kazakistan ile Ortak Dosya, 2018)
- (http://www.unesco.org.tr/dokumanlar/somut_olmayan_km/SOKM_TR.pdf).

(Son Erişim Tarihi: 14 Nisan 2019)

Bize göre somut olmayan kültürel mirasın bütün unsurları önemlidir. Somut olmayan kültürel miras bu yolla nesilden nesile aktarılabilen ve gelenekten geleceğe yaşatılmaktadır. Somut olmayan kültürel mirasın tanınması, korunması ve geleceğe aktarılmasında Türkçe dersinin ve seçmeli ders olarak okutulan Halk Kültürü dersinin önemi büyüktür. Halk Kültürü dersi öğrencilerin kendi kültürlerini tanıyarak mirası korumalarına olanak sağlama, insanlığın kültürel zenginlik ve çeşitliliğinin güçlendirilmesine katkı sağlama, mirası kuşaktan kuşağa aktarma gibi temel amaçlar çerçevesinde uygulanmaktadır (Aral, 2016: 116). Türkçe dersinin de aynı işlevi görebilmesi için ders kitaplarının ve öğretim programlarının bu amaca yönelik olarak hazırlanması önemlidir. Yenilenen Türkçe Dersi Öğretim Programında (2018) millî, manevi, sosyal, sanatsal, ahlaki, evrensel değerlere önem veren bireyler yetiştirmek ve öğrencilerin millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek, Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla evrensel değerleri tanımalarını sağlamak amaçlanmaktadır.

Bu yaklaşım ve amaçlar doğrultusunda ortaokul Türkçe ders kitaplarının somut olmayan kültürel miras unsurları bakımından incelenmesi önemli görülmektedir. Somut olmayan kültürel miras unsurları listesi aşağıdaki gibidir. Numaralandırma yapılırken Oğuz'un

(2013: 155-164) SOKÜM Sözleşmesine Göre Halk Bilimi Kadroları başlığı esas alınmıştır:

A. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları

1. Âşıklar/Ozanlar
2. Mahalli Sanatçılar
3. Halk Oyunu Ustaları
4. Geleneksel El Sanatları Ustaları
5. Halk Hekimleri
6. Ortak Belleğe Ait Değerli Bilgilerin Ender Bulunur Taşıyıcıları
7. Bu Kategorilere Girmeyen Diğer Usta/Taşıyıcı/Sanatçı Kişiler

B.I. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar

1. Mitler
2. Efsaneler
  - 2a. Kır Efsaneleri
  - 2b. Kent Efsaneleri
  - 2c. Memoratlar
  - 2ç. Menkıbeler
3. Destanlar (Epos, Epope)
4. Masallar
5. Halk Hikâyeleri
6. Fıkralar
7. Deyimler
8. Atasözleri
9. Küfürler
10. Argo Sözcükler
11. Yemin Sözcükleri
12. Selamlaşma Sözcükleri
13. Adlar
  - 13a. Kişi Adları
  - 13b. Yer Adları
  - 13c. Sülâle Adları
  - 13ç. Lakaplar
  - 13d. Diğer
14. Sözlü Tarih

- 15. Halk Şiiri
- 15a. Ninniler
- 15b. Maniler
- 15c. Türküler
- 15ç. Ağıtlar
- 15d. Destanlar
- 15e. İlahiler
- 15f. Tekerlemeler
- 15g. Bilmeceler
- 15ğ. Alkışlar
- 15h. Kargışlar
- 15ı. Diğer

16. Sözlü Anlatımın Yardımcı Unsurları

- 16a. Jestler
- 16b. Mimikler
- 17. Diğer

B.II. Gösteri Sanatları

1. Halk Müziği

1a. Âşık Müziği ve Gösterimleri

1a1. Âşık Fasılları

1a2. Âşık Yarışmaları

1a3. Türkülü Hikâyeler

1a4. Diğer

1b. Tekke Şiiri ve Gösterimleri

1b1. Zikir

1b2. Sema

1b3. Semah

1b4. Diğer

1c. Anonim Müzik ve Gösterimleri

1c1. Türkü Türleri ve Ezgileri (Kırık Hava, Maya, Bozlak vb.)

1c2. Türkülü Atışmalar (Martufal, Bayraktar, Atma Türkü vb.)

1c3. Sıra Geceleri

1c4. Yaren Sohbetleri

1c5. Barana Sohbetleri

1c6. Kına Geceleri

1c7. Düğün Eğlenceleri

1c8. Diğer

1ç. Halk Çalgıları

1ç1. Vurmalı Halk Çalgıları

1ç2. Üflemeli Halk Çalgıları

1ç3. Tezeneli Halk Çalgıları

1ç4. Yaylı Halk Çalgıları

1ç5. Diğer

2. Halk Oyunları

2a. Halay

2b. Zeybek

2c. Bar

2ç. Horon

2d. Köçek

2e. Diğer

3. Halk Tiyatrosu

3a. Köy Seyirlik Oyunları

3b. Karagöz

3c. Kukla

3ç. Ortaoyunu

3d. Pantomim

3e. Meddah

3f. Diğer

B.III. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler

1. Törenler, Kutlamalar ve Ritüelleri

1a. Geçiş Törenleri

1a1. Doğum

1a1a. Çocuksuzluk ve Çözüm Uygulamaları

1a1b. Gebelik Dönemi

1a1c. Doğum Sırası

1a1ç. Doğum Sonrası

- 1a2. Diş Hediği
  - 1a3. Sünnet
  - 1a4. Nişan
  - 1a5. Düğün
  - 1a6. Askerlik
  - 1a7. Gurbete Çıkma
  - 1a8. Hacca Gitme
  - 1a9. Ölüm
  - 1a10. Diğer
  - 1b. Kutlamalar
    - 1b1. Bayramlar
    - 1b2. Panayırlar
    - 1b3. Festivaller
    - 1b4. Yıl Dönümleri
    - 1b5. Anma Günleri
    - 1b6. Kandiller
    - 1b7. Özel Günler
    - 1b8. Diğer
  - 1c. Ziyaret Yerleri, Adak-Kurban Uygulamaları
    - 1c1. Türbe-Yatır
    - 1c2. Adak-Kurban
  - 1ç. Sihir-Büyü
  - 1d. Fal-Kehanet
  - 1e. Rüya
  - 1f. Bolluk ve Bereket Ritüelleri
  - 1g. Nazar
  - 1ğ. Uğur
  - 1h. Diğer
2. Halk Hukuku
- 2a. Töre (Örf, Örnek: Evlenme Modellerine ve Ensest Kurallarına Mutlak İtaat)
  - 2b. Gelenek (An'ane, Örnek: Eş Seçiminde Otoriteye Saygı)
  - 2c. Görenek (Âdet, Örnek: Halkın Düğün Uygulamalarına Saygı)
  - 2ç. Halk Hukuku Uygulamaları

- 2ç1. Kan Davası
- 2ç2. Namus Davası
- 2ç3. Yemin, And İçme ve Sözünde Durma
- 2ç4. Konuk Ağırılama
- 2ç5. Yardımseverlik
- 2ç6. Toplumsal Statü ve Farklılık Ölçütleri
- 2ç7. Akrabalık Tanımı ve Biçimi
- 2ç8. Diğer

3. Halk Sporları

- 3a. Cirit
- 3b. Güreş
- 3c. Bilek Güreşi
- 3ç. Nişan Alma (Ok, Mızrak, Taş, Sapan, Ateşli Silah vb.)
- 3d. Boğa Güreşleri
- 3e. Deve Güreşleri
- 3f. Horoz Döğüşleri
- 3g. Köpek Döğüşleri
- 3ğ. Çocuk Oyunları ve Oyuncakları
- 3ğ1. Çocuk Oyunları
- 3ğ2. Oyuncaklar
- 3h. Diğer

B.IV. Doğa ve Evrenle İlgili Bilgi ve Uygulamalar

- 1. Mitik, Şamanik, Kozmogonik, Eskatolojik Halk İnanışları
- 1a. Tanrı
- 1b. Melek
- 1c. Şeytan
- 1ç. Cin
- 1d. Peri
- 1e. Hızır
- 1f. Al Karısı/Al Basması
- 1g. Koncalus
- 1ğ. Enkebut, Karabasan
- 1h. Diğer

2. Dünya ve Evren'in Yaradılışı ile İlgili Bilgi ve İnançlar

2a. Güneş

2b. Ay

2c. Yıldızlar

2ç. Dünya

3d. Diğer

3. Kıyamet

3a. Kıyamet İşaretleri

3b. Kıyamet Günü

3c. Kıyamet Sonrası

4. Halk Hekimliği

4a. Ocaklar ve Tedavi Yöntemleri

4b. Halk Hekimleri

4c. Halk İlaçları

4ç. Sınıkcılar

4d. Diğer

5. Halk Baytarlığı ve Zoolojisi

6. Halk Takvimi ve Meteorolojisi

6a. Halk Takvimi

6b. Halk Meteorolojisi

7. Halk Biyolojisi

8. Halk Botaniği

9. Halk Matematiği

9a. Ölçü Birimleri

9b. Tartı Birimleri

9c. Hesaplama Yöntemleri

9ç. Diğer

10. Halk Mimarisi

10a. Konutlar ve Yapım Teknikleri

10b. Ev İçi Mimari ve Dekorasyon

10c. Hayvan Barınakları ve Samanlıklar

10ç. Yiyecek-İçecek Depoları

10d. Fırınlardan ve Diğer Ekmek Pişirme Dersleri

- 10e. Kulübeler
- 10f. Çamaşırhane ve Yunaklar
- 10g. Çeşmeler
- 10ğ. İbadethaneler
- 10h. Diğer
- 11. Halk Ekonomisi
  - 11a. Takas
  - 11b. Hizmet Karşılığı Mal
  - 11c. İmece
  - 11ç. Diğer
- 12. Halk Taşımacılığı
  - 12a. Kara Taşımacılığı
  - 12b. Tekerlekli Araçlar
  - 12c. Kızaklı Araçlar
  - 12ç. Irmak, Göl ve Deniz Taşımacılığı
    - 12ç1. Sallar
    - 12ç2. Tekneler
  - 12d. Diğer
- 13. Halk Haberleşme Teknikleri
  - 13a. Haberci/Ulak
  - 13b. Hayvan Kullanımı
  - 13c. Simge Eşya
  - 13ç. Mektup
  - 13d. Diğer
- 14. Halk Tarım ve Hayvancılığı
  - 14a. Ekincilik
  - 14b. Toplayıcılık
  - 14c. Avcılık
  - 14ç. Hayvancılık
  - 14d. Balıkçılık
  - 14e. Diğer
- 15. Halk Mutfağı
  - 15a. Gıda Depolama Kültürü

- 15a1. Mevsimsel Yiyecek Saklama Biçimleri
- 15a2. Saklama Mekânları
- 15b. Yerel Bilgi ve Becerilerle Üretilen Yemekler
- 15c. Mutfak, Araç ve Gereçleri
- 15ç. Kutsal ve Törenselle Yemekler

B.V. El Sanatları Geleneği

- 1. Geleneksel Meslekler
  - 1a. Demircilik
  - 1b. Bakırcılık
  - 1c. Kalaycılık
  - 1ç. Yorgancılık
  - 1d. Semercilik
  - 1e. Marangozluk ve Oymacılık
  - 1f. Urgancılık
  - 1g. Tenekecilik
  - 1ğ. Dokumacılık
  - 1h. Örucülük
  - 1ı. Oyacılık
  - 1i. İşlemecilik
  - 1j. Dericilik
  - 1k. Saraçlık
  - 1l. Ebruculuk
  - 1m. Hattatlık
  - 1n. Nakkaşlık
  - 1o. Halk Resmi
  - 1ö. Diğer
- 2. Giyim-Kuşam ve Süslenme
  - 2a. Kadın Giyimi
    - 2a1. Bebek
    - 2a2. Çocuk
    - 2a3. Genç Kız
    - 2a4. Nişanlı Kız
    - 2a5. Gelin

- 2a6. Evli Kadın
- 2a7. Hamile
- 2a8. Dul
- 2a9. Yaşlı Kadın
- 2a10. Günlük Giyim
- 2a11. Tören Giyimi
- 2a12. Diğer
- 2b. Erkek Giyimi
  - 2b1. Bebek
  - 2b2. Çocuk
  - 2b3. Sünnet Giyimi
  - 2b4. Delikanlı
  - 2b5. Damat
  - 2b6. Yaşlı Adam
  - 2b7. Günlük Giyim
  - 2b8. Tören Giyimi
  - 2b9. Mesleki Giyim
  - 2b10. Diğer
- 2c. Süslenme
  - 2c1a. Sürme
  - 2c1b. Rastık
  - 2c1c. Kına
  - 2c1ç. Döğme
  - 2c1d. Diğer
  - 2c2. Takı
    - 2c2a. Küpe
    - 2c2b. Gerdanlık
    - 2c2c. Bilezik
    - 2c2ç. Halhal
    - 2c2d. Kemer
    - 2c2e. Diğer
  - 2c3. İşleme
  - 2c4. Oya

2c5. Diğer

Tüm bunlara ilaveten 2008'den itibaren İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne eklenen unsurları da çalışmaya alma zorunluluğu hissettik. Bu sebeple her bir kitap incelemesinde bu unsurlara da yer verdik.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde “araştırmanın modeli (deseni)”, “evren ve örneklem / çalışma grubu”, “verilerin toplanması”, “veri toplama araçları” ve “verilerin analizi” bölümlerine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli (Deseni)

Bu çalışmada, 2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemlerinde okutulan ulaştığımız ortaokul Türkçe ders kitapları somut olmayan kültürel miras unsurları açısından taranmış olup nitel yöntem kullanılmıştır. Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma”dır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 39).

3.2. Evren ve Örneklem / Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini ortaokul Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Örneklemi ise 2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemlerinde okutulan ulaştığımız ortaokul Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Bu manada evren ve örneklem örtüşmektedir. 2015 yılında Türkçe Dersi Öğretim Programının yenilenmesinden dolayı ve de çalışmanın boyutlarının sınırlandırılması açısından son iki yılda okutulan ulaştığımız

ortaokul Türkçe ders kitapları karşılaştırmalı olarak somut olmayan kültürel miras unsurları bağlamında incelenmiştir. İncelenmiş olan kitaplar on tane olup aşağıda sıralanmıştır:

- 2016-2017 Eğitim Öğretim Dönemi 5. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı
- 2016-2017 Eğitim Öğretim Dönemi 6. Sınıf Dörtel Yayıncılık Türkçe Ders Kitabı
- 2016-2017 Eğitim Öğretim Dönemi 7. Sınıf Meram Yayınları Türkçe Ders Kitabı
- 2016-2017 Eğitim Öğretim Dönemi 8. Sınıf Dikey Yayıncılık Türkçe Ders Kitabı
- 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi 5. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı
- 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi 6. Sınıf Başak Yayınları Türkçe Ders Kitabı
- 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi 7. Sınıf Ez-de Yayıncılık Türkçe Ders Kitabı
- 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi 8. Sınıf Dörtel Yayıncılık Türkçe Ders Kitabı
- 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı
- 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı

3.3. Verilerin Toplanması

Çalışmada ilk olarak kültür, kültürel miras, somut ve somut olmayan kültürel miras konularında literatür taraması yapılmış olup şimdiye kadar konularla ilgili yayımlanmış kitap, tez, makale, süreli yayınlar gibi kaynaklar taranmıştır. Kaynaklardan elde edilen bilimsel veriler çalışmaya dayanak olmuş ve ayrıntılı bir kaynakça oluşturulmuştur. Çalışmada incelenmiş olan ortaokul Türkçe ders kitapları İl-İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri ve MEB'e bağlı ortaokullardan temin edilmiştir.

Elde edilen bu veriler doğrultusunda kültür, kültürel miras, somut ve somut olmayan kültürel mirasa dair bulgular tek tek belirlenmiştir. Belirlenen bulgular neticesinde 2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemlerinde okutulan ulaştığımız ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan somut olmayan kültürel miras unsurları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kitaplar şu şekildedir:

- 2016-2017 Eğitim Öğretim Dönemi 5. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı
- 2016-2017 Eğitim Öğretim Dönemi 6. Sınıf Dörtel Yayıncılık Türkçe Ders Kitabı
- 2016-2017 Eğitim Öğretim Dönemi 7. Sınıf Meram Yayınları Türkçe Ders Kitabı
- 2016-2017 Eğitim Öğretim Dönemi 8. Sınıf Dikey Yayıncılık Türkçe Ders Kitabı
- 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi 5. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı

2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi 6. Sınıf Başak Yayınları Türkçe Ders Kitabı
 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi 7. Sınıf Ez-de Yayıncılık Türkçe Ders Kitabı
 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi 8. Sınıf Dörtel Yayıncılık Türkçe Ders Kitabı
 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı
 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabı

3.4. Veri Toplama Araçları

Çalışmanın veri toplama araçları, konuyla ilgili yayımlanmış kitap, tez, makale, süreli yayınlar gibi kaynaklar ve Türkçe ders kitaplarıdır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın kitaplardan elde edilen verileri, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi tekniği ile çözümlenmiştir. Doküman incelemesi, araştırma kapsamında incelenen konuyla ilgili olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı belgelerin analiz edilmesiyle veri toplanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Çalışmada numaralandırma yapılırken Oğuz'un (2013) SOKÜM Sözleşmesine Göre Halk Bilimi Kadroları başlığı esas alınmıştır. Kitapların isimleri 2016-2017 Eğitim Öğretim Dönemlerinde okutulan ulaştığımız ortaokul Türkçe ders kitaplarının 5. sınıfından başlanarak K1. (Kitap 1), K2. (Kitap 2), K3. (Kitap 3), K4. (Kitap 4), K5. (Kitap 5), K6. (Kitap 6), K7. (Kitap 7), K8. (Kitap 8), K9. (Kitap 9) ve K10. (Kitap 10) şeklinde kısaltılmıştır. Vurgulanmak istenen unsurlar 12 punto kalın ile gösterilmiştir. Diğer bulgular sadece 12 punto ile gösterilmiştir.

Herhangi bir bulgu tespit edilemeyen unsurlar değerlendirme başlıkları altında belirtilmiştir. Ancak İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne 2008 tarihinden itibaren eklenen unsurlardan sadece bulguların yer aldığı unsurlara yer verilmiş olup bulgu tespit edilemeyen başlıklara değinilmemiştir. Sözleşmede diğer başlığı altında yer verilen unsurlara alt başlıklar açılmıştır.

Bulguların kaynakçası parantez içinde kitap adı, yayınevi adı, tema adı, metin adı, - varsa- serbest okuma/dinleme metni, sayfa sayısı yazılarak gösterilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

I. 2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemlerinde Okutulan Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Bulgular

4.1. 2016-2017 Eğitim Öğretim Dönemi Beşinci Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Bulgular

Kitapta sekiz tema yer almaktadır. Temaların isimleri aşağıdaki gibidir:

1. Tema: Vatandaşlık Bilinci
2. Tema: Millî Mücadele ve Atatürk
3. Tema: Millî Kültürümüz
4. Tema: Bilim ve Teknoloji
5. Tema: Biz ve Değerlerimiz
6. Tema: Sanat ve Toplum
7. Tema: Sağlık, Spor ve Oyun
8. Tema: Dünya ve Çevre

4.2.1. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları ile İlgili Bulgular

A. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları

Kitapta bu bölümle ilgili bir bulgu tespit edilememiştir.

4.1.2. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar ile İlgili Bulgular

B.I. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar

2. Efsaneler

Çok eski zamanlarda, papağan, papağan değilken, tilki henüz kargadan peyniri aşırmamış, Pinokyo henüz yalana alışmamış, Kırmızı Başlıklı Kız henüz şapkasını takmamışken başlar hikayemiz... O zamanlar ne böyle denizi yarıp tor tor giden motorlar, ne de kuşlarla yarışan yatlar vardı. İnsanoğlu kuşlara baktı baktı da kanat takıp uçağı yaptı. Balığa baktı baktı da alaca şafakta, yelkenlilerle yedi kat denizleri aştı. (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Yelkovan Kuşlarının Efsanesi, s. 58)

4. Masallar

“**Bir varmış bir yokmuş**, avlanmaktan, şiir yazmaktan ve resim yapmaktan çok hoşlanan bir padişah varmış.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Padişahın Kulakçıbaşısı, s. 10)

“**Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, şirin mi şirin, güzel mi güzel bir bahçe varmış.**” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Akıllı Kuş, Dinleme Metni)

“Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, deve tellal, pire berber iken, ben ninemin beşiğini tıngır mıngır salları iken, beşiğin ipi koptu, beşik devrildi birden, ninem yere serildi birden.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Keloğlan Akıllı Oğlan, Dinleme Metni)

7. Deyimler

“ ‘Değme ressam **elinize su dökemez,**’ demiş.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Padişahın Kulakçıbaşısı, s. 10)

“Ama bir padişahın boyalarla **haşır neşir olması** ne derece doğru?” (K1., s. 10)

“Padişah **düşünmüş taşınmış**, sonunda ikna olmuş.” (K1., s. 10)

“Her yere **haber salmışlar**, işten anlayan bir boya karıştırıcı bulmuşlar.” (K1., s. 10)

“Padişah, istediği zaman istediği ayakkabıyı giyip çıkaramıyor, ayakkabıcıbaşını çağırıp onun **fikrini almak** zorunda kalıyormuş.” (K1., s. 11)

“Padişah bütün bunlardan iyice sıkılmaya başlamış, ama **sesini çıkaramamış.**” (K1., s. 11)

“Padişah bakmış başa çıkamıyor, o da **havaya girmiş.**” (K1., s. 12)

“Padişah **neye uğradığını şaşırmış.**” (K1., s. 12)

“Heykelci önce **mırım kırın etmiş** ama sonra gerçeği söylemiş.” (K1., s. 13)

“Şaşırın ve **hayal kırıklığına uğrayan** Ali ve Esin, otellerine **geri dönmek** için mini füzeye biniyorlar.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Ödevsiz Gezegen, s. 14)

“Bir kadın, “Kim bilir?” diyerek **içini çekiyor.**” (K1., s. 14)

“**Öfkeden deliye dönen** Ali, ‘İki gece daha kalacağımızı söylemiştik; odamızı başka birine vermeye hakkınız yok!’ diye bağırıyor.” (K1., s. 15)

“Hak hukuk diye insanın **kafasını şişirirler!**” (K1., s. 15)

“Ben onunla **baş edemem;** o herif beni sinek gibi ezer.” (K1., s. 15)

“**Ortalığı birbirine kattı.**” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Dük Oldu Hödük, s. 18)

“Kız düşündü, **dudak büktü.**” (K1., s. 18)

“Uslu ve temiz olduğundan, arada bir kızın odasına girmesine **göz yumuluyordu.**” (K1., s. 18)

“O partisine kimleri **davet edeceğini** sıralıyordu.” (K1., s. 19)

“O gün ve o günden sonra, Dük’ün mutluluğuna **gölge düşüren** olaylar, birbirini takip etmeye başladı.” (K1., s.19)

“Hatıra vazoymuş, **tuzla buz oldu.**” (K1., s. 19)

“Necati amca, “Durun yahu, az daha unutuluyordum!” diye **girdi araya.**” (K1., s. 19)

“**Aklından geçeni** söylemedi, ama Dük’ü o geniş eve götürmeyi hiç düşünmüyordu.” (K1., s. 20)

“Tuhaf kedi yavrusu, Dük’ün başına **dert olmadan** önce, üst kattaki komşuya da bir gelip bir daha gitmeyen bir konuk yerleşmişti.” (K1., s. 20)

“Oysa evin hanımı, “Senin **pabucun dama atıldı,**” diyordu şimdi.” (K1., s. 20)

“Yavru kedinin adı Pamuk mu olsun, Boncuk mu olsun derken, **ortalık karıştı.**” (K1., s. 20)

“Dük’ü görüveren yavru kedi **korkudan çıldırdı.**” (K1., s. 20)

“Balkonun bir **köşesine çekilen** Dük, suçluymuş gibi büzüldü.” (K1., s. 21)

“Küçük kızını kreşe veren anne heyecanla işe başlamışken, bir akşamüstü evde **patırtı koptu.**” (K1., s. 21)

“Üst kattaki komşunun **fırsatı kaçırmayan** teyzesi de kokudan öldüğünü söylüyordu.” (K1., s. 21)

“Köşe başında, boz tüylü, koca kafalı bir köpekle **burun buruna geldi.**” (K1., s. 21)

“**Canından bezmiş** Koca Kafa, “Bana bulaşma! Fena boğazlarım!” diye hırladı.” (K1., s. 21)

“Okula gider gelirken **laf atıyor**, okşuyor; kraker, cips, bisküvi ikram ediyorlardı.” (K1., s. 21)

“Hamallar, “Haydi, **bas git!** Dolaşma ayağımızın altında!” diye onu kovdular.” (K1., s. 22)

“Alt kattaki yaşlı kadın ve o sokakta oturmeyan genç kızdan başka **akıl edip** ona yiyecek veren de olmadı.” (K1., s. 22)

“**Çalım satarak** kara kara yürüdü.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Gecekarası Adında Bir Karga, Dinleme Metni)

“Cevizin daha adını duyduğu zaman **ağzı sulanıyordu.**” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Gecekarası Adında Bir Karga, Dinleme Metni)

“Bu arazinin kimse dönüp **yüzüne bakmamıştı.**” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Gecekarası Adında Bir Karga, Dinleme Metni)

“Ancak üretilen mallar giderek çoğalıp çeşitlenince, bilinçsiz tüketim, bütçelerimize **zarar vermeye** başladı.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Tüketicinin Bilinç Gücü, s. 23)

“Kitap okurken **altını** muhakkak kırmızı kalemle **çizerek** önemli hususları belirtirdi.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Atatürk’ün Kütüphanesi ve Okuma Aşkı, s. 26)

“Okuduğu kitapların ve de kütüphanedeki kitapların bakımına çok **özen gösterirdim**, bu da onun çok **hoşuna giderdi.**” (K1., s. 27)

“Eğil de **kulak ver**, bu sessiz yığın” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Bir Yolcuya, Dinleme/İzleme Metni)

“**Can veren** Mehmed’in yattığı yerdir.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Bir Yolcuya, Dinleme/İzleme Metni)

“Son vatan parçası **geçerken ele**,” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Bir Yolcuya, Dinleme/İzleme Metni)

“Genel Kurmay Başkanlığı'nın isteği üzerine Milli Eğitim Bakanlığı tarafından açılan bu yarışma çok **rağbet gördü**.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, İstiklâl Marşı, s. 29)

“Mehmet Âkif Bey’in bu 724 şair arasında bulunmaması da herkesin **dikkatini çekmişti**.” (K1., s. 29)

“Birileri, bu büyük para için yarışmaya girerken Âkif Bey de “İşin içinde para var!” diye **dehşete düşüyor**, dolayısıyla da yarışmaya katılmıyordu.” (K1., s. 29)

“Milletin temsilcileri, coştukça coştular ve Milli Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Bey, şiiri defalarca okumak **zorunda kaldı**.” (K1., s. 30)

“**Çatlıyorum meraktan**

Ben kaç saatten beri.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Bayram Toplantısı, s. 31)

“**Tuhafıma gitti çok**” (K1., s. 33)

“**Bağrına bastı millet**

Ona **kucak açarak...**” (K1., s. 33)

“Biz **rahata kavuştuk**” (K1., s. 34)

“**Kafanızı yormayın**.” (K1., s. 35)

“Yeryüzüne **can veren**” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, O Geliyor, s. 36)

“**Ateşler püskürecek** uyanan volkan gibi!” (K1., s. 37)

“**Karardı gözlerimiz**.” (K1., s. 37)

“ “**Rahatımız kaçtı** hanım.” diyordu babam.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tren Rayları, s. 38)

“Çok **kan akacağa** benzer, çok.” (K1., s. 38)

“Köyümüzün **eli silah tutanları**, geride bıraktıklarıyla vedalaşıp yağmurlu bir günde **düştüler yola**.” (K1., s. 39)

“Daha düne kadar **güreş tuttuğum** ağabeyim büyümüş, koca adam olmuştu.” (K1., s. 39)

“Köylü etrafında **halka olmuş** “âmin” diyordu.” (K1., s. 39)

“Çocuk yüreğim **olup biteni** yeni yeni kavıyordu.” (K1., s. 40)

“Herkes: “Hadi söyle!” dercesine **gözlerimin içine bakıyordu.**” (K1., s. 40)

“Herkes **gözünü dört açmış**, adeta nefesini tutmuş, benden gelecek açıklamaya **dikkat kesilmişti.**” (K1., s.40)

“Kıvrak hareketleriyle; isabetli atışlarıyla tez zamanda çete reisinin **gözüne girmiş.**” (K1., s. 41)

“Artık düşman kuvvetlerin **eline geçmiş** olan kara tren, bir gün kara dumanlar savura savura ufukta belirdi, hızla tünele giren tren, tünel çıkışı raylar bitince toprağa öyle bir çakıldı ki!” (K1., s. 42)

“Vagonlardan bir kısmı **yan yattı.**” (K1., s. 42)

“Derde **şifa bulursun,**” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Anadolu, s. 45)

“Çünkü insan **dünyaya geldiği** zaman akrabalarını hazır bulur.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Komşuluk, s. 46)

“Külersiniz, küstüğünüzü belli edersiniz, **aranız açılır, gözünüzden kaybolur** gider; onu bir daha görmezsiniz.” (K1., s. 46)

“Darılmanız, küsmeniz **para etmez.**” (K1., s. 46)

“**Üstünüzün kaval altınız şeshane** olduğunu söyleyecek bir kişi varsa o da komşunuzdur.” (K1., s. 47)

“Sizi isterse **tefe koyar**, itibarınızı kırar, ipliğinizi pazara çıkarır.” (K1., s. 47)

“Geri kalan her ilmik Ortanca Gelin’in **elinden çıkmıştır.**” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 48-49)

“İhtiyar, yünleri boyanması için dağ köylerinde **nam salmış** Duru Kadın’a göndermek istedi.” (K1., s. 49)

“Kilimin **canına minnet.**” (K1., s. 49)

“Bir tutamı ile üç evlik yün boyamak dururken Duru Nene’nin **nazı çekilir mi?**” (K1., s. 49)

“Halbuki bohçacı kadının getirdiği tozlarla seksen renk çıkarmak **işten bile değil.**” (K1., s. 49)

“Ortanca Gelin, kaynananın öğütlerine **kulak asmadı.**” (K1., s. 49)

“Bir yandan zahmeti, bir yandan da renklerin alacası **ağır bastı.**” (K1., s. 49)

“Kazandan dumanı üstünde çıkan yünlerimin dili olsa, her teli **dile gelir:**” (K1., s. 49)

“Nasreddin, çocukluğundan itibaren yeni bilgiler edinmekten **zevk alan,** araştırmacı ve çok meraklı bir kişiydi.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Nasreddin Hoca, s. 50)

“Bu merakın **peşine düşerek,** köyün imamlık görevini arkadaşına bırakıp o dönemde Anadolu Selçuklu Devleti’nin başkenti olan Konya’ya gitti ve burada dönemin ünlü bilginlerinden **dersler aldı.**” (K1., s. 50)

“Nasreddin Hoca 1284 yılında Akşehir’de **dünyaya gözlerini yumdu.**” (K1., s. 51)

“Anne ve babalarının alışveriş ettiği dükkânın önünde oynarken, Peri’nin **aklına bir şey geldi.**” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“ ‘Esas ben sizi işleteyim de görün.’ diyerek **bıyık altından güldü** çocuklara sırtını dönerek, raflardan birine uzandı.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“**Yolu** buralara **düşerse,** buyursun bir kahvemi içsin.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“Peri ile Ege saf saf açtıkları kesekâğdının bomboş olduğunu görünce, **neye uğradıklarını şaşırıldılar.**” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“Bunlar tatlı zamanlar, **tadını çıkar.**” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Atasözü Sevgisi, s. 53)

“Ne demiş atalarımız: ‘**Ekmek elden su gölden.**’ ” (K1., s. 53)

“Bulmaca çözdüğümden beri bizim atasözlerine **merak sardım.**” (K1., s. 53)

“Eskisi gibi televizyona da bakmıyorum. **Sinirlerim bozuluyor.**” (K1., s. 53)

“Tam karşıda oturan teyze de gülümsemeyi bırakmış, **ters ters bize bakıyordu.**” (K1., s. 54)

“Söyledikçe rahatladım, **kendime geldim.**” (K1., s. 54)

“Sen **kendini bilmezsin**” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, İlim Kendin Bilmektir, s. 57)

“Bu da ekibin olabilecek en kısa uçuşu yapmaları **anlamına geliyor.**” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Bir Uzay Görevinin Öyküsü, Dinleme Metni)

“Astronotlar evlerini özlemeye **fırsat bulamayacak** kadar meşguller.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Bir Uzay Görevinin Öyküsü, Dinleme Metni)

“Lev, başka bir gezegene **ayak basan** ilk insan.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Bir Uzay Görevinin Öyküsü, Dinleme Metni)

“İnsanoğlu **ucu bucağı görünmez** denizleri aştı aşmasına da, aşılan her yol ayrılık getirir.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Yelkovan Kuşlarının Efsanesi, s. 58)

“Özler de denizler ötesinden dumanla **haber uçuramaz** ya.” (K1., s. 58)

“Alaca Güvercin’in minicik **yüreği hop hop etti.**” (K1., s. 59)

“Ancak küçük olanlara göre çok daha parlak görünürler ve arkalarında birkaç saniye boyunca kaybolmayan parlak **izler bırakırlar.**” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Perseid Göktaşı Yağmuru, s. 60)

“Böylece Ay ışığı **gözünüzü almaz.**” (K1., s. 60)

“Henüz uzaya gönderilecek füze ya da benzeri araçlar **icat edilmemiş** o zamanlarda.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“İnsan akli, gerekiyorsa bir çift kanadından da **hakkından gelir.**” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“Kayıkçı Halil, akşam olup da kayığını ahşap iskeleye bağlayınca **soluğu** çocukluk arkadaşları Ahmet’in yanında **alır**.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“Balıkçı dostlarından **aldığı habere** göre Boğaz’da balık akını varmış, ‘Belki sevgili arkadaşımı da kandırırım, birlikte balık tutmaya çıkarız.’ diye **geçiriyormuş aklından.**” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“Arkadaşını evine **buyur etmiş.**” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“Geçmiş ya, gördükleri karşısında az daha **küçük dilini yutacakmış.**” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“ ‘Uçacak mısın?’ diye **çığlık atmış** Kayıkçı Halil.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“ ‘Şu kanatlarla ilgili çizimleri bir daha **gözden geçirmeliyim.**’ demiş Ahmet.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“Bundan böyle seninle **denize açılmak** hayal Hezarfen kardeş.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“Bundan böyle **uykularımız kaçacak** demektir.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“Ona bir şey olacak diye **diken üstünde olacağız** anlaşılır.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“Şimdi, yalnızca rüzgâra **karşı koyacak**, yer çekimine dur diyecek kanatları varmış aklında.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“Vücut yapıları ve hareket etme biçimleri esinlenildikleri hayvanlara çok benzeyen robotlar, çeşitli görevleri **yerine getirmek** üzere tasarlanıyor.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Bu Robotların Esin Kaynağı Hayvanlar, s. 61)

“Robot gövdesinde ve baş kısmında bulunan kameraların kontrol paneline aktardığı görüntüler sayesinde **kumanda ediliyor.**” (K1., s. 61)

“Sizin alkışımız **can verir** bize,” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Karagöz ile Hacivat-İncelik, s. 64)

“Karagöz’üm, insan önce bir **selâm verir**, sende hiç incelik yok!..” (K1., s. 65)

“Dönerken **yorgunluk çıkarmak** üzere Karagöz’üme uğrayayım dedim.” (K1., s. 65)

“Ayırayım diye **aralarına girdim.**” (K1., s. 67)

“Bana şuradan iki tane pide verin, **demeye kalmadı**, fırıncının biri pide çıkarıyormuş, küreği çekince, kaza ile küreğin sapı gözüme geldi.” (K1., s. 68)

“Az kaldı **gözümü çıkarıyordu.**” (K1., s. 68)

“Leylek kızmış, ama **çekmiş sineye.**” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Tilkiyle Leylek, Dinleme Metni)

“Leyleğe türlü **diller dökmüş.**” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Tilkiyle Leylek, Dinleme Metni)

“**Kısmış kuyruğu,** evine dönmüş.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Tilkiyle Leylek, Dinleme Metni)

“Bir kuşa **rezil olduğuna** mı?” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Tilkiyle Leylek, Dinleme Metni)

“Usta da **can atıyormuş** çırağına bildiklerini öğretmek için.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Sabır Sularında, s. 69)

“Neden sonra demire su verdiği leğene **takılmış gözü.**” (K1., s. 69)

“Boş durmak **içine sinmiyormuş.**” (K1., s. 69)

“Bugünden sonra ustan değilim, artık şu damlayan sulardan **alacaksın dersini,** demiş.” (K1., s. 70)

“Hoş geldin sefalar getirdin, sanki **yolunu bekliyordum!**” (K1., s. 71)

“İrmak hemen **yolunu değiştirmiş,** bahçeye gelmiş.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Akıllı Kuş, Dinleme Metni)

“Akıllı Kuş’tan **özür dilemişler.**” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Akıllı Kuş, Dinleme Metni)

“Gündüzleri ata biniyor, ok atıyor, her türlü savaş tekniğini talim ediyor, akşamları da hocasının önüne **diz çöküp ders görüyordu.**” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, İstanbul’un Fethinden Viyana Kapılarına, s. 74)

“Kesin olarak **tahta çıkacağı** 1451 yılına değin Manisa’da sancak beyliği yaptı.” (K1., s. 74)

“Tahta çıkınca hemen **kolları sıvadı.**” (K1., s. 75)

“Olumsuz görüş belirtenlere **tepki gösterdi:** ‘Allah’ın izni ve yardımı ile imkânsızı mümkün yaparız.’ dedi.” (K1., s. 76)

“Bizanslılar sabah Haliç’te Osmanlı donanmasını görünce **şaşkına döndüler.**” (K1., s. 76)

“Fethin gerçekleşmesinde en fazla, maneviyat önderleri ve Akşemseddin’in gayretleri **rol oynadı.**” (K1., s. 76)

“İşlenebilecek kadar iyi yumurta bulmakta **güçlük çektiğini** söylüyor işin ustası.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sanatın En Kırılğan Hâli: Yumurta Oyma Sanatı, s. 79)

“ ‘Bugüne kadar kaç tane yapmıştır acaba?’ diye **aklımızdan geçiriyoruz.**” (K1., s. 81)

“Fotoğrafını çekmediği insanı da belleğine kaydetme **zahmetine katlanmazdı.**” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude’nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

“İlgilendiği konuya **kendini tam verirdi.**” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude’nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

“ ‘Sessiz tiyatro,’ deyip, **kestirip atmamıştı.**” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude’nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

“Bunları yaparken hiç **ses çıkarmamaya özen gösteriyordu.**” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude’nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

“Tam düşecekken, tekrar hayali direğe sarılır, çevresinde bir **tur atar.**” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude’nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

“Sonuçta olağanüstü bir gösteri **ortaya çıktı.**” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude’nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

“ ‘Sizin aile hiç **bir araya gelmez** mi?’ diye merakla sordu.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude’nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

“Orada kahvaltı eder, **çene çalar** ve televizyon seyrederek.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude’nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

“**İç çekerek**, ‘Ne yapıyorsun sıkılınca?’ diye sordu.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude’nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

“Ne zaman **canı sıkılsa**, dışarı çıkıp sahilde özgürce koşardı.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude’nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

“**Gözleri yuvalarından fırlayacaktı** neredeyse.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Osman Cemal Bey’in Nar Hakkı, s. 83)

“ ‘Ama sakın **gürültü yapma,**’ dedi.” (K1., s. 83)

“**Tutamadım kendimi.**” (K1., s. 83)

“Dergileri karıştırdı hızla, duvara dayalı yaşlı kütüphaneyi **altüst etti.**” (K1., s. 83-84)

“Elleriyle yüzünü kapattı. **İki büklüm oldu.**” (K1., s. 84)

- “Dedem başını babaannemin omzuna dayayıp mışıl mışıl **uykuya daldı.**” (K1., s. 84)
- “İçlerinde en akıllı ve **gözü açık olanlar** ağacın dibindeki pekmezli dalları hemen keşfetti.” (K1., s. 85)
- “Sonra birbirlerine **haber verdiler.**” (K1., s. 85)
- “Bir eğlence, bir temaşa **gırla gitti.**” (K1., s. 85)
- “Dedem o sene narın bir kısmını yememize **müsaade etmedi.**” (K1., s. 85)
- “Vitrine koyulan kemana herkes **hayran kalır** ve bir gün, bir adam onu oğluna doğum günü hediyesi olarak alır.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sahibini Arayan Keman, s. 88)
- “ ‘Yaşasın okulda ne güzel **hava atarım** arkadaşlarıma,’ dedi.” (K1., s. 88)
- “Çocuksa akşam eve gelir gelmez kemani bir **köşeye attı.**” (K1., s. 89)
- “Onca para **boşa gitti** yine.” (K1., s. 89)
- “Adam ‘Bizim haylaz oğlan belki de bir yerini, çizmiştir,’ diye düşünerek, yarı parasını almaya **razı oldu** ve çabucak çıktı dükkândan.” (K1., s. 89)
- “**Kendini beğenmiş** şey ne olacak!” (K1., s. 89)
- “Ama satıcının söylediği rakamı duyunca **suratı asılmış** ve eli boş çıkmıştı dükkândan.” (K1., s. 89)
- “Keman, **hayal kırıklığına uğramıştı.**” (K1., s. 90)
- “Geçip giderken son bir ümitle, bu kez **avazı çıktığı kadar** seslendi ona.” (K1., s. 90)
- “Kız, keşke birazcık daha param olsaydı, diye düşündü ve yine **yüzü asıldı.**” (K1., s. 90)
- “Belki de geleceğin bilgisayar oyunları ekrana hiç **ihtiyaç duymayacak.**” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Oyun Tasarımı, s. 96)
- “Veyahut da bilim insanları bilgisayar oyununu beyninize yerleştirmenin bir **yolunu bulacak.**” (K1., s. 96)
- “Hem matematik dersinizle ilgilenmek de artık **ağır gelmeyecek!**” (K1., s. 97)
- “**Yer yerinden oynuyor.**” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Spor, s. 99)

“Babası, scooter için bir türlü ikna olmuyor ve daha öncelikli başka konular hep bu durumun **önüne geçiyordu.**” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Scooter ile Tornet, Dinleme Metni)

“Utku’nun **canı** artık sokağa çıkmak bile **istemiyordu.**” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Scooter ile Tornet, Dinleme Metni)

“Arkadaşlarıyla oynarken onların scooterlarının **peşinden koşuyordu** bir tur binebilmek için.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Scooter ile Tornet, Dinleme Metni)

“Utku dili dışarda **nefes nefese kalıyor** ama o ‘Bir daha ki tur...’ bir türlü gelmiyordu.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Scooter ile Tornet, Dinleme Metni)

“Neredeyse bir tam **tur atmıştı** ki Mehmet’in annesi, pencereden başını uzatıp kızdı Mehmet’e.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Scooter ile Tornet, Dinleme Metni)

“Bu teklif karşısında Utku’nun **gözleri parladı.**” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Scooter ile Tornet, Dinleme Metni)

“Arkadaşları bunu **fırsat bilip** öne geçtiler.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Scooter ile Tornet, Dinleme Metni)

“Babası Utku’ya eğilip telaşla sordu: “**Canın yandı** mı, bir şey oldu mu?” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Scooter ile Tornet, Dinleme Metni)

“Büyük bir heyecanla kahvaltısını **sildi süpürdü.**” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Scooter ile Tornet, Dinleme Metni)

“Demek babasının **dilinden düşürmediği** tornet buydu.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Scooter ile Tornet, Dinleme Metni)

“Mikrop olanı bizi hasta edip **yataklara düşürdü,** öteki de sinirden **deli etti** beni.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Babaannemin Soğanları, s. 100)

“Bir de ortalıkta **cirit atan** grip virüsleri var.” (K1., s. 100)

“Dünya turu yapıp yeni **huylar edinerek** hepimizle **oyun oynuyorlar.**” (K1., s. 100)

“Annem de, ‘Hangisiyle **baş edeceğimizi** şaşırdık!’ diyerek söylenip duruyor.” (K1., s. 100)

“Annem ise başköşeye kurulmuş soğanları gördükçe **burnundan soluyor** ama **ses çıkarmıyor.**” (K1., s. 100)

“**Ateşi** de çabuk **düştü.**” (K1., s. 101)

“Lavlar ayaklarımın altından yürüyen bantlar gibi **akıp gidiyordu.**” (K1., s. 101)

“Bu ateşte yanıp **kül olmam** lazım, diye düşünerek ayaklarıma baktım.” (K1., s. 101)

“Ekran duvarlara bakıp **kara kara düşünmeye** başladım.” (K1., s. 102)

“Virüslerin **gözü** iyice **dönmüştü.**” (K1., s. 102)

“Birden **ayağa fırlayıp** öfkeyle, ‘Savulun be etrafımdan!’ diye bağırdım.” (K1., s. 102)

“Biraz önce karşımda **atıp tutan** virüslerin telaşını görseydiniz çok gülerdiniz.” (K1., s. 102)

“Gerçi ressamlar onu tablolarına pek sokmamışlardır, üzüm, armut, elma gibi bir yeri yoktur onların gözünde, ama biçimini düşünüyorum da yakındır diyorum günümüzün resminde **boy göstermesi.**” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Patates, s. 103)

“Durduğu gibi de kalmaz; değişir; **dallanır budaklanır.**” (K1., s. 103)

“Salt bir şeyi paylaşmaktır işi: kendinizi yitirerek, **yok ederek**, silerek.” (K1., s. 104)

“Senin kendini **hiçe saymana**, ona **sahip çıkmamana**, dağıtmana, harcatmana öfkelenim, kızdım.” (K1., s. 104)

“**Elinden tut** onun: Tut ki bu dünyada bir anlam vermenin bu sıradanlıkta, bu yitişte olduğunu anlasın.” (K1., s. 104)

“Dedem kaptı maşayı, anam söktü meşeyi, ben **dar attım kendimi** dışarı.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Keloğlan Akıllı Oğlan, Dinleme Metni)

“Vardım bir pazara, dedim **değmesin nazara**, ama nedir bu pazar?” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Keloğlan Akıllı Oğlan, Dinleme Metni)

“Bütün gün **yan gelip yatar**, bir iş **tutmaz**, onun bunun verdikleriyle geçinirmiş.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Keloğlan Akıllı Oğlan, Dinleme Metni)

“Gitmiş, Keloğlan’ın **karşısına dikilmiş.**” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Keloğlan Akıllı Oğlan, Dinleme Metni)

“**Boynum kıldan incedir** padişahım.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Keloğlan Akıllı Oğlan, Dinleme Metni)

“Hemen **aklımı başına topladı.**” (K1. Dünya ve Çevre Teması, Balık Adamlar, s. 106)

“ ‘Onlara haksızlık ediyorsun.’ diye **karşı çıktı.**” (K1., s. 106)

“Korkusu **ağır bastı.**” (K1., s. 107)

“Beyaz Yunus, kendi bilgisine **hayran olan** ve ona benzemek isteyen Tombul’la sohbet eder.” (K1., s. 108)

“Yunus Tombul’u yanına çağırmasa, belki de oraya **çakılıp kalacaktı.**” (K1., s. 108)

“Hemen fırladı, **hünerini göstermeye** başladı.” (K1., s. 108)

“Sattıkları ürüne ihtiyacımız olduğu konusunda bizi ikna etmenin bin bir **yolunu bilirler.**” (K1., s. 109)

“Haydi bir çöp arabasının **peşine takılalım!**” (K1. Dünya ve Çevre Teması, Çöpler ve Geri Dönüşüm, s. 109)

“Biz de her **nefes aldığımızda** bunları **içimize çekiyoruz.**” (K1., s. 109)

“ ‘Niye bu **zahmete gireyim?**’ diye sorabilirsiniz.” (K1., s. 110)

“**Kulak ver** gümbürtüsüne dünyanın” (K1. Dünya ve Çevre Teması, Bahar Şiiri, Dinleme Metni)

“**Türküsunü söyleyelim** bir ağızdan” (K1. Dünya ve Çevre Teması, Bahar Şiiri, Dinleme Metni)

“Yaprak kasırgası **sona erdiğinde**, yeryüzü kalın bir yaprak katmanıyla örtülmüştü.” (K1. Dünya ve Çevre Teması, Parbat Dağının Esrarı, s. 111)

“Herkes **can derdine düşmüştü.**” (K1., s. 111)

“Yeryüzünde gözlem yapan Bilgin Kalan’lar, bitkilerin birdenbire başkaldırmasına **anlam veremediler.**” (K1., s. 111)

“Bitkiler **ağız birliği etmişlerdi.**” (K1., s. 111)

“Kimileri geçmiş savaşlarda bitkilerin çektiği acıları **dile getiriyordu.**” (K1., s. 111)

“Ölüsünü bile tahta tabutta **bağrımıza basıyoruz.**” (K1., s. 111)

“Bitki tohumunu toprağa eken çiftçi, **gözünü** tarladan **ayırmazdı.**” (K1., s. 111)

“Bu sevgisizlik yüzünden insanların çoğu bitkileri **gözden çıkardılar.**” (K1., s. 112)

“Yeryüzünü saran beton yığınları çiçek tozlarının **yolunu kesiyor.**” (K1., s. 112)

“Bu gidişle insanlar bitki soyunu dünyadan **söküp atacaklar.**” (K1., s. 112)

“Kimi böceklere yapılan öldürücü ilaçlar da **başımızı ağrıtıyor.**” (K1., s. 112)

“Kimi insanlar da tarlalardaki kuru kökleri **ateşe veriyorlar.**” (K1., s. 113)

“Onlarla birlikte yeryüzündeki bitkiler de **yok olacaktı.**” (K1., s. 113)

“Bu durumda insanlarla bitkilerin **arasını bulabilirsiniz.**” (K1., s. 113)

“**Akıllarını başlarına alsınlar.**” (K1., s. 113)

“O da senin gibi **elimizde büyüdü**” (K1. Dünya ve Çevre Teması, Ağaçlarımızı Takdim Ederim, s. 115)

“Biz ölürken **hakkımızı helâl ederiz** ağaçlara” (K1. Dünya ve Çevre Teması, Ağaçlarımızı Takdim Ederim, s. 115)

8. Atasözleri

“Onun için atalarımız:

— **Ev alma, komşu al!** derlerdi.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Komşuluk, s. 47)

“ ‘**Ava giden avlanır.**’ dedi.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“Ne demişler, ‘**Bülbülü altın kafese koymuşlar, yine de vatanım.**’ demiş.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Atasözü Sevgisi, s. 52)

“Ne demişler, ‘**Cins horoz, yumurtadayken öter.**’ ” (K1., s. 52)

“Ne demişler: ‘**Ağaca çıkan keçinin dala bakan oğlağı olur.**’ ” (K1., s. 53)

“Ne demiş atalarımız: ‘**Borç yiğidin kamçısıdır.**’ ” (K1., s. 53)

“ ‘**Atın ölümü arpadan olsun**’ diye boşuna dememişler demek.” (K1., s. 54)

“Ne demiş atalarımız: ‘**Bakmakla usta olunsa kediler kasap olurdu.**’ ” (K1., s. 54)

“**Yolcu yolunda gerek.**” (K1., s. 54)

“**Cambaz iptе balık dipte gerek. Aç ayı oynamaz. Ağacı kurt insanı dert yer. Fare deliğine sığmamış, bir de kuyruğuna kabak bağlamış. Sen ağa ben ağa bu ineği kim sağa...**” (K1., s. 54)

“**El elden üstündür.**” (K1., s. 54)

“Ama demiş tilki; bizde **misafir**

Umduğunu değil, bulduğunu yer.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Tilkiyle Leylek, Dinleme Metni)

“Biliyormuş ki, **demir tavında dövülür.**” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Sabır Sularında, s. 69)

“ **‘Terzi söküğünü dikemez.’** derler ya, babam da öyle işte.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Babaannemin Soğanları, s. 100)

9. Küfürler

“ **‘Utanmazın oğlu!’** diye söylendi.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Osman Cemal Bey’in Nar Hakkı, s. 83)

11. Yemin Sözleri

“Yok, **vallahi** babaanne...” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Osman Cemal Bey’in Nar Hakkı, s. 83)

12. Selamlaşma Sözleri

“**Merhaba** evladım okuldan mı çıktın?” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Atasözü Sevgisi, s. 52)

13. Adlar

13a. Kişi Adları

“Bir gün çalışırken, yanına eşi **Nazenin** Sultan gelmiş.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Padişahın Kulakçıbaşısı, s. 10)

“**Esin**, bir kez daha sinemanın açılış saatini aranırken söylenip duruyor.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Ödevsiz Gezegen, s. 14)

“ ‘Birine soralım,’ diyor **Ali.**” (K1., s. 14)

“**Mustafa** gelsin, **Nermin** gelsin, **Aylin** gelsin, **Necati** amcamlar gelsin...” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Dük Oldu Hödük, s. 19)

“**Musa** Emmi bile bir tek bademini, cevizini çaldığı zaman hırsız karganın arkasından soluğu kesilene kadar koşuyor, taş atıyor, silah patlatıyordu.” (K1. MEB, Vatandaşlık Bilinci Teması, Gecekarası Adında Bir Karga, Dinleme Metni)

“**Atatürk**, okuduğu kitapların çoğunu yurt dışındaki yayıncı firmalardan ve kitapçılardan getirmişti.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Atatürk’ün

Kütüphanesi ve Okuma Aşkı, s. 26)

“Can veren **Mehmed’in** yattığı yerdir.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Bir Yolcuya, Dinleme/İzleme Metni)

“**Mehmet Âkif** Bey’in bu 724 şair arasında bulunmaması da herkesin dikkatini çekmişti.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, İstiklâl Marşı, s. 29)

“Milletin temsilcileri, coştukça coştular ve Milli Eğitim Bakanı **Hamdullah Suphi** Bey, şiiri defalarca okumak zorunda kaldı.” (K1., s. 30)

“12 Mart 1921 tarihinde Mehmet Âkif’in yazdığı şiir, **Mustafa Kemal** Paşa’nın başkanlık ettiği Büyük Millet Meclisi tarafından İstiklâl Marşı olarak kabul edildi.” (K1., s. 30)

“**Ayhan’la Beyhan** konuşarak ortaya çıkarlar.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Bayram Toplantısı, s. 31)

“**Mehmetçikten** geliyorum,” (K1., s. 34)

“Küçük **Duran** ailesiyle birlikte Adana’dan Mersin’e giden demir yolunun yanında bir köyde yaşamaktaydı...” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tren Rayları, s. 38)

“Köye geçenlerde gelen Çerçi **Remzi** anlattı.” (K1., s. 38)

“İmam Hacı **Hasan** Efendi, bir kayanın üstüne çıktı.” (K1., s. 39)

“Dayımın oğlu **Halil**: ‘Yaşa be Duran!’ diye bağırdı.” (K1., s. 41)

“İhtiyar, yünleri boyanması için dağ köylerinde nam salmış **Duru** Kadın’a göndermek istedi.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 49)

“Köy imamı olan babası **Abdullah** Efendi’den ilk eğitimini alan Hoca daha sonra Sivrihisar’daki medresede eğitimine devam etti ve Kur’an-ı Kerim’i ezberleyerek hafız oldu.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Nasreddin Hoca, s. 50)

“**Murat’la** vedalaşan İkiz Gezinler, vapurdan inip Eminönü Meydanı’nın kalabalığına karıştılar.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“Bu manzaraya dayanamayan **Ege**, ok gibi güvercinlerin arasına daldı.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“**Peri** de arkasından...” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“ ‘**Yaşar** Dede’imize götüreceğiz.’ dedi Peri.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“İçinden, ‘Sizi gidi keratalar, kırk yıllık baharatçı **Niyazi’yi** işleteceksiniz ha?’ ” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“**Melahat** teyzen kızıyor o zaman da.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Atasözü Sevgisi, s. 53)

“**Ekrem Badibay.**” (K1., s. 53)

“**Yunus Emre** der hoca” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, İlim Kendin Bilmektir, s. 57)

“İstanbul’da **Ahmet** Çelebi adında biri yaşarmış.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“Hezarfen Ahmet’in bir de çocukluk arkadaşı varmış: Kayıkçı **Halil.**” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“**Hacivat:** (Şiir söyleyerek gelir.)” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Karagöz ile Hacivat-İncelik, s. 64)

“**Karagöz:** (Sahnenin köşesinden) Hacivat ne bağıryorsun?” (K1., s. 65)

“Şehzade **Mehmed**,1432’de Edirne’de dünyaya geldi.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, İstanbul’un Fethinden Viyana Kapılarına, s. 74)

“Babası Sultan **Murad**, şehzadesinin yetişmesine ve eğitimine çok önem verirdi.” (K1., s. 74)

“Hacı **Bayram** Veli’nin, İstanbul’un fethinin oğluna nasip olacağına dair manevi alametleri bildirmesinin bundaki etkisi büyüktü.” (K1., s. 74)

“Sancağa çıkma dönemi gelince Molla **Gürani** ile birlikte Manisa’ya gönderildi.” (K1., s. 74)

“Şehzadelik ve padişahlık dönemlerinde yanından ayırmadığı büyük hocaları şunlardı: Molla **Akşemsetdin**, Molla **Hüsrev**, Molla **Gürani**, Hoca **Hızır** Bey Çelebi, **Ali Tusi**, Molla **Zirek**, **Sinan** Paşa, Molla **Lütfi**, **Fahreddin** Acemi, Hoca **Hayreddin.**” (K1., s. 74)

“Planını, Fatih ve Mimar **Muslihiddin** Efendi çizdi.” (K1., s. 75)

“Veziri **Ahmed** Paşa’yı Akşemseddin’e gönderdi ve şunu sordurdu:” (K1., s. 76)

“İncecik, kırılmaya pek müsait olan yumurta kabukları, **Yusuf Eygören’in** maharetli ellerinde birer sanat eserine dönüşüyor.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sanatın En Kırılgan Hali: Yumurta Oyma Sanatı, s. 78)

“**Sude’nin** babasının tuhaf bir mesleği vardı.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude’nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

“Sudeler’in sınıfında, görsellik delisi bir çocuk vardı: **Fikret...**” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude’nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

“Var. Bizim **Ahmet** de sevmiyor böyle.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Osman Cemal Bey’in Nar Hakkı, s. 82)

“Senin o güldüğün kitabın yazarı var ya, **Osman Cemal Kaygılı...**” (K1., s. 83)

“Marangoz **Ali** Usta, mobilya yapılmak üzere getirilen ağaçları incelerken çok güzel bir ladin ağacı görür. Bu ağacı keman yapımcısı **Eyüp** Usta’ya verir.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sahibini Arayan Keman, s. 88)

“Bu anıyı bana geçen gün konserine gittiğimiz oda orkestrasında çalan keman sanatçısı **Münire** teyze anlattı.” (K1., s. 91)

“**Utku**, babasının her “Şu bizim tornet.” dediğinde torneti gözünün önüne getirmeye çalışıyordu ama bir türlü aklında bir şey canlanmıyordu.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Scooter ile Tornet, Dinleme Metni)

“Bir keresinde arkadaşı **Mehmet’in** scooterına binecek oldu.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Scooter ile Tornet, Dinleme Metni)

“Babamlar **Erinç’i** apar topar doktora götürdüler.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Babaannemin Soğanları, s. 101)

“‘**Emre** aşı olmamış!’ diyordu bir ses.” (K1., s. 101)

“Memleketin birinde bir **Keloğlan** varmış.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Keloğlan Akıllı Oğlan, Dinleme Metni)

13b. Yer Adları

“**Ödevsiz Gezegen**’de saatler kimsenin umurunda değildir.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Ödevsiz Gezegen, s. 14)

“Çocukları korkutan küpeli köpeklerle, kuşkulandığı yabancılara, “Haydi! Defolun benim **mahallemden!**” diye havlıyordu.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Dük Oldu Hödük, s. 22)

“Yalnız **kütüphanede** değil, yemekte, **ziyafet sofrasında**, trende, arabada, **deniz kenarında**, **odasında** istirahatta, uyumadan önce **yatak odasında** her zaman müsait olduğunda devamlı okur, okurdu.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Atatürk’ün Kütüphanesi ve Okuma Aşkı, s. 27)

“Her **İstanbul** seyahatine hatta bazı diğer seyahatlere de giderken yanımıza mutlaka kitaplarını aldırır, ama İstanbul’a gidiş başkaydı.” (K1., s. 28)

“Gördüğün bu tümsek, **Anadolu’nda**,” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Bir Yolcuya, Dinleme/İzleme Metni)

“Nihayet, beklenen şiir yazıldı ve 1 Mart 1921 tarihinde **Büyük Millet Meclisi’nde** okundu.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, İstiklâl Marşı, s. 30)

“Atatürk **Samsun’a**

Çıkışından beridir” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Bayram Toplantısı, s. 33)

“**Dumlupınar** ilinden,” (K1., s. 34)

“**Sakarya’da** durdurduk” (K1., s. 35)

“Takanın burnu nasıl **Karadeniz’i** yırtar;” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, O Geliyor, s. 36)

“Bugün **Çaltı** burnundan gülerek doğan güneş!” (K1., s. 36)

“Küçük Duran ailesiyle birlikte **Adana’dan Mersin’e** giden demir yolunun yanında bir **köyde** yaşamaktaydı...” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tren Rayları, s. 38)

“**Köy meydanı** tam bir cümbüş yeri.” (K1., s. 39)

“Bir **Bursa, İzmir’i** var,” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Anadolu, s. 45)

“Ben **Denizli’nin Çal ilçesine bağlı Civelek köyünde** dokunmuş küçük bir kilimim.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 48)

“Ama ötekine berikine yalvararak da, **yayla köylerine** yün göndermek, götürecekt adama boyaların adlarını birer birer belletmek.” (K1., s. 49)

“1208 yılında **Eskişehir’in Sivrihisar ilçesine bağlı Hortu köyünde** doğan Nasreddin Hoca.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Nasreddin Hoca, s. 50)

“Bu merakın peşine düşerek, köyün imamlık görevini arkadaşına bırakıp o dönemde Anadolu Selçuklu Devleti’nin başkenti olan **Konya’ya** gitti ve burada dönemin ünlü bilginlerinden dersler aldı.” (K1., s. 50)

“Eğitimini bitirdikten sonra **Akşehir’e** yerleşti.” (K1., s. 50)

“Akşehir’in eski **Selçuklu mezarlığına** gömülen Hoca’nın mezarı daha sonra türbe haline getirildi.” (K1., s. 51)

“Vapur **Eminönü’ne** yanaşmıştı.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“Murat’la vedalaşan İkiz Gezinler, vapurdan inip **Eminönü Meydanı’nın** kalabalığına karıştılar.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“Anneleri onun **Yeni Cami** olduğunu ve yapımı yıllarca süren bu binanın 1163 yılında bitirildiğini söyledi.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“Güvercinlerden ayrılıp, Yeni Cami’nin yanındaki tarihî **Mısır Çarşısına** girdiler.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“**Yukarı Ayrancı...**” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Atasözü Sevgisi, s. 52)

“**Çayyolu’nu** biliyor musun, oraya taşındık.” (K1., s. 52)

“**Uluslararası Uzay İstasyonu’nda** (UUI) yoğun bir gün.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Bir Uzay Görevinin Öyküsü, Dinleme Metni)

“Dört çok özel insan **Dünya’dan** geldiler.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Bir Uzay Görevinin Öyküsü, Dinleme Metni)

“**İstanbul’da** Ahmet Çelebi adında biri yaşarmış.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“ ‘Haydi! Kayıgım **Üsküdar’a** kalkıyor efendiler, hanımefendiler!’ diye seslenirmiş yolculara Kayıkçı Halil.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“Kürekler **Boğaz’ın** lacivert sularında bata çıka ilerlerken Halil’in de yanakları şişer, alını terlermiş.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“Şehzade Mehmed,1432’de **Edirne’de** dünyaya geldi.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, İstanbul’un Fethinden Viyana Kapılarına, s. 74)

“Şehzade Mehmed 10 yaşına kadar Edirne ve **Bursa’daki** saraylarda terbiye edildi.” (K1., s. 74)

“Sancağa çıkma dönemi gelince Molla Gürani ile birlikte **Manisa’ya** gönderildi.” (K1., s. 74)

“Haçlıların denizden göndereceği yardımları kesmek amacıyla **Rumeli Hisarı** yapıldı.” (K1., s. 75)

“Fatih, Osmanlı donanmasını karadan **Haliç’e** indirmeye karar verdi.” (K1., s. 76)

“67 ile 72 arasındaki hafif gemi, **Dolmabahçe** sırtlarından **Kasımpaşa’ya** kadar 3 millik bir yoldan dağlar aşılarak, yüzlerce manda ve binlerce asker eşliğinde, yağlı kızaklar üzerinden kaydırılarak bir gecede Haliç’e indirildi.” (K1., s. 76)

“O esnada, Osmanlı ordusu sel gibi **şehre** girdi.” (K1., s. 76)

“**Türkiye’nin** ilk yumurta oyma ustası Eygören’in en büyük hayali, Allah’ın 99 ismiyle bezediği eserler üretip bir sergi açmak...” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sanatın En Kırılğan Hali: Yumurta Oyma Sanatı, s. 78)

“Babam **belediyede** memur, annem ise ev kadını.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude’nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

“**Banyoda, yatak odasında, salonda** ya da **okulda** bu davetkâr seslerden kurtulmak imkânsızdı.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude’nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

“Bunun için **üniversitelerin görsel iletişim fakültelerinde** sinema eğitimi almak gerekiyor.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sinema Düşlerimizi Gerçekleştiriyor, s. 94)

“**Ringde** bir boksör” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Spor, s. 99)

“Kimileri **kentlere** göç etti.” (K1. Dünya ve Çevre Teması, Parbat Dağının Esrarı, s. 112)

13c. Sülale Adları

“**Kamburların** bağındaki kuyudan kendi eli ile çektiği su ile yıkanır.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 49)

13ç. Lakaplar

“Köye geçenlerde gelen **Çerçi** Remzi anlattı.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tren Rayları, s. 38)

“Beni köyde **Çatılmışların Ortanca Gelini** dokudu.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 48)

“İstanbul’da Ahmet **Çelebi** adında biri yaşarmış.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“Ahmet Efendi’nin bir adı da **Hezarfen**’miş.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

13d. Diğer

13d1. Hayvan Adları/Cansız Varlık Adları

“**Hödük**, köpek çiftliğinde doğmuştu.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Dük Oldu Hödük, s. 18)

“Yavru kedinin adı **Pamuk** mu olsun, **Boncuk** mu olsun derken, ortalık karıştı.” (K1., s. 20)

“ ‘Seni budala! Seni zavallı! Atmışlar işte!’ dedi **Koca Kafa**.” (K1., s. 21)

“O yüzden “**Gecekarası**” adını vermişlerdi ona...” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Gecekarası Adında Bir Karga, Dinleme Metni)

“Dokuduğu kilimlerin yedincisi olduğum için adımı “**Yedinci**” koymuştu.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 48)

“O sabah ilk uyanan **Tombul** oldu.” (K1. Dünya ve Çevre Teması, Balık Adamlar, s. 106)

13d2. Kurum ve Kuruluş Adları

“Devletin kurumları, yasalar, **belediyeler**, tüketicilerin haklarını korumak için yıllardan bu yana çalışıyor zaten.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Tüketicinin Bilinç Gücü, s. 23)

“**Genel Kurmay Başkanlığı'nın** isteği üzerine **Milli Eğitim Bakanlığı** tarafından açılan bu yarışma çok rağbet gördü.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, İstiklâl Marşı, s. 29)

“Uluslararası **UNESCO** kurumu da onu evrensel bir değer olarak kabul edip etkinliklerle dünyaya duyurmuştur.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Nasreddin Hoca, s. 51)

“Babam **uluslararası Pantomimciler Birliği** Yönetim Kurulu'nda.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude'nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

13d3. Eser Adları

“Para ile **İstiklâl Marşı** mı yazılırdı?” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, İstiklâl Marşı, s. 29)

13d4. Devlet Adları

“Bu merakın peşine düşerek, köyün imamlık görevini arkadaşına bırakıp o dönemde **Anadolu Selçuklu Devleti'nin** başkenti olan Konya'ya gitti ve burada dönemin ünlü bilginlerinden dersler aldı.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Nasreddin Hoca, s. 50)

13d5. Aile İçindeki Kişilere ve Yakın Çevreye Hitap Edilen Adlar

“Bir gün çalışırken, yanına **eşi** Nazenin Sultan gelmiş.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Padişahın Kulakçıbaşı, s. 10)

“Padişah bir gün ayakkabılarını çıkarırken, **kızı** Mehlika Hanım yanında belirmiş; ‘Babacığım, size uzun zamandır bir şey söylemek istiyorum,’ demiş.” (K1., s. 11)

“Genç **karı koca**, kızlarına oyuncak köpek alacaktı.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Dük Oldu Hödük, s. 18)

“**Babasıyla** karton kutudan kulübe yaptılar.” (K1., s. 18)

“Kedi Nermin **ablanı**ndı.” (K1., s. 19)

“Musa **Emmi** bile bir tek bademini, cevizini çaldığı zaman hırsız karganın

arkasından soluğu kesilene kadar koşuyor, taş atıyor, silah patlatıyordu.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Gecekarası Adında Bir Karga, Dinleme Metni)

“**Ağabeyim** eskisi gibi benimle ilgilenmez oldu.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tren Rayları, s. 38)

“**Annemle babam** akşam namazı sonrası çitirtıyla alazlanan ocağın başında, neşelerini kaçıran konuşmalara durdu.” (K1., s. 38)

“Evvvela yünlerin boyanması, sonra da bu yeni bellediği nakışlar yüzünden **kaynanası** ile ilk defa atıştılar.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 49)

“İhtiyar, yünleri boyanması için dağ köylerinde nam salmış Duru **Kadın’a** göndermek istedi.” (K1., s. 49)

“Duru **Nene’nin** boyaları nasıl hazırladığını, ne büyük emeklerle elde ettiğini anlattı.” (K1., s. 49)

“ ‘Yaşar **Dede’mize** götüreceğiz.’ dedi Peri.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“Nereden bulduğunuzu sorarsa, Mısır Çarşısı’ndan Aktar Niyazi **Amca’nın** selamı var deyin.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“Geçenlerde, otobüste yaşlıca bir **amcanın** yanına oturdum.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Atasözü Sevgisi, s. 52)

“Melahat **teyzen** kızıyor o zaman da.” (K1., s. 53)

“İyi ki **babaannemden** duymuştum bunları.” (K1., s. 54)

“Hesaplarım beni yanıltmazsa çok yakın bir zamanda uçacağım Halil **kardeş.**” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“Meşin kılıflı, gümüş köstekli

Saatten başkası **dedemin** olamaz.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Dedemin Cep Saati, s. 72)

“Sude’nin **babasının** tuhaf bir mesleği vardı.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude’nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

“ ‘İlaçlamak olmaz,’ dedi **babaannem.**” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Osman Cemal Bey’in Nar Hakkı, s. 82)

“**Dedem** midesi şehvetli adamdı.” (K1., s. 82)

“**Efendi, efendi...** Ne yapalım yani?” (K1., s. 82)

“**Bey** hadi gel, ayvadanası kaynattım sana. Açılırsın.” (K1., s. 84)

“Benim **abim** de, **erkek kardeşlerim** de hep bununla oynadılar çocukken.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Scooter ile Tornet, Dinleme Metni)

“**Anne oğulun** bu komuşması, Utku’yu dışarıya çağırın arkadaşlarının sesiyle kesildi.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Scooter ile Tornet, Dinleme Metni)

“Önce bilgisayarına dadandılar, sonra da **kardeşimle** bana.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Babaannemin Soğanları, s. 100)

“**Babaannem** kendince önlemlerini aldı bile...” (K1., s. 100)

15. Halk Şiiri

15e. İlahiler

“**İlim ilim bilmektir**

İlim kendin bilmektir

Sen kendini bilmezsin

Ya nice okumaktır” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, İlim Kendin Bilmektir, s. 57)

15ğ. Alkışlar

“**Helâl olsun hakkımız**” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Bayram Toplantısı, s. 34)

“**Yaşa dünya durdukça**

Adınla sen çok yaşa,” (K1., s. 35)

“Hayatta hepimizin, **Allah eksik etmesin**, akrabalarımız var, arkadaşlarımız, dostlarımız var; bir de bunların dışında komşularımız var.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Komşuluk, s. 46)

“**Yeter ki, biraz önce de söylediğim gibi, Allah iyi tarafından vermiş olsun. Sizi merhametlisine, cömerdine, saygılısına, kıskanç olmayanına çattırmış olsun!**” (K1., s. 47)

“**Kolay gelsin** Hezarfen’ diye seslenirmiş Halil, arkadaşına.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“**Güle güle kullan, başında paralansın!**” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Karagöz ile Hacivat-İncelik, s. 65)

“Hah, **aferin!**” (K1., s. 66)

“Anladık, **güle güle yak, otur da külüne bak!**” (K1., s. 67)

“**Eksik olma** Karagöz’üm.” (K1., s. 67)

“**Güle güle oturunuz, içinden hiç çıkmayınız!**” (K1., s. 67)

“Yakında biri yardım eder de çıkarır, siz merak etmeyin, **inşallah ötekini de çıkarırlar...**” (K1., s. 67)

“**İnşallah** fetih nasip olacak.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, İstanbul’un Fethinden Viyana Kapılarına, s. 76)

“Onlar da arkamızdan kendi dillerince

Helâl olsun derler.” (K1. Dünya ve Çevre Teması, Ağaçlarımızı Takdim Ederim, s. 115)

15ğ1. Dua

“**Duaya durdu.** Köylü etrafında halka olmuş “**âmin**” diyordu.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tren Rayları, s. 39)

“Onun yarışmaları var, tablo iyiye sevinir, kötüyse **dua eder** mavi açılış diye.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Atasözü Sevgisi, s. 53)

15ğ2. Şükür

“Akşemseddin **şükretti ve tekbir getirdi.** Artık ‘**Fatih**’ olan Sultan Mehmed ise ellerini kaldırarak Allah’a şükretti:

“**Aciz ve fakir kulun Mehmed’e bu günleri gösterdiğin için Sana şükürler olsun Rabbim!**” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, İstanbul’un Fethinden Viyana Kapılarına, s. 76)

15h. Kargışlar

“**Yazık emeklere yazık** diye bağırışlılardı.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 49)

16. Sözlü Anlatımın Yardımcı Unsurları

16a. Jestler

“Padişah, gerisinde duran danışman başına bakmış, beriki ‘doğru söyler, haklıdır’ gibilerden **başını sallamış.**” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Keloğlan Akıllı Oğlan, Dinleme Metni)

16b. Mimikler

“Farklı ülkelerde Ependi, Nasraddin Huca, Nasraddin Afandi, Molla Nasreddin, Mılla Nasreddin gibi farklı isimlerle tanınır ve çeşitli fıkraları günümüzde bile farklı ülkelerde insanları düşündürüp **gülümsetmeye** devam eder.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Nasreddin Hoca, s. 51)

“Onun türbesi bu ilginç mimarisiyle, görenleri **gülümsetirken** düşündürüyor.” (K1., s. 51)

“Babaları **gülümsemeye** çalışarak ‘Açın bakalım da nasıl şeylermiş görelim.’ dedi.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“Karşıda oturanlar da **gülümseyerek** bize bakıyorlardı.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Atasözü Sevgisi, s. 53)

“ ‘Uçmaya yarayacak elbette!’ diye **gülümsemiş** Ahmet.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“Ahmet, arkadaşının şaşkın hâline yalnızca **gülümsemiş.**” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“ ‘Hoş geldin Halil!’ diye **gülümsemiş** Ahmet.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“Güneş bu mutluluğa **gülümseyerek** doğarmış.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Akıllı Kuş, Dinleme Metni)

“Annesi **gülümseyerek** ‘Tornet’ dedi.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Scooter ile Tornet, Dinleme Metni)

17. Diğer

17a. Günlük Konuşma Sözleri

“**Affedersin**, görmedim,” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Bayram Toplantısı, s. 33)

“**Buyurun** ne istemiştiniz?” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“ ‘Yüz gram davul tozu, yüz gram minare gölgesi **rica ediyoruz.**’ dedi, Peri en masum sesiyle.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“Yolu buralara düşerse, **buyursun** bir kahvemi içsin.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“İyice afallayan Peri ile Ege, zar zor **teşekkür ederek** dükkândan çıktılar.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“İyi, **güle güle.**” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Atasözü Sevgisi, s. 54)

“ ‘**Hoş geldin** Halil!’ diye gülümsemiş Ahmet.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“**Kusura bakma** Halil kardeşim.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“Neyse efendim, **günaydın!**” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Karagöz ile Hacivat-İncelik, s. 65)

“**Hoş geldiniz, safa geldiniz**, keyifler nasıl? derler.” (K1., s. 65)

“**Hoş geldin sefalar getirdin**, sanki yolunu bekliyordum!” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Sabır Sularında, s. 71)

“**Kusura bakmayın.**” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Akıllı Kuş, Dinleme Metni)

“Şey, **affedersiniz...** ben yanlış görmedim ya...” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sahibini Arayan Keman, s. 90)

“Bu 1988 yılının Eylül ayının öğle sonunda yıllar, yıllar sonra senden **özür diliyorum.**” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Patates, s. 104)

“**Hoşçakal.**” (K1., s. 104)

“**Lütfen** insanlara şikâyetimizi duyurun.” (K1. Dünya ve Çevre Teması, Parbat Dağının Esrarı, s. 113)

17b. Seslenme Sözleri

“ ‘Ey halk, ey insanlar!’ diyormuş tellal, bir yandan da davulunu tokmağıyla dıngı dı dıngı dı dı diye habire dövüyormuş.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Keloğlan Akıllı Oğlan, Dinleme Metni)

17c. Sevgi-Saygı ve Hitap Sözleri

“Padişahın tırnakları biraz uzasa ya da Padişah bir şeye kızıp tırnaklarını kemirmeye başlasa, tırnakçıbaşı hemen yanında beliriyor; “Aman **haşmetlim**, sakın tırnaklarınıza değmeyin, o benim sorumluluğunda,” diyormuş.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Padişahın Kulakçıbaşısı, s. 11)

“**Bizden sonsuz sevgiler,**

Hepsine kucak kucak...” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Bayram Toplantısı, s. 35)

“Onu geri getirmeye hiç niyetim yok **efendim!**” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sahibini Arayan Keman, s. 91)

4.1.3. Gösteri Sanatları ile İlgili Bulgular

B.II. Gösteri Sanatları

1. Halk Müziği

1ç. Halk Çalgıları

1ç1. Vurmalı Halk Çalgıları

“ ‘Ey halk, ey insanlar!’ diyormuş tellal, bir yandan da **davulunu** tokmağıyla dıngı dı dıngı dı dı diye habire dövüyormuş.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Keloğlan Akıllı Oğlan, Dinleme Metni)

1ç3. Tezeneli Halk Çalgıları

“İnletir **cümbüşle saz** bu perdeyi.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Karagöz ile Hacivat-İncelik, s. 64)

1ç4. Yaylı Halk Çalgıları

“Eyüp Usta günlerce uğraşarak çok güzel bir **keman** yapar.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sahibini Arayan Keman, s. 88)

3. Halk Tiyatrosu

3b. Karagöz

“**Karagöz ile Hacivat-İncelik**” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, s. 64-68)

3d. Pantomim

“Eğer ısrar eden olursa, çaresiz ‘**Pantomim** yapıyor,’ diye cevap veriyordu.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude’nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

4.1.4. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler Boyutu ile İlgili Bulgular

B.III. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler

1. Törenler, Kutlamalar ve Ritüeller

1a. Geçiş Törenleri

1a5. Düğün

“**Düğün derneklerde** güreşlerin olmazsa olmaz pehlivanlarındandı.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tren Rayları, s. 39)

“ ‘Kelsin melsin ama bu ülkenin en akıllı insanı da sensin. Kızımı verdim gitti,’ demiş padişah, kızıyla **Keloğlan’ı kırk gün kırk gece süren düğün dernekle evlendirmiş, muratlarına erdirmiş.**” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Keloğlan Akıllı Oğlan, Dinleme Metni)

1b. Kutlamalar

1b1. Bayramlar

“BEYHAN:

Zaten **bayram haftası**

İçindeyiz baksana.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Bayram Toplantısı, s. 31)

“**19 MAYIS:**

Atatürk Samsun'a

Çıkışından beridir..." (K1., s. 33)

"23 NİSAN:

...Sıra bana gelince:

Adım 23 Nisan.

Hürriyet kokusunu

Duyar bende her insan..." (K1., s. 34)

"30 AĞUSTOS:

...Mehmetçikten geliyorum,

Dumlupınar ilinden,

Ağustosun otuzu,

Diyor, zafer günümüz..." (K1., s. 34)

"29 EKİM:

Hepinizden önce ben

Buraya gelecektim." (K1., s. 35)

1b7. Özel Günler

"Televizyondaki köpek gibi, biz de Dük'e **doğum günü partisi** yapalım." (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Dük Oldu Hödük, s. 18)

"Hatta hatırladığım kadarıyla **1932 veya 1933 yılının yılbaşı gecesi**, Milli Eğitim Bakanı o sıra yeni basılan üç ya da dört tane kitabı Atatürk'e **yılbaşı hediyesi** olarak getirmiş, vermişti." (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Atatürk'ün Kütüphanesi ve Okuma Aşkı, s. 26)

"Eskişehir ve Sivrihisar'da her yıl Haziran ayının ilk haftasında '**Nasreddin Hoca Doğum Şenlikleri**' kutlanır." (K1. Millî Kültürümüz Teması, Nasreddin Hoca, s. 51)

"Hayatının büyük bölümünü geçirdiği ve vefat ettiği Konya'nın Akşehir ilçesinde de **5-10 Temmuz** tarihleri arasında **Nasreddin Hoca Şenlikleri** yapılmaya devam ediliyor. **Ülkemizin ve dünyanın farklı yerlerinden gelen insanlar, bu şenliklerde oyunlar oynar, fıkralar anlatır ve Akşehir gölüne maya çalma töreni yapılır.**" (K1., s. 51)

“**Doğum günü partisinden** sonra hediye olarak gelen akülü araba ve uzaktan kumandalı uçakla oynadı durdu.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sahibini Arayan Keman, s. 88)

1b8. Diğer

1b8a. Sergiler

“Türkiye’nin ilk yumurta oyma ustası Eygören’in en büyük hayali, Allah’ın 99 ismiyle bezediği eserler üretip bir **sergi açmak...**” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sanatın En Kırılğan Hali: Yumurta Oyma Sanatı, s. 78)

1b8b. Kermesler

“**Kermeslere** de bağışladığım oldu.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sanatın En Kırılğan Hâli: Yumurta Oyma Sanatı, s. 81)

1b8c. Konserler

“Bu anıyı bana geçen gün **konserine** gittiğimiz oda orkestrasında çalan keman sanatçısı Münire teyze anlattı.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sahibini Arayan Keman, s. 91)

1b8ç. Pazarlar

“Vardım bir **pazara**, dedim değmesin nazara, ama nedir bu pazar?” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Keloğlan Akıllı Oğlan, Dinleme Metni)

1c. Ziyaret Yerleri, Adak-Kurban Uygulamaları

1c1. Türbe-Yatır

“Akşehir’in eski Selçuklu mezarlığına gömülen Hoca’nın mezarı daha sonra **türbe** haline getirildi.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Nasreddin Hoca, s. 51)

1g. Nazar

“Vardım bir pazara, dedim değmesin **nazara**, ama nedir bu pazar?” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Keloğlan Akıllı Oğlan, Dinleme Metni)

1h. Diğer

1h1. Kırk Motifi

“ ‘Kelsin melsin ama bu ülkenin en akıllı insanı da sensin. Kızımı verdim gitti,’ demiş padişah, kızıyla Keloğlan’ı **kırk gün kırk gece** süren düğün dernekle evlendirmiş, muratlarına erdirmiş.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Keloğlan Akıllı Oğlan,

Dinleme Metni)

2. Halk Hukuku

2ç. Halk Hukuku Uygulamaları

2ç3. Yemin, And İçme ve Sözünde Durma

“Akıllı Kuş’a **söz verdim** çünkü, demiş.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Akıllı Kuş, Dinleme Metni)

“ ‘Mızıkçılık yok ama **söz verin** birer tur bineceğime.’ ” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Scooter ile Tornet, Dinleme Metni)

2ç5. Yardımseverlik

On beş kadar çocuk olmuştuk. Ellerimizde kazmalar, baltalar, kürekler... Giriştik raylara. Öğlene kadar çalıştık. Yirmi otuz metrelik mesafedeki tüm rayları yerlerinden söktük. Olabildiğince uzağa saklıyorduk rayları. Rayların altındaki traversleri de söktük. Onların da her birini farklı farklı yerlere götürüp sakladık. Kimisini de ısınmak için yaktık. (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tren Rayları, s. 41)

2ç6. Toplumsal Statü ve Farklılık Ölçütleri

“Bir varmış bir yokmuş, avlanmaktan, şiir yazmaktan ve resim yapmaktan çok hoşlanan bir **padişah** varmış.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Padişahın Kulakçibaşısı, s. 10)

“Günlerden bir gün, çok sevdiği **sadrzamanı** Padişah’ın yanına gelmiş.” (K1., s. 10)

“ ‘...Değme **ressam** elinize su dökemez,’ demiş.” (K1., s. 10)

“Siz, sıradan bir **sanatçı** gibi, elinizi fırçaya, boyaya değdirmemelisiniz.” (K1., s. 10)

“Padişah’ın bir **boya karıştırıcısı** olmalı.” (K1., s. 10)

“Bir gün çalışırken, yanına eşi Nazenin **Sultan** gelmiş.” (K1., s. 10)

“Bunun için memleketimizde çok iyi **fırçacılar** var.” (K1., s. 10)

“Artık o, tuvalin karşısında duruyor, boya karıştırıcısı boyları karıyor, **fırçacıbaşı** da Padişah’ın tarif ettiği yerlere istediği boyları sürüyormuş.” (K1., s. 10)

“Size bir **kulakçibaşı** gerek.” (K1., s. 10)

“Padişah bir gün ayakkabılarını çıkarırken, kızı Mehlika **Hanım** yanında belirmiş;

‘Babacığım, size uzun zamandır bir şey söylemek istiyorum,’ demiş.” (K1., s. 11)

“Böylece, Padişah’ın bir de **ayakkabıcıbaşı**sı olmuş.” (K1., s. 11)

“Sizin bir **turnakçıbaşınız** olmalı.” (K1., s. 11)

“Bir gün **veziri**, ‘Padişah’ım, sizi bu aralar şiir yazarken görüyorum ve çok üzülüyorum,’ demiş.” (K1., s. 11)

“Emrinizde bu kadar **yazıcı** varken, sizin kalem tutmanız ne derece doğru?” (K1., s. 11)

“Hemen bir **şiircibaşı** atanıvermiş.” (K1., s. 11)

“Birkaç hafta içinde, **okçubaşısı, nişancıbaşısı, avcıbaşısı** olmuş.” (K1., s. 12)

“**Sakalcıbaşı, bıyıkçıbaşı, çenecibaşı, dilcibaşı, buruncubaşı, gözcübaşı, kaburgacıbaşı, dudakçıbaşı, gırtlakçıbaşı, rüyacıbaşı, uykucubaşı, uyandırmacıbaşı, dondurmacıbaşı, çorbacıbaşı, bacakçıbaşı, kolcubaşı, nasırcıbaşı, kaşıntıcıbaşı...** sarayın odalarını doldurmuş.” (K1., s. 12)

“Sıkıntılarını engellemek için ona bir ‘**sıkıntıcıbaşı**’ atamışlar.” (K1., s. 12)

“Dilinde sivilce çıksa, hemen **dilcibaşısı** çağırılmış.” (K1., s. 12)

“Size birini atadık. **Sinirlenmecibaşı!**” (K1., s. 12)

“Bir gün **hekimbaşını** çağırılmışlar.” (K1., s. 13)

“**Heykelcibaşını** çağırılmışlar.” (K1., s. 13)

“**Pilot** yolculara inmelerini söylüyor.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Ödevsiz Gezen, s. 14)

“**Otelin müdürü** sinirden kıpkırmızı kesiliyor.” (K1., s. 15)

“Ah şu Dünya gezegeninden gelen **turistler**, hepsi aynı!” (K1., s. 15)

“**Sinemanın sahibi** öğlene kadar uyumak mı istedi?” (K1., s. 15)

“Sergilendiği kuşçu dükkânı, bir **oyuncakçıya** bitişikti.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Dük Oldu Hödük, s. 18)

“**Evin Hanımı** bile Dük’e alışmışken, gün geçtikçe irileşmesi sorun edilmiyordu.” (K1., s. 18)

“Devletin kurumları, yasalar, belediyeler, **tüketicilerin** haklarını korumak için yıllardan bu yana çalışıyor zaten.” (K1., s. 23)

“Velinimet, **üreticinin** veya **satıcının** varlık sebebiydi.” (K1., s. 23)

“Hatta hatırladığım kadarıyla 1932 veya 1933 yılının yılbaşı gecesini, **Milli Eğitim Bakanı** o sıra yeni basılan üç ya da dört tane kitabı Atatürk’e yılbaşı hediyesi olarak getirmiş, vermişti.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Atatürk’ün Kütüphanesi ve Okuma Aşkı, s. 26)

“Mehmet Âkif **Bey’in** bu 724 **şair** arasında bulunmaması da herkesin dikkatini çekmişti.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, İstiklâl Marşı, s. 29)

“Milletin temsilcileri, çoştukça çoştular ve **Milli Eğitim Bakanı** Hamdullah Suphi **Bey**, şiiri defalarca okumak zorunda kaldı.” (K1., s. 30)

“12 Mart 1921 tarihinde Mehmet Âkif’in yazdığı şiir, Mustafa Kemal **Paşa’nın başkanlık** ettiği Büyük Millet Meclisi tarafından İstiklâl Marşı olarak kabul edildi.” (K1., s. 30)

“Düğün derneklerde güreşlerin olmazsa olmaz **pehlivanlarındandı.**” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tren Rayları, s. 39)

“**İmam Hacı Hasan Efendi**, bir kayanın üstüne çıktı.” (K1., s. 39)

“Ümitsizce cevap verdi **muhtarın** oğlu.” (K1., s. 40)

“Bir **muharririn** dediği gibi dostlarımız akrabalarımızdan daha önemlidir.” (K1. Millî Kültür Teması, Komşuluk, s. 46)

“**Köy imamı** olan babası Abdullah **Efendi’den** ilk eğitimini alan Hoca daha sonra Sivrihisar’daki medresede eğitimine devam etti ve Kur’an-ı Kerim’i ezberleyerek **hafız** oldu.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Nasreddin Hoca, s. 50)

“Babası vefat edince köyüne döndü ve bir süre babasından boşalan **imamlık** görevini yerine getirdi.” (K1., s. 50)

“Her ne kadar asıl görevi imamlık olsa da **katiplik, müderrislik, kadılık** ve **bilirkişilik** yaptı.” (K1., s. 50)

“Kimi zaman geçimini sağlamak için **çiftçilik, bahçıvanlık** hatta **pazarcılık** yapan Hoca böylece halkla iç içe yaşadı.” (K1., s. 50)

“Kıyıda sandallarda **balık-ekmek satan balıkçılar**, ‘Çıtır çıtır bunlar’ diye bağırarak **simitçiler**, iskelenin yanında balık tutan insanlar, rengârenk kovalardaki suların içinde oynaşan gümüş rengi balıklar, **seyyar kasetçilerin** tezgâhlarından yükselen arabesk

feryatlar ve daha neler neler...” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“Gerçekten de bir sürü **baharatçı** vardı burada.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“Nereden bulduğunuzu sorarsa, Mısır Çarşısı’ndan **Aktar** Niyazi Amca’nın selamı var deyin.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“Ben emekli **tarih öğretmeni**yim.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Atasözü Sevgisi, s. 52)

“Benim büyük oğlum ansiklopedi okurdu, şimdi **mühendis** oldu yurt dışında. **Makine mühendisi**.” (K1., s. 52-53)

“Gelin de **mimar**, o da iş arıyor.” (K1., s. 53)

“Neysel İtalya’dan dönüşte burada Ekrem **Bey** ameliyat etti beni.” (K1., s. 53)

“Sen elif dersin **hoca**” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, İlim Kendin Bilmektir, s. 57)

“Ahmet **Efendi**, hayal eden, meraklı bir kişiymiş.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“Hezarfen Ahmet’in bir de çocukluk arkadaşı varmış: **Kayıkçı** Halil.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“**Balıkçı** dostlarından aldığı habere göre Boğaz’da balık akını varmış, ‘Belki sevgili arkadaşımı da kandırırım, birlikte balık tutmaya çıkarız.’ diye geçiriyormuş aklından.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

“Bir **usta** çağırdım.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Karagöz ile Hacivat-İncelik, s. 67)

“O sırada **polisler** gelmez mi?” (K1., s. 67)

“Tilki **hocanın** iyiliği tutmuş bir gün,

Hacı leyleği yemeğe buyur etmiş.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Tilkiyle Leylek, Dinleme Metni)

“**Çırak**, günlerden beri **ustayı** takip ediyor, bir türlü işi kavrayamıyormuş.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Sabır Sularında, s. 69)

“Dedem eski bir **gazi**,” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Dedemin Cep Saati, s.72)

“Gizlice kuşlar **padişahına** gitmiş.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Akıllı Kuş, Dinleme Metni)

“**Şehzade** Mehmed,1432’de Edirne’de dünyaya geldi.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, İstanbul’un Fethinden Viyana Kapılarına, s. 74)

“Babası **Sultan** Murad, şehzadesinin yetişmesine ve eğitimine çok önem verirdi.” (K1., s. 74)

“**Hacı** Bayram Veli’nin, İstanbul’un fethinin oğluna nasip olacağına dair manevi alametleri bildirmesinin bundaki etkisi büyüktü.” (K1., s. 74)

“Sancağa çıkma dönemi gelince **Molla** Gürani ile birlikte Manisa’ya gönderildi.” (K1., s. 74)

“Gündüzleri ata biniyor, ok atıyor, her türlü savaş tekniğini talim ediyor, akşamları da **hocasının** önüne diz çöküp ders görüyordu.” (K1., s. 74)

“Kesin olarak tahta çıkacağı 1451 yılına değin Manisa’da **sancak beyliği** yaptı.” (K1., s. 74)

“**Padişah** oluncaya kadar sadece Molla Gürani değil, devrin en meşhur **bilginlerinden** dinî ve fennî ilimleri akademik düzeyde tahsil etti.” (K1., s. 74)

“Şehzadelik ve padişahlık dönemlerinde yanından ayırmadığı büyük hocaları şunlardı: **Molla** Akşemseddin, **Molla** Hüsrev, **Molla** Gürani, **Hocazade**, Hızır **Bey Çelebi**, Ali Tusi, **Molla** Zirek, Sinan **Paşa**, **Molla** Lütfi, Fahreddin **Acemi**, **Hoca** Hayreddin.” (K1., s. 74)

“Tarihteki büyük **liderlerin** ve **komutanların** hayatlarını okumuş, onlardan dersler çıkarmıştı.” (K1., s. 75)

“**Fatihliğe** göz koyduğunu ‘Allah’ın ve Peygamberimizin yardımı ile şehri düşman elinden alacağız!’ sözüyle ilan ediyordu.” (K1., s. 75)

“Planını, Fatih ve **Mimar** Muslihiddin **Efendi** çizdi.” (K1., s. 75)

“**Veziri** Ahmed **Paşa**’yı Akşemseddin’e gönderdi ve şunu sordurdu:” (K1., s. 76)

“Akşemseddin’in belirttiği gün **Osmanlı askeri** kaleye hücum etti.” (K1., s. 76)

“Bu sırada **şeyh**, içten bir yakarıyla, çıplak toprak üzerine secdeye kapanmıştı.” (K1., s. 76)

“**Türkiye’nin ilk yumurta oyma ustası** Eygören’in en büyük hayali, Allah’ın 99 ismiyle bezediği eserler üretip bir sergi açmak...” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sanatın En Kırılgan Hâli: Yumurta Oyma Sanatı, s. 78)

“Türkiye’de bu sanatı ilk defa kendisinin başlattığını söyleyen Eygören, son dönemde yeni yeni **ustalar** yetiştiğini ifade ediyor.” (K1., s. 80)

“**Ressamların**, düşünürken defterine çizgi notlar alıp, eskiz yapması gibi...” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude’nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

“**Balıkçıları** görünce, onları taklit etmeye çalışır.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude’nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

“**Berber** canlandırması çok meşhurdur.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude’nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

“O da mı **pantomimci**?” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude’nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

“Annem **avukattır**.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude’nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

“Babam belediyede **memur**, annem ise **ev kadını**.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude’nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

“Osman Cemal **Bey**’i kaybettim...” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Osman Cemal Bey’in Nar Hakkı, s. 84)

“**Marangoz Ali Usta**, mobilya yapılmak üzere getirilen ağaçları incelerken çok güzel bir ladin ağacı görür. Bu ağacı keman yapımcısı Eyüp **Usta**’ya verir. ” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sahibini Arayan Keman, s. 88)

“Öff bir şey bilmiyor anlaşılan bu **keman hocası!**” (K1., s. 88)

“Kız dükkânın önünde durup vitrin camına burnunu dayayarak uzun uzun incelemiş, sonra da içeri girip **satıcıya** fiyatını sormuştu.” (K1., s. 89)

“Bu anıyı bana geçen gün konserine gittiğimiz oda orkestrasında çalan **keman sanatçısı** Münire teyze anlattı.” (K1., s. 91)

“Bu uzmanlara ‘**animatör**’ deniyor.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sinema Düşlerimizi Gerçekleştiriyor, s. 93)

“Animatörler ve **görsel efekt uzmanlarının** kullandıkları bir teknik de bu özelliğe dayanıyor.” (K1., s. 93)

“Bu takımlar örneğin **yazarlar, sanatçılar, programcılar** ve **mühendislerden** oluşuyor.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Oyun Tasarımı, s. 96)

“Belki de siz havada dönebilen oyun oynama ekranlarını yapan **mühendis** ya da bilgisayar oyununu insana zarar vermeden beynine yerleştiren **bilim insanı** olacaksınız!” (K1., s. 97)

“Ringde bir **boksör**” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Spor, s. 99)

“Size babamın **bilgisayar mühendisi** olduğunu söylemiş miydim?” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Babaannemin Soğanları, s. 100)

“Babamlar Erinç’i apar topar **doktora** götürdüler.” (K1., s. 101)

“Yatağımın hemen yanında duran bir **hemşire**, serum şişesini değiştiriyordu.” (K1., s. 102)

“Gerçi **ressamlar** onu tablolarına pek sokmamışlardır, üzüm, armut, elma gibi bir yeri yoktur onların gözünde, ama biçimini düşünüyorum da yakındır diyorum günümüzün resminde boy göstermesi.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Patates, s. 103)

“Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, deve **tellal**, pire **berber** iken, ben ninemin beşiğini tıngır mıngır sallar iken, beşiğin ipi koptu, beşik devrildi birden, ninem yere serildi birden.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Keloğlan Akıllı Oğlan, Dinleme Metni)

“Duyduk duymadık demeyin, **padişahımız** efendimizin biricik kızı **sultan kız**, ermelere erdi, evlenmek ister.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Keloğlan Akıllı Oğlan, Dinleme Metni)

“Padişah, gerisinde duran **danışman başına** bakmış, beriki ‘doğru söyler, haklıdır’ gibilerden başını sallamış.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Keloğlan Akıllı Oğlan, Dinleme Metni)

“ ‘Sen **balık adam** mı gördün yoksa?’ diye sordu.” (K1. Dünya ve Çevre Teması, Balık Adamlar, s. 106)

“Çoğu zaman **reklamcılar** ve **tüccarlar**, **tüketiciye** yosunu ipek kurdele gibi göstermeyi başarırlar.” (K1. Dünya ve Çevre Teması, Çöpler ve Geri Dönüşüm, s. 109)

“**Yetkili kişiler** bu kutuları toplar ve fabrikalara götürür.” (K1., s. 110)

“Oralarda **üreticiler** değerli hammaddeyi ayırıştırır ve yeni ürünler üretir.” (K1., s. 110)

“Yeryüzünde gözlem yapan **Bilgin Kalan’lar**, bitkilerin birdenbire başkaldırmasına anlam veremediler.” (K1. Dünya ve Çevre Teması, Parbat Dağının Esrarı, s. 111)

“Ya **çiftçilere** ne demeli!” (K1., s. 111)

“Güzelim araçları baltayla yere deviren **bitki katilleri!**” (K1., s. 113)

2ç7. Akrabalık Tanımı ve Biçimi

“Mustafa gelsin, Nermin gelsin, Aylin gelsin, Necati **amcamlar** gelsin...” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Dük Oldu Hödük, s. 19)

“Bu, komşu kadının **teyzesiydi.**” (K1., s. 20)

“Musa **Emmi** bile bir tek bademini, cevizini çaldığı zaman hırsız karganın arkasından soluğu kesilene kadar koşuyor, taş atıyor, silah patlatıyordu.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Gecekarası Adında Bir Karga, Dinleme Metni)

“Herkes kendi babasının, ağabeyinin, **dayısının, amcasının** kim bilir nasıl yiğitlik gösterdiğinden bahsediyor.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tren Rayları, s. 40)

“Kimse bir şey anlamadı. ‘Nasıl yani?’ dedi, **amcamın oğlu.**” (K1., s. 40)

“**Dayımın oğlu** Halil: ‘Yaşa be Duran!’ diye bağırdı.” (K1., s. 41)

“Bu anıyı bana geçen gün konserine gittiğimiz oda orkestrasında çalan keman sanatçısı Münire **teyze** anlattı.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sahibini Arayan Keman, s. 91)

2ç8. Diğer

3. Halk Sporları

3ç. Nişan Alma (Ok, Mızrak, Taş, Sapan, Ateşli Silah vb.)

“Musa Emmi bile bir tek bademini, cevizini çaldığı zaman hırsız karganın arkasından soluğu kesilene kadar koşuyor, **taş atıyor, silah patlatıyordu.**” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Gecekarası Adında Bir Karga, Dinleme Metni)

“Bir de iyi **nişancıydı. Av merakından olsa gerek attığını vururdu.**” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tren Rayları, s. 39)

“Gündüzleri ata biniyor, **ok atıyor**, her türlü savaş tekniğini talim ediyor, akşamları da hocasının önüne diz çöküp ders görüyordu.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, İstanbul’un Fethinden Viyana Kapılarına, s. 74)

3ğ. Çocuk Oyunları ve Oyuncakları

3ğ2. Oyuncaklar

“**Top** oynayan çocukları görünce, topsuz top oynamaya çabalar.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude’nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

“Doğum günü partisinden sonra hediye olarak gelen **akülü araba** ve **uzaktan kumandalı uçakla** oynadı durdu.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sahibini Arayan Keman, s. 88)

“Baba ne zaman **scooter** alacaksın bana?” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Scooter ile Tornet, Dinleme Metni)

“Bir çeşit **kaykay** da diyebiliriz.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Scooter ile Tornet, Dinleme Metni)

“Tamam, anladım sen şu bizim **torneti** tarif ediyorsun!” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Scooter ile Tornet, Dinleme Metni)

“Bir gün gölgelerine evlerimizi kurduk

Dallarına **salıncaklar**,” (K1. Dünya ve Çevre Teması, Ağaçlarımızı Takdim Ederim, s. 115)

3h. Diğer

3h1. Binicilik

“Gündüzleri **ata biniyor**, ok atıyor, her türlü savaş tekniğini talim ediyor, akşamları da hocasının önüne diz çöküp ders görüyordu.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, İstanbul’un Fethinden Viyana Kapılarına, s. 74)

3h2. Yelken

“**Yelken**, judo, eskrim

Bir basket uzun boy hapşırırsa

Dünya biliyor.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Spor, s. 99)

3h3. Judo

“Yelken, **judo**, eskrim

Bir basket uzun boy hapşırca

Dünya biliyor.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Spor, s. 99)

3h4. Eskrim

“Yelken, judo, **eskrim**

Bir basket uzun boy hapşırca

Dünya biliyor.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Spor, s. 99)

3h5. Basketbol

“Yelken, judo, eskrim

Bir **basket** uzun boy hapşırca

Dünya biliyor.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Spor, s. 99)

3h6. Yüzme

“Eskiden gençlerimiz **yüzme** sporuna daha bir düşküdü.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Atasözü Sevgisi, s. 54)

3h7. Futbol

“Şimdi öyle değil. Varsa yoksa **futbol**.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Atasözü Sevgisi, s. 54)

4.1.5. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalara Dair Bulgular

B.IV. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalar

4. Halk Hekimliği

4c. Halk İlaçları

“İkiz Gezginler’in adını hiç duymadığı rengârenk baharatlar ve şifalı otlarla doluydu. İkizler bu adları okurken kahkahadan kırılıyorlardı. Bazıları çok komikti doğrusu: **Sinemaki, adamotu, ayvadana, havlıcan, hıthıt, oğulotu...**” (K1. Millî Kültürümüz

Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“Eğer bu şakayı hazmedemediyse, alın size **bir paket rezene. Hazımsızlığa iyi gelir.**” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“Bey hadi gel, **ayvadanası kaynattım sana. Açılırsın.**” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Osman Cemal Bey’in Nar Hakkı, s. 84)

“Babaannem kendince önlemlerini aldı bile... **Evin her odasına soğan koydu!**” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Babaannemin Soğanları, s. 100)

8. Halk Botaniği

“Sonra mutfaktan pekmez kavanozunu getirdi. **Budanmış nar dallarına, yapraklarına usul usul damlattı, döktü hepsini. Kuşağından kesekâğıdı çıkardı. Ucundan yırttı. Narın bedeninden –yukarıdan aşağıya- döktü.** Ortalık mis gibi sakızlı kahve koktu.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Osman Cemal Bey’in Nar Hakkı, s. 85)

10. Halk Mimarisi

10a. Konutlar ve Yapım Teknikleri

“İkinci katta, **küçük balkonlu, üç odalı** evleri var.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Dük Oldu Hödük, s. 18)

“Kayıkçı Halil **ahşap evin** tahtalarını gıcırdatarak salona geçmiş.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

10d. Fırınlardan ve Diğer Ekmek Pişirme Yerleri

“Ben o sevinçle eve gelirken **fırından** bir pide alayım dedim.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Karagöz ile Hacivat-İncelik, s. 68)

10e. Kulübeler

“Babasıyla karton kutudan **kulübe** yaptılar.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Dük Oldu Hödük, s. 18)

10ğ. İbadethaneler

“Bir gün köyün çocuklarıyla **caminin** duldasında oturmuş, konuşuyoruz.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tren Rayları, s. 40)

“Kalabalığın içinde yürürken, kendilerini kocaman bir **caminin** önünde buldular.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“Anneleri onun **Yeni Cami** olduğunu ve yapımı yıllarca süren bu binanın 1163 yılında bitirildiğini söyledi.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

10h. Diğer

10h1. Saraylar

“**Sarayda** çalışanların nüfusu giderek artmış.” (K1. Vatandaşlık Bilinci, Padişahın Kulakçibaşısı, s. 12)

“Şehzade Mehmed 10 yaşına kadar Edirne ve Bursa’daki **saraylarda** terbiye edildi.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, İstanbul’un Fethinden Viyana Kapılarına, s. 74)

10h2. Çarşılar

“Güvercinlerden ayrılıp, Yeni Cami’nin yanındaki tarihî **Mısır Çarşısına** girdiler.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“Efendim, başıma bir şapka almak için **çarşıya** gitmiştim.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Karagöz ile Hacivat-İncelik, s. 65)

10h3. Kaleler/Hisarlar

“Şehzade Mehmed bunlardan aldığı eğitim sayesinde, daha 21 yaşında toplar döküp **hisarlar** inşa edecek kadar askerlik, mühendislik ve mimarlık bilgisine sahip oldu.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, İstanbul’un Fethinden Viyana Kapılarına, s. 74-75)

“Haçlıların denizden göndereceği yardımları kesmek amacıyla **Rumeli Hisarı** yapıldı.” (K1., s. 75)

“**Kalenin** fethedilmesi ve zafere ulaşmak var mı?” (K1., s. 76)

10h4. Kütüphaneler

“Dergileri karıştırdı hızla, duvara dayalı yaşlı **kütüphaneyi** altüst etti.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Osman Cemal Bey’in Nar Hakkı, s. 83-84)

10h5. Hanlar

“**Hanlar**, köprülerden aş,” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Anadolu, s. 45)

10h6. Köprüler

“Hanlar, **köprülerden** aş,” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Anadolu, s. 45)

10h7. Tüneller

“Ertesi sabah gerekli levazımatı alıp **tünel** çıkışında işe başlamaya karar verdik.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tren Rayları, s. 41)

10h8. Medreseler/Okullar

“Köy imamı olan babası Abdullah Efendi’den ilk eğitimini alan Hoca daha sonra Sivrihisar’daki **medresede** eğitimine devam etti ve Kur’an-ı Kerim’i ezberleyerek hafız oldu.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Nasreddin Hoca, s. 50)

10h9. Dükkânlar/Mağazalar

“Sergilendiği **kuşçu dükkânı**, bir oyuncakçıya bitişikti.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Dük Oldu Hödük, s. 18)

“**Mağazada** gördüğünüz bir kazağın fotoğrafını çekerek üretim bilgisine ulaşabiliyorsunuz.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Tüketicinin Bilinç Gücü, s. 24)

“Uzun ve geniş bir koridora benzeyen bu kapalı çarşının iki yanına **dükkânlar** sıralanmıştı.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

10h10. Diğer Halk Mimarisi Unsurları

“Esin, bir kez daha **sinemanın** açılış saatini arılırken söylenip duruyor.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Ödevsiz Gezegen, s. 14)

“Şaşırın ve hayal kırıklığına uğrayan Ali ve Esin, **otellerine** geri dönmek için mini füzeye biniyorlar.” (K1., s. 14)

“Hödük, **köpek çiftliğinde** doğmuştu.” (K1. Vatandaşlık Bilinci, Dük Oldu Hödük, s. 18)

“**Apartmana** girerken ikinci kat balkonundan bakan Dük’ü görmüş, ‘Aaa! O ne? Evde köpek mi besliyorlar?’ demişti.” (K1., s. 20)

“Küçük kız **kreşe** veren anne heyecanla işe başlamışken, bir akşamüstü evde patırtı koptu.” (K1., s. 21)

“**Devletin kurumları**, yasalar, **belediyeler**, tüketicilerin haklarını korumak için yıllardan bu yana çalışıyor zaten.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Tüketicinin Bilinç Gücü, s. 23)

“Bunun üzerine Âkif Bey, 500 lirayı aldı ama kuruşuna bile dokunmadan hepsini, yoksul kadın ve çocuklarla meşgul olan bir **hayır kurumuna** veriverdi.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, İstiklâl Marşı, s. 30)

“Yeni **sitelerden** biri; sessiz, güzel, yeşillik falan ama benim gönlüm yine de buralardan yana.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Atasözü Sevgisi, s. 52)

“Beni de kavgacılar sanıp **karakola** götürdüler. Oradan da doğru **hapishaneye...**” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Karagöz ile Hacivat-İncelik, s. 67)

“Fakat anlattığına göre, yaptığı işe duyduğu sevgi, sabah erken saatlerde **atölyeye** sürüklüyor yumurta oyma ustasını.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sanatın En Kırılğan Hâli: Yumurta Oyma Sanatı, s. 80)

“Bunun için **üniversitelerin görsel iletişim fakültelerinde** sinema eğitimi almak gerekiyor.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sinema Düşlerimizi Gerçekleştiriyor, s. 94)

“Sahip olduğumuz her şeyin hammaddesi doğadan, hayvan ve bitkilerden, **fabrikaların** ürettiği yapay maddelerden sağlanır.” (K1. Dünya ve Çevre Teması, Çöpler ve Geri Dönüşüm, s. 109)

“Tarlalara, bahçelere, çayırlara, otlaklara **beton binalar** yapmaya başladılar.” (K1. Dünya ve Çevre Teması, Parbat Dağının Esrarı, s. 112)

12. Halk Taşımacılığı

12a. Kara Taşımacılığı

“Onu gören kedilerden kimi **araba** altlarına sokulurken, kimi aldırmadı.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Dük Oldu Hödük, s. 21)

“Günlerden bir gün, apartmana kocaman bir **nakliye kamyonu** yanaştı.” (K1., s. 22)

“Yalnız kütüphanede değil, yemekte, ziyafet sofrasında, trende, **arabada**, deniz kenarında, odasında istirahatatta, uyumadan önce yatak odasında her zaman müsait olduğunda devamlı okur, okurdu.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Atatürk’ün Kütüphanesi ve Okuma Aşkı, s. 27)

“Geçenlerde, **otobüste** yaşlıca bir amcanın yanına oturdum.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Atasözü Sevgisi, s. 52)

“Şaşırdım, sanki **seyahat otobüsüne** binmişim gibi, saçma soruydu.” (K1., s. 52)

“Fabrika bacalarından, **taşıt araçlarından** çıkan dumanlarla soluduğumuz havayı nasıl zehirliyorlar bir bilseniz!” (K1. Dünya ve Çevre Teması, Parbat Dağının Esrarı, s. 112)

12d. Diğer

12d1. Tren

“Yalnız kütüphanede değil, yemekte, ziyafet sofrasında, **trende**, arabada, deniz kenarında, odasında istirahatta, uyumadan önce yatak odasında her zaman müsait olduğunda devamlı okur, okurdu.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Atatürk’ün Kütüphanesi ve Okuma Aşkı, s. 27)

“Düşman askerlerinin **trenlerle** yurda yayılacağı söylentisi çıktı.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tren Rayları, s. 40)

12d2. Gemi

“Ufukta bir **gemi** var!” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, O Geliyor, s. 36)

“Uzayda, **gemi**yi yavaşlatabilecek hava bulunmuyor.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Bir Uzay Görevinin Öyküsü, Dinleme Metni)

“67 ile 72 arasındaki hafif **gemi**, Dolmabahçe sırtlarından Kasımpaşa’ya kadar 3 millik bir yoldan dağlar aşılıp, yüzlerce manda ve binlerce asker eşliğinde, yağlı kızaklar üzerinden kaydırılarak bir gecede Haliç’e indirildi.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, İstanbul’un Fethinden Viyana Kapılarına, s. 76)

“Adamlar, suyun üstüne çıkıp kocaman bir **gemiye** binene kadar yanlarından ayrılmadı.” (K1. Dünya ve Çevre Teması, Balık Adamlar, s. 108)

12d3. Vapur

“**Vapur** Eminönü’ne yanaşmıştı.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

12d4. Sandal

“Kıyıdaki **sandallarda** balık-ekmek satan balıkçılar, ‘Çıtır çıtır bunlar’ diye bağırarak simitçiler, iskelenin yanında balık tutan insanlar, rengârenk kovalardaki suların içinde oynaşan gümüş rengi balıklar, seyyar kasetçilerin tezgâhlarından yükselen arabesk feryatlar ve daha neler neler...” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

12d5. Kayık

“Halil Efendi **kayığıyla** balığa çıkar, kimi zaman da kentin iki yakasını birbirinden ayıran denizde insanları karşıdan karşıya geçirirmiş.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

12d6. Uçak

“İnsanoğlu kuşlara baktı baktı da kanat takıp **uçağı** yaptı.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Yelkovan Kuşlarının Efsanesi, s. 58)

12d7. Yat

“O zamanlar ne böyle denizi yarıp tor tor giden motorlar, ne de kuşlarla yarışan **yatlar** vardı.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Yelkovan Kuşlarının Efsanesi, s. 58)

12d8. Uzay Araçları

“Birkaç gün sonra, astronotları Mars’a götüren **uzay aracı** Ares’in komutanı Lev, Dünya’da kurulu olan Görev Kontrol Merkezi ile telsizle konuşuyor.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Bir Uzay Görevinin Öyküsü, Dinleme Metni)

13. Halk Haberleşme Teknikleri

13a. Haberci/Ulak

“Köye gelen her **haberci**, bir yürek kıpırtısı olacaktı.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tren Rayları, s. 39)

“ ‘Ey halk, ey insanlar!’ diyormuş tellal, bir yandan da davulunu tokmağıyla dıngı dı dıngı dı dı diye habire dövüyormuş. ‘Duyduk duymadık demeyin, padişahımız efendimizin biricik kızı sultan kız, ermelere erdi, evlenmek ister...’ ” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Keloğlan Akıllı Oğlan, Dinleme Metni)

13b. Hayvan Kullanımı

“Gel zaman git zaman **posta güvercinleri** taşıdı bu mektupları...” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Yelkovan Kuşlarının Efsanesi, s. 58)

13ç. Mektup

“Çaresiz kalemi kağıdı aldı eline, **mektup** yazdı özlediğine.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Yelkovan Kuşlarının Efsanesi, s. 58)

13d. Diğer

13d1. Bilgisayar/İnternet

“**İnternet** ve sosyal medya, bilinçli tüketiciler için sonsuz fırsatlar sunabiliyor artık.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Tüketicinin Bilinç Gücü, s. 24)

“Ev telefonu, cep telefonu, **İnternet**, **İntranet** derken mektuplar unutuldu.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Yelkovan Kuşlarının Efsanesi, s. 59)

“**İnternette** karşılaştığı yumurta oyma sanatına ilgi duyan Eygören, ‘Ben de yapabilir miyim acaba?’ diyerek sıvamış kolları.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sanatın En Kırılğan Hâli: Yumurta Oyma Sanatı, s. 79)

“Elindeki **tablet bilgisayarıyla** sürekli fotoğraf ve film çekerti.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude’nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

“Önce **bilgisayarım** dadandılar, sonra da kardeşimle bana.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Babaannemin Soğanları, s. 100)

13d2. Telsiz

“Birkaç gün sonra, astronotları Mars’a götüren uzay aracı Ares’in komutanı Lev, Dünya’da kurulu olan Görev Kontrol Merkezi ile **telsizle** konuşuyor.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Bir Uzay Görevinin Öyküsü, Dinleme Metni)

13d3. Telefon

“**Ev telefonu, cep telefonu, İnternet, İntranet** derken mektuplar unutuldu.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Yelkovan Kuşlarının Efsanesi, s. 59)

13d4. Radyo

“Yayınlamış **radyolar**,

Dün gece bu haberi” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Bayram Toplantısı, s. 31)

13d5. Televizyon

“Korku filmlerine benzer salgın haberleri izliyoruz **televizyonlarda**.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Babaannemin Soğanları, s. 100)

14. Halk Tarım ve Hayvancılığı

14c. Avcılık

“Padişah sıkıntıdan kendini **ava vermiş.**” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Padişahın Kulakçıbaşı, s. 12)

14ç. Hayvancılık

“Ömrünün sonuna kadar, **koyunlara, keçilere** bakarak, patates, patlıcan, biber, domates ekerek, **ineklerden süt sağarak** kendi işlerini başkasına yaptırmadan, mutlu bir hayat sürmüş.” (K1. Vatandaşlık Bilinci, Padişahın Kulakçıbaşı, s. 13)

14d. Balıkçılık

“Halil Efendi kayığıyla **balığa çıkar**, kimi zaman da kentin iki yakasını birbirinden ayıran denizde insanları karşıdan karşıya geçirirmiş.” (K1. Bilim ve Teknoloji Teması, Hezarfen Ahmet Çelebi, Dinleme Metni)

14e. Diğer

14e1. Sebzeçilik/Meyvecilik

“Ömrünün sonuna kadar, koyunlara, keçilere bakarak, **patates, patlıcan, biber, domates ekerek**, ineklerden süt sağarak kendi işlerini başkasına yaptırmadan, mutlu bir hayat sürmüş.” (K1. Vatandaşlık Bilinci, Padişahın Kulakçıbaşı, s. 13)

“Musa Emmi bile bir tek **bademini, cevizini** çaldığı zaman hırsız karganın arkasından soluğu kesilene kadar koşuyor, taş atıyor, silah patlatıyordu.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Gecekarası Adında Bir Karga, Dinleme Metni)

“**Kuyular kazmış, sular çıkartmıştı. Her cins has meyve fidanı dikmişti.**” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Gecekarası Adında Bir Karga, Dinleme Metni)

15. Halk Mutfağı

15a. Gıda Depolama Kültürü

15a1. Mevsimsel Yiyecek Saklama Biçimleri

“Sonra mutfaktan **pekmez** kavanozunu getirdi.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Osman Cemal Bey’in Nar Hakkı, s. 85)

4.1.6. El Sanatları Geleneği ile İlgili Bulgular

B.V. El Sanatları Geleneği

1. Geleneksel Meslekler

1a. Demircilik

“Bu çamurun içine **demir dövülürken** tezgâhın önüne yığılan kıymıklardan kor.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 49)

“Körük kavranmadan, bilek zorlanmadan, ateş harlanmadan, **demir tavlanmadan**, ha dur da çekiç salla...” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Sabır Sularında, s. 69)

“Uçup gitmemeli, **alın teri tezgâha düşüp demir yollarına karışmalı ve emek çelik olmalı** diye düşünmüş.” (K1., s. 69)

1e. Marangozluk ve Oymacılık

“İnternette karşılaştığı **yumurta oyma sanatına** ilgi duyan Eygören, ‘Ben de yapabilir miyim acaba?’ diyerek sıvamış kolları.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sanatın En Kırılgan Hâli: Yumurta Oyma Sanatı, s. 79)

“**Marangoz Ali Usta, mobilya yapılmak üzere getirilen ağaçları** incelerken çok güzel bir ladin ağacı görür.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sahibini Arayan Keman, s. 88)

1ğ. Dokumacılık

“Ben Denizli’nin Çal ilçesine bağlı Civelek köyünde **dokunmuş küçük bir kilimim.**” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 48)

1j. Dericilik

“**Meşin kılıflı**, gümüş köstekli

Saatten başkası dedemin olamaz.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Dedemin Cep Saati, s. 72)

1m. Hattatlık

“Dişçilerin dolgu yaparken kullandığına benzer bir el matkabıyla âdeta bir cerrah titizliğiyle çalışarak kabukların üzerini çiçek ve **hat motifleriyle beziyor** Eygören.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sanatın En Kırılgan Hâli: Yumurta Oyma Sanatı, s. 78)

1n. Nakkaşlık

“Onun fıkralarını anlatan **minyatürlere** bakıldığında, büyükçe horasani sarığının altındaki hafif çekik gözlü, uzunca burunlu ve yuvarlak yüzünü, kesik bıyıkları ile ince uzun beyaz sakalı tamamlar.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Nasreddin Hoca, s. 51)

1o. Halk Resmi

“Bir varmış bir yokmuş, avlanmaktan, şiir yazmaktan ve **resim yapmaktan** çok hoşlanan bir padişah varmış.” (K1. Vatandaşlık Bilinci Teması, Padişahın Kulakçibaşısı, s. 10)

“Gerçi ressamlar onu tablolarına pek sokmamışlardır, üzüm, armut, elma gibi bir yeri yoktur onların gözünde, ama biçimini düşünüyorum da yakındır diyorum **günümüzün resminde boy göstermesi.**” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Patates, s. 103)

1ö. Diğer

1ö1. Yüncülük

“Dokunduğum gündən beri, dahası da var, dokunmaya başlamadan önce, yani **yünlerim boyanalı beri soluyordum.**” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 48)

1ö2. Çömlekçilik

“Dar boğazlı, upuzun bir **çömlek** içinde,” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Tilkiyle Leylek, Dinleme Metni)

2. Giyim-Kuşam ve Süslenme

2b. Erkek Giyimi

2b6. Yaşlı Adam

“**Kasketli**, şık giyimli, bastonlu, sevimli bir amcaydı.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Atasözü Sevgisi, s. 52)

“**Yeleşinde** saklıyor.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Dedemin Cep Saati, s. 72)

2b7. Günlük Giyim

“Efendim, başıma bir **şapka** almak için çarşıya gitmiştim.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Karagöz ile Hacivat-İncelik, s. 65)

“**Pijamalarımı** zorlukla giyip hemen yatağıma girdim.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Babaannemin Soğanları, s. 101)

2b9. Mesleki Giyim

“Onun fıkralarını anlatan minyatürlere bakıldığında, **büyükçe horasani sarığının** altındaki hafif çekik gözlü, uzunca burunlu ve yuvarlak yüzünü, kesik bıyıkları ile ince uzun beyaz sakalı tamamlar.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Nasreddin Hoca, s. 51)

2c. Süslenme

2c2e. Diğer

2c2e1. Toka

“Saçına rengârenk bir sürü **toka** takmış olan şu küçük kız da olmazdı.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sahibini Arayan Keman, s. 89)

2c3. İşleme

“Karşıdaki teyze yelpazenin kenarındaki **dantelleri** ısıırıyordu.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Atasözü Sevgisi, s. 54)

2c4. Oya

“**Oyalı yaşmağının** kenarıyla sildiği gözyaşlarını kimselere göstermek istemiyordu.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tren Rayları, s. 39)

2c5. Diğer

2c51. Saat

“**Saatinin** markası Serkisof” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Dedemin Cep Saati, s. 72)

İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne 2008 Tarihinden İtibaren Eklenen Unsurlar ile İlgili Bulgular

11. Türk Kahvesi ve Geleneği (2013)

“Yolu buralara düşerse, buyursun bir **kahvemi** içsin.” (K1. Millî Kültürümüz Teması, Davul Tozu Minare Gölgesi, Dinleme Metni)

“Bir **kahve** söyleyeyim de yorgunluğun çıksın bari!” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, Sabır Sularında, s. 71)

4.1.7. Değerlendirme (K1)

K1. 5. Sınıf Türkçe ders kitabı somut olmayan kültürel miras unsurları açısından incelenmiş olup kitapta “yaşayan insan hazineleri/geleneğin ustaları” ile ilgili bulgulara yer verilmediği görülmüştür. Kitapta en çok yer verilen unsur ise “sözlü gelenekler ve anlatımlar” unsurudur. Sözlü gelenekler ve anlatımlar unsurlarından en çok yer verilen unsur deyimlerdir. Deyimlerin kitapta çokça yer alması, öğrencilerin söz varlığının gelişimi bağlamında önemli görülmektedir. Deyimler dışında masallara, efsanelere, atasözlerine, küfürlere, yemin sözlerine, selamlaşma sözlerine, kişi adlarına, yer adlarına, sülâle adlarına, lakaplara; halk şiiri başlığı altında yer alan alkışlara, kargışlara, ilahilere ve sözlü anlatımın yardımcı unsurlarına yer verildiği görülmüştür. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz hayvan adları/cansız varlık adları, kurum ve kuruluş adları, eser adları, devlet adları, aile içindeki kişilere ve yakın çevreye hitap edilen adlar, dua, şükür, günlük konuşma sözleri, seslenme sözleri ve sevgi-saygı, hitap sözleri unsurları da kitapta yer almıştır. Kitapta bu bölümle ilgili olarak mitlere, memoratlara, menkıbelere, halk hikâyelerine, fıkralara, argo sözlere, sözlü tarihe, halk şiiri unsurlarından ninnilere, manilere, türkülere, ağıtlara, destanlara, tekerlemelere, bilmecelere yer verilmediği görülmüştür.

Kitapta “gösteri sanatları” ile ilgili unsurlardan halk çalgıları başlığı altında yer alan vurmali halk çalgıları, tezeneli halk çalgıları, yaylı halk çalgıları; halk tiyatrosu başlığı altında yer alan karagöz ve pandomim unsurlarına yer verildiği görülmüştür. Kitapta âşık müziği ve gösterimleri, tekke şiiri ve gösterimleri, anonim müzik ve gösterimleri, üflemeli halk çalgıları, halk oyunları, köy seyirlik oyunları, kukla, ortaoyunu, meddah ile ilgili bir bulgu tespit edilememiştir.

“Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler” ile ilgili kitapta en çok yer verilen unsur toplumsal statü ve farklılık ölçütleri unsurudur. Bu unsur dışında kitapta yer alan unsurlar, törenler, kutlamalar ve ritüeller başlığı altında yer alan düğün, bayramlar, türbe, nazar; halk hukuku başlığı altında yer alan yemin, and içme ve sözünde durma, yardımseverlik, akrabalık tanımı ve biçimi; halk sporları başlığı altında yer alan nişan alma ve çocuk oyuncaklarıdır. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz sergiler, kermesler, konserler, pazarlar, binicilik, yelken, judo, eskrim, basketbol, yüzme ve futbol unsurlarının da kitapta yer aldığı görülmüştür. Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler ile ilgili kitapta bulgu tespit edilemeyen unsurlar doğum, diş hediği, sünnet, nişan, askerlik, gurbete çıkma, hacca gitme, ölüm, panayırlar, festivaller, yıl dönümleri,

anma günleri, kandiller, adak-kurban, sihir-büyü, fal-kehanet, rüya, bolluk ve bereket ritüelleri, uğur, töre, gelenek, görenek, kan davası, namus davası, konuk ağırlama, cirit, güreş, bilek güreşi, boğa güreşleri, deve güreşleri, horoz dövüşleri, köpek dövüşleri ve çocuk oyunlarıdır.

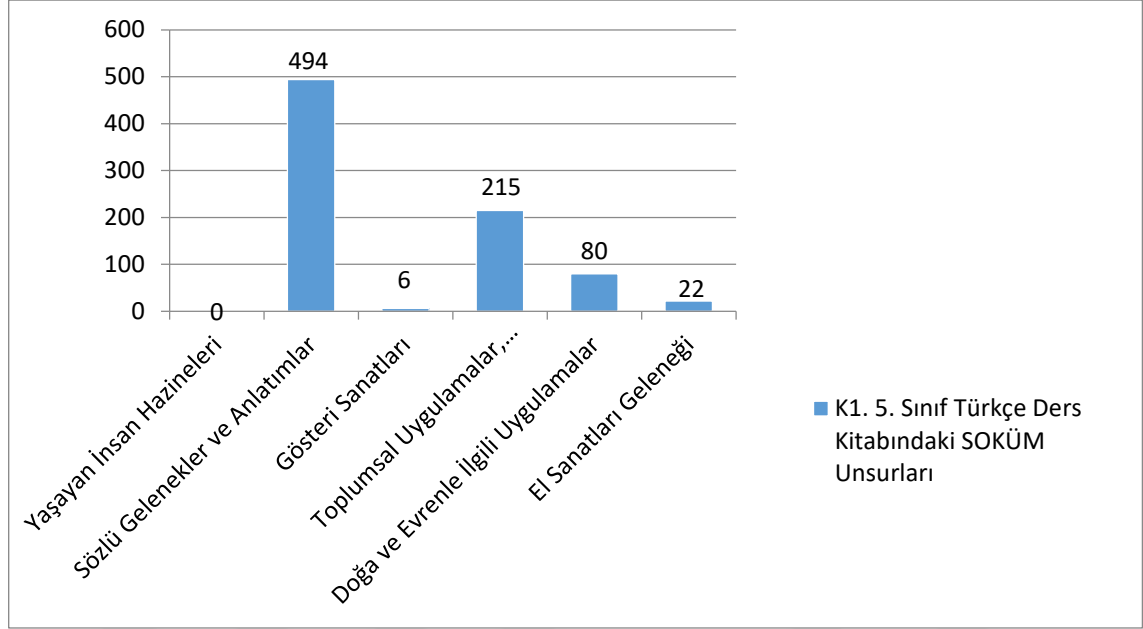
“Doğa ve evrenle ilgili uygulamalar” başlığı altında en çok yer verilen unsur halk mimarisidir. Halk mimarisi unsurlarından konutlar ve yapım teknikleri, fırınlar ve diğer ekmek pişirme yerleri, ibadethaneler; halk botaniği; halk hekimliği unsurlarından halk ilaçları; halk taşımacılığı unsurlarından kara taşımacılığı; halk haberleşme tekniklerinden haberci/ulak, hayvan kullanımı, mektup; halk tarım ve hayvancılığı unsurlarından avcılık, hayvancılık, balıkçılık; halk mutfağı unsurlarından mevsimsel yiyecek saklama biçimleri kitapta yer almaktadır. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz saraylar, çarşılar, kaleler/hisarlar, kütüphaneler, hanlar, köprüler, tüneller, medreseler/okullar, dükkânlar/mağazalar, diğer halk mimarisi unsurları, tren, gemi, vapur, sandal, kayık, uçak, yat, uzay araçları, bilgisayar/internet, telsiz, telefon, radyo, televizyon, sebzeçilik/meyvecilik unsurlarına da kitapta yer verilmiştir. Bu bölümle ilgili kitapta mitik, şamanik, kozmogonik, eskatolojik halk inanışları, dünya ve evrenin yaradılışı ile ilgili bilgi ve inançlar, kıyamet, ocaklar ve tedavi yöntemleri, halk hekimleri, sınıkcılar, halk baytarlığı ve zoolojisi, halk takvimi ve meteorolojisi, halk biyolojisi, halk matematiği, ev içi mimari ve dekorasyon, hayvan barınakları ve samanlıklar, yiyecek-içecek depoları, çamaşırhane ve yunaklar, çeşmeler, halk ekonomisi, tekerlekli araçlar, kızaklı araçlar, ırmak, göl ve deniz taşımacılığı, simge eşya, ekincilik, toplayıcılık, saklama mekânları, yerel bilgi ve becerilerle üretilen yemekler, mutfak, araç ve gereçleri, kutsal ve törensel yemekler unsurlarına yer verilmediği görülmüştür.

“El sanatları geleneği” başlığı altında yer verilen unsurlar, geleneksel mesleklerden demircilik, marangozluk ve oymacılık, dokumacılık, dericilik, hattatlık, nakkaşlık, halk resmi; giyim-kuşam ve süslenmeden erkek giyimi alt başlığı altında yaşlı adam, günlük giyim ve mesleki giyim; süslenmeden işleme ve oya unsurlarıdır. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz unsurlardan yüncülük, çömlekçilik, toka ve saat unsurları da kitapta yer almıştır. Kitapta el sanatları geleneği ile ilgili unsurlardan bakırcılık, kalaycılık, yorgancılık, semercilik, urgancılık, tenekeçilik, örücülük, oyacılık, işlemecilik, saraçlık, ebruculuk, kadın giyimi unsurları, erkek giyimi başlığı altında bebek, çocuk, sünnet, delikanlı, damat, tören giyimi unsurları, süslenmeden sürme, rastık, kına, döğme, takı,

küpe, bilezik, halhal, kemer, gerdanlık unsurlarının varlığı tespit edilememiştir.

İnsanlığın somut olmayan kültürel miras listesine 2008 tarihinden itibaren eklenen unsurlardan “Türk Kahvesi Geleneği”ne de kitapta yer verildiği görülmüştür.

Şekil 1.1. K1. 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Değerlendirmesi

4.2. 2016-2017 Eğitim Öğretim Dönemi Altıncı Sınıf Dörtel Yayıncılık Türkçe Ders Kitabındaki Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Bulgular

Kitapta altı tema yer almaktadır. Temaların isimleri aşağıdaki gibidir:

- 1.Tema: Sevgi
- 2.Tema: Atatürk
- 3.Tema: Okuma Kültürü
- 4.Tema: Duygular
- 5.Tema: Millî Kültür
- 6.Tema: Doğa ve Evren

4.2.1. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları ile İlgili Bulgular

A. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları

Kitapta bu bölümle ilgili bir bulgu tespit edilememiştir.

4.2.1. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar Boyutu ile İlgili Bulgular

B.I. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar

2. Efsaneler

Şimdi efsaneyi dinleyelim:

Fatih, Rumeli Hisarı'nın yerini tespit ettikten sonra Bizans İmparatoru Konstantin'e elçiler gönderdi, buraya bir av köşkü yapmak için toprak istedi. İmparator, düşündü taşındı, bu isteği de büsbütün reddetmek işine gelmedi, inşaata engel olmak için güya akıllıca şu cevabı verdi:

—Sultan, bir sığır derisi toprağa razı olursa makbulümdür ama bir sığır derisinden fazla yere iznim yoktur. Sonra sulha aykırı olur.

Bu cevap, Fatih Sultan Mehmet'e ulaştırıldığı zaman, genç hükümdar önce kızdı, sonra da dudaklarında zekice bir gülüş dolaşmaya başladı. İnce ve kıvrak zekâsı bir anda parladı, gelen elçilere:

—Kayzerin bu kararlarından çok memnun oldum. Selam söyleyiniz. Bir sığır derisi büyüklüğünde toprak kabulümdür, dedi. Sonra adamlarına semizce bir öküz boğazlamalarını, derisini yüzmelerini, bu deriden gayet ince bir sırim çıkarmalarını emretti, bir taraftan da mimarlarını toplayarak hisarın planını hazırlattı.

Kısa zamanda sığır derisinden soyulan sırim, Rumeli Hisarı'nın bulunduğu geniş sahayı çevirdi, hisarın hududu tespit edilmişti. İnşaata başlanıyordu. Bunu haber alan Bizans İmparatoru, elçilerini göndererek Fatih'e:

—Biz kendilerine bir sığır derisi kadar toprağı müsaade etmiştik. Şimdi görüyoruz ki sulha aykırı hareket ediliyor, haberini gönderdi. Fatih, elçilere sığır derisinden kestiği sırimı göstererek:

—İşte, biz av köşkümüzü bir sığır derisi cirminde bina ediyoruz, ziyade varsa yıkalım demişti.

Elçiler de Konstantin de çaresiz sustular. (K2. Millî Kültür Teması, Rumeli Hisarı'nda Bir Sığır Derisi Toprak, s. 88-90)

7. Deyimler

“Çocukcağız Arabistan'da **rahat eder**, dediler.” (K2. Sevgi Teması, Eskici, s. 10)

“Ağızlarında beyazımsı bir köpük çiğneyerek dalgın ve küskün, arka arkaya, ağır ağır, yumuşak yumuşak, **iz bırakmadan** ve toz çıkarmadan gidiyorlardı.” (K2., s. 11)

“Bir **kabahat işledik** de kaçtık!” (K2., s. 14)

“Hasan, **yüreği burkularak** sordu.” (K2., s. 15)

“Bunu işiten çocuk hıçkırır hıçkırır, **katıla katıla ağlamaktadır**, bir daha Türkçe konuşacak adam bulamayacağına ağlamaktadır.” (K2., s. 16)

“Önüne geçmeye çalıştı ama yapamadı, kendisini tutamadı; **gözlerinin dolduğunu** ve sakallarından kayan yaşların, Arabistan sıcağıyla yanan kızgın göğsüne bir pınar sızıntısı kadar serin, ürpertici, döküldüğünü duydu.” (K2., s. 16)

“**Eli kalem**, eli kazma, eli kürek **tutan**,” (K2. Sevgi Teması, Türkiye, s. 17)

“Nice **türküler yakıldı** senin için; (K2., s. 18)

“**Destanlar yazıldı** bayrak bayrak,” (K2., s. 18)

“Davullar vuruldu, **dize geldi** zeybeklerin.” (K2., s. 18)

“Kapıda **nöbet tuttu** yıllar yılı,” (K2., s. 18)

“Ta Yeni Gine’nin vahşi, **balta girmemiş** ormanlarında da onu karşımda buldum.” (K2. Sevgi Teması, İnsanlar Kardeşim, s. 20)

“Hatta daha da **ileri giderek** uçaklarımıza petrol taşıyan kamyonları kullanmayı öğrendiler.” (K2., s. 21)

“Benim de onların **dilinden anlamamam** anlaşmamıza engel olmadı.” (K2., s. 22)

“Onun için diğer insanlara nasihat etmek, onların da birbirlerini içten ve candan birer kardeş olarak kabul etmeleri **üzerinde** ısrarla **durmak** gibi manasız hareketlere sapacak değilim.” (K2., s. 22)

“Çocukları sağlıklı görünüyordu, güzel ve gülbüzdü, mutluluklarına **gölge düşürecek** hiçbir durum görünmüyordu.” (K2. Sevgi Teması, Yeryüzünün İlk ve Tek Mucize Ailesi, Serbest Okuma Metni, s. 23)

“İlknur 5 yaşındayken daha yeni başladığı yaşama **veda etti**.” (K2., s. 23)

“Kaderi başından kötü başlayan bir **çocuk** daha **dünyaya getirmek** istemiyorlardı.” (K2., s. 23)

“Her şey çok iyiydi de ölen kızlarında **gönülleri kalmıştı**, ardından kız niyetine bir çocuk daha yaptılar.” (K2., s. 23)

“İrem adını verdikleri çocukları da sağlıklı doğmuş, **korktukları başlarına gelmemiştir.**” (K2., s. 23)

“Anne baba **ne pahasına olursa olsun** İlker’i ölüme teslim etmeyecekler, bunun için gerekirse yurt dışına gideceklerdi.” (K2., s. 24)

“1990 yılında ise Avrupa ve Orta Doğu’da ilk kez çocuklarda canlıdan canlıya karaciğer nakli yapılarak tıpta önemli bir **adım daha atılmıştı.**” (K2., s. 24)

“Ardından yine 1990’da dünyada ilk kez yetişkinlerde canlıdan canlıya karaciğer nakline **sahne olmuştu** Türkiye.” (K2., s. 24)

“Bu nakilleri yapan ekip Türk hekimlerinden oluşuyordu ve dünyaya **örnek olmuşlardı.**” (K2., s. 24)

“Son bir umutla **sözü edilen** hastaneyi buldular.” (K2., s. 24)

“Hekimlerin açık ve kesin bir dille konuşması aileye **güven vermiş** ve tedavinin ilk basamağı olan hekim ile hasta arasındaki güven ilişkisi sağlanmıştı.” (K2., s. 25)

“Hastanenin **yolunu tuttular.**” (K2., s. 25)

“Yepyeni **hayaller kurmasın** sakın.” (K2. Sevgi Teması, Bayrak ve Cumhuriyet, Serbest Okuma Metni, s. 26)

“Ne zaman bir subay görse **kendinden geçer**, heyecanlanırdı.” (K2. Atatürk Teması, Mustafa Kemal Atatürk, s. 28)

“Sonunda bir **karara vardılar:**” (K2., s. 28)

“Okumak özlemiyle yaşayan Mustafa 1893 yılında, annesine **haber vermeden** askerî ortaokulun sınavlarına girdi, kazandı.” (K2., s. 28)

“Mustafa, böylece yakınlık duyduğu subaylığa ilk **adımını atmış** oldu.” (K2., s. 28)

“Özellikle Namık Kemal’in şiirleri **hoşuna gidiyordu.**” (K2., s. 29)

“Çok çalışkan, zeki bir genç olan Mustafa Kemal, artık yurt sorunlarına da yakından **ilgi duymaya** başlamıştı.” (K2., s. 29)

“Yurtta “istibdat” idaresi **hüküm sürüyordu.**” (K2., s. 29)

“Harp Akademisindeki öğrenimi 11 Ocak 1905’te **sona erdi.**” (K2., s. 29)

“Mustafa Kemal, Çanakkale Savaşı’nda büyük bir **ün kazanarak** İstanbul’a geldi.” (K2., s. 30)

- “ ‘Devlet **elden çıktı**, hiç olmazsa bazı bölgeleri kurtaralım.’ deniliyordu.” (K2., s. 30)
- “Doktorlar, İstanbul’da Dolmabahçe Sarayı’nda dinlenmesine ve tedavisine **karar verdiler.**” (K2., s. 31)
- “Kasım başlarında artık **umut kesilmişti.**” (K2., s. 31)
- “**Hakkından gelebildiniz** mi yokluğun, sefaletin?” (K2. Atatürk Teması, Atatürk’ten Son Mektup, s. 32)
- “Mustafa Kemal’i anlamak, **yerinde saymak** değil;” (K2., s. 32)
- “**Birbirinize düşmüşsünüz**, halka eğilmek dururken.” (K2., s. 33)
- “Her an otuz sekizlik gülleler korkunç patlayışlarla ortalığı **altüst ediyor**, ölüm saçıyordu.” (K2. Atatürk Teması, Atatürk’ten Anılar, s. 34)
- “O da kumandanının ardından **ileri atıldı.**” (K2., s. 34)
- “Atatürk öğretmenin **sözünü keserek kaşlarını çatıp:**” (K2., s. 35)
- “Memleketimizde **gözleri var** da onları sormak istedim.” (K2., s. 35)
- “Atatürk’ün, tarih konusuna 1930’lardan sonra **ilgi gösterdiğini** sananlar aldanırlar.” (K2. Atatürk Teması, Atatürk ve Tarih, s. 36)
- “Onun bağımsızlık savaşı dönemindeki konuşmaları incelenirken geniş ve sağlam bir tarih kültürüne, millî tarih bilincine sahip olduğu derhâl **göze çarpar.**” (K2., s. 36)
- “Bir başka konuşmasında, Asya’da kurulan Türk imparatorluğuna ait, çok eski yüzyıllara uzanan belgeler bulunduğunu belirterek Türklerin, tarih yazılmaya başlandığından beri tarih sahnesinde şerefli bir **yer tuttuklarını** hatırlatıyordu.” (K2., s. 37)
- “Aslında ve en başında Türk ve Turani olan bu ülkeleri, İranlılar **zapt etmişlerdir.**” (K2., s. 37)
- “Sonra burası, İranlıları yenen İskender’in **eline düşmüştü.**” (K2., s. 37)
- “Bir aralık buraya Mısırlılar yerleşmiş, sonra Romalılar istila etmiş, sonra Şarkî Roma yani Bizanslılar **eline geçmiş**, daha sonra Araplar gelip Bizanslıları kovmuşlar.” (K2., s. 37)
- “Memleket, nihayet asıl sahiplerinin **eline kaldı.**” (K2., s. 37)

“Ancak tarihî gerçekler saptırılarak oynanmak istenen oyunları, **ileri sürülen** çılgınca iddiaları **görmezlikten gelemeyiz.**” (K2., s. 38)

“Tarih ilmiyle uğraşan bütün yurtseverler ve millî tarih bilincine sahip Türk aydınları, Türk vatanının bölünmez bütünlüğünü, silinmez Türklüğünü **ortaya koymak** için kendilerine düşen görevi yapacaklardır.” (K2., s. 38)

“**ÜMİT:** ...Onun yıllar öncesi dediği gibi **göğüslerimizi gere gere** bütün dünyaya sesleniyoruz.” (K2. Atatürk Teması, Atamız Atatürk, Serbest Okuma Metni, s. 39)

“**ÇETİN:** (oturduğu yerden **el kaldırarak**) Öğretmenim!..” (K2., s. 40)

“**ÜMİT:** **Özür dilerim...**” (K2., s. 40)

“**ÜMİT:** ...Kitapları tek tek **gözden geçirerek notlar almaya** başladım...” (K2., s. 40)

“**ÜMİT:** ...Çünkü zamanında Atatürk de o kadar çok çalışmış, o kadar büyük işler başarmış ki bunları **dile getirmek**, değil bir okul görevine kitaplara sığdırmak zor...” (K2., s. 41)

“**ÜMİT:** Neler yapmış ulusu için, nasıl çalışmış **geceyi gündüzüne katarak** bir iyi bilmeliyim.” (K2., s. 42)

“**TARİH:** Düşün bir kere yavrum, yokluklar içinde bir vatan, üstelik her köşesi bir düşman çizmesi altında **inim inim iniyor.**” (K2., s. 42)

“**TARİH:** ...Büyük savaşta **yenik düşen** Türk ulusunun toprakları düşmanlar tarafından insafsızca paylaşılıyor...” (K2., s. 43)

“**TARİH:** ...İzmir’e giren düşman, çoluk çocuk ayırımı yapmadan binlerce masum insanı öldürmüş, süngüleyip **delik deşik etmişti...** İşte bu acı haber üzerine Mustafa Kemal Paşa kesin **kararını verdi.** 16 Mayıs 1919 günü köhne bir gemi olan Bandırma vapuruyla **yola çıktı.**” (K2., s. 43)

“**TARİH:** ...Gemi bir 19 Mayıs sabahı Samsun limanına **demir attı...** Samsunlular onu büyük bir sevgi ve sevinçle **bağrılarına bastılar...**” (K2., s. 44)

“**TARİH:** Aferin sana... Ne güzel **aklında kalmış...**” (K2., s. 44)

“**ÜMİT:** Savaş dediniz de **aklıma geldi.**” (K2., s. 44)

“**TARİH:** ...Öyle bir durum olmuştu ki neredeyse Ankara’ya girmeleri bir an meselesi **hâlini almıştı...** Hele Dumlupınar Meydan Savaşı düşmana büyük bir **ders oldu...**

Başkomutanından bu emri alan Türk ordusu tüm gücüyle düşmanın **peşine takıldı...**" (K2., s. 45)

"**ÜMİT**: Lozan barışı ile özgür Türkiye'nin **sınırları çizilmiş** oldu..." (K2., s. 45)

"Sizi bir kitap dostu olmaya **davet ediyorum.**" (K2. Okuma Kültürü Teması, Kitaba Hürmet, s. 48)

"Elbette onların da **faydası oldu**, onlar da **izini bıraktı.**" (K2., s. 50)

"Ben, derginizde nihayet bir sayfa **yer tutacak** bu satırları ne kadar zamanda yazıyorum?" (K2., s. 51)

"Benim yazıma veya onun romanına yalnız **vakit geçirmek** maksadı ile bir göz atmak hakkınız mıdır?" (K2., s. 51)

"Beğenmeye mecbursunuz demiyoruz fakat dikkatle okumaya başlayın, bizi okurken ciddi bir **iş gördüğünüzü** bilin." (K2., s. 51)

"Size **not alın**, kitapların **altını çiz** demiyorum; onu ben de sevmem." (K2., s. 51)

"Ama bu hizmet normal adamlar arasındaki hizmettir; siz yazarı kendinizden **küçük görür**, onu **ciddiye almaz** ve eserlerini ancak **vakit geçirmek** için bir vasıta sayarsanız o da size küser ve yazısı, size sırlarını açmaz." (K2., s. 51)

"DEDE: (**canı sıkılmış** gibi) Yemek, yemek, yemek!..." (K2. Okuma Kültürü Teması, En İyi Arkadaş, s. 54)

"DEDE: (**Sözüünü keser.** Gülerek)" (K2., s. 56)

"DEDE: ...Bazı hâllerde insan arkadaşlarından **zarar görür** ama kitabın insana **zararı dokunmaz.**" (K2., s. 56)

"DEDE: ...Bu konuda büyükleriniz, öğretmenleriniz size **yol gösterebilirler.**" (K2., s. 57)

"DEDE: ...İstediğim an onlarla **gezip tozuyorum...**" (K2., s. 58)

"DEDE: ...İnsan kendisini yalnız, tek başına hisseder, yalnızlık ise insana **sıkıntı verir...**" (K2., s. 60)

"DEDE: ...Onlar size doğruyu, iyiyi, güzeli göstermek için daima **ışık tutacaklardır.**" (K2., s. 60)

“Yalnız doğru bir tarafı var ki o da bu dostumun her tatlı duyguya karşı taş gibi donuk ve soğuk kaldığı hâlde okumaktan **kendini alamamasıdır.**” (K2. Okuma Kültürü Teması, Okumak, Serbest Okuma Metni, s. 61)

“Daha doğrusu, **donup kalmış**, sessiz bir fotoğraf değil; konuşan, düşündüklerini anlatan canlı ve sesli bir sinema.” (K2., s. 62)

“Ya eski düşüncelerimizi **yerinden oynatarak** onları canlandırır ya yeni bir düşünce ile varımızı artırır.” (K2., s. 63)

“Biraz ekmek ve su bulduktan sonra ilk arayacağınız şey **dilinizden anlayan**, konuşacak bir insandır, değil mi?” (K2., s. 63)

“Yazık okumaya alışmamış, onun **tadını almamış** olanlara: Onlar, ıssız bir âlemde, yapayalnız yaşayan mahkûmlardır.” (K2., s. 63)

“Yanılsam **yol gösteren**,

Kitaplarımdır benim.” (K2. Okuma Kültürü Teması, Kitaplarım, Serbest Okuma Metni, s. 64)

“**Başımı dinlemek** istiyorum.” (K2. Duygular Teması, Robenson, s. 66)

“**Yelken açarız** bir sabah vakti.” (K2., s. 66)

“Taş kırmak da **gelir elimizden**,

Ateş yakmak da aş pişirmek de.” (K2., s. 67)

“Robenson, **hâlden bilir** Robenson,” (K2., s. 67)

“Otuz yaşında dinç, boylu boslu, kuvvetli bir kahraman iken Malta korsanlarının **eline düşmüştü.**” (K2. Duygular Teması, Forsa, s. 69)

“Oysa bu özgür bırakma değildi; ihtiyarı **sokağa**, açlığa ve perişanlığa **atmaktı.**” (K2., s. 70)

“Martıların tatlı çığlıklarını dinleye dinleye **uykuya daldı.**” (K2., s. 70)

“**Gözlerine inanamıyordu** bir türlü ‘Rüyam hâlâ devam ediyor.’ **kuşkusuna düştü.**” (K2., s. 71)

“Sevinçten, heyecandan, şaşkınlıktan **dizlerinin bağı çözüldü.**” (K2., s. 71)

“**Kendine gelince** oğlu ona:

—Ben karaya savaşmak için çıkıyorum. Sen gemide rahat kal, dedi.” (K2., s. 74)

“Hayır, baba sen **rahat et!**” (K2., s. 74)

“Kara Memiş, kafasını kaldırdı, **göğsünü kabarttı**, sanki gençleşmiş bir kaplan gibiydi.” (K2., s. 74)

“**Yerinde duramıyordu.**” (K2., s. 74)

“**Şehit olursam** bunu üzerime örtün!” (K2., s. 74)

“**ÂKİF:** Teşekkür ederim efendim, size **zahmet oldu.**” (K2. Duygular Teması, Bir Hilal Uğruna, s. 76)

“**MÜDÜR:** Sizinle **gurur duyuyorum**, Âkif Bey oğlum. Devam ediniz... Devam ediniz.” (K2., s. 77)

“**NİZAMETTİN:** ...Dünya tarihinde destanlar devrinin **sona erdiği** bir zamanda Ankara şehri...” (K2., s. 78)

“**NİZAMETTİN:** **Dilim tutuldu...** Böyle müthiş bir şey duymadım. Tamamlandı mı?” (K2., s. 78)

“**ÂKİF:** **Zahmet oldu** sana.” (K2., s. 78)

“**EŞREF EDİP:** Size **hizmet etmek hoşuma gidiyor.**” (K2., s. 78)

“**EŞREF EDİP:** ...Ölüm, yangın, talan **kol geziyor** sokaklarımızda.” (K2., s. 78)

“**KAPICI CEMAL:** (gitmek istediğini **fark ederek**) İyi ama siz nereye gidiyorsunuz?” (K2., s. 79)

“Sevgili Enriko, Koretti’ye karşı davranışını beğenmeyen babamdan **azar işittiğin** hâlde, niçin bana da aynı şeyi yaptın?” (K2. Duygular Teması, Kız Kardeşim, Serbest Okuma Metni, s. 80)

“Bana ne denli büyük bir **üzüntü vermiş** olduğunu anlayamazsın.” (K2., s. 80)

“Sen kız kardeşini, her zaman **kollarını** sana **açmış** olarak bulacaksın.” (K2., s. 80)

“Hasta olan “Küçük Duvarcı” için kopya etmekte olduğun aylık öyküyü “Romalı Kanı”nı, **yorgun düştüğün** için bitiremediğini görmüştüm.” (K2., s. 80)

“Doğa dirilip ruhlara **can gelince**” (K2. Millî Kültür Teması, Gelir Nevruz Bayramı, s. 84)

“Kültürüm, nevuza **sahip çıkılınca**” (K2., s. 85)

“Yiğitlikte Oğuz, hoşgörüde Mevlâna **örnek olunca**” (K2., s. 85)

“İmparator, düşündü taşındı, bu isteği de büsbütün reddetmek **işine gelmedi**, inşaata engel olmak için güya akıllıca şu cevabı verdi:” (K2. Millî Kültür Teması, Rumeli Hisarı’nda Bir Sığır Derisi Toprak, s. 88)

“Kayzerin bu kararlarından çok memnun oldum. **Selam söyleyiniz.**” (K2., s. 89)

“Orta Çağ Avrupası’ndaysa kukla tiyatroları, kent kent dolaşır ve kahramanlık öykülerinden esinlenmiş oyunları **sahneye koyardı.**” (K2. Millî Kültür Teması, Sahneden Canlanan Oyuncak: Kukla, s. 93)

“Burada kuklalar, sahnede gerçek kişiler varmış **izlenimi vermek** için incelikle geliştirilmiş.” (K2., s. 93)

“Analar babalar **umudu kesti**” (K2. Millî Kültür Teması, Çanakkale İçinde, Serbest Okuma Metni, s. 95)

“Rus’u tuttuğu gibi **yere vurdu.**” (K2. Millî Kültür Teması, Yaşar Doğu, Serbest Okuma Metni, s. 98)

“Bir ara rakibinin **sırtını yere getirdi.**” (K2., s. 98)

“Başınızı bir şeylere çarpmanız **işten bile değil.**” (K2. Doğa ve Evren Teması, Yer Çekimsiz Yaşam, s. 101)

“Çünkü kontrolden kaçanlar aygıtlara **zarar verebilirler.**” (K2., s. 102)

“Fakat şehirden çıkınca safi tabiat, **su katılmamış**, el değmemiş tabiat isterim.” (K2. Doğa ve Evren Teması, Kırkikindiler, s. 104)

“Keçiören’de hiç durmadan Hacıkadın’ın **yolunu tuttum.**” (K2., s. 104)

“**Aklımdan** gene demin anlattığım şeyler **geçmeye**, âdeta **canım sıkılmaya** başlamıştı.” (K2., s. 104)

“...Epeyce terlemeye, solumaya **mal olacak** ama değer.” (K2., s. 104)

“Yokuşun yarısını aştıktan sonra az soluma düşen koca kalker bloklarının gölgesinde biraz **nefes alayım** dedim.” (K2., s. 104)

“Kayanın dibine oturduktan sonra çiçeklere bakarken ikide bir çimenlik üzerinde uçan ve kaçan bir kuyruksallayan **dikkatimi çekti.**” (K2., s. 104)

“Kayaların yanından ayrılıp da birkaç adım attıktan sonra iki saatten beri iyice uyduğum bu büyük sessizlik içinde önümden birdenbire gırr diye üç keklik fırlayıverince ürkmüş, **bir hoş olmuşum.**” (K2., s. 104)

“Geçerken baktım ki küçük çimenlikteki şenlikten de **eser kalmamış.**” (K2., s. 106)

“Çiçekler hep kapanmışlar; demir parlak ak ışıktaki açık yeşil görünen çimenler de koyu, donuk bir **renk almışlar.**” (K2., s. 106)

“Eğer baharla başlayan ilkyazla kesilen kırkikindi rahmetleri **imdada yetişmezse** kötüdür: Kıtlık olur!” (K2., s. 106)

“Çelengin altından çıkarak **yola koyuldum.**” (K2., s. 106)

“Fakat telaşlarından, heyecanlarından altlarındaki dalda arka arkaya kamburlarını çıkararak sürünen kocaman iki tırtılın, ben oradan ayrılıncaya kadar, **farkına bile varmadılar.**” (K2., s. 108)

“ ‘Ya ne yapaydık?’ diye **yanıt vermiş** insanlar küstahça.” (K2. Doğa ve Evren Teması, Doğayı Ağlatmayın, Serbest Okuma Metni, s. 112)

“Ama siz fabrikalarınızın ürünlerini en ucuza **mal etmek**, en çok kâr kırmak için kirli sularınızı ırmaklarıma, denizlerime dökmeden önce bunları temizlemeye hiç para harcamıyorsunuz.” (K2., s. 112)

“Denizlerdeki petrol tesislerinizi, petrol gemilerinizi vaktinde onarmak için **paraya kıyamıyorsunuz.**” (K2., s. 112)

“Bu yüzden balıklarım, martılarım, karabataklarım, yunuslarım ölüyor da hiç **oralı değilsiniz.**” (K2., s. 112)

“Ama şunu bilin ki siz benim uyumumu, dengemi bozmakla kendi **başınızı da belaya sokacaksınız** bir gün.” (K2., s. 113)

13. Adlar

13a. Kişi Adları

“**Hasan Kamacı** ve **Emine** Hanım hala-dayı çocuklarıydılar.” (K2. Sevgi Teması, Yeryüzünün İlk ve Tek Mucize Ailesi, Serbest Okuma Metni, s. 23)

“Adını **İlknur** koydular.” (K2., s. 23)

“Bu sevimli çocuğun adını da birinciden kalma ukdeyle **İlker** koydular.” (K2., s. 23)

“**İrem** adını verdikleri çocukları da sağlıklı doğmuş, korktukları başlarına gelmemiştir.” (K2., s. 23)

“Ulusal Kurtuluş Savaşı’mızın başkomutanı ve cumhuriyetimizin kurucusu **Mustafa Kemal Atatürk**, 1881 yılında Selânik’te doğdu.” (K2. Atatürk Teması, Mustafa Kemal Atatürk, s. 28)

“Babası **Ali Rıza** Bey, memurdu.” (K2., s. 28)

“Annesi ise **Zübeyde** Hanım’dı.” (K2., s. 28)

“Özellikle matematik öğretmeni **Mustafa** Bey, onu çok seviyordu.” (K2., s. 29)

“**ÜMİT**: (Defterinden okumasına devam eder.)” (K2. Atatürk Teması, Atamız Atatürk, Serbest Okuma Metni, s. 39)

“**ÇETİN**: (oturduğu yerden el kaldırarak) Öğretmenim!..” (K2., s. 40)

“**GÜLSEREN**: (ihtiyarın yanına iyice sokularak) Dedeciğim!” (K2. Okuma Kültürü Teması, En İyi Arkadaş, s. 54)

“**AYŞEGÜL**: Annem, babam yemeğe bekliyorlar sizi.” (K2., s. 54)

“Oğlu **Turgut** da Çanakkale’yi geçerken denizde doğmuştu.” (K2. Duygular Teması, Forsa, s. 70)

“Kara **Memiş**.” (K2., s. 72)

“**TAHİR**: Bugün oğlanın kaydını yaptırdım. Kısmet olursa önümüzdeki perşembe başlayacak.” (K2. Duygular Teması, Bir Hilal Uğruna, s. 75)

“**EMİNE**: Hayırlı olsun. Nereye kaydoldu?” (K2., s. 75)

“**EMİNE**: Dur canım hemen kızma. Senin öğrettiğinle **Faik** Efendi’nin öğrettiği bir mi şimdi?” (K2., s. 75)

“**RİFAT**: Mikrop kültürleri üzerine yaptığın çalışmalarını çok beğendim **Âkif**.” (K2., s. 76)

“**MÜDÜR**: Biraz önce maarif şurasından **Hamdi** Bey aradı.” (K2., s. 76)

“**HİKMET**: Ne demiş biliyor musun Paşa?” (K2., s. 77)

“**HASAN BASRİ**: Hangi Paşa? Ne mevzuda? Tamamlasana sözünü...” (K2., s. 77)

“HASAN BASRİ: Çıkalım bakalım. Hoşça kal **Nizamettin**.” (K2., s. 78)

“**EŞREF EDİP**: Buyrun çayımızı.” (K2., s. 78)

ÂKİF: Onunla mukayese etmek istemem. **Namık Kemal** daha gür daha erkek bir ses bence.” (K2., s. 78)

“**TACETTİN**: **Mehmet Âkif** Bey ne yapıyordu bunlar olurken? Utanmıştır.” (K2., s. 79)

“Hey **Rıza**, kederin başından aşkın,” (K2. Duygular Teması, Uçun Kuşlar!, Serbest Okuma Metni, s. 82)

“**YAŞAR DOĞU**” (K2. Millî Kültür Teması, Yaşar Doğu, Serbest Okuma Metni, s. 96)

13b. Yer Adları

“**Türkiye**, doğduğum,

Türkiye, doyduğum;” (K2. Sevgi Teması, Türkiye, s. 19)

“Hasan Bey öğretmen olmuş, ailesiyle **İstanbul’a** yerleşmişti.” (K2. Sevgi Teması, Yeryüzünün İlk ve Tek Mucize Ailesi, Serbest Okuma Metni, s. 23)

“İlker, **mahallede** top koşturadursun, biz gelelim İrem’in öyküsüne.” (K2., s. 25)

“Bu okulun devamı olan **Harp Akademisine** girdi.” (K2. Atatürk Teması, Mustafa Kemal Atatürk, s. 29)

“Düşman, İstanbul yakınlarına, **Çatalca’ya** gelip dayandı.” (K2., s. 30)

“19 Mayıs 1919 günü **Samsun’a** çıktı.” (K2., s. 30)

“Doktorlar, İstanbul’da **Dolmabahçe Sarayı’nda** dinlenmesine ve tedavisine karar verdiler.” (K2., s. 31)

“Laboratuvarlarda sabahlayın, **kahvelerde** değil.” (K2. Atatürk Teması, Atatürk’ten Son Mektup, s. 32)

“**Ankara Erkek Lisesinde** coğrafya dersini izleyen Atatürk, öğrencilere soru sırası gelince kendisi bunu öğretmene bırakmıştı.” (K2. Atatürk Teması, Atatürk’ten Anılar, s. 35)

“—Paşa’m, İtalyanlar **Antalya’yı** almak istiyorlar.” (K2., s. 35)

Bu konuşma, Atatürk'ün, "Türk Tarih Tezi"ni, bir yabancı kitapta Türkler aleyhinde yazılmış olan ve 1928'de kendisine gösterilen birkaç satırlık yazıya cevap vermek için değil, **Anadolu'nun** ve **Trakya'nın** sonsuza kadar Türk yurdu kalacağını tescil etmek amacıyla ve tam bir bilinçle ortaya attığını gösterir. (K2. Atatürk Teması, Atatürk ve Tarih, s. 37)

"Bir ilköğretimde bulunan **dershanelerden** birindeyiz." (K2. Atatürk Teması, Atamız Atatürk, Serbest Okuma Metni, s. 39)

"TARİH: ...Ordu dağılmış, ellerinden silahları alınan Türk askerleri evlerine, **köylerine** gözyaşları dökerek dönüyorlar." (K2., s. 43)

"TARİH: Anadolu'da halk taşlarla, sopalarla köylerini **kasabalarını, şehirlerini** düşmana karşı savunmaya başlamıştı... Güneyde **Urfa, Antep, Maraş** gözleri yaşartacak büyük destanlar yaratmaya başlamıştı..." (K2., s. 43)

"TARİH: 15 Mayıs 1919 günü Yunanlılar **İzmir'e** çıktılar." (K2., s. 43)

"TARİH: Gemi bir 19 Mayıs sabahı **Samsun** limanına demir attı..." (K2., s. 44)

"ÜMİT: Bundan sonrasını biliyorum... Atatürk **Erzurum'a** gitti, **Samsun'dan** sonra orada bir kongre yaptı... **Sivas'a** gelip ikinci kongreyi de Sivas'ta yaptı..." (K2., s. 44)

"Ordular ilk hedefiniz **Akdeniz**'dir, ileri!" (K2., s. 45)

"DEDE: ...Arkadaşlarımızla ayrı ayrı **semterde**, evlerde otururuz." (K2. Okuma Kültürü Teması, En İyi Arkadaş, s. 57)

"Bütün ümidi doğduğu yere, **Edremit'e** kavuşmaktı." (K2. Duygular Teması, Forsa, s. 69)

"O zamanlar **Türkeli'nde** namı dillere destandı." (K2., s. 70)

"Oğlu Turgut da **Çanakkale**'yi geçerken denizde doğmuştu." (K2., s. 70)

"**İstanbul Sarıgözel'deki Mehmet Âkif'in** evi" (K2. Duygular Teması, Bir Hilal Uğruna, s. 75)

"TAHİR: Nereye olacak? **Mülkiye İdadisine** tabii." (K2. s. 75)

"(**Halkalı Ziraat Okulunda** laboratuvar. Bir yıl sonra, gece.)" (K2., s. 76)

"RİFAT: Bu saatten sonra nasıl gideceksin **Fatih'e**?" (K2., s. 76)

“ÂKİF: Evet efendim. **Fatih Sarıgüzel**’de...” (K2., s. 76)

“RİFAT: (büyük bir hayretle) Yürüyor musun? Kaç kilometre **Fatih-Bakırköy** arası?” (K2., s. 76)

“MÜDÜR: Biraz önce **maarif şurasından** Hamdi Bey aradı.” (K2., s. 76)

“(**Hâkimiyet-i Milliye Matbaası**) (K2., s. 77)

“HİKMET: Biz **Meclise** kadar gidiyoruz. Soran olursa öğleyin buradayız. Buyrun üstat...” (K2., s. 78)

“NİZAMETTİN: ...Dünya tarihinde destanlar devrinin sona erdiği bir zamanda **Ankara** şehri...” (K2., s. 78)

“**Tacettin Dergâhı**” (K2., s. 79)

“(**Meclis koridoru**. Meclisten alkış sesleri gelir.) (K2., s. 79)

“Bununla, hem bir taraftan öte tarafa geçişler emniyete alınacak hem de **Karadeniz**’den Bizans’a gelecek yardımlar önlenecekti.” (K2. Millî Kültür Teması, Rumeli Hisarı’nda Bir Sığır Derisi Toprak, s. 86)

“Çanakkale içinde **aynalı çarşı**” (K2. Millî Kültür Teması, Çanakkale İçinde, Serbest Okuma Metni, s. 95)

“Ecdadı **Samsun**’a muhacir gelmişti.” (K2. Millî Kültür Teması, Yaşar Doğu, Serbest Okuma Metni, s. 96)

“Ankara derelerinin bence en güzeli **Hacıkadın Deresi**’dir.” (K2. Doğa ve Evren Teması, Kırkikindiler, s. 104)

“Ben **kırlara** sık giderim.” (K2., s. 104)

“Hacıkadın Deresi’nde yalnız Ankaralı değil, **Akdenizli, Karadenizli** ağaçlar var.” (K2., s. 104)

“**Hacıkadın**’a ben **Keçiören** yolundan giderim.” (K2., s. 104)

“Acaba **Toroslar**’dan mı gelmiş? Yoksa daha yakın olan **İlgaz**’dan mı? Yoksa alt kenarı şimdi **Kızılcahamam**’a kadar giden ve evvel zaman içinde buralara kadar sarkmış olması pek muhtemel olan ormanın bıraktığı son ve tek anıt mı?” (K2. Doğa ve Evren Teması, Kırkikindiler, s. 104)

“Derken aniden bir seyahate çıkar, **Toroslar’a, Ilgaz’a, Köroğlu’na, Uludağ’a, Murat Dağı’na, Hacıibaba Dağı’na, Zindan Dağı’na, Çangal Dağı’na** tırmanır, bütün bu dağları örten ve bitki cemaatlerinin en esrarlısı, en ihtişamlısı olan çeşit çeşit ormanların içinden geçerim. (K2. Doğa ve Evren Teması, Kırkikindiler, s. 104)

“Yalnız **Elmadağ** ile **Çal Dağı’nın** ve **Ahlatlıbel’in** üstünde irili ufaklı beyaz bulutlar vardı.” (K2., s. 104)

“Aşağıda Hacıkadın, yeşil bir kurdele gibi kıvrım kıvrım uzuyor, karşıdaki çepeçevre Keçiören, **Etlük**, daha geride arkası kararan **Bağlum** sırtının üstündeki küçük çam ormanı, **Çiftlik, Çubuk Çayı, Ankara, Ahlatlıbel, Dikmen, Çal Dağı, Çankaya, Elmadağ, Karacakaya, Hüseyingazi** hepsi apaçık gözüküyorlardı.” (K2., s. 106)

“Fakat bu güzel manzara çok sürmedi; bir yandan Bağlum sırtlarının arkasını karartan ve gölgeleri dalgalı bayırları koyulaştıran kara bulutlar ilerliyor, bir yandan da Etlük gerilerinden kopan bir toz fırtınası **Akköprü’ye** doğru koşuyordu.” (K2., s. 106)

“Boş **bağ evine** yaklaşırken damlalar uzamaya, ip sicim olmaya başladılar.” (K2., s. 106)

“**Aktepe Vadisi’ne** inerken ufukta, **Etlük** gerilerinde, ince lacivert bir şerit beliriyor, gök gözüküyordu.” (K2., s. 108)

“Aktepe’ye çıktığım zaman Ahlatlıbel ile Çal Dağı arasına, Hacıkadın gibi munis olan **Dikmen Deresi** üzerine harikulade güzel bir köprü kurulmuştu.” (K2., s. 108)

“**Haliç** intihar etti üzüntüsünden,” (K2. Doğa ve Evren Teması, Özür, s. 110)

13ç. Lakaplar

“— **Kara Memiş.**” (K2. Duygular Teması, Forsa, s. 72)

“**Koca Yaşar** kızmıştı.” (K2. Millî Kültür Teması, Yaşar Doğu, Serbest Okuma Metni, s. 98)

13d. Diğer

13d2. Kurum ve Kuruluş Adları

“1906 yılının Ekim ayında, kimi arkadaşlarıyla “**Vatan ve Hürriyet**” derneğini kurdu.” (K2. Atatürk Teması, Mustafa Kemal Atatürk, s. 30)

13d3. Eser Adları

“EŞREF EDİP: Kendi tarzında yazılmış tek şiir. “**Hürriyet Kasidesi**”yle mukayese edilebilir.” (K2. Duygular Teması, Bir Hilal Uğruna, s. 78)

“Hasta olan “**Küçük Duvarcı**” için kopya etmekte olduğun aylık öyküyü “Romalı Kanı”nı, yorgun düştüğün için bitiremediğini görmüştüm.” (K2. Duygular Teması, Kız Kardeşim, Serbest Okuma Metni, s. 80)

13d4. Devlet Adları

“29 Ekim 1923’te temellerini çağdaş demokrasiden alan **Türkiye Cumhuriyeti** kuruldu.” (K2. Atatürk Teması, Mustafa Kemal Atatürk, s. 30)

“**Osmanlı Devleti**’ne gelince bu devlet yedi yüzyıldan beri yaşamaktadır ve muhteşem geçmişi ve tarihiyle övünebilir.” (K2. Atatürk Teması, Atatürk ve Tarih, s. 36)

13d5. Aile İçindeki Kişilere ve Yakın Çevreye Hitap Edilen Adlar

“Güleç yüzlü, yaşama dönük **ana babanın** her şeyi olağan gidiyordu.” (K2. Sevgi Teması, Yeryüzünün İlk ve Tek Mucize Ailesi, Serbest Okuma Metni, s. 24)

“Bir ay bile dolmadan **ana-oğul** evlerine döndüler.” (K2., s. 25)

“**GÜLSEREN**: (ihtiyarın yanına iyice sokularak) **Dedeciğim!**” (K2. Okuma Kültürü Teması, En İyi Arkadaş, s. 54)

15. Halk Şiiri

15c. Türküler

“**Çanakkale içinde aynalı çarşı**

Ana ben gidiyorum düşmana karşı

Of gençliğim eyvah” (K2. Millî Kültür Teması, Çanakkale İçinde, Serbest Okuma Metni, s. 95)

15ç. Ağıtlar

“Hâlâ o acıklı **ağıtlar** dudaklarınızda,” (K2. Atatürk Teması, Atatürk’ten Son Mektup, s. 32)

15ğ. Alkışlar

“TARİH: **Aferin** sana...” (K2. Atatürk Teması, Atamız Atatürk, Serbest Okuma Metni, s. 44)

“DEDE: **Siz de çok yaşayın yavrularım.**” (K2. Okuma Kültürü Teması, En İyi Arkadaş, s. 60)

“**Hayırdır inşallah**, dedi.” (K2. Duygular Teması, Forsa, s. 68)

“EMİNE: **Hayırlı olsun.** Nereye kaydoldu?” (K2. Duygular Teması, Bir Hilal Uğruna, s. 75)

“ÂKİF: **Var olunuz** efendim... Lütfediyorsunuz...” (K2., s. 76)

“**Allah korusun;** bir gün annemizi kaybetmek mutsuzluğuna uğrarsak sana analık yapacak, seni oğluymuş gibi sevecek olan benim!” (K2. Duygular Teması, Kız Kardeşim, Serbest Okuma Metni, s. 80)

15ğ2. Şükür

“**Şükür** hastalık yavaş seyretmiş, İlker’e üç yıl daha ömür bırakmıştı.” (K2. Sevgi Teması, Yeryüzünün İlk ve Tek Mucize Ailesi, Serbest Okuma Metni, s. 24)

“**Şükür**, kan uyumu tamamdı.” (K2., s. 25)

15ı. Diğer

15ı1. Koşma

“**Uçun kuşlar uçun! Doğduğum yere;**

Şimdi dağlarında mor sümbül vardır.

Ormanlar koynunda, bir serin dere,

Dikenler içinde sarı gül vardır.” (K2. Duygular Teması, Uçun Kuşlar, Serbest Okuma Metni, s. 82)

16. Sözlü Anlatımın Yardımcı Unsurları

16a. Jestler

“**ÖĞRETMEN:** ...Çocuklar hep beraber arkadaşınızı alkışlayalım (Hep beraber **alkışlarlar**...)...” (K2. Atatürk Teması, Atamız Atatürk, Serbest Okuma Metni, s. 39)

“**ÇETİN:** (oturduğu yerden **el kaldırarak**) Öğretmenim!..” (K2., s. 40)

16b. Mimikler

“ÖĞRETMEN: (**gülümseyerek**) Bitti mi Ümit?” (K2. Atatürk Teması, Atamız Atatürk, Serbest Okuma Metni, s. 39)

“DEDE: (**Gülümser.**) Haklısın tatlı kızım...” (K2. Okuma Kültürü Teması, En İyi Arkadaş, s. 54)

“RİFAT: Senin en beğendiğim yanın bu. Düşündüğünü tam düşündüğün ölçüler içinde söylüyorsun (**tatlı bir gülümseyişle**).” (K2. Duygular Teması, Bir Hilal Uğruna, s. 76)

17. Diğer

17a. Günlük Konuşma Sözleri

“ÜMİT: **Teşekkür ederim** öğretmenim... **Teşekkür ederim** arkadaşlar...” (K2. Atatürk Teması, Atamız Atatürk, Serbest Okuma Metni, s. 39)

“ÜMİT: **Özür dilerim...**” (K2., s. 40)

“ANNE: ...Allah rahatlık versin. **İyi geceler.**” (K2., s. 41)

“ÜMİT: **İyi geceler** anneciğim...” (K2., s. 41)

“PERİ: Ülkemize **hoş geldin** Ümit kardeş...” (K2., s. 41)

“EMİNE: **Buyur** kahveni.” (K2. Duygular Teması, Bir Hilal Uğruna, s. 75)

“ÂKİF: **Teşekkür ederim** efendim.” (K2., s. 76)

“MÜDÜR: **Hayırlı akşamlar** efendim.” (K2., s. 76)

“RİFAT: **Rica ederim, buyrun** müdür bey.” (K2., s. 76)

“MÜDÜR: ...**Affediniz**, çalışmanızı böldüm.” (K2., s. 76)

“ÂKİF: **Teşekkür ederim** efendim, size zahmet oldu.” (K2., s. 76)

“HASAN BASRİ: Çıkalım bakalım. **Hoşça kal** Nizamettin.” (K2., s. 78)

“HİKMET: Biz Meclise kadar gidiyoruz. Soran olursa öğleyin buradayız. **Buyrun** üstat...” (K2., s. 78)

“NİZAMETTİN: Söylerim efendim. **Güle güle.**” (K2., s. 78)

“NİZAMETTİN: **Estağfurullah** efendim. Haddimiz mi?” (K2., s. 78)

“EŞREF EDİP: **Buyrun** çayınızı.” (K2., s. 78)

“KAPICI CEMAL: **Tebrik ederim** Mehmet Âkif Bey.” (K2., s. 79)

“Topraktan **özür dileriz...**” (K2. Doğa ve Evren Teması, Özür, s. 109)

17c. Sevgi-Saygı ve Hitap Sözleri

“DEDE: (Gülümser.) Haklısın **tatlı kızım...**” (K2. Okuma Kültürü Teması, En İyi Arkadaş, s. 54)

17ç. Diğer Sözlü Gelenek ve Anlatım Unsurları

“MURAT: **Haklısınız** dedeciğim...” (K2. Okuma Kültürü Teması, En İyi Arkadaş, s. 58)

“MURAT: **Yaşasın**, benim tatlı dedeciğim.” (K2., s. 60)

“TAHİR: **Hoppala...** Benim işimi bana öğretecek...” (K2. Duygular Teması, Bir Hilal Uğruna, s. 75)

“**Of** gençliğim eyvah” (K2. Millî Kültür Teması, Çanakkale İçinde, Serbest Okuma Metni, s. 95)

4.2.3. Gösteri Sanatları ile İlgili Bulgular

B.II. Gösteri Sanatları

1. Halk Müziği

1ç. Halk Çalgıları

1ç1. Vurmalı Halk Çalgıları

“**Davullar** vuruldu, dize geldi zeybeklerin.” (K2. Sevgi Teması, Türkiye, s. 18)

“**Davul** vurur dengi dengine.” (K2. Atatürk Teması, Atatürk, Serbest Okuma Metni, s. 46)

1ç2. Üflemeli Halk Çalgıları

“**Kaval** çaldım, koyun güttüm yaylalarında;” (K2. Sevgi Teması, Türkiye, s. 17)

1ç3. Tezeneli Halk Çalgıları

“Elimde **saz**, dilimde türkü memleketim.” (K2. Sevgi Teması, Türkiye, s. 18)

2. Halk Oyunları

2b. Zeybek

“Davullar vuruldu, dize geldi **zeybeklerin.**” (K2. Sevgi Teması, Türkiye, s. 18)

3. Halk Tiyatrosu

3b. Karagöz

“Hatta “**Karagöz**” ve gölge oyunundan çok daha eskilere uzanan bir tarihe sahip kuklalar.” (K2. Millî Kültür Teması, Sahneden Canlanan Oyuncak: Kukla, s. 94)

3c. Kukla

“**Kuklalar**, genellikle tahta, bez, son yıllarda da plastik gibi malzemelerden yapılır. Bu cansız oyuncularını, birkaç sınıfta toplayabiliriz. İple oynatılan, ele geçirilen, parmağa takılan kukla çeşitleri var. Bunlar arasında en köklü geçmişi olan ipli kukla.” (K2. Millî Kültür Teması, Sahneden Canlanan Oyuncak: Kukla, s. 92)

3ç. Ortaoyunu

“Halk öykülerimizde “Keloğlan”, gölge tiyatromuzda “Karagöz”, **ortaoyununda** “**Pişekar**” neyse geleneksel kukla tiyatromuzda “İbiş” odur.” (K2. Millî Kültür Teması, Sahneden Canlanan Oyuncak: Kukla, s. 94)

4.2.4. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler Boyutu ile İlgili Bulgular

B.III. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler

1. Törenler, Kutlamalar ve Ritüeller

1a. Geçiş Törenleri

1a1. Doğum

1a1ç. Doğum Sonrası

“Adını İlknur koydular. **Bu ad, diğer nur topları için bir başlangıç olacağına benziyordu.**” (K2. Sevgi Teması, Yeryüzünün İlk ve Tek Mucize Ailesi, Serbest Okuma Metni, s. 23)

1b. Kutlamalar

1b1. Bayramlar

“TARİH: ...**30 Ağustos Zaferi** düşmana indirilen son darbe oldu. Artık kendisini toparlayamayan düşman 9 Eylül 1922’de selameti kendini İzmir’de denizin köpüklü sularına atmakta buldu.” (K2. Atatürk Teması, Atamız Atatürk, Serbest Okuma Metni, s. 45)

1b7. Özel Günler

“TARİH: ...**30 Ağustos Zaferi** düşmana indirilen son darbe oldu. Artık kendisini toparlayamayan düşman **9 Eylül 1922**’de selameti kendini İzmir’de denizin köpüklü sularına atmakta buldu.” (K2. Atatürk Teması, Atamız Atatürk, Serbest Okuma Metni, s. 45)

“MURAT: ...Önümüzdeki hafta **Kitap Haftası**’nı kutlayacağız.” (K2. Okuma Kültürü Teması, En İyi Arkadaş, s. 59)

1e. Rüya

“Ama işte, eskiden beri gördüğü **rüyaları** tekrar görmeye başlamıştı. Kırk yıldır hep aynı **rüyayı** görüyordu ve gördüğü **rüyanın** gerçekleşeceğine inanıyordu.” (K2. Duygular Teması, Forsa, s. 70)

2. Halk Hukuku

2ç. Halk Hukuku Uygulamaları

2ç3. Yemin, And İçme ve Sözüde Durma

“GÜLSEREN: **Söz veriyoruz** dedeciğim...” (K2. Okuma Kültürü Teması, En İyi Arkadaş, s. 60)

“HİKMET: Size okumadıktan sonra kimseye okumaz. Ama **söz verdi** değil mi? Hâkimiyet-i Milliye’de yayınlayacağına.” (K2. Duygular Teması, Bir Hilal Uğruna, s. 77)

“ÂKİF: Yarın teslim edeceğime **söz vermiştim.**” (K2. Duygular Teması, Bir Hilal Uğruna, s. 78)

2ç6. Toplumsal Statü ve Farklılık Ölçütleri

“**Eskici** başını şaşkınlıkla işinden kaldırdı.” (K2. Sevgi Teması, Eskici, s. 14)

“Hasan Kamacı ve Emine **Hanım** hala-dayı çocuklarıydılar.” (K2. Sevgi Teması, Yeryüzünün İlk ve Tek Mucize Ailesi, Serbest Okuma Metni, s. 23)

“Hasan Bey **öğretmen** olmuş, ailesiyle İstanbul’a yerleşmişti.” (K2., s. 23)

“**Doktorlara** sordu.” (K2., s. 23)

“Bu nakilleri yapan ekip Türk **hekimlerinden** oluşuyordu ve dünyaya örnek olmuşlardı.” (K2., s. 24)

“Babası Ali Rıza **Bey**, **memurdu**. Daha önceleri orduda **üsteğmenlik** görevinde bulunmuştu.” (K2. Atatürk Teması, Mustafa Kemal Atatürk, s. 28)

“Annesi ise Zübeyde **Hanım’dı**.” (K2., s. 28)

“Ne zaman bir **subay** görse kendinden geçer, heyecanlanırdı.” (K2., s. 28)

“O dönemin tutulan **yazarlarını** tanıdı.” (K2., s. 29)

“O yıllarda, 2. Abdülhamit **padişahı**.” (K2., s. 29)

“**Kurmay yüzbaşı** olarak Şam’da orduya katıldı.” (K2., s. 29)

“Mustafa Kemal, 1907 yılında **önyüzbaşı** rütbesine yükseldi.” (K2., s. 30)

“Artık iyi, yetenekli bir **komutan** olmuştu.” (K2., s. 30)

“Rütbesi **albaylığa** yükseltildi.” (K2., s. 30)

“**Coğrafya öğretmeni** şu soruyu sorar:” (K2. Atatürk Teması, Atatürk’ten Anılar, s. 35)

“Bunu, **devlet başkanı** olarak ben bilmiyorum, siz açıklar mısınız?” (K2., s. 35)

“**Paşa’m**, İtalyanlar Antalya’yı almak istiyorlar.” (K2., s. 35)

“TARİH: ...Önde yücelerden yüce bir **kumandan**, kurtarıyorlar vatani düşmandan...”
(K2. Atatürk Teması, Atamız Atatürk, Serbest Okuma Metni, s. 42)

“TARİH: ...**Başkomutanından** bu emri alan Türk ordusu tüm gücüyle düşmanın peşine takıldı...” (K2., s. 45)

“Büyük **öğretmeni** Türk’ün.” (K2. Atatürk Teması, Atatürk, Serbest Okuma Metni, s. 46)

“DEDE: ...Yarın seninle **kitapçıya** gidelim.” (K2. Okuma Kültürü Teması, En İyi Arkadaş, s. 59)

“Okulda insanın olsa olsa on **hocası** olur.” (K2. Okuma Kültürü Teması, Okumak, Serbest Okuma Metni, s. 62)

“İsterdim **tercümanım** olasın,” (K2. Duygular Teması, Robenson, s. 66)

“**Yaşlı esir**, bakımsız bağın içindeki bu yıkık dökük kulübeyi buldu ve yerleşti.” (K2. Duygular Teması, Forsa, s. 70)

“**Kaptan** mıydın?” (K2., s. 72)

“EMİNE: ...İlim öğrenecekse medresede öğrensin **hocazadem**.” (K2. Duygular Teması, Bir Hilal Uğruna, s. 75)

“EMİNE: Dur canım hemen kızma. Senin öğrettiğinle Faik **Efendi'nin** öğrettiği bir mi şimdi?” (K2., s. 75)

“**MÜDÜR**: Hayırlı akşamlar efendim. Rahatsız ediyorum.” (K2., s. 76)

“**RİFAT**: Rica ederim, buyrun **müdür bey**.” (K2., s. 76)

“**MÜDÜR**: Âkif **Bey**'e bir haber var da onu bildirmeye gelmiştim. Affediniz, çalışmanızı böldüm.” (K2., s. 76)

“**MÜDÜR**: Biraz önce maarif şurasından Hamdi **Bey** aradı.” (K2., s. 76)

“**HİKMET**: Ne demiş biliyor musun **Paşa**?” (K2., s. 77)

“**HİKMET**: Mustafa Kemal **Paşa**...” (K2., s. 77)

“**EŞREF EDİP**: ...Bütün **mebuslar** ağlıyordu.” (K2., s. 79)

“**ÂKİF**: Hayır, Cemal **Efendi**.” (K2., s. 79)

“Fatih **Sultan** Mehmet, İstanbul'un zaptını kafasına koymuştu bir kere.” (K2. Millî Kültür Teması, Rumeli Hisarı'nda Bir Sığır Derisi Toprak, s. 86)

“El kuklalarından olan İbiş, orta oyununda olduğu gibi burada da **konağın kâhyasıdır**.” (K2. Millî Kültür Teması, Sahneden Canlanan Oyuncak: Kukla, s. 94)

2ç7. Akrabalık Tanımı ve Biçimi

“Hasan Kamacı ve Emine Hanım **hala-dayı çocuklarıydılar**.” (K2. Sevgi Teması, Yeryüzünün İlk ve Tek Mucize Ailesi, Serbest Okuma Metni, s. 23)

“Bağ bahçe işlerinde **dayısına** yardım etti.” (K2. Atatürk Teması, Mustafa Kemal Atatürk, s. 28)

3. Halk Sporları

3b. Güreş

“Çocukluğunun geçtiği bu köyde **güreşe** başladı ve daha delikanlılığın eşiğinde iken yaman bir **karakucak güreşçisi** olarak adını bütün çevreye duyurdu.” (K2. Millî Kültür Teması, Yaşar Doğu, Serbest Okuma Metni, s. 96)

3ç. Nişan Alma (Ok, Mızrak, Taş, Sapan, Ateşli Silah vb.)

“Çanakale içinde **toplar kuruldu**” (K2. Millî Kültür Teması, Çanakale İçinde, s. 95)

3ğ. Çocuk Oyunları ve Oyuncakları

3ğ2. Oyuncaklar

“İlker, mahallede **top** koşturadursun, biz gelelim İrem’in öyküsüne.” (K2. Sevgi Teması, Yeryüzünün İlk ve Tek Mucize Ailesi, Serbest Okuma Metni, s. 25)

4.2.5. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalara Dair Bulgular

B.IV. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalar

1. Mitik, Şamanik, Kozmogonik, Eskatolojik Halk İnanışları

1d. Peri

PERİ: Ben rüya perisiyim. Sen şimdi bizim ülkemizdesin...” (K2. Atatürk Teması, Atamız Atatürk, Serbest Okuma Metni, s. 41)

1e. Hızır

“Padişah bile kendisini saraya çağırılmış, maceralarını dinlemişti. Çünkü o, **Hızır Aleyhisselam**’ın gittiği diyarları dolaşmıştı.” (K2. Duygular Teması, Forsa, s. 70)

3. Kıyamet

3c. Kıyamet Sonrası

“Otuz yıl boyunca tek bir an bile ümidini yitirmedi. **‘Öldükten sonra dirileceğime nasıl inanıyorsam** elli yıllık esirlikten sonra da memleketime kavuşacağıma öyle inanıyorum!’ derdi.” (K2. Duygular Teması, Forsa, s. 69)

6. Halk Takvimi ve Meteorolojisi

6b. Halk Meteorolojisi

“Cemre düşüp toprak ısınınca

Yeşerir yaprak ağaca su yürüyünce

Kuşlar su, arı çiçek arayınca

Gelir Nevruz Bayramı.” (K2. Millî Kültür Teması, Gelir Nevruz Bayramı, s. 84)

“Eğer baharla başlayan ilkyazla kesilen kırkikindi rahmetleri imdada yetişmezse kötüdür: Kıtık olur! Toprak takır takır kurur; otlar, ekinler yanar kavrulur; sürüler kırılır, yollar viran, köyler ören olur.” (K2. Doğa ve Evren Teması, Kırkikindiler, s. 106)

10. Halk Mimarisi

10a. Konutlar ve Yapım Teknikleri

“(Bir kitaplık odası...)” (K2. Okuma Kültürü Teması, En İyi Arkadaş, s. 54)

10e. Kulübeler

“Bağın ortasındaki yıkık dökük **kulübenin** kapısız girişinden yaşlı bir adam çıktı.” (K2. Duygular Teması, Forsa, s. 68)

10h. Diğer

10h1. Saraylar

“Doktorlar, İstanbul’da **Dolmabahçe Sarayı’nda** dinlenmesine ve tedavisine karar verdiler.” (K2. Atatürk Teması, Mustafa Kemal Atatürk, s. 31)

10h2. Çarşılar

“Çanakkale içinde aynalı **çarşı**” (K2. Millî Kültür Teması, Çanakkale İçinde, Serbest Okuma Metni, s. 95)

10h3. Kaleler/Hisarlar

“Gerçekten de **kalenin** karşısına bir donanma gelmişti.” (K2. Duygular Teması, Forsa, s. 71)

“Fatih, Bizans İmparatoru’yla da dostluğunu bozmak istemediğinden, **Rumeli Hisarı’nın** bulunduğu araziye, nihayet istedi.” (K2. Millî Kültür Teması, Rumeli

Hisarı'nda Bir Sığır Derisi Toprak, s. 87)

10h4. Kütüphaneler

“Bir ülkenin kalkınması,

Kütüphanelerden geçer.” (K2. Okuma Kültürü Teması, Kütüphanelerden Geçer, s. 52)

10h8. Medreseler

“EMİNE: ...**Medreseye** gitseydi ne vardı sanki?” (K2. Duygular Teması, Bir Hilal Uğruna, s. 75)

10h10. Diğer Halk Mimarisi Unsurları

“Aile İstanbul'un gözde **hastanelerinden** birine başvurdu, tetkikler sonucunda kızlarının siroz hastalığına yakalandığını, yapacak bir şey olmadığını söylediler.” (K2. Sevgi Teması, Yeryüzünün İlk ve Tek Mucize Ailesi, Serbest Okuma Metni, s. 23)

“Laboratuvarlarda sabahlayın, **kahvelerde** değil.” (K2. Atatürk Teması, Atatürk'ten Son Mektup, s. 32)

“Bir ilköğretimde bulunan **dershanelerden** birindeyiz.” (K2. Atatürk Teması, Atamız Atatürk, Serbest Okuma Metni, s. 39)

“El kuklalarından olan İbiş, orta oyununda olduğu gibi burada da **konağın** kâhyasıdır.”(K2. Millî Kültür Teması, Sahneden Canlanan Oyuncak: Kukla, s. 94)

“Sunduk zehirli atıklarımı **fabrikaların**,” (K2. Doğa ve Evren Teması, Özür, s. 110)

12. Halk Taşımacılığı

12a. Kara Taşımacılığı

“Gece yatağımızda, gündüz masamızda, tren, vapur, **otobüs** yolculuklarında hatta dinlenme yerlerinde kitabı yanımızda taşıyabilir, istediğimiz an okuyabiliriz.” (K2. Okuma Kültürü Teması, En İyi Arkadaş, s. 57)

“MURAT: ...Uçaklar, **otomobiller**, dev gemilerle dünyayı bir uçtan bir uca gezebiliyor insan...” (K2., s. 58)

“Öğleden sonra **otobüse** atladım.” (K2. Doğa ve Evren Teması, Kırkikindiler, s. 104)

12ç. Irmak, Göl ve Deniz Taşımacılığı

12ç2. Tekneler

“Bir otomobilde ya da **teknede** bile azıcık sallandığımızda başımız döner.” (K2. Doğa ve Evren Teması, Yer Çekimsiz Yaşam, s. 101)

12d. Diğer

12d1. Tren

“DEDE: ...Gece yatağımızda, gündüz masamızda, **tren**, vapur, otobüs yolculuklarında hatta dinlenme yerlerinde kitabı yanımızda taşıyabilir, istediğimiz an okuyabiliriz.” (K2. Okuma Kültürü Teması, En İyi Arkadaş, s. 57)

12d2. Gemi

“**Gemilerimiz** okyanusları aşmışlar ve bayrağımızı Hindistan’a kadar götürmüşlerdir.” (K2. Atatürk Teması, Atatürk ve Tarih, s. 36)

“TARİH: ...16 Mayıs 1919 günü köhne bir **gemi** olan Bandırma vapuruyla yola çıktı.” (K2. Atatürk Teması, Atamız Atatürk, Serbest Okuma Metni, s. 43)

“MURAT: ...Uçaklar, otomobiller, **dev gemilerle** dünyayı bir uçtan bir uca gezebiliyor insan...” (K2. Okuma Kültürü Teması, En İyi Arkadaş, s. 58)

“Ben **gemi** olurum, sen kaptan ol;” (K2. Duygular Teması, Robenson, s. 66)

12d3. Vapur

“**Vapur** rıhtımdan kalkıp da Marmara’ya doğru uzaklaşmaya başlayınca yolcuyu geçirmeye gelenler, üzerlerinden ağır bir yük kalkmış gibi ferahladılar.” (K2. Sevgi Teması, Eskici, s. 10)

“Hasan **vapurda** oyalandı; gırlı gırlı işleyen vinçlere, üstleri yazılı cankurtaran simitlerine, kurutulacak çamaşırlar gibi iplere asılı sandallara, vardiye değiştirilirken çalınan kampanaya bakarak çok eğlendi.” (K2., s. 10)

“**Vapura** biniyorsak dilediğimizde,” (K2. Atatürk Teması, Atatürk, Serbest Okuma Metni, s. 46)

“DEDE: ...Gece yatağımızda, gündüz masamızda, tren, **vapur**, otobüs yolculuklarında hatta dinlenme yerlerinde kitabı yanımızda taşıyabilir, istediğimiz an okuyabiliriz.” (K2. Okuma Kültürü Teması, En İyi Arkadaş, s. 57)

12d4. Sandal

“Bir **sandala** koydular.” (K2. Duygular Teması, Forsa, s. 72)

12d6. Uçak

“MURAT: ...**Uçaklar**, otomobiller, dev gemilerle dünyayı bir uçtan bir uca gezebiliyor insan...” (K2. Okuma Kültürü Teması, En İyi Arkadaş, s. 58)

12d10. Kadırğa

“**Kadırgaların**, yelkenlerin, küreklerin biçimine dikkat etti, birden sarardı.” (K2. Duygular Teması, Forsa, s. 71)

13. Halk Haberleşme Teknikleri

13ç. Mektup

“**Kız Kardeşim**” (K2. Duygular Teması, Serbest Okuma Metni, s. 80)

14. Halk Tarım ve Hayvancılığı

14a. Ekincilik

“**Ekin biçtim** tarlalarında demet demet,” (K2. Sevgi Teması, Türkiye, s. 17)

“Eğer baharla başlayan ilkyazla kesilen kırkikindi rahmetleri imdada yetişmezse kötüdür: Kıtlık olur! Toprak takır takır kurur; otlar, **ekinler** yanar kavrulur; sürüler kırılır, yollar viran, köyler ören olur.” (K2. Doğa ve Evren Teması, Kırkikindiler, s. 106)

“Yağmurlar **ekinlere** yağacak. Ekinler, ekmekler ağulanacak.” (K2. Doğa ve Evren Teması, Doğayı Ağlatmayın, Serbest Okuma Metni, s. 113)

14ç. Hayvancılık

“Kaval çaldım, **koyun güttüm** yaylalarında;” (K2. Sevgi Teması, Türkiye, s. 17)

“Eğer baharla başlayan ilkyazla kesilen kırkikindi rahmetleri imdada yetişmezse kötüdür: Kıtlık olur! Toprak takır takır kurur; otlar, ekinler yanar kavrulur; **sürüler** kırılır, yollar viran, köyler ören olur.” (K2. Doğa ve Evren Teması, Kırkikindiler, s. 106)

“Otları **inekler** yiyecek, sütlerine ağı dolacak.” (K2. Doğa ve Evren Teması, Doğayı Ağlatmayın, Serbest Okuma Metni, s. 113)

14e. Diğer

14e1. Sebzeçilik/Meyvecilik

İnce, uzun dallı **badem ağaçlarının** alaca gölgeleri, sahile inen keçi yoluna düşüyor, ilkbaharın tatlı rüzgârları ile martılar, çılgın bağırıışlarıyla havayı çınlatıyorlardı. Badem bahçesinin yanında **geniş bir bağ** vardı. **Zeytinlik**, beyaz taşlardan yapılmış kısa bir duvarın ötesindeydi ve buradan vadiye kadar devam ediyordu. (K2. Duygular Teması, Forsa, s. 68)

“Onun için de yamaçları **bağlık**, tabanları ağaçlıktır.” (K2. Doğa ve Evren Teması, Kırkikindiler, s. 104)

“Güzel kemere bakarken yanı başımdaki **vişneye** üç serçe süzüldü.” (K2., s. 108)

“Ağaçlara yağacak yağmurlar, ağaçlarda **meyveler** ağulananacak.” (K2. Doğa ve Evren Teması, Doğayı Ağlatmayın, Serbest Okuma Metni, s. 113)

4.2.6. El Sanatları Geleneği ile İlgili Bulgular

B.V. El Sanatları Geleneği

1. Geleneksel Meslekler

1a. Demircilik

“**Demirini** topraktan çekti, köselesini dürdü, çivi kutusunu kapadı, çiriş çanağını sarmaladı.” (K2. Sevgi Teması, Eskici, s. 15)

1j. Dericilik

Mukavvaya benzettiği kalın **deriyi**, iki tarafı keskin incecik, sapsız bıçağıyla keşişine, ağzına bir avuç çivi dolduruşuna, sonra bunları birer birer, İstanbul’da gördüğü maymun gibi avurdandan çıkarıp ayakkabıların altına çabuk çabuk mihlayışına, **deri parçalarını**, pis bir suya koyup ıslatışına, mundar çanaktaki macuna parmağını daldırıp tabanlara sürüşüne, hepsine bakıyordu. (K2. Sevgi Teması, Eskici, s. 13)

1ö. Diğer

1ö2. Çömlekçilik

“Tahta, **pişmiş toprak** ya da karton gibi malzemelerden yapılan baş kısmıysa içinde rahatça dönebileceği bir boşluğa sokulur.” (K2. Millî Kültür Teması, Sahneden Canlanan Oyuncak: Kukla, s. 92)

2. Giyim-Kuşam ve Süslenme

2b. Erkek Giyimi

2b6. Yaşlı Adam

“Ayağına bir **çakşır** geçirdiler. Sırtına bir **kaftan** attılar. Başına bir **kavuk** koydular.” (K2. Duygular Teması, Forsa, s. 72)

2b10. Diğer

“Siyah pala bıyıklı, **sırmalı giysisinin üzerine demir, çelik zırhlar** giymiş, iri bir adamın karşısında durdu.” (K2. Duygular Teması, Forsa, s. 73)

İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne 2008 Tarihinden İtibaren Eklenen Unsurlar ile İlgili Bulgular

5. Nevruz (Azerbaycan, Hindistan, İran, Kırgızistan, Özbekistan ve Pakistan ile ortak dosya, 2009 – Afganistan, Azerbaycan, Hindistan, Irak, İran, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Pakistan, Tacikistan ve Türkmenistan ile ortak dosya 2016)

“Kuşlar su, arı çiçek arayınca

Gelir **Nevruz** Bayramı.” (K2. Millî Kültür Teması, Gelir Nevruz Bayramı, s. 84)

11. Türk Kahvesi ve Geleneği (2013)

“EMİNE: Buyur **kahveni**.” (K2. Duygular Teması, Bir Hilal Uğruna, s. 75)

4.2.7. Değerlendirme (K2)

K2. 6. Sınıf Türkçe ders kitabı somut olmayan kültürel miras unsurları açısından incelenmiş olup kitapta “yaşayan insan hazineleri/geleneğin ustaları” ile ilgili bulgulara yer verilmediği tespit edilmiştir. Kitapta en çok yer verilen unsur “sözlü gelenekler ve anlatımlar” unsurudur. Sözlü gelenekler ve anlatımlar unsurlarından en çok yer verilen unsur ise deyimlerdir. Deyimler dışında efsanelere, kişi adlarına, yer adlarına, lakaplara;

halk şiiri başlığı altında yer alan türkülere, ağıtlara, alkışlara; sözlü anlatımın yardımcı unsurlarından jest ve mimiklere yer verilmiştir. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz hayvan adları/cansız varlık adları, kurum ve kuruluş adları, eser adları, devlet adları, aile içindeki kişilere ve yakın çevreye hitap edilen adlar, şükür, koşma, günlük konuşma sözleri, sevgi-saygı ve hitap sözleri, diğer sözlü gelenek ve anlatımlar unsurları da kitapta yer almıştır. Kitapta bu bölümle ilgili olarak mitlere, memoralara, menkıbelere, destanlara, masallara, atasözlerine, halk hikâyelerine, yemin sözlerine, küfürlere, fıkralara, argo sözlere, sülâle adlarına, sözlü tarihe, halk şiiri unsurlarından ninnilere, manilere, destanlara, ilahilere, tekerlemelere, bilmecelere yer verilmediği görülmüştür.

Kitapta “gösteri sanatları” ile ilgili unsurlardan halk çalgıları başlığı altında yer alan vurmali halk çalgıları, tezeneli halk çalgıları, üflemeli halk çalgıları; halk oyunları başlığı altında yer alan zeybek; halk tiyatrosu başlığı altında yer alan Karagöz, kukla ve ortaoyunu unsurlarına yer verildiği görülmüştür. Kitapta âşık müziği ve gösterimleri, tekke şiiri ve gösterimleri, anonim müzik ve gösterimleri, yaylı halk çalgıları, halay, horon, bar, köçek, köy seyirlik oyunları, pandomim ve meddah ile ilgili bir bulgu tespit edilememiştir.

“Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler” ile ilgili kitapta en çok yer verilen unsur toplumsal statü ve farklılık ölçütleri unsurudur. Bu unsur dışında kitapta yer alan unsurlar, törenler, kutlamalar ve ritüeller başlığı altında yer alan doğum sonrası, özel günler, bayramlar, rüya; halk hukuku başlığı altında yer alan yemin, and içme ve sözünde durma, akrabalık tanımı ve biçimi; halk sporları başlığı altında yer alan nişan alma ve çocuk oyuncakları unsurlarıdır. Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler ile ilgili kitapta bulgu tespit edilemeyen unsurlar çocuksuzluk ve çözüm uygulamaları, gebelik dönemi, doğum sırası, diş hediği, sünnet, nişan, düğün, askerlik, gurbete çıkma, hacca gitme, ölüm, panayırlar, festivaller, yıl dönümleri, anma günleri, kandiller, adak-kurban, sihir-büyü, fal-kehanet, rüya, bolluk ve bereket ritüelleri, nazar, uğur, töre, gelenek, görenek, kan davası, namus davası, konuk ağırlama, cirit, güreş, bilek güreşi, boğa güreşleri, deve güreşleri, horoz dövüşleri, köpek dövüşleri ve çocuk oyunlarıdır.

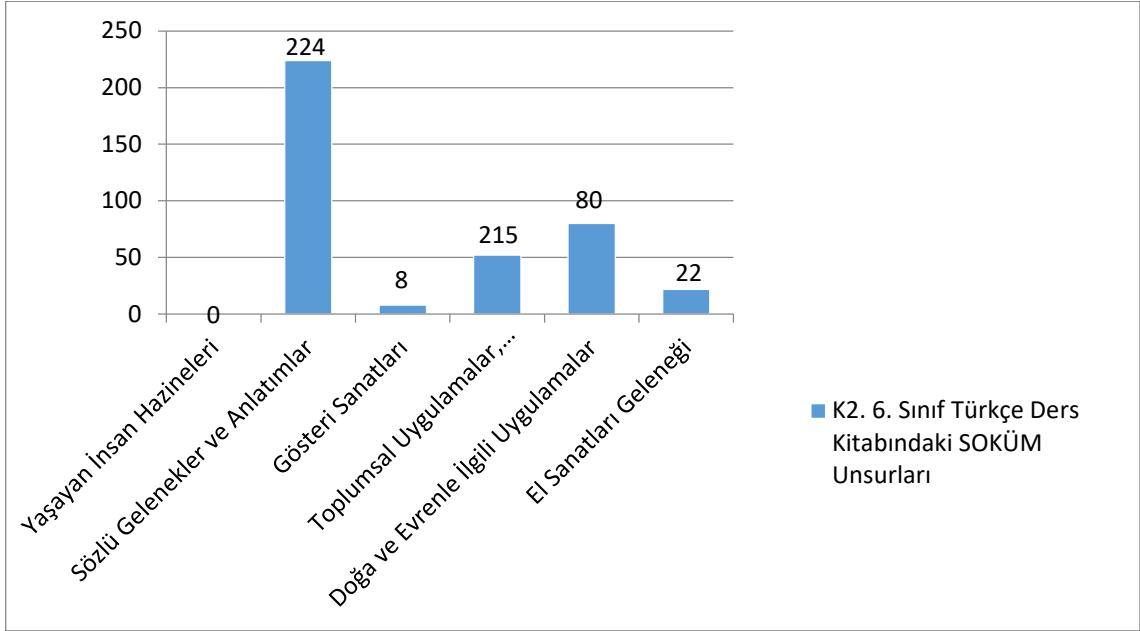
“Doğa ve evrenle ilgili uygulamalar” başlığı altında kitapta en çok yer verilen unsur halk mimarisidir. Halk mimarisi unsurlarından konutlar ve yapım teknikleri ve kulübelere; halk taşımacılığı unsurlarından kara taşımacılığı, ırmak, göl ve deniz taşımacılığı; halk haberleşme tekniklerinden mektup; halk tarım ve hayvancılığı unsurlarından ekincilik ve hayvancılık kitapta yer almaktadır. Bu bölümle ilgili kitapta

mitik, şamanik, kozmogonik, eskatolojik halk inanışları başlığı altında peri ve hızır; kıyamet başlığı altında kıyamet sonrası; halk meteorolojisi unsurlarına da yer verildiği görülmüştür. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz saraylar, çarşılar, kaleler/hisarlar, kütüphaneler, medreseler/okullar, diğer halk mimarisi unsurları, tren, gemi, vapur, sandal, uçak, kadırga, sebzeçilik/meyvecilik unsurları kitapta yer almaktadır. Bu bölümle ilgili kitapta Tanrı, melek, şeytan, cin, al karısı/al basması, koncalus, enkebut, karabasan, dünya ve evrenin yaradılışı ile ilgili bilgi ve inançlar, kıyamet işaretleri, kıyamet günü, halk hekimliği, halk baytarlığı ve zoolojisi, halk takvimi, halk biyolojisi, halk botaniği, halk matematiği, ev içi mimari ve dekorasyon, hayvan barınakları ve samanlıklar, yiyecek-içecek depoları, fırınlar ve diğer ekmek pişirme yerleri, çamaşırhane ve yunaklar, çeşmeler, ibadethaneler, halk ekonomisi, tekerlekli araçlar, salllar, haberci/ulak, hayvan kullanımı, simge eşya, toplayıcılık, avcılık, balıkçılık ve halk mutfağı unsurlarına yer verilmediği görülmüştür.

“El sanatları geleneği” başlığı altında kitapta yer verilen unsurlar, geleneksel mesleklerden demircilik, dericilik; giyim-kuşam ve süslenmeden erkek giyimi alt başlığı altında yaşlı adam ve diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz unsurlardır. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz unsurlardan çömlekçilik kitapta yer almıştır. Kitapta el sanatları geleneği ile ilgili unsurlardan bakırcılık, kalaycılık, yorgancılık, semercilik, marangozluk ve oymacılık, urgancılık, tenekeçilik, dokumacılık, örücülük, oyacılık, işlemecilik, saraçlık, ebruculuk; kadın giyimi unsurları, erkek giyimi alt başlığı altında bebek, çocuk, sünnet, delikanlı, damat, tören giyimi, günlük giyim, mesleki giyim unsurları; süslenme unsurları ile ilgili bir bulgu tespit edilememiştir.

İnsanlığın somut olmayan kültürel miras listesine 2008 tarihinden itibaren eklenen unsurlardan Nevruz ve Türk Kahvesi Geleneği ile ilgili bulguların da kitapta yer aldığı görülmektedir.

Şekil.1.2. K2. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Değerlendirmesi

4.3. 2016-2017 Eğitim Öğretim Dönemi Yedinci Sınıf Meram Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Bulgular

Kitapta altı tema yer almaktadır. Temaların isimleri aşağıdaki gibidir:

- 1.Tema: Sevgi
- 2.Tema: Atatürk
- 3.Tema: Kişisel Gelişim
- 4.Tema: Toplum Hayatı
- 5.Tema: Millî Kültür
- 6.Tema: Doğa ve Evren

4.3.1. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları ile İlgili Bulgular

A. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları

Kitapta bu bölümle ilgili bir bulgu tespit edilememiştir.

4.3.2. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar Boyutu ile İlgili Bulgular

B.I. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar

4. Masallar

“Babaanne: **Sonra kırk gün kırk gece düğün yapmış, evlenmişler. Ömür boyu mutlu yaşamışlar. Gökten üç elma düştü. Biri sana, biri bana, biri de bu masalı dinleyenlerin başına.** Nasıl beğendin mi masalımızı?” (K3. Sevgi Teması, Gül Kokardı Babaannem, s. 19)

7. Deyimler

“Cephe yarılınca o kızılca kargaşalık içinde taburlarından **ayrı düşmüş**, ormanda kaybolmuş, dövüşmüş, alayı aramak için vakit kaybetmiş, ordunun gerisinde kalmışlardı.” (K3. Sevgi Teması, Sakarya Savaşı’na Hazırlık, s. 10)

“Ömer Çavuş öne çıkıp **selam verdi.**” (K3., s. 10)

“Müfreze uzaklaşana kadar **selam duran** çavuş, elini indirip birliğe döndü.” (K3., s. 11)

“Bakanlar Kurulu, orduyu manevralarında **serbest bırakmak** için hükümet merkezimizin Kayseri’ye naklini **uygun görmektedir.**” (K3., s. 14)

“Son olarak beklenilmez bir şey oldu, o güne kadar hiç söz alıp konuşmamış olan Tunceli Milletvekili Diyar Ağa’nın **el kaldırdığı** görüldü.” (K3., s. 15)

“Anne: Böylesi hepimiz için daha iyi. Hem **aklımız** onda **kalmaz.** Hem de düzenli olarak yemeğini yer, uykusunu uyur. Nöbet günleri biliyorsun. Her hafta 24 saat nöbet, **canım çıkıyor...**” (K3. Sevgi Teması, Gül Kokardı Babaannem, s. 19)

“Baba: (Kızır.) Mantıklı ol. **Canımı sıkma** benim.” (K3., s. 20)

“Muhsin: Yok. **Vaktinizi almayayım.**” (K3., s. 21)

“Müdür: Tamam hatırladım. Nurdan öğretmeni tanırım. Anneler, babalar gününü hiç kaçırmaz. Her seferinde bizimkileri **ziyaret eder.**” (K3., s. 21)

“Müdür: Elbette. **Elimden gelecek** bir işse neden olmasın?” (K3., s. 21)

“Muhsin: ...Beni dinlerler. Bana **hak verirler.**” (K3., s. 22)

“Müdür: ...Bize başvuran insanları **geri çevirmeye** hakkımız yok...” (K3., s. 22)

“Anne: Allahım, sen koru yavrumu. **Başına bir hâl gelirse...**” (K3., s. 24)

“Muhsin: **Özür dilerim** baba.” (K3., s. 25)

“Anne: Sahi, bakıcı tutmak neden **aklımıza gelmedi** ki” (K3., s. 26)

“Yabancı kültürler karşısında **silinip gitmeye can atar** gibiyiz.” (K3. Sevgi Teması, Dil ve Kimlik, Serbest Okuma Metni, s. 27)

“Neden ancak ölüm kalım durumlarında, **bıçak kemiğe dayanınca** hatırlıyoruz kendimizi?” (K3., s. 28)

“Yabancı bir sözü, Türkçe karşılığı varken kullanmak manevi mülkümüzden, ruhumuzun öz yurdundan bir parçayı **gözden çıkarmaktır.**” (K3., s. 28)

“Çünkü devamlı olarak ileri gidemeyen bir kültür, **yok olur.**” (K3. Atatürk Teması, Atatürk, Kültür ve Dil, s. 32)

“Bu farklar, devlet, fikir, ekonomik hayatların her birinde ayrı ayrı **göze çarptığı** gibi bu fark üçünün ortak toplamı üzerinde de görülür.” (K3., s. 32)

“Türk tarihi zengin bir tarihtir ve genç nesillere her konuda en iyi **ilham verecek**, güç verecek olaylarla doludur.” (K3., s. 33)

Atatürk ‘Türk kabiliyet ve kudretinin tarihteki başarıları **meydana çıktıkça** bütün Türk çocukları kendileri için **lazım olan** atılım kaynağını tarihte bulabileceklerdir. Türk çocukları bu tarihten bağımsızlık fikrini kazanacaklar, o büyük başarıları düşünecekler, harikalar yaratan adamları öğrenecekler, kendilerinin aynı kandan olduklarını düşünecekler ve bu kabiliyetlerle kimseye **boyun eğmeyeceklerdir.**’ sözleri ile Türk tarihinin parlak yönlerini karartmaya ve başarılarını küçümsemeye varan düşmanca tutumlara **karşı çıkıyordu.** (K3., s. 34)

“Türk milletini **meydana getiren** unsurların başında Türk dili vardır.” (K3., s. 34-35)

“Türk dili ile ilgili olarak göz önünde bulundurulması gereken temel esasların başında, Türkçenin güzelliğine, zenginliğine ve gücüne olan güven ile bu dilin büyük bir kültür dili olma yolunda taşıdığı potansiyele olan inanç **yer almalıdır.**” (K3., s. 35)

“Şapka devrimine, harf devrimine, hukuk devrimine, dil devrimine hep orada **karar verdiler.**” (K3. Atatürk Teması, Akılcıydı, Bilime İnanırdı, s. 37)

“Korkuyorduk çünkü ‘Bizleri **sorguya çekecek!**’ diyorduk.” (K3., s. 37)

“Bir an salonun tam ortasında durdu ve hepimizi teftiş edercesine **gözden geçirdi.**” (K3., s. 37-38)

“Bu alanda isterim ki bana bilginler doğru **yolu göstereyinler.**” (K3., s. 38)

“ ‘Efendim... **Müsaade buyururlarsa** beraberce geldiğimiz Türk hanımlarına da sahnede görev verecek ve temsillerimize iştirak ettireceğiz.’ diyebilmek, bizi ne gibi bir cevapla karşı karşıya bırakabilirdi?” (K3. Atatürk Teması, Türk Hanımlarıyla Birlikte Sahneye, s. 40)

“ ‘Onları güzel şiveleriyle sahneden dinlemek pek zevkli olacak.’ deyince tüm temsilciler de **geniş bir nefes almış.**” (K3., s. 40)

“Meğer o yalnız Türk hanımlarının İzmir’e beraberimizde geldiklerini değil, **sahneye çıkan** Türk kadınlarının İstanbul’da **başına gelenleri** de gayet iyi biliyorlarmış.” (K3., s. 40)

“Temsilciler Heyetimiz de bu güzel sözler ve iltifatlar karşısında ağlamaklı bir hâl ile **veda edip** büyük bir yürek çarpıntısı içinde otele döndüler.” (K3., s. 41)

“Temsil büyük bir başarıyla **sona erdi.**” (K3., s. 41)

“Siz olmasaydınız, siz göğüslerinizi çelik **siper etmeseydiniz** bu boğazlar aşılır, İstanbul işgal edilir, vatan toprakları istilaya uğradı, diyeceksin.” (K3. Atatürk Teması, Çanakkale’de Söylenen Nutuk, Serbest Okuma Metni, s. 42)

“Onlar, bu toprakta **canlarını verdikten** sonra, artık bizim evlatlarımız olmuşlardır.” (K3., s. 43)

“Meğer, Mehmetçik Abidesinin başında söylenen bu sözleri **zapt eden** birkaç yabancı gazeteci varmış...” (K3., s. 43)

“Oysaki söz, büyük askere aittir ve büyük asker, dün yendiği milletlere karşı düşmanlık hissi beslememekte, en insani, en medeni hislerle, dostluk **elini uzatmaktadır.**” (K3., s. 43)

“Paşama **bir hâl olmuş.**” (K3. Atatürk Teması, Gazi Paşa’ya Ağıt, Serbest Okuma Metni, s. 45)

“O güneşe bakıyordu. Pırıl pırıldı. **Gözleri kamaştı.**” (K3. Kişisel Gelişim Teması, Güneşe Doğru, s. 49)

“ ‘Yaa, o da gelseydi de **hak etseydi.**’ dedi bir başkası.” (K3., s. 49)

- “Neden sonra kıyıya doğru çabuk çabuk yüzdüklerini **fark etti.**” (K3., s. 51-52)
- “Bir ara kıyıya geldim düşüncesiyle **kendini bıraktı.**” (K3., s. 52)
- “Sonra yosunla kaplanmış, pek az kısmı su üstünde kalan bir kaya **gözüne çarptı.**” (K3., s. 52-53)
- “Böylece memlekete büyük **hizmet etti.**” (K3. Kişisel Gelişim Teması, Uzun Mehmet, s. 54)
- “Uzun Mehmet, aldığı maden kömürü parçasını torbasına koydu, **yola çıktı.**” (K3., s. 55)
- “O zaman **aklına** yine maden kömürü **geldi.**” (K3., s. 56)
- “Ana, ben İstanbul’a gideceğim. ‘Maden kömürü buldum.’ diye bizim komutana **haber vermem** lazım.” (K3., s. 57)
- “Bütün devletlerin merkezlerini adıyla, nüfus ve yeriyle **su gibi bilirdik.** (K3. Kişisel Gelişim Teması, Görme, Anlama Merakı, s. 59)
- “Kılıcı karşısında herkesin titrediği roman kahramanlarıyla birlikte, tarihe **mal olmuş** şahsiyetlerle tanışıklık kurardık. Biri bize Saint Barthelmy (Sen Bartelmi) olayını sorsa **bülbül kesilirdik.**” (K3., s. 60)
- “Aramızda bunların ve diğerlerinin **bahsi geçerdi.**” (K3., s. 60)
- “Tarih öğretmenlerimiz, sözlü yoklamalarda bilgimizden **hayrete düşerdi.**” (K3., s. 60)
- “Edebiyat derslerinde de öğrendiklerimizle öğretmenlerimizi **hayran ederdik.**” (K3., s. 60)
- “Sokakta oynamak da **haysiyetimize dokunurdu.**” (K3., s. 61)
- “Misafirliğe gitsek konsol üstünde veya duvarlarda gördüğümüz hatıra hakkında bilgi edinmeden **içimiz rahat etmezdi.**” (K3., s. 61)
- “Karşıda o güne kadar görmediğim bir yeşillik, mavilik **gözüme çarptı.**” (K3. Kişisel Gelişim Teması, İlk Elbisem, Serbest Okuma Metni, s. 62)
- “Haydarpaşa’da trenden inip toprağa **ayak basmam** unutulacak gibi değildi.” (K3., s. 62)
- “Babamın Nişantaşı’nda altmış liraya kiraladığı gecekonduda en çok elektrik **dikkatimi çekmişti.**” (K3., s. 63)

“Bir yandan da **gurur duyuyordum**: Ne kadar çok saygınlığı varmış babamın! Kim, borç üstüne borç alabilir bu kadar?” (K3., s. 63)

“**Bundan iyisi can sağlığı...**” (K3., s. 64)

“**Başımдан kaynar sular döküldü!**” (K3., s. 64)

“**Bereket versin**, adam babamın yakasını koyverecek cinsten değil, asıldıkça asıldı.” (K3., s. 65)

“**İçini çekti:**” (K3. Toplum Hayatı Teması, Harika Çocuk, s. 70)

“Üstüvayı (ekvator) geçerken vapurda eğlence **gırla gidermiş.**” (K3., s. 70)

“En çok maç ama **hava alıyoruz.**” (K3., s. 71)

“Numaralı tribün bize göre değil. Tekliği **toka ettik** mi, Teksas’a bırakıyorlar.” (K3., s. 71)

“Sonra sönükleşerek bir noktaya **takıldı kaldı.**” (K3., s. 73)

“Boyu yetişmediği için ters çevrilmiş bir tahta sandığın üzerinden **idare ediyordu** makineyi.” (K3., s. 74)

“Kuzey tarafında, bir saat mesafede bulunan Filedar Ovası’ndan güneşin ışınları vurunca bu şehrin, Kesiş Dağı eteğinde mavi kurşunla süslenmiş olan han, hamam, mescit, Selatin camileri ve kat kat çarşılarını seyredenler **hayran kalır.**” (K3. Toplum Hayatı Teması, İpek Diyarı ve Taht Şehri Bursa, s. 78)

“Çünkü her biri bir üstattan **ders almış** kimselerdir.” (K3., s. 80)

“Bütün samimiyetimi, nezaketimi takınıp **selam vermeme** rağmen, komşularıyla bir kelimenin ötesinde konuşacak şey bulamıyorum.” (K3. Toplum Hayatı Teması, Komşusuzluk, Serbest Okuma Metni, s. 81)

“Ben de rahat bir **nefes alıyorum**, gönül rahatlığı ile merdivenleri çıkıp evimin kapısını çalıyorum.” (K3., s. 82)

“Analarla kızlarının, babalarla oğullarının birbirlerini anlamakta bu kadar **güçlük çektikleri** bir devir var mıdır bilmiyorum.” (K3. Toplum Hayatı Teması, Değişmeler Hızlı Oluyor, Serbest Okuma Metni, s. 85)

“Kendi topluluğumuzun bundan otuz, kırk sene önceki durumu göz önüne getirmemiz **mümkün olsaydı**, o zaman dünyaya kapalı bir cemiyet hayatı yaşamakta olduğumuzu

görecektik.” (K3., s. 86)

“Bunu yapmaz da tersine gitmeye kalkarsak ne ailenin içinde huzur kalır, ne de topluluk hayatından bir **zevk almak** kabil olur.” (K3., s. 89)

“Söz verme öğrenilir bu oyunda, sonuç ne olursa olsun **sözünde durmaya** alışır insan.” (K3. Millî Kültür Teması, Çelik Çomak, s. 92)

“Bir-iki-üç-dört-beş... diye saymaya başlar başlamaz o, sanki **yer yarılırdı** da **içine girirdi** herkes.” (K3., s. 93)

“Zaman zaman ortaya düşen birtakım haberleşme ünlemlerinden ya da şaşırtma göstergelerinden başka **çıt çıkmazdı**. Büyüklerin arkasına saklanmayı **kendime yediremezdim**, gündüzden saklanacak yer kestirmekse hile karıştırmaktı oyuna.” (K3., s. 93)

“**Dile gelsin** Yusuf’un Aliço’nun hatırası.” (K3. Millî Kültür Teması, Cazgır, s. 95)

“Çocuklar: (El çırparak makamla)

Başlar mısın başlayalım mı?

Karagöz’ün evini taşıyalım mı?” (K3. Millî Kültür Teması, Dil Bilir Misin?, s. 97)

“Karagöz: Karagöz’ün gelince yersin kafana bir kepçe! (Tokadı atar, **kavgaya tutuşurlar.**)” (K3., s. 98)

“Nerdeyse **kan dökülecek**, yiğitler **birbirine girecek.**” (K3. Millî Kültür Teması, Anadolu’nun Cirit Oyunları, Serbest Okuma Metni, s. 108)

“Bu yüzden atlılar, kendilerini **hedef alan** ciritlerden korunmak için at üzerinde çeşitli hareketler yapar, gizlenir, dörtnala giden atın üzerinde türlü **hünerler gösterirler.**” (K3., s. 109)

“Top tüfek **icat edilmeden** önce, savaşlarda en etkin silah kuşkusuz, sipahi denilen atlı savaşçıların ya da bir başka deyimle süvarilerin ellerindeki mızrak ve gürzlerdi.” (K3., s. 109)

Yalnızca gezegenlerin değil, evrende devinen her şeyin, kimilerinin –belki tümünün de- böyle notayla **dile getirilebilecek** sesleri –kimi zaman ezgicikleri- olduğunu çok kez aklımızın ucundan bile geçirmeksizin, o seslerin çoğunu belki de hiç işitmeksizin –işitebileceklerimizin çoğunu da hiç **kulak vermeksizin-** yaşayıp tüketiyoruz ömrümüzü. (K3. Doğa ve Evren Teması, Ezgiyle Dönen Dünya, s. 111)

“Bu sesleri de duyarız doğal olarak, pek **üstünde durmasak**, can kulağıyla dinlemesek de ulaşırlar bize...” (K3., s. 111)

“Deniz, Bozburun’a doğru **başını almış gidiyor.**” (K3. Doğa ve Evren Teması, Son Kuşlar, s. 113)

“Belki geliyorlar da ben **farkına varmıyorum.**” (K3., s. 114)

“Sabahleyin işine kısa kısa adımlarla koşarken, akşam filesini doldurmuş vapurdan çıkarken görseniz; iriliğine, sallapatiliğine, Karamanlı ağzı konuşuşuna, basit (...) sevimli şakalarına karşı, hakkında kötü bir **hüküm de veremezsiniz.**” (K3., s. 114)

“Bir kuş cıvıltısı duysam **kanım donuyor**, yüreğim atmıyor.” (K3., s. 115)

“Belki birkaç seneye kadar **nesilleri de tükenecek.**” (K3., s. 115)

“Kuşlardan sonra şimdi de milletin yeşilliğine **musallat oldular.** Geçen gün yol kenarındaki yeşilliklere basmaya kıyamayarak **yola çıkmıştım.**” (K3., s. 116)

“Erozyon arttıkça toprağın üretken olan üst tabakası aşınır ve tepede kalan bir bitki örtüsü de giderek **yok olur.**” (K3. Doğa ve Evren Teması, Orman, Su, Toprak, Serbest Okuma Metni, s. 119)

“Üstelik, yağmur mevsiminde tepeden aşağı hızla akan su, önünü kesip bir kısmını tutacak bitki örtüsü olmadığı, yavaşlayıp yer altına inemediği için sellere ve daha da fazla toprak taşınmasına **yol açacak.**” (K3., s. 120)

“Bizce özendirici öğütler, ağır ceza tehditlerinden daha etkili ama Fatih’in **hakkını Fatih’e verelim.**” (K3., s. 121)

“Atatürk kuşağının ilk **ele aldığı** yurt sorunlarından biri, yüzyıllarca süregelmiş ve yaşlı imparatorluğu neredeyse çıplak bırakmış orman tahribinin bir an önce önünün alınmasıydı.” (K3., s. 121)

“Orman ve ağaç korumanın anlamını da bu şekilde zaman zaman **gözden kaçırıyoruz.**” (K3., s. 121)

“Çoğu zaman **huzur veren**, ara sıra ürküten ama her zaman **can veren** su, sağlık demek.” (K3. Doğa ve Evren Teması, Şu, Su, Serbest Okuma Metni, s. 123)

“Bu miktar hastalıklarla orantılı olarak artabiliyor ancak azalması ya da hiç alınmaması hâlinde çeşitli sorunlar **baş gösteriyor.**” (K3., s. 123)

“Kahve, çay ve alkolü fazla miktarda tüketen kişilerin normalden daha fazla su tüketmeleri gerekiyor, bu tür içecekler vücuttan önemli miktarda su kaybına **neden oluyor.**” (K3., s. 123)

“Rejim yapanların çok miktarda su içmesi gerekiyor. Bu hem yağların ve öteki metabolizma atıklarının vücuttan uzaklaşmasını sağlıyor hem de açlık hissini **yok ediyor.**” (K3., s. 123)

“Kimi zaman da olanaksız duruma getiriyor ve doğal olarak organizma bundan **zarar görüyor.**” (K3., s. 124)

10. Argo Sözcükler

“En çok maç ama **hava alıyoruz.**” (K3. Toplum Hayatı Teması, Harika Çocuk, s. 71)

“Numaralı tribün bize göre değil. Tekliği **toka ettik** mi, Teksas’a bırakıyorlar.” (K3., s. 71)

11. Yemin Sözcükleri

“Karagöz: Evdekilerin dili çekilmiyor da nerde kaldı yabancıların dili. Hele bir dilleri ötmeye görsün, **vallah** arı gibi sokarlar insanı.” (K3. Millî Kültür Teması, Dil Bilir Misin?, s. 99)

12. Selamlaşma Sözcükleri

“Baba: **Merhabalar** müdür bey!” (K3. Sevgi Teması, Gül Kokardı Babaannem, s. 25)

“Bütün efendiliğimi ve nezaketimi takınıp sesime nazik bir ton vererek komşuma ‘**İyi akşamlar!**’ diyorum. Apartman kapısında nadir karşılaşmalarımızdan biri bu. ‘**İyi akşamlar!**’ diyor, o da.” (K3. Toplum Hayatı Teması, Komşusuzluk, Serbest Okuma Metni, s. 81)

“Adını duyduysam da hatırlamıyorum. ‘**Merhaba, günaydın!**’ diyorum. Samimi cevap veriyor, hatta gülümsüyor: ‘**Günaydın!**’ ” (K3., s. 81)

13. Adlar

13a. Kişi Adları

“**Ömer** Çavuş öne çıkıp selam verdi.” (K3., Sevgi Teması, Sakarya Savaşı’na Hazırlık, s. 10)

“Marşa önce **Hamza** Onbaşı’yla birkaç er mırıldanarak katılmıştı.” (K3., s. 12)

“Elinde domuz fişegi sürülmüş av tüfeği, köy odasının aralık kapısından gelenleri gözleyen **Gazi Çavuş**, muhtar ile iki yaşlıca köylüye, ‘Korkmayın...’ dedi. ‘...bunlar çapulcu da değil, kaçak da.’ ” (K3., s. 12)

“**Fevzi Paşa** kürsüye geldi.” (K3., s. 14)

“Erzurum Milletvekili **Durak Bey** (Sakarya) kürsüye yürürken bağırdı.” (K3., s. 14)

“Oturumu yöneten Dr. **Adnan Bey**’in cevabını beklemeden kürsüye çıktı.” (K3., s. 15)

“Son olarak beklenilmez bir şey oldu, o güne kadar hiç söz alıp konuşmamış olan Tunceli Milletvekili **Diyap Ağa**’nın el kaldırdığı görüldü.” (K3., s. 15)

“**Muhsin**: Hem de çok. Ağzına sağlık babaanne.” (K3. Sevgi Teması, Gül Kokardı Babaannem, s. 19)

“Anne: (Baba’ya) Azarlama çocuğu, **Tarık**.” (K3., s. 20)

“**Muhsin**: Bilmem. Anneler gününde sınıfça gelmiştik. **Nurdan** öğretmenle.” (K3., s. 21)

“Baba: **Müjde**, hayatım, oradaymış.” (K3., s. 24)

“Gazeteci **Falih Rıfki Atay** anlatıyor.” (K3. Atatürk Teması, Akılcıydı, Bilime İnanırdı, s. 36)

“TBMM başkanı ve Başkomutan Gazi **Mustafa Kemal**, adı geçen üniversiteye çektiği telgrafla teşekkür etmiş ve şöyle demiştir.” (K3., s. 37)

“O gecenin izlenimlerini, o zaman fakültenin öğretim üyesi olan Prof. Dr. **Melahat Özgü**’den dinleyelim.” (K3., s. 37)

“Atatürk, bizleri çok bekletmeden Prof. **Afet (İnan)** ile birlikte içeriye girdi.” (K3., s. 37)

“**Vasfi Rıza Zobu’nun** anlatımı ile 12 Temmuz 1923 tarihinde Mustafa Kemal Paşa tarafından kabul edilişleri:

Behzat, Bedia, Muvahit, Şadi, Darülbedayi sanatçıları adına Paşa’nın oturmakta olduğu İzmir, Göztepe tarafındaki Uşakizade **Muammer Bey**’in Köşkü’nde huzura kabul edildiler.” (K3. Atatürk Teması, Türk Hanımlarıyla Birlikte Sahneye, s. 39)

“Öyle ya, karşımızdaki mütareke yıllarının sadrazamları gibi sıradan bir insan değil. **Fatihler, Yavuzlar** gibi bir Başbuğ...” (K3., s. 39)

“İçişleri Bakanı **Şükrü Kaya**, Çanakkale’ye teftişe gidecek.” (K3. Atatürk Teması, Çanakkale’de Söylenen Nutuk, Serbest Okuma Metni, s.42)

“Bizde maden kömürünü ilk defa Uzun **Mehmet** adında bir genç buldu.” (K3. Kişisel Gelişim Teması, Uzun Mehmet, s. 54)

Ama bizim köyden gelin gitme **Emine** Abla hayretini gizleyemedi.” (K3. Kişisel Gelişim Teması, İlk Elbisem, Serbest Okuma Metni, s. 62)

“Kim bilir **Sultan Mehmet**, bu güzel şehri alınca bu sevinci, bu coşkuyu duymuş mudur?..” (K3., s. 62-63)

“Paydoslarda Ateş **Ali’yle** oynuyoruz.” (K3. Toplum Hayatı Teması, Harika Çocuk, s. 70)

“Dudaklarımdan çıkacak cevabı heyecanla bekliyordu ki makine şakırtıları yüklü sıcak koridorun aydınlığında iri yarı biri belirdi:

—**Ayhan!**” (K3., s. 74)

“**Celâli Kara Yazıcı**, Arap **Said**, Kalenderoğlu adlı eşkıyalar kuşatarak hendeklerini toprakla doldurmuşlardır.” (K3. Toplum Hayatı Teması, İpek Diyarı ve Taht Şehri Bursa, s. 77)

“Fakat **Hüdavendigâr Gazi** bazen Edirne Sarayı’nda otururdu.” (K3., s. 77)

“Yılda bir defa **Emir Sultan** Hazretleri’nin erguvan toplantısı olup her yerden pek çok insan toplanır ki bu büyük derneğin tarifinden kalem acizdir.” (K3., s. 78)

“Ulu Cami: **Yıldırım Beyazıt** Han yaptırmıştır.” (K3., s. 79)

“Birinci katta oturuyor. Adı **Fahrettin** miydi? Yok **Fehmi**, belki de **Faruk**’tu...” (K3. Toplum Hayatı Teması, Komşusuzluk, Serbest Okuma Metni, s. 81)

“New York’ta bir sahnede oynanmakta olan oyunu, bizim burada **Yıldız Kenter** hanımımız oynamaktadır.” (K3. Toplum Hayatı Teması, Değişmeler Hızlı Oluyor, Serbest Okuma Metni, s. 88)

“Çıksın **Bekir, Osman**, Mestanoğlu, Dülger **Ahmet**.” (K3. Millî Kültür Teması, Cazgır, s. 95)

“Dile gelsin **Yusuf**’un **Aliço**’nun hatırası.

Çıkalım hele meydana yanardağ gibi emret.” (K3., s. 95)

“**Memet Baydur**, birbirinden ilginç yazılarından birinde, Johannes Kepler’in, gezegenlerle ilgili üçüncü yarasını açıkladığı Harmonia Mundi (Dünyanın Uyumunu) adlı yapıtında, gezegenlerin, yörüngelerinde dolanırken kendi kendilerine mırıldandıklarından söz ettiğine değiniyordu.” (K3. Doğa ve Evren Teması, Ezgiyle Döner Dünya, s. 111)

“—Canım, neden söküyorsunuz? dedim.

—Mühendis **Ahmet** Bey söktürüyor.” (K3. Doğa ve Evren Teması, Son Kuşlar, s. 116)

“Çevre bilimci **Tansu Gürpınar**’a göre **Fatih**’in orman ve bitki örtüsünün korunmasında gösterdiği titizliği, belki de hiçbir hükümdar göstermedi.” (K3. Doğa ve Evren Teması, Orman, Su, Toprak, s. 121)

13b. Yer Adları

“**Porsuk Irmağı**’nın kuzey kıyısındaki patikada kırk kadar askerden oluşan bir birlik, düzensiz bir şekilde yürümekteydi.” (K3. Sevgi Teması, Sakarya Savaşı’na Hazırlık, s. 10)

“Duyduk ki ordu **Sakarya** ötesine çekiliyormuş.” (K3., s. 10)

“**Çımarlı Köyü**’ne sefil görünüşlerine hiç uymayan bir çalım içinde girdiler.” (K3., s. 12)

“Bozguncuların ortaya çıkma olasılığının belirlediğini söyleyerek **Konya** ve **Kastamonu** bölgelerinde iki İstiklal Mahkemesinin kurulup ordunun sağ ve sol kanatlarının güven altına alınmasına gerek gördüklerini belirttikten sonra asıl konuya girdi.” (K3., s. 14)

“Düşmanı **Ankara** batısında, **Sakarya** mevzilerinde karşılamaya hazırlanıyoruz. Fakat biz Ankara’da kaldıkça ordu daima Ankara’yı korumak zorunluluğunu duyacak ve serbestçe savaşamayacaktır. Bakanlar Kurulu, orduyu manevralarında serbest bırakmak için hükümet merkezimizin **Kayseri**’ye naklini uygun görmektedir.” (K3., s. 14)

“**Erzurum** Milletvekili Durak Bey (Sakarya) kürsüye yürürken bağırdı.” (K3., s. 14)

“Son olarak beklenilmez bir şey oldu, o güne kadar hiç söz alıp konuşmamış olan **Tunceli** Milletvekili Dişap Ağa’nın el kaldırdığı görüldü.” (K3., s. 15)

“Milletvekillerinin isteği üzerine **Samsun** Mahkemesi de eklenerek üç yeni İstiklal Mahkemesinin kurulması oy birliği ile kararlaştırıldı. Bu mahkemelere ilerde **Yozgat** İstiklal Mahkemesi de katılacaktır.” (K3., s. 16)

“**İstanbul**’da bir gün, sanırım **Levent**’ten **Gayrettepe**’ye gelirken otobüsün penceresinden bir levha gördüm: Pasha Disco!” (K3. Sevgi Teması, Dil ve Kimlik, Serbest Okuma Metni, s. 28)

“Açılış gününün (9 Ocak 1936) akşamı, Fakültenin öğretim üyeleri **Çankaya Köşkü**’ne çağrılır.” (K3. Atatürk Teması, Akılcıydı, Bilime İnanırdı, s. 37)

“Behzat, Bedia, Muvahit, Şadi, Darülbedayi sanatçıları adına Paşa’nın oturmakta olduğu **İzmir, Göztepe** tarafındaki Uşakizade Muammer Bey’in Köşkü’nde huzura kabul edildiler.” (K3. Atatürk Teması, Türk Hanımlarıyla Birlikte Sahneye, s. 39)

“23 Temmuz 1923 Pazar günü akşamı, **Kordonboyu**’nda sahnesi bizim tarafımızdan geçici bir şekilde yapılmış olan **Palas Sineması salonunda** Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri’nin huzurunda Darülbedayi ilk temsilini vereceğini ilan etti.” (K3., s. 41)

“İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, **Çanakkale**’ye teftişe gidecek.” (K3. Atatürk Teması, Çanakkale’de Söylenen Nutuk, Serbest Okuma Metni, s. 42)

“**Mehmetçik Abidesinin** başında, dilinin bütün yeteneğiyle konuşacaksın.” (K3., s. 42)

“**Zonguldak**’ta bir köyde doğdu, büyüdü.” (K3. Kişisel Gelişim Teması, Uzun Mehmet, s. 54)

“**Toroslar**’ın bol engebeli, sarp, dik dağlarında, bitmez tükenmez düzlüklerinde geçti çocukluğum.” (K3. Kişisel Gelişim Teması, İlk Elbisem, Serbest Okuma Metni, s. 62)

“Ancak Emine Abla, üç kilometre sonra **Eğirdir Gölü’nün** o berrak, tertemiz sularını görünce bozuldu.” (K3., s. 62)

“**Haydarpaşa**’da trenden inip toprağa ayak basmam unutulacak gibi değildi.” (K3., s. 62)

“Babamın **Nişantaşı**’nda altmış liraya kiraladığı gecekonduda en çok elektrik dikkatimi çekmişti.” (K3., s. 63)

“Birden **Vali Konağı Caddesi**’ne gelmiştim.” (K3., s. 65)

“—Biz de sinemaya gidiyoruz Ali’yle çokluk.... Tabii pazarları... Babam evdeyse sabahleyin erkenden tüyerim. Doğru **Şehzadebaşı**’na.” (K3. Toplum Hayatı Teması, Harika Çocuk, s. 71)

“**Pınarbaşı, Değirmenler Mahallesi, Leben Mahallesi** tarafları derin hendektir.” (K3. Toplum Hayatı Teması, İpek Diyarı ve Taht Şehri Bursa, s. 77)

“Sultan Orhan Camisi: **İç Kale**’dedir. Boyu ve eni 110 ayaktır. Bir minaresi vardır. Orhan Gazi burada gömülüdür.” (K3., s. 77)

Bu şehir düz bir yerde olup **Yukarı Kale** eteğindeki evler, imaretler, Ulu Cami semtleri şehrin yüksek yerine düşmüştür. Kuzey tarafında, bir saat mesafede bulunan **Filedar Ovası’ndan** güneşin ışınları vurunca bu şehrin, **Kesiş Dağı** eteğinde mavi kurşunla süslenmiş olan han, hamam, mescit, Selatin camileri ve kat kat çarşılarını seyredenler hayran kalır. (K3., s. 78)

“**Bursa’nın** bu çarşıları İstanbul’da bile yoktur. Fakat Halep’in çarşılarıyla **Edirne’nin** Ali Paşa Çarşısı bunlara denk olabilir.” (K3., s. 80)

“Size bir hatıramı anlatayım: Bundan yirmi yıl önce, yedek subaylığımı yaparken **Afyon’dan** gelmiş olan emir erimi ilk defa denize götürmüştüm.” (K3. Toplum Hayatı Teması, Değişmeler Hızlı Oluyor, Serbest Okuma Metni, s. 86)

“Almanya’nın Münih şehrinde yayınlanan moda mecmuası **Elazığ’daki** tütüncü dükkânında satılmaktadır.” (K3., s. 87)

“Deniz, **Bozburun**’a doğru başını almış gidiyor.” (K3. Doğa ve Evren Teması, Son Kuşlar, s. 113)

“**Galata’da** bir yazıhanesi vardı.” (K3., s. 114)

“Sabahleyin işine kısa kısa adımlarla koşarken, akşam filesini doldurmuş vapurdan çıkarken görseniz; iriliğine, sallapatalığına, **Karamanlı** ağzı konuşuşuna, basit (...) sevimli şakalarına karşı, hakkında kötü bir hüküm de veremezsiniz.” (K3., s. 114)

“**Batı Toroslar**’ın yamaçlarında bir dağ köyündeyiz.” (K3. Doğa ve Evren Teması, Orman, Su, Toprak, Serbest Okuma Metni, s. 119)

“İstanbul’un alınmasından sonra Fatih, **Haliç’in** dolmaması için **Kâğıthane Deresi’nin** havzasında orman kesimini, tarla açılmasını, hayvan otlatılmasını yasakladı.” (K3., s. 121)

13ç. Lakaplar

“Behzat, Bedia, Muvahit, Şadi, Darülbedayi sanatçıları adına Paşa’nın oturmakta olduğu İzmir, Göztepe tarafındaki **Uşakizade** Muammer Bey’in Köşkü’nde huzura kabul edildiler.” (K3. Atatürk Teması, Türk Hanımlarıyla Birlikte Sahneye, s. 39)

“Bizde maden kömürünü ilk defa **Uzun Mehmet** adında bir genç buldu.” (K3. Kişisel Gelişim Teması, Uzun Mehmet, s. 54)

“Paydoslarda **Ateş Ali**’yle oynuyoruz.” (K3. Toplum Hayatı Teması, Harika Çocuk, s. 70)

“Celâli **Kara Yazıcı**, **Arap Said**, **Kalenderoğlu** adlı eşkıyalar kuşatarak hendeklerini toprakla doldurmuşlardır.” (K3. Toplum Hayatı Teması, İpek Diyarı ve Taht Şehri Bursa, s. 77)

“Çıksın Bekir, Osman, **Mestanoğlu**, Dülger Ahmet.” (K3. Millî Kültür Teması, Cazgır, s. 95)

15. Halk Şiiri

15ğ. Alkışlar

“Hoş geldiniz kardeşler! **Gazanız mübarek olsun.**” (K3. Sevgi Teması, Sakarya Savaşı’na Hazırlık, s. 12)

“Muhsin: Hem de çok. **Ağzına sağlık** babaanne.” (K3. Sevgi Teması, Gül Kokardı Babaannem, s. 19)

“Anne: **Allahım, sen koru yavrumu.**” (K3., s. 24)

“Baba: Nasıl korkmam müdür bey? O daha çocuk. Sokaklarda bin türlü tehlike var. **Allah korusun...**” (K3., s. 24)

15ğ1. Dua

“Babaanne: Hadi bakalım. **Allahaismarladık** canımın içi.” (K3. Sevgi Teması, Gül Kokardı Babaannem, s. 23)

15ı. Diğer

15ı1. Koşma

“**Dinle sana bir nasihat edeyim:**

Hatırdan, gönülden geçici olma.

Yiğidin başına bir iş gelince

Anı yad ellere açıcı olma.” (K3. Kişisel Gelişim Teması, Koşma, Serbest Okuma Metni, s. 66)

“Ben giderim adım kalır,

Dostlar beni hatırlasın.

Düğün olur bayram gelir,

Dostlar beni hatırlasın.” (K3. Toplum Hayatı Teması, Dostlar Beni Hatırlasın, s. 75)

1512. Marş

“Annem beni yetiştirdi

Bu ellere yolladı

Al sancağı teslim etti

Allah’a ismarladı...” (K3. Sevgi Teması, Sakarya Savaşı’na Hazırlık, s. 11)

16. Sözlü Anlatımın Yardımcı Unsurları

16a. Jestler

“Baba: (Evet anlamında **başını sallar**. “bir dakika” işaretini yapar. Telefonla konuşmaya devam eder.” (K3. Sevgi Teması, Gül Kokardı Babaannem, s. 24)

“Çocuklar: (El **çırparak** makamla)

Başlar mısın başlayalım mı?

Karagöz’ün evini taşıyalım mı?” (K3. Millî Kültür Teması, Dil Bilir Misin?, s. 97)

4.3.3. Gösteri Sanatları ile İlgili Bulgular

B.II. Gösteri Sanatları

1. Halk Müziği

1ç. Halk Çalgıları

1ç1. Vurmalı Halk Çalgıları

“ ‘Orhan Davulu’ dedikleri kırmızı kılıflı büyük **davul** bu caminin bir kemerinde asılıdır. Osmanlı Devleti’nde önce bu davul çalınmıştır.” (K3. Toplum Hayatı Teması, İpek Diyarı ve Taht Şehri Bursa, s. 77)

“Vur ha vur, vur **davul**, baş pehlivan havası.” (K3. Millî Kültür Teması, Cazgır, s. 95)

1ç2. Üflemeli Halk Çalgıları

“Hey mübarek! Er meydanı bu meydandır.

Cümle âlem birikmiş işte davullu **zurnalı**.”(K3. Millî Kültür Teması, Cazgır, s. 96)

3. Halk Tiyatrosu

3b. Karagöz

“Yâr bana bir eğlence

Severim sevilince

Karagözüm gelince

Oynarım bir delice” (K3. Millî Kültür Teması, Dil Bilir Misin?, s. 98)

4.3.3. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler Boyutu ile İlgili Bulgular

B.III. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler

1. Törenler, Ritüeller ve Kutlamalar

1b. Kutlamalar

1b7. Özel Günler

“Her yıl Konya’da eylül ayında yapılan “Geleneksel Türkiye Cirit Oyunları Yarışması”nı on binlerce kişi izler, yarışlarda derece alanlara ödülleri verilir.” (K3. Millî Kültür Teması, Anadolu’nun Cirit Oyunları, Serbest Okuma Metni, s. 109)

1b8. Diğer

1b8ç. Pazarlar

“Kayağan Pazarı’ndaki yemiş pazarcıları dükkânlarını meyve dallarıyla süslerler.” (K3. Toplum Hayatı Teması, İpek Diyarı ve Taht Şehri Bursa, s. 80)

2. Halk Hukuku

2ç. Halk Hukuku Uygulamaları

2ç5. Yardımseverlik

“Sünnetlerimizi, düğünlerimizi birlikte yapar, birbirimizin açlığına ve tokluğuna

şahit olurduk. Ölülerimize birlikte ağlardık. **Birbirimizin yemek kokularını duyardık evlerimizden, o yemekleri paylaşırdık.** Dost, sırdaş ve nihayet komşuyduk...” (K3. Toplum Hayatı Teması, Komşusuzluk, Serbest Okuma Metni, s. 84)

2ç6. Toplumsal Statü ve Farklılık Ölçütleri

“Ömer **Çavuş** öne çıkıp selam verdi.” (K3., Sevgi Teması, Sakarya Savaşı’na Hazırlık, s. 10)

“Marşa önce Hamza **Onbaşı**’yla birkaç er mırıldanarak katılmıştı.” (K3., s. 12)

“Elinde domuz fişeği sürülmüş av tüfeği, köy odasının aralık kapısından gelenleri gözleyen Gazi **Çavuş**, **muhtar** ile iki yaşlıca köylüye, ‘Korkmayın...’ dedi. ‘...bunlar çapulcu da değil, kaçak da.’ ” (K3., s. 12)

“Fevzi **Paşa** kürsüye geldi.” (K3., s. 14)

“**Erzurum Milletvekili** Durak **Bey** (Sakarya) kürsüye yürürken bağırdı.” (K3., s. 14)

“Oturumu yöneten **Dr. Adnan Bey**’in cevabını beklemeden kürsüye çıktı.” (K3., s. 15)

“Son olarak beklenilmez bir şey oldu, o güne kadar hiç söz alıp konuşmamış olan **Tunceli Milletvekili** Diyar **Ağa**’nın el kaldırdığı görüldü.” (K3., s. 15)

“**Muhsin**: Hem de çok. Ağzına sağlık babaanne.” (K3. Sevgi Teması, Gül Kokardı Babaannem, s. 19)

“Muhsin: Bilmem. Anneler gününde sınıfça gelmiştik. **Nurdan** öğretmenle.” (K3. Sevgi Teması, Gül Kokardı Babaannem, s. 21)

“**Gazeteci** Falih Rıfki Atay anlatıyor.” (K3. Atatürk Teması, Akılcıydı, Bilime İnanırdı, s. 36)

“**TBMM başkanı** ve **Başkomutan Gazi** Mustafa Kemal, adı geçen üniversiteye çektiği telgrafla teşekkür etmiş ve şöyle demiştir.” (K3., s. 37)

“O gecenin izlenimlerini, o zaman **fakültenin öğretim üyesi** olan **Prof. Dr.** Melahat Özgü’den dinleyelim.” (K3., s. 37)

“Atatürk, bizleri çok bekletmeden **Prof.** Afet (İnan) ile birlikte içeriye girdi.” (K3., s. 37)

“Öyle ya, karşımızdaki mütareke yıllarının sadrazamları gibi sıradan bir insan değil. Fatihler, Yavuzlar gibi bir **Başbuğ**...” (K3., s. 39)

“**İçişleri Bakanı Şükrü Kaya**, Çanakkale’ye teftişe gidecek.” (K3. Atatürk Teması, Çanakkale’de Söylenen Nutuk, Serbest Okuma Metni, s.42)

“Kim bilir **Sultan Mehmet**, bu güzel şehri alınca bu sevinci, bu coşkuyu duymuş mudur?..” (K3., s. 62-63)

“Fakat Hüdavendigâr **Gazi** bazen Edirne Sarayı’nda otururdu.” (K3., s. 77)

“Yılda bir defa Emir **Sultan Hazretleri**’nin erguvan toplantısı olup her yerden pek çok insan toplanır ki bu büyük derneğin tarifinden kalem acizdir.” (K3., s. 78)

“Ulu Cami: Yıldırım Beyazıt **Han** yaptırmıştır.” (K3., s. 79)

“Çıksın Bekir, Osman, Mestanoğlu, Dülger **Ahmet**.” (K3. Millî Kültür Teması, Cazgır, s. 95)

3. Halk Sporları

3a. Cirit

“Anadolu’nun geleneksel seyirlik oyunları arasında **cirit oyunlarının yeri büyüktür.**” (K3. Millî Kültür Teması, Anadolu’nun Cirit Oyunları, Serbest Okuma Metni, s. 108)

3b. Güreş

“Yiğitler gelir **güreş tutmaya** göğsü armalı.” (K3. Millî Kültür Teması, Cazgır, s. 96)

“**Güreş** gibi cirit de, millî ve geleneksel bir “ata sporu” sayılır.” (K3. Millî Kültür Teması, Anadolu’nun Cirit Oyunları, Serbest Okuma Metni, s. 108)

3ğ. Çocuk Oyunları ve Oyuncakları

3ğ1. Çocuk Oyunları

“En sevdiğim oyundu **çelik çomak.**” (K3. Millî Kültür Teması, Çelik Çomak, s. 91)

“**Çember çevirmeye** de bayılırdım.” (K3., s. 92)

“Yaz akşamları da **saklambaca** dadanırdık.” (K3., s. 93)

“Bardaktan boşanırcamı yağıyor, kerestecinin sundurmasına sığınır **aşık atardık.**” (K3., s. 93)

“Birkaç ev birleşip kıra gittik mi hemen ağaçlara seğirtir, **köşe kapmacaya** dalar’dık.” (K3., s. 94)

“Bazı gün **hırsız polis** oynardık, bazı gün de **kuka, kukanın** da mı sakalı bitti, **topaca** giderdik çayıra.” (K3., s. 94)

“Zindeyken gelsin **uzun eşek**, yorulunca da **mendil oyunu** beklerdi bizi:

‘**Yağ satarım, bal satarım,**

Ustam öldü, ben satarım!’” (K3., s. 94)

4.3.5. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalara Dair Bulgular

B.IV. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalar

10. Halk Mimarisi

10a. Konutlar ve Yapım Teknikleri

“İç kalesi 2000 evdir. (...) Bu evler adeta **kat kat büyük saraylardır** ama bağ ve bahçeleri yoktur. **Dar evlerdir.**” (K3. Toplum Hayatı Teması, İpek Diyarı ve Taht Şehri Bursa, s. 77)

10g. Çeşmeler

“Mahallemizdeki caminin, **çeşmenin**, imaretin kitabelerini pek sökemedik ama büyüklerimizden sorup öğrenmeyi de ihmal etmezdik.” (K3. Kişisel Gelişim Teması, Görme, Anlama Merakı, s. 61)

“Her köşe başında bir **çeşmesi** bulunur.” (K3. Toplum Hayatı Teması, İpek Diyarı ve Taht Şehri Bursa, s. 79)

10ğ. İbadethaneler

“Mahallemizdeki **caminin**, çeşmenin, imaretin kitabelerini pek sökemedik ama büyüklerimizden sorup öğrenmeyi de ihmal etmezdik.” (K3. Kişisel Gelişim Teması, Görme, Anlama Merakı, s. 61)

“Yedi mahalle, yedi **cami**, bir hamamı; çarşısında yirmi dükkânı vardır.” (K3. Toplum Hayatı Teması, İpek Diyarı ve Taht Şehri Bursa, s. 77)

“**Sultan Orhan Camisi:** İç Kale’dedir. Boyu ve eni 110 ayaktır. Bir minaresi vardır. Orhan Gazi burada gömülüdür.” (K3., s. 77)

“Bu şehir düz bir yerde olup Yukarı Kale eteğindeki evler, imaretler, **Ulu Cami** semtleri şehrin yüksek yerine düşmüştür.”(K3., s. 78)

“Kuzey tarafında, bir saat mesafede bulunan Filedar Ovası’ndan güneşin ışınları vurunca bu şehrin, Kesiş Dağı eteğinde mavi kurşunla süslenmiş olan han, hamam, **mescit, Selatin camileri** ve kat kat çarşılarını seyredenler hayran kalır.” (K3., s. 78)

10h. Diğer

10h1. Saraylar

“Önceki padişahlara mahsus **saray** da bu kalededir. Fatih’e gelinceye kadar padişahların sarayı bu idi. Fakat Hüdavendigâr Gazi bazen **Edirne Sarayı**’nda otururdu.” (K3. Toplum Hayatı Teması, İpek Diyarı ve Taht Şehri Bursa, s. 77)

10h2. Çarşılar

“Yedi mahalle, yedi cami, bir hamamı; **çarşısında** yirmi dükkânı vardır.” (K3. Toplum Hayatı Teması, İpek Diyarı ve Taht Şehri Bursa, s. 77)

“Kale gibi dört demir kapılı büyük bir **Kapalı Çarşı’sı** vardır.” (K3., s. 79)

“Kapalı Çarşı’nın dört çevresindeki **Kuyumcular Çarşısı** bir büyük yolun dört tarafına yayılmış kâgir binalardır.” (K3., s. 79)

“**Gazazlar Çarşısı, Kavukçular Çarşısı, Takkeçiler Çarşısı, İplikçiler Çarşısı, Bezzazlar, Hallaçlar çarşıları** gayet süslü olup sahipleri iyi ahlaklı, olgun kimselerdir. Fakat **Baharat Çarşısı**, hele **Gelincik Çarşısı** ayrıca bir büyük yolun iki tarafında olup öd, amber, misk, gül suyu satılan güzel kokulu bir çarşıdır.” (K3., s. 79)

“Bursa’nın bu çarşıları İstanbul’da bile yoktur. Fakat Halep’in çarşılarıyla Edirne’nin **Ali Paşa Çarşısı** bunlara denk olabilir.” (K3., s. 80)

“**Uzun Çarşı’sı** gayet bayındır ve süslü olup orada her türlü esnaf vardır. Pirinç Hanı yakınındaki **Kebapçılar Çarşısı** da ihtişamlıdır.” (K3., s. 80)

“**Bakkallar Çarşısı** temizdir.” (K3., s. 80)

10h3. Kaleler/Hisarlar

“Önceki padişahlara mahsus saray da bu **kalededir**.” (K3. Toplum Hayatı Teması, İpek Diyarı ve Taht Şehri Bursa, s. 77)

10h5. Hanlar

“Kuzey tarafında, bir saat mesafede bulunan Filedar Ovası’ndan güneşin ışınları vurunca bu şehrin, Kesiş Dağı eteğinde mavi kurşunla süslenmiş olan **han**, hamam, mescit, Selatin camileri ve kat kat çarşılarını seyredenler hayran kalır.” (K3. Toplum Hayatı Teması, İpek Diyarı ve Taht Şehri Bursa, s. 78)

“Uzun Çarşı’sı gayet bayındır ve süslü olup orada her türlü esnaf vardır. **Pirinç Hanı** yakınındaki Kebapçılar Çarşısı da ihtişamlıdır.” (K3., s. 80)

10h9. Dükkânlar/Mağazalar

“Yedi mahalle, yedi cami, bir hamamı; çarşısında yirmi **dükkânı** vardır.” (K3. Toplum Hayatı Teması, İpek Diyarı ve Taht Şehri Bursa, s. 77)

10h10. Diğer Halk Mimarisi Unsurları

“Mahallemizdeki caminin, çeşmenin, **imaretin** kitabelerini pek sökemezdik ama büyüklerimizden sorup öğrenmeyi de ihmal etmezdik.” (K3. Kişisel Gelişim Teması, Görme, Anlama Merakı, s. 61)

“Yedi mahalle, yedi cami, bir **hamamı**; çarşısında yirmi dükkânı vardır.” (K3. Toplum Hayatı Teması, İpek Diyarı ve Taht Şehri Bursa, s. 77)

“İşte bu on tane esnaf dükkânları Kapalı Çarşı’nın dört çevresini sarar. Kurşun örtülü **kemerlerdir.**” (K3., s. 79)

“Kahvelerinin en büyüğü Ulu Cami dibindeki **Emir Kahvesi’dir.**” (K3., s. 80)

“Kahveleri birer irfan mektebidir. **Şerefyar Kahvesi, Serdar Kahvesi, Cin Müezzin Kahvesi** meşhurlardır.” (K3., s. 80)

“Yalnız bir tek **kır kahvesi** vardır.” (K3. Doğa ve Evren Teması, Son Kuşlar, s. 113)

12. Halk Taşımacılığı

12d. Diğer

12d3. Vapur

“...Üstüvayı (ekvator) geçerken **vapurda** eğlence gırla gidermiş.” (K3. Toplum Hayatı Teması, Harika Çocuk, s. 70)

“Sabahleyin işine kısa kısa adımlarla koşarken, akşam filesini doldurmuş **vapurdan** çıkarken görseniz; iriliğine, sallapatiliğine, Karamanlı ağzı konuşuşuna, basit (...)

sevimli şakalarına karşı, hakkında kötü bir hüküm de veremezsiniz.” (K3. Doğa ve Evren Teması, Son Kuşlar, s. 114)

12d9. Motor

“Çocukların kimisi dibe gidiyor, kum, taş, yosun, midye çıkarıyor, kimi de az ilerden geçen **motorlara** doğru kulaç kulaç yüzüyordu.” (K3. Kişisel Gelişim Teması, Güneşe Doğru, s. 48)

13. Halk Haberleşme Teknikleri

13ç. Mektup

“Ta Avustralya, Yeni Zelanda’dan günlerce sonra **mektuplar** geliyor. Gözleri yaşlı analardan, kardeşlerden, siyasi şahsiyetlerden, askerlerden...” (K3. Atatürk Teması, Çanakkale’de Söylenen Nutuk, Serbest Okuma Metni, s. 43)

13d. Diğer

13d6. Telgraf

“TBMM başkanı ve Başkomutan Gazi Mustafa Kemal, adı geçen üniversiteye çektiği **telgrafla** teşekkür etmiş ve şöyle demiştir:” (K3. Atatürk Teması, Akılcıydı, Bilime İnanırdı, s. 37)

14. Halk Tarım ve Hayvancılığı

14ç. Hayvancılık

“Çok zengin bir köy değil ama kendi kendine yeterli (biraz sebzeçilik, biraz tahıl, biraz **hayvancılık**).” (K3. Doğa ve Evren Teması, Orman, Su, Toprak, s. 119)

14e. Diğer

14e1. Sebzeçilik/Meyvecilik

“Çok zengin bir köy değil ama kendi kendine yeterli (biraz **sebzeçilik**, biraz tahıl, biraz hayvancılık).” (K3. Doğa ve Evren Teması, Orman, Su, Toprak, s. 119)

“**Bakımlı teraslarda pek çok çeşit yetiştiriliyor; soğan, sarımsak, maydanoz, baklagiller, mısır, yer fıstığı, kabak, karpuz... Birkaç fındık ağacı var, epeyce de asma.**” (K3. Doğa ve Evren Teması, Orman, Su, Toprak, s. 119)

14e2. Tahıl Üretimi

“Çok zengin bir köy değil ama kendi kendine yeterli (biraz sebzeçilik, biraz **tahıl**, biraz hayvancılık).” (K3. Doğa ve Evren Teması, Orman, Su, Toprak, s. 119)

4.3.6. El Sanatları Geleneği ile İlgili Bulgular

B.V. El Sanatları Geleneği

2. Giyim-Kuşam ve Süslenme

2b. Erkek Giyimi

2b2. Çocuk

“Kimse demez bana, pantolonun niye yamalı diye, neden **çarık** giyiyorsun diye...” (K3. Kişisel Gelişim Teması, İlk Elbisem, Serbest Okuma Metni, s. 65)

4.3.7. Değerlendirme (K3)

K3. 7. Sınıf Türkçe ders kitabı somut olmayan kültürel miras unsurları açısından incelenmiş olup kitapta “yaşayan insan hazineleri/geleneğin ustaları” ile ilgili bulgulara yer verilmediği tespit edilmiştir. Kitapta en çok yer verilen unsur “sözlü gelenekler ve anlatımlar” unsurudur. Sözlü gelenekler ve anlatımlar unsurlarından masallara, deyimlere, yemin sözlerine, argo sözlere, selamlaşma sözlerine, kişi adlarına, yer adlarına, lakaplara; halk şiiri başlığı altında yer alan alkışlara yer verilmiştir. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz dua, koşma, marş unsurları da kitapta yer almıştır. Kitapta bu bölümle ilgili olarak mitlere, efsanelere, memoratlara, menkıbelere, destanlara, halk hikâyelerine, küfürlere, fıkralara, sülâle adlarına, sözlü tarihe, halk şiiri unsurlarından ninnilere, manilere, türkülere, ağıtlara, destanlara, ilahilere, tekerlemelere, bilmecelere; sözlü anlatımın yardımcı unsurlarından mimiklere yer verilmediği görülmüştür.

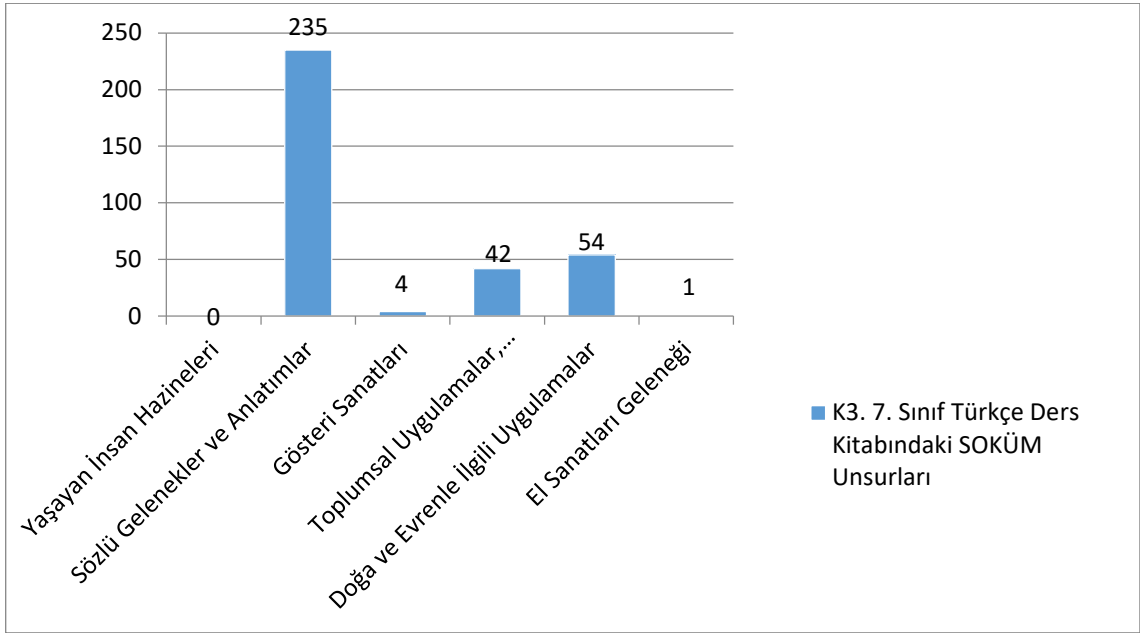
Kitapta “gösteri sanatları” ile ilgili unsurlardan halk çalgıları başlığı altında yer alan vurmali halk çalgıları ve üfleli halk çalgıları; halk tiyatrosu başlığı altında yer alan karagöz unsuruna yer verildiği görülmüştür. Kitapta âşık müziği ve gösterimleri, tekke şiiri ve gösterimleri, anonim müzik ve gösterimleri, tezeneli halk çalgıları, yaylı halk çalgıları, halk oyunları unsurları, köy seyirlik oyunları, kukla, ortaoyunu, pandomim ve meddah ile ilgili bir bulgu tespit edilememiştir.

“Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler” ile ilgili kitapta yer alan unsurlar, törenler, kutlamalar ve ritüeller başlığı altında yer alan özel günler; halk hukuku başlığı altında yer alan yardımseverlik, toplumsal statü ve farklılık ölçütleri; halk sporları başlığı altında yer alan cirit, güreş ve çocuk oyunları unsurlarıdır. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz pazar unsurunun da kitapta yer aldığı görülmüştür. Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler ile ilgili kitapta bulgu tespit edilemeyen unsurlar geçiş törenleri, bayramlar, panayırılar, festivaller, yıl dönümleri, anma günleri, kandiller. töre, gelenek, görenek, kan davası, namus davası, yemin, and içme ve sözünde durma, konuk ağırlama, bilek güreşi, boğa güreşleri, deve güreşleri, horoz döğüşleri, köpek döğüşleri ve çocuk oyuncaklarıdır.

“Doğa ve evrenle ilgili uygulamalar” başlığı altında kitapta en çok yer verilen unsur halk mimarisidir. Halk mimarisi unsurlarından konutlar ve yapım teknikleri, çeşmeler, ibadethaneler; halk haberleşme tekniklerinden mektup; halk tarım ve hayvancılığı unsurlarından hayvancılık kitapta yer almaktadır. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz saraylar, çarşılar, kaleler/hisarlar, hanlar, dükkânlar/mağazalar, diğer halk mimarisi unsurları, vapur, motor, telgraf, sebzeçilik/meyvecilik unsurları kitapta yer almaktadır. Bu bölümle ilgili kitapta mitik, şamanik, kozmogonik, eskatolojik halk inanışları, dünya ve evrenin yaradılışı ile ilgili bilgi ve inançlar, kıyamet, halk hekimliği, halk baytarlığı ve zoolojisi, halk takvimi ve meteorolojisi, halk biyolojisi, halk botaniği, halk matematiği, ev içi mimari ve dekorasyon, hayvan barınakları ve samanlıklar, yiyecek-içecek depoları, fırınlar ve diğer ekmek pişirme yerleri, kulübeler, çamaşırhane ve yunaklar, halk ekonomisi, kara taşımacılığı, tekerlekli araçlar, kızaklı araçlar, ırmak, göl ve deniz taşımacılığı, haberci/ulak, hayvan kullanımı, simge eşya, ekincilik, toplayıcılık, avcılık, balıkçılık ve halk mutfağı unsurlarına yer verilmediği görülmüştür.

“El sanatları geleneği” başlığı altında kitapta yer verilen unsurlar, giyim-kuşam ve süslenmeden erkek giyimi alt başlığı altında yer alan çocuk giyimi unsurudur. Kitapta el sanatları geleneği ile ilgili unsurlardan geleneksel meslekler, kadın giyimi unsurları, erkek giyimi alt başlığı altında bebek, sünnet giyimi, delikanlı, damat, yaşlı adam, tören giyimi, günlük giyim ve mesleki giyim unsurları ile ilgili bir bulgu tespit edilememiştir.

Şekil 1.3. K3. 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Değerlendirmesi

4.4. 2016-2017 Eğitim Öğretim Dönemi Sekizinci Sınıf Dikey Yayıncılık Türkçe Ders Kitabındaki Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Bulgular

Kitapta altı tema yer almaktadır. Temaların isimleri aşağıdaki gibidir:

- 1.Tema: Sevgi
- 2.Tema: Atatürk
- 3.Tema: Toplum Hayatı
- 4.Tema: Millî Kültür
- 5.Tema: Duygular
- 6.Tema: Zaman ve Mekân

4.4.1. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları ile İlgili Bulgular

A. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları

2. Mahalli Sanatçılar

“Neşet Ertaş, resmî kurumların “Kırşehirli Mahalli Sanatçı”, kendisinin “Garip”, Yaşar

Kemal'in ise "Bozkırın Tezenesi" olarak adlandırdığı **büyük saz ve söz ustamızdır.**" (K4. Millî Kültür Teması, Neşet Ertaş, s. 52)

4.5.2. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar Boyutu ile İlgili Bulgular

B.I. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar

2. Efsaneler

...Şöyle seslenivermiş, davullu zurnalı gelin alayının ardından: "Bir taşı bize çok görenleri Allah ne etsin... Hepiniz taş olun, taş..." Ertesi gün, karşı tepelerden bu geçeye bakanlar, Melet Irmağı'na doğru inen dik bir yamacın, bıçak sırtı gibi çıkıntılı bir kısmında, acayip şekilde kayalar görmüşler. Daha düne kadar, orman olan bu yamaçta, kayaların bulunuşundan ziyade, görünüşleri onları şaşkınlığa düşürmüştü. Çünkü bu kayalar sanki bir kafilenin heykelleşmiş şekline benziyormuştu. Atıyla, yayasıyla, davullu zurnalı bir gelin alayının tıpkısı imiş. (K4. Toplum Hayatı Teması, Gelin Kayası, Serbest Okuma Metni, s. 46-47)

Balıkçıların anlattığı efsaneye göre o, eskiden müthiş bir canavarmış. "Keser, biçer, doğrar, mahmuzlar, takar, yırtar, koparır, atar, çeker, parçalamış." Ondan bizar olan balıkçılar, İsa'ya şikâyet etmişler. İsa, en kocamanını sudan çıkararak eğilmiş, kulağına bir şeyler söylemiş; ondan sonra dülger balığı pek uslu, pek zavallı bir yaratık hâline gelmiş. (K4. Duygular Teması, Dülger Balığının Ölümü, s. 83-84)

Memleketimizde birçok yerin adı ağaçtan alınmıştır. Çamlıbel, Kirazlı Yayla, Kırkağaç gibi. Bunlar halkın ağaca verdiği önemi gösterir. Bazı ağaçla ilgili, yörelerin ayrıca bir tarihi de vardı. Göynük'teki "Bey Kavağı" denen yerin adlandırılmasında Yıldırım'ın oğlu Süleyman'ın rolü olduğunu Âşıkpaşazade Tarihi yazar. Tacüttevarih'te ise İnegöl ile Domaniç arasındaki "Kandilliçam" mevkiine, Osman Gazi'nin kardeşi Savacı Bey'in orada şehit olmasından ötürü bu adın verildiği yazılıdır. (K4. Sevgi Teması, Ağaç Sevgisi, s. 11)

7. Deyimler

"Eşküyalar **yolumu kesmiş**" (K4. Sevgi Teması, Yurdum, s. 9)

"Onlarda bizi, bizde onları görmemek **elden gelmez.**" (K4. Sevgi Teması, Ağaç Sevgisi, s. 11)

“Tacüttevarih’te ise İnegöl ile Domaniç arasındaki “Kandilliçam” mevkiine, Osman Gazi’nin kardeşi Savacı Bey’in orada **şehit olmasından** ötürü bu **adın verildiği** yazılıdır.” (K4., s. 11)

“Çiçek açar, domur domur **dal verir**,” (K4., s. 12)

“Kimi uzar, birbirine **el verir**.” (K4., s. 12)

“ ‘Çocukcağız Arabistan’da **rahat eder.**’ dediler.” (K4. Sevgi Teması, Eskici, s. 13)

“Hasan **köşeye büzüldü**; bir şeyler soran olsa da susuyordu, yanakları pençe pençe, al al olarak susuyordu.” (K4., s. 13)

“Bunlar da bitti, **göz alabildiğine** uzanan bir düzlüğe çıkmışlardı, ne ağaç vardı ne dere ne ev!” (K4., s. 14)

“Bu dört yanı duvarlı, tek kat, basık ve toprak evde öyle **canı sıkılıyordu** ki...” (K4., s. 15)

“Bir **kabahat işledik** de kaçtık!” (K4., s. 16)

“Durmadan, dinlenmeden, **nefes almadan**, yanakları sevincinden pembe pembe, dudakları taze, gevrek, billur sesiyle durmadan konuşuyordu.” (K4., s. 16)

“**Aklına ne gelirse söylüyordu.**” (K4., s. 16)

“Hasan, **yüreği burkularak** sordu.” (K4., s. 17)

“Bunu işiten çocuk hıçkırma hıçkırma, **katıla katıla ağlamaktaydı**, bir daha Türkçe konuşacak adam bulamayacağına ağlamaktaydı.” (K4., s. 17)

“Gözlerindeki mana **allak bullaktı.**” (K4. Sevgi Teması, Oğlumuz, Serbest Okuma Metni, s. 21)

“Ama sen bunun için üzülme, senin **elinden ne gelir**, hayat böyle işte, yapamazsın ki...” (K4., s. 22)

“Değişebileceğini **aklımız almıyor.**” (K4., s. 22)

“Yüzyıllar boyunca **geri kalmış;**” (K4. Atatürk Teması, Atatürk Kurtuluş Savaşı’nda, s. 26)

“O, öğretmenlerini saygı ve minnetle anar ve yaşamda olanlara rastladıkça onlara en büyük **saygıyı gösterirdi.**” (K4. Atatürk Teması, Atatürk ve Millî Eğitim, s. 27)

“Okul programlarıyla bizzat **meşgul olur**, okutulan kitapları **gözden geçirir** ve özellikle

tarikh derslerinin, ulusun bilincini yükselteceğine inanır ve Türklük dünyasının tarihini bir bütün olarak, uygarlık unsurlarına daha çok önem verilerek incelenmesini ve okutulmasını isterdi.” (K4., s. 27)

“O, Türk büyüklerinden Alparslanlar, Fatihler, Yavuz ve Kanunilerin **hayranı olmakla** beraber, bizzat uygarlık eserleri **vücuda getirmiş** olan Mimar Sinanlar ve Piri Reislere de ayrı bir **değer verirdi.**” (K4., s. 28)

“Evet, bir gün Türk yurdunun güzel şehirleri, her sahada **ün salmış** Türk büyüklerinin anıtlarını, heykellerini ulusun bir değerbilirliği olarak dikmelidir.” (K4., s. 28)

“Bu büyükleri **örnek alacak** ve daha üstün eserler **meydana getirecek** gençlerin, gelecek nesillerimizin değerleri arasında **yer alacaklarına** şüphe var mıdır?” (K4., s. 28)

“Çiftlikteki Marmara Köşkü’ne gece yemeğine **davet ettiklerini**, iki gün öncesinden bize bildirdiler.” (K4. Atatürk Teması, Sanatkârın Eli Öpülür, Serbest Okuma Metni, s. 30)

“ ‘Ben söyler, size **izin alırım. Takılın peşime.**’ dedi...” (K4., s. 30)

“Paşa’m, yarın akşam temsilieri olan sanatkârlara **müsaade etseniz.**” (K4., s. 30)

“Tashih edercesine ‘Biz’ diye **baştan aldı.**” (K4., s. 31)

“Hiç **istifini bozmayan**, sonuna kadar dinleyen Reşit Galip, ateşin zekâsıyla atıldı.” (K4., s. 31)

“Türk milletinin feyizli istikbali karşısında cihanı **hayrete düşüreceklerdir.**” (K4., s. 31)

“Onun bir hatırası eğer gelecek nesillerin dimağlarında bir **yer edinirse...**” (K4., s. 31)

“İç Oğuz’un, Dış Oğuz’un beylerini **başına toplar**, aç görsen doyur, yalıncağ görsen donat, borçluyu borcundan kurtar.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu, s. 35)

“Oğlan bıçağına **el attı**, boğanın başını kesti.” (K4., s. 35)

“Önce yirmisi vardı, Dirse Han’a şu **haberi getirdi**, der:” (K4., s. 35)

“Sağ ile soluna **göz gezdirdi**, oğlancığına göremedi.” (K4., s. 37)

“Babasını kurtardı, çekildi, **geri döndü.**” (K4., s. 40)

“Misafirlik gündelik hayatımıza **renkler katar.**” (K4. Toplum Hayatı Teması, Misafirliklerimiz, s. 41)

“Akşamüstü evimize yorgun argın dönsek bile çoluk çocuğumuzla **hoşbeş ederken** kapımızın çalınmasını, tanıdıklarımızdan birinin bizi hatırlayıp ziyaretimize gelmesini istediğimiz anlar olur.” (K4., s. 41)

“Yahut biz, günün birinde sevdiklerimizden birinin kapısını çalarak onu evinde görmek, onunla birkaç saati beraber geçirmek **hevesine kapılabiliriz.**” (K4., s. 41)

“İnsan ne kadar çekingen, başkalarıyla **münasebette bulunmaktan** ne derece hoşlanmaz bir adam olursa olsun sohbetinden, misafirliğinden hazzedeceği bir iki dostu veya yakını vardır.” (K4., s. 41)

“Ama misafirlik öyle bir oyundur ki onu her zaman, sadece **canınızın çektikleri** ile oynayamazsınız.” (K4., s. 41)

“Günün birinde hiç hoşlanmadığınız fakat tabii sizin kendisinden hoşlanmadığınız farkında olmayan kimseler veya ancak pek az tanımaya **fırsat bulduğunuz** göz aşinaları kapınızı çalabilir, sizin misafiriniz olabilirler.” (K4., s. 41)

“Eğer olgun bir insansanız onlarla da bu oyunu bütün kaideleriyle ve olanca samimiyetinizle hatta **keyfinizin kaçtığını** hiç belli etmeden oynamaya mecbursunuz.” (K4., s. 41)

“Bir gün Arap’ın **canının çok sıkıldığını fark eden Fransız sebebini sormuş.**” (K4., s. 42)

“Çünkü sabah **yola çıksa** Bakırköy’e öğleyin varabilirdi.” (K4., s. 42)

“**Güçlük veren** misafirin arkasından biraz söylenilse bile Allah’ın günah yazmasından korkulurdu.” (K4., s. 42)

“Aslında bir insanın sizi aramış olması, sizi görmek için **zahmetlere katlanması**, onu iyi karşılamanız için yeter bir sebeptir.” (K4., s. 44)

“Bir günlük gelindim **zehir ettiler**” (K4. Toplum Hayatı Teması, Burçak Tarlası, s. 45)

“Buranın dayandığı efsane ise yılların ötesinden günümüze kadar, her yayla yolcusunun **kulağına üflenmiştir.**” (K4. Toplum Hayatı Teması, Gelin Kayası, Serbest Okuma Metni, s. 46)

“Babası çeyiz olarak **elinde avucunda ne varsa kızına vermiş.**” (K4., s. 46)

“Düğüncüler, gelinin eşyalarını atlara yükleyip oğlan evine doğru **yola çıkacakları** zaman, gelin etrafı şöyle bir süzmüş.” (K4., s. 46)

“İçlerinden biri ‘Emmi veriver şu değirmen taşını kızına da biz de **yola düzülelim.**’ deyivermiş.” (K4., s. 46)

“**Kalakalmış ortalıkta.**” (K4., s. 47)

“O sırada, önde davul zurna, arkada at sırtında gelin; köylüler, eşya yüklü atlarla düğün alayı, dimdik sırta doğru **yola koyulmuşlar.**” (K4., s. 47)

“Derin bir **ah çekmiş.**” (K4., s. 47)

“Hızır ve Hıdrellezin kökeni hakkında çeşitli fikirler **ortaya atılmıştır.**” (K4. Toplum Hayatı Teması, Hıdrellez Bayramı, Serbest Okuma Metni, s. 48)

“Oysaki Hıdrellez Bayramı’nı ve Hızır inancını tek bir kültüre **mal etmek** olanaksızdır.” (K4., s. 48)

“Hızır, baharın, baharla **vücut bulan** taze hayatın sembolüdür.” (K4., s. 48)

“Sabah erkenden çömleğin yanına giderek sütlü kahve içip **ağızlarının tadının bozulmaması** için dua ederler.” (K4., s. 50)

“O sanatında âdeta sazına **can vermiş;** yüreğinden gelen acıları hep samimi bir üslupla **dile getirmiştir.**” (K4. Millî Kültür Teması, Neşet Ertaş, s. 52)

“Geniş kitlelerce tanınmasına rağmen kalabalıktan ve şöhretten kaçmış, mezhep, parti ve etnik kimlik ayrımına **yüz vermemiştir.**” (K4., s. 52)

“Neşet Ertaş, Orta Anadolu bozkırlarının tam göbeğinde büyük saz ve bozlak ustası Muharrem Ertaş’ın oğlu olarak 1938 yılında Kırtıllar köyünde **dünyaya gelmiştir.**” (K4., s. 52)

“Abdal geleneğinde, müzik önemli bir **yer tutmaktadır** ve müzik onların geçim kaynağıdır.” (K4., s. 52)

“Neşet Ertaş çocuk yaşlarından itibaren babası Muharrem Ertaş’a düğünlerde kemanıyla **eşlik etmiştir.**” (K4., s. 52)

“Onun hayat hikâyesi bilindiğinde o içli türkülerin, acılı bozlakların neden ve nasıl doğduğu **fark edilebilir.**” (K4., s. 53)

“Bu hâli görenin **yanıyor bağı**” (K4., s. 53)

“1976’dan sonra başlayan Almanya yılları onun hayatında ve sanatında önemli gelişme ve değişimlere **sebepler olur.**” (K4., s. 56)

“Neşet Ertaş 1975-1985 yılları arasındaki on yıllık dönemde özel hayatında yaşadığı çeşitli sıkıntılar (hastalık, kırgınlık vb.) nedeniyle âdeta kendini unutturmak için **elinden geleni yapmıştır.**” (K4., s. 56)

“Yıllardır onun **yolunu gözleyenlerle** yeniden kucaklaşmıştır.” (K4., s. 56)

“Yaratıcı yeteneği ile okuduğu her eseri yeni baştan öyle yorumlar, ona öyle bir ruh ve **hava verirdi** ki âdeta yeni bir beste ile **karşı karşıya kalındığı** düşünülebilirdi.” (K4., s. 56)

“25 Eylül 2012 tarihinde İzmir’de **vefat eden** Neşet Ertaş, **ortaya koyduğu** eserlerle adını Türk müziği tarihine yazdırmıştır.” (K4., s. 56)

“Bırakın, **şeytan azapta gerek.**” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 58)

“Bir köylü çocuğu, akide şekeri kavanozlarına mı **dikti gözünü;** “**göz hakkı**” der, bir iki tikiştirir ağzına, şişirir çocuğun yanaklarını; bir de sevgiyle okşayıverir alabros perçemi...” (K4., s. 59)

“Oturup **hoşbeş edecek** hısım akraba, bu iş yoğunluğunda nasiplenemezdi elbet; **hâl hatır sormadan** öte...” (K4., s. 60)

“Titrek başcağızına kimi kez çenesinin altından iki parmağıyla **destek verirdi.**” (K4., s. 60)

“Her ne kadar eniştem üstlenmişse de artık dükkânın hayhuyunu; **işinin başındaydı** ama çalışmak ibadettir, düsturuyla...” (K4., s. 61)

“Tutardım, sünnetlik Nacar marka saatimi, tam altı dakikada **alırdım soluğu...**” (K4., s. 61)

“Biz, bu esnada –kasa kuyruğu **aman verdikçe- koyulaştırırdık sohbetimizi...**” (K4., s. 62)

“Elimizi **çabuk tutalım. Geç kalma...**” (K4., s. 63)

“**Rahmete kavuşmuş...**” (K4., s. 63)

“**Bastı yürüdü kadın...**” (K4., s. 64)

“**Canıma ciğerime dek işlemiş**” (K4. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 65)

“Memleketin hali **gözümde gitmez**” (K4., s. 65)

“Bundan ötesine **aklım ermez.**” (K4., s. 65)

“Taşıma, toprağıma toz konduranın

Alını karışlarım” (K4., s. 66)

“**Canım kurban** şiirin gerçeğine, hasına” (K4., s. 66)

“**Bıçak gibi kemiğe dayansın yeter**” (K4., s. 66)

“**Ayak seslerinden tanırım**” (K4., s. 66)

“Kimi **zehir**, kimi **zemberek gibi**” (K4., s. 68)

“Olgun bir karpuz gibi **yarılır içim**” (K4., s. 68)

“Artık **iflah olmaz** kavak ağacı” (K4., s. 69)

“Anadolu, konuşur da konuşur, **içini döker** el işlerinde, nakışlarda, çizgilerde...” (K4. Millî Kültür Teması, Anadolu’da Kilim Demek, Serbest Okuma Metni, s. 71)

“**Göz alabildiğine** bozlaşan Anadolu’da yeşile, kırmızıya, maviye, turuncuya **özlem çeken** insanlar, susuzluklarını kilimlere döktükleri arı duru renklerle gidermeye çalışırlar.” (K4., s. 71)

“Kız, çeyizindeki kilimiyle övünür; delikanlı, kilimlerde sevgilisinin **hayalini görür.**” (K4., s. 72)

“Bir gün bir Yörük beyi, çadırının önüne atılmış bir kilimi görünce **yüreği sızlar.**” (K4., s. 72)

“Tez bu kilimi dokuyan kızın babasını bulup getirin, **emrini verir.**” (K4., s. 72)

“Sonra **dili çözülür:**” (K4., s. 73)

“Kızımsa fakir bir delikanlıya **gönül vermiş.**” (K4., s. 73)

“Anadolu kilimlerinde renkler, **oldum olası** çeşitli bitkilerin köklerinden, yapraklarından ya da tohumlarından çıkarılır.” (K4., s. 73)

“Renk renk kilimler üzerine oturulur, karşılıklı **mâniler atılır.**” (K4., s. 73)

“Anadolu’da kilim demek, hayata **renk vermek** ve tabiata **hâkim olmak** demek...” (K4., s. 74)

“Bir yandan yaralarının ve ağrılarının artması bir yandan manevi üzüntüleri, yazarın sık sık doktora gitmesine **neden olur.**” (K4. Duygular Teması, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, s. 76)

“Nihayet bir gün **korktuğu başına gelir** ve bacağına kesileceğini öğrenir.” (K4., s. 76)

“Sıralarda oturacak **yer kalmadığı** için yeni gelenler **ayakta durdular** ve anneler, hasta çocuklarını dizlerine oturabilmek için duvar diplerine çömeldiler.” (K4., s. 77)

“İşte masanın üstünde bir şişe: Kordiyal (Demek annem bir **fenalık geçirmiş.**)” (K4., s. 78)

“Yorulmuş olduğu için arkasını hafifçe kapıya dayayarak sık sık **nefes alıyor**, öğrenmek istediği şeyi öğrenmek için **sual sormaya** ya **muvaffak olamıyor** ya **lüzum görmüyor** ve **gözlerini benden ayırmıyor.**” (K4., s. 79)

“Belki **lazım olacak.**” (K4., s. 79)

“Yolunu bir kör alışkanlığıyla bulduğunu, **etrafını görmediğini**, torbayı evvela masaya, sonra rafın altındaki dolaba çarpmasından anlamıştım.” (K4., s. 79)

“Mutfağa girdikten sonra bir an hiç **sesi çıkmadı.**” (K4., s. 79)

“Elindeki eşyaları **idare edemeyecek** kadar sinirleri fena idi.” (K4., s. 79)

“**Gayret ederek** konuşmaya başladım.” (K4., s. 79)

“Damlardan kiremitler uçmalıdır, ağaçlar köklerinden sökülüp havada bir saniye içinde **toz duman olmalıdır**, camlar kırılmalıdır hatta yıldızlar düşüp gökyüzünde **bin parçaya ayrılmalıdır** filan...” (K4., s. 79)

“Benim ihtarlarıma **kulak asmaz** ama bu sefer tababet değil tabiat onu doğrudan doğruya **tehdit ediyor.**” (K4., s. 80)

“Bir ay evvel **sözümü dinleseydi** başına bu felaket gelmeyecekti.” (K4., s. 80)

“Türk edebiyatında Sait Faik Abasıyanık, hikâyelerinde, insanların dışında, başka varlıklara, bilhassa balıklara ve kuşlara karşı büyük **ilgi göstermiştir.**” (K4. Duygular Teması, Dülger Balığının Ölümü, s. 83)

“**Karşılık görmeyen** sevgi ve yalnızlık, insanları Tanrı’ya veya tabiata iter.” (K4., s. 83)

“Hikâyenin başında yazar dış görünüşü güzel olan balıklarla yüksek sosyete kadınları arasında **münasebet kurar.**” (K4., s. 84)

“Sait Faik’in balıklar arasında “en çirkini” olan dülger balığına karşı **ilgi duyması** aynı temayül ile açıklanabilir.” (K4., s. 84)

“**Karnı tok, sırtı pektir.**” (K4., s. 85)

“Sait Faik, diğer hikâyelerinde olduğu gibi bu hikâyesinde de çevreye geniş **yer verir.**” (K4., s. 86)

“Dülger balığının ölümüne **razi olamayan yazar**, onu başka bir çevrede yaşatma **hayali kurar.**” (K4., s. 86)

“Fakat onu her gün didikleyerek **canından bezdirirdik.**” (K4., s. 86)

“**Gözlerine inanamadı.**” (K4., s. 86)

“ ‘Ne, o güzel hikâyeleri yazan bu adam mı?’ diye **hayret etti.**” (K4., s. 86)

“O, yaşantılarını anlatırken hayatın güzelliğini ve **manasını bulmuştur.**” (K4., s. 86)

“Fakat o aynı zamanda **görmesini bilen** ve gördüğünü anlatma **gücüne sahip olan** bir yazardı.” (K4., s. 87)

“Sait Faik, hayatın ve kâinatın sadece dışını değil **içini de görür.**” (K4., s. 87)

“Onun gerçekçiliği sığ bir gerçekçilik değil efsaneyi, şiiri, duyguyu, sevgiyi ve hayali de **içine alan**, çirkinlik ile güzelliği, iyilik ile kötülüğü **bir arada gören**, insanı ve kâinatı bütünüyle kucaklayan bir gerçekçiliktir.” (K4., s. 87)

“Ah, **aklımdan** ölümüm **geçer,**” (K4. Duygular Teması, Gün Eksilmesin Pencereden, Serbest Okuma Metni, s. 88)

“Eğer bebeklerin adları değişmiş ise (Bebeklerin adlarını değiştirmekten hoşlanıyor.) yeni adları ile beraber eskileri de **haber veriliyor.**” (K4. Duygular Teması, Gül Hanım’ın Annesi, Serbest Okuma Metni, s. 89)

“Yakın tanıdık beylerden yanına gelenler, **hatırını soranlar** da oluyordu.” (K4., s. 90)

“Garsonlara **yüz vermiyor.**” (K4., s. 90)

“Anası, otelin hemen her saatte boş olan üst kat salonunda, arkasını kış güneşine vermiş, bir **iş işliyor.**” (K4., s. 90)

“Nereden **aklına geldi?**” (K4., s. 90)

“Sen **deli** mi **oldun**, hiç bebek balık yağı içer mi?” (K4., s. 91)

“**Üst baş temizlenir**, değiştirilir.” (K4., s. 92)

“Ya, demek beni **bırakıp gidiyorsun?**” (K4., s. 92)

“**Gördün mü** bir kere **yaptığın işi?**” (K4., s. 92)

“Çocuğun **dediği doğru çıktı.**” (K4., s. 92)

“Bu iki hanım **yerlerini boş bıraktılar.**” (K4., s. 92)

“Tan yerinin taze ışıkları, ne o gün doğacaklarla ilgilidir ne de **kaybolup gideceklerle...**” (K4. Zaman ve Mekân Teması, İğde Çiçeği Kokan Sabahlar, s. 94)

“Hanımları da aynı gerginliğin tevekkülünde, fincana çayı koyarken dibine yaklaşmış şeker kavanozunun daha yataktan kalkar kalkmaz geçim sıkıntısını **gündeme getiren** gaddarlığıyla iç içedirler.” (K4., s. 94)

“Bilinmez bir zamanın, bilinmez bir gününü paylaşmakta olan insancıklar pek de haberli değillerdir yaşadıkları dünyanın **birbirini tutmaz** serüvenlerinden...” (K4., s. 94)

“**İyi gidiyordur** küçük oğlanın da dersleri...” (K4., s. 95)

“Bir toplum **kendi içine kapandıkça** hayat ölçekleri lunapark aynalarının çarpıtmasına uğruyor...” (K4., s. 95)

“İğde çiçeklerinden mayıs sabahlarına karışan tazelik ve mutluluk kokularına hep birlikte **layık olabilmenin** kolyesi Sidney’den de geçer, İstanbul’dan da...” (K4., s. 96)

“Kitapları seven bir büyük ailenin **parçası olduğunda...**” (K4., s. 96)

“Neredeyse katar, birinci perondan ayrılıp **yerini boş bırakacaktır.**” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Gar, s. 97)

“**Yüzleri gülüyor.**” (K4., s. 97)

“İlk sözcükle nasıl da kaynaşveriyorlar, nasıl da yaşamlarını aynı sokakta, aynı çatı altında geçirmiş insanlar gibi en gizli serüvenlerinden, an basit sırlardan **söz açarlar.**” (K4., s. 97-98)

“Elimde bir yer **gösterdim.**” (K4., s. 99)

“Hiçbir zaman **var olmamış** insanlarımız.” (K4., s. 99)

“**Adım gibi biliyorum**” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Çocukluğum, s. 100)

“**Düşmüşüm yollara yalın yapıldak**” (K4., s. 100)

“**Bakmışım çaresine başımın**” (K4., s. 100)

“Sabah, panjurun aralıklarından gür bir su gibi boşalan ışıkla gemilerimi kuytulara gizlerken içimden uzun bir bulvar, kara tarafına doğru **yol alırdı.**” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Antalya Evleri, Serbest Okuma Metni, s. 103)

“Söğütlerin **adımına ayak uyduran** develerden, telgraf tellerine konan serçelere varıncaya kadar her yerde **yola çıkan** bir bekleyişin uzandığını duyarsınız.” (K4., s. 103)

“Bir eski türküdür, **kulağıma fısıldar:**” (K4. Zaman ve Mekân Teması, İstanbul, Serbest Okuma Metni, s. 105)

“**Bir daha görüyorum seni dünya gözüyle,**” (K4., s. 105)

8. Atasözleri

“**Etti isen böyle buldun, dediler**” (K4. Millî Kültür Teması, Neşet Ertaş, s. 55)

11. Yemin Sözleri

“**Paralanıp cins atımdan inmeyince**

Yenim ile alca kanım silmeyince

Kol but olup yer üstüne düşmeyince

“**Yalnız oğul yollarından dönmeyeyim**” (K4. Toplum Hayatı Teması, Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu, s. 38)

13. Adlar

13a. Kişi Adları

“Deliktaşlı **Ruhsatî**, bütün tabiattaki canlılığın ağaçtan geldiğini, tan yelleriyle ağacın çıkardığı uğultuların bir ibadet olduğunu söyler.” (K4. Sevgi Teması, Ağaç Sevgisi, s. 11)

“Göynük’teki “Bey Kavağı” denen yerin adlandırılmasında **Yıldırım**’ın oğlu **Süleyman**’ın rolü olduğunu Âşıkpaşazade Tarihi yazar.” (K4., s. 11)

“Tacüttevarih’te ise İnegöl ile Domaniç arasındaki “Kandilliçam” mevkiine, **Osman**

Gazi'nin kardeşi **Savacı** Bey'in orada şehit olmasından ötürü bu adın verildiği yazılıdır." (K4., s. 11)

"Göynük'teki "Bey Kavağı" denen yerin adlandırılmasında Yıldırım'ın oğlu Süleyman'ın rolü olduğunu **Âşıkpaşazade** Tarihi yazar." (K4., s. 11)

"Pir Sultan **Abdal'ın** şiirlerinden birçoğu da zarif ağaç çağrışımları ve buluşlarıyla doludur." (K4., s. 12)

"Gene Pir Sultan, Dede **Korkut** gibi ağacı şöyle över:" (K4., s. 12)

"Zaten babadan yetim kalan küçük **Hasan**, anası da ölünce uzak akrabaları ve konu komşusunun yardımı ile halasının yanına, Filistin'in ücra bir kasabasına gönderiliyordu." (K4. Sevgi Teması, Eskici, s. 13)

"Sonra Kanlıca'daki evlerini tarif etti; komşunun oğlu **Mahmut'la** balık tuttıklarını, anası doktora giderken Tünel'e bindiklerini, bir kere de kapıya beyaz boyalı hasta otomobili geldiğini, içinde yataklar serili olduğunu söyledi." (K4. Sevgi Teması, Eskici, s. 16)

"Sonunda **Ömer** dedik." (K4. Sevgi Teması, Oğlumuz, Serbest Okuma Metni, s. 22)

"En büyüğü **Mustafa Kemallerin!**" (K4. Atatürk Teması, Atatürk Kurtuluş Savaşı'nda, s. 26)

" 'Milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir.' diyen **Atatürk**, eğitim konusuna çok önem verirdi." (K4. Atatürk Teması, Atatürk ve Millî Eğitim, s. 27)

"O, Türk büyüklerinden **Alparslanlar, Fatihler, Yavuz** ve Kanunilerin hayranı olmakla beraber, bizzat uygarlık eserleri vücuda getirmiş olan Mimar **Sinanlar** ve **Piri** Reislere de ayrı bir değer verirdi." (K4., s. 28)

"Doktor **Reşit Galip** Bey, daha maarif vekili olmamıştı." (K4. Atatürk Teması, Sanatkârın Eli Öpülür, Serbest Okuma Metni, s. 30)

"Bir gün **Kam** Gan oğlu Han **Bayındır** yerinden kalkmıştı." (K4. Toplum Hayatı Teması, Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu, s. 33)

"Meğer **Dirse** Han derlerdi, bir beyin oğlu kızı yoktu." (K4., s. 33)

"Bayındır Han'ın ak alanında bu oğlan savaşmıştır, bir boğa öldürmüş senin oğlun, adı **Boğaç** olsun, adını ben verdim, yaşını Tanrı versin, dedi." (K4., s. 35)

“Ruz-ı Hızır (Hızır günü) olarak adlandırılan hıdrellez günü, **Hızır** ve **İlyas** peygamberlerin yeryüzünde buluştukları gün olması nedeniyle kutlanmaktadır.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Hıdrellez Bayramı, Serbest Okuma Metni, s. 48)

“**Neşet Ertaş**, resmî kurumların “Kırşehirli Mahalli Sanatçı”, kendisinin “Garip”, **Yaşar Kemal’in** ise “Bozkırın Tezenesi” olarak adlandırdığı büyük saz ve söz ustamızdır.” (K4. Millî Kültür Teması, Neşet Ertaş, s. 52)

“Neşet Ertaş, Orta Anadolu bozkırlarının tam göbeğinde büyük saz ve bozlak ustası **Muharrem Ertaş’ın** oğlu olarak 1938 yılında Kırıllar köyünde dünyaya gelmiştir.” (K4., s. 52)

“Babama Muharrem, anama **Döne**” (K4., s. 53)

“**Mecnun** gibi çölde kaldım, dediler” (K4., s. 53)

“Adı **Arzu** dediler, bir ana bulduk” (K4., s. 53)

“Ankara’da (sünnetçi) **Veysel** Usta’yı buldum” (K4., s. 55)

“Neşet Ertaş bu noktada hem babası Muharrem Ertaş’tan hem de geleneğin diğer usta isimleri olan Hacı **Taşan** ve Çekiç **Ali’den** ayrılır.” (K4., s. 55)

“Neşet Ertaş tıpkı Âşık **Veysel** gibi Allah vergisi yeteneği ile sanatın, müziğin özünü yüreğinde hisseden ve içinden geldiği gibi ifade eden bir sanatçıdır.” (K4., s. 56)

“Ben, Kitapçı **Fevzi’nin** barakasındaki Homeros, Dante, Cervantes, Balzac, Shakespeare, Tolstoy, **Sait Faik**, **Yunus**, **Nazım Hikmet**, **Fazıl Hüsni Dağlarca** aydınlığına karışmak cüretiyle Küşteri meşalesi kadar harlayabilen yongaların, sac sobanın ön kapağında çizdiği kızıl kıyamet tablosunu...” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 57)

“Ben, Hoca Bakkal’ın mazotlu paspas gezdirilmiş tahta döşemesinin, basıldıkça vezin, uyak bulan çıtırtısının şiirini; cümbür cemaat kuru fasulye çuvallarının ardındaki tezgâhta kurulu kefeli terazisi ile haşır neşir olan, Hz. **Şuayp** titizliği ile titreyen, yüzü pembe pamuk ellerindeki insanlık sevdasını ararım...” (K4., s. 57)

“ ‘Hırdavatçı **Faik’e** bak.’ der.” (K4., s. 59)

“Sabah 07.30’da açılırdı; 06.30’dan itibaren kuyruk olur, Deli **Cengo’nun** suladığı dükkânın önü...” (K4., s. 60)

“En son Hafız **Hüsniye** yengeyi çağırdılar.” (K4., s. 62)

“Dükkânın bir başka figüranı Deli **Şerifecik**...” (K4., s. 63)

“Yirmi dakikalık uzun teneffüste çocuklar Niyetçi **Murat** Ağa'nın dükkânına üşüştüler...” (K4., s. 63)

“Dayanamayıp manifaturacı Cin **İsmail**'e sordu sonunda:” (K4., s. 64)

“Ömründe bir defa **Kazım**'ın türküsünü dinleyen...” (K4. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 69)

“Dizindeki yarasını, tanıdığı bir doktor olan **Mithat** Bey'e göstermek ve Paşa akrabasını ziyaret etmek için Erenköy'e gider.” (K4. Duygular Teması, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, s. 76)

“**Nüzhet**'e gelince yazarın âşık olduğu ancak hiçbir zaman sevdiğini söyleyemeyeceği Paşa'nın kızıdır.” (K4., s. 76)

“Burada bulunduğu süre içinde Nüzhet'i **Ragıp** adında bir doktorun istediğini öğrenir.” (K4., s. 76)

“Aynalı dolap gıcirtısı, Nüzhet'in dizleri ve **Nurefşan**'ın gözleri bana üç münadi gibi haykırdılar.” (K4., s. 79)

“Türk edebiyatında **Sait Faik Abasıyanık**, hikâyelerinde, insanların dışında, başka varlıklara, bilhassa balıklara ve kuşlara karşı büyük ilgi göstermiştir.” (K4. Duygular Teması, Dülger Balığının Ölümü, s. 83)

“**Fuzulî**'nin “Leyla ve Mecnun” mesnevisinde görüldüğü gibi, çevreleri ile uyuşamayan insanlar tabiata açılırlar.” (K4., s. 83)

“Ondan bizar olan balıkçılar, **İsa**'ya şikâyet etmişler.” (K4., s.84)

“Biz Sait Faik'in çağdaşları ve arkadaşları olan **Cahit Sıtkı** ve **Orhan Veli**'de de aynı karşıt duygulara rastlarız.” (K4., s. 86)

“Otelde tanıdıkları içinde en çok sevdiği **Edibe** Hanım, kendi kendine bulup dost olduğu genç bir hanım.” (K4. Duygular Teması, Gül Hanım'ın Annesi, Serbest Okuma Metni, s. 89)

“**Ayşe** abla parmağını kapıya sıkıştırmış idi, onu hekime yollamışlar, Ayşe abla ağlamış...” (K4., s. 89)

“**Fatma**, gece merdivenden inerken bir gölge görmüş, hemen odasına kaçmış...” (K4., s. 89)

“**Hikmet’in** kulağı ağrımış.” (K4., s. 89)

“Dün **Seher** parmağını kesmedi mi?” (K4., s. 90)

13b. Yer Adları

“**Deliktaşlı** Ruhsatı, bütün tabiattaki canlılığın ağaçtan geldiğini, tan yelleriyle ağacın çıkardığı uğultuların bir ibadet olduğunu söyler.” (K4. Sevgi Teması, Ağaç Sevgisi, s. 11)

“**Çamlıbel, Kirazlı Yayla, Kırkağaç** gibi.” (K4., s. 11)

“**Göynük’teki “Bey Kavağı”** denen yerin adlandırılmasında Yıldırım’ın oğlu Süleyman’ın rolü olduğunu Âşıkpaşazade Tarihi yazar.” (K4., s. 11)

“Tacüttevarih’te ise **İnegöl** ile **Domaniç** arasındaki “**Kandilliçam**” mevkiine, Osman Gazi’nin kardeşi Savacı Bey’in orada şehit olmasından ötürü bu adın verildiği yazılıdır.” (K4., s. 11)

“Vapur rıhtımından kalkıp da **Marmara’ya** doğru uzaklaşmaya başlayınca yolcuyu geçirmeye gelenler, üzerlerinden ağır bir yük kalkmış gibi ferahladılar.” (K4. Sevgi Teması, Eskici, s. 13)

“Fakat vapur, şuraya buraya uğrayıp bir sürü yolcu bıraktıktan sonra sıcak memleketlere yaklaşınca kendisini bir durgunluk aldı; kalanlar bilmediği bir dilden konuşuyorlardı ve **İstanbul’daki** gibi,” (K4., s. 13)

“Ben de o taraflardan... **İzmit’ten!**” (K4., s. 15)

“Sonra **Kanlıca’daki** evlerini tarif etti; komşunun oğlu Mahmut’la balık tuttıklarını, anası doktora giderken **Tünel’e** bindiklerini, bir kere de kapıya beyaz boyalı hasta otomobili geldiğini, içinde yataklar serili olduğunu söyledi.” (K4., s. 16)

“**Selimsahlar Çiftliği’nde** ırgatlık ederken **Manisa’da**

Geçerdi **Gediz’in** sularını başı dönerek.” (K4. Atatürk Teması, Kuvâyi Milliye Destanı’ndan, Serbest Okuma Metni, s. 29)

“**Kocatepe’den Afyon Ovası’na** atlayacaktı.” (K4., s. 29)

“**Ankara Türk Ocağının yeni yapılan binasındaki tiyatro salonunda**, on bir gece ve dört gündüz temsil verilecek.” (K4. Atatürk Teması, Sanatkârın Eli Öpülür, Serbest Okuma Metni, s. 30)

“Çiftlikteki **Marmara Köşkü’ne** gece yemeğine davet ettiklerini, iki gün öncesinden bize bildirdiler.” (K4., s. 30)

“Bütün vekillerin, mebusların ve **Ankara’daki** sefirlerin bulunacağı o gece, biz de temsil vermemeye, Gazi’nin huzuruna kavuşmaya karar verdik.” (K4., s. 30)

“Akan duru sulardan haber geçer, eğri yatan **aladağdan** haber aşar, hanlar hanı Bayındır’a haber varır, ‘Dirse Han’ın oğlu, böyle görülmemiş işler yapmış.’ derler.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu, s. 36)

Kalkarak Dirse Han, senin oğlun yerinden doğruldu, göğsü güzel **kocadağa** ava çıktı, sen varken av avladı, kuş kuşladı, anasının yanına alıp geldi,..., anasıyla sohbet eyledi, babasına kasteyletti, senin oğlun kör çıktı, uğursuz çıktı, eğri yatan aladağdan haber geçer, hanlar hanı Bayındır’a haber varır. (K4., s. 36)

“Kışta, yazda karı, buzu erimeyen **Kazılık Dağı’na** geldi, çıktı.” (K4., s. 38)

“Taşıt vasıtaları o zamanlar pek iptidai olduğu için **İstanbul’un** bir ucundan öbür ucuna bir günde misafirlğe gidip gelmek hemen hemen imkânsızdı.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Misafirliklerimiz, s. 42)

“**Büyükdere’de** oturan, **Bakırköy’deki** akrabasına veya ahabına misafirlğe gitti mi geceyi orada geçirmeye mecburdu.” (K4., s. 42)

“Ayın belli bir günü misafirlerini memnuniyetle kabul edeceğini ilan eden kibar hanımlar, ayın öbür günlerini de ahablarının **kabul salonlarında** geçiriyorlar.” (K4., s. 43)

“**Ordu’dan Çamalan Yaylası’na** doğru kâh tepelerin eteklerinden dolanan, kâh derin vadilere yükseklere bakarak uzanan yayla yolundan gelip geçen bütün yolcular, **Gelin Kayaları’na** doğru bakışlarını çevirmekten alıkoyamazlar.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Gelin Kayası, Serbest Okuma Metni, s. 46)

“**Harami Köyü’nden Melet Irmağı** vadisine doğru, bir bıçak gibi keskin ve dik bir sırtın üzerinde duran, acayip şekilli taş yığınlarına Gelin Kayaları adı verilmektedir.” (K4., s. 46)

“Bunlardan bazıları Hidrellezin Mezopotamya ile **Anadolu** kültürlerine ait olduğu; bazıları ise İslamiyet öncesi Orta Asya Türk kültür ve inançlarına ait olduğu yolundadır.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Hidrellez Bayramı, Serbest Okuma Metni, s. 48)

“**Büyük şehirlerde** daha az olmak üzere, **kasaba** ve **köylerde** hidrellez için önceden hazırlıklar yapılır.” (K4., s. 49)

“Bu törene **İstanbul** ve çevresinde “baht açma”, **Denizli** ve çevresinde “bahtiyar”, Yörük ve Türkmenlerde “mantıfar”, **Balıkesir** ve çevresinde “dağara yüzük atma”, **Edirne** ve çevresinde “niyet çıkarma”, **Erzurum’da** “mani çekme” adı verilir.” (K4., s. 50)

“Neşet Ertaş, resmî kurumların “**Kırşehirli** Mahalli Sanatçı”, kendisinin “Garip”, Yaşar Kemal’in ise “Bozkırın Tezenesi” olarak adlandırdığı büyük saz ve söz ustamızdır.” (K4. Millî Kültür Teması, Neşet Ertaş, s. 52)

“Neşet Ertaş, **Orta Anadolu** bozkırlarının tam göbeğinde büyük saz ve bozlak ustası Muharrem Ertaş’ın oğlu olarak 1938 yılında **Kırtıllar köyünde** dünyaya gelmiştir.” (K4., s. 52)

“Kırşehir, **Yozgat** ve **Keskin’in** çeşitli köylerinde geçen çocukluk ve ilk gençlik yıllarının ardından, on beş yaşında çıktığı gurbet hayatı neredeyse vefatına kadar sürmüştür.” (K4., s. 52)

“Tuttu bizi **İbikli’ye** gönderdi” (K4., s. 53)

“Yürüdü göçümüz **Teflek’e** doğru” (K4., s. 53)

“**Yozgat’ın** **Kırıksoku köyüne** vardık” (K4., s. 53)

“Yardım etti **Yerköyü’ne** göçürttü” (K4., s. 54)

“Yerköyü’nden **Kırıkkale’ye** geldik” (K4., s. 54)

“Bu yıllarda sadece yaşadığı Orta Anadolu’da değil ciddi müzik çevrelerince de tanınmış ve ünü bir anda **Türkiye** geneline yayılmıştır.” (K4., s. 55)

“Kuru fasulyenin envai çeşidini hangi süpermarkette, hangi **şehir halinde** bulabilirsiniz?” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 58)

“**İstanbul’da** **Mısır Çarşısı’nda**, **İzmir’de** **Kemeraltı dükkânlarında**, **Ankara’da** **Çıkrıkçılar Yokuşu** taraflarında mı?” (K4., s. 58)

“**Çorlu**’da Hoca Bakkal’da, bayram sofrası gibi, kuru fasulyenin sülalesini bir arada görebilirdiniz...” (K4., s. 58)

“Arap, **Ayvalık**, Puro, tıraş, çamaşır sabunlarını; paketli, poşetli, kutulu, torbalı, şişeli, tenekeli ne malzemeniz varsa dizdiniz mi raflara?” (K4., s. 58)

“**Malatya** yaprak kayısı, Medine hurması, **İskilip** ceviz içi sandıklarını oturtun üst üste... **Germencik** kuru inciri, **Kemaliye** dut kurusu...” (K4., s. 58)

“Uçarak çıkardım **Saray Çarşısı** yokuşunu...” (K4., s. 61)

“Hoca Bakkal ile **Aziz Günden İlkokulu** çocuk adımlarla tam iki dakikadır...” (K4., s. 63)

“Kadın, Aziz Günden İlkokulunun önünden **Ulaş köyü** minibüsüne bindi, oturdu cam kenarına, iki sicim gözyaşı karıştı kıpırdanan dudaklarından fısıldadığı duaya...” (K4., s. 64)

“Bir dilim **Trabzon** peyniri” (K4. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 65)

“Bir tutam **Şile** bezi gibi” (K4., s. 66)

“(Manisa)” (K4. Millî Kültür Teması, Ninni, Mâni, Tekerleme Örnekleri, Serbest Okuma Metni, s. 70)

“(Turgutlu)” (K4., s. 70)

“Genç kız; **köyünde, kentinde** gözünü açıp çevresinde pervane gibi dolaşan yağız delikanlıları gördü mü içine bir ateş düşer, çalışır çabalar, çeyizini hazırlar.” (K4. Millî Kültür Teması, Anadolu’da Kilim Demek, Serbest Okuma Metni, s. 71)

“Önceleri köy ve **kasabaların** yanı başında “**boyalık**” **denen bir yerde**, bu bitkiler yetiştirilir, boyaların tümü buradan elde edilirdi.” (K4., s. 73)

“Dizindeki yarasını, tanıdığı bir doktor olan Mithat Bey’e göstermek ve Paşa akrabasını ziyaret etmek için **Erenköy**’e gider.” (K4. Duygular Teması, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, s. 76)

“Öğleye doğru **muayene odasının** önü doldu.” (K4., s. 77)

Yalnız başıma demir parmaklıklı kapıdan içeriye girerdim, **Dokuzuncu Hariciye Koğuşu’na** doğru ağaçların bile sıhhatine imrenerek yürürdüm, camlı kapıların garip bir beyazlıkla gözlerime vuran ve içimde korku ile karışarak yuvarlanan parıltıları arasında o dehlize girerdim ve yalnız başıma bir köşeye ilişirdim, kimildamazdım, susardım, beklerdim, korkudan büzülürdüm, rengimin uçtuğunu hissederdim. (K4., s. 77)

“**Şehrin** bir ucundan öbür ucuna.” (K4., s. 77)

“Evde kimse yoktu; kapıyı anahtarım ile açtım, girdim ve her zamanki âdetimle alt kat **sofada** epeyce durarak hareketsiz etrafıma bakındım.” (K4., s. 78)

“Yarın öğleden evvel **fakülteye** gideceğim.” (K4., s. 79)

“ ‘Bir gün, bir **kahvede** ağaca asılı bir dülger balığı gördüm.’ demiyor, ‘Bir gün, **balıkçı kahvesinin** önündeki yarısı kırmızı, yarısı beyaz çiçek açan akasyanın dalına asılmış bir dülger balığı gördüm.’ diyor.” (K4. Duygular Teması, Dülger Balığının Ölümü, s. 87)

“İstanbul’dan gelen **yataklının** yolcuları eşyalarını hamallara yükletmekteydiler.” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Gar, s. 97)

“**İstasyon gazinosunun** kabak kafalı, altın dişli garsonuyla durmadan sırttan arkadaşı, (...) yataklının geri kalan yolcularını seyrediyorlardı.” (K4., s. 97)

“**Başkente** ilk mi geliyorlardı yoksa gelişleri öteki gelişlerinden daha mı başkaydı?” (K4., s. 97)

“**İzmirli** ile **Vanlı**, ilk bakışta, bir sözcük söyler söylemez kardeş çıkmış gibidir.” (K4., s. 98)

“**Doğu postasının** yolcuları olacak.” (K4., s. 98)

“Hep aynı insanlara, hep aynı değişmeyen bakışlarla rastlarsın, hep aynı yolları, **sinemaları, kahveleri, parkları** görürsün.” (K4., s. 98)

“**Avanos’ta** geçti çocukluğum

Kızılırmak boylarında” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Çocukluğum, s. 100)

“İğde ağaçlarını **Kayabaşı’nın**” (K4., s. 100)

“**Nevşehir’de** geçti çocukluğum” (K4., s. 100)

“**Anadolu’da** geçti çocukluğum” (K4., s. 100)

“**Antalya** evleri, kayısı dalları ardında büyüyen harikulade bir nebattır.” (K4., Zaman ve Mekân Teması, Antalya Evleri, Serbest Okuma Metni, s. 101)

“Geliyor **Boğaziçi’nden** doğru,” (K4. Zaman ve Mekân Teması, İstanbul, Serbest Okuma Metni, s. 104)

“Bir **iskeleden** kalkan vapurun sesi,” (K4., s. 104)

“Bembeyaz **Kızkulesi.**” (K4., s. 104)

“Doğduğum kıyıları: **Beşiktaş’ım.**” (K4., s. 104)

“Bir gün, bir kızını benim eden

Evlendirme dairesi.” (K4., s. 104)

“Babamın yattığı **Küçüksu,**

Anamın toprağı **Eyüpsultan.**” (K4., s. 105)

“Önümde, açık kollarıyla **Boğaz,**

Çengelköy’den aktarma **Rumelihisarı.**

İstanbul, İstanbul’um benim,

Kadıköy’ü, Üsküdar’ı...” (K4., s. 105)

“Gün olur, **Köprü** ortasında durur

Anarım **Adalar’da** çamların uykusunu.

Gün olur, **Beyoğlu’nu** özler içim,

Koklamak isterim **tünelin** kokusunu.” (K4., s. 105)

“**Kırlarında** bilirim baharı.” (K4., s. 105)

13ç. Lakaplar

“Neşet Ertaş, resmî kurumların “**Kırşehirli Mahalli Sanatçı**”, kendisinin “**Garip**”, Yaşar Kemal’in ise “**Bozkırın Tezenesi**” olarak adlandırdığı büyük saz ve söz ustamızdır.” (K4. Millî Kültür Teması, Neşet Ertaş, s. 52)

“Neşet Ertaş bu noktada hem babası Muharrem Ertaş’tan hem de geleneğin diğer usta isimleri olan Hacı Taşan ve **Çekiç Ali**’den ayrılır.” (K4., s. 55)

“Neşet Ertaş tıpkı **Âşık** Veysel gibi Allah vergisi yeteneği ile sanatın, müziğin özünü yüreğinde hisseden ve içinden geldiği gibi ifade eden bir sanatçıdır.” (K4., s. 56)

“Sabah 07.30’da açılırdı; 06.30’dan itibaren kuyruk olur, **Deli** Cengo’nun suladığı dükkânın önü...” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 60)

“Dükkânın bir başka figüranı **Deli** Şerifecik...” (K4., s. 63)

“Yirmi dakikalık uzun teneffüste çocuklar **Niyetçi** Murat Ağa’nın dükkânına üşüştüler...” (K4., s. 63)

“Dayanamayıp manifaturacı **Cin** İsmail’e sordu sonunda:” (K4., s. 64)

13d. Diğer

13d1. Hayvan Adları/ Cansız Varlık Adları

“Bunun adı **Gül** Hanım! Bunun **Melahat**...” (K4. Duygular Teması, Gül Hanım’ın Annesi, Serbest Okuma Metni, s. 89)

13d2. Kurum ve Kuruluş Adları

“Daha sonra katıldığı bir **TRT** programıyla birlikte tekrar yurda müziğiyle birlikte dönmüştür.” (K4. Millî Kültür Teması, Neşet Ertaş, s. 56)

13d3. Eser Adları

“**Orhun Yazıtları**’nda bile ağaçla karşılaşırız.” (K4. Sevgi Teması, Ağaç Sevgisi, s. 11)

“Göynük’teki “Bey Kavağı” denen yerin adlandırılmasında Yıldırım’ın oğlu Süleyman’ın rolü olduğunu **Âşıkpaşazade Tarihi** yazar.” (K4., s. 11)

“**Tacüttevarih**’te ise İnegöl ile Domaniç arasındaki “Kandilliçam” mevkiine, Osman Gazi’nin kardeşi Savacı Bey’in orada şehit olmasından ötürü bu adın verildiği yazılıdır.” (K4., s. 11)

“Dedem Korkut boy boyladı, soy soyladı, bu **Oğuzname**’yi düzdü, koştı, böyle dedi:” (K4. Toplum Hayatı Teması, Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu, s. 40)

“Fuzulî’nin “**Leyla ve Mecnun**” mesnevisinde görüldüğü gibi, çevreleri ile uyuşamayan insanlar tabiata açılırlar.” (K4. Duygular Teması, Dülger Balığının Ölümü, s. 83)

13d5. Aile İçindeki Kişilere ve Yakın Çevreye Hitap Edilen Adlar

“Göynük’teki “Bey Kavağı” denen yerin adlandırılmasında Yıldırım’ın **oğlu** Süleyman’ın rolü olduğunu Âşıkpaşazade Tarihi yazar.” (K4. Sevgi Teması, Ağaç Sevgisi, s. 11)

“Tacüttevarih’te ise İnegöl ile Domaniç arasındaki “Kandilliçam” mevkiine, Osman Gazi’nin **kardeşi** Savacı Bey’in orada şehit olmasından ötürü bu adın verildiği yazılıdır.” (K4., s. 11)

“Zaten **babadan** yetim kalan küçük Hasan, anası da ölünce uzak akrabaları ve konu komşusunun yardımı ile halasının yanına, Filistin’in ücra bir kasabasına gönderiliyordu.” (K4. Sevgi Teması, Eskici, s. 13)

“**Karım**, belirmeye başlayan pencerenin önünde oturuyordu.” (K4. Sevgi Teması, Oğlumuz, Serbest Okuma Metni, s. 20)

“Silah sesi değil **gelin** yası var

Varın sorun **güveye** kaç tarlası var” (K4. Toplum Hayatı Teması, Burçak Tarlası, s. 45)

“İlahi **kaynana** ömrün tükene” (K4., s. 45)

“İçlerinden biri ‘**Emmi** veriver şu değirmen taşını kızına da biz de yola düzülelim.’ deyivermiş.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Gelin Kayası, Serbest Okuma Metni, s. 46)

“Neşet Ertaş’ın üslubunun oluşmasında da Orta Anadolu Abdal müziği geleneğinin gelmiş geçmiş en büyük ustalarından olan **babası** Muharrem Ertaş önemli bir yer tutmaktadır.” (K4. Millî Kültür Teması, Neşet Ertaş, s. 52)

“Babama Muharrem, **anama** Döne” (K4., s. 53)

“Dediysen **Ata’yı** bildin, dediler” (K4., s. 53)

“Kaldı kavim **kardaş** hep Kırşehir’de” (K4., s. 55)

“Biliyor musun **hoca dede?**” (K4.mMillî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 62)

“**Büyükbabamda** bir eski zaman kâğıdı var.” (K4., s. 62)

“**Garibim** zaten en fazla peynir şekerlerini avuçlardı...” (K4., s. 63)

“**Teyzenin kaynatası...**” (K4., s. 63)

“Cin İsmail **amca**, yutkundu önce...” (K4., s. 64)

“**Anası babası** ile birkaç gündür, Ankara’nın bir otelinde oturuyorlar.” (K4. Duygular Teması, Gül Hanım’ın Annesi, Serbest Okuma Metni, s. 89)

“Burada hangi odada oturuyorlar, İstanbul’daki komşuları kimlerdir, **ağabeyleri** hangi mektebe gidiyorlar, babası ne zamandan beri burada, nereye gidecek, Ermeni matmazellere, bakkal Hacı’ya, kapı önünden geçen dilencilere kendi bebeklerinin hikâyelerine kadar hepsini anlatıyor.” (K4., s. 89)

“Ayşe **abla** parmağını kapıya sıkıştırmış idi, onu hekime yollamışlar, Ayşe abla ağlamış...” (K4., s. 89)

“Kırmızı yüzlüdü bu adam, **karısının** sırtında kahverengi bir kürk.” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Gar, s. 97)

“Neydi o tavırları, hamallara emredişleri, **karısının kocasına**, kocasının karısına bakışları, emredişleri, laf edişleri, çevreyi seyredişleri...” (K4., s. 97)

15. Halk Şiiri

15a. Ninniler

“**Dandini dandini danalı bebek**

Elleri kolları kınalı bebek

Benim oğlum nazlı bebek

Uyusun yavrum ninni” (K4. Millî Kültür Teması, Ninni, Mâni, Tekerleme Örnekleri, Serbest Okuma Metni, s. 70)

15b. Maniler

“Çömlekten içindekiler çıkarılırken bir yandan da **maniler** söylenir.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Hidrellez Bayramı, Serbest Okuma Metni, s. 50)

“**A benim bahtı yârim**

Gönülde tahtı yârim

Yüzünde göz izi var

Sana kim baktı yârim” (K4. Millî Kültür Teması, Ninni, Mâni, Tekerleme Örnekleri, Serbest Okuma Metni, s. 70)

“**Şu dağlar olmasaydı**

Çiçeği solmasaydı

Ölüm Allah'ın emri

Ayrılık olmasaydı” (K4., s. 70)

“Bülbülüm şakı beni,

Mektubum oku beni.

Aşkına oldum yumak,

Kilimde doku beni.” (K4. Millî Kültür Teması, Anadolu’da Kilim Demek, Serbest Okuma Metni, s. 74)

“Şu sevdadan bayıldım,

Seni gördüm, ayıldım.

Geçtiğin yollara ben,

Kilim oldum, yayıldım.” (K4., s. 74)

“Dolaştım adım adım,

Dört bucağı taradım.

Gözlerinin rengini,

Kilimlerde aradım.” (K4., s. 74)

15c. Türküler

“Şu dağın ardında silah sesi var

Silah sesi değil gelin yası var

Varın sorun güveye kaç tarlası var

Ah ne yaman, zormuş burçak yolması

Burçak tarlasında gelin olması...” (K4. Toplum Hayatı Teması, Burçak Tarlası, s. 45)

“Kendisini ülke genelinde tanıtan “Zahidem”, “Hapishanelere Güneş Doğmuyor”, “Köprüden Geçti Gelin”, “Kendim Ettim Kendim Buldum”, “Cahildim Dünyanın Rengine Kandım”, “Gönül Dağı” gibi türkülerden sonra artık bağlama ve türkü ile özdeşleşmiş bir isimdir.” (K4. Millî Kültür Teması, Neşet Ertaş, s. 55)

“Hey hey, yine de hey hey” (K4. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 67)

“Kitaplarda değil **türkülerde ara Yemen’i**” (K4., s. 68)

“Bulut geçer üstünden,

Gemi gelir, yanaşır

Bir eski türküdür, kulağıma fısıldar:

‘**İçi dolu çamaşır.**’ ” (K4. Zaman ve Mekân Teması, İstanbul, Serbest Okuma Metni, s. 105)

15f. Tekerlemeler

“**Bir, ki**

Kurnaz tilki

Fındık fıstık

Kadifeden yastık

Al çık, balçık

Sen çık” (K4. Millî Kültür Teması, Ninni, Mâni, Tekerleme Örnekleri, Serbest Okuma Metni, s. 70)

15ğ. Alkışlar

“**Kutlu olsun!**” (K4. Atatürk Teması, Onuncu Yıl Nutku, s. 24)

Beri gel, başımın bahtı, evimin tahtı

Evden çıkıp yürüyende selvi boylum

Topuğunda sarmaşanda kara saçlım

Kurulu yaya benzer çatma kaşlım

Çift badem sığmayan dar ağızlım

Güz elmasına benzer al yanaklım

Kadınım, direğim, dôleğim. (K4. Toplum Hayatı Teması, Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu, s. 34)

“Bayındır Han’ın ak alanında bu oğlan savaşmıştır, bir boğa öldürmüş senin oğlun, **adı Boğaç olsun, adını ben verdim, yaşımı Tanrı versin, dedi.**” (K4., s. 35)

Beri gel, başımın bahtı, evimin tahtı
Han babamın güveysi
Kadın anamın sevgisi
Babamın, anamın verdiği
Göz açıp da gördüğüm
Gönül verip sevdiğim (K4., s. 37-38)

“Kara başım kurban olsun bugün sana” (K4., s. 38)

“Kara ölüm geldiğinde geçit versin sağlıkla, akılla devletini Hak artırsın. O övdüğüm yüce Tanrı dost olarak yardım etsin.” (K4., s. 40)

“Hayırlısı olsun, deyip evlendirmişler.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Gelin Kayası, Serbest Okuma Metni, s. 46)

15ğ1. Dua

“Sabah erkenden çömleğin yanına giderek sütlü kahve içip ağızlarının tadının bozulmaması için **dua ederler.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Hıdrellez Bayramı, Serbest Okuma Metni, s. 50)**

“Engin gönül ile **Hakk’a niyazi” (K4. Millî Kültür Teması, Neşet Ertaş, s. 53)**

“ ‘Hayırdır inşallah!**’ deyip açtı telefonu annem...” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 63)**

“Allah rahmet eylesin.” (K4., s. 64)

“Kadın, Aziz Günden İlkokulunun önünden Ulaş köyü minibüsüne bindi, oturdu cam kenarına, iki sicim gözyaşı karıştı kıpırdanan dudaklarından fısıldadığı **duaya...” (K4., s. 64)**

“Her mihnet kabulüm, **yeter ki**

Gün eksilmesin pencereden!” (K4. Duygular Teması, Gün Eksilmesin Pencereden, Serbest Okuma Metni, s. 88)

15h. Kargışlar

“Diledi ki oğlanı helak kılsın.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu, s. 35)

“İlahi kaynana ömrün tükene” (K4. Toplum Hayatı Teması, Burçak Tarlası, s. 45)

“Şöyle seslenivermiş, davullu zurnalı gelin alayının ardından: ‘Bir taşı bize çok görenleri Allah ne etsin... Hepiniz taş olun, taş...’ ” (K4. Toplum Hayatı Teması, Gelin Kayası, Serbest Okuma Metni, s. 47)

151. Diğer

1511. Koşma

“Ağaçlar ‘hu’ çeker, iniler taşlar.

Dağlar gözlerinden akıtır yaşlar,

Bülbül figan eyler, feryada başlar,

Öter garip garip diller sabahtan...” (K4. Sevgi Teması, Ağaç Sevgisi, s. 11)

“Ağam, sen gideli yedi yıl oldu,

Diktiğin ağaçlar meyveyle doldu.

Seninle gidenler sılaya döndü,

Tez gel ağam, tez gel eğlenmeyesin...” (K4., s. 12)

“Çiçek açar, domur domur dal verir,

Kimi uzar, birbirine el verir.

Kimi meyve verir, kimi gül verir,

Ağaçlar üstünde dillenir kuşlar.” (K4., s. 12)

“Bin dokuz yüz otuz sekiz cihana

Kırtıllar köyünde geldin, dediler

Babama Muharrem, anama Döne

Dediysen Ata’yı bildin, dediler” (K4. Millî Kültür Teması, Neşet Ertaş, s. 53)

1513. Deyiş

Onlar da bu dünyaya geldi geçti

Kervan gibi kondu göçtü

Onları da ecel aldı yer gizledi

Ölümlü dünya yine kaldı

Gelimli gidimli dünya

Son ucu ölümlü dünya (K4. Toplum Hayatı Teması, Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu, s. 40)

16. Sözlü Anlatımın Yardımcı Unsurları

16b. Mimikler

“Lokanta kapısından, dudaklarında herkesi avlayan sevimli, yaramaz çocuk **gülümsemesi** ile göründü mü hemen her yerden sevgi ile karşılanıyor, çağırılıyor.” (K4. Duygular Teması, Gül Hanım’ın Annesi, Serbest Okuma Metni, s. 89)

17. Diğer

17a. Günlük Konuşma Sözleri

“**Teşekkür ederim** ama bu kadar dost olduğumuzu sanmıyordum, demiş.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Misafirliklerimiz, s. 44)

“**Aferin** arkadaş çaldın, dediler.” (K4. Millî Kültür Teması, Neşet Ertaş, s. 54)

“**Aferin!**.. Bu sefer hiç eksiksiz...” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 62)

“**Evelallah** hepsinde varım” (K4. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 67)

“Hikâye tahliline böyle şahsi bir hatırayı karıştırdığım için **özür dilerim.**” (K4. Duygular Teması, Dülger Balığının Ölümü, s. 86)

17b. Seslenme Sözleri

“**Ey** mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü” (K4. Sevgi Teması, Bayrak, Serbest Okuma Metni, s. 18)

“**Türk Milleti,**” (K4. Atatürk Teması, Onuncu Yıl Nutku, s. 24)

“**Yurttaşlarım,**” (K4., s. 24)

“**Büyük Türk Milleti!**” (K4., s. 25)

“**Ey** doğup yaşadığım yerde her taşını

Öpüp başıma koymak istediğim şehir!” (K4. Zaman ve Mekân Teması, İstanbul, Serbest Okuma Metni, s. 105)

17c. Sevgi-Saygı ve Hitap Sözlere

“Efendi hastaneden çıkardık.” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Gar, s. 99)

4.4.3. Gösteri Sanatları ile İlgili Bulgular

1. Halk Müziği

1c. Anonim Müzik ve Gösterimleri

1c1. Türkü Türleri ve Ezgileri (Kırık Hava, Maya, Bozlak vb.)

“Neşet Ertaş, Orta Anadolu bozkırlarının tam göbeğinde büyük saz ve **bozlak** ustası Muharrem Ertaş’ın oğlu olarak 1938 yılında Kırtıllar köyünde dünyaya gelmiştir.” (K4. Millî Kültür Teması, Neşet Ertaş, s. 52)

“Bu dönemde Neşet Ertaş’ın repertuvarını yörelerinin anonim türkü ve oyun havalarının yanı sıra babasından öğrendiği eski havalar ve ezgiler oluşturmaktadır.” (K4., s. 52)

1c8. Diğer

“Neşet Ertaş’ın üslubunun oluşmasında da Orta Anadolu **Abdal müziği geleneğinin** gelmiş geçmiş en büyük ustalarından olan babası Muharrem Ertaş önemli bir yer tutmaktadır.” (K4. Millî Kültür Teması, Neşet Ertaş, s. 52)

1ç. Halk Çalgıları

1ç1. Vurmalı Halk Çalgıları

“O sırada, önde **davul** zurna, arkada at sırtında gelin; köylüler, eşya yüklü atlarla düğün alayı, dimdik sırta doğru yola koyulmuşlar.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Gelin Kayası, Serbest Okuma Metni, s. 47)

“Babam saz çalarken bana **zil** verdi” (K4. Millî Kültür Teması, Neşet Ertaş, s. 53)

“Babam saz çalarken biz **cümbüş** aldık” (K4. s. 54)

1ç2. Üflemeli Halk Çalgıları

“O sırada, önde davul **zurna**, arkada at sırtında gelin; köylüler, eşya yüklü atlarla düğün alayı, dimdik sırta doğru yola koyulmuşlar.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Gelin Kayası, Serbest Okuma Metni, s. 47)

1ç3. Tezeneli Halk Çalgıları

“Öt benim sarı **tamburam**,” (K4. Sevgi Teması, Ağaç Sevgisi, s. 12)

“Benim elimi çözün, kolca **kopuzumu** elime verin.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu, s. 40)

“Neşet Ertaş, resmî kurumların “Kırşehirli Mahalli Sanatçı”, kendisinin “Garip”, Yaşar Kemal’in ise “Bozkırın Tezenesi” olarak adlandırdığı büyük **saz** ve söz ustamızdır.” (K4. Millî Kültür Teması, Neşet Ertaş, s. 52)

“Kendisini ülke genelinde tanıtan “Zahidem”, “Hapishanelere Güneş Doğmuyor”, “Köprüden Geçti Gelin”, “Kendim Ettim Kendim Buldum”, “Cahildim Dünyanın Rengine Kandım”, “Gönül Dağı” gibi türkülerden sonra artık **bağlama** ve türkü ile özdeşleşmiş bir isimdir.” (K4., s. 55)

1ç4. Yaylı Halk Çalgıları

“Neşet Ertaş çocuk yaşlarından itibaren babası Muharrem Ertaş’a düğünlerde **kemanıyla** eşlik etmiştir.” (K4., s. 52)

2. Halk Oyunları

2d. Köçek

“Oynadım meydanda **köçek** dediler” (K4. Millî Kültür Teması, Neşet Ertaş, s. 53)

3. Halk Tiyatrosu

3f. Diğer

“Ankara Türk Ocağının yeni yapılan binasındaki tiyatro salonunda, on bir gece ve dört gündüz **temsil** verilecek.” (K4. Atatürk Teması, Sanatkârın Eli Öpülür, Serbest Okuma Metni, s. 30)

4.4.3. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler Boyutu ile İlgili Bulgular

B.III. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler

1. Törenler, Kutlamalar ve Ritüeller

1a. Geçiş Törenleri

1a1. Doğum

1a1ç. Doğum Sonrası

“Çocuk doğduğunda, düğünler yapıldığında, bir yolculuk esnasında **ağaç dikilir.**” (K4. Sevgi Teması, Ağaç Sevgisi, s. 12)

1a3. Sünnet

“Tutardım, **sünnetlik** Nacar marka saatimi, tam altı dakikada alırdım soluğu...” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 61)

1a5. Düğün

“Çocuk doğduğunda, **düğünler yapıldığında**, bir yolculuk esnasında **ağaç dikilir.**” (K4. Sevgi Teması, Ağaç Sevgisi, s. 12)

“Babası **çeyiz** olarak elinde avucunda ne varsa kızına vermiş.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Gelin Kayası, Serbest Okuma Metni, s. 46)

“O sırada, önde davul zurna, **arkada at sırtında gelin**; köylüler, eşya yüklü atlarla düğün alayı, dimdik sırta doğru yola koyulmuşlar.” (K4., s. 47)

“Babamı bir yere **dünür gönderdim**” (K4. Millî Kültür Teması, Neşet Ertaş, s. 54)

“**Başlık çok istemişler**, haberin aldım” (K4., s. 54)

“Genç kız; köyünde, kentinde gözünü açıp çevresinde pervane gibi dolaşan yağız delikanlıları gördü mü içine bir ateş düşer, çalışır çabalar, **çeyizini** hazırlar.” (K4. Millî Kültür Teması, Anadolu’da Kilim Demek, Serbest Okuma Metni, s. 71)

“Bu arada Nüzhet’in **düğün davetiyesi** gelmiştir. **Dr. Ragıp Bey’le evlenme kararı vermiştir** ve evlenip Berlin’e gidecektir.” (K4. Duygular Teması, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, s. 76)

1a7. Gurbete Çıkma

“Kırşehir, Yozgat ve Keskin’in çeşitli köylerinde geçen çocukluk ve ilk gençlik

yıllarının ardından, **on beş yaşında çıktığı gurbet hayatı** neredeyse vefatına kadar sürmüştür.” (K4. Millî Kültür Teması, Neşet Ertaş, s. 52)

1a9. Ölüm

“Hoca Bakkal’ın **mevlidinde** açtım **mevlit şekeri külahını...**” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 64)

1a10. Diğer

1a10a. Söz

“Yenge Nüzhet’i isteyen Dr. Ragıp’a hemen **söz kesilmesi** taraftarıdır.” (K4. Duygular Teması, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, s. 76)

1b. Kutlamalar

1b1. Bayramlar

“**Hidrellez**, bütün Türk dünyasında bilinen **mevsimlik bayramlarımızdan** biridir.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Hidrellez Bayramı, Serbest Okuma Metni, s. 48)

1b2. Panayırlar

“Fuar, kermes, **panayır**, bedesten, yaşama sevinci katar insana...” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 57)

1b7. Özel Günler

“**Bugün, cumhuriyetimizin, onuncu yılını doldurduğu, en büyük bayramdır.**” (K4. Atatürk Teması, Onuncu Yıl Nutku, s. 24)

“Hanlar hanı Han Bayındır, **yılda bir kez şölen verip** Oğuz beylerini konuklardı.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu, s. 33)

“Mesela şimdi İstanbul’da her sınıf ailenin mutlaka bir **kabul günü** vardır.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Misafirliklerimiz, s. 43)

1b8. Diğer

1b8b. Kermesler

“Fuar, **kermes**, panayır, bedesten, yaşama sevinci katar insana...” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 57)

1b8ç. Pazarlar

“**Balık, bit, kuş, şaş, sosyete pazarları**, örtülü çarşılar, sahaflar, kırtasiyeciler, oyuncakçılar...” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 57)

1b8d. Fuarlar

“**Fuar**, kermes, panayır, bedesten, yaşama sevinci katar insana...” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 57)

1c. Ziyaret Yerleri, Adak-Kurban Uygulamaları

1c1. Türbe- Yatır

“Hıdrellez kutlamaları daima yeşillik, ağaçlık alanlarda, su kenarlarında, **türbe** ya da **yatırım** yanında yapılmaktadır.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Hıdrellez Bayramı, Serbest Okuma Metni, s. 49)

1c2. Adak- Kurban

“Anadolu’nun bazı yerlerinde Hıdrellez Günü yapılan duaların ve isteklerin kabul olması için sadaka verme, oruç tutma ve **kurban kesme** âdeti vardır.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Hıdrellez Bayramı, Serbest Okuma Metni, s. 49)

1f. Bolluk ve Bereket Ritüelleri

Hıdrellez gecesi Hızır’ın uğradığı yerlere ve dokunduğu şeylere feyiz ve bereket vereceği inancıyla çeşitli uygulamalar yapılır. Yiyecek kaplarının, ambarların ve para keselerinin ağızları açık bırakılır. Ev, bağ-bahçe, araba isteyen kimseler, Hıdrellez gecesi herhangi bir yere istedikleri şeyin küçük bir modelini yaparlarsa Hızır’ın kendilerine yardım edeceğine inanırlar. (K4. Toplum Hayatı Teması, Hıdrellez Bayramı, Serbest Okuma Metni, s. 49)

“**Yıldız biçimindeki uğur ve bereket simgeleri**, sağlık ve mutluluk tılsımı yılan ve ejder kıvrımları, zencerekler, cennet çiçekleri, tarak, tırmık, ibrik gibi nazarlıklar kısacası Anadolu’nun tüm insanları; manevi dünyası, en küçük ayrıntıları ve göz alıcı renkleriyle kilimlerde yüze güler.” (K4. Millî Kültür Teması, Anadolu’da Kilim Demek, Serbest Okuma Metni, s. 72)

1g. Nazar

“Yıldız biçimindeki uğur ve bereket simgeleri, **sağlık ve mutluluk tılsımı yılan ve ejder kıvrımları, zencerekler, cennet çiçekleri, tarak, tırmık, ibrik gibi nazarlıklar**

kısacası Anadolu'nun tüm insanları; manevi dünyası, en küçük ayrıntıları ve göz alıcı renkleriyle kilimlerde yüze güler.” (K4. Millî Kültür Teması, Anadolu'da Kilim Demek, Serbest Okuma Metni, s. 72)

1ğ. Uğur

“Hıdrellezde **baht açma törenleri** de oldukça yaygın olarak uygulanan geleneklerimizdendir.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Hıdrellez Bayramı, Serbest Okuma Metni, s. 50)

Törenler baharda doğanın ve tüm canlıların uyanmasıyla eş anlamlı olarak insanların da talihlerinin açılacağı inancıyla, şanslarını denemek için yapılır. Hıdrellezden bir gece önce bahtını denemek ve kısmetlerinin açılmasını sağlamak isteyen genç kızlar yeşillik bir yerde veya bir su kenarında toplanırlar. İçinde su bulunan bir çömleğe kendilerine ait yüzük, küpe, bilezik gibi şeyler koyarak ağzını tülbentle bağladıktan sonra bir gül ağacının dibine bırakırlar. Sabah erkenden çömleğin yanına giderek sütlü kahve içip ağızlarının tadının bozulmaması için dua ederler. Ardından niyet çömleğinin açılmasına geçilir. Çömlekten içindekiler çıkarılırken bir yandan da maniler söylenir. Buna göre eşyanın sahibi hakkında yorumlar yapılır. Hıdrelleze özgü bu uygulama temelde bu şekilde yapılmakla birlikte, yörelere göre bazı farklılıklar da gösterebilmektedir. (K4., s. 50)

“**Yıldız biçimindeki uğur** ve bereket **simgeleri**, sağlık ve mutluluk tılsımı yılan ve ejder kıvrımları, zencerekler, cennet çiçekleri, tarak, tırmık, ibrik gibi nazarlıklar kısacası Anadolu'nun tüm insanları; manevi dünyası, en küçük ayrıntıları ve göz alıcı renkleriyle kilimlerde yüze güler.” (K4. Millî Kültür Teması, Anadolu'da Kilim Demek, Serbest Okuma Metni, s. 72)

1h. Diğer

1h1. Kırk Motifi

“Sabahın alaca karanlığında Dirse Han kalkarak yerinden doğrulup **kırk** yiğidini yanına alarak Bayındır Han'ın sohbetine geliyordu.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu, s. 33)

1h2. Renk Ritüeli

“Yavuklusuna sarı bir mendil gönderen kızın sevdası yeğindir, sararıp solmadadır. Yeşil murattır, aşkta karşılık bekler; mavi umuttur, beyaz mutluluk. Siyah üzüntüyü, pembe bozuntuyu dile getirir.” (K4. Millî Kültür Teması, Anadolu'da

Kilim Demek, Serbest Okuma Metni, s. 71)

2. Halk Hukuku

2b. Gelenek (An'ane, Örnek: Eş Seçiminde Otoriteye Saygı)

“**Hıdrellezde baht açma törenleri de oldukça yaygın olarak uygulanan geleneklerimizdendir.**” (K4. Toplum Hayatı Teması, Hıdrellez Bayramı, Serbest Okuma Metni, s. 50)

2c. Görenek (Âdet, Örnek: Halkın Düğün Uygulamalarına Saygı)

“Reşit Bey derhâl ‘Öyleyse müsaade ederseniz, ayrırlarken **elinizi öpmek** istiyorlar.’ dedi, demedi, diyemedi...” (K4. Atatürk Teması, Sanatkârın Eli Öpülür, Serbest Okuma Metni, s. 31)

“Anadolu’nun bazı yerlerinde **Hıdrellez Günü yapılan duaların ve isteklerin kabul olması için sadaka verme, oruç tutma ve kurban kesme âdeti vardır.**” (K4.mToplum Hayatı Teması, Hıdrellez Bayramı, Serbest Okuma Metni, s. 49)

“**Hıdrellezde baharın taze bitkilerini ve taze kuzu eti ya da kuzu ciğeri yeme âdeti vardır.**” (K4., s. 49)

“**Selamlaştık.**” (K4. Duygular Teması, Dülger Balığının Ölümü, s. 86)

2ç. Halk Hukuku Uygulamaları

2ç3. Yemin, And İçme ve Sözünde Durma

“Ben de **söz verdim.**” (K4. Millî Kültür Teması, Anadolu’da Kilim Demek, Serbest Okuma Metni, s. 73)

2ç4. Konuk Ağarlama

“Hanlar hanı Han Bayındır, yılda bir kez şölen verip **Oğuz beylerini konuklardı.**” (K4. Toplum Hayatı Teması, Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu, s. 33)

“**Türklerin misafirsevenliği** bütün dünyada meşhurdur.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Misafirliklerimiz, s. 41)

“Ankara’da (sünnetçi) Veysel Usta’yı buldum

Epeyce eğleştim, evinde kaldım” (K4. Millî Kültür Teması, Neşet Ertaş, s. 55)

2ç5. Yardımseverlik

“**Yardım etti** Yerköyü’ne göçürttü” (K4. Millî Kültür Teması, Neşet Ertaş, s. 54)

“Müşterileri içinde pek iyi bildiği **-gerçek- fakir fukaranın kese kâğıdına elindeki sevda ile beraber fazladan akıttığı olurdu şekeri, irmiği, karbonatı...**” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 60)

“Esnaf, **falancanın bir müşkülü için yardımlaşır çarşıda; örneğin bir sakat arabası alınacaktır, olur a para denklenemez, Hoca Bakkal’a bir kez daha gelinir, eksiği tamamlardı...**” (K4., s. 61)

2ç6. Toplumsal Statü ve Farklılık Ölçütleri

“Tacüttevarih’te ise İnegöl ile Domaniç arasındaki “Kandilliçam” mevkiine, Osman **Gazi’nin** kardeşi Savacı **Bey’in** orada şehit olmasından ötürü bu adın verildiği yazılıdır.” (K4. Sevgi Teması, Ağaç Sevgisi, s. 11)

“**Ağam**, sen gideli yedi yıl oldu,” (K4., s. 12)

“**Pir Sultan** Abdal’in şiirlerinden birçoğu da zarif ağaç çağrışımları ve buluşlarıyla doludur.” (K4., s. 12)

“Hatta bazı zamanlar ‘Eğer **cumhur reisi** olmasam **maarif vekilliğini** almak isterdim.’ derdi.” (K4. Atatürk Teması, Atatürk ve Millî Eğitim, s. 27)

“O, Türk büyüklerinden Alparslanlar, Fatihler, Yavuz ve Kanunilerin hayranı olmakla beraber, bizzat uygarlık eserleri vücuda getirmiş olan **Mimar** Sinanlar ve Piri **Reislere** de ayrı bir değer verirdi.” (K4., s. 28)

“Selimşahlar Çiftliği’nde **ırgatlık** ederken Manisa’da

Geçerdi Gediz’in sularını başı dönerek.” (K4. Atatürk Teması, Kuvâyi Milliye Destanı’ndan, Serbest Okuma Metni, s. 29)

“**Paşalar** onun arkasındaydılar.” (K4., s. 29)

“**Gazi** Mustafa Kemal **Paşa** da bu temsillerin yarısından çoğunu huzurlarıyla şerefliendirecekler.” (K4. Atatürk Teması, Sanatkârın Eli Öpülür, Serbest Okuma Metni, s. 30)

“Bütün **vekillerin, mebusların** ve Ankara’daki **sefirlerin** bulunacağı o gece, biz de temsil vermemeye, Gazi’nin huzuruna kavuşmaya karar verdik.” (K4., s. 30)

“**Doktor** Reşit Galip **Bey**, daha **maarif vekili** olmamıştı.” (K4., s. 30)

“Ama hiçbirimiz **sanatkâr** olamayız.” (K4., s. 31)

“**Han’ım**, hey!” (K4. Toplum Hayatı Teması, Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu, s. 33)

“Bir gün Kam **Gan** oğlu **Han** Bayındır yerinden kalkmıştı.” (K4., s. 33)

“Hanlar hanı Han Bayındır, yılda bir kez şölen verip **Oğuz beylerini** konuklardı.” (K4., s. 33)

“**İç Oğuz’un, Dış Oğuz’un beylerini** başına topla, aç görsen doyur, yalıncağ görsen donat, borçluyu borcundan kurtar.” (K4., s. 35)

“Bugün yarın neredeyse gelir, korkma, kaygılanma, **Bey...**, cevap vermez, dediler.” (K4., s. 38)

“Neşet Ertaş, resmî kurumların “Kırşehirli Mahalli Sanatçı”, kendisinin “Garip”, Yaşar Kemal’in ise “Bozkırın Tezenesi” olarak adlandırdığı **büyük saz ve söz ustamızdır.**” (K4. Millî Kültür Teması, Neşet Ertaş, s. 52)

“**Sanatçı**, yarım asra varan bir süreden beri gönül telimizi titretmektedir.” (K4., s. 52)

“Neşet Ertaş, Orta Anadolu bozkırlarının tam göbeğinde **büyük saz ve bozlak ustası** Muharrem Ertaş’ın oğlu olarak 1938 yılında Kırtıllar köyünde dünyaya gelmiştir.” (K4., s. 52)

“İşte Neşet Ertaş, babası Muharrem **Usta** ile âdeta Anadolu’daki en olgun seviyesine erişen bu Türkmen/Abdal müzik birikiminin yeni bir yorumcusudur.” (K4., s. 52)

“Ankara’da (**sünnetçi**) Veysel Usta’yı buldum” (K4., s. 55)

“Balık, bit, kuş, şaş, sosyete pazarları, örtülü çarşılar, **sahaflar, kırtasiyeciler, oyuncakçılar...**” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 57)

“Ben, **Kitapçı** Fevzi’nin barakasındaki Homeros, Dante, Cervantes, Balzac, Shakespeare, Tolstoy, Sait Faik, Yunus, Nazım Hikmet, Fazıl Hüsnü Dağlarca aydınlığına karışmak cüretiyle Küşteri meşalesi kadar harlayabilen yongaların, sac sobanın ön kapağında çizdiği kızıl kıyamet tablosunu...” (K4., s. 57)

“Çorlu’da **Hoca Bakkal’da**, bayram sofrası gibi, kuru fasulyenin sülalesini bir arada görebilirdiniz...” (K4., s. 58)

“**Hırdavatçıda** biter, Bakkal Hoca’ya sorarlar:” (K4., s. 59)

“Gençliğinde **öğretmenmiş.**” (K4., s. 61)

“**Esnaf**, falancanın bir müşkülü için yardımlaşır çarşıda; örneğin bir sakat arabası alınacaktır, olur a para denklenemez, Hoca Bakkal’a bir kez daha gelinir, eksiği tamamlardı...” (K4., s. 61)

“En son **Hafız** Hüsnîye yengeyi çağırdılar.” (K4., s. 62)

“Yirmi dakikalık uzun teneffüste çocuklar Niyetçi Murat **Ağa’nın** dükkânına üşüştüler...” (K4., s. 63)

“Dayanamayıp **manifaturacı** Cin İsmail’e sordu sonunda:” (K4., s. 64)

“Dişimden tırnağıma kadar

Ressamım” (K4. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 66)

“**Şairim** şair olmasına” (K4., s. 66)

“Bir gün bir **Yörük beyi**, çadırının önüne atılmış bir kilimi görünce yüreği sızlar.” (K4., s. 72)

“Dizindeki yarasını, tanıdığı bir **doktor** olan Mithat **Bey’e** göstermek ve **Paşa** akrabasını ziyaret etmek için Erenköy’e gider.” (K4. Duygular Teması, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, s. 76)

“Yazarın akrabası olan Paşa, yazara değer veren eski bir **emeklidir.**” (K4., s. 76)

“Burada bulunduğu süre içinde Nüzhet’i Ragıp adında bir **doktorun** istediğini öğrenir.” (K4., s. 76)

“**Operatör** yüzüme baktı.” (K4., s. 80)

“Evime ait hatıralar, kalabalıklar, sevdiklerimin sesleri, birçok şekiller, hayatımın parçaları, Erenköy, köşk, tren, vapur, fakülte, doktorlar, **hasta bakıcılar**, hayatın gürültüleri, şehir, gündüzün sesleri her şey uzaklaşıyor.” (K4., s. 81)

“**Balıkçıların** anlattığı efsaneye göre o, eskiden müthiş bir canavarmış.” (K4. Duygular Teması, Dülger Balığının Ölümü, s. 83)

“Yazar, onu belki de hikâyesini yazdığı vakit (1954) Türk toplumunda değeri henüz anlaşılmamış olan **köylü** ve **işçinin** sembolü olarak düşünmüştür.” (K4., s. 84)

“Bu efsane sadece İsa’nın **peygamberlik** gücünü yükseltmez, aynı zamanda, kötülerin iyileştirilebileceği fikrini de telkin eder.” (K4., s. 84)

“Sait Faik’te **ressamlara** has her şeyi gören ve doğru olarak tespite çalışan bir göz ve her gördüğünü ona en uygun, en doğru kelime ile ifade etme çabası vardır.” (K4., s. 87)

“**Otelin sahiplerini, garsonlarını, aşçıları, müşterilerini,** herkesi tanıyor.” (K4. Duygular Teması, Gül Hanım’ın Annesi, Serbest Okuma Metni, s. 89)

“Lokanta müşterisi **hanımlardan** kendi kendine tanıştığı, konuştuğu, dostluk ettiği hanımlar var!” (K4., s. 89)

“Burada hangi odada oturuyorlar, İstanbul’daki komşuları kimlerdir, ağabeyleri hangi mektebe gidiyorlar, babası ne zamandan beri burada, nereye gidecek, Ermeni matmazellere, **bakkal Hacı’ya,** kapı önünden geçen **dilencilere** kendi bebeklerinin hikâyelerine kadar hepsini anlatıyor.” (K4., s. 89)

“Otelde tanıdıkları içinde en çok sevdiği Edibe **Hanım,** kendi kendine bulup dost olduğu genç bir hanım.” (K4., s. 89)

“Ayşe abla parmağını kapıya sıkıştırmış idi, onu **hekime** yollamışlar, Ayşe abla ağlamış...” (K4., s. 89)

“Yakın tanıdık **beylerden** yanına gelenler, hatırını soranlar da oluyordu.” (K4., s. 90)

“**Garsonlara** yüz vermiyor.” (K4., s. 90)

“Babası **memur** bir adam.” (K4., s. 90)

“Dün **hizmetçi** kız parmağını kesmişti.” (K4., s. 90)

“**Servis arabalarının şoförleri,** tasarruf önlemlerinin kapsamına kendilerinin de girip girmeyeceğinden kaygılı, ilk çaylarını içiyorlardır.” (K4. Zaman ve Mekân Teması, İğde Çiçeği Kokan Sabahlar, s. 94)

“**Mahalle bakkalları** yeni gelmiş gazete tomarlarını ayırırken bir yandan da defterlerine **kapıcılar** aracılığıyla abonelere gidecek gazetelerin dökümlerini yazarlar.” (K4., s. 94)

“Büyük kız bir **kuaförün** yanında iş bulmuştur.” (K4., s. 95)

“İstanbul’dan gelen yataklının yolcuları eşyalarını **hamallara** yükletmekteydiler.” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Gar, s. 97)

“Yolcular otomobillerle evlere, otellere dağılacak, hamallar dinlenmeye gidecek, garın hoparlörü, birkaç saat için sesini kısacak, ortalıkta şişman **gazete satıcısı,** ne beklediği bilinmeyen birkaç **asker,** tek tük **hademelerin** telaşlı gidip gelişlerinden başka bir şey

kalmayacaktır.” (K4., s. 97)

“Benim gibi garsonlar da işsiz hamallar da avare ve dalgacı **odacıları** da seyirdeydi.” (K4., s. 97)

2ç7. Akrabalık Tanımı ve Biçimi

“**Emmilerim** sınırlarında

Seninçin döğüşürken ölmüşler,” (K4. Sevgi Teması, Yurdum, s. 9)

“Zaten babadan yetim kalan küçük Hasan, anası da ölünce uzak akrabaları ve konu komşusunun yardımı ile **halasının** yanına, Filistin’in ücra bir kasabasına gönderiliyordu.” (K4. Sevgi Teması, Eskici, s. 13)

“Oğlu, **eniştemdir**; olsun o kadar torpilim ama daha başka bir hukukumuz vardı Bakkal Hoca’yla...” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 60)

“En son Hafız Hüsniye **yengeyi** çağırdılar.” (K4., s. 62)

“Arayan **teyzemdi**...” (K4., s. 63)

“**Yengeyse** yazara içten içe kızan birisidir.” (K4. Duygular Teması, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, s. 76)

3. Halk Sporları

3ç. Nişan Alma (Ok, Mızrak, Taş, Sapan, Ateşli Silah vb.)

“Oğlumun at koşturuşunu, **kılıç çalışını, ok atışını** göreyim, sevineyim, kıvanayım, güveneyim, dedi, dediler.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu, s. 36)

“Dirse Han, sinirli **sert yayını** eline aldı.” (K4., s. 37)

“Boğaç Bey yerinden kalktı, kara çelik öz kılıcını beline kuşandı, ak kırıli sert yayını eline aldı, **altın mızrağını** koluna aldı, bedevi atını tutturdu, sıçrayıp bindi, kırk yiğidini yanına aldı, babasının ardınca koşturup gitti.” (K4., s. 40)

3ğ. Çocuk Oyunları ve Oyuncakları

3ğ1. Çocuk Oyunları

“Meğer sultanım, Dirse Han’ın oğlancığı, üç de ordu uşağı, alanda **aşık** oynuyorlardı.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu, s. 35)

3ğ2. Oyuncaklar

“**Uçurtma** uçurmuşum,” (K4. Sevgi Teması, Yurdum, s. 9)

“**Top** oynamış, âşık olmuş, düşünmüş,” (K4. Sevgi Teması, Yurdum, s. 9)

“**Kâğıttan gemiler** yaparak” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Çocukluğum, s. 100)

3h. Diğer

3h1. Binicilik

“Oğlumun **at koşturuluşunu**, kılıç çalışını, ok atışını göreyim, sevineyim, kıvanayım, güveneyim, dedi, dediler.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu, s. 36)

3h7. Futbol

“Dünya **futbol** şampiyonluğunu merak eden değişik diller, dinler ve hatta renklerin milyarlık ailesi...” (K4. Zaman ve Mekân Teması, İğde Çiçeği Kokan Sabahlar, s. 95)

4.4.5. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalara Dair Bulgular

1. Mitik, Şamanik, Kozmogonik, Eskatolojik Halk İnanışları

1a. Tanrı

“İlk çağlardan itibaren Mezopotamya, Anadolu, İran, Yunanistan ve hatta bütün Doğu Akdeniz ülkelerinde **bahar ya da yazın gelişyle ilgili bazı tanrılar adına çeşitli tören ve ayinlerin düzenlendiği görülmektedir.**” (K4. Toplum Hayatı Teması, Hıdrellez Bayramı, Serbest Okuma Metni, s. 48)

“Ve gönül **Tanrı’sına** der ki:” (K4. Duygular Teması, Gün Eksilmesin Pencereden, Serbest Okuma Metni, s. 88)

1e. Hızır

“Oğlan orada yıkıldığında boz atlı **Hızır**, oğlana göründü, yarasını eliyle üç kez sığadı. ‘Sana bu yaradan, korkma oğlan, ölüm yoktur. Dağ çiçeği, ananın sütüyle senin yarana merhemdir.’ dedi, kayboldu.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu, s. 39)

“**Hızır**, yaygın bir inanca göre, hayat suyu (ab-ı hayat) içerek ölmezliğe ulaşmış; zaman zaman özellikle baharda insanlar arasında dolaşarak zor durumda olanlara yardım eden, bolluk bereket ve sağlık dağıtan, **Allah katında ermiş bir ulu kişidir.**” (K4. Toplum Hayatı Teması, Hıdrellez Bayramı, Serbest Okuma Metni, s. 48)

4. Halk Hekimliği

4c. Halk İlaçları

“Baharın ilk kuzusu yenildiğinde sağlık ve şifa bulunacağına inanılır. Bugünde kırlardan çiçek veya ot toplayıp onları kaynattıktan sonra suyu içilirse bütün hastalıklara iyi geleceğine, bu su ile kırk gün yıkanılırsa gençleşip güzelleşileceğine inanılır.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Hıdrellez Bayramı, Serbest Okuma Metni, s. 49)

“**Isırgan otu, papatya, reyhan...**” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 59)

6. Halk Takvimi ve Meteorolojisi

6a. Halk Takvimi

“**Palamut çok olursa kış erken gelir.**” (K4. Sevgi Teması, Ağaç Sevgisi, s. 12)

“**Kavak yaprağını tepeden dökerse kış çok olur.**” (K4., s. 12)

“**Karadut yaprağını açtı, yaz; döktü, kış.**” (K4., s. 12)

“**Dut yaprağını açtı, soyun; döktü, giyin.**” (K4., s. 12)

“**Halk arasında kullanılan takvime göre eskiden yıl ikiye ayrılmaktadır: 6 Mayıs’tan 8 Kasım’a kadar olan süre Hızır Günleri adıyla yaz mevsimini, 8 Kasım’dan 6 Mayıs’a kadar olan süre ise Kasım Günleri adıyla kış mevsimini oluşturmaktadır.**” (K4. Toplum Hayatı Teması, Hıdrellez Bayramı, Serbest Okuma Metni, s. 48)

8. Halk Botaniği

“**Ezesin çeşni karanfili havanda; serpesin deliklerine.**” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 60)

9. Halk Matematiği

9b. Tartı Birimleri

“Tart öyleyse iki yüz elli **gram.**” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 60)

10. Halk Mimarisi

10a. Konutlar ve Yapım Teknikleri

“Erenköy’deki **köşk**, yeşillikler içerisinde, **bahçesinde havuzu olan** çok güzel bir yerdir.” (K4. Duygular Teması, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, s. 76)

“Bir an geldi ki billur bir akvaryumun şeffaflığına kaybolmuş bir su kitlesi gibi ben de bu **ahşap, geniş** ve ılık **evlerin** şeklini aldım.” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Antalya Evleri, Serbest Okuma Metni, s. 102)

10h. Diğer

10h2. Çarşılar

“O da her oğul gibi sokak, mektep ve **çarşı** arasında, günden güne katileşen bir bölünmeye mahkûmdu.” (K4. Sevgi Teması, Oğlumuz, Serbest Okuma Metni, s. 22)

“Fuar, kermes, panayır, **bedesten**, yaşama sevinci katar insana...” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 57)

“Balık, bit, kuş, şaş, sosyete pazarları, **örtülü çarşılar**, sahaflar, kırtasiyeciler, oyuncakçılar...” (K4., s. 57)

“Her şey, falanca **alışveriş merkezinde** bir aradaymış...” (K4., s. 57)

“İstanbul’da **Mısır Çarşısı’nda**, İzmir’de **Kemeraltı dükkânlarında**, Ankara’da Çıkrıkçılar Yokuşu taraflarında mı?” (K4., s. 58)

“Uçarak çıkardım **Saray Çarşısı** yokuşunu...” (K4., s. 61)

10h3. Kaleler/Hisarlar

“**Kalelerinin** burcunda” (K4. Sevgi Teması, Yurdum, s. 9)

10h5. Hanlar

“Onlarda bitmeyen bir yolculuk, güneşi kovalar gibi uzak bir **han** kapısına ellerini uzatır.” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Antalya Evleri, Serbest Okuma Metni, s. 103)

10h6. Köprüler

“Bir sabah, tesadüfen **köprü** altından eşimle beraber geçerken onunla karşılaştık.” (K4. Duygular Teması, Dülger Balığının Ölümü, s. 86)

10h7. Tüneller

“Koklamak isterim **tünelin** kokusunu.” (K4. Zaman ve Mekân Teması, İstanbul, Serbest Okuma Metni, s. 105)

10h8. Medreseler/Okullar

“**Mektebe** götürdüğüm gün ne kadar ağlamıştı: sanki varlığına evden başka bir ortak kabul etmek istemiyordu.” (K4. Sevgi Teması, Oğlumuz, Serbest Okuma Metni, s. 22)

“İşaret ettiğim umdeleri (ilkeleri) Türk gençliğinin dimağında ve Türk milletinin şuurunda daima canlı bir hâlde tutmak, **üniversitelerimize** ve **yüksek okullarımıza** düşen başlıca vazifedir.” (K4. Atatürk Teması, Atatürk ve Millî Eğitim, s. 28)

“ ‘Haydi **okula!**’ dedi...” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 63)

“Hoca Bakkal ile **Aziz Günden İlkokulu** çocuk adımlarla tam iki dakikadır...” (K4., s. 63)

“Durmuş bir tepende okuduğum **mektep**,” (K4. Zaman ve Mekân Teması, İstanbul, Serbest Okuma Metni, s. 104)

10h9. Dükkânlar/Mağazalar

Bakkaliye kategorisi içinde **dükkân** bildiğiniz, gördüğünüz, duyduğunuz hangi, hangi **market**, hangi **süpermarket** varsa getirin gözünüzün önüne - aklınıza gelmeyen ben sayarım- her kalem maldan onar, on beşer kilo/adetlik bir kompozisyon kurun hayalinizde -yapın bir iyilik- Hoca Bakkal’ın **bakkal dükkânını** tümünden betimlememe gerek bırakmadan, kendiliğinden aralanacak kapısından giriverin içeriye... (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 58)

“Anıtları var, binaları var, **mağazaları**, söylevleri, gürültüsü var.” (K4. Dikey Yayıncılık, Zaman ve Mekân Teması, Gar, s. 99)

10h10. Diğer Halk Mimarisi Unsurları

“Evet, bir gün Türk yurdunun güzel şehirleri, her sahada ün salmış Türk büyüklerinin **anıtlarını**, heykellerini ulusun bir değerbilirliği olarak dikmelidir.” (K4. Atatürk Teması, Atatürk ve Millî Eğitim, s. 28)

“Ankara Türk Ocağının yeni yapılan binasındaki **tiyatro salonunda**, on bir gece ve dört gündüz temsil verilecek.” (K4. Atatürk Teması, Sanatkârın Eli Öpülür, Serbest Okuma Metni, s. 30)

“Neşet Ertaş, **resmî kurumların** “Kırşehirli Mahalli Sanatçı”, kendisinin “Garip”, Yaşar Kemal’in ise “Bozkırın Tezenesi” olarak adlandırdığı büyük saz ve söz ustamızdır.” (K4. Millî Kültür Teması, Neşet Ertaş, s. 52)

“Ben, Kitapçı Fevzi’nin **barakasındaki** Homeros, Dante, Cervantes, Balzac, Shakespeare, Tolstoy, Sait Faik, Yunus, Nazım Hikmet, Fazıl Hüsni Dağlarca aydınlığına karışmak cüretiyle Küşteri meşalesi kadar harlayabilen yongaların, sac sobanın ön kapağında çizdiği kızıl kıyamet tablosunu...” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 57)

“Kuru fasulyenin envai çeşidini hangi **süpermarkette**, hangi şehir halinde bulabilirsiniz?” (K4., s. 58)

“Yarasının devamlı ağrı ve akıntı yapması nedeniyle sürekli olarak **hastaneye** pansumana gitmektedir.” (K4. Duygular Teması, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, s. 76)

“Yarın öğleden evvel **fakülteye** gideceğim.” (K4., s. 79)

“ ‘Bir gün, bir **kahvede** ağaca asılı bir dülger balığı gördüm.’ demiyor, ‘Bir gün, **balıkçı kahvesinin** önündeki yarısı kırmızı, yarısı beyaz çiçek açan akasyanın dalına asılmış bir dülger balığı gördüm.’ diyor.” (K4. Duygular Teması, Dülger Balığının Ölümü, s. 87)

“Anası babası ile birkaç gündür, Ankara’nın bir **otelinde** oturuyorlar.” (K4. Duygular Teması, Gül Hanım’ın Annesi, Serbest Okuma Metni, s. 89)

“**Lokanta** müşterisi hanımlardan kendi kendine tanıştığı, konuştuğu, dostluk ettiği hanımlar var!” (K4., s. 89)

“Bir toplum kendi içine kapandıkça hayat ölçekleri **lunapark** aynalarının çarpıtmasına uğruyor...” (K4. Zaman ve Mekân Teması, İğde Çiçeği Kokan Sabahlar, s. 95)

“Bir yana çekilip **garı** seyre daldım.” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Gar, s. 97)

“Yolcular otomobillerle evlere, **otellere** dağılacak, hamallar dinlenmeye gidecek, garın hoparlörü, birkaç saat için sesini kısacak, ortalıkta şişman gazete satıcısı, ne beklediği bilinmeyen birkaç asker, tek tük hademelerin telaşlı gidip gelişlerinden başka bir şey kalmayacaktır.” (K4., s. 97)

“**İstasyon gazinosunun** kabak kafalı, altın dişli garsonuyla durmadan sırttan arkadaşı, (...) yataklının geri kalan yolcularını seyrediyorlardı.” (K4., s. 97)

“**Anıtları** var, **binaları** var, mağazaları, söylevleri, gürültüsü var.” (K4., s. 99)

“Asfalt yollar, **blok apartmanlar**, cayırtılı vitrinler.” (K4., s. 99)

“Askerlik ettiğim **kışladır** ötesi.” (K4. Zaman ve Mekân Teması, İstanbul, Serbest Okuma Metni, s. 104)

12. Halk Taşımacılığı

12a. Kara Taşımacılığı

“Koca koca **kamyonlara** binmişim” (K4. Sevgi Teması, Yurdum, s. 9)

“Sonra Kanlıca’daki evlerini tarif etti; komşunun oğlu Mahmut’la balık tuttıklarını, anası doktora giderken Tünel’e bindiklerini, bir kere de kapıya beyaz boyalı **hasta otomobili** geldiğini, içinde yataklar serili olduğunu söyledi.” (K4. Sevgi Teması, Eskici, s. 16)

“Kadın, Aziz Günden İlkokulunun önünden Ulaş köyü **minibüsüne** bindi, oturdu cam kenarına, iki sicim gözyaşı karıştı kıpırdanan dudaklarından fısıldadığı duaya...” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 64)

“**Servis arabalarının** şoförleri, tasarruf önlemlerinin kapsamına kendilerinin de girip girmeyeceğinden kaygılı, ilk çaylarını içiyorlardır.” (K4. Zaman ve Mekân Teması, İğde Çiçeği Kokan Sabahlar, s. 94)

“Düşünür ki ne şeftali toplamak için Amerika’nın batısına akan işçiler kafesinde motoru boyuna stop eden eski bir **kamyon** belası vardır başında ne de dinamit taşıma sorumluluğu...” (K4., s. 95)

“Daha olmazsa bir **takside** de çalışabilir yahut bir **dolmuş minibüsünde...**” (K4., s. 95)

“Yolcular **otomobillerle** evlere, otellere dağılacak, hamallar dinlenmeye gidecek, garın hoparlörü, birkaç saat için sesini kısacak, ortalıkta şişman gazete satıcısı, ne beklediği bilinmeyen birkaç asker, tek tük hademelerin telaşlı gidip gelişlerinden başka bir şey kalmayacaktır.” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Gar, s. 97)

“Ardından karpuz yüklü **arabaların**” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Çocukluğum, s. 100)

12b. Tekerlekli Araçlar

“**Yaylılara** dingil olan sıırıklarda, küreklerin sulara gömülmek ihtiyacı sarsılır durur.” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Antalya Evleri, Serbest Okuma Metni, s. 102)

12ç. Irmak, Göl ve Deniz Taşımacılığı

12ç2. Tekneler

“Çakımın ve hayalimin yontup bol ışıklara salıverdiği bu **teknelere**, her gün yeni bir şey eklenirdi.” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Antalya Evleri, Serbest Okuma Metni, s. 102)

12d. Diğer

12d1. Tren

“Evime ait hatıralar, kalabalıklar, sevdiklerimin sesleri, birçok şekiller, hayatımın parçaları, Erenköy, köşk, **tren**, vapur, fakülte, doktorlar, hasta bakıcılar, hayatın gürültüleri, şehir, gündüzün sesleri her şey uzaklaşıyor.” (K4. Duygular Teması, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, s. 81)

“İnsanları, havası, garı, **tren** düdükleleriyle kişiye bir genişlik, bir ferahlık vermeyen günlerden.” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Gar, s. 98)

12d2. Gemi

“Dışarıda, kendi ağlarına sıkışmış, ölü balıklar gibi kaskatı kesilen **gemiler** ancak akşam güneşinin uzattığı gölgelerini serin sulara bırakırlarken benim taze ağaç kokan gemilerim gölgelerin sırtında ta pencerenin hizalarına kadar sokulurdu.” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Antalya Evleri, Serbest Okuma Metni, s. 102)

“**Gemi** gelir, yanaşır” (K4. Zaman ve Mekân Teması, İstanbul, Serbest Okuma Metni, s. 105)

12d3. Vapur

“**Vapur** rıhtımından kalkıp da Marmara’ya doğru uzaklaşmaya başlayınca yolcuyu geçirmeye gelenler, üzerlerinden ağır bir yük kalkmış gibi ferahladılar.” (K4. Sevgi Teması, Eskici, s. 13)

“Bir deniz, bir **vapur**, beyaz köşkler.” (K4. Duygular Teması, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, s. 78)

“Evime ait hatıralar, kalabalıklar, sevdiklerimin sesleri, birçok şekiller, hayatımın parçaları, Erenköy, köşk, tren, **vapur**, fakülte, doktorlar, hasta bakıcılar, hayatın gürültüleri, şehir, gündüzün sesleri her şey uzaklaşıyor.” (K4., s. 81)

“Bir iskeleden kalkan **vapurun** sesi,” (K4. Zaman ve Mekân Teması, İstanbul, Serbest Okuma Metni, s. 104)

12d4. Sandal

“Hasan vapurda eğlendi; gırıl gırıl işleyen vinçlere, üstleri yazılı cankurtaran simitlerine, kurutulacak çamaşırlar gibi iplere asılı **sandallara**, vardiya değiştirilirken çalınan kampanaya bakarak çok eğlendi.” (K4. Sevgi Teması, Eskici, s. 13)

12d5. Kayık

“Ben, odamın tahtalarından silinen güneşin peşine, beyaz yelkenli **kayıklarla** düşerdim.” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Antalya Evleri, Serbest Okuma Metni, s. 102)

13. Halk Haberleşme Teknikleri

13a. Haberci/Ulak

“Önce yirmisi vardı, Dirse Han’a şu haberi getirdi, der:

— **Görüyor musun Dirse Han, neler oldu? Onup yetmesin senin oğlun; kör çıktı, hayırsız çıktı. Kırk yiğidini alıp güçlü Oğuz’un üstüne yürüdü, nerede güzel gördüyse çekip aldı...**” (K4. Toplum Hayatı Teması, Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu, s. 35-36)

13ç. Mektup

“**Mektubum** oku beni.” (K4. Millî Kültür Teması, Anadolu’da Kilim Demek, Serbest Okuma Metni, s. 74)

13d. Diğer

13d2. Telsiz

“Ne bin yıl öncesinden ne bin yıl sonrasından ne de kuzey buz denizlerindeki bir balıkçının o sırada aldığı, bir oğlan babası olduğunu müjdeleyen **telsiz** mesajından...” (K4. Zaman ve Mekân Teması, İğde Çiçeği Kokan Sabahlar, s. 94)

13d3. Telefon

“Bir sabah, annem kara önlüğünü giydireliyordu, **telefon** çaldı...” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 63)

13d6. Telgraf

“Öğle, bu evlerin kuru bir bambu gibi ferini kaybetmiş yeşilliklerin arasından sivrilip çıktığı zamanlar, bacalarında beyaz leyleklerle bir kat daha uzayan damlar, **telgraf** direkleri, minarelerle şehir, bir ilk zaman mabedi gibi boş ve şakulidir.” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Antalya Evleri, Serbest Okuma Metni, s. 101)

13d7. Kart

“Nüzhet’ten **kart** geldi.” (K4. Duygular Teması, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, s. 81)

14. Halk Tarım ve Hayvancılığı

14a. Ekincilik

“**Ekin tarlaları** arasında” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Çocukluğum, s. 100)

14ç. Hayvancılık

“Sabah erken kalktım **sütü pişirdim**” (K4. Toplum Hayatı Teması, Burçak Tarlası, s. 45)

“Bir dilim Trabzon **peyniri**” (K4. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 65)

14d. Balıkçılık

“**Balıkçılarım** anlattığı efsaneye göre o, eskiden müthiş bir canavarmış.” (K4. Duygular Teması, Dülger Balığının Ölümü, s. 83)

14e. Diğer

14e1. Sebzeçilik/ Meyvecilik

“Malatya yaprak **kayısı**, Medine hurması, İskilip **ceviz** içi sandıklarını oturtun üst üste... Germencik kuru **inciri**, Kemaliye **dut** kurusu...” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 58)

“Kabuklu, iç, tuzlu **fıstık**...” (K4., s. 59)

“Bahçemizdeki **zerdali ağacını**,” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Çocukluğum, s. 100)

“**İğde ağaçlarını** Kayabaşı’nın” (K4., s. 100)

“**Üzüm bağları** arasında” (K4., s. 100)

“Ardından **karpuz** yüklü arabaların” (K4., s. 100)

“Antalya evleri, **kayısı dalları** ardında büyüyen harikulade bir nebattır.” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Antalya Evleri, Serbest Okuma Metni, s. 101)

“İki **erik ağacına** gerilen salıncakta sabah, sallanır durur.” (K4., s. 101)

“İki **nar çiçeği**, dam arasındaki deniz bile çinkodan bir dam gibi yanar.” (K4., s. 101)

15. Halk Mutfağı

15a. Gıda Depolama Kültürü

15a1. Mevsimsel Yiyecek Saklama Biçimleri

“Olur, yine sizin için uzanıp asarım tavana, **kurutulmuş bamyaya, patlıcan, kabak, Arnavut biberi hevenklerini...**” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 58)

“Malatya **yaprak kayısı**, Medine hurması, İskilip ceviz içi sandıklarını oturtun üst üste... Germencik **kuru inciri**, Kemaliye **dut kurusu...**” (K4., s. 58)

15b. Yerel Bilgi ve Becerilerle Üretilen Yemekler

“Bal, **pekmez...** Helva, **pestil...**” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 59)

“Ben, **gül kokulu lokum** sandığına hayrandım!” (K4., s. 59)

“Bir dilim **Trabzon peyniri**” (K4. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 65)

4.4.6. El Sanatları Geleneği ile İlgili Bulgular

1. Geleneksel Meslekler

1a. Demircilik

“Koğuştaki odam; bir **demir karyola**, başında bir küçük **demir masa.**” (K4. Duygular Teması, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, s. 80)

1e. Marangozluk ve Oymacılık

“Onların bana ‘İnme!’ der gibi çatırdayan merdivenlerine, ‘Açma!’ der gibi gıcırdayan kapılarına, üstünde ağır bir rehavetin öğle uykusuna daldığı müdevver kadifeden sedirlerine ve uzak bir iklimin esrarengiz haritasını andıran **oymalı yüklüklerine** biraz karışmış gibiyim.” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Antalya Evleri, Serbest Okuma Metni, s. 101)

1ğ. Dokumacılık

“Bin yerde **ipek halıcılığı** döşenmişti.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu, s. 33)

“Kimin ki oğlu kızı yok, kara otağa kondurun, kara **keçeyi** altına döşeyin, kara koyun yahnisinden önüne getirin, yerse yesin, yemezse kalksın gitsin, demişti.” (K4., s. 33)

“Bir tutam Şile **bezi** gibi” (K4. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 66)

“Yıllar yılı okumamış, okutulmamış Anadolu insanı, yazıdan yoksun olunca düşüncelerini kendine özgü şekillerle, renklerle dile getirmeye çalışmış; bu şekilleri, renkleri **halısına, kilimine, yağlığına, çorabına** işlemiştir.” (K4. Millî Kültür Teması, Anadolu’da Kilim Demek, Serbest Okuma Metni, s. 71)

“Dokuduğu **peşkir**dir, **yağlıktır, halıdır, kilimdir.**” (K4., s. 71)

“**Kilim, Anadolu’nun çadırından sedirine, çuvalından heybesine yaygındır. Çorap olur ayağa giyilir, kuşak olur bele sarılır.**” (K4., s. 72)

“Gül Hanım’ın annesi, temizlemek istemiş, havlunun ucunu ıslatmış, **ipek entari** silinmiş.” (K4. Duygular Teması, Gül Hanım’ın Annesi, Serbest Okuma Metni, s. 91)

“**Halı tezgâhını** sofada kurulu” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Çocukluğum, s. 100)

“İlk kuşların öttüğü saatlerde, nemli bir gecenin yumuşattığı tahtalar, çıplak ayakları ıslak bir **Acem halısı** gibi hızla okşar.” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Antalya Evleri, Serbest Okuma Metni, s. 101)

1h. Örücülük

“Üstünde at nalı, **çocuk patiği**, sarımsak asılı dükkânın kapısından daldım içeri, içimde güllü lokum heyecanı...” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 61)

“Üstüne **beyaz ve siyah çakıllarla şal örnekleri** işlenmiş avlularda beyhude yem arayan alacalı güvercinler vardır.” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Antalya Evleri, Serbest Okuma Metni, s. 101)

1i. İşlemecilik

“Yıllar yılı okumamış, okutulmamış Anadolu insanı, yazıdan yoksun olunca düşüncelerini kendine özgü şekillerle, renklerle dile getirmeye çalışmış; bu şekilleri, renkleri halısına, kilimine, **yağlığına, çorabına** işlemiştir.” (K4. Millî Kültür Teması,

Anadolu’da Kilim Demek, Serbest Okuma Metni, s. 71)

“Ya tezgâha oturur, halı, kilim dokur ya **gergefinin başına geçer, nakış işler.**” (K4., s. 71)

“Her çizgisinin dili aynıdır, anlamı başka... **Kuş, horoz resimleri,** eski Türk totemlerinin izlerini taşır.” (K4., s. 72)

1ö. Diğer

1ö2. Çömlekçilik

“İçinde su bulunan bir **çömleğe** kendilerine ait yüzük, küpe, bilezik gibi şeyler koyarak ağzını tülbentle bağladıktan sonra bir gül ağacının dibine bırakırlar.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Hıdrellez Bayramı, Serbest Okuma Metni, s. 50)

2. Giyim-Kuşam ve Süslenme

2a. Kadın Giyimi

2a2. Çocuk

“Gözler, epeyce zaman **kırmızı beresi, beyaz örme hırkası,** kumral saçları, emsalsiz parlak gözleri olan bu incecik, küçük hanımı aradılar.” (K4. Duygular Teması, Gül Hanım’ın Annesi, Serbest Okuma Metni, s. 92)

2a10. Günlük Giyim

“Gül Hanım’ın annesi, temizlemek istemiş, havlunun ucunu ıslatmış, ipek **entari** silinmiş.” (K4. Duygular Teması, Gül Hanım’ın Annesi, Serbest Okuma Metni, s. 91)

2a12. Diğer

“Hanımlar **tuvaletli,** erkekler smokinli olacaklardı...” (K4. Atatürk Teması, Sanatkârn Eli Öpülür, Serbest Okuma Metni, s. 30)

“Kırmızı yüzlüydü bu adam, karısının sırtında kahverengi bir **kürk.**” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Gar, s. 97)

2b. Erkek Giyimi

2b2. Çocuk

“Hasta çocuklar, yanlarında ailelerinden birer büyük insan ki hastalarından daha endişeli görünüyorlar ve bir anne, **pelerinini** ilikleme bahanesiyle omuzu sarılı çocuğunun sırtını okşuyor.” (K4. Duygular Teması, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, s. 77)

2b10. Diğer

“Çıkarken omuzlarıma **hırkamı** koydu.” (K4. Sevgi Teması, Oğlumuz, Serbest Okuma Metni, s. 21)

“Elbiselerini masanın üstüne atıvermiş, **pijamasının ceketini** giymemişti.” (K4. Sevgi Teması, Oğlumuz, Serbest Okuma Metni, s. 21)

“Hanımlar tuvaletli, erkekler **smokinli** olacaklardı...” (K4. Atatürk Teması, Sanatkârın Eli Öpülür, Serbest Okuma Metni, s. 30)

“Üstümde bir **entari** ve bir **ropdöşambır**; kolları uzun geldiği için kendimi bu ropdöşambır içinde de yadırgıyorum.” (K4. Duygular Teması, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, s. 80)

“Kocasının önemli bir kişi olduğu, **devetüyü renkli paltosundan**, uçları kalkık **şapkasına** kadar her şeyinden belli.” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Gar, s. 98)

2c. Süslenme

2c1a. Sürme

“Gözümün **sürmesin** çamur ettiler” (K4. Toplum Hayatı Teması, Burçak Tarlası, s. 45)

2c1c. Kına

“Elimin **kınasın** hamur ettiler” (K4. Toplum Hayatı Teması, Burçak Tarlası, s. 45)

“Elleri kolları **kınalı** bebek” (K4. Millî Kültür Teması, Ninni, Mâni, Tekerleme Örnekleri, Serbest Okuma Metni, s. 70)

2c2. Takı

2c2a. Küpe

“İçinde su bulunan bir çömleğe kendilerine ait yüzük, **küpe**, bilezik gibi şeyler koyarak ağzını tülbentle bağladıktan sonra bir gül ağacının dibine bırakırlar.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Hidrellez Bayramı, Serbest Okuma Metni, s. 50)

2c2c. Bilezik

“İçinde su bulunan bir çömleğe kendilerine ait yüzük, küpe, **bilezik** gibi şeyler koyarak ağzını tülbentle bağladıktan sonra bir gül ağacının dibine bırakırlar.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Hidrellez Bayramı, Serbest Okuma Metni, s. 50)

2c2e. Diğer

2c2e2. Yüzük

“İçinde su bulunan bir çömleğe kendilerine ait **yüzük**, küpe, bilezik gibi şeyler koyarak ağzını tülbentle bağladıktan sonra bir gül ağacının dibine bırakırlar.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Hıdrellez Bayramı, Serbest Okuma Metni, s. 50)

2c2e3. Değerli Taşlar

“Nedir o **elmaslar, yakutlar, akikler, zümrütler**, şunlar, bunlar?” (K4. Duygular Teması, Dülger Balığının Ölümü, s.84)

3c3. İşleme

“Yurdumun taşından, toprağından sürüp gelir **nakışlarım**” (K4. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 66)

“Ortasında havuz, çiçekli bir bahçede gaga gagaya vermiş iki kuş resmi işlerse buna ‘kara sevda’ adını verir. Karşılıklı iki çengel işlerse bu, ‘Al beni, yoksam alırlar, alırlar da kaparlar beni.’ demektir.” (K4. Millî Kültür Teması, Anadolu’da Kilim Demek, Serbest Okuma Metni, s. 71)

2c5. Diğer

2c51. Saat

“Tutardım, sünnetlik **Nacar marka saatimi**, tam altı dakikada alırdım soluğu...” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 61)

İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi’ne 2008 Tarihinden İtibaren Eklenen Unsurlar ile İlgili Bulgular

11. Türk Kahvesi Geleneği (2013)

“Sabah erkenden çömleğin yanına giderek **sütlü kahve** içip ağızlarının tadının bozulmaması için dua ederler.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Hıdrellez Bayramı, Serbest Okuma Metni, s. 50)

“Alışverişinizin yanı sıra **bir fincan kahve**, bir bardak sıcacık çay içme şansınız da olabilirdi, askıcı uğramışsa eğer.” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 60)

4.4.7. Değerlendirme (K4)

K4. 8. Sınıf Türkçe ders kitabı somut olmayan kültürel miras unsurları açısından incelenmiş olup SOKÜM'ün bütün unsurlarına kitapta yer verildiği görülmüştür. Kitapta “yaşayan insan hazineleri/geleneğin ustaları” unsurlarından mahalli sanatçılar ile ilgili bir bulguya yer verilmiştir. Sözlü gelenekler ve anlatımlar unsurlarından efsanelere, deyimlere, atasözlerine, yemin sözlerine, kişi adlarına, yer adlarına, lakaplara; halk şiiri başlığı altında yer alan ninnilere, manilere, türkülere, tekerlemelere, alkışlara, kargışlara; sözlü anlatımın yardımcı unsurlarından mimiklere yer verilmiştir. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz hayvan adları/cansız varlık adları, kurum ve kuruluş adları, eser adları, aile içindeki kişilere ve yakın çevreye hitap edilen adlar, dua, koşma, deyiş, günlük konuşma sözleri, seslenme sözleri, sevgi-saygı ve hitap sözleri unsurları da kitapta yer almıştır. Kitapta bu bölümle ilgili olarak mitlere, memoratlara, menkıbelere, destanlara, masallara, halk hikâyelerine, küfürlere, fıkralara, argo sözlere, selamlaşma sözlerine, sülâle adlarına, sözlü tarihe, halk şiiri unsurlarından ağıtlara, destanlara, ilahilere; sözlü anlatımın yardımcı unsurlarından jestlere yer verilmediği görülmüştür.

Kitapta “gösteri sanatları” ile ilgili unsurlardan halk müziği başlığı altında yer alan türkü türleri ve ezgileri; halk çalgıları başlığı altında yer alan vurmali halk çalgıları, tezeneli halk çalgıları, üflemeli halk çalgıları, yaylı halk çalgılarına yer verildiği görülmüştür. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz temsil unsuru ile ilgili bir bulguya da kitapta yer verilmiştir. Kitapta âşık müziği ve gösterimleri, tekke şiiri ve gösterimleri, türkülü atışmalar, yaren sohbetleri, kına geceleri, düğün eğlenceleri, halay, zeybek, horon, bar, köy seyirlik oyunları, karagöz, kukla, ortaoyunu, pandomim ve meddah ile ilgili bir bulgu tespit edilememiştir.

“Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler” ile ilgili kitapta yer alan unsurların zengin olduğu sonucuna varılmıştır. Törenler, kutlamalar ve ritüeller başlığı altında doğum sonrası, sünnet, düğün, gurbete çıkma, ölüm, bayramlar, panayırlar, özel günler, türbe-yatır, adak-kurban, bolluk ve bereket ritüelleri, nazar, uğur; halk hukuku başlığı altında gelenek, görenek, yardımseverlik, yemin, and içme ve sözünde durma, konuk ağırlama, akrabalık tanımı ve biçimi; halk sporları başlığı altında nişan alma, çocuk oyunları ve oyuncaklar unsurları yer almaktadır. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz söz kesme, kırk motifi, renk ritüeli, kermesler, fuarlar, pazarlar, futbol ve binicilik unsurlarının da kitapta yer aldığı görülmüştür. Toplumsal

uygulamalar, ritüeller ve şölenler ile ilgili kitapta bulgu tespit edilemeyen unsurlar çocuksuzluk ve çözüm uygulamaları, gebelik dönemi, doğum sırası, diş hediği, nişan, askerlik, hacca gitme, festivaller, yıl dönümleri, anma günleri, kandiller, sihir-büyü, fal-kehane, rüya, töre, kan davası, namus davası, cirit, güreş, bilek güreşi, boğa güreşleri, deve güreşleri, horoz dövüşleri ve köpek dövüşleridir.

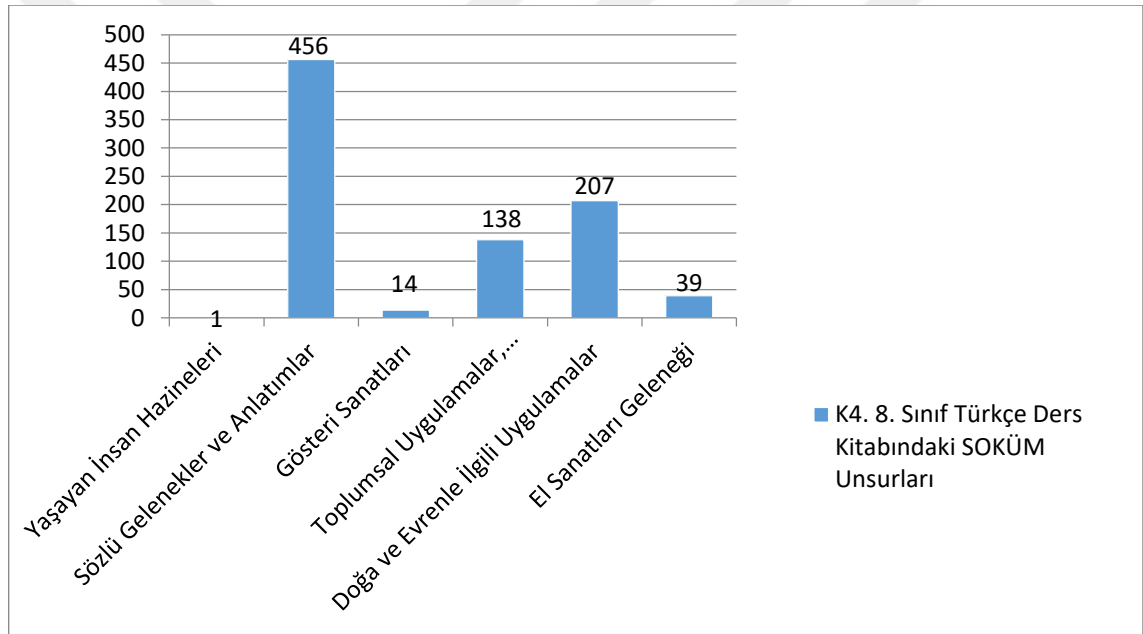
“Doğa ve evrenle ilgili uygulamalar” başlığı altında kitapta mitik, şamanik, kozmogonik, eskatolojik halk inanışları unsurlarından Tanrı ve hıziira yer verilmiştir. Bunun dışında halk hekimliği, halk takvimi, halk botaniği, halk matematiği unsurları ile ilgili bulgular da göze çarpmaktadır. Halk mimarisi unsurlarından konutlar ve yapım teknikleri; halk taşımacılığı unsurlarından kara taşımacılığı, tekerlekli araçlar, ırmak, göl ve deniz taşımacılığı; halk haberleşme tekniklerinden haberci/ulak, mektup; halk tarım ve hayvancılığı unsurlarından ekincilik, hayvancılık, balıkçılık kitapta yer almaktadır. Halk mutfağı unsurlarından ise mevsimsel yiyecek saklama biçimleri ve yerel bilgi ve becerilerle üretilen yemekler unsurlarına yer verilmiştir. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz çarşılar, kaleler/hisarlar, hanlar, köprüler, tüneller, medreseler/okullar, dükkânlar/mağazalar, diğer halk mimarisi unsurları, tren, gemi, vapur, sandal, kayık, telsiz, telefon, telgraf, kart ve sebzeçilik/meyvecilik unsurları kitapta yer almaktadır. Bu bölümle ilgili kitapta melek, şeytan, cin, peri, al karısı/al basması, koncalus, enkebut, karabasan, dünya ve evrenin yaradılışı ile ilgili bilgi ve inançlar, kıyamet, ocaklar ve tedavi yöntemleri, halk hekimleri, sınıkçılar, halk baytarlığı ve zoolojisi, halk meteorolojisi, halk biyolojisi, ölçü birimleri ve hesaplama yöntemleri, ev içi mimari ve dekorasyon, hayvan barınakları ve samanlıklar, yiyecek-içecek depoları, fırınlar ve diğer ekmek pişirme yerleri, kulübeler, çamaşırhane ve yunaklar, çeşmeler, ibadethaneler, halk ekonomisi, kızaklı araçlar, salllar, hayvan kullanımı, simge eşya, toplayıcılık, avcılık, saklama mekânları, mutfak araç gereçleri, kutsal ve törensel yemekler unsurlarına yer verilmediği görülmüştür.

“El sanatları geleneği” başlığı altında yer verilen unsurlar, geleneksel meslekler başlığı altında demircilik, marangozluk ve oymacılık, dokumacılık, örücülük, işlemecilik; giyim-kuşam ve süslenmeden kadın giyimi başlığı altında çocuk giyimi ve diğer unsuru, erkek giyimi alt başlığı altında çocuk giyimi ve diğer unsurudur. Süslenme unsurlarından sürme, kına, küpe, bilezik, işleme unsurlarına yer verildiği görülmüştür. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz unsurlardan çömlekçilik, yüzük, değerli taşlar ve saat unsuru da kitapta yer almıştır. Kitapta el sanatları geleneği ile ilgili unsurlardan

bakırcılık, kalaycılık, yorgancılık, semercilik, urgancılık, tenekecilik, oyacılık, dericilik, saraçlık, ebruculuk, hattatlık, nakkaşlık, halk resmi; kadın giyimi unsurlarından bebek, genç kız, nişanlı kız, gelin, evli kadın, hamile, dul, yaşlı kadın, tören giyimi, erkek giyimi alt başlığı altında bebek, sünnet, delikanlı, damat, tören giyimi, yaşlı adam, günlük giyim, mesleki giyim unsurları; süslenme unsurlarından rastık, döğme, gerdanlık, halhal, kemer ve oya ile ilgili bir bulgu tespit edilememiştir.

İnsanlığın somut olmayan kültürel miras listesine 2008 tarihinden itibaren eklenen unsurlardan Türk Kahvesi Geleneği'nin de kitapta yer aldığı görülmektedir.

Şekil. 1.4. K4. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Değerlendirmesi

4.5. 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi Beşinci Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Bulgular

Kitapta sekiz tema yer almaktadır. Bunlar şu şekildedir:

1. Tema: Çocuk Dünyası
2. Tema: Millî Mücadele ve Atatürk
3. Tema: Erdemler
4. Tema: Bilim ve Teknoloji
5. Tema: Millî Kültür
6. Tema: Okuma Kültürü
7. Tema: Sağlık, Spor
8. Tema: Doğa ve Evren

4.5.1. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları

A. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları

Kitapta bu bölümle ilgili bir bulgu tespit edilememiştir.

4.5.2. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar Boyutu ile İlgili Bulgular

B.I. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar

2. Efsaneler

Cirit oyununun kaynağı ve çıkışı üzerine çeşitli söylentiler vardır. Derler ki bir zamanlar, birbirine komşu, aynı soydan gelen iki obanın araları açılır. Bir oba ötekenden kız ister, vermezler. Derken iş, kavgaya, savaşa dökülür. İki obanın yiğitleri atlarına biner, zırhlarını kuşanır, silahlanırlar. İki obayı ayıran sınırın tam karşısında yerlerini alırlar. Neredeyse kan dökülecek, yiğitler birbirine girecek. Obanın yaşlıları toplanır. (...) Karşı obanın ileri gelen yaşlılarıyla konuşur, anlaşılır:

— Niçin savaşalım, boşu boşuna vuruşalım? Kan dökmek düşmana karşı olur. Biz, aynı soydan, aynı kökten gelmiş iki kardeş obayız. Aramızda bir anlaşmazlık oldu, yiğitlerimiz bunu onur meselesi yaptılar. Ellerinden silahlarını alalım. Silah yerine birer sopa verelim. Çatışsınlar, güçlerini, savaş hünerlerini,

yigitliklerini gstersinler. Sopalari, kim kime daha cok isabet ettirirse o taraf yenmiş sayılsın. Yenilen yenilgiyi kabul etsin. Böylece kan dökülmesin, derler.

İki obadan iki hakem seçer, meydana sürerler. Yiğitler, bir savaş düzeni içinde vuruşmaya başlarlar, sonunda hakemler, en çok isabet almış tarafı yenilmiş sayarak çatışmayı durdururlar. (...) Bu olaydan sonra, cirit bir oyun, bir spor olarak yayılır. Geleneksel kuralları ile birlikte millî oyunlarımız arasında yerini alır. (K5. Sağlık Spor Teması, Anadolu'nun Cirit Oyunları, s. 194-195)

6. Fıkralar

“**Keramet Kavukta mı?**” (K5. Okuma Kültürü Teması, Serbest Okuma Metni, s. 189)

7. Deyimler

“Pencereden dışarı bakıyorum, onlar **gözden kayboluncaya** kadar.” (K5. Çocuk Dünyası Teması, Oyuncak, s. 10)

“Uzaniyorum yere; trenin gidişini, istasyonda duruşunu, sonra yeniden hareket edişini, arada bir lokomotiften “düüt” diye düdük sesi çıkarmasını seyretmek o kadar **hoş oluyor** ki...” (K5., s. 10)

“Altmış yaşını çoktan geçmiş birinin, oyuncularla böyle oynaması **garip gelebilir** çoğu kişiye.” (K5., s. 10)

“Onların evden çıkmalarını bekliyorum, **dört gözle bekliyorum.**” (K5., s. 10)

“Bir keresinde öylesine dalmıştım ki elektrikli trenle oynarken gelişlerini **fark edememiştim.**” (K5., s. 11)

“Kızım beni yere yatmış, trenle oynarken görünce **katıla katıla gülmüş**; bana, ‘Ne o baba, çocukluğa mı özendin?’ diye takılmıştı.” (K5., s. 11)

“**Haberim yok olan bitenden.**” (K5. Çocuk Dünyası Teması, Çocukluk, s. 16)

“**Canı sıkılmaya** başlamıştı çünkü yapacak hiçbir şeyi yoktu.” (K5. Çocuk Dünyası Teması, Alis Harikalar Diyarında-Tavşanın Peşinden, s. 20)

“Alis kuyunun mu çok derin olduğunu yoksa kendisinin mi çok yavaş düştüğünü anlamaya çalışırken sürekli çevresine bakınmaya ve daha neler olabileceğini düşünmeye **vakit buluyordu.**” (K5., s. 21)

“Sonra kuyunun duvarlarına **göz attı.**” (K5., s. 21)

“Fakat kavanozun boş olduğunu görünce **hayal kırıklığına uğradı.**” (K5., s. 21)

“Damdan bile düşsem **ağzımı açmam** artık.”(K5., s. 21)

“Bu sözleri söylerken, bir yandan da saygıyla eğilip **selam vermeyi** denedi.” (K5., s. 21)

“Ülkenin adını soracak olursam beni **kara cahil** bir kız sanabilirler.” (K5., s. 21)

“Yapacak bir şeyi olmadığından **kendi kendine düşünmeye** devam etti.” (K5., s. 21)

“ ‘Yalnız, kediler yarasa yer mi acaba?’ diye düşünürken **uykusu gelmişti.**” (K5., s. 21)

“Alis **uykuya dalmak** üzere iken **düş görmeye** başlamıştı.” (K5., s. 22)

“Bir an sonra **ayağa fırladı.**” (K5., s. 22)

“Fakat tavşan şöyle söyleyerek **gözden kayboldu.**” (K5., s. 22)

“Bu basit kurallardan birkaçını **aklına getirdi.**” (K5., s. 22)

“Biraz sonra daha fazla küçülmeyeceğini anlayarak bahçeye çıkmaya **karar verdi.**” (K5., s. 23)

“Alis sık sık kendi kendine böyle güzel **öğütler verirdi.**” (K5., s. 23)

“**Cin gibi maşallah**” (K5. Çocuk Dünyası Teması, Anlamak, Dinleme/İzleme Metni)

“**Altını üstüne getirmiş** evin” (K5. Çocuk Dünyası Teması, Anlamak, Dinleme/İzleme Metni)

“**Dilinden bal akar**” (K5. Çocuk Dünyası Teması, Anlamak, Dinleme/İzleme Metni)

“**Göz kırpar**” (K5. Çocuk Dünyası Teması, Anlamak, Dinleme/İzleme Metni)

“Çocuk sevinçle **ellerini çırparak** ‘Ah, tabi var, gelsene!’ dedi ve **kollarını iki yanına açtı.**” (K5. Çocuk Dünyası Teması, Güneşin Uyuduğu Yer, Serbest Okuma Metni, s. 35)

“**Yüzünden düşen bin parça,** diye seslendi bakkalımız Salim Amca.” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Bilmeyen Var mı, s. 40)

“Tam **içimden,** ‘Söylemesi kolay, haydi oku da göreyim!’ diye **geçirmekteydim** ki Salim Amca başladı okumaya.” (K5., s. 40)

“**Göz açıp kapayınca** kadar on kıta şiiri **sular seller gibi okudu.**” (K5., s. 40)

“Hatta o okurken kırtasiyeci Mehmet Amca çıkıp **eşlik etmesin** mi?” (K5., s. 40)

“Babaannem örgüsüne **ara vermeden** tamamladı kıtayı.” (K5., s. 41)

“Omuzlarım yer çekimine **yenik düşmüş**, doğru dedemin yanına vardım.” (K5., s. 42)

“Bakın bu sefer kim **koştu imdadıma**.” (K5., s. 42)

“Amma **hava attınız** canım!” (K5., s. 43)

“En başta sorduğum sorumu **geri alıyorum** ve düzeltiyorum:” (K5., s. 43)

“**Nazar** mı **değdi** göklerden, ne?” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Mustafa Kemal’in Kağnısı, s. 49)

“19 Mayıs 1919’da Mustafa Kemal ve arkadaşlarının Samsun’da başlattığı mücadele ile özgürlüğümüzü **elde ettik**.” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, 15 Temmuz, s. 54)

“Aradan yüz yıl geçmeden barış içinde yaşadığımız ülkemizde, 15 Temmuz 2016 gecesi hain bir saldırıya **maruz kaldık**.” (K5., s. 54)

“15 Temmuz’da umutlarımız, hayallerimiz, özgürlüğümüz **elimizden alınmak** istendi.” (K5., s. 55)

“Kimimiz ise kardeşiyle birlikte **şehadet şerbetini içti**.” (K5., s. 55)

“Osmanlı İmparatorluğu, Birinci Dünya Savaşı’ndan **yenik çıkar** ve ülkenin dört bir yanında düşman işgalleri başlar.” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Küçük Ağa, Serbest Okuma Metni, s. 64)

“Onun vaazları bölge halkının direniş hareketlerine **karşı çıkmasına sebep olur**.” (K5., s. 64)

“Fakat geçmişte yaptıkları kendisi için **tehlike oluşturacağından** sakallarını kesip **tanınmayacak bir hâle gelir** ve yeni bir isimle **ortaya çıkar**.” (K5., s. 64)

“İstanbullu Hoca Akşehir’i terk ettikten sonra eşi Emine, oğulları Mehmet’i **dünyaya getirir**.” (K5., s. 64)

“Mehmet’in **üstüne atılmak**, kollarına alıp **bağrına bastırmak**, istediği hâlde, karşı karşıya gelince **donup kalmış**, bütün adaleleri kaskatı kesilmişti.” (K5., s. 65)

“**Nefes alamıyordu**.” (K5., s. 65)

“Küçük Ağa’nın heyecanı azalmamış fakat **dili çözülür** gibi olmuştu.” (K5., s. 65)

“Mehmet korkmaya bile **fırsat vermeyen** bir şaşkınlık içindeydi.” (K5., s. 65)

“Küçük Ağa **boğazı düğümlenmiş**, gözleri yana yana, onu öptü, öptü, belki yüzlerce defa öptü; içine sindirmek isteyen bir hırsla öptü.” (K5., s. 65)

“Mehmet bir parça **kendine gelmiş, dudaklarını büzmeye** başlamıştı.” (K5., s. 65)

“Bu fotoğraf çekirme hadisesinden sonra Küçük Ağa’nın kalbini de kafasını da **allak bullak eden** değişiklikler oldu.” (K5., s. 66)

“Açık ve dürüst bir **hâl çaresine başvurmamadan** sonra **araya girmesi**, Emine’yi benimsemeye devam etmesi günah değil miydi?” (K5., s. 66)

“O, bu sallantı içinde **süzülüp dururken** durumu büsbütün zorlaştıran bir değişiklik oldu ve haftalarca **yolunu beklediği** Mehmet günde iki defa sokağa çıkmaya başladı, böylece de Küçük Ağa’nın kafasında buhranını ağdalaştıran soru çengelleniverdi.” (K5., s. 66)

“Yavrucağın anası **hastalığa tutulmuş**, yatar; **günleri sayılı** tazeciğın.” (K5., s. 66)

“İşte o zaman Küçük Ağa tam **deliye döndü** ve Emine’yi **yanına almak** için çılgın bir **hırsla kapıldı.**” (K5., s. 66)

“Aynı gün telgrafhaneye gitti ve iki saatten fazla uğraşarak Doktor Haydar Bey’i aradı, sonunda da onu Polatlı’da buldu; ne olursa, **ne pahasına olursa olsun**, hemen gel, diye yalvardı.” (K5., s. 66)

“Ve haftanın içinde pırıl pırıl bir cuma sabahı Eminecik **hakkin rahmetine kavuştu.**” (K5., s. 67)

“Böyle yaparsanız hemen avcının **eline geçersiniz.**” (K5. Erdemler Teması, Güvercin, s. 72)

“Böylece **izimizi kaybettirmiş** oluruz.” (K5., s. 73)

“Başkanlarının bu sözleriyle kurtulacaklarına inanan güvercinler hemen **yön değiştirerek** şehrin üstünden uçmaya başlamışlar.” (K5., s. 73)

“Güvercinlerin başkanı **başlarından geçen** olayı anlattıktan sonra:” (K5., s. 73)

“Başkan, bu duruma **karşı çıkarak:**” (K5., s. 73)

“İşe benden başlarsan yorulup **işi bırakabilirsin.**” (K5., s. 73)

“Tüm güvercinler sevinç **çıgıllıkları atmaya** başlamışlar.” (K5., s. 73)

“Sizin alkışınız **can verir** bize,” (K5. Erdemler Teması, Karagöz ile Hacivat, s. 78)

“Karagöz’üm insan önce bir **selam verir**, sende hiç incelik yok!..” (K5., s. 78)

“Dönerken **yorgunluk çıkarmak** üzere Karagöz’üme uğrayayım dedim.” (K5., s. 79)

“Az kaldı **gözümü çıkarıyordu.**” (K5., s. 81)

“Kendi **işime bakarım.**” (K5., s. 81)

“Vaktiyle testi ve çanak çömlek imal edilen kasabalardan birinde, uzun yıllar bu meslekte çalışan bir çırak, kalfa olup artık kendi başına bir dükkân açmayı **arzu eder** olmuş.” (K5. Erdemler Teması, Püf Noktası, s. 88)

“Sen, demiş, daha bu işin **püf noktasını** bilmiyorsun, biraz daha **emek vermen** gerekiyor.” (K5., s. 88)

“Kalfa bir türlü bu çatlamların **önüne geçemez.**” (K5., s. 88)

“Bu toplantıda, o gün yapılacak işler ve genel iş planı **gözden geçirilir.**” (K5. Bilim ve Teknoloji Teması, Uzayda Bir Gün, s. 104)

“Çünkü, banyodan çevreye saçılan su damlaları uzay aracının sistemlerine **zarar verebilir.**” (K5., s. 106)

“Uzay İstasyonu’nda yorucu bir gün daha **sona erdi.**” (K5., s. 107)

“**Ağzımın suyu aktı.**” (K5. Bilim ve Teknoloji Teması, Sarımsak Soslu Makarna, s. 112)

“Tabaktaki dumanı üstünde makarnadan yayılan sıcak hava, güzel kokuların yayılmasına **katkıda bulunur** ve koku algısını artırır.” (K5., s. 113)

“Görme, işitme, dokunma, koku ve tat alma duyuları aracılığıyla, çevremizdeki dünyanın **farkına varırız.**” (K5., s. 113)

“**Hoşumuza giden** bir şey yediğimiz zaman, dil ve burun tarafından algılanıp beyne iletilen yiyeceğin tadı zevk duygusu yaratır.” (K5., s. 113)

“Dilin üstündeki **tat almaya** yarayan tat tomurcukları, çeşitli tatları **ayırt eder.**” (K5., s. 113)

“Ve ben ne yazık ki ondan haberdar değildim; dünyanın **el üstünde tuttuğu** bu bilim adamı, üstelik Yale (Yeyl) Üniversitesindeki görevini artık Türkiye merkezli yürütüyordu.” (K5. Bilim ve Teknoloji Teması, Bir Dâhiyle Konuşmak, s. 118)

“**Şansım yaver gitti** ve Yale’e gitmeden önce, dönem dönem öğrencilerini takip etmek

için ABD'ye gidiyor, onunla telefonla görüşerek randevulaştık.” (K5., s. 118)

“Oktay Sinanoğlu, dünyada bir Türk bilim adamı olarak kendini kabul ettirmenin ötesinde ürettiği teoriler, çözdüğü kuramlarla **çığır açmış** birisi.” (K5., s. 118)

“Bilimsel alanda yaptığı son derece önemli işler dışında **hayatını** eğitimin Türkçe yapılmasının önemine ve Türk kimliğinin **hak ettiği yere gelmesine adıyor.**” (K5., s. 119)

“Ünlü Türk kaptanı Kara Memiş **esir düşmüştü.**” (K5. Millî Kültür Teması, Forsa, s. 138)

“İhtiyarlayınca, çiftçi onu **azat etti.**” (K5., s. 138)

“**Gözlerine inanamadı.**” (K5., s. 138)

“**Kanaat getirmek** için elini ısırды, yerden sivri bir taş parçası aldı, alnına vurdu.” (K5., s. 138)

“**Gözlerinden yaşlar akıyordu.**” (K5., s. 139)

“O uyanırken donanma, burnun arkasından birdenbire çıkmış olacaktı. Sevinçten, hayretten **dizlerinin bağı çözüldü.**” (K5., s. 139)

“Bir **çığlıktır koptu.** ‘Bey’e **haber verin!** Bey’e haber verin!’ diye bağırişiyorlardı.” (K5., s. 140)

“**Şehit olursam** bunu üzerime örtün!” (K5., s. 140)

“Parmakların yerleştirildiği yedi ses deliği bulunmaktadır. Bu deliklerden altısı önde ve biri de arkada **yer alır.**” (K5. Millî Kültür Teması, Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor, s. 148)

“En çok **saygı duyduğu** kişi de sarayın Mimarbaşı olan ak sakallı Koca Sinan’dı.” (K5. Millî Kültür Teması, Çocuk Doğru Söyledi, Serbest Okuma Metni, s. 157)

“Taht odası boşalınca Padişah, çoğu zaman yaptığı gibi Mimar’a **yanında yer gösterdi.**” (K5., s. 157)

“Tam **el çırpıp** sevinçli **haberi vermek** için lalasını çağıracağı sırada Sinan, Padişah’ı durdurdu.” (K5., s.158)

“Hele Süleymaniye ile **boy ölçüşebilecek** bir yer düşünemiyorum artık.” (K5., s. 158)

“Birden Selimiye oraya konmuş gibi, bütün görkemiyle **canlandı gözünde.**” (K5.,

s. 158)

“Ne olursa olsun **zora koşmak** yoktu.” (K5., s. 158)

“Böylece uzun çalışmalardan sonra, usta Mimar, düşünü gerçekleştirmiş; yıllar önce **gözüne kestirdiği** tepeyi ulu bir yapıyla ölümsüzleştirmişti.” (K5., s. 158)

“Hepsi de **el birliğiyle** gerçekleştirdikleri yapıyı övünle **seyre koyuldular.**” (K5., s. 158)

“ocuk **gözlerini kısarak** baktığı camiye parmağıyla gösterdi.” (K5., s. 159)

“O ana kadar **sesi çıkmayan** bütün ustalar, işçiler.” (K5., s. 159)

“Sinan, **elini kaldırarak** konuşanları susturdu.” (K5., s. 159)

“Adamlar bir **anlam veremedikleri** bu işi Sinan’ın buyruğu ile yaptılar.” (K5., s. 159)

“Ustalar, o zaman, Sinan’a **hak verdiler.**” (K5., s. 159)

“Orada bir kelebek veya iekli bir dala konmuş bir kuş resmine **dalar giderdim.**” (K5. Okuma Kültürü Teması, Okuma Kitaplarım, s.165)

“İmtihanların başlayacağı günleri **hayal ederdim.**” (K5., s. 165)

“Güreş, bir zamanlar “Türk gibi kuvvetli” sözüyle Türk gücünü nasıl **dünyaya yaymış** ve tanıtmışsa cirit oyunu da Türk yiğitlerinin binicilikteki hünerinin, evikliğinin, cesurluğunun sembolü olmuştur.” (K5. Sağlık Spor Teması, Anadolu’nun Cirit Oyunları, s. 194)

“Neredeyse **kan dökülecek**, yiğitler **birbirine girecek.**” (K5., s. 194)

“Aramızda bir anlaşmazlık oldu, yiğitlerimiz bunu **onur meselesi yaptılar.**” (K5., s. 195)

“Sopaları, kim kime daha çok **isabet ettirirse** o taraf yenmiş sayılsın.” (K5., s. 195)

“Cirit başladığı zaman, dizilerden bir atlı, atımı **ileri sürer.**” (K5., s. 195)

“Buna öteki diziden başka bir atlı karşı çıkar, ilk çıkan atlı, karşındaki atlıya sopasını fırlatır ve hemen dizginleri **geri çevirir**, öteki onu kovalar ve sopasını atar, derken karşıdan bir ikincisi onu karşılar.” (K5., s. 195)

“Böylece cirit bir düzen içinde **sürer gider.**” (K5., s. 195)

“Diziler teker teker **meydana çıktıktan** sonra, değneğini en çok isabet ettiren taraf

galip sayılır.” (K5., s. 195)

“Top tüfek **icat edilmeden** önce, savaşlarda en etkin silah kuşkusuz, sipahi denilen atlı savaşçıların ya da bir başka deyişle süvarilerin ellerindeki mızrak ve gürzlerdi.” (K5., s. 195)

“Kişisel temizliğinize ve bakımınıza **özen gösterin.**” (K5. Sağlık Spor Teması, Sağlıklı Yaşıyorum, s. 202)

“Bu da birçok hastalığa **yol açar.**” (K5., s. 203)

“Kişisel bakım yaparak kendimize ve çevremize **saygı göstermiş** oluruz.” (K5., s. 203)

“**Ateş alsın** büklüm büklüm pazındaki kudret.” (K5. Sağlık Spor Teması, Cazgır, s. 208)

“**Dile gelsin** Yusuf’un, Aliçö’nün hatırası.” (K5., s. 208)

“Davran bre pehlivan ha **ömrüne bereket.**” (K5., s. 208)

“Komşuları **hatır sormaya** geliyorlar.” (K5. Sağlık Spor Teması, Hasta, Serbest Okuma Metni, s. 216)

“Benim kendi **başımдан geçti.**” (K5., s. 216)

“Yoklayıcıları ile konuştuğça Tevfik Efendi açılıyor, inlemesi kesiliyor, artık **gözlerini süzmesi, burnundan soluması** kalmıyor.” (K5., s. 216)

“Biraz **rahat ettin** mi?” (K5., s. 217)

“Yorgan bile **ağır geliyor.**” (K5., s. 217)

“ ‘Bak bugün gene **başım çatıyor,** ayakta zor geziyorum.’ demeye başladı.” (K5., s. 217)

“**Haber alamamış,** alıp da gelememiş olanlar rast geldikçe soruyor, o da **nazlarını yapıyor,** anlatıyor, kırıttıyor, dinleyenler de:” (K5., s. 217)

“Kızılıcıktan, kuşburnudan, nardan, gülden şurup-şerbet yapılır, hepsi de aromasız, katkısız şifa niyetine içilir, bir kenara **not ediniz.**” (K5. Doğa ve Evren Teması, Reçete, s. 229)

“Baharda bunu iyicene coşturuyor, pek canlı biçimde **gözler önüne seriyor,** insanoğluna da **yol gösteriyor.**” (K5., s. 229)

“Bazen bir akıntıya kapılıyor, denizin içinde **yer değiştiriyordum.**” (K5. Doğa ve Evren Teması, Kar Tanesinin Serüveni, s. 234)

“O zaman kıyılara çarpıp **geri dönüyorduk.**” (K5., s. 234)

“Milyonlarca damlacık **buhar olmuş**, denizden ayrılmış, gökyüzüne tırmanıyorduk.” (K5., s. 235)

“**Tir tir titremeye** başladık.” (K5., s. 236)

“Şimdi de yeni bir **merak sarmıştı** beni.” (K5., s. 236)

“Devrilmeyeyim diye bir de **destek verdi** böğrüme.” (K5. Doğa ve Evren Teması, Ben Bir Çınar Ağacıydım, Serbest Okuma Metni, s. 246)

“**Geriye çekilerek** uzun uzun baktı bana.” (K5., s. 246)

“İnsanlar pencerelerden bana baktıkça **yorgunluklarını gidereceklerdi.**” (K5., s. 246)

“Kimi kez **kahkahalar attığım** da oluyordu.” (K5., s. 246)

“Bunlara benzer her gelen böyle yaptıkça gövdem **delik deşik oldu.**” (K5., s. 247)

“O bıçak yaraları yüzünden **dişlerimi sıkıyordum.**” (K5., s. 247)

“**Canımın çıkmasına** iki parmaklık bir kabuk kalmıştı.” (K5., s. 247)

“Nice **çığlıklar attım.**” (K5., s. 247)

“O gün **can çekişerek** öldüm oracıkta.” (K5., s. 247)

8. Atasözleri

“**Dünya kimseye kalmaz.**” (K5. Erdemler Teması, Yunus Emre’den Seçmeler, Serbest Okuma Metni, s. 99)

“**Akıl akıldan üstün**” (K5. Okuma Kültürü Teması, Keramet Kavukta mı?, Serbest Okuma Metni, s. 189)

13. Adlar

13a. Kişi Adları

“**Affan** Dede’ye para saydım,” (K5. Çocuk Dünyası Teması, Çocukluk, s. 16)

“**Aliciğim** neyin var?” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Bilmeyen Var mı, s. 40)

“Yüzünden düşen bin parça, diye seslendi bakkalımız **Salim** Amca.” (K5., s. 40)

“Hatta o okurken kırtasiyeci **Mehmet** Amca çıkıp eşlik etmesin mi?” (K5., s. 40)

“Azıcık sabret **Sareciğim.**” (K5., s. 43)

“Yediyordu **Elif** kağnısını,” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Mustafa Kemal’in Kağnısı, s. 48)

“19 Mayıs 1919’da **Mustafa Kemal** ve arkadaşlarının Samsun’da başlattığı mücadele ile özgürlüğümüzü elde ettik.” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, 15 Temmuz, s. 54)

“Kurtuluş Savaşı’nda, Maraşlı Sütçü İmam’ı, İzmir’i işgal edenlere ilk kurşunu sıkan gazeteci **Hasan Tahsin**’i çıkararak bu bereketli topraklar, 15 Temmuz gecesi de darbecilere karşı ilk kurşunu sıkan **Ömer Halisdemir** gibi kahramanları tanıdı.” (K5., s. 54)

“**Yunus Emre**’den, **Mevlana**’dan, Hacı **Bektaş**’tan, Hacı **Bayram-ı Veli**’den, Pir Sultan **Abdal**’dan, Koca **Sinan**’dan beslenen bu toprağın evlatları, zalimlere karşı istiklali ve istikbali için direndi.” (K5., s. 55)

“Okuyacağınız metin **Tarık Buğra**’nın Küçük Ağa romanından alınmıştır, romandaki olaylar Kurtuluş Savaşı yıllarında Anadolu’da geçer.” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Küçük Ağa, Serbest Okuma Metni, s. 64)

“Hayatı tehlikeye giren İstanbullu Hoca, birkaç gün içinde doğum yapacak eşi **Emine**’yi geride bırakmak zorunda kalarak Akşehir’i terk eder.” (K5., s. 64)

“İstanbullu Hoca Akşehir’i terk ettikten sonra eşi Emine, oğulları **Mehmet**’i dünyaya getirir.” (K5., s. 64)

“İstanbullu Hoca’nın eşi ve çocuğu ortada kalmasın diye Emine, Çarıklı **Hasan** ile evlendirilir.” (K5., s. 64)

“Aynı gün telgrafhaneye gitti ve iki saatten fazla uğraşarak Doktor **Haydar** Bey’i aradı, sonunda da onu Polatlı’da buldu; ne olursa, ne pahasına olursa olsun, hemen gel, diye yalvardı.” (K5., s. 66)

“**Hacivat**: (Şiir söyleyerek gelir.)” (K5. Erdemler Teması, Karagöz ile Hacivat-İncelik, s. 78)

“**Karagöz**: (Sahnenin köşesinden) Hacivat ne bağırıyorsun?” (K5., s. 78)

“Prof. **Oktay Sinanoğlu** ile 1997 yılında tanıştım, gazetecilik yapıyordum ve bir dergide kendisiyle bilim dünyası hakkında yapılan bir söyleşiyi okumuştum.” (K5. Bilim ve Teknoloji Teması, Bir Dâhiyle Konuşmak, s. 118)

“Ünlü Türk kaptanı Kara **Memiş** esir düşmüştü.” (K5. Millî Kültür Teması, Forsa, s. 138)

“**Turgut** musun?” (K5., s. 140)

“Tamburi **Cemil** Bey Enstrümanları Anlatıyor” (K5. Millî Kültür Teması, Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor, s. 146)

“Kanuni Sultan **Süleyman** öldüğünde Osmanlı ülkesi en görkemli dönemini yaşıyordu.” (K5. Millî Kültür Teması, Çocuk Doğru Söyledi, Serbest Okuma Metni, s. 157)

“Kanuni’nin yerine başa geçen oğlu II. **Selim’in** en çok hoşlandığı şey, sarayına bilginleri, şairleri toplayıp onlarla sohbet etmektir.” (K5., s. 157)

“En çok saygı duyduğu kişi de sarayın Mimarbaşı olan ak sakallı Koca **Sinan’dı.**” (K5., s. 157)

“Ölen kardeşim Şehzade **Mehmet’in** anısına babamın yaptırdığı Şehzadebaşı Camisi’nin karşısına babam için ulu Süleymaniye’yi yaptım.” (K5., s. 157)

“Çıksın **Bekir, Osman, Mestanoğlu, Dülger Ahmet.**” (K5. Sağlık Spor Teması, Cazgır, s. 208)

“Dile gelsin **Yusuf’un, Aliço’nun** hatırası.” (K5., s. 208)

“Maliye Veznesi’nden **Tevfik** Efendi, banka önünde vezne arabasından inerken nasıl oldu ise ayak bileğini incitmiş, iki gündür hasta, evde yatıyor.” (K5. Sağlık Spor Teması, Hasta, Serbest Okuma Metni, s. 216)

“**Şahver** Hanım, erkek incir yaprağı, diyor.” (K5., s. 217)

13b. Yer Adları

“19 Mayıs 1919’da Mustafa Kemal ve arkadaşlarının **Samsun’da** başlattığı mücadele ile özgürlüğümüzü elde ettik.” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, 15 Temmuz, s. 54)

“Kurtuluş Savaşı’nda, **Maraşlı** Sütçü İmam’ı, **İzmir’i** işgal edenlere ilk kurşunu sıkan gazeteci Hasan Tahsin’i çıkararak bu bereketli topraklar, 15 Temmuz gecesi de darbecilere karşı ilk kurşunu sıkan Ömer Halisdemir gibi kahramanları tanıdı.” (K5., s. 54)

“**Ankaralı** bir köylü, **Erzurumlu** bir delikanlı, torunlarının büyümesini bekleyen

dedeler, çocuklar...” (K5., s. 55)

“Okuyacağınız metin Tarık Buğra’nın Küçük Ağa romanından alınmıştır, romandaki olaylar Kurtuluş Savaşı yıllarında **Anadolu’da** geçer.” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Küçük Ağa, Serbest Okuma Metni, s. 64)

“Romanın ana kahramanı **İstanbul** Hoca da direnişe karşı olanlardandır.” (K5., s. 64)

“İstanbul Hoca, **Akşehir’e** imam olarak görevlendirilmiştir.” (K5., s. 64)

“Aynı gün **telgrafhaneye** gitti ve iki saatten fazla uğraşarak Doktor Haydar Bey’i aradı, sonunda da onu **Polatlı’da** buldu; ne olursa, ne pahasına olursa olsun, hemen gel, diye yalvardı.” (K5., s. 66)

“**Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Fakültesinin** devlet dairesini andıran koridorlarından odasına ilerlerken merak içindeydim. Heyecanın içinde biraz korku olan bir merak...” (K5. Bilim ve Teknoloji Teması, Bir Dâhiyle Konuşmak, s. 118)

“**Edremitli.**” (K5. Millî Kültür Teması, Forsa, s. 139)

“Koca Sinan, o günlerde **İstanbul** yöresinde, bir köprünün yapımı ile uğraşıyordu.” (K5. Millî Kültür Teması, Çocuk Doğru Söyledi, Serbest Okuma Metni, s. 157)

“Ölen kardeşim Şehzade Mehmet’in anısına babamın yaptırdığı **Şehzadebaşı Camisi’nin** karşısına babam için ulu **Süleymaniye’yi** yaptın.” (K5., s. 157)

“Ustalık dönemimin yapısıysa **Selimiye** olacak.” (K5., s. 157)

“**Edirne’ye** Devletlim!” (K5., s. 158)

“Edirne’deyken **Meriç** boyundan, dümdüz oviden, hep o tepeye bakardı.” (K5., s. 158)

“**Kars’ta, Erzurum’da** düzenlenen şenlik ve yarışmalarda cirit oyunları başta gelir.” (K5. Sağlık Spor Teması, Anadolu’nun Cirit Oyunları, s. 195)

“Her yıl **Konya’da** eylül ayında yapılan “Geleneksel Türkiye Cirit Oyunları Yarışması”nı on binlerce kişi izler, yarışlarda derece alanlara ödülleri verilir.” (K5., s. 195)

“**Maliye Veznesi’nden** Tevfik Efendi, banka önünde vezne arabasından inerken nasıl oldu ise ayak bileğini incitmiş, iki gündür hasta, evde yatıyor.” (K5. Sağlık Spor Teması, Hasta, Serbest Okuma Metni, s. 216)

“**Kırlara** çıkınız, kuzukulağı, yemlik, madımak toplayınız.” (K5. Doğa ve Evren

Teması, Reçete, s. 228)

13ç. Lakaplar

“Kurtuluş Savaşı’nda, Maraşlı **Sütçü İmam**’ı, İzmir’i işgal edenlere ilk kurşunu sıkan gazeteci Hasan Tahsin’i çıkaran bu bereketli topraklar, 15 Temmuz gecesi de darbecilere karşı ilk kurşunu sıkan Ömer Halisdemir gibi kahramanları tanıdı.” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, 15 Temmuz, s. 54)

“Yunus Emre’den, Mevlana’dan, Hacı Bektaş’tan, Hacı Bayram-ı Veli’den, Pir Sultan Abdal’dan, **Koca Sinan**’dan beslenen bu toprağın evlatları, zalimlere karşı istiklali ve istikbali için direndi.” (K5., s. 55)

“O, artık İstanbullu Hoca değil, “**Küçük Ağa**” dır.” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Küçük Ağa, Serbest Okuma Metni, s. 64)

“Ünlü Türk kaptanı **Kara Memiş** esir düşmüştü.” (K5. Millî Kültür Teması, Forsa, s. 138)

“En çok saygı duyduğu kişi de sarayın Mimarbaşı olan ak sakallı **Koca Sinan**’dı. Padişah onu “**Aksakal**” diye çağırırdı.” (K5. Millî Kültür Teması, Çocuk Doğru Söyledi, s. 157)

“İstanbullu Hoca’nın eşi ve çocuğu ortada kalmasın diye Emine, **Çarıklı Hasan** ile evlendirilir.” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Küçük Ağa, Serbest Okuma Metni, s. 64)

13d. Diğer

13d5. Aile İçindeki Kişilere ve Yakın Çevreye Hitap Edilen Adlar

“**Kızım**la iki **torunumun** evden çıkmasını bekliyorum.” (K5. Çocuk Dünyası Teması, Oyuncak, s. 10)

“Affan **Dede**’ye para saydım,” (K5. Çocuk Dünyası Teması, Çocukluk, s. 16)

“Bazen anlıyorum

Bazen anlamıyorum

Annemi

Babamı

Ninemim” (K5. Çocuk Dünyası Teması, Anlamak, Dinleme/İzleme Metni)

“Bir **dedem**

Açık insan” (K5. Çocuk Dünyası Teması, Anlamak, Dinleme/İzleme Metni)

“Yüzünden düşen bin parça, diye seslendi bakkalımız Salim **Amca.**” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Bilmeyen Var mı, s. 40)

“Hatta o okurken kırtasiyeci Mehmet **Amca** çıkıp eşlik etmesin mi?” (K5., s. 40)

“Mehmet... **Emmi.**” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Küçük Ağa, Serbest Okuma Metni, s. 65)

“Ölen **kardeşim** Şehzade Mehmet’in anısına **babamın** yaptırdığı Şehzadebaşı Camisi’nin karşısına babam için ulu Süleymaniye’yi yaptın.” (K5. Millî Kültür Teması, Çocuk Doğru Söyledi, Serbest Okuma Metni, s. 157)

15. Halk Şiiri

15e. İlahiler

“Ben gelmedim **dava için,**

Benim işim sevi için,

Dostun evi gönüllerdir,

Gönüller yapmağa geldim.” (K5. Erdemler Teması, Yunus Emre’den Seçmeler, Serbest Okuma Metni, s. 99)

15ğ. Alkışlar

“Sana **kolay gelsin** baba.” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Bilmeyen Var mı, s. 43)

“Canı, cananı, bütün varımı alsın da Hüda,

Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Bilmeyen Var mı, s. 43)

“**Ruhları şad olsun.**” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, 15 Temmuz, s. 55)

“**Güle güle kullan, başında paralansın!**” (K5. Erdemler Teması, Karagöz ile Hacivat-İncelik, s. 79)

“Anladık, **güle güle yak, otur da külüne bak!**” (K5., s. 80)

“**Eksik olma Karagöz’üm!**” (K5., s. 80)

“Güle güle oturunuz, içinden hiç çıkmayınız!” (K5., s. 80)

“Yakında biri yardım eder de çıkarır, siz merak etmeyin, **inşallah ötekini de çıkarırlar.**” (K5., s. 81)

“Canım, **senin canım sağ olsun.**” (K5. Sağlık Spor Teması, Hasta, Serbest Okuma Metni, s. 216)

“Neyse bununla **geçmiş olsun.**” (K5., s. 216)

“İnh, **eksik olmayınız**, size de rahatsızlık oldu...” (K5., s. 216)

“Geçer, **bir şeyciğin kalmaz inşallah!**” (K5., s. 217)

“ ‘Vah vah, **geçmiş olsun**, büyük kaza geçirmişsin.’ diyorlardı.” (K5., s. 217)

15i. Diğer

15i1.Koşma

“**Sen bizim dağları bilmezsin gülüm,**

Hele boz dumanlar çekilsin de gör.

Her haftası bayram, her günü düğün,

Hele yaylalara çıkılsın da gör.” (K5. Millî Kültür Teması, Anadolu Sevgisi, s. 134)

16. Sözlü Anlatımın Yardımcı Unsurları

16a. Jestler

“Sinan, **elini kaldırarak** konuşanları susturdu.” (K5., s. 159)

16b. Mimikler

“Kendisini zorlaya zorlaya, bozuk bir **gülümseyişle:**” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Küçük Ağa, Serbest Okuma Metni, s. 65)

“Emine içini parça parça eden utangaç bir **gülümseyişle:**” (K5., s. 67)

“Sinan’ı karşısında görünce Padişah **gülümseyerek:**” (K5. Millî Kültür Teması, Çocuk Doğru Söyledi, Serbest Okuma Metni, s. 157)

“Sinan **gülümseyerek** baktı yüzlerine:” (K5., s. 159)

“Yeşil yeşil **gülümsüyordum.**” (K5. Doğa ve Evren Teması, Ben Bir Çınar Ağacıydım,

Serbest Okuma Metni, s. 246)

17. Diğer

17a. Günlük Konuşma Sözlere

“Haydi **buyurun.**” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Bilmeyen Var mı, s. 42)

“Neysel efendim, **günaydın!**” (K5. Erdemler Teması, Karagöz ile Hacivat-İncelik, s. 78)

“**Hoş geldiniz, safa geldiniz,** keyifler nasıl? derler.” (K5., s. 79)

“Hah **aferin!**” (K5., s. 79)

“**Güle güle...**” (K5., s. 81)

“Uluslararası Uzay İstasyonu’na hepiniz **hoş geldiniz!**” (K5. Bilim ve Teknoloji Teması, Uzayda Bir Gün, s. 104)

17c. Sevgi-Saygı ve Hitap Sözlere

“Buyruğunuz başım üstündedir **Devletlim,** dedi.” (K5. Millî Kültür Teması, Çocuk Doğru Söyledi, Serbest Okuma Metni, s. 157)

4.5.3. Gösteri Sanatı ile İlgili Bulgular

B.II. Gösteri Sanatları

1. Halk Müziği

1ç. Halk Çalgıları

1ç1. Vurmalı Halk Çalgıları

“Bir zamanlar köy düğünlerini, **davulu** ile zurnası ile coşturan cirit oyunları Anadolu’nun kükrek sesi, yiğitlik, mertlik heyecanı, geleneksel seyirliğidir.” (K5. Sağlık, Spor Teması, Anadolu’nun Cirit Oyunları, s. 195)

“Vur ha vur, vur **davul,** dağları taşları titret.” (K5. Sağlık Spor Teması, Cazgır, s. 208)

1ç2. Üflemeli Halk Çalgıları

“**Ney** çalmak yerine ney üflemek ifadesi daha uygun bulunmaktadır. Ses çeşitlerine yani akorduna göre neylerin isimleri değişir: **Kız Ney, Mansur Ney, Şah Ney, Yıldız Ney, Bolahenk, Sipürde, Davud** gibi.” (K5. Millî Kültür Teması, Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor, s. 148)

“Bir zamanlar köy düğünlerini, davulu ile **zurnası** ile coşturan cirit oyunları Anadolu’nun kükrek sesi, yiğitlik, mertlik heyecanı, geleneksel seyirliğidir.” (K5. Sağlık Spor Teması, Anadolu’nun Cirit Oyunları, s. 195)

“Cümle âlem birikmiş işte davullu **zurnalı**.” (K5. Sağlık, Spor Teması, Cazgır, s. 208)

1ç3. Tezeneli Halk Çalgıları

“İnletir **cümbüşle saz** bu perdeyi.” (K5. Erdemler Teması, Karagöz ile Hacivat, s. 78)

“**Bağlama** Türk müziğinde yaygın olarak kullanılan telli bir enstrümandır. Halk arasında bağlamaya “**saz**” da denilmektedir.” (K5. Millî Kültür Teması, Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor, s. 146)

“Yörelere ve boyutlarına göre **kopuz, cura, çöğür, tambura, divan sazı** gibi değişik isimlerle tanınır.” (K5., s. 146)

1ç4. Yaylı Halk Çalgıları

“**Karadeniz Kemençesi**: Yaylı sazlarımızdandır. Karadeniz Bölgesi’nde yaygın olarak kullanılan **kemençenin, rebab-keman** türü yaylı enstrümanlar ile akraba olduğu sanılmaktadır.” (K5. Millî Kültür Teması, Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor, s. 147)

“**Klasik kemençe** ile karıştırılmasını önlemek amacıyla **Karadeniz kemençesi** ya da **Laz kemençesi** olarak da adlandırılmaktadır.” (K5., s. 147)

2. Halk Oyunları

2ç. Horon

“Folklorik bir halay türü olan **horon**, kemençe müziği eşliğinde oynanır.” (K5. Millî Kültür Teması, Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor, s. 147)

3. Halk Tiyatrosu

3b. Karagöz

“**Karagöz ile Hacivat-İncelik**” (K5. Erdemler Teması, s. 78-81)

4.5.4. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler Boyutu ile İlgili Bulgular

B.III. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler

1. Törenler, Kutlamalar ve Ritüeller

1b. Kutlamalar

1b1. Bayramlar

“19 Mayıs 1919’da Mustafa Kemal ve arkadaşlarının Samsun’da başlattığı mücadele ile özgürlüğümüzü elde ettik.” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, 15 Temmuz, s. 54)

1b5. Anma Günleri

“Aradan yüz yıl geçmeden barış içinde yaşadığımız ülkemizde, **15 Temmuz 2016** gecesi hain bir saldırıya maruz kaldık.” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, 15 Temmuz, s. 54)

1b7. Özel Günler

“Her yıl Konya’da eylül ayında yapılan “**Geleneksel Türkiye Cirit Oyunları Yarışması**”nı on binlerce kişi izler, yarışlarda derece alanlara ödülleri verilir.” (K5. Sağlık Spor Teması, Anadolu’nun Cirit Oyunları, s. 195)

1g. Nazar

“**Nazar mı değdi** göklerden, ne?” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Mustafa Kemal’in Kağnısı, s. 49)

2. Halk Hukuku

2a. Töre (Örf, Örnek: Evlenme Modellerine ve Enest Kurallarına Mutlak İtaat)

“**Açık ve dürüst bir hâl çaresine başvurmadıktan sonra araya girmesi, Emine’yi benimsemeye devam etmesi günah değil miydi?**” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Küçük Ağa, Serbest Okuma Metni, s. 66)

2ç. Halk Hukuku Uygulamaları

2ç5. Yardımseverlik

“İki gündür; tavuk suyuna çorba pişiyor, ihlamur kaynatılıyor, ayağını sade yağ ile ovup üstüne sıcak tülbent koyuyorlar. Havacıva muşambası yapıp sarıyorlar. Komşular içinde öyleleri var ki sabahleyin işlerine giderken uğramışlardı, akşamüstü gene

uğruyorlar.” (K5. Sağlık Spor Teması, Hasta, Serbest Okuma Metni, s. 216)

2ç6. Toplumsal Statü ve Farklılık Ölçütleri

“Kurtuluş Savaşı’nda, Maraşlı Sütçü **İmam**’ı, İzmir’i işgal edenlere ilk kurşunu sıkın **gazeteci** Hasan Tahsin’i çıkarın bu bereketli topraklar, 15 Temmuz gecesi de darbecilere karşı ilk kurşunu sıkın Ömer Halisdemir gibi kahramanları tanıdı.” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, 15 Temmuz, s. 54)

“Yunus Emre’den, Mevlana’dan, **Hacı** Bektaş’tan, **Hacı** Bayram-ı Veli’den, **Pir Sultan** Abdal’dan, Koca Sinan’dan beslenen bu toprağın evlatları, zalimlere karşı istiklali ve istikbali için direndi.” (K5., s. 55)

“Romanın ana kahramanı İstanbullu **Hoca** da direnişe karşı olanlardandır.” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Küçük Ağa, Serbest Okuma Metni, s. 64)

“İstanbul Hoca, Akşehir’e **imam** olarak görevlendirilmiştir.” (K5., s. 64)

“Büyük sevaba girersin **Ağa**.” (K5., s. 66)

“Aynı gün telgrafhaneye gitti ve iki saatten fazla uğraşarak **Doktor** Haydar **Bey**’i aradı, sonunda da onu Polatlı’da buldu; ne olursa, ne pahasına olursa olsun, hemen gel, diye yalvardı.” (K5., s. 66)

“O da **kumandanlarına** yalvarıp iki gün izin almıştı.” (K5., s. 67)

“**Başkanlarının** bu sözleriyle kurtulacaklarına inanan güvercinler hemen yön değiştirerek şehrin üstünden uçmaya başlamışlar.” (K5. Erdemler Teması, Güvercin, s. 73)

“**Prof.** Oktay Sinanoğlu ile 1997 yılında tanıştım, **gazetecilik** yapıyordum ve bir dergide kendisiyle bilim dünyası hakkında yapılan bir söyleşiyi okumuştum.” (K5. Bilim ve Teknoloji Teması, Bir Dâhiyle Konuşmak, s. 118)

“Ünlü Türk **kaptanı** Kara Memiş esir düşmüştü.” (K5. Millî Kültür Teması, Forsa, s. 138)

“Bir çığlıktır koptu. ‘**Bey**’e haber verin! **Bey**’e haber verin!’ diye bağırişiyorlardı.” (K5., s. 140)

“**Tamburi** Cemil **Bey** Enstrümanları Anlatıyor” (K5. Millî Kültür Teması, Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor, s. 146)

“Günümüzde yaşayan en büyük **neyzen** Niyâzi Sayın’dır.” (K5., s. 148)

“Kanuni **Sultan** Süleyman öldüğünde Osmanlı ülkesi en görkemli dönemini yaşıyordu.” (K5. Millî Kültür Teması, Çocuk Doğru Söyledi, Serbest Okuma Metni, s. 157)

“Kanuni’nin yerine başa geçen oğlu II. Selim’in en çok hoşlandığı şey, sarayına **bilginleri, şairleri** toplayıp onlarla sohbet etmektir.” (K5., s. 157)

“En çok saygı duyduğu kişi de sarayın **Mimarbaşı** olan ak sakallı Koca Sinan’dır.” (K5., s. 157)

“**Padişah** onu “Aksakal” diye çağırırdı.” (K5., s. 157)

“Ölen kardeşim **Şehzade** Mehmet’in anısına babamın yaptırdığı Şehzadebaşı Camisi’nin karşısına babam için ulu Süleymaniye’yi yaptın.” (K5., s. 157)

“Ama **Sultan** Selim’in adıyla anılacak olan bu cami yaptıklarının en görkemlisi olmalı.” (K5., s. 157)

“Tam el çırpıp sevinçli haberi vermek için **lalasını** çağıracağı sırada Sinan, Padişah’ı durdurdu.” (K5., s. 158)

“Ama içlerinden biri, yaşlı bir **bahçıvan** toprağını vermemekte direndi.” (K5., s. 158)

“Caminin bittiği sabah, Mimar Sinan, bütün **ustalarını, işçilerini, ırgatlarını** avluda topladı.” (K5., s.158)

“Bahar yemişlerini satan **saticıların** sesleri, bağırışmaları duyulacaktı.” (K5. Okuma Kültürü Teması, Okuma Kitaplarım, s. 165)

“O kitaplarda temiz giyimli **köylüler**, babalar, başörtülü analar vardı.” (K5., s. 165)

“Gelir, **Hoca’ya** der ki:” (K5. Okuma Kültürü Teması, Keramet Kavukta mı?, Serbest Okuma Metni, s. 189)

“Çıksın Bekir, Osman, Mestanoğlu, **Dülger** Ahmet.” (K5. Sağlık Spor Teması, Cazgır, s. 208)

“Vur ha vur, vur davul, **baş pehlivan** havası.” (K5., s. 208)

“Davran bre **pehlivan** ha ömrüne bereket.” (K5., s. 208)

“**Eczacılar** o kadar aradılar, bulamadılar.” (K5. Sağlık Spor Teması, Hasta, Serbest Okuma Metni, s. 216)

“Şahver **Hanım**, erkek incir yaprağı, diyor.” (K5., s. 217)

2ç7. Akrabalık Tanımı ve Biçimi

“Biraz sonra **bacanağı** gelir.” (K5. Sağlık Spor Teması, Hasta, Serbest Okuma Metni, s. 217)

3. Halk Sporları

3a. Cirit

“Anadolu’nun geleneksel seyirlik oyunları arasında **cirit** oyunlarının yeri büyüktür.” (K5. Sağlık, Spor Teması, Anadolu’nun Cirit Oyunları, s. 194)

3b. Güreş

“**Güreş** gibi, cirit de millî ve geleneksel bir “ata sporu” sayılır.” (K5. Sağlık Spor Teması, Anadolu’nun Cirit Oyunları, s. 194)

“Yiğitler gelir **güreş** tutmaya göğsü armalı.” (K5. Sağlık Spor Teması, Cazgır, s. 208)

3ç. Nişan Alma (Ok, Mızrak, Taş, Sapan, Ateşli Silah vb.)

“**Sopaları, kim kime daha çok isabet ettirirse** o taraf yenmiş sayılsın.” (K5. Sağlık Spor Teması, Anadolu’nun Cirit Oyunları, s. 195)

“Top tüfek icat edilmeden önce, savaşlarda en etkin silah kuşkusuz, sipahi denilen atlı savaşçıların ya da bir başka deyişle süvarilerin ellerindeki **mızrak ve gürzlerdi**. Yayalar daha çok **ok atar, kılıç sallarlardı**.” (K5., s. 195)

“Elinde **lastik sapanı** bulunan bir çocuk geldi yanıma.” (K5. Doğa ve Evren Teması, Ben Biraz Çınar Ağacıydım, Serbest Okuma Metni, s. 246)

3ğ. Çocuk Oyunları ve Oyuncakları

3ğ1. Çocuk Oyunları

“**Aşık** oynardım. Hani şu koyunların bacaklarından çıkan kemik var ya, işte onunla.” (K5. Çocuk Dünyası Teması, Oyuncak, s. 11)

“Sonra **tahtadan kılıçlar, söğüt dalından atlar yapıp askercilik** oynardık.” (K5., s. 11)

“**Birdirbir** oynardık, **beştaş** oynardık, **köşe kapmaca** oynardık, **uzun eşek** oynardık.” (K5., s. 11)

“**Acı kavun denen bir bitki vardır. Onlara kibrit çöpü batırıp ayak, burun, kulak, boynuz takardık. Takardık da sözde inek yapardık**.” (K5., s. 11)

“Komşumuzun oğlunun **kurşun askerleri** vardı bir tek.” (K5., s. 11)

“Hatta bir keresinde kendi kendine oynadığı **kroket** oyununda hile yaptığı için kendisini tokatlamıştı.” (K5. Çocuk Dünyası Teması, Alis Harikalar Diyarında-Tavşanın Peşinden, s. 23)

3ğ2. Oyuncaklar

“En sevdiğim, **elektrikli tren.**” (K5. Çocuk Dünyası Teması, Oyuncak, s. 10)

“Trenden sonra **taş bebeği** alıyorum.” (K5., s. 10)

“Sonra **helikopteri** çalıştırıyorum.” (K5., s. 10)

“Gelen filan yoksa **treni** çalıştırıyorum, **bebeği** yürütüyorum, **helikopteri** uçuruyorum. Leğene su doldurup **oyuncak deniz motorunu** yüzdürüyorum pat pat pat!” (K5., s. 11)

“**Uçurtmam** bulutlardan yüce,

Zıpızplarım pırl pırlıdır.” (K5. Çocuk Dünyası Teması, Çocukluk, s. 16)

“Ne güzel dönüyor **çemberim;**” (K5., s. 16)

3h. Diğer

3h8. Atlı Polo

“**Atlı polo** oyunu bunlar arasındadır.” (K5. Sağlık Spor Teması, Anadolu’nun Cirit Oyunları, s. 195)

4.5.5. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalara Dair Bulgular

B.IV. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalar

4c. Halk İlaçları

“İki gündür; **tavuk suyuna çorba pişiyor, ıhlamur kaynatılıyor, ayağımı sade yağ ile ovup üstüne sıcak tülbent koyuyorlar. Havacıva muşambası yapıp sarıyorlar.**” (K5. Sağlık Spor Teması, Hasta, Serbest Okuma Metni, s. 216)

“Taze inek mayası olsa da sıcak sıcak üstüne vurulsa, birebirdir. Yahut **çiğ bal sürmeli. Üstüne de bolca karabiber kirli yapağı sarmalı. İki günde ne varsa çeker, alır.**” (K5., s. 216)

“İstersen **tülbendi** gene ıslatahım. Şahver Hanım, **erkek incir yaprağı**, diyor. **İşletir, uhunetini alır**, diyor.” (K5., s. 217)

“**Kızılıktan, kuşburnudan, nardan, gülden şurup-şerbet yapılır, hepsi de aromasız, katkısız şifa niyetine içilir**, bir kenara not ediniz.” (K5. Doğa ve Evren Teması, Reçete, s. 229)

10. Halk Mimarisi

10a. Konutlar ve Yapım Teknikleri

“Yolları toz, çamur, **evleri kerpiç**.” (K5. Millî Kültür Teması, Anadolu Sevgisi, s. 134)

“Evleri yüksek kurdular

Önlerinde **uzun balkon**” (K5. Doğa ve Evren Teması, Yüksek Evde Oturanın Türküsü, s. 222)

“Evleri yüksek kurdular

On bin basamak merdiven” (K5., s. 222)

“Ağaçların üstü, **çatılar**, avludaki tuvaletin kapısındaki su ibriği kar tutmuştu.” (K5. Doğa ve Evren Teması, Kar Tanesinin Serüveni, s. 234)

10d. Fırınlara ve Diğer Ekmek Pişirme Yerleri

“Ben o sevinçle eve gelirken **fırından** bir pide alayım dedim.” (K5. Erdemler Teması, Karagöz ile Hacivat-İncelik, s. 81)

10ğ. İbadethaneler

“Ülkemizi baştan başa sayısız **camiler, mescitler**, medreseler, kemerler, köprüler, saraylar, kervansaraylar, aşhaneler, hastaneler, hamamlarla donattın.” (K5. Millî Kültür Teması, Çocuk Doğru Söyledi, Serbest Okuma Metni, s. 157)

“Ölen kardeşim Şehzade Mehmet’in anısına babamın yaptırdığı **Şehzadebaşı Camisi’nin** karşısına babam için ulu **Süleymaniye’yi** yaptın.” (K5., s. 157)

“Ustalık dönemimin yapısıysa **Selimiye** olacak.” (K5., s. 157)

10h. Diğer

10h1. Saraylar

“Kanuni’nin yerine başa geçen oğlu II. Selim’in en çok hoşlandığı şey, **sarayına** bilginleri, şairleri toplayıp onlarla sohbet etmektir.” (K5. Millî Kültür Teması, Çocuk Doğru Söyledi, Serbest Okuma Metni, s. 157)

“Ülkemizi baştan başa sayısız camiler, mescitler, medreseler, kemerler, köprüler, **saraylar**, kervansaraylar, aşhaneler, hastaneler, hamamlarla donattın.” (K5., s. 157)

10h2. Çarşılar

“Efendim, başıma bir şapka almak için **çarşıya** gitmiştim.” (K5. Erdemler Teması, Karagöz ile Hacivat-İncelik, s. 79)

10h3. Kaleler/Hisarlar

“Gerçekten, **kalenin** karşısına bir donanma gelmişti.” (K5. Millî Kültür Teması, Forsa, s. 138)

10h6. Köprüler

“Koca Sinan, o günlerde İstanbul yöresinde, bir **köprünün** yapımı ile uğraşıyordu.” (K5. Millî Kültür Teması, Çocuk Doğru Söyledi, Serbest Okuma Metni, s. 157)

“Ülkemizi baştan başa sayısız camiler, mescitler, medreseler, kemerler, **köprüler**, saraylar, kervansaraylar, aşhaneler, hastaneler, hamamlarla donattın.” (K5., s. 157)

10h8. Medreseler/ Okullar

“Ülkemizi baştan başa sayısız camiler, mescitler, **medreseler**, kemerler, köprüler, saraylar, kervansaraylar, aşhaneler, hastaneler, hamamlarla donattın.” (K5. Millî Kültür Teması, Çocuk Doğru Söyledi, Serbest Okuma Metni, s. 157)

10h10. Diğer Halk Mimarisi Unsurları

“Ülkemizi baştan başa sayısız camiler, mescitler, medreseler, **kemerler**, köprüler, saraylar, **kervansaraylar**, **aşhaneler**, **hastaneler**, **hamamlarla** donattın.” (K5. Millî Kültür Teması, Çocuk Doğru Söyledi, Serbest Okuma Metni, s. 157)

“Maliye Veznesi’nden Tefvik Efendi, **banka** önünde vezne arabasından inerken nasıl oldu ise ayak bileğini incitmiş, iki gündür hasta, evde yatıyor.” (K5. Sağlık Spor Teması, Hasta, Serbest Okuma Metni, s. 216)

“Ağaçların üstü, çatılar, **avlundaki** tuvaletin kapısındaki su ibriği kar tutmuştu.” (K5. Doğa ve Evren Teması, Kar Tanesinin Serüveni, s. 234)

12. Halk Taşımacılığı

12a. Kara Taşımacılığı

“Maliye Veznesi’nden Tefvik Efendi, banka önünde **vezne arabasından** inerken nasıl oldu ise ayak bileğini incitmiş, iki gündür hasta, evde yatıyor.” (K5. Sağlık Spor Teması, Hasta, Serbest Okuma Metni, s. 216)

12b. Tekerlekli Araçlar

“Yediyordu Elif **kağnısını**,” (K5. MEB, Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Mustafa Kemal’in Kağnısı, s. 48)

“**Kağnılar** yollarda, yoncalar dizde...” (K5. MEB, Millî Kültür Teması, Anadolu Sevgisi, s. 134)

12d. Diğer

12d2. Gemi

“Kendini **gemiye** getiren askerlerle birlikte yürüdü.”(K5. Millî Kültür Teması, Forsa, s. 140)

12d4. Sandal

“Bir **sandala** koydular.” (K5. Millî Kültür Teması, Forsa, s. 140)

12d6. Uçak

“Günümüzde **uçakların** arkalarında bıraktıkları özel bir dumanla gökyüzünde şekiller ya da yazılar oluşturmasıyla da gökyüzü reklamcılığı yapıyor.” (K5. Bilim ve Teknoloji Teması, Jules Verne’den (Jul Vern) Geleceğe Dair, Serbest Okuma Metni, s. 129)

12d10. Kadirga

“**Kadırgaların**, yelkenlerin, küreklerin biçimine dikkat etti.” (K5. Millî Kültür Teması, Forsa, s. 138)

13. Halk Haberleşme Teknikleri

13ç. Mektup

“Hoca **mektubu** alır” (K5. Okuma Kültürü Teması, Keramet Kavukta mı?, Serbest Okuma Metni, s. 189)

13d. Diğer

13d1. Bilgisayar/ İnternet

“Ancak günümüzde çocuklar, dışarıda oynamak yerine **tablette**, telefonda ya da **bilgisayarda** oynuyorlar.” (K5. Sağlık Spor Teması, Sağlıklı Yaşıyorum, s. 203)

13d2. Telsiz

“Uzay İstasyonu’yla yeryüzü arasındaki **telsiz** bağlantısı sürekli olarak açıktır.” (K5. Bilim ve Teknoloji Teması, Uzayda Bir Gün, s. 104)

13d3. Telefon

“Şansım yaver gitti ve Yale’e gitmeden önce, dönem dönem öğrencilerini takip etmek için ABD’ye gidiyor, onunla **telefonla** görüşerek randevulaştık.” (K5. Bilim ve Teknoloji Teması, Bir Dâhiyle Konuşmak, s. 118)

“Ancak günümüzde çocuklar, dışarıda oynamak yerine tablette, **telefonda** ya da bilgisayarda oynuyorlar.” (K5. Sağlık Spor Teması, Sağlıklı Yaşıyorum, s. 203)

13d4. Radyo

“Bu tarihten yaklaşık otuz yıl sonra ilk kez haberler insanlara gazete dışında bir iletişim aracıyla, **radyoyla**, aktarılabilirdi.” (K5. Bilim ve Teknoloji Teması, Jules Verne’den (Jul Vern) Geleceğe Dair, Serbest Okuma Metni, s. 129)

13d5. Televizyon

“ ‘Türkçe eğitim yapılmazsa bilim olmaz.’ diyen Sinanoğlu, defalarca **televizyonlara** çıkmış, gazete ve dergi yazılarıyla gündeme gelmişti.” (K5. Bilim ve Teknoloji Teması, Bir Dâhiyle Konuşmak, s. 118)

13d6. Telgraf

“Aynı gün **telgrafhaneye** gitti ve iki saatten fazla uğraşarak Doktor Haydar Bey’i aradı, sonunda da onu Polatlı’da buldu; ne olursa, ne pahasına olursa olsun, hemen gel, diye yalvardı.” (K5. Millî Kültür ve Atatürk Teması, Küçük Ağa, Serbest Okuma Metni, s. 66)

14. Halk Tarım ve Hayvancılığı

14a. Ekincilik

“Ağın üzerine de cebinden çıkardığı **buğday tanelerini** serpiştirmiş.” (K5. Erdemler Teması, Güvercin, s. 72)

“Hele bir **ekinler ekilsin** de gör.” (K5. Millî Kültür Teması, Anadolu Sevgisi, s. 134)

“O sırada bir serin yel esmekte, yeşil **buğday tarlaları** bir o yana, bir bu yana salınmaktadır.” (K5. Doğa ve Evren Teması, Reçete, s. 228)

14c. Avcılık

“Avcının **bir elinde sopa diğer elinde de ağ varmış.**” (K5. Erdemler Teması, Güvercin, s. 72)

14ç. Hayvancılık

“Kağnılar yollarda, **yoncalar** dizde...” (K5. Millî Kültür Teması, Anadolu Sevgisi, s. 134)

“Bir **çoban** çocuğuna, birkaç **oğlak yavrusuna** rastlayacaksınız. Ne yapın edin **taze sağılmış keçi sütü** de içiverin.” (K5. Doğa ve Evren Teması, Reçete, s. 229)

14e. Diğer

14e1. Sebzeçilik/ Meyvecilik

“Ve güneş hafifçe çocuğun kollarına inerken bahçe şaşırdı, karıncalar şaşırdı, **ceviz ağacı, kiraz ağacı**, akasya ağacı şaşırdı, serçeler şaşırdı, papatya şaşırdı.” (K5. Çocuk Dünyası Teması, Güneşin Uyuduğu Yer, Serbest Okuma Metni, s. 35)

“**Bahar yemişlerini** satan satıcıların sesleri, bağırışmaları duyulacaktı.” (K5. Okuma Kültürü Teması, Okuma Kitaplarım, s. 165)

15. Halk Mutfağı

15a. Gıda Depolama Kültürü

15a1. Mevsimsel Yiyecek Saklama Biçimleri

“Aşağıya doğru inerken rafın birinden üzerinde “**Portakal reçeli**” yazan bir kavanoz yakaladı.” (K5. Çocuk Dünyası Teması, Alis Harikalar Diyarında-Tavşanın Peşinden, s. 21)

“Tadı vişneli pastaya, kremaya, hindi kızartmasına, karamelaya, **kiraz reçeline**, kızarmış tereyağlı ekmek karışımına benzeyen şişedeki suyun hepsini bitirdi.” (K5., s. 22)

“Şimdi hâlâ okutuluyor mu bilmiyorum; mesela ‘sobalarımızı ve **turşularımızı kurarız**, babam kömür alır, annem hırka örer vb.’ diye.” (K5. Doğa ve Evren Teması, Reçete, s. 228)

“Ihlamur, papatya, hatmi, adaçayı toplayıp kurutun. Kışın karlı günlerinde buğusu tüte tüte, pencere kenarına oturup bunlardan yapılan çayı içersiniz.” (K5., s. 229)

“Hatta bununla da yetinmeyip, o katmerli güllerden edinip, bir güzel **gül reçeli** kaynatınız.” (K5. Doğa ve Evren Teması, Reçete, s. 229)

4.5.6. El Sanatları Geleneği ile İlgili Bulgular

B.V. El Sanatları Geleneği

1. Geleneksel Meslekler

1h. Örücülük

“Babaannem **örgüsüne** ara vermeden tamamladı kıtayı.” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Bilmeyen Var mı, s. 41)

“Şimdi hâlâ okutuluyor mu bilmiyorum; mesela ‘sobalarımızı ve turşularımızı kurarız, babam kömür alır, annem **hırka örer** vb.’ diye.” (K5. Doğa ve Evren Teması, Reçete, s. 228)

1ö. Diğer

1ö2. Çömlekçilik

“Vaktiyle **testi** ve **çanak çömlek** imal edilen kasabalardan birinde, uzun yıllar bu meslekte çalışan bir çırak, kalfa olup artık kendi başına bir dükkân açmayı arzu eder olmuş.” (K5. Erdemler Teması, Püf Noktası, s. 88)

“Açar açmasına da yeni dükkânında güzel güzel yaptığı **testiler, küpler, vazolar, sürahiler** onca titizliğe ve emeğe rağmen orasından burasından yarılmaya, yer yer çatlamaya başlar.” (K5. Erdemler Teması, Püf Noktası, s. 88)

2. Giyim-Kuşam ve Süslenme

2a. Kadın Giyimi

2a10. Günlük Giyim

“Toprak gülümserdi **çarıklı** ayaklarına,” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Mustafa Kemal’in Kağnısı, s. 49)

2a12. Diğer

“O kitaplarda temiz giyimli köylüler, babalar, **başörtülü** analar vardı.” (K5. Okuma Kültürü Teması, Okuma Kitaplarım, s. 165)

2b. Erkek Giyimi

2b7. Günlük Giyim

“Küçük Ağa tam bir panik içinde ceplerini karıştırıyor, çakı, zincir, saat, para, **yelek** cebine kaçmış bir tabanca mermisi...” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Küçük Ağa, Serbest Okuma Metni, s. 65)

“Üzerimde **gecelik** var ya!..” (K5. Erdemler Teması, Karagöz ile Hacivat-İncelik, s. 78)

2b9. Mesleki Giyim

“**Kavuğu** niçin taşır?” (K5. Okuma Kültürü Teması, Keramet Kavukta mı?, Serbest Okuma Metni, s. 189)

2b10. Diğer

“Sırtına bir **kaftan** attılar, başına bir **kavuk** koydular.” (K5. Millî Kültür Teması, Forsa, s. 140)

“Kara, pala bıyıklı, sırmalı elbisesinin üzerine çelik zırhlar giymiş bir adamın karşısında durdu.” (K5. Millî Kültür Teması, Forsa, s. 140)

2c. Süslenme

2c1c. Kına

“**Kınalı** ellerinden bir yel geçirdi aralıksız,” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Mustafa Kemal’in Kağnısı, s. 49)

İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi’ne 2008 Tarihinden İtibaren Eklenen Unsurlar ile İlgili Bulgular

11. Türk Kahvesi Geleneği (2013)

“**Kahveler** içiliyor, konuşuluyor; sonra misafirler giderken Tevfik Efendi yeniden hasta.” (K5. Sağlık Spor Teması, Hasta, Serbest Okuma Metni, s. 216)

4.5.7. Değerlendirme (K5)

K5. 5. Sınıf Türkçe ders kitabı somut olmayan kültürel miras unsurları açısından incelenmiş olup kitapta “yaşayan insan hazineleri/geleneğin ustaları” ile ilgili bir bulguya yer verilmediği görülmüştür. “Sözlü gelenekler ve anlatımlar” unsurlarından efsanelere, fıkralara, deyimlere, atasözlerine, kişi adlarına, yer adlarına, lakaplara; halk şiiri başlığı altında yer alan alkışlara, ilahilere; sözlü anlatımın yardımcı unsurlarından jest ve mimiklere yer verilmiştir. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz aile içindeki kişilere ve yakın çevreye hitap edilen adlar, koşma, günlük konuşma sözleri, sevgi-saygı ve hitap sözleri de kitapta yer almıştır. Kitapta bu bölümle ilgili olarak mitlere, destanlara, masallara, halk hikâyelerine, küfürlere, yemin sözlerine, selamlaşma sözlerine, argo sözlere, sülâle adlarına; sözlü tarihe; halk şiiri unsurlarından ninnilere, manilere, türkülere, ağıtlara, destanlara, tekerlemelere, bilmecelere yer verilmediği görülmüştür.

Kitapta “gösteri sanatları” ile ilgili unsurlardan vurmali halk çalgıları, tezeneli halk çalgıları, üflemeli halk çalgıları, yaylı halk çalgıları, karagöz ve horona yer verilmiştir. Bu bölümle ilgili bulgu tespit edilemeyen unsurlar âşık müziği ve gösterimleri, tekke şiiri ve gösterimleri, anonim müzik ve gösterimleri, halay, zeybek, bar, köçek, köy seyirlik oyunları, kukla, ortaoyunu, pandomim ve meddahtır.

“Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler” ile ilgili kitapta yer alan unsurlar bayramlar, anma günleri, özel günler, töre, nazar, yardımseverlik, toplumsal statü ve

farklılık ölçütleri, akrabalık tanımı ve biçimi, cirit, güreş, nişan alma, çocuk oyunları ve oyuncaklardır. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz atlı polo unsurunun da kitapta yer aldığı görülmüştür. Bu bölümle ilgili bulgu tespit edilemeyen unsurlar geçiş törenleri, panayırlar, festivaller, yıl dönümleri, kandiller, ziyaret yerleri ve adak-kurban uygulamaları, sihir-büyü, fal-kehanet, rüya, bolluk ve bereket ritüelleri, uğur, gelenek, görenek, kan davası, namus davası, yemin, and içme ve sözünde durma, konuk ağırlama, bilek güreşi, boğa güreşleri, deve güreşleri, horoz döğüşleri ve köpek döğüşleridir.

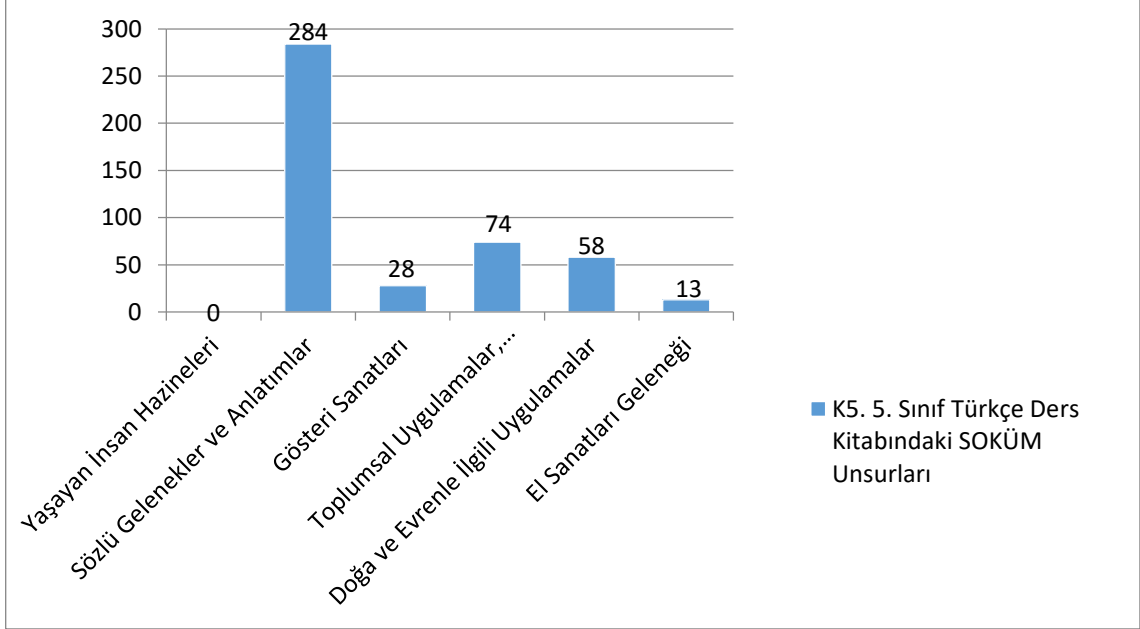
“Doğa ve evrenle ilgili uygulamalar” başlığı altında kitapta yer alan unsurlar halk ilaçları, konutlar ve yapım teknikleri, fırınlar ve diğer ekmek pişirme yerleri, ibadethaneler, kara taşımacılığı, tekerlekli araçlar, mektup, ekincilik, avcılık, hayvancılık ve mevsimsel yiyecek saklama biçimleridir. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz saraylar, çarşılar, kaleler/hisarlar, köprüler, medreseler/okullar, diğer halk mimarisi unsurları, gemi, sandal, uçak, kadirga, bilgisayar/internet, telsiz, telefon, radyo, televizyon, telgraf ve sebzeçilik/meyvecilik unsurlarının da kitapta yer aldığı görülmüştür. Bu bölümle ilgili bulgu tespit edilemeyen unsurlar mitik, şamanik, kozmogonik, eskatolojik halk inanışları, dünya ve evrenin yaratılışı ile ilgili bilgi ve inançlar, kıyamet, ocaklar ve tedavi yöntemleri, halk hekimleri, sınıkçılar, halk botaniği, halk baytarlığı ve zoolojisi, halk takvimi ve meteorolojisi, halk biyolojisi, halk matematiği, halk ekonomisi, ev içi mimari ve dekorasyon, hayvan barınakları ve samanlıklar, yiyecek-içecek depoları, kulübeler, çamaşırhane ve yunaklar, çeşmeler, kızaklı araçlar, ırmak, göl ve deniz taşımacılığı, haberci/ulak, hayvan kullanımı, simge eşya, toplayıcılık, balıkçılık, saklama mekânları, yerel bilgi ve becerilerle üretilen yemekler, mutfak araç gereçleri, kutsal ve törensel yemeklerdir.

“El sanatları geleneği” ile ilgili kitapta yer verilen unsurlar örücülük, kadın giyimi alt başlığında günlük giyim ve diğer unsuru, erkek giyimi alt başlığında günlük giyim, mesleki giyim ve diğer unsuru; süslenme alt başlığında kına unsurudur. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz çömlekçilik unsuruna da kitapta yer verildiği görülmüştür. Bu bölümle ilgili bulgu tespit edilemeyen unsurlar demircilik, bakırcılık, kalaycılık, yorgancılık, marangozluk ve oymacılık, semercilik, urgancılık, tenekeçilik, işlemecilik, oyacılık, dericilik, saraçlık, ebruculuk, hattatlık, nakkaşlık, halk resmi; kadın giyimi unsurlarından bebek, çocuk, genç kız, nişanlı kız, gelin, evli kadın, hamile, dul, yaşlı kadın, tören giyimi; erkek giyimi alt başlığı altında bebek, çocuk, sünnet, delikanlı,

damat, yaşlı adam unsurları; süslenme unsurlarından sürme, rastık, döğme, takı, işleme ve oya ile ilgili bir bulgu tespit edilememiştir.

İnsanlığın somut olmayan kültürel miras listesine 2008 tarihinden itibaren eklenen unsurlardan “Türk Kahvesi Geleneği”ne de kitapta yer verildiği görülmüştür.

Şekil. 1.5. K5. 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Değerlendirmesi

4.6. 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi Altıncı Sınıf Başak Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Bulgular

Kitapta bulunan sekiz temanın isimleri aşağıdaki gibidir:

- 1.Tema: Dünya ve Çevre
- 2.Tema: Millî Mücadele ve Atatürk
- 3.Tema: Biz ve Değerlerimiz
- 4.Tema: Bilim ve Teknoloji
- 5.Tema: Millî Kültürümüz
- 6.Tema: Sanat ve Toplum
- 7.Tema: Vatandaşlık Bilinci
- 8.Tema: Sağlık, Spor ve Oyun

4.6.1. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları

A. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları

Kitapta bu bölümle ilgili bir bulgu tespit edilememiştir.

4.6.2. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar Boyutu ile İlgili Bulgular

B.I. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar

4. Masallar

“Yolda dört gezgin yürüyormuş... Bunlar Güz, Kış, Bahar ve Yaz'mış. İleriye, çok iyi bildikleri, her yıl geçtikleri topraklara doğru ilerliyorlarmış. En önde Güz yürüyormuş. Sırtı hafif kamburlaşmış, yaşlı bir babacıkmış Güz. Çevresine serinlik yayıyormuş.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Dünyanın Gezginleri, s. 10)

6. Fıkralar

“Muratcan, ıspanak yemeğini yemiyordu. Annesi:

—Oğlum biraz ıspanak ye de, yüzüne renk gelsin.

—İstemem anneciğim. Yüzüm yeşil olacak da ne olacak sanki!” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Bir Tutam Fıkra, s. 86)

7. Deyimler

“Burnu bir buz kalıbı gibi donmuş olan yaşlı Kış **yanıt vermiş** ona.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Dünyanın Gezginleri, s. 10)

“Bence artık geldiğini **haber ver**, belki o zaman **durumun farkına varırlar** da **ellerini çabuk tutarlar.**” (K6., s. 10)

“Akşamları nehir kıyısında oturuyor, köyleri, ovaları, ormanları seyrederek kendisiyle ve doğada neden olduğu değişikliklerle **gurur duyuyormuş.**” (K6., s. 11)

“**‘İşimin hakkını veriyorum.’** diye düşünüyormuş.” (K6., s. 11)

“Sisten ormanda **göz gözü görmüyormuş.**” (K6., s. 11)

“Güz, nehir kıyısına uzanıp bir parça dinlendikten sonra, uzak ülkelere doğru yeniden **yola koyulmuş.**” (K6., s. 11)

“Üç gün üç gece hiç **ara vermeden** lapa lapa kar yağmış.” (K6., s. 11)

“Yaptığı işin sonuçlarına **göz atıyor**, bir eksiklik kalıp kalmadığını denetliyormuş.” (K6., s. 11)

“**Yola çıktıktan** birkaç saat sonra içinizdeki heyecan kaygıya dönüşüyor.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Eyvah! Ormanda Kayboldum!, s. 14)

“Bu serüven şaka değil, kimi araştırmacıların **başına gelmiş.**” (K6., s. 14)

“Kaybedilen enerjiyi **yerine koymak** için bir an önce bir şeyler yemek gerekir.” (K6., s. 14)

“Yine de yapmanız, gereken grup halinde bulunmak ve hayvana sizin orada olduğunuzu bildiren **uyarı vermek.**” (K6., s. 14)

“Bu tür durumlarda **paniğe kapılmayın.**” (K6., s. 15)

“Koşarsanız, hayvanın **peşinize takılma** olasılığı yüksektir.” (K6., s. 15)

“Olduğunuz yerde beklemek, hatta çömelerek ondan küçük görünmek **işe yarar.**” (K6., s. 15)

“Bu serüven, **kulağınıza küpe olsun.**” (K6., s. 15)

“Kınalı, onun sesini duyar duymaz, **ok gibi fırlayıp üstüme atıldı.**” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Gülibik, s. 16)

“**Soluk soluğa kalmıştı.**” (K6., s. 16)

“Ahırın çevresini dolanıp pencerenin önünde **pusuya yattım.**” (K6., s. 16)

“Başka horozlar da **karşılık veriyordu** ona, ama onun sesi hepsini bastırıyordu.” (K6., s. 16)

“**Sevinçten yerimde duramıyordum.**” (K6., s. 17)

“Koyunları sağan annemin **yanına varıp:**” (K6., s. 17)

“Eh, **gözün aydın** öyleyse.” (K6., s. 17)

“Bu büyükler, **oldum olası** böyledirler.” (K6., s. 17)

“Annemi avluda koyunlarla **baş başa bırakıp** babama koştum.” (K6., s. 17)

“Şapkasını özenle kafasına yerleştirip harman yerine doğru **yola çıktı.**” (K6., s. 17)

“Artık horozların ötüşünü **bir yana bırak** da, derslerine çalış.” (K6., s. 17)

“Daha önce de ahıra gidip Gülibik’e bir **uyarıda bulundum:**” (K6., s. 17)

“Annem, babamın yiyeceklerini **tutuşturdu elime.**” (K6., s. 17)

“**Tırsa kalktı** eşek.” (K6., s. 17)

“Romanın devamında Gülibik’in ve çocuğun **başından geçen** diğer olaylar ve kurdukları güzel arkadaşlık anlatılmaktadır.” (K6., s. 17)

“Her bahar **ortaya çıkıp** bütün yazı bizimle geçiriyorlar...” (K6. Dünya ve Çevre Teması, K1ş Uykusu, s. 18)

“Kışın havalarda soğumasıyla yiyecek bulmaktaki güçlük, onların kışı toprak altında uyuyarak geçirmelerine **neden oluyor.**” (K6., s. 19)

“Kış uykusu tembelliğin değil, doğaya karşı **yenik düşmek** istemeyen canlıların sığındığı, içi erzak dolu kaloriferli bir evdir.” (K6., s. 19)

“Atatürk **gözünü kırpmamış**” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Atatürk Gülümsedi, s. 22)

“Okulu, öğretmenleri, yöneticileri bir **hüzün kaplamıştı.**” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Ben Atatürk’ün Arkadaşım, s. 25)

“**Ne oluyor?**” dememize kalmadı.” (K6., s. 25)

“Atatürk’ün öldüğü, bayrağın onun için yarıya çekildiği **kara haberi kulaktan kulağa dolaştı.**” (K6., s. 25)

“Ankara **başımıza çökmüş** gibi oldu.” (K6., s. 25)

“ ‘O benim arkadaşımı...’ diye **hıçkıra hıçkıra ağlamıştım.**” (K6., s. 25)

“Bundan olacak, Atatürk’e hep çocukluk **arkadaşım gözüyle bakmışımdır.**” (K6., s. 25)

“...Hiç **haber alamadık.**” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tanıdığım Çocuklardan: Rüstem, Dinleme Metni)

“—Annen bir **iş tutuyor** mu?” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tanıdığım Çocuklardan: Rüstem, Dinleme Metni)

“Bazen beş, hatta –bende nasıl **etki bıraktığını** görmek için **başını çevirdi-** yedi kuruş kazanıyormuş.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tanıdığım Çocuklardan: Rüstem, Dinleme Metni)

“**Geri vereceği** ayakkapları görmek için eğildim, iki kocaman takunyayı silah gibi beline sokmuştu.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tanıdığım Çocuklardan: Rüstem, Dinleme Metni)

“Sevinçten **içim içime sığmıyordu.**” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Vatan Yolunda, s. 27)

“Karadeniz’in sert rüzgârlarına **göğüs geren** bu küçük liman kasabasının bütün heybetiyle düşmana gülen ve sanki o anda, o karanlık günlerde kendisine düşen vazifeyi **idrâk eden** hâli vardı.” (K6., s. 28)

“**Gözlerini budaktan esirgemeyen** sert bakışlı, yağız yüzlü, cesur, vefakâr İnebolu kayıkçısının gür sesi erkekçe gürlüyor: ‘kürek başına!’ Bir anda denize açılan yüzlerce kayık korkunç dalgalar arasındadır.” (K6., s. 28)

“Çocuk, sanki **gururu (...)** kırılmış gibi kendisinden beklenmeyen haşin bir sesle bağırdı: ‘Koy omzuma; sen karışma. Bu sekizinci seferim.’ ” (K6., s. 28)

“**Müsaade et** babacığım; sana yardım edeyim ve o temiz alnından bir kere öpeyim.” (K6., s. 28)

“Her şeyini, malını, mülkünü, kanını, **canını verebilirdi** ama namus ve şerefini teslim edemezdi.” (K6., s. 28)

“İnsafsız düşman ağır toplarıyla istiklâl ateşi içinde yanan bu küçük kasabayı bombalarken **yer gök inliyordu.**” (K6., s. 29)

“Açıkladığım bilgilere ve gözlem sonuçlarına göre üç türlü karar **ortaya atılmıştı.**” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Benim Kararım, Dinleme Metni)

“Osmanlı Devleti, onun bağımsızlığı, padişah, halife, hükümet bunların tümü, **anlamını yitirmiş** birtakım anlamsız sözlerdi.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Benim Kararım, Dinleme Metni)

“İşte, İstanbul’dan çıkmadan önce düşündüğümüz ve Samsun’da Anadolu topraklarına **ayak basar basmaz** uygulamaya başladığımız karar bu olmuştur.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Benim Kararım, Dinleme Metni)

“Kardeşinin öğretmeninin yanında annene karşı **saygıda kusur ettin.**” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Annem, s. 32)

“Küstahça sözlerin **kalbime bir bıçak gibi saplandı.**” (K6., s. 32)

“Bu hatıra üzerine sana öfkelenmekten **kendimi alamadım.**” (K6., s. 32)

“Senin uğruna dilenir, yaşaman için ölmeye **razı olur.**” (K6., s. 32)

“İşte o zaman, onun üzülmesine **neden olduğun** sözleri acıyla hissedeceksin.” (K6., s. 33)

“Annenin tatlı ve iyi hayali, ruhuna her zaman **acı verir.**” (K6., s. 33)

“Annesine **saygı gösteren** bir katilin bile kalbinde vicdanlı bazı duygular var demektir.” (K6., s. 33)

“Çünkü öpücüklerine isteyerek **karşılık vermiş** olmayacağım.” (K6., s. 33)

“Postacı mahallemizde göreve başladığı gün, Murat **gözlerini kırpiştirarak,**” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“Bu küçük köpek postacı **ıslık çalınca** bakıyor, hemen yanına koşuyordu.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“Çünkü o durmadan fıkralar anlatıyor, bizi **gülmekten çatlatıyordu.**” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“Mektup getirdiği kişilerle **gevezelik etmek** de **hoşuna gidiyordu.**” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“Postacının zilini duyar duymaz **işimi gücümü bırakıp** koşuyor,

“Bana var mı? Bana var mı?” diye bağıryordum.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“Ama ıslık kapımızın önünde üç kez havlayınca **sevinçten deliye dönüp** sokağa attım kendimi.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“ ‘Evveet’ dedi **göz kırparak.**” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“Selim geç yazdığı için **özür diliyor, başına gelen** terslikleri anlatıyordu.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“O gün boyunca mektubu hiç **elimden bırakmadım.**” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“Bir ara **gözüm** zarfa **takıldı.**” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“Postacı gene zillerini çalarak **ağı kulaklarında** sokağımıza girdi.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“Beni görünce **el salladı** ve “Merhaba Kıvırcık!” diye bağırdı.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“Bir şey söylemedim, sessiz sessiz **omuzlarımı silktim.**” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“**Neşesi kaçmıştı.**” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“Ben giderim **adım kalır**” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Dostlar Beni Hatırlasın, s. 34)

“Aile içinde herkesin düşüncelerinin rahatça **dile getirilebilmesi** ileride başkalarının düşüncelerini de sabırla dinlememize dönüşecektir.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Hoşgörü, Dinleme Metni)

“Kendinizi hiçbir arkadaşınızdan **üstün görmeyin**, insanlara değer verin, değer verdiğinizizi onlara hissettirin.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Hoşgörü, Dinleme Metni)

“Öykünün başkahramanı olan çocuk, birbirleri için fedakârlık eden, birbirlerini koruyan iki çocuğun, kan kardeş olduklarını, **ant içtiklerini** öğrenir.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Ant, s. 35)

“Bu ant içmek meselesi, okulda kendini yapayalnız, arkadaşsız hisseden öykü kahramanının **aklına takılır.**” (K6., s. 35)

“Büyük Hoca bizi yarım **azat etti.**” (K6., s. 35)

“Evvelâ ben biraz **kendimi toplayarak**, ‘aman, kaçalım...’ dedim, ama **gözleri ateş gibi parlayan** köpek bize yetişmişti.” (K6., s. 35)

“Ve daima, **farkında olmayarak**, sol elimin şahadet parmağına bakarım.” (K6., s. 36)

“Ben de Graham Bell hakkında bir **araştırma yaptım**, ama yaptığım şey internete girip orada bulduğum hazır bilgileri derlemekten başka bir şey değildi.” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Neyi, Ne Zaman, Niçin Merak Ederiz?, s. 40)

“Hiç **içime sinmedi.**” (K6., s. 40)

“Kafamdan bilim adamlarını **film şeridi gibi geçiriyordum.**” (K6., s. 40)

“Birden **aklıma parlak bir fikir geldi.**” (K6., s. 40)

“Ertesi gün öğretmenime ödev konumu değiştirmek istediğimi ve kendime yeni bir konu bulduğumu söylemeye **karar verdim.**” (K6., s. 40)

“Konu çok **hoşuna gitti.**” (K6., s. 40)

“Neler **ilgini çekiyor?**” (K6., s. 41)

“Dünyadaki her şey yine dünyada olan bir şeyden **meydana gelir.**” (K6., s. 41)

“Babaannem, babam önceden **haber vermezse** onu neden/niçin **geç kaldığını** merak eder.” (K6., s. 42)

“Aşağıdaki bölümde, ‘ (...) yaratıcılığıyla, kendine has kararlılığı ve inatçılığıyla tüm dünyaya **ün salmış** bir insan, Mustafa Güzelgöz’ün’ Ürgüp Sistemi olarak da anılan eşekli kütüphane uygulamasının ortaya çıkışı anlatılmaktadır.” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Eşekli Kütüphaneci Mustafa Amca, s. 43)

“Bu haber sonrasında, dünyada ve Türkiye’de ilk defa yapılan ‘eşek sırtında köylere gezici kütüphane hizmeti götürülmesi’ uygulaması büyük bir **ilgi uyandırır.**” (K6., s. 43)

“1875 yılı haziranının o meşhur ikinci günü **gelip çattı.**” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Teller Nasıl Konuşturuldu?, Dinleme Metni)

“Bell ve Watson, bir iki ay, **geceyi gündüze katarak** çalıştılar.” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Teller Nasıl Konuşturuldu?, Dinleme Metni)

“Bell’in bu cihazla konuştuğu ilk sözler, tekniğin tarihinde **yer almıştır:**” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Teller Nasıl Konuşturuldu?, Dinleme Metni)

“Alexander Graham Bell 1922’de 75 yaşında **hayata gözlerini yumduğu zaman,** Amerikanın bütün telefonları, büyük ölünün hâtrasına hürmeten iki dakika sustu.” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Teller Nasıl Konuşturuldu?, Dinleme Metni)

“Bunun üzerine ilmekleri ve kancaları iki farklı madde üzerinde yeniden oluşturmanın bir **yolunu aramaya** koyuldu.” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Velcro-Cırt Cırt, s. 46)

“De Mestral bir kez daha destekten **yoksun kalmıştı** ama ürettiği prototip (ilk örnek) **işe yaradı** ve 1951’de başvurduğu patent 1955’te kendisine verildi.” (K6., s. 46)

“Yöntem işe yaramış ve de Mestral ürününü imal etmenin bir **yolunu bulmuştu.**” (K6., s. 47)

“Bunun yanında fermuar ve ayakkabı bağcığı çoktan **icat edilmişti** ve her ikisi de mükemmel çalışıyordu.” (K6., s. 47)

“Düzelmeden dünyanın hali

Gözüne uyku giremez ki...” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Telgrafhane, Dinleme Metni)

“Ali’nin **aklına** o kadar çok soru **geliyordu** ki!” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Ali’nin Ödevi ve Köstebekler, s. 48)

“Öğretmeni Ali’nin bitimsiz soruları karşısında **yorgun düşmüştü.**” (K6., s. 48)

“Sadece sorulara cevap ver,” demekten **dilinde tüy bitmişti.**” (K6., s. 48)

“Her gün eline kâğıt kalem alarak annesinin **peşinde dolaşıyor,** Ayla Hanım’ı soru bombardımanına tutuyordu.” (K6., s. 48)

“Ali **sevinçten havalara uçtu.**” (K6., s. 49)

“Anlaşılan Ali, (...) sosyal paylaşım sitelerine epey **zaman harcıyordu.**” (K6., s. 50)

“Evin **altını üstüne getirdi.** Sanki yer yarılmış içine girmişti.” (K6., s. 50)

“Sonunda **şansına küstü.**” (K6., s. 50)

“Birlikte nüfus dairesinin **yolunu tuttular.**” (K6., s. 50)

“Sayenizde, bu slogan **ortalıklarda dolaşiyor.**” (K6., s. 51)

“Rıza Bey **kaşlarını çattı.**” (K6., s. 51)

“Nüfus memuru, ‘Biliyorum,’ diyerek **lafı ağzına tıkayıverdi,** ‘Ali’nin nüfus kâğıdını yenilemek.’ ” (K6., s. 51)

“1630 yılında tam 19 yaşındayken gördüğü bir rüya üzerine, yedi iklim on sekiz padişahlığı, hem de 51 yıl boyunca hiç **ara vermeden** gezen Evliya Çelebi, 10 ciltlik bir gezi anlatısı **bıraktı geride.**” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Yedi İklim Dört Bucakta Rehberimiz Evliya, s. 54)

“24 Mart 1611’de İstanbul’da doğan bu gezgin, yani Evliya Çelebi, (...) belki de “dünya gezginler tarihi”nde ilk ve tek **örnek olarak,** hem de daha 19 yaşındayken, 19 Ağustos 1630 gecesini gördüğü bir rüya üzerine başlamış gezilerine.” (K6., s. 54)

“Dolayısıyla bu (her anlamda) büyük kitaptan yapılacak iyi seçmelere her zaman, her kuşak için **gerek duyuluyor.**” (K6., s. 55)

“Yine de **umudunuzu kesmeyin,** Yedi İklim Dört Bucak’la birazını olsun gezebilirsiniz.” (K6., s. 55)

“**Yolumu beklemişsindir** günlerce,” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Bayram Mektubu, Dinleme Metni)

“Elini öpüşümü, anne deyişimi,

Canın çekmiştir.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Bayram Mektubu, Dinleme Metni)

“Çalgılar gibi kıyafetler de yöreye göre büyük **farklılıklar gösterir.**” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Hey Gidinin Efesi, s. 56)

“Kıyafet dışında, oyun figürlerinde de aynı çeşitlilik ve hatta ilk bakışta zıtlıklar **göze çarpabilir.**” (K6., s. 56)

“Hele hele ortada biri oynarken, onun çağrısı olmadan oyuna katılmak hiç **yakışık almaz.**” (K6., s. 56)

“Gerçekte, bu bin bir çeşit zeybek oyununun ortak özelliği her birinin bir hikâyeden, bir inanıştan **yola çıkmış** oluşudur.” (K6., s. 56)

“Doksan saatin ancak on saatinde konu komşunun, yahut ev halkından birisinin ilmiklerime **el sürdüğü** oldu.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 57)

“Geri kalan her ilmik Ortanca Gelin’in **elinden çıkmıştır.**” (K6., s. 57)

“İhtiyar, yünleri boyanması için dağ köylerinde **nam salmış** Duru Kadın’a göndermek istedi.” (K6., s. 57)

“Duru Nene’nin boyları nasıl hazırladığını, ne büyük emeklerle **elde ettiğini** anlattı.” (K6., s. 57)

“Bu işler oldu bitti mi, Duru Kadının boyadığı yünün boyası **dünya durdukça durur.**” (K6., s. 57)

“Kilimin **canına minnet.**” (K6., s. 57)

“Esirliğe karşı çocuklarını isyana **dâvet eden** ecdadın sesi kalblerimiz içinden yükseldi, bizi son kurtuluş mücadelesine dâvet etti.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, İstiklâl Marşı Nasıl Yazıldı?, Dinleme Metni)

“Çiçeğine, meyvesine, suyuna, seline, insanına, oyununa **hayran olduğumuz** Antalya’nın hava meydanından kalkmak üzereyiz.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Isparta ve Güller, s. 58)

“Küçük güller **burcu burcu kokuyor.**” (K6., s. 58)

“Ben türkülerden **aldım haberi.**” (K6., Millî Kültürümüz Teması, Türküler Dolusu, s. 59)

“Altı yaşındayken bir gün, **balta girmemiş ormanlar** üstüne yazılmış ‘Yaşanmış Öyküler’ adlı bir kitapta müthiş bir resim görmüştüm.” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Küçük Prens, s. 62)

“Resim No. -1 ve Resim No. -2’nin uğradığı başarısızlık **hevesimi kırmıştı.**” (K6., s. 63)

“Başka bir iş tutmalıydım, pilotluğa merak sardım.” (K6., s. 63)

“Coğrafyanın da bana yararı olmadı değil.” (K6., s. 63)

“Bir bakışta Çin midir, Arizona mıdır ayırt edebilirim.” (K6., s. 63)

“Gece yolunu şaşırınca bu konudaki bilgisi bana destek oluyor.” (K6., s. 63)

“Zekâsı azıcık parlak görünen birine rastladığımda yanımdan eksik etmediğim Resim No.-1’i çıkarıyor, deneyimi uyguluyordum.” (K6., s. 63)

“Tabii ben de artık onlara ne boa yılanlarından ne balta girmemiş ormanlardan ne de yıldızlardan söz açıyordum.” (K6., s. 63)

“Onlar da böylesine akli başında biriyle tanışıklarına bayağı seviniyorlardı.” (K6., s. 63)

“Dostları aklına gelmiş,” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Ağustos Böceği ile Karınca, s. 64)

“Razı olur mu buna?” (K6., s. 64)

“Paylaşmak aklının ucundan geçmez asla.” (K6., s. 64)

“Fırsat bilmiş bu sözü karınca.” (K6., s. 65)

“Eli boş dönmüş zavallı ağustos böceği.” (K6., s. 65)

“Nasıl ressama akıl öğretilmediği gibi, içinden geliyor renkler.” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Üç Kuşağın Yazarı: Gülten Dayıoğlu, s. 66)

“İlk bilinçli okuduğum kitap ‘Pollyanna’dır; doğal yapıma onu nedense pek uygun bulmuştum.” (K6., s. 67)

“Konserlere gitmeyen arkadaşlara biraz tepeden bakardık.” (K6., s. 67)

“Kültür alt yapımızı kirletmemeye özen gösterirdik.” (K6., s. 67)

“(…) Anneniz sizin çocukken yaramaz oluşunuzu, ‘Benim kız öyle yaramaz ki gün olur düz duvara tırmanır, gün olur gökyüzüne kement atar.’ diyerek tanımlıyormuş.” (K6., s. 67)

“Güldü Aydede

Dişlerini göstere göstere...” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Ay Şairi, s. 68)

“ ‘Koşturmayı bırak’ yerine “**Arkadan atlı mı kovalıyor**” dersiniz **aklım karışır.**” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Benim Arkadaşım, Öğretmenim Olun, Dinleme Metni)

“ ‘**Çantada keklik** demek’ yerine ‘bunu yapmak senin için kolay’ demelisiniz.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Benim Arkadaşım, Öğretmenim Olun, Dinleme Metni)

“Vücut dilime ve **rahatsızlık duyduğumda** gösterdiğim tepkilere dikkat edin.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Benim Arkadaşım, Öğretmenim Olun, Dinleme Metni)

“Duyularımdan biri aşırı yüklendiğinde böyle durumlar **ortaya çıkar.**” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Benim Arkadaşım, Öğretmenim Olun, Dinleme Metni)

“Bana **destek verin.**” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Benim Arkadaşım, Öğretmenim Olun, Dinleme Metni)

“Ne kadar **yol alabildiğimi** göreceksiniz.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Benim Arkadaşım, Öğretmenim Olun, Dinleme Metni)

“Hayvanlarla **zaman geçirenler**, diğer insanlara göre daha mutlu, sakin ve sabırlı olurlar.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Hayvan Dostlarımız ve Biz, s. 72)

“Hayvanlara harcadıkları emek, zaman ve paraya **burun bükülen**, ‘Aman bir insanı bu kadar sahiplenip sevmezler!’, ‘Yazık, o parayı muhtaç birine harcasa!’ diyenleri, bu sevgiyi **küçük görenleri** hiç **dikkate almıyorum.**” (K6., s. 72)

“Birkaç gün sonra baktı ki, balkonda küçük parlak taşlar **peyda oluyor.**” (K6., s. 72)

“Aslında hayatta sevgi ve ilgi duyduğumuz her konuda, başka insanların hayatlarını olumsuz etkileyebilecek sonuçları da **göz önünde bulundurup** onların haklarına da **saygılı olmalıyız.**” (K6., s. 73)

“Ne var ki, Siwa ülkeye gelip Bayan X’in evine yerleşince **işler ters gitmeye** başladı.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Siwa’nın Öyküsü, Dinleme Metni)

“Siwa da artık okula gidebileceği ve yeni ülkede daha iyi bir yaşam sürdüreceği **umuduna kapıldı.**” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Siwa’nın Öyküsü, Dinleme Metni)

“Artık sabahları çok erken **işe koyuluyor**, gece geç vakte kadar çalışıyordu.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Siwa’nın Öyküsü, Dinleme Metni)

“Bir sabah Siwa dinsel bir gerekçe **ileri sürerek** evden çıkma **izni alabildi.**” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Siwa’nın Öyküsü, Dinleme Metni)

“Araştırma yapan polis Bayan X Bayan Y’yi yargıya **sevk etti.**” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Siwa’nın Öyküsü, Dinleme Metni)

“Bu davada, Bayan X’in yaşadığı ülkedeki yasaların bu tür bir köleliğe **meydan vermeyecek** şekilde değiştirilmesi isteniyordu.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Siwa’nın Öyküsü, Dinleme Metni)

“Mahkeme Siwa’yı **haklı buldu** ve ülkeye gelecekte benzer zorla çalıştırma olaylarının **ortaya çıkmasını** önleyecek düzenlemeler yapma yükümlülüğü getirdi.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Siwa’nın Öyküsü, Dinleme Metni)

“Esin, bir kez daha sinemanın açılış saatini aranırken **söylenip duruyor.**” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Ödevsiz Gezegen, s. 74)

“ ‘Dünya gezegeninden geldiğiniz **her halinizden belli!** ’ ” (K6., s. 74)

“Şaşırın ve **hayal kırıklığına uğrayan** Ali ve Esin, otellerine **geri dönmek** için mini-füzeye biniyorlar.” (K6., s. 74)

“Bir kadın, ‘Kim bilir?’ diyerek **içini çekiyor.**” (K6., s. 74)

“ ‘Hiçbir fikrim yok,’ diye yanıtlıyor kadın ve onlara **sabır diliyor.**” (K6., s. 74)

“**Öfkeden deliye dönen** Ali, ‘İki gece daha kalacağımızı söylemiştik; odamızı başka birine vermeye **hakınız yok!**’ diye bağırıyor.” (K6., s. 74)

“Hak hukuk diye insanın **kafasını şişirirler!**” (K6., s. 75)

“Mini-füze pilotu gezmeye gitmeye mi **karar verdi?**” (K6., s. 75)

“Esin kızgın. ‘Odayı **geri almak** için müdüre **ısrar etmeliydin; kolay lokma olduk,**’ diye **sitem ediyor** Ali’ye.” (K6., s. 75)

“Ben onunla **baş edemem;** o herif beni **sinek gibi ezer.**” (K6., s. 75)

“Otel müdürü **nakavt olmuş,** yerde yatıyor.” (K6., s. 75)

“Bir başka gün, daha daha daha güçlü biri ortaya çıkarak hakları **ele geçirecektir.**” (K6., s. 75)

“Kısacası, böyle bir dünyada “**bir şeye hakkı olmak**” hiçbir **anlama gelmez.**” (K6., s. 75)

“Bir grup genç, gençlik sorunlarını **dile getiren** bir müzikal hazırlamaya karar verir.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Ah Şu Gençler!, s. 77)

“Genç insanlara sabırla, anlayışla **yardımcı olan, yol gösterenlere** selam olsun.” (K6., s. 77)

“Hayır, mutfağı **alt üst edersin.**” (K6., s. 77)

“(Güya **nefes nefese**)” (K6., s. 78)

“Yoktu öğretmenim, babam balkondan düşünce, buna çok üzülen annem kalp krizi geçirdi, kardeşimin de heyecandan **dili tutuldu**, halamın da...” (K6., s. 79)

“Hatta bir gün babası Darwin’e şöyle bağırır: ‘Fare kovalamaktan başka bir iş yaptığın yok, **ailemizin yüz karası**.’ ” (K6., s. 79)

“Ne **sonuca vardın** evladım?” (K6., s. 79)

“Bir **sofra kurulmuş, şahane.**” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Şehir Faresiyle Tarla Faresi, Dinleme Metni)

“Farelerin **iştahı kesilmiş:**” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Şehir Faresiyle Tarla Faresi, Dinleme Metni)

“**Ses seda kesilince** yukarıda,

Fareler **çıkmiş meydana.**” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Şehir Faresiyle Tarla Faresi, Dinleme Metni)

“Ama **yediğin boğazında kalmaz,**” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Şehir Faresiyle Tarla Faresi, Dinleme Metni)

“**Bir eli bal bir eli yağda olan** zengin insanların bazen, çok şükür sıradan (...) insanların varlığından haberlerinin bile olmadığı birtakım hastalıkları ve zaafı vardır.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Sağlığına Kavuşan Hasta, s. 82)

“Zira öyle hastalıklar vardır ki, bunlar **havadan sudan** değil, bilakis ağzına kadar dolu tencereler (...) yumuşacık koltuklar ve ipek yataklardan bulaşır.” (K6., s. 82)

“İşte Amsterdamlı (Amsterdam) bir zenginin de **başına böyle bir hâl geldi.**” (K6., s. 82)

“Artık yemekten ve uykudan **tad alamaz olmuştu.**” (K6., s. 82)

“Sonunda çevresindekiler ona “iki bacaklı eczane” **adını taktılar.**” (K6., s. 82)

“Ama bütün bu doktorların ona bir **yararı dokunmamıştı.**” (K6., s. 82)

“Bu doktor söylenildiğine göre öyle becerikliymiş ki, şöyle bir muayene eder etmez bütün hastalar iyileşir, onu gördüğünde ölüm bile **yolunu değiştirmiş.**” (K6., s. 82)

“Eğer bunlardan daha fazlasını yerseniz, kurt daha da büyür karaciğerinize **baskı yapar.**” (K6., s. 82)

“Bu **öğüdümü tutmazsanız,** önümüzdeki ilkbaharda guguk kuşlarının ötüşünü duymak size **nasip olmayacaktır.**” (K6., s. 83)

“Hasta, bu mektubu alır almaz hemen ertesi sabah çizmelerini parlattı ve doktorun tavsiye ettiği gibi yaya olarak **yola koyuldu.**” (K6., s. 83)

“İlk gün öyle yavaş **yol aldı** ki, bir salyangoz bile onu **geride bırakırdı.**” (K6., s. 83)

“Ona **selam verenlerin** selamını almadı.” (K6., s. 83)

“Yerde gördüğü küçük yaratıkları **ezip geçti.**” (K6., s. 83)

“ ‘Keşke biraz **kulaklarım çınlasa** veya midem ağrısaydı!’ diye **aklından geçirdi.**” (K6., s. 83)

“Sonradan doktorun dediklerine **harfiyen uyan** zengin adam tam yetmiş sekiz yıl dört ay ve on gün **turp gibi** sağlıklı bir yaşam sürdü.” (K6., s. 83)

“Manisa Büyükşehir Belediyespor adına **mücadele ediyor.**” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Altın Kız, s. 84)

“**Peşine takılmamız** gereken Begüm’ün haberleri, futbol düşkünü olmamız nedeniyle, dar sütunlar arasında **eriyip gitti.** (...) (K6., s. 84)

“Kimdir, neyin nesidir, bu yaşta bu büyük işlere nasıl **imza atmıştır?**” (K6., s. 84)

“Geçen yıl Meksika’da düştüğü için **kıl payı kaçırmış** altın madalyayı.” (K6., s. 85)

“15’li yaşlarda böyle büyük **başarılar yakalamış** Ayşe Begüm Onbaşı’nın okulunu sürdürmesi, millî marşımızı defalarca kez dinletebilmesi için gelecek endişesinden kurtulması gerekiyor.” (K6., s. 85)

“Oğlum biraz ıspanak ye de, **yüzüne renk gelsin.**” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Bir Tutam Fıkra, s. 86)

“Ali’nin **canı çok sıkılıyordu.**” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Issız Ada, Dinleme Metni)

“Şu çekiç de **işe yarar.**” (K6 Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Issız Ada, Dinleme Metni)

“Biz **işimize bakalım.**” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Issız Ada, Dinleme Metni)

“O pazar, eksik var mı diye, durumunu son bir kez bütün ayrıntılarıyla **gözden geçirdi.**” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Issız Ada, Dinleme Metni)

“Ve **yola çıkıldı.**” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Issız Ada, Dinleme Metni)

“Ondan **akıl alacağına,** tutmuş **kendi ayıbını satmaya çalışıyorsun.**” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, s. 88)

“Babası **öğüt verme fırsatını kaçırmıyor:**” (K6., s. 88)

“Benimle ne kadar övündüğünüzü görmek bana **gurur veriyor.**” (K6., s. 88)

“Dinle de **ders al** biraz.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Büyüklere Mektuplar, s. 88)

“Çocuk **dişlerini gıcırdatarak** bana bakıyor.” (K6., s. 89)

“Anne babaları sürekli onlara beni **örnek gösterdiği** için pek çok çocuk benden hoşlanmıyor.” (K6., s. 89)

“İnanmışım, istediğim bir konuda başarılı olmanın **tadını alayım.**” (K6., s. 89)

“Ne siz **karşılaştırma yapın** ne de başka anne babaların karşılaştırma yapmasına **neden olun.**” (K6., s. 89)

8. Atasözleri

“Geçen gün babam ‘**Zamansız öten horozları keserler.**’ diyordu.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Gülibik, s. 17)

“**Yolcu yolunda gerek.**” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Issız Ada, Dinleme Metni)

13. Adlar

13a. Kişi Adları

“Okuduğumuz metin, **Çetin Öner’e** ait Gülibik adlı romandan alınmıştır.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Gülibik, s.17)

“**Filiz** ve kızım **Burcu** domatesi keser kesmez, kokusunu alıp nasıl buldukları yerden onlara doğru koşuyorlar, inanamazsınız.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Kış Uykusu, s. 18)

“**Atatürk** gülümsedi öğretmenim” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Atatürk Gülümsedi, s. 22)

“Okuyacağımız metin, **Mehmet Seyda’nın** “Çocukluk Yılları” adlı yapıtından alınmış bir metindir.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Ben Atatürk’ün Arkadaşyım, s. 24)

“Aşağıdaki metin, **Mehmet Kemal Kurşunluoğlu’nun** Atatürk’le ilgili çocukluk anısını içermektedir.” (K6., s. 24)

“Serpilivermiş ovaya üçer beşer

Mehmetler...” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Can Yoldaşıma Mektuplar, s. 26)

“—**Rüstem.**” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tanıdığım Çocuklardan: Rüstem, Dinleme Metni)

“Okuyacağımız metin, **Yakup Kadri Karaosmanoğlu’nun** “Vatan Yolunda” adlı anı kitabından alınmıştır.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Vatan Yolunda, s. 27)

“Yazar, Millî Mücadele yıllarında İnebolu halkının kahramanlıklarını, o dönemde dokuz yaşında bir çocuk olan **Nevzat Çeliker’in** yazısı aracılığıyla aktarmaktadır.” (K6., s. 27)

“Hepimiz o dik bayır ve yamaçlardan birer bayram çocuğu sevinciyle sahile koşarak Anadolu’da çarpışan kahraman **Mehmetçiklerimize** ulaştırılacak cephaneyi tahliye etmek üzere yarı belimize kadar sular içerisinde hasretle bekliyoruz.” (K6., s. 28)

“Dumanlı dağ başlarında yabani meyve ve otlarla beslenen bu kahraman Türk çocukları bu cephaneyi Ankara’ya, ölmez ve kahraman **Mustafa Kemal’in** tunç ordusuna teslim edecektir.” (K6., s. 28)

“O sırada bu şanlı levhayı gözyaşlarıyla seyretmekte olan **Muhittin** Paşa (Kastamonu Valisi) ihtiyara doğru yürüdü.” (K6., s. 28)

“Postacı mahallemizde göreve başladığı gün, **Murat** gözlerini kırıştırarak,” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“O da **Selim’in** yüzünden.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı,

Dinleme Metni)

“**Veysel** gider adı kalır” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Dostlar Beni Hatırlasın, s. 34)

“Bir gün tesadüfen oyun oynarken parmağı kanayınca **Mıstık’la** kan kardeşi olurlar.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Ant, s. 35)

“**Abil** Ana beni yere yatırdı.” (K6., s. 36)

“Okuyacağımız metin, **Nuran Direk’in** Bilgin Çocuk adlı kitabından alınmıştır.” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Neyi, Ne Zaman, Niçin Merak Ederiz?, s. 40)

“Kitabın baş karakteri **Bilge**, öğretmenin verdiği ödevi nasıl yapacağına ilişkin düşünmeye başlar.” (K6., s. 40)

“Okuyacağımız metin, **Aydın İleri** ve **Tayfun Talipoğlu** tarafından hazırlanmış “Eşekle Gelen Aydınlık” kitabından alınmıştır.” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Eşekli Kütüphaneci Mustafa Amca, s. 43)

“Aşağıdaki bölümde, ‘(...) yaratıcılığıyla, kendine has kararlılığı ve inatçılığıyla tüm dünyaya ün salmış bir insan, **Mustafa Güzelgöz’ün** Ürgüp Sistemi olarak da anılan eşekli kütüphane uygulamasının ortaya çıkışı anlatılmaktadır.” (K6., s. 43)

“Okuyacağımız metin, **Behiç Ak’ın** “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği” adlı romanından alınmıştır.” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Ali’nin Ödevi ve Köstebekler, s. 48)

“Bu kitapta, **Ali** ve ailesinin başından geçen olaylar eşliğinde; sosyal paylaşım sitelerinin ve bilgisayarların, tüketim ağırlıklı yaşam biçimlerinin benimsendiği günümüz dünyası anlatılmaktadır.” (K6., s. 48)

“Her gün eline kâğıt kalem alarak annesinin peşinde dolaşıyor, **Ayla Hanım’ı** soru bombardımanına tutuyordu.” (K6., s. 48)

“**Rıza** Bey hayretle onları dinliyordu.” (K6., s. 48)

“1630 yılında tam 19 yaşındayken gördüğü bir rüya üzerine, yedi iklim on sekiz padişahlığı, hem de 51 yıl boyunca hiç ara vermeden gezen **Evliya Çelebi**, 10 ciltlik bir gezi anlatısı bıraktı geride.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Yedi İklim Dört Bucakta Rehberimiz Evliya, s. 54)

“İşte, şair **Refik Durbaş**’ın hazırladığı ve 1977’de kaybettiğimiz değerli karikatür ve çizgi film sanatçısı **Yalçın Çetin**’in kıvrak ve sevimli çizgileriyle bezenmiş Yedi İklim Dört Bucak, bu açığı kapatan kitaplardan biri.” (K6., s. 55)

“İhtiyar, yünleri boyanması için dağ köylerinde nam salmış **Duru Kadın**’a göndermek istedi.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 57)

“Nitekim maarif vekili, ünlü hatip **Hamdullah Suphi (Tanrıöver)** Bey, bunun için bir yarışma açtı.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, İstiklâl Marşı Nasıl Yazıldı?, Dinleme Metni)

“Bütün gözler **Mehmet Âkif**’teydi.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, İstiklâl Marşı Nasıl Yazıldı?, Dinleme Metni)

“Bayındırlık Bakanı **Fazıl Paşa**’yı gördüm, ‘Şiir bitince tekrar okunmasını’ bağıarak teklif etti.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, İstiklâl Marşı Nasıl Yazıldı?, Dinleme Metni)

“Aşağıdaki metin, gerek çocuk kitapları gerekse gençler için yazdığı kitaplarla, okurlarına pek çok yapıt sunmuş **Gülten Dayıoğlu** ile yapılan söyleşiden kısaltılarak alınmıştır.” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Üç Kuşağın Yazarı: Gülten Dayıoğlu, s. 66)

“Hepimizin okuduğu **Kemalettin Tuğcu**’yu okudum.” (K6., s. 67)

“**Esin**, bir kez daha sinemanın açılış saatini aranırken söylenip duruyor.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Hayvan Dostlarımız ve Biz, s. 74)

“ ‘Birine soralım,’ diyor **Ali**.” (K6., s. 74)

“Farkında mısın **Zülfü**, bu kızda bir anormallik başladı.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Ah Şu Gençler!, s. 78)

“147 **Osman Şaşkınbakkal**.” (K6., s. 79)

“**Ayşe Begüm Onbaşı**...” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Altın Kız, s. 84)

“Küçük **Kandemir** anneanesiyle evde yalnız kalmıştı.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Bir Tutam Fıkra, s. 86)

“**Muratcan**, ıspanak yemeğini yemiyordu.” (K6., s. 86)

“Sokaktan gelen **Barkan**’a annesi:” (K6., s. 87)

“Anneleri **Eren** ve **Erdal**’ı sabah yüzlerini yıkamadıkları için çok kötü azarladı.” (K6., s. 87)

“**Ali’nin** canı çok sıkılıyordu.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Issız Ada, Dinleme Metni)

“Bunu yaparken **Nuh** Peygamber kadar ciddiye.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Issız Ada, Dinleme Metni)

13b. Yer Adları

“Baktı ki **Türkiye’si** Türkiye’emiz” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Atatürk Gülümsedi, s. 23)

“Ben, 1920 yılında **Ankara**’da doğdum, bütün çocukluğum da bu kentte geçti.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Ben Atatürk’ün Arkadaşım, s. 24)

“İstasyondan **Samanpazarı’na** doğru çıkan yokuşun ortalarında, o zamanlar, (...) görkemli bir yapı yükseliyordu.” (K6., s. 24)

“Evimiz **Denizciler caddesinde** olduğundan, benim yaşındaki çocuklar da gider, bu yapının kırık mermerlerinden birer parça alır, gazoz kapağı oynardık. Bu oyun, gazoz kapaklarını bir çemberin içine dizmek ve oradan mermerle dışarı çıkarmak biçiminde oynanırdı.” (K6., s. 24)

“Atatürk, **Çankaya**’da sıkıldığı zamanlar okulumuza gelir, bazı sınavlara girerdi.” (K6., s. 25)

“Dersten çıkıp bahçede oynarken **halkevinin** tepesindeki bayrağın yarıya indirilmiş olduğunu gördük.” (K6., s. 25)

“Atatürk’ün **İstanbul’da** öldüğü haberi bütün kente yayılmıştı.” (K6., s. 25)

“**Sakarya**, Sakarya değildi artık.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Can Yoldaşıma Mektuplar, s. 26)

“**Kocatepe’de** kalkan parmağı

Akdeniz’i gösterir gibiydi.” (K6., s. 26)

“**Türbe’de** tramvaydan inince, elimde getirdiğim birkaç konserve kutusunu nasıl taşıyacağımı düşünüyordum; tramvaydan inenlerin ayakları arasında iki çıplak el kadar ayak gördüm.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tanıdığım Çocuklardan:

Rüstem, Dinleme Metni)

“**Şehremanetini** geçip rüzgârın uluduğu karanlık yokuşa dönünce bu durumun yalnız taşımaktan daha zor olduğunu duydum.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tanıdığım Çocuklardan: Rüstem, Dinleme Metni)

“—**Şehzadebaşı’nda.**” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tanıdığım Çocuklardan: Rüstem, Dinleme Metni)

“Yazar, Millî Mücadele yıllarında **İnebolu** halkının kahramanlıklarını, o dönemde dokuz yaşında bir çocuk olan Nevzat Çeliker’in yazısı aracılığıyla aktarmaktadır.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Vatan Yolunda, s. 27)

“Ankara’dan gelen bir davet üzerine **Anadolu** yolculuğuna hazırlanıyorum.” (K6., s. 27)

“Biraz sonra **Sirkeci** rıhtımından kalkacak olan küçük vapur **Boğaziçi** boğumlarından sıyrılıp çıkarak beni bir geniş hürriyet diyarının kıyısına bırakacaktı.” (K6., s. 27)

“**Karadeniz’in** sert rüzgârlarına göğüs geren bu küçük liman kasabasının bütün heybetiyle düşmana gülen ve sanki o anda, o karanlık günlerde kendisine düşen vazifeyi idrâk eden hâli vardı.” (K6., s. 28)

“Arasıra hocamız sınıfın penceresinden **Kerempe burnuna** doğru ta uzakları gözlüyor.” (K6., s. 28)

“O sırada bu şanlı levhayı gözyaşlarıyla seyretmekte olan MuhittinPaşa (**Kastamonu** Valisi) ihtiyara doğru yürüdü.” (K6., s. 28)

“Atatürk, 15 Ekim 1927 tarihinde **Türkiye Büyük Millet Meclisinin büyük salonunda**, tam beş gün süren tarihi konuşmasında 1919-1927 yılları arasındaki gelişmeleri kendi kaleminden, kendi sesinden aktarmıştır.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Benim Kararım, Dinleme Metni)

“İşte, **İstanbul’dan** çıkmadan önce düşündüğümüz ve **Samsun’da Anadolu** topraklarına ayak basar basmaz uygulamaya başladığımız karar bu olmuştur.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Benim Kararım, Dinleme Metni)

“O günlerde Selimler mahallemizden taşınmış, **Konya’ya** yerleşmişlerdi.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“Baktırmak için Mıstık’ı **Bandırma’ya** götürdüler.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Ant, s. 36)

“Aşağıdaki bölümde, ‘ (...) yaratıcılığıyla, kendine has kararlılığı ve inatçılığıyla tüm dünyaya ün salmış bir insan, Mustafa Güzelgöz’ün’ **Ürgüp** Sistemi olarak da anılan eşekli kütüphane uygulamasının ortaya çıkışı anlatılmaktadır.” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Eşekli Kütüphaneci Mustafa Amca, s. 43)

“Birlikte **nüfus dairesinin** yolunu tuttular.” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Ali’nin Ödevi ve Köstebekler, s. 50)

“Sonra, tam 51 yıl boyunca hiç ara vermeden, ‘yedi iklim, on sekiz padişahlığı’, yani Orta Avrupa ve Balkanlar’dan Kırım ve Kafkasya’ya, **Anadolu’dan** Mısır ve Arabistan’a kadar uzanan toprakları gezmiş. (...)” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Yedi İklim Dört Bucakta Rehberimiz Evliya, s. 54)

“Bir ucu **Güney’de Silifke’ye**, öteki ucu **Karadeniz’de Kastamonu’ya** kadar uzanan geniş bir bölgenin halk oyunudur zeybek.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Hey Gidinin Efesi, s. 56)

“Ama asıl yeri **Ege Bölgesidir.**” (K6., s. 56)

“**Afyon** taraflarında iyiden iyiye çeşitlenir çalgı türleri.” (K6., s. 56)

“**Aydın**, davul-zurnadan pek şaşmaz.” (K6., s. 56)

“Ben **Denizli’nin Çal** ilçesine bağlı **Civelek** köyünde dokunmuş, küçücük bir kilimim (...)” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 57)

“Çiçeğine, meyvesine, suyuna, seline, insanına, oyununa hayran olduğumuz **Antalya’nın** hava meydanından kalkmak üzereyiz.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Isparta ve Güller, s. 58)

“Antalya’dan **Isparta’ya**, portakaldan güle yolcuyuz.” (K6., s. 58)

“**Davraz** dağıyla **Yeşil Hisar Tepesi** arasında **Isparta** görünüyor.” (K6., s. 58)

“Uzaktaki **bağ evinin** çardağında fişkiran fiskiyeye varsak yüzümüze gülsuyu serpilecek sanıyoruz.” (K6., s. 58)

“**Ali köyünün** üstünden yükselen güneş güllerin üzerindeki çiğleri pırlanta gibi parıltıyor.” (K6., s. 58)

“Ah keşki **Abdi Paşa camisinin** emsalsiz **Kütahya** çinileriyle kaplı duvarları eski halinde olsaydı da şimdi buradan oraya koşsak **Ispartanın** bahçeleriyle yarış eden halılarını, halılarıyla yarış eden çinilerini bir arada görebilseydik.” (K6., s. 58)

“**Güzel Sanatlar Akademisiyle** okulum bitişikti; Türkiye’nin en ünlü hocalarının, ressamlarının yetiştiği yer.” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Üç Kuşağın Yazarı: Gülten Dayıoğlu, s. 67)

“Her hafta sonu **Beyoğlu’ndaki** resim sergilerini gezerdik, konserlere giderdik.” (K6., s. 67)

“Her hafta sonu konser olurdu o zamanlar, **belediye** düzenlerdi.” (K6., s. 67)

“Venezuela’da (Venezuela) yıllardır sürdürülen El Sistema’nın bir örneği olan **Tepebaşı Belediyesi** ‘İki Elin Sesi Var’ Çocuk Senfoni Orkestrası çalışmalarına ara vermeden devam ediyor.” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Çocuk Senfoni Orkestrası Venezuela’dan Gelen Misafirlerini Ağırladı, Dinleme Metni)

“Söyleyin bakalım, **Estergon kalesi** nerededir?” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Ah Şu Gençler!, s. 78)

“**Manisa** Büyükşehir Belediyespor adına mücadele ediyor.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Altın Kız, s. 84)

“Manisa’nın **Akhisar** ilçesinde yaşıyor.” (K6., s. 84)

“Dedesi **İzmir’de** oturuyordu.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, İssiz Ada, Dinleme Metni)

“**Van Gölü, Toroslar, Ankara, Ürgüp ve Peri bacaları, Kızılırmak, Ağrı Dağı...**” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, İssiz Ada, Dinleme Metni)

“**Akdeniz’in** ve **Karadeniz’in** suları o boşluğa akardı; Atlas Okyanusu da kendi sularını Akdeniz’in yerine doldururdu.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, İssiz Ada, Dinleme Metni)

“Düşünün, 5 milyar insan, hayvanlar, bitkiler, sanat kuleleri, tapınaklar, müzik aletleri, gözlükler, uzak yol kamyonları, **kapalı spor salonları**, müdürler, müdür yardımcıları, ekleriyle birlikte gazeteler, çocuk arabaları, güller, menekşeler...” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, İssiz Ada, Dinleme Metni)

13c. Sülâle Adları

“Anneme **Hacı Budaklara** gidip Mıstık’ı görmemizi söyledim.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Ant, s. 36)

13ç. Lakaplar

“O günden sonra postacımızın ismi **BİSİKLETLİ** POSTACI kaldı. (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“Postacı hepimize komik isimler takmıştı. Benimki **KIVIRCIK**’tı.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“Beni köyde **Çatılmışların Ortanca Gelini** dokudu.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 56)

“Sonunda çevresindekiler ona “**iki bacaklı eczane**” adını taktılar.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Sağlığına Kavuşan Hasta, s. 82)

“Spora küçük yaşlarda başlamış **altın kız**.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Altın Kız, s. 84)

13d. Diğer

13d1. Hayvan Adları/Cansız Varlık Adları

“Çatlak yumurta dağılıverdi; önce pembe bir gagacık, sonra da **Gülibik** çıkmaz mı içinden.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Gülibik, s. 16)

“**Kınalı**, onun sesini duyar duymaz, ok gibi fırlayıp üstüme atıldı.” (K6., s. 16)

“Öğleye doğru babamın azığını götürmek için **Sürmegöz**’e binip yola çıktım.” (K6., s. 17)

“Bu küçük köpek postacı ıslık çalınca bakıyor, hemen yanına koşuyordu. İsmi belki de bu yüzden **Islık**’tı.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

13d5. Aile İçindeki Kişilere ve Yakın Çevreye Hitap Edilen Adlar

“Abil **Ana** beni yere yatırdı.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Ant, s. 36)

“**Babaannem**, babam önceden haber vermezse onu neden/niçin geç kaldığını merak eder.” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Neyi, Ne Zaman, Niçin Merak Ederiz? , s. 42)

“Evvela yünlerimin boyanması, sonra da bu yeni bellediği nakışlar yüzünden **kaynanası** ile ilk defa atıştılar.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 57)

“Haklısın **karıcığım**, neden acaba?” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Ah Şu Gençler! , s. 78)

“Küçük Kandemir **anneanesiyle** evde yalnız kalmıştı.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Bir Tutam Fıkra, s. 86)

15. Halk Şiiri

15c. Türküler

“Kitaplarda değil, türkülerde ara **Yemen’i**” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Türküler Dolusu, s. 59)

15ğ. Alkışlar

“**İnşallah iyi olunca yine oynarsınız**, şimdi rahatsızlık etmek ayıptır.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Ant, s. 36)

15ğ1. Dua

“**Tanrım seni kem nazardan saklasın** deyip

Dualar yollamışsındır.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Bayram Mektubu, Dinleme Metni)

“Memlekete kurtuluş ve hakikat yolunu göstermiş ve bütün milleti istiklâl bayrağı altında toplamış olan Yüce Meclis’iniz, ikinci çalışma yılına girerken ben ufkumuzda gelişmeye başlayan ışıkların, büyük felâketler görmüş olan bahtsız vatanımızda bir **sabah-ı hayr (hayırlı sabah) olmasını duâ ediyorum.**” (K6. Millî Kültürümüz Teması, İstiklâl Marşı Nasıl Yazıldı?, Dinleme Metni)

15ğ2. Şükür

“Bir eli bal bir eli yağda olan zengin insanların bazen, **çok şükür** sıradan (...) insanların varlığından haberlerinin bile olmadığı birtakım hastalıkları ve zaafları vardır.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Sağlığına Kavuşan Hasta, s. 82)

“Doktor Bey, **çok şükür** şu anda hiçbir şikâyetim kalmadı, siz de benim kadar sağlıklı olsanız, buna çok sevinirdim.” (K6., s. 83)

15. Diğer

151. Koşma

“**Ben giderim adım kahr**

Dostlar beni hatırlasın

Düğün olur bayram gelir

Dostlar beni hatırlasın” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Dostlar Beni Hatırlasın, s. 34)

16. Sözlü Anlatımın Yardımcı Unsurları

16a. Jestler

“Postacı her defasında **başını iki yana sallıyor** ve

“Seninki yarına” diyordu.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“Evet, anlamında **başımı salladım.**” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Neyi, Ne Zaman, Niçin Merak Ederiz?, s. 41)

“Beni görünce **el salladı** ve “Merhaba Kıvrıcık!” diye bağırdı.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“Duymamış gibi yaptım, hatta **başımı çevirdim.**” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

16b. Mimikler

“Atatürk **gülümsedi** öğretmenim” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Atatürk Gülümsedi, s. 22)

“Benim baktığımı görünce ince yüzünü sevimli yapan bir **gülümsemeyle** gözlerimin içine güldü.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tanıdığım Çocuklardan: Rüstem, Dinleme Metni)

“Nüfus memuru muzipçe **gülümsedi.**” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Ali’nin Ödevi ve Köstebekler, s. 51)

“Bunları derken de şöyle bir **gülümsedi.**” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Sağlığına Kavuşan Hasta, s. 83)

“**Gülümsemeye** çalışıyor.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, s. 88)

17. Diğer

17a. Günlük Konuşma Sözlere

“**Günaydın** demiş derse başlıyorsunuz” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Atatürk Gülümsedi, s. 23)

“—**Allaha ısmarladık** hanım teyze!” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tanıdığım Çocuklardan: Rüstem, Dinleme Metni)

“Ali Bey **hoş geldiniz!**” dedi.” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Ali’nin Ödevi ve Köstebekler, s. 51)

“Sizinle yapacağımız görüşmeyi kabul ettiğiniz için öncelikle çok **teşekkür ederiz.**” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Üç Kuşağın Yazarı: Gülten Dayıoğlu, s. 66)

“**GÜLTEN DAYIOĞLU:** Geleceğe çok yararlı bir hizmeti yapmakta olduğunuz için bunca zahmete ben **teşekkür ederim.**” (K6., s. 66)

“Sizleri **tebrik ediyorum.**” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Çocuk Senfoni Orkestrası Venezuela’dan Gelen Misafirlerini Ağırladı, Dinleme Metni)

“Öğretmenim **affedersiniz,** biraz geciktim.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Ah Şu Gençler!, s. 78)

“**Baş üstüne** öğretmenim.” (K6., s. 78)

“Bütün eşyalarımız yandı, bu arada **affedersiniz** tarih kitabım da yanmış, bu yüzden çalışamadım, **özür dilerim.**” (K6., s. 78)

“Şehirli fare, **buyurun** demiş,” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Şehir Faresiyle Tarla Faresi, Dinleme Metni)

“Haydi, **hoşça kal** kardeş,” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Şehir Faresiyle Tarla Faresi, Dinleme Metni)

13b. Seslenme Sözlere

“Genç insanlara sabırla, anlayışla yardımcı olan, yol gösterenlere **selam olsun.**” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Ah Şu Gençler!, s. 77)

13c. Sevgi-Saygı ve Hitap Sözlere

“—Gazete satıyorum **hanım teyze**.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tanıdığım Çocuklardan: Rüstem, Dinleme Metni)

“Şimdi **Baylar**, izin verirseniz size bir soru sorayım.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Benim Kararım, Dinleme Metni)

“**Aziz dostum**, çok kötü bir durumdasınız.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Sağlığına Kavuşan Hasta, s. 82)

13ç. Diğer Sözlü Gelenek ve Anlatım Unsurları

“**Haklısın**, ama bilim adamlarının ortak özelliklerini araştırırken belki kendini de tanımış olursun.” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Neyi, Ne Zaman, Niçin Merak Ederiz? , s. 41)

“**Vay canna!**” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Ali’nin Ödevi ve Köstebekler, s. 49)

“**Haklısın** karıcığım, neden acaba?” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Ah Şu Gençler!, s. 78)

“Çok **haklısınız** öğretmenim, babam balkondan düşmüştü, her gece hastaneye gittim.” (K6., s. 78)

“**Peki** öğretmenim.” (K6., s. 79)

“**Maşallah**, birinciliği kimseye kaptırmaz.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, s. 88)

4.6.3. Gösteri Sanatları ile İlgili Bulgular

B.II. Gösteri Sanatları

1. Halk Müziği

1ç. Halk Çalgıları

1ç1. Vurmalı Halk Çalgıları

“Bazı yerde yalnız **davul** zurna ile çalınırken, bazı yerde işin içine kavallar, çoban düdüğü, klarnet, bağlama, saz, **dümbelek**, **tef**, kaşık, cura, sipsi, fincan ve **ziller** katılır.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Hey Gidinin Efesi, s. 56)

1ç2.Üflemeli Halk Çalgıları

“Bazı günler işini bitirince bahçe duvarlarından birine oturuyor, cebinden çıkardığı **mızıkasını** çalıyordu.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“Küçüklüğümde kendi kendime müzik aletleri yapardım. **Düdük, flüt, kaval, saz** gibi.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“Bazı yerde yalnız davul **zurna** ile çalınırken, bazı yerde işin içine **kavallar, çoban düdüğü, klarnet**, bağlama, saz, dümbelek, tef, kaşık, **cura, sipsi**, fincan ve ziller katılır.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Hey Gidinin Efesi, s. 56)

1ç3. Tezeneli Halk Çalgıları

“Küçüklüğümde kendi kendime müzik aletleri yapardım. Düdük, flüt, kaval, **saz** gibi.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“Bazı yerde yalnız davul zurna ile çalınırken, bazı yerde işin içine kavallar, çoban düdüğü, klarnet, **bağlama, saz**, dümbelek, tef, kaşık, cura, sipsi, fincan ve ziller katılır.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Hey Gidinin Efesi, s. 56)

2. Halk Oyunları

2b. Zeybek

“Dağ keçileri kadar çevik, dağlar kadar ağırbaşlı ve vakur **zeybek...**” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Hey Gidinin Efesi, s. 56)

3. Halk Tiyatrosu

3f. Diğer

23f2. Müzikal

“Bir grup genç, gençlik sorunlarını dile getiren bir **müzikal** hazırlamaya karar verir.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Ah Şu Gençler! , s. 77)

4.6.4. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler Boyutu ile İlgili Bulgular

B.III. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler

1. Törenler, Kutlamalar ve Ritüeller

1a. Geçiş Törenleri

1a9. Ölüm

“Öğretmenim, üzülmeysin diye söylememiştim, geçenlerde **süt kardeşim ölmüştü, dün helvasını yaparken tüp gaz patladı.**” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Ah Şu Gençler!, s. 78)

1h. Diğer

“Ve öyle bir **dua okuyarak yüzüme üfledi** ki sarımsak kokusundan aksırdım.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Ant, s. 36)

1b. Kutlamalar

1b1. Bayramlar

“9 Haziran 1921 Perşembe günü **mübarek bayram günüdür.**” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Vatan Yolunda, s. 28)

“Bugün yine **bayram** anneciğim,” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Bayram Mektubu, Dinleme Metni)

1b4. Yıl Dönümleri

“23 Nisan 1920’de açılan **Büyük Millet Meclisi’mizin, ikinci çalışmayılı o gün başlıyordu.**” (K6. Millî Kültürümüz Teması, İstiklâl Marşı Nasıl Yazıldı?, Dinleme Metni)

1b7. Özel Günler

“Sonra **yılbaşı** gelmiş.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Dünyanın Gezginleri, s. 12)

“**1 Mart 1921, Marş’ın Meclis’te,** kudretli M. Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Bey tarafından **okunduğu o günü** size ben anlatmalıyım.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, İstiklâl Marşı Nasıl Yazıldı?, Dinleme Metni)

1b8. Diğer

1b8a. Sergiler

“**Sergiler** açılırdı, oraya giderdik.” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Üç Kuşağın Yazarı: Gülten Dayıoğlu, s. 67)

1b8ç. Pazarlar

“Babamla ben yaz aylarında, her pazar, **pazar yerine** giderdik.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Gülibik, s. 16)

1g. Nazar

“Anadolu’nun her tarafında **temelinde nazar inancı olan camboncukları** görmek mümkündür.” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Anadolu’da Türk Süsleme Sanatları, Dinleme Metni)

2. Halk Hukuku

2b. Gelenek (An’ane, Örnek: Eş Seçiminde Otoriteye Saygı)

“**Köylü kadınların geleneklerden dolayı erkeklerin yoğun olduğu yerlere gitmeme eğilimi bulunduğunu**, ev işleri, çocuk bakımı ve diğer işlerle yoğun olarak uğraşmaları gibi nedenlerle kütüphaneye gelmediklerini öğrenir.” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Eşekli Kütüphaneci Mustafa Amca, s. 44)

2c. Görenek (Âdet, Örnek: Halkın Düğün Uygulamalarına Saygı)

“Ben doydum, demiş tarla faresi,

Yarın bize beklerim sizi.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Şehir Faresiyle Tarla Faresi, Dinleme Metni)

2ç. Halk Hukuku Uygulamaları

2ç3. Yemin, And İçme ve Sözünde Durma

“Fakat bana geleceğine **söz verdi.**” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tanıdığım Çocuklardan: Rüstem, Dinleme Metni)

“**Söz veriyorum**, ben buna değerim.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Benim Arkadaşım, Öğretmenim Olun, Dinleme Metni)

2ç4. Konuk Ağrlama

“**Bir Türk halısı üstüne**

Bir sofra kurulmuş, şahane.

Ne yemekler, ne yemekler...

Gitmeyen bilmez şehre.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Şehir Faresiyle Tarla Faresi, Dinleme Metni)

2ç5. Yardımseverlik

“O sırada bu şanlı levhayı gözyaşlarıyla seyretmekte olan Muhittin Paşa (Kastamonu Valisi) ihtiyara doğru yürüdü: ‘**Müsaade et babacığım; sana yardım edeyim ve o temiz alından bir kere öpeyim.**’ ” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Vatan Yolunda, s. 28)

“Kütüphaneye dikiş makinelerini temin ederken devletin verdiği bütçeyi kullanmaz, **makineleri yardımseverlerin katkısıyla temin etmeyi planlar.**” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Eşekli Kütüphaneci Mustafa Amca, s. 44)

“Ayşe Begüm’den bahsederken, önce ailesi ve sonra da ona **destek verenleri (...)** unutmamak lazım.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Altın Kız, s. 85)

2ç6. Toplumsal Statü ve Farklılık Ölçütleri

“Otomobilinin çevresinde motosikletli **polisleri**, arabalara binmiş yakınları ile Atatürk’ün gelişi her zaman belli olurdu.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Ben Atatürk’ün Arkadaşım, s. 24)

“Okulu, **öğretmenleri, yöneticileri** bir hüznü kaplamıştı.” (K6., s. 25)

“**Gazi’yi** gördüm” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Canyoldaşıma Mektuplar, s. 26)

“Arasıra **hocamız** sınıfın penceresinden Kerempe burnuna doğru ta uzakları gözlüyor.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Vatan Yolunda, s. 28)

“Gözlerini budaktan esirgemeyen sert bakışlı, yağız yüzlü, cesur, vefakâr **İnebolu kaykıcısının** gür sesi erkekçe gürlüyor: ‘kürek başına!’ ” (K6., s. 28)

“O sırada bu şanlı levhayı gözyaşlarıyla seyretmekte olan Muhittin **Paşa (Kastamonu Valisi)** ihtiyara doğru yürüdü.” (K6., s. 28)

“Osmanlı Devleti, onun bağımsızlığı, **padişah, halife**, hükümet bunların tümü, anlamını yetirmiş birtakım anlamsız sözlerdi.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Benim Kararım, Dinleme Metni)

“Kardeşinin **öğretmenin** yanında annene karşı saygıda kusur ettin.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Annem, s. 32)

“**Postacı** mahallemizde göreve başladığı gün, Murat gözlerini kırpıştırarak,” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“Aslında **müziyen** olmak istiyormuş.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“Kitabın baş karakteri Bilge, **öğretmenin** verdiği ödevi nasıl yapacağına ilişkin düşünmeye başlar.” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Neyi, Ne Zaman, Niçin Merak Ederiz?, s. 40)

“Öğretmenimiz, hepimizden **bilim adamlarının** yaşam öykülerini, önemli buluşlarını nasıl yaptıklarını araştırmamızı ve birer sunum hazırlamamızı istedi.” (K6., s. 40)

“Güzelgöz, yaptıracığı sandıkların planlarını çizerek her biri 90-100 kitap alacak iki tane sandık yapması için **marangoza** sipariş verir.” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Eşekli Kütüphaneci Mustafa Amca, s.43)

“1957 yılında Hayat Mecmuasında, “Köylere Giden Kitaplık” diye bir yazı yayınlanır ve bu olaydan **bakanlık yetkilileri** de haberdar olur.” (K6., s. 43)

“Kullanım alanı arayışından vazgeçmeyen mucit, gelişmekte olan havacılık endüstrisine yöneldi ve **astronotların** uzay giysilerini kolayca giyip çıkarabilmeleri için Velcro bağlacından yararlanabileceklerini fark etti.” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Velcro Cırt Cırt, s. 47)

“Onu kısa bir sonra **dalgıç kıyafeti üreticileri** takip etti ve Velcro çok geçmeden kayak giysileri ve diğer spor donanımlarında da kullanılmaya başlandı.” (K6., s. 47)

“Her gün eline kâğıt kalem alarak annesinin peşinde dolaşıyor, Ayla **Hanım’ı** soru bombardımanına tutuyordu.” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Ali’nin Ödevi ve Köstebekler, s. 48)

“Rıza **Bey** hayretle onları dinliyordu.” (K6., s. 48)

“**Doktorların** bile çözemediği çetrefilli sorunun cevabı bu kadar basitti ha?” (K6., s. 49)

“İçeri girer girmez **nüfus memuru** Ali’yi tanıdı.” (K6., s. 51)

“ ‘Ali **Bey** hoş geldiniz!’ dedi.” (K6., s. 51)

“24 Mart 1611’de İstanbul’da doğan bu **gezgin**, yani Evliya Çelebi, (...) belki de “dünya gezginler tarihi”nde ilk ve tek örnek olarak, hem de daha 19 yaşındayken, 19 Ağustos 1630 gecesi gördüğü bir rüya üzerine başlamış gezilerine.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Yedi İklim Dört Bucakta Rehberimiz Evliya, s. 54)

“**Postacıdan** mektup, rüzgârdan haber sormuşundur.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Bayram Mektubu, Dinleme Metni)

“Nitekim **maarif vekili**, ünlü **hatip** Hamdullah Suphi (Tanrıöver) **Bey**, bunun için bir yarışma açtı.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, İstiklâl Marşı Nasıl Yazıldı?, Dinleme Metni)

“Mustafa Kemal **Paşa**, Meclis’e başkanlık ediyor, sonra kürsüye geçip millet talihinin, bir yıl içinde nasıl değiştiğini anlatıyordu.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, İstiklâl Marşı Nasıl Yazıldı?, Dinleme Metni)

“**Gazi** Paşa’nın bu sözleri Meclis’i alkışlarla çınlatırken, Hamdullah Suphi Bey kürsüye çıkarak, Âkif’in Marşı’nı, gur sesiyle okumaya başladı.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, İstiklâl Marşı Nasıl Yazıldı?, Dinleme Metni)

“Tam dört defa okundu ve **mebuslar** ayakta dinlediler.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, İstiklâl Marşı Nasıl Yazıldı?, Dinleme Metni)

“**Bayındırlık Bakanı** Fazıl **Paşa**’yı gördüm, ‘Şiir bitince tekrar okunmasını’ bağırarak teklif etti.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, İstiklâl Marşı Nasıl Yazıldı?, Dinleme Metni)

“Başka bir iş tutmalıydım, **pilotluğa** merak sardım.” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Küçük Prens, s. 63)

“ ‘Üç kuşağın **yazarı**’ olarak anılmak sizin için nasıl bir duygu?” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Üç Kuşağın Yazarı: Gülten Dayıoğlu, s. 66)

“Nasıl **ressama** akıl öğretilemediği gibi, içinden geliyor renkler.” (K6., s. 66)

“Güzel Sanatlar Akademisiyle okulum bitişti; Türkiye’nin en ünlü **hocalarımın**, ressamlarının yetiştiği yer.” (K6., s. 67)

“Tepebaşı **Belediye Başkanının** (...) “Gönül Ordusu” diye nitelendirdiği orkestra, Venezuelalı sanatçıları ağırladı.” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Çocuk Senfoni Orkestrası Venezuela’dan Gelen Misafirlerini Ağırladı, Dinleme Metni)

“Benim arkadaşım, **öğretmenim** olun.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Benim Arkadaşım, Öğretmenim Olun, Dinleme Metni)

“Yarı yolda füze duruyor; **pilot** yolculara inmelerini söylüyor.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Hayvan Dostlarımız ve Biz, s. 74)

“**Otelin müdürü** sinirden kıpkırmızı kesiliyor.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Ödevsiz Gezegen, s. 75)

“**Sinemanın sahibi** öğlene kadar uyumak mı istedi?” (K6., s. 75)

“**Öğretmenim** affedersiniz, biraz geciktim.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Ah Şu Gençler!, s. 78)

“Ünlü **mimarlardan**...” (K6., s. 79)

“En nihayet yüz saat uzaklıkta bir **doktorun** oturduğunu duydum.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Sağlığına Kavuşan Hasta, s. 82)

“Doktor **Bey**, çok şükür şu anda hiçbir şikâyetim kalmadı, siz de benim kadar sağlıklı olsanız, buna çok sevinirdim.” (K6., s. 83)

“Anne babası **pazarcılık** yapıyor.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Altın Kız, s. 84)

“**Öğretmenin** yönlendirmesi sonrasında jimnastikle 8 yaşında tanışmış, belediyenin kurslarına giderek...” (K6., s. 84)

“Listeye köşedeki **bakkal**, sinemalar, gazete getiren çocuk, **postacı**... Her şey, her şey girdi.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Issız Ada, Dinleme Metni)

“Bunu yaparken Nuh **Peygamber** kadar ciddiymi.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Issız Ada, Dinleme Metni)

“Düşünün, 5 milyar insan, hayvanlar, bitkiler, sanat kuleleri, tapınaklar, müzik aletleri, gözlükler, uzak yol kamyonları, kapalı spor salonları, **müdürler, müdür yardımcıları**, ekleriyle birlikte gazeteler, çocuk arabaları, güller, menekşeler...” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Issız Ada, Dinleme Metni)

“görünmez bir **kuklacı**” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Oyuncakların Oyunağı Olmak, s. 90)

2ç7. Akrabalık Tanımı ve Biçimi

“Üzerinde daha kolayca sayılabilir çizgisi olanı da ya benim abim ya da **benim babamın küçük kardeşi** yaşında.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Kış Uykusu, s. 18)

“Sadece **amcası** ve **dedesiyle** söyleşi yapacaktı, o kadar.” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Ali'nin Ödevi ve Köstebekler, s. 50)

“Yoktu öğretmenim, babam balkondan düşünce, buna çok üzülen annem kalp krizi geçirdi, kardeşimin de heyecandan dili tutuldu, **halamın** da...” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Ah Şu Gençler!, s. 79)

3. Halk Sporları

3ğ. Çocuk Oyunları ve Oyuncakları

3ğ1. Çocuk Oyunları

“Sevinç çığlıkları içinde kayıyor, **kartopu savaşı** yapıyor, yollara, bahçelere **kardan adamlar** dikeyorlarmış.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Dünyanın Gezginleri, s. 12)

“Evimiz Denizciler caddesinde olduğundan, benim yaşımdaki çocuklar da gider, bu yapının kırık mermerlerinden birer parça alır, **gazoz kapağı oynardık**.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Ben Atatürk'ün Arkadaşım, s. 24)

“Değneğin var **körebe**.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Körebe, Dinleme Metni)

“**İp atlamayı** beceremeyen çocuğunuz.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Büyüklere Mektuplar, s. 89)

3ğ2. Oyuncaklar

“Ardından okullar da tatil olunca, çocuk orduları **kızaklarıyla** sokakları, yamaçları ele geçirmişler.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Dünyanın Gezginleri, s. 12)

“**Tahtadan atları, kurşundan askerleri, lastikten topları, plastikten arabaları**, kısacası parayla satın alınabilen hiçbir oyuncuğı olmamış yoksul bir köy çocuğunun öyküsüdür bu öykü.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Gülibik, s. 16)

“Danstaydı o sıra **uçurtmalar...**” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Ay Şairi, s. 68)

“Girer girmez müzeden içeri

ödünç alır babam

tahta attan çocukluğunu geri” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Oyuncakların Oyunağı Olmak, s. 90)

“Alkış alkış koşup gelir yanına çınçın

Selâm verir

nöbetini unutan **kurşun asker**” (K6., s. 90)

“Bir **uçurtma** gördüğünde sanki” (K6., s. 90)

“**Legolara** karşısın

Trenimin rayları kırık

Salıncağın biri bozuk” (K6., s. 91)

“**Çember** çevirmemi istesen de” (K6., s. 91)

3h. Diğer

3h7. Futbol

“Avrupa **Futbol** Şampiyonası nedeniyle ıskalandı bu kızımızın başarısı...” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Altın Kız, s. 84)

3h9. Golf

“Briç, diyordum, **golf**, politika, kravat, miravat.” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Küçük Prens, s. 63)

3h10. Jimnastik

“13 Haziran’da Güney Kore’de yapılan **Aerobik Jimnastik** Dünya Şampiyonası’nda altın madalya kazandı.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Altın Kız, s. 84)

4.6.5. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalara Dair Bulgular

B.IV. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalar

4. Halk Hekimliği

4d. Diğer

“Uzun uzadı **kasıklarım, korku damarlarım bastı.**” (K6. Başak Yayınları, Biz ve Değerlerimiz Teması, Ant, s. 36)

10. Halk Mimarisi

10a. Konutlar ve Yapım Teknikleri

“Evleri yüksek kurdular

Önlerinde uzun balkon” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Yüksek Evde Oturmanın Türküsü, s. 45)

“Evleri yüksek kurdular

On bin basamak merdiven” (K6., s. 45)

“Evleri yüksek kurdular

Cama betona boğdular” (K6., s. 45)

10ğ. İbadethaneler

“Ah keşki **Abdi Paşa camisinin** emsalsiz Kütahya çinileriyle kaplı duvarları eski halinde olsaydı da şimdi buradan oraya koşsak Ispartanın bahçeleriyle yarış eden halılarını, halılarıyla yarış eden çinilerini bir arada görebilseydik.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Isparta ve Güller, s. 58)

10h. Diğer

10h3. Kaleler/Hisarlar

“Söyleyin bakalım, **Estergon kalesi** nerededir?” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Ah Şu Gençler!, s. 78)

10h4. Kütüphaneler

“**Kütüphane-kitaplık** kuramadığı köylere kitap götürmek için tasarladığı proje için bakanlıktan kadro sağladıktan sonra gidecek köyler de belirlenmiştir.” (K6. Bilim ve

Teknoloji Teması, Eşekli Kütüphaneci Mustafa Amca, s. 43)

“Bizim sınıf kitaplığımızda da pek kitap yoktu; **kütüphanede** doydum.” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Üç Kuşağın Yazarı: Gülten Dayıoğlu, s. 67)

10h6. Köprüler

“**Köprüler** kurarım okyanuslar üstüne” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Dünya Benim, s. 13)

10h8. Medreseler/Okullar

“**Okulu**, öğretmenleri, yöneticileri bir hüznün kaplamıştı.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Ben Atatürk’ün Arkadaşım, s. 25)

“Ertesi günü Mıstık **mektebe** gelmemişti.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Ant, s. 36)

“**Okulun** bahçesinde

tek bir oyuncak bile yok” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Oyuncakların Oyunağı Olmak, s. 91)

10h10. Diğer Halk Mimarisi Unsurları

“Koşarak **ahıra** gittim.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Gülibik, s. 16)

“Dersten çıkıp bahçede oynarken **halkevinin** tepesindeki bayrağın yarıya indirilmiş olduğunu gördük.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Ben Atatürk’ün Arkadaşım, s. 25)

“Dışarıdan bakıldığında **parktaki** çocuklarla oynamak istediğimi düşünebilirsiniz.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Benim Arkadaşım, Öğretmenim Olun, Dinleme Metni)

“**Otelin** müdürü sinirden kıpkırmızı kesiliyor.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Ödevsiz Gezegen, s. 75)

“Bir **ev**.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Ah Şu Gençler!, s. 77)

“Düşünün, 5 milyar insan, hayvanlar, bitkiler, **sanat kuleleri, tapınaklar**, müzik aletleri, gözlükler, uzak yol kamyonları, **kapalı spor salonları**, müdürler, müdür yardımcıları, ekleriyle birlikte gazeteler, çocuk arabaları, güller, menekşeler...” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Issız Ada, Dinleme Metni)

“Girer girmez **müzeden** içeri” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Oyuncakların Oyuncağı Olmak, s. 90)

“Uzak, çok uzak **lunapark**” (K6., s. 91)

12. Halk Taşımacılığı

12a. Kara Taşımacılığı

“**Otomobilinin** çevresinde motosikletli polisleri, **arabalara** binmiş yakınları ile Atatürk’ün gelişi her zaman belli olurdu.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Ben Atatürk’ün Arkadaşyım, s. 24)

“Anlatayım öğretmenim, evden tam zamanında çıktım öğretmenim, **dolmuş**a bindim, dolmuş trenle çarpıştı öğretmenim, yedi ölü, on altı yaralı verdik, bir ben sağ salim kurtuldum ama maalesef derse yetişemedim öğretmenim.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Ah Şu Gençler!, s. 78)

“Düşünün, 5 milyar insan, hayvanlar, bitkiler, sanat kuleleri, tapınaklar, müzik aletleri, gözlükler, uzak yol **kamyonları**, kapalı spor salonları, müdürler, müdür yardımcıları, ekleriyle birlikte gazeteler, çocuk arabaları, güller, menekşeler...” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Issız Ada, Dinleme Metni)

12b. Tekerlekli Araçlar

“Kayıklara boşaltılan ağır cephaneye sandıkları, günlerce açlık ve susuzlukla mücadele eden kahramanların omuzlarına yüklenecek, oradan soluk benizli, yalın ayak on yaşına bile basmamış kız ve erkek köylü çocuklarının sürdürdüğü (...) **öküzlerin çektiği kağı arabalarına** yüklenecektir.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Vatan Yolunda, s. 28)

12d. Diğer

12d1. Tren

“Anlatayım öğretmenim, evden tam zamanında çıktım öğretmenim, dolmuşa bindim, dolmuş **trenle** çarpıştı öğretmenim, yedi ölü, on altı yaralı verdik, bir ben sağ salim kurtuldum ama maalesef derse yetişemedim öğretmenim.” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Ah Şu Gençler!, s. 78)

12d2. Gemi

“Kimi zaman **gemilere**, uçaklara binerim.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Dünya Benim, s. 13)

“Hepimiz sonsuz ufuklardan bir **gemi** bekliyoruz.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Vatan Yolunda, s. 28)

“**Gemiler** belki limanlara yanaşamazdı.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Issız Ada, Dinleme Metni)

12d3. Vapur

“Biraz sonra Sirkeci rıhtımından kalkacak olan küçücük **vapur** Boğaziçi boğumlarından sıyrılıp çıkarak beni bir geniş hürriyet diyarının kıyısına bırakacaktı.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Vatan Yolunda, s. 27)

12d4. Sandal

“Bir çelimsiz yavru **sandala** doğru yürüdü.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Vatan Yolunda, s. 28)

12d5. Kayık

“Bir anda denize açılan yüzlerce **kayık** korkunç dalgalar arasındadır.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Vatan Yolunda, s. 28)

12d6. Uçak

“Kimi zaman gemilere, **uçaklara** binerim.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Dünya Benim, s. 13)

“Ormanda kaybolan kimi şanslı kişiler bu şekilde bir **uçığa** görünmüş ve kurtulmuşlar.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Eyvah! Ormanda Kayboldum!, s.15)

12d8. Uzay Araçları

“**Füzelerle** yıldızları gezerim.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Dünya Benim, s. 13)

12d9. Motor

“Otomobilinin çevresinde **motosikletli** polisleri, arabalara binmiş yakınları ile Atatürk’ün gelişi her zaman belli olurdu.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Ben Atatürk’ün Arkadaşım, s. 24)

12d11. Tramvay

“Türbe’de **tramvaydan** inince, elimde getirdiğim birkaç konserve kutusunu nasıl taşıyacağımı düşünüyordum; tramvaydan inenlerin ayakları arasında iki çıplak el kadar ayak gördüm.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tanıdığım Çocuklardan: Rüstem, Dinleme Metni)

13. Halk Haberleşme Teknikleri

13a. Haberci/Ulak

“**Bir taraftan düşman oyalanırken, diğer taraftan tellallar şöyle bağıryordu.**” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Vatan Yolunda, s. 28)

13ç. Mektup

“**Annem**” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, s. 32)

“Kısa zamanda postacının **mektup** dağıtışı en büyük eğlencemiz oldu.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“Postacıdan **mektup**, rüzgârdan haber sormuşundur.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Bayram Mektubu, Dinleme Metni)

“Neyse ki Hamdullah Suphi: ‘Asil endişenizin icap ettiği ne varsa hepsini yaparız.’ diye Âkif’e **mektup** yazıp ‘Müsabakaya iştirak buyurmasını, memleketi bu tesirli telkin ve heyecan vasıtasından mahrum bırakmamasını’ ondan rica etti.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, İstiklâl Marşı Nasıl Yazıldı?, Dinleme Metni)

“Bizimki bu doktora güven duyup durumunu anlatan bir **mektup** yazmış.” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Sağlığına Kavuşan Hasta, s. 82)

“**Sevgili anneciğim, babacığim,**” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Büyüklere Mektuplar, s. 88)

13d. Diğer

13d1. Bilgisayar/İnternet

“Ödevini daha kolay yapması için **eski dizüstü bilgisayarını** Ali’ye hediye ediverdi.” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Ali’nin Ödevi ve Köstebekler, s. 49)

“Anlaşılan Ali, (...) **sosyal paylaşım sitelerine** epey zaman harcıyordu.” (K6., s. 50)

13d3. Telefon

“Dünyanın her tarafıyla haberleşiyoruz, **cep telefonları** sayesinde.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Eyvah! Ormanda Kayboldum!, s.15)

14. Halk Tarım ve Hayvancılığı

14a. Ekincilik

“Tarlalarda **altın başaklı tahıllar** biçilmeyi bekliyormuş.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Dünyanın Gezginleri, s. 10)

“Şapkasını özenle kafasına yerleştirip **harman yerine** doğru yola çıktı.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Gülibik, s. 17)

14ç. Hayvancılık

“**Yumurta, tavuk, yoğurt** satar, evimize gerekli öteberiyi alırdık.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Gülibik, s. 16)

“**Koyunları sağan** annemin yanına varıp.” (K6., s. 17)

14e. Diğer

14e. Sebzeçilik/Meyvecilik

“Eliyle **meyvelerin ağırlığından toprağa doğru sarkan dalları, tarladaki olgun sebzeleri** göstermiş.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Dünyanın Gezginleri, s.10)

15. Halk Mutfağı

15a. Gıda Depolama Kültürü

15a1. Mevsimsel Yiyecek Saklama Biçimleri

“Türbe’de tramvaydan inince, elimde getirdiğim birkaç **konserve kutusunu** nasıl taşıyacağımı düşünüyordum; tramvaydan inenlerin ayakları arasında iki çıplak el kadar ayak gördüm.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tanıdığım Çocuklardan: Rüstem, Dinleme Metni)

4.6.6. El Sanatları Geleneği ile İlgili Bulgular

B.V. El Sanatları Geleneği

1. Geleneksel Meslekler

1a. Demircilik

“Bu çamurun içine **demir dövülürken** tezgâhın önüne yığılan kıymıklardan kor.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 57)

1e. Marangozluk ve Oymacılık

“Güzelgöz, yaptıracığı sandıkların planlarını çizerek her biri 90-100 kitap alacak iki tane **sandık yapması için marangoza sipariş verir.**” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Eşekli Kütüphaneci Mustafa Amca, s. 43)

“Baston ve Asa: Türk el sanatları arasında **ağaç işlemeciliği ve oymacılığı** önemli bir yer tutmaktadır.” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Anadolu’da Türk Süsleme Sanatları, Dinleme Metni)

1ğ. Dokumacılık

“Ve uzun uzun düşünmüşündür,

Çocukluğumun bu mes’ut bayram sabahlarını,

O küçük ayakkabımı, mendilimi, **ipek kravatımı.**” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Bayram Mektubu, Dinleme Metni)

“Onun üzerine giyilen **keçe fes**, bazen kısa **ipek püsküllerle**, bazen upuzun siyah püsküllerle aşığılara iner. (...)” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Hey Gidinin Efesi, s. 56)

“Ben Denizli’nin Çal ilçesine bağlı Civelek köyünde **dokunmuş küçük bir kilimim.**” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 57)

“Ah keşki Abdi Paşa camisinin emsalsiz Kütahya çinileriyle kaplı duvarları eski halinde olsaydı da şimdi buradan oraya koşsak Ispartanın bahçeleriyle yarış eden **halılarını, halılarıyla** yarış eden çinilerini bir arada görebilseydik.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Isparta ve Güller, s. 58)

“Bir Türk **halısı** üstüne” (K6. Vatandaşlık Bilinci Teması, Şehir Faresiyle Tarla Faresi, Dinleme Metni)

1h. Örucülük

“Gül tarlalarında kadınlar, kızlar ellerinde **hasır sepetlerle** gül topluyorlar.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Isparta ve Güller, s. 58)

1i. Oyacılık

“Baştaki “terlik” adlı külah, yerine göre “**çarkı felek**”lerle veya yalnızca **ince el oyaları** ile süsüdür.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Hey Gidinin Efesi, s. 56)

1l. Ebruculuk

“**Ebru**: Ebru, yoğunlaştırılmış su üzerine resim yapma sanatıdır. Geleneksel Türk sanatlarından.” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Anadolu’da Türk Süsleme Sanatları, Dinleme Metni)

1m. Hattatlık

“**Hat**: Arapçada çizgi ya da bir satır yazı anlamına gelen hat sözcüğü, bugün Arap harfleriyle yazılmış güzel el yazısı karşılığı olarak kullanılmaktadır. Hat; (...) yazarlarına hattat denir.” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Anadolu’da Türk Süsleme Sanatları, Dinleme Metni)

1n. Nakkaşlık

“**Minyatür**: Minyatür, çok ince işlenmiş ve küçük boyutlu resimlere ve bu tür resim sanatına verilen addır.” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Anadolu’da Türk Süsleme Sanatları, Dinleme Metni)

1o. Halk Resmi

“Eline bir kâğıt aldı ve aşağıdaki **resmi çizdi**.” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Neyi, Ne Zaman, Niçin Merak Ederiz?, s. 41)

“Biraz uğraştıktan sonra ben de renkli bir **kalemle ilk resmimi yapmayı** başardım.” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Küçük Prens, s. 62)

1i. İşlemecilik

“Namaz için dokunan kilimlerin kendilerine göre boyları, **nakışları** olur.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 57)

1ö. Diğer

1ö1. Yüncülük

“Dahası var (...) **yünlerim** boyanalı beri soluyordum.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 57)

1ö2. Çömlekçilik

“**Seramik**: Yüksek ısıda pişirilmiş topraktan, vazo, çanak, çömlek yapma işidir.” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Anadolu’da Türk Süsleme Sanatları, Dinleme Metni)

“**Çömlekçilik**: Toprak işlerinde çömlekler, seramik ve çinilerimizin çok önemli bir yeri vardır. (...) Fırında pişirilerek sırlanan veya sırlanmadan yapılan **toprak çanak, çömlek, testi, vazo, küp** vb. yapma sanatıdır.” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Anadolu’da Türk Süsleme Sanatları, Dinleme Metni)

1ö3. Vitray

“**Cam süsleme (vitray)**: Pencereleeri süslemek amacıyla ağaç, alçı ve kurşun çerçeveler ve bölümler arasına renkli camların yerleştirilmesidir.” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Anadolu’da Türk Süsleme Sanatları, Dinleme Metni)

2. Giyim-Kuşam ve Süslenme

2b. Erkek Giyimi

2b2. Çocuk

“Mıstık’ın küçük **fesi**, mavi **yemenisi** düştü.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Ant, s. 35)

2b8. Tören Giyimi

“Baştaki “**terlik**” **adlı külah**, yerine göre “çarkı felek”lerle veya yalnızca ince el oyaları ile süslüdür. Onun üzerine giyilen **keçe fes**, bazen kısa ipek püsküllerle, bazen upuzun siyah püsküllerle aşağılara iner.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Hey Gidinin Efesi, s. 56)

2b9. Mesleki Giyim

“Başında bir **kara kalpak**.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Canyoldaşıma Mektuplar, s. 26)

2c. Süslenme

2c4. Oya

“Baştaki “terlik” adlı külah, yerine göre “**çarkı felek**”lerle veya yalnızca **ince el oyaları** ile süslüdür.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Hey Gidinin Efesi, s. 56)

İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne 2008 Tarihinden İtibaren Eklenen Unsurlar ile İlgili Bulgular

14. Geleneksel Çini Sanatı (2016)

“Ah keşki Abdi Paşa camisinin emsalsiz **Kütahya çinileriyle** kaplı duvarları eski halinde olsaydı da şimdi buradan oraya koşsak Ispartanın bahçeleriyle yarış eden halılarını, halılarıyla yarış eden çinilerini bir arada görebilseydik.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Isparta ve Güller, s. 58)

4.6.7. Değerlendirme (K6)

K6. 6. Sınıf Türkçe ders kitabı somut olmayan kültürel miras unsurları açısından incelenmiş olup kitapta “yaşayan insan hazineleri/geleneğin ustaları” ile ilgili herhangi bir bulgu tespit edilememiştir. “Sözlü gelenekler ve anlatımlar” unsurlarından en çok yer verilen unsur deyimlerdir. Deyimler dışında masallara, fıkralara, atasözlerine, kişi adlarına, yer adlarına, sülâle adlarına, lakaplara, türkülere, alkışlara, jestlere ve mimiklere yer verilmiştir. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz unsurlardan hayvan adları/cansız varlık adları, aile içindeki kişilere ve yakın çevreye hitap edilen adlar, dua, şükür, koşma, günlük konuşma sözleri, seslenme sözleri, sevgi-saygı ve hitap sözleri ve diğer sözlü gelenek ve anlatım unsurlarının da kitapta yer aldığı görülmüştür. Bu bölümle ilgili bulgu tespit edilemeyen unsurlar mitler, efsaneler, destanlar, halk hikâyeleri, küfürler, yemin sözleri, argo sözler, selamlaşma sözleri, sözlü tarih, ninniler, maniler, ağıtlar, destanlar, ilahiler, tekerlemeler, bilmeceler, kargışlardır.

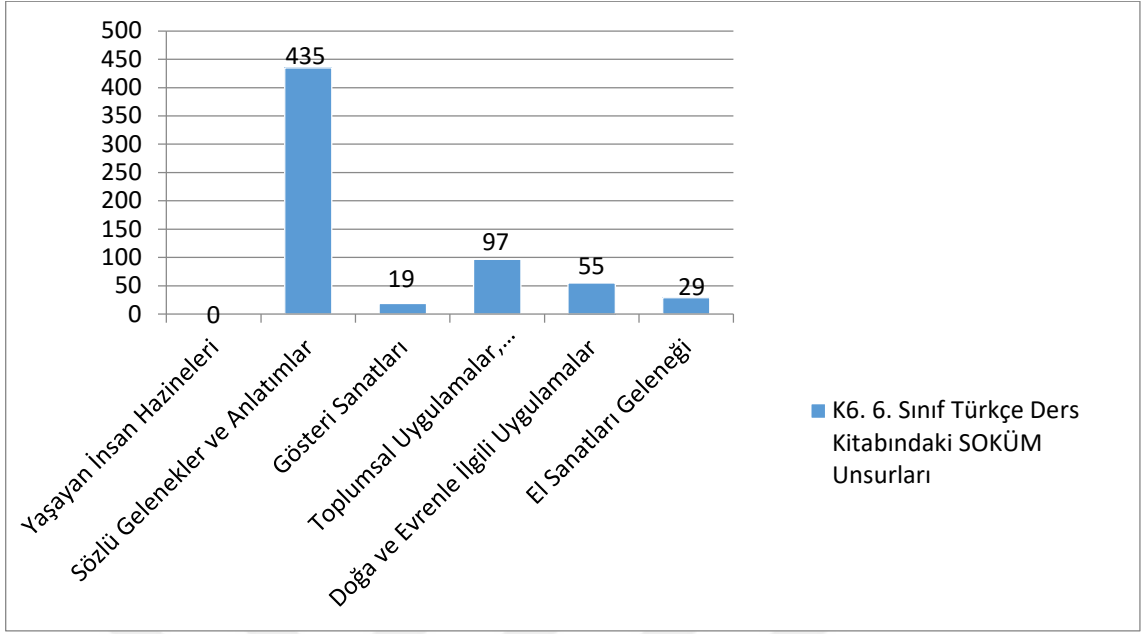
Kitapta “gösteri sanatları” ile ilgili unsurlardan vurmali halk çalgıları, üflemeli halk çalgıları, tezeneli halk çalgıları ve zeybek unsuruna yer verildiği görülmüştür. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz unsurlardan müzikale de kitapta yer verilmiştir. Bu bölümle ilgili bulgu tespit edilemeyen unsurlar âşık müziği ve gösterimleri, tekke şiiiri ve gösterimleri, anonim müzik ve gösterimleri, yaylı halk çalgıları, halay, horon, bar, köçek ve halk tiyatrosu unsurlarıdır.

“Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler” ile ilgili kitapta yer verilen unsurlar ölüm, bayramlar, yıl dönümleri, özel günler, nazar, gelenek, görenek, yemin, and içme ve sözünde durma, konuk ağırlama, yardımseverlik, toplumsal statü ve farklılık ölçütleri, çocuk oyunları ve oyuncaklardır. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz pazarlar, sergiler, futbol, golf ve jimnastik de kitapta yer alan unsurlardandır. Bu bölümle ilgili bulgu tespit edilemeyen unsurlar doğum, dış hediği, sünnet, nişan, düğün, askerlik, gurbete çıkma, hacca gitme, panayırlar, festivaller, anma günleri, kandiller, ziyaret yerleri ve adak-kurban uygulamaları, sihir-büyü, fal-kehanet, rüya, bolluk ve bereket ritüelleri, uğur, töre, kan davası, namus davası, bilek güreşi, boğa güreşleri, deve güreşleri, horoz döğüşleri, köpek döğüşleridir.

“Doğa ve evrenle ilgili uygulamalar” başlığı altında kitapta yer verilen unsurlar halk hekimliği uygulaması altında yer alan diğer unsuru, konutlar ve yapım teknikleri, ibadethaneler, kara taşımacılığı, tekerlekli araçlar, haberci/ulak, mektup, ekincilik ve hayvancılıktır. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz unsurlardan kaleler/hisarlar, kütüphaneler, köprüler, medreseler/okullar, diğer halk mimarisi unsurları, tren, gemi, vapur, sandal, kayık, uçak, uzay araçları, motor, tramvay, bilgisayar/internet, telefon ve sebzeçilik/meyvecilik unsurları da kitapta yer almıştır. Bu bölümle ilgili bulgu tespit edilemeyen unsurlar mitik, şamanik, kozmogonik, eskatolojik halk inanışları, dünya ve evrenin yaratılışı ile ilgili bilgi ve inançlar, kıyamet, halk baytarlığı ve zoolojisi, halk botaniği, halk takvimi ve meteorolojisi, halk biyolojisi, halk matematiği, halk ekonomisidir.

“El sanatları geleneği” başlığı altında kitapta yer verilen unsurlar demircilik, marangozluk ve oymacılık, dokumacılık, örücülük, oyacılık, ebruculuk, hattatlık, nakkaşlık, halk resmi, işlemecilik, erkek giyimi alt başlığı altında çocuk giyimi, tören giyimi, mesleki giyim ve süslenme unsurlarından oyadır. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz unsurlardan yüncülük, çömlekçilik ve vitray da kitapta yer almıştır. Bu bölümle ilgili bulgu tespit edilemeyen unsurlar bakırcılık, kalaycılık, yorgancılık, semercilik, urgancılık, tenekeçilik, dericilik, saraçlık, kadın giyimi unsurları, erkek giyimi alt başlığı altında bebek, sünnet giyimi, delikanlı, damat, yaşlı adam, günlük giyim unsurları; süslenme unsurlarından sürme, rastık, dövme, kına, takı ve işleme ile ilgili bir bulgu tespit edilememiştir.

Şekil.1.6. K6. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Değerlendirmesi

4.7. 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi Yedinci Sınıf Ez-De Yayıncılık Türkçe Ders Kitabındaki Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Bulgular

Kitapta bulunan altı temanın isimleri aşağıdaki gibidir:

- 1.Tema: Millî Kültür
- 2.Tema: Atatürk
- 3.Tema: Okuma Kültürü
- 4.Tema: Duygular
- 5.Tema: Doğa ve Evren
- 6.Tema: Zaman ve Mekân

4.7.1. Yaşayan İnsan Hazineleri/Geleneği Ustaları

A. Yaşayan İnsan Hazineleri/Geleneğin Ustaları

Kitapta bu bölümle ilgili bir bulgu tespit edilememiştir.

4.7.2. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar Boyutu ile İlgili Bulgular

B.I. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar

2. Efsaneler

Bey'in aklına güzel bir fikir gelir. Denizin ortasına bir kale yaptıracaktır. Kızını da oraya yerleştirecektir. Yılan sudan geçemeyeceğine göre de kızı kurtulacaktır. Hemen bu fikrin gerçekleşmesi için planlar hazırlanır ve bugünkü Kız Kalesi'nin bulunduğu yerde binanın yapılmasına başlanır. Aradan günler, aylar, yıllar geçer; sonunda Bey'in istediği kale ortaya çıkar. Artık kızını daima orada oturtmakta, karşı tarafa hiç geçirtmemektedir. Bey'in kızı on dokuz yaşını tamamlar, onun şerefine kalede eğlenceler tertip edilir. Bu eğlencelere davet edilen bir köylü kadın da hediye olmak üzere bağındaki nefis üzümlerinden bir sepet dolusu getirir. Fakat kader bu ya kadın üzümleri doldururken dalgınlığından istifade ederek sepetin içine gizlenen yılanı görmez. Üzümlü çok seven beyin kızı da bu sepeti doğruca odasına çıkarttırır. Gece geç vakit herkes gittikten sonra üzümleri yiyecektir. Misafirler gittikten, eğlenceler bittikten sonra odasına çıkan genç kız çok sevdiği üzümlerden yemeye başlar fakat tam bu sırada sepetin içinden çıkan yılan, kızcağızı sokar ve ölümüne sebep olur. (K7. Zaman ve Mekân Teması, Kız Kalesi, s. 102-103)

4. Masallar

“Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde,

Bir Keloğlan yaşarmış masalların içinde.

Bir de ineği varmış bu kel başlı çocuğun,

Besili mi besili eşi yok mu hiç onun.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Serbest Okuma Metni)

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, cinler cirit oynarken eski hamam içinde... Üşüdüm Allah üşüdüm, daldan armut düşürdüm. Armudumu yemişler, bana çirkin demişler... Çirkin değil güzelim, inci, mercan dizerim. Ben mercandan geçemem, Aksaray’dan göçemem... Aksaray’ın kilidi, bana vuran kim idi? Emmim oğlu Musacık, eli kolu kısacık.. Çık çıkalım çardağa, taş atalım çaylağa; çaylak başın kaldırmış, ayvaları çaldırmış... Hani kâğıt, hani defter? Bir de gelmiş çevre ister; çevrede güller, sendeki diller; ben gider oldum, duymasın eller...

Bir memleketin birinde Sülün Kız derler, bir kız varmış. Ne kimsenin bir tüyüne dokunur ne de yerdeki karıncayı incitirmiş ama Allah kalbine göre vermemiş yoksa... Günün birinde babasını elinden alınca bir korku gelip dalına binmiş:

“Ne bir dağda yağmurumuz var ne bir bağda yaprağımız var; sönen ocağımızı ne ile yakacağız?”

Diye, düşündükçe düşünür; ömrünü, gününü tüketirmiş. (K7. Duygular Teması, Tasa Kuşu, s. 69)

7. Deyimler

“Mimar Sinan, 1489-1588 yılları arasında yaşamış, **ünü tüm dünyaya yayılmış** büyük bir mimardır.” (K7. Millî Kültür Teması, Mimar Sinan, s. 9)

“İstanbul’da **vefat etmiştir.**” (K7., s. 9)

“İhtiyar, yünlerin boyanması için dağ köylerinde **nam salmış** Duru Kadın’a göndermek istedi.” (K7. Millî Kültür Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 10)

“Duru Kadın’ın boyları nasıl hazırladığını, ne büyük emeklerle **elde ettiğini** anlattı.” (K7., s. 10)

“Kilimin **canına minnet.**” (K7., s. 11)

“Bir tutamı ile üç evlik yün boyamak dururken Duru nenenin **nazı çekilir** mi?” (K7., s. 11)

“Hem dağ köylerinde herkes kendini bileli sekiz renk **taş çatlasa** dokuza çıkmaz.” (K7., s. 11)

“Halbuki bohçacı kadının getirdiği tozlarla seksen renge çıkarmak **işten bile değil.**” (K7., s. 11)

“Ortanca gelin, kaynananın öğütlerine **kulak asmadı.**” (K7., s. 11)

“Bir yandan zahmeti, bir yandan da çürük renklerin alacası **ağır bastı.**” (K7., s. 11)

“Kazandan dumanı üstünde çıkan yünlerimin dili olsa her teli **dile gelir:**” (K7., s. 11)

“Alçak gönüllüyüm, kalenderim ve **haddimi bilirim.**” (K7., s. 12)

“Dünyamız iç içe, karmakarışık **ne idüğü belirsiz** bir sürü renklerin ve biçimlerin kaynaştığı bir kazandır.” (K7., s. 12)

“Sen çadır olur çatı kurar, üst üste serilir kaba döşek kesilir, paçavra olur mutfakta **iş görür,** paspas olur kapılarda **nöbet beklersin.**” (K7., s. 12)

“Kime **dert yansak?**” (K7., s. 13)

“Memleketin hâli **gözümünden gitmez**” (K7. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 14)

“Binbir yerimden bağlanmışım

Bundan ötesine **aklım ermez.**” (K7., s. 14)

“Yurdumun taşından, toprağından **sürüp gelir** nakışlarım” (K7., s. 15)

“Taşıma, toprağıma toz konduranın

Alnım karışlarım.” (K7., s. 15)

“**Canım kurban** şiirin gerçeğine, hasına” (K7., s. 15)

“**Bıçak** gibi kemiğe dayansın yeter” (K7., s. 15)

“Ben türkülerden **aldım haberi.**” (K7., s. 16)

“Kimi **zehir,** kimi **zemberek gibi.**” (K7., s. 17)

“Olgun bir karpuz gibi **yarılır içim**” (K7., s. 17)

“**İliklerine kadar işlemiş** sızı

Artık **iflah olmaz** kavak ağacı” (K7., s. 17)

“Hava soğuk ve karlı olduğundan sıkıca giyinip **yola çıktık.**” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“Annesi ve babası ile birlikte bizi kapıda karşılayıp “**buyur**” **ettiler.**” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“Daha sonra kestane pişirdik, mısır patlattık, babamların oyunu **sona erince** de Osman dedenin yanına giderek bize masal anlatmasını istedik.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“Ama onun kötü komşuları **göz koymuşlar** ineğe.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“Demişler: ‘**İnat etme** Keloğlan keselim şu hayvanı.’ ” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“Kebap yapılıp eti **ziyafetler çekilmiş,**” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“Osman dedenin anlattığı bu masal çok **hoşumuza gitmişti.**” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“Bu tekerlemeleri **dil sürçmesi** yapmadan yani **dilimiz dolanmadan** söyleyebilmek çok güç, diye ekledi.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“Bunlar öylesine **ilgimizi çekmişti** ki hemen birer kâğıt kalem alıp yazmaya başladık.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“Hakikaten gecenin yarısı olmuş, **zamanın nasıl geçtiğini anlamamıştık.**” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“Kardeşim ve ben, bize bu eşsiz hazineyi bağışlayan bütün dedelerimize ve ninelerimize bir defa daha teşekkür edip öğrendiklerimizi arkadaşlarımıza ve bizden küçüklere anlatabilmenin sabırsızlığı ile ertesi günü **iple çekmeye** başladık.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“Zaten bayramı hepimiz **dört gözle bekleriz,** yılın en eğlenceli, en hareketli olayıdır.” (K7. Millî Kültür Teması, Mektup, 1. Serbest Okuma Metni, s. 18)

“Tabii lunaparkın **tadını** en çok Abdullah **çıkardı.**” (K7., s. 18)

“Babam fotoğrafı **eline alıp** şöyle bir baktıktan sonra bir **kahkaha attı** ki deme gitsin.” (K7., s. 18)

“Tabii ablalarım ile diğerkardeşlerimin de **göz koydukları** şeyler vardı.” (K7., s. 19)

“Annem **hatırım kırmadı** ama yan yan bakışından ayakkabılarımı pek de beğenmediğini anladım.” (K7., s. 19)

“Ablalarım hemen **işe koyuldular** ve hepimizin giysilerini diktiler.” (K7., s. 19)

“Bu alışverişler bittiğinde arife günü **gelip çatmıştı**.” (K7., s. 19)

“Gerçi elbisem de yeniydi ama **gözümü** ayakkabılarımdan **alamıyordum**.” (K7., s. 20)

“Ablam beni böyle elimde ayna, **ayak ayak üstüne atmış** yakalayınca ‘Güzelsin kızım güzelsin ama herkes babamın yanında, **haberin olsun.**’ diye bir de **alay etmez** mi... **Yerlerin dibine geçtim.**” (K7., s. 20)

“ ‘Abla, ayakkabılarımın nasıl durduğunu görmek istedimdi.’ diye bir şeyler **geveledim ağzımın içinde** ve hemencecik babamların yanına koştum.” (K7., s. 20)

“Böyle anlarda ben çok duygulanırım hemen **gözlerim dolar** oysa öbür kardeşlerim böyle yapmazlar.” (K7., s. 21)

“Babaannem, ‘Şöyle teker teker gelseydim olmaz mıydı? Evi göçerteceksiniz.’ dedi ama çok mutlu olduğu **her hâlimden belliydi**.” (K7., s. 22)

“Büyüğe **saygı duyup**

Küçükleri sevelim.” (K7. Millî Kültür Teması, Görgü, 2. Serbest Okuma Metni, s. 23)

“Tatlı bir sesle ‘Atatürk’ü anlamak için onun sözlerinden **yola çıkabilirsin.**’ dedi.” (K7. Ez-De YAtatürk Teması, Atatürk’ü Anlamak, s. 25)

“Levhada ‘Türk milletinin idaresinde ve korunmasında millî birlik, millî duygu, millî kültür en yüksekte **göz diktiğimiz** idealdir.’ yazıyordu.” (K7., s. 25)

“Kütüphanedeki Atatürk kitapları bölümünde bulunan kitapları karıştırdıkça kafamdaki soru işaretleri bir bir **yok olmaya** başladı.” (K7., s. 26)

“ ‘Niye o zaman öncelik kültüre verilmiş?’ sorusu **aklımdan geçti**.” (K7., s. 26)

“Araştırmalarım sırasında Türkçenin dünyada konuşulan en eski ve köklü diller arasında **yer aldığı**, çok geniş bir coğrafyada konuşulduğunu, ortak geçmişi paylaşan kardeş ülke ve topluluklar arasında koparılamayacak güçlü bir bağ oluşturduğunu öğrendim.” (K7., s. 27)

“Millî birlik ve millî kültürün ne olduğunu, Atatürk’ün bu konulardaki düşüncelerini ve bunlarla ilgili çalışmalarını öğrendikçe onun dehasına daha da **hayran oldum.**” (K7., s. 28)

“Bunun millî ahlakla ilgili olabileceği **aklıma gelmemiştir.**” (K7., s. 28)

“Türk milletinin kendine has geleneği, sanat eserleri, millî oyunları, destanları ve müziği vardır. Bunların hepsi millî kültürümüzü (Türk uygarlığını) **meydana getirir.**” (K7. Atatürk Teması, Cumhuriyet’in Temeli, s. 30)

“Bu görevin hakkıyla **yerine getirilebilmesi** için Atatürk’ün şu sözlerini **aklımızdan hiç çıkarmamamız** gerekir.” (K7., s. 31)

“Başta Muhsin olmak üzere yapıtta **rol alan** bütün sanatçıların ne büyük bir heyecan içinde olduklarını kolayca düşünebilirsiniz.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk ve Türk Tiyatrosu, s. 33)

“Mensubu olduğu Türk milletini sonsuz bir aşkla seven Mustafa Kemal Atatürk, milleti için her türlü zorluğa katlanmış ve **kendini** ona **adamıştır.**” (K7. Atatürk Teması, Atatürk’ün Kişiliği ve Özellikleri, Dinleme Metni)

“Onun ‘Ben, gerektiği zaman en büyük hediyem olmak üzere, Türk milletine **canımı vereceğim.**’ sözü, milletini ne kadar çok sevdiğini göstermektedir.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk’ün Kişiliği ve Özellikleri, Dinleme Metni)

“İdeallerini gerçekleştirmek için çok **çaba harcadı.**” (K7. Atatürk Teması, Atatürk’ün Kişiliği ve Özellikleri, Dinleme Metni)

“Bu çabalarına **örnek olarak** 1934’te imzalanan Balkan Antantı, 1937’de imzalanan Sâdâbat Paktı gösterilebilir.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk’ün Kişiliği ve Özellikleri, Dinleme Metni)

“Bütün başarıları milletine mal etmekten **zevk duyardı.**” (K7. Atatürk Teması, Atatürk’ün Kişiliği ve Özellikleri, Dinleme Metni)

“Ne bulutlar gitti, ne padişahlardan bir **haber geldi**” (K7. Atatürk Teması, Atatürk Kurtuluş Savaşında, 2. Serbest Okuma Metni, s. 36)

“Bu sefer de millet türkülerle Kemal Paşa’ya **haber saldı.**” (K7., s. 36)

“Dağlar alçaldı **yol vermeye.**” (K7., s. 37)

“Analar bacılar **yola döküldü.**” (K7., s. 37)

“**Yer gök inledi** bir yol daha

Kurtuluş Savaşı’ndan.” (K7., s. 37)

“Hasta, **yorgun düşmüştük,**

Yaralarımızı iyice **sardın.**” (K7., s. 39)

“Şiir — Bugün öğleden sonra küçük bir kız beni burada **yüzüstü bıraktı**, sonra biri gelip beni sertçe kapadı, arkamı kırdı.” (K7. Okuma Kültürü Teması, Kitaplar Arasında, s. 44)

“Sözlük — Kendi kendinize bir şey başarabileceğiniz **aklınıza gelebiliyor** mu?” (K7., s. 47)

“Sözlük — Bin hikâyecik. Bir hikâyecik, düşünceyi azaltmaktan başka ne **işe yarar** (Kızgın, Şaka’ya bakar).” (K7., s. 47)

“Şaka — ...Çocuklar beni severek okurlar, ben onlara oyun ve eğlencenin **yolunu gösteririm.**” (K7., s. 47)

“Hikâye — Birisi beni aldı, dikkatsizce karıştırdı, okumadan **geri getirdi.**” (K7., s. 48)

“Şaka — Toplantıyı **idare edenlere** cetvel gereklidir (Öbürleri gülerler. Sözlük yüzünü ekşitir.).” (K7., s. 49)

“Şiir — (Yerinden kalkarak) **Baş kaldırmak** zorundayız.” (K7., s. 49)

“Sözlük — ...Yine **ortadan kaybolmuş.**” (K7., s. 50)

“Hepsi — Yaşa, Bayan Şiir, yaşa (Tarih’e, Şiir’e doğru **adım atarlar.**)!..” (K7., s. 50)

“Dil Bilgisi — (Yürüyerek) Ben de çok **ilgi uyandıran** bir kitabım, sizlerin doğru yazmanıza, doğru konuşmanıza yardım ederim.” (K7., s. 50)

“Yalnız doğru bir tarafı var ki o da bu dostumun her tatlı duyguya karşı taş gibi donuk ve soğuk kaldığı hâlde okumaktan **kendini alamamasıdır.**” (K7. Okuma Kültürü Teması, Okumak, s. 52)

“Yazı, bir türlü ölümü **ortadan kaldırmayan** insanoğlunun ölüme karşı bulabildiği tek çaredir.” (K7., s. 52)

“Ya eski düşüncelerimizi **yerinden oynatarak** onları canlandırır ya yeni bir düşünce ile varımızı artırır.” (K7., s. 54)

“Dalgınlığa vurmadan okunan güzel bir kitaptan sonra, tıpkı çok sevdiğimiz bir arkadaşıyla konuşmaktan aldığımız **tadı duyarız.**” (K7., s. 54)

“Yazık, okumaya alışmamış, onun **tadını almamış** olanlara.” (K7., s. 54)

“1. KUŞ — **Canımız sıkılınca** da gökkuşağının üzerine çıkar, orada oynarız.” (K7. Okuma Kültürü Teması, Kitapların Kanatları, 1. Serbest Okuma Metni, s. 57)

“KURBAĞA — Korkma küçük kız. Kurbağalardan hiçbir **zarar gelmez** insana.” (K7., s. 57)

“TIRTIL — ...Ama **sabırlı olmasını** bilmelisin.” (K7., s. 58)

“DİLEK — ...İstediğim kadar sabredeyim, hiçbir **işe yaramaz.**” (K7., s. 58)

“ANNE — Birdenbire **kayboldun ortalıktan** kızım.” (K7., s. 60)

“Ömür boyu **yanı başımda**, her yerde **elimin altındadır.**” (K7. Okuma Kültürü Teması, Kitaplar, 2. Serbest Okuma Metni, s. 63)

“Fazla **ağır basmadıkları, gücümü aşmadıkları** zaman acılarımı törpülerler.” (K7., s. 63)

“**Bu ne perhiz, bu ne turşu** dedirtecek gibi.” (K7., s. 64)

“Savaşta, barışta kitapsız **yola çıktığım** olmaz; yine de hiç kitap açmadığım günler, ayrı olur.” (K7., s. 64)

“Zaman yürür gider beni dertlendirmeden; çünkü kitaplarımın dilediğim zaman bana sevinç verecekleri, yaşamama **destek olacakları** düşüncesi anlatabileceğimden daha büyük bir **rahatlık verir** bana.” (K7., s. 64)

“Çünkü bize **ayak uyduramazsın** sen.” (K7. Duygular Teması, Dört Ahbaplar, s. 66)

“Hemen **işe koyulurlar** ikisi iki yerde.” (K7., s. 67)

“Tam işleri bitip **yol alacakları** sıra,” (K7., s. 67)

“Sensin demek **işleri çeviren** güdük Molla” (K7., s. 67)

“**Bırakmaz peşini** farenin.” (K7. Duygular Teması, Dört Ahbaplar, s. 68)

“**Sorguya çekiyor** hayvancağızı sine sine,

Çiftelyi **nişan alıp** üzerine...” (K7., s. 68)

“**El birliği etmekle** insan çok beladan kurtulur,

Nice nice sarp dağlar tozlu birer **yol olur.**” (K7., s. 68)

“Günün birinde babasını **elinden alınca** bir **korku** gelip **dahna binmiş**.” (K7. Duygular Teması, Tasa Kuşu, s. 69)

“Diye, dūřündükçe dūřünür; **ömrünü**, gününü **tüketirmiř**... Anası bu **korkuyu gözünden okuyunca:**” (K7., s. 69)

“A Sülün Kız’ım demiş; ne diye **kara kara dūřünüp** durursun? İki el, bir bař içindir; geçinmeyecek ne başımız var! Ben çulha dokurum, sen gergef işlersin, **gül gibi geçinip gideriz**...” (K7., s. 69)

“Bu söz üstüne korkuyu dallarından atıp **işlerinin başlarına geçmişler.**” (K7., s. 70)

“Üstelik, **dişlerinden, tırnaklarından arttırdıklarıyla** köyün üstünde bir dağ, dağın üstünde de bir bağ kurmuşlar.” (K7., s. 70)

“Diye korktukça kurar, **kendi kendini yiyip tüketirmiş**...” (K7., s. 70)

“Yapma kızım, etme kızım; yağmur yağmadan sele gitme kızım; **ağzını hayra aç** ki hayır gelsin işine. Yoksa böyle ağrımayan başa yağlık bağlarsan **başını dertten kurtaramazsın** sonra!” (K7., s. 70)

“Demiş; daha da ne **diller dökmüş** ama Sülün kız hangi **şeytana uymuşsa** bu öğüdü **kulağının ardına atıp** kendini avareliğe vermiş...” (K7., s. 71)

“**Kaşla, göz arasında** varıp kanatları arasına almış onu...” (K7., s. 71)

“Sülün Kız, bir de gözünü açıp bakmış ki ne baksın; **misli, menendi yok** bir bahçe!” (K7., s. 71)

“Böyle bir yerde kimin **gözü gönlü açılmaz** ama Sülün Kız, o cıvıl cıvıl ötüşen kuşlara bakmış;” (K7., s. 71)

“O anda bütün kuşların **ağzı dili tutulmuş**; kumrular da susmuş, kanaryalar da.” (K7., s. 72)

“Diye hayıflana hayıflana meyvelere uzanmış ama ağaçlar el atıp tutmaya **dal vermemiş**, uzandıkça onlar da başını yukarı kaldırmış...” (K7., s. 72)

“Deyince kızın **yüreğine** öyle bir **ateş düşmüş**, öyle bir ateş düşmüş ki **yanıp kül olmaya** az kalmış.” (K7., s. 72)

“O zaman, **yüreğine** öyle bir **su serpilmiş**, öyle bir su serpilmiş ki Sülün Kız’ın; **rahat bir nefes alıp** “ooh!” demiş; oh deyince de ak saçlı biri **peydah olmuş.**” (K7., s. 73)

“Oh Dede’nin **yerinde yeller esiyormuş** ama güldükçe güller açıyormuş yanağında; söyledikçe bülbüller şakıyormuş dudağında...” (K7., s. 73)

“O günden geri güler yüz, tatlı dil ile **günlerini gün etmişler**; gel zaman git zaman, **kismeti de açılmış** kızın; kırk gün, kırk gece toy, düğün etmişler; balı kaymağa katıp yemiş içmiş, **muratlarına ermişler.**” (K7., s. 73)

“Birbirleriyle samimi olan, gece gündüz beraber **düşüp kalkan**, ruhlarının örtülü taraflarını birbirlerine tamamiyle açmış insanları uzaktan seyrederseniz onların türlü bakımlardan birbirlerine yakın, zevkleri, kültürleri, hayat anlayışları birbirlerine çok benzer insanlar olduklarını görürsünüz.” (K7. Duygular Teması, Samimi Olmak, s. 75)

“Bu yakınlığı tesadüfen sezmişler, anlaşmışlar, ruhlarının gizli taraflarını birbirlerine açmakta **mahzur görmemişler** ve samimi olmuşlardır.” (K7., s. 75)

“Yahut da kızınız sizi hayrette bırakan bir gidişle, asla **hoş görmediğiniz** bir izdivacın **yolunu tutmuştur.**” (K7., s. 75)

“Fakat eğer paranızı teslim edeceğiniz kimseden onu alıp bir daha vermeyeceği hakkında bir şüphemiz varsa **işi sağlama bağlamaya** çalışır, senede bağlar, kefil ister, göstereceği karşılığı rehin olarak tutmayı **lüzumlu sayarsınız.**” (K7., s. 77)

“Tabiidir ki böyle bir adam sizin kalpsiz, gönülsüz, kuru, tatsız bir adam olduğunuzdan şikâyet edecek, samimi olmadığınızdan **dert yanacaktır.**” (K7., s. 77)

“Cemiyette her türlü **emanete ihanet eden** insanlara nasıl sık sık rastlanıyorsa emanet edilmiş gönüllere ihanet eden veya bunu kendilerine meslek olarak seçmiş insanlara da sık sık rastlanmaktadır.”(K7., s. 77)

“Kalbimi götürmekle kalmadı, benim **sırlarımı da pazara çıkarmak yolunu tuttu.**” (K7., s. 77)

“**Gönlünüzü açmadan** önce, size dostça uzanan ellerin, yakınlıkla açılan kolların, hangi maksatla uzanıp açıldığını araştırmayı bir zahmet saymayacaksınız.” (K7., s. 78)

“Sonunda, kurnazca bir **yola başvurmuş.**” (K7. Duygular Teması, Balıkçıl Kuşu, 1. Serbest Okuma Metni, s. 79)

“Yiyeceğini **elde etmenin** başka bir çözüm yolu da yokmuş.” (K7., s. 79)

“Balıkların tümünün **aklı başından gitmiş.**” (K7., s. 79)

“Kendilerini nasıl kurtaracaklarını **kara kara düşünmeye** başlamışlar.” (K7., s. 79)

“Bir **çözüm yolu aramışlar** ama bulamamışlar.” (K7., s. 79)

“Derken içlerinden birinin **aklına bir fikir gelmiş.**” (K7., s. 79)

“—Bir de balıkçıl kuşuna soralım. Belki o bize bir **yol gösterebilir.** demiş.” (K7., s. 79)

“Bir balık şiddetle **karşı çıkıp**

‘—Ne!’ demiş, ‘Bir düşmandan **fikir almak** mı? Çok aşağılık bir düşünce!’ ” (K7., s. 79)

“Balıkçıl kuşunun **ağız kulaklarındaymış.**” (K7., s. 80)

“Bu fikre, hepsinin de **aklı yatmış.**” (K7., s. 80)

“Bu şekilde epey bir **zaman geçmiş.**” (K7., s. 81)

“Balıkçıl kuşu güzel **haberler getiriyormuş.**” (K7., s. 81)

“Balıkçıl, o gün farklı bir yemek yiyeceği ve **ağzının tadı değişeceği,** yengeç de havada ilk defa bir yolculuk yaptığı için çok mutluymuş.” (K7., s. 81)

“İşte o anda **işin iç yüzünü anlamış.**” (K7., s. 81)

“Durmayıp hemen **harekete geçmiş.**” (K7., s. 81)

“Balıkçıl kuşu **ne yapacağını şaşırılmış.**” (K7., s. 81)

“Balıkçıl kuşu **nefes alamıyormuş.**” (K7., s. 81)

“Hep aranan, hep özlenen ama bir türlü **ele geçmeyen** bir şey.” (K7. Duygular Teması, Mutluluk Nedir?, 2. Serbest Okuma Metni, s. 82)

“Bencil kişi ezer çevresindekileri **öne çıkar. Tepeden bakar** güvenli bir noktadan.” (K7., s. 82)

“Mutluluk duygusu **yanına bile yaklaşamaz** bencil insanın. Acımasızların, çevrelerini **hor görenlerin.** Böyleleri yaşarlar giderler, mutluluk gibi şeyleri ne düşünürler ne **akıllarına getirirler...**” (K7., s. 82)

“Böyle bir duygunun **özlemini çekenler...**” (K7., s. 83)

“Buz gibi soğuk bir rüzgâra **karşı koyarak** yürümeye çalışan insanlar merkezî bir ışık yardımıyla yollarına gitmekte, gökyüzünde ne yıldızların ne Güneş’in **esamesi yok.**”

(K7. Doğa ve Evren Teması, Bundan Başka Dünya Yok, s. 85)

“Çünkü bu ufak ayrıntılar içinde tarihî hatıraları özlemek kolaydır ama özleneni **elde etmek** imkânsızdır.” (K7., s. 85)

“Kim bilir, baharlar gelmediği için insanlar **âşık olmayı**, sevmeyi bile unutmuştur?” (K7., s. 85)

“**Ortada kalan** tek şey parçalanmış umutlar.” (K7., s. 85)

“Yarından **ümidi olmayan** canlılar.” (K7., s. 85)

“Dünyanın dengesi bozulmak üzere, delinen ozon tabakası **yama tutmaz** oldu ve canlı türlerinin artık korumaya alınması bile **etkili olmuyor.**” (K7., s. 86)

“Birtakım **önlemler** hemen **alınmadığı** takdirde, üzerinde düşünülecek bir dünya kalmayacak.” (K7., s. 86)

“Galiba bu arada, çok önemli bir noktayı **dikkate almıyoruz.**” (K7., s. 86)

“Deniz, Bozburun’a doğru **başını almış gidiyor.**” (K7. Doğa ve Evren Teması, Son Kuşlar, s. 89)

“Belki geliyorlar da ben **farkına varmıyorum.**” (K7., s. 89)

“**İçim cız ederdi.**” (K7., s. 89)

“Bir kuş cıvıltısı duysam **kanım donuyor, yüreğim atmıyor.**” (K7., s. 90)

“Konstantin Efendi **mani oluyor.**” (K7., s. 90)

“Belki birkaç seneye kadar **nesilleri de tükenecek.**” (K7., s. 90)

“Kuşlardan sonra şimdi de milletin yeşilliğine **musallat oldular.**” (K7., s. 90)

“Her biri farklı bir kuş adı söylüyor, diğerlerinin söylediğine **şiddetle karşı çıkıyormuş.**” (K7. Doğa ve Evren Teması, İlkbahar, Yaz, Sonbahar ve Kış Kardeşler, Dinleme Metni)

“İncecik patika boyunca dünyanın merkezine kadar gitmiş ve sonra da **geri dönmüş.**” (K7. Doğa ve Evren Teması, İlkbahar, Yaz, Sonbahar ve Kış Kardeşler, Dinleme Metni)

“Sonra, hep birden **nefes almaya** başladılar, çam korusunu fıstık, reçine, sakız ve ardıç kokan bir derin soluklanma kaplar.” (K7. Doğa ve Evren Teması, Ayşe Gül, 1. Serbest Okuma Metni, s. 92)

“Benim altımda da bin metre aşağıda İskenderun Ovası ile İskenderun kasabası, soluk almaya **gücü yetmez**, güneş altında dümdüz yatıyor.” (K7., s. 92)

“Serinlik, gölgelik içinden; o kızgın yerlere **hayretle bakıyorum.**” (K7., s. 92)

“Bana şeftali **ikram edene** baktım: Ne güzel kız!...” (K7., s. 93)

“Milliyet sevgisini insan yalnız gazete sahifelerinde, meclis salonlarında, onur mevkilerinde veya savaş meydanlarında değil, böyle bir mini mini isimde ve bir küçük köylü kızının **yüzünde okuduğu** zamandır ki duygusunun derinliğini görüyor ve **yüreğinin sızısını duyuyor.**” (K7., s. 93)

“Onları da **Allah’a havale ettik.** Onu da o söndürsün.” (K7. Doğa ve Evren Teması, Yanan Ormanlarda Elli Gün, 2. Serbest Okuma Metni, s. 94)

“**Ne yol belli, ne iz.**” (K7., s. 94)

“**Kendini kaybetmiş** İşletme Müdürü:” (K7., s. 94)

“Bu lanetlemelerden **ödüm kopar.**” (K7., s. 95)

“Bir memleket yanıyor biz **seyirci kalıyoruz.**” (K7., s. 95)

“Oluk oluk **ter akıtıyorum.**” (K7., s. 95)

“**İçim içimi yiyor. Göz göre göre** koskoca orman yanıyor. Buna **iç dayanır** mı?” (K7., s. 95)

“Her bir yanım **sızım sızım sızlıyor.**” (K7., s. 95)

“Her ağaç bir insan olmuş, **basıyor ağıdı, basıyor çığlığı.**” (K7., s. 95)

“Bir orman yangınında bulunup da ağaçların canlanarak ateşin önünden **can havliyle çığlık atarak** kaçıştıklarına inanan bulunmaz.” (K7., s. 95)

“Bakım memuru, **boynu bükük:**” (K7., s. 95)

“Bir de ben gideyim şu köylere. **Dillerini anlarım.** Belki **sözüm geçer.**” (K7., s. 96)

“Nedense heyecanımdan **tir tir titriyordum.**” (K7., s. 96)

“Bacıdan uzun zaman **ses gelmedi.**” (K7., s. 96)

“**Ortalığı** ateş **alev aldı** bacım. Uyandırırver. **İşimiz var.**” (K7., s. 96)

“Türlü **hileler kurdum** birkaç adam bulayım diye.” (K7., s. 96)

“**Canımızdan bezdik.**” (K7., s. 96)

“Biz **iş gücü bıraktık**. Ormanla uğraşıyoruz.” (K7., s. 96)

“Bir başlamasın! **Arkası çorap söküğü gibi gelir.**” (K7., s. 96)

“Ne orman var, **gündüz gözüyle bir görmeniz! Bakmaya doyamazsınız.**” (K7., s. 97)

“Çünkü sürekli olarak; ‘Nasıl olsa havalar henüz sıcak,’ diyerek **işlerini ağırdan almış.**” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Kış Mevsimi, s. 99)

“Bir gün çiftçi, yine her zamanki gibi kışa **lanetler okuyormuş.**” (K7., s. 99)

“Daha bir **kulak kabartmış.**” (K7., s. 100)

“Tembelliğin sebebiyle **işlerini yetiştiremiyor**, sonra da beni suçluyorsun.”(K7., s. 100)

“Kış mevsimine, artık habersiz yakalanmayacağı için **içi rahatmış.**” (K7., s. 100)

“Bir sabah kalktığında, her tarafın karlarla kaplı olduğunu gören çiftçi **bağırıp çağırmaya** başlamış.” (K7., s. 100)

“Kış mevsimi için **söylemediğini bırakmıyormuş.**” (K7., s. 100)

“Kara ve zalim olduğun kadar, bir de **sözünde durmayan** alçağın birisin sen!”(K7., s. 100)

“Çiftçi **yaptığı hatayı** geç de olsa **anlamış.**” (K7., s. 101)

“Uzaktan bakıldığı zaman deniz içindeki heybetli duruşu ile **dikkatleri üzerine çeken** bu Kale’nin şöyle bir hikâyesi anlatılır.” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Kız Kalesi, s. 102)

“Vaktiyle bugünkü İçel ilimizin bulunduğu bölgeye **hâkim olan** bir bey varmış.” (K7., s. 102)

“Misafirler gittikten, eğlenceler bittikten sonra odasına çıkan genç kız çok sevdiği üzümlerden yemeye başlar fakat tam bu sırada sepetin içinden çıkan yılan, kızcağızı sokar ve ölümüne **sebep olur.**” (K7., s. 103)

“Yukarı baksanız **başınız döner:**” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Adana, s. 104)

“Türkiye’**m Dile Geldi**” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Dinleme Metni)

“**Selamlarımı yollarım önce**” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Türkiye’**m Dile Geldi**, Dinleme Metni)

“Türküler **gelir aklıma** bacım” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Türkiye’ın Dile Geldi, Dinleme Metni)

“**Hükmüm geçer**, türküm söylenir benim” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Türkiye’ın Dile Geldi, Dinleme Metni)

“Giderek de **umutsuzluğa kapılıp** başarısızlığa itilecektir.” (K7. Zaman ve Mekân Teması, İş ve Zaman, 1. Serbest Okuma Metni, s. 106)

“Zaten, çevremize bir **göz atarsak** başarılı kişilerin sorumlu ve çalışkan kişiler olduklarını görürüz.” (K7., s. 107)

“Belirli bir yaşa gelip de **geriye bakanlar** bunu daha iyi anlıyor.” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Zaman, 2. Serbest Okuma Metni, s. 108)

“Ok, söz ve zaman hep gider. Asla **geri dönmez.**” (K7., s. 109)

“Ne mutlu sana ki zamanı **idrak edensin**. Bu büyük nimetin **kadrini bilensin.**” (K7., s. 109)

8. Atasözleri

“ ‘**Su testisi, su yolunda kırılır.**’ diyen sen değil misin?” (K7. Millî Kültür Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 12)

“**Elma dalından uzağa düşmez**” (K7. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 14)

“**Dostluk kara günde belli olur,**

Ancak el ele verirse dostumuz kurtulur.” (K7. Duygular Teması, Dört Ahbaplar, s. 67)

“**İki el, bir baş içindir;** geçinmeyecek ne başımız var!” (K7. Duygular Teması, Tasa Kuşu, s. 69)

“Anlaşacakları kimseleri bulmuş, böylece çok samimi olmuş insanların hâlini anlatmak için halk dilinde ‘**Tencere yuvarlanmış, kapağını bulmuş!**’ diye bir söz vardır.” (K7. Duygular Teması, Samimi Olmak, s. 75)

10. Argo Sözcükler

“**Herifim** evde yokkine gardaş.” dedi.” (K7. Doğa ve Evren Teması, Yanan Ormanlarda Elli Gün, 2. Serbest Okuma Metni, s. 96)

13. Adlar

13a. Kişi Adları

“Mimar **Sinan**, 1489-1588 yılları arasında yaşamış, ünü tüm dünyaya yayılmış büyük bir mimardır.” (K7. Millî Kültür Teması, Mimar Sinan, s. 9)

“Koca Sinan, **Yavuz** Sultan **Selim**’in padişahlığı zamanında İstanbul’a gelip “Yeniçeri Ocağı”na girdi.” (K7., s. 9)

“1514 yılında İran, 1517 yılında Mısır seferlerine daha sonra da Kanuni Sultan **Süleyman**’ın orduları ile birçok savaşa katıldı.” (K7., s. 9)

“Devletin Başmimarı Acem **İsa**’nın ölümünden sonra 1538 yılında bu görev Mimar Sinan’a verildi.” (K7., s. 9)

“İhtiyar, yünlerin boyanması için dağ köylerinde nam salmış **Duru** Kadın’a göndermek istedi.” (K7. Millî Kültür Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 10)

“Annem, babam ve kardeşimle birlikte **Zehralara** gidecektik.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“**Osman** dede ve **Hatice** nine gözlüklerini takmış, biri gazetesini okuyor, diğeri örgüsünü örüyordu.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“Biraz hoşbeşten sonra babamla **Ahmet** amca satranç oynamaya başladılar.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“Biz onları seyrederken **Fatma** teyze çaylarımızı getirdi.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“Bir **Keloğlan** yaşarmış masalların içinde.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“**Ayşe**:

—Karadır tarlası da “mürekkep” olmalı, diye ekledi.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“Sevgili **Nilgülcüğüm**” (K7. Millî Kültür Teması, Mektup, 1. Serbest Okuma Metni, s. 18)

“Tabii lunaparkın tadını en çok **Abdullah** çıkardı.” (K7., s. 18)

“**Ahmet** ağabeyim hemencecik ona ‘Mister Tarzan’ adını taktı, şimdi evde herkes çocukçağıza ‘Tarzan Abdullah’ diyor.” (K7., s. 18)

“**Nazife** ablama alınan topuklu pabucun topuğu daha evde prova ederken çıkmaz mı, haydi geri götürüldü.” (K7., s. 19)

“Nazife ve **Hatice** ablamla annem yine çarşılara inip erzak, şeker, çikolata aldı.” (K7., s. 19)

“Babam kurbanlarımızı hep **Mustafa** amcama kestirir, çok titizdir bu konuda.” (K7., s. 21)

“**Şerafettin** amcamın sekiz çocuğu var, öbür amcalarımdan birinin altı, bir diğeri beş, biz de beş kardeşiz, en az çocuk Mustafa amcamda, onun da üç çocuğu var.” (K7., s. 22)

“Sevgiler,

Şerife.” (K7., s. 22)

“Öğretmenimiz, Atatürk Haftası’nda **Atatürk** hakkında araştırma yapmamızı istedi.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk’ü Anlamak, s. 25)

“Bu konuşma bir an öyle bir biçim alıyor ki Atatürk kurula başkanlık eden **Muhsin Ertuğrul**’dan (1)...” (K7. Atatürk Teması, Atatürk ve Türk Tiyatrosu, s. 32)

“Bu piyes **Faruk Nafiz Çamlıbel**’in Akın’ıdır.” (K7., s. 33)

“Yapıtta Türk hakanı **İstemi Han**’ı bizzat Muhsin oynayacaktır. Öteki roller **Galip, Emin Belig, Hüseyin Kemal, Neyyire Neyyir, Şaziye ve Zehra** arasında bölünüyor.” (K7., s. 33)

“Şehir Tiyatrosu’nun doğuşunda ve gelişmesinde çok emeği geçen eski vali **Muhittin Üstündağ**, Atatürk’ün yanındadır ama o, piyesi seyretmiyor.” (K7., s. 34)

“**Mustafa Kemal Atatürk**, idealist bir liderdi.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk’ün Kişiliği ve Özellikleri, Dinleme Metni)

“Samsun’a çıktıktan sonra, **Kâzım Karabekir Paşa**’ya çektiği bir telgrafta, o günlerdeki ağır durumu belirttikten sonra ‘Bununla beraber bütün umutlar kaybolmuş değildir. Memleketi bu durumdan ancak Türk milletinin mukavemet azmi kurtarabilir.’ diyordu.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk’ün Kişiliği ve Özellikleri, Dinleme Metni)

“İlkokul öğrencisi olan **Dilek Özlü** de bir köşeye çekilip kanat çırparak daldan dala konan kuşları seyrederken onlar gibi uçabilseydim ne güzel şeyler görebilirdim, diye düşünmeye başlamıştı.” (K7. Okuma Kültürü Teması, Kitapların Kanatları, 1. Serbest Okuma Metni, s. 55)

“**ALAADDİN** — Alaadin'im ben. İstediklerini yerine getirebilmen için sihirli lambamı getirdim sana.” (K7., s. 61)

“**ROBINSON** (Girer) — ...Oradaki tek arkadaşım **Cuma** ile tanıştırayım.” (K7., s. 62)

“Emmim oğlu **Musacık**, eli kolu kısacık...” (K7. Duygular Teması, Tasa Kuşu, s. 69)

“Bir memleketin birinde **Sülün Kız** derler, bir kız varmış.” (K7., s. 69)

“Mühendis **Ahmet** Bey söktürüyor.” (K7. Doğa ve Evren Teması, Son Kuşlar, s. 91)

“**Ayşe Gül**, dedi.” (K7. Doğa ve Evren Teması, Ayşe Gül, 1. Serbest Okuma Metni, s. 93)

“Küçük Türk kızı adlarının üzerinde ne hoş tesiri vardır: **Zehralara, Haticelere, Fatmalara, Eminelere** karşı yakınlık duyarım.” (K7., s. 93)

“Hepimiz adına soruyor **Necip Fazıl KISAKÜREK**.” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Zaman, 2. Serbest Okuma Metni, s. 108)

13b. Yer Adları

“**Kayseri** yakınlarındaki **Ağırnas** köyünde doğmuş. **İstanbul**'da vefat etmiştir.” (K7. Millî Kültür Teması, Mimar Sinan, s. 9)

“Sadeliği ile dikkat çeken, kemerli mermer türbesi **Süleymaniye Camii** dış avlusunun sol arka köşesindedir.” (K7., s. 9)

“En büyük ve en değerli eserleri, 1550-1557 yılları arasında yaptığı **Süleymaniye Camii** ve 1574 yılında tamamladığı **Edirne Selimiye Camii**'dir.” (K7., s. 9)

“Ben **Denizli**'nin **Çal** ilçesine bağlı **Civelek köyünde** dokunmuş küçük bir kilimim.” (K7. Millî Kültür Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 10)

“İhtiyar, yünlerin boyanması için **dağ köylerinde** nam salmış Duru Kadın'a göndermek istedi.” (K7., s. 10)

“Ama ötekine berikine yalvararak ta **yayla köyelerine** yün göndermek, götürecekt adama boyaların adlarını birer birer belletmek.” (K7., s. 11)

“Bir dilim **Trabzon** peyniri” (K7. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 15)

“Ne zaman bir **köy** türküsü duysam” (K7., s. 15)

“Ardından hep birlikte **oturma odasına** geçtik.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Serbest Okuma Metni)

“**Mut’tan, Erdemli’den, Silifke’den. Tarsus’tan, ta Gülnar’dan** bile gelen vardı bayram alışverişi için.” (K7. Millî Kültür Teması, Mektup, 1. Serbest Okuma Metni, s. 19)

“Babaanneler **Yalınayak köyünde** otururlar.” (K7., s. 22)

“Ben de **müdür odasının** yanında duran levhayı seçtim kendime.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk’ü Anlamak, s. 25)

“Hemen **okul kütüphanesine** koştum.” (K7., s. 26)

“Daha sonra Atatürk’ün Türk diline öz benliğinin kazandırılması, Türk dilinin yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarılması ve bilimsel yöntemlerle araştırılması amacıyla **Türk Dil Kurumu** ile **Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesini** kurduğunu öğrendim.” (K7., s. 27)

“Bu dönemde **Anadolu** folkloru, Türk sanatı, Türklerin hukuk, din, ekonomi anlayışları uzmanlarca incelenmiş, yöresel araştırmalar yapılmış ve o güne kadar bilinmeyen birçok gerçek ortaya çıkarılmıştır.” (K7., s. 27-28)

“İlk uğrağı yine **Ankara**’dır.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk ve Türk Tiyatrosu, s. 32)

“Atatürk, ilk defa olarak **Tepebaşı Tiyatrosu**’na gelecek ve temsili seyredecektir.” (K7., s. 33)

“**Samsun**’a çıktuktan sonra, Kâzım Karabekir Paşa’ya çektiği bir telgrafta, o günlerdeki ağır durumu belirttikten sonra ‘Bununla beraber bütün umutlar kaybolmuş değildir. Memleketi bu durumdan ancak Türk milletinin mukavemet azmi kurtarabilir.’ diyordu.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk’ün Kişiliği ve Özellikleri, Dinleme Metni)

“**Kırsal bölgelerde** yaşayanlarla birlikte büyük bir halk topluluğu katıksız Türkçe konuşurlardı.” (K7. Atatürk Teması, Türk Dilinin Gelişimi, 1. Serbest Okuma Metni, s. 35)

“Aydınlar **medreselerde** bu iki dilin kalıplarıyla okuyup yazmaya ve konuşmaya alışmışlardı.” (K7., s. 35)

“Bir selam gibi gitti **Erzurum**’a

Bin selam gibi geldi **Sivas**’a Erzurum’dan.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk Kurtuluş Savaşında, 2. Serbest Okuma Metni, s. 37)

“Kuzumuz var, **yaylalarda** meleşir,” (K7., s. 38)

“Bir **genel kitaplığın okuma odası**.” (K7. Okuma Kültürü Teması, Kitaplar Arasında, s. 43)

“**Kütüphane**” (K7. Okuma Kültürü Teması, Dinleme Metni)

“Ben mercandan geçemem, **Aksaray**’a göçemem...” (K7. Duygular Teması, Tasa Kuşu, s. 69)

“Meyvesini de ne siz sorun ne ben söyleyim; bulunsa bulunsa, **Erem bağlarında** bulunur belki...” (K7., s. 71)

“Ben küçücük bir ağacım

Yurdumun bir bahçesinde” (K7. Doğa ve Evren Teması, Ağaç Diyor ki, s. 87)

“Kış, **Ada**’nın bir tarafında yerleşebilmek için rüzgârlarını poyraz, yıldız poyraz, maestor, dramudana, gündoğusu, batı karayel, karayel hâlinde seferber ettiği zaman; öteki yakada yaz daha pılısını pırtısını toplamamış, bir kenara oldukça mahzun bir göçmen gibi oturmuştur.” (K7. Doğa ve Evren Teması, Son Kuşlar, s. 88)

“Yalnız bir tek **kır kahvesi** vardır.” (K7., s. 88)

“Bir küçük **koyun** hemen beş on metre yukarısında, bir apartman terası kadar ufak bu kır kahvesinin tahta masaları üstünde hâlâ karıncalar gezer, hâlâ sinekler kahve fincanının etrafına konarlar.” (K7., s. 88)

“İçindeki, şimdi **Yeşilköy**’e incek yolcuları düşündüğüm yalnız bu yazıyı yazarken oldu.” (K7., s. 88)

“Bir kır kahvesi, bir **köyün kahvesinin** üç beş gediklisi...” (K7., s. 88)

“Deniz, **Bozburun**’a doğru başını almış gidiyor. Uzaklarda görünen, **İstanbul**’un neresi kim bilir?” (K7., s. 89)

“Bunlarla bir **yeşil meydanın** kenarına varır, bunları bir ufacık ağacın altına çığırkan kafesiyle bırakırlar, ağacın her dalına ökseleri bağlardı.” (K7., s. 89)

“**Çayırılıkta** bir başka ağacın gölgesinde birikmiş çoluklu çocuklu kocaman herifler bir müddet beklerler.” (K7., s. 89)

“**Galata’da** bir **yazıhanesi** vardı.” (K7., s. 89)

“Sabahleyin işine kısa kısa adımlarla koşarken akşam filesini doldurmuş vapurdan çıkarken görerseniz; iriliğine, sallatılığine, **Karamanlı** ağzı konuşuşuna, basit ama hesaplı fikirlerine, basit, sevimli şakalarına karşı, hakkında kötü bir hüküm de veremezsiniz.” (K7., s. 89)

“Esmer lekelerin **Adalar** istikametinde gittiklerini görür, etrafına bakar, bir tanıdık görecektir olursa gözünü kırpar, gökyüzüne bir işaret çıkar.” (K7., s. 90)

“Çocuklar oyunlar oynamış, beyaz karlarla kaplı **kırlar**, köylülerin ocak başlarında tatlı sohbetler yapmasını sağlamış.” (K7. Doğa ve Evren Teması, İlkbahar, Yaz, Sonbahar ve Kış Kardeşler, Dinleme Metni)

“İşte **Hayat** sırtlarında, çamlar altındayım.” (K7. Doğa ve Evren Teması, Ayşe Gül, 1. Serbest Okuma Metni, s. 92)

“Benim altımda da bin metre aşağıda **İskenderun Ovası** ile **İskenderun kasabası**, soluk almaya gücü yetmez, güneş altında dümdüz yatıyor.” (K7., s. 92)

Zavallı küçük, şirin, beyaz **İskenderun**; sanki **Borno**’lu bir gezgin gibi şu akçıl ve ağaçsız ovayı aç, susuz, bitkin bir durumda zor geçmiş, sonunda denize kavuşmuş fakat serinlik yerine yarı kaynak bir su tabakası bulunca bu dümdüz ve sınımsız ova ile sınımsız denizin arasında umutsuzluktan yıkılıp yarısı suda, yarısı karada serili kalmış! (K7., s. 92)

“**Marmara**’nın en sıcak günlerinde, soğuk sularında yıkanmaya alıştığım için ben denizde daima bir serinlik var sanırdım.” (K7., s. 92)

“**“Kızıl dağlar”**ın Kuzey sırtları ise çok ağaçlı, çok sulak, çok meyveli ve serin...” (K7., s. 93)

“— Yavrum şu görünen köyün adı nedir?

— **Müftüler.**” (K7., 1. Serbest Okuma Metni, s. 93)

“— Daha ötede neresi vardır?

— **Nergislik.**” (K7., s. 93)

“— Ya bu suya ne derler?

— **Zerdali oluk.**” (K7., s. 93)

“— Şu yukarıdaki dağ?

— **Kınalı tepe.**” (K7., s. 93)

“— Şu yol nereye gider?

— **Derebahçe’ye.**” (K7., s. 93)

“Milliyet sevgisini insan yalnız gazete sahifelerinde, **meclis salonlarında**, onur mevkilerinde veya **savaş meydanlarında** değil, böyle bir mini mini isimde ve bir küçük köylü kızının yüzünde okuduğu zamandır ki duygusunun derinliğini görüyor ve yüreğinin sızısını duyuyor.” (K7., s. 93)

“Yalnız bir tepenin üstündeki **Bucak evinin** önüne oturmuşuz.” (K7. Doğa ve Evren Teması, Yanan Ormanlarda Elli Gün, 2. Serbest Okuma Metni, s. 94)

“Az sonra ya telefon gelecek **yangın kulesinden** ya da bir yerlerden ateşin patladığını göreceğiz.” (K7., s. 94)

“Bir de ben gideyim şu **köylere.**” (K7., s. 96)

“Şimdi **İzmir’de, Kemalpaşa’da, Karaağaç’ta, İçel’de Silifke’de Anamur’da Antalya’da Manavgat’ta, Gündoğmuş’ta, Alanya’da, Korkuteli’nde Elmalı’da Kaş’ta, Muğla’da, Fethiye’de, Köyceğiz’de, Aydın’da Karacasu’da Manisa’da, Balıkesir’de, Dursunbey’de Bandırma’da... Adana’da, Kadirli’de, Kozan’da... Eskişehir’de...**” (K7., s. 97)

“Yurdumuzda pek çok **Kız Kalesi** vardır.” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Kız Kalesi, s. 102)

“Bunlardan biri de **Silifke sahillerinde**, kıyıdan birkaç yüz metre uzaktadır.” (K7., s. 102)

“Vaktiyle bugünkü **İçel** ilimizin bulunduğu bölgeye hâkim olan bir bey varmış.” (K7., s. 102)

“Bugün **Akdeniz**’in bu şirin köşesinden geçenler Kale’yi mutlaka görürler ve hikâyesini öğrenmeden oradan ayrılmazlar fakat ayrılırlarken de beyin kızına acımadan edemezler.” (K7., s. 103)

“**Adana**’ya üst yandan gelenler, bozkırları zahmetle aşan yolların milyonlarca voltluk, dayanılmaz bir kudret eliyle boyun büktüğünü görürler.” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Adana, s. 104)

“Eski insanların taptığı azametli öküzün, boyunduruğa vurulmasına benzer bir hâlde kıvranan yol, **Torosların** içinde, Dante’nin serencamını geçirir.” (K7., s. 104)

“Kendinden geçer gibi büküle büküle sürünen yol **Hacıkırı**’na geldiği zaman; hep o dayanılmaz kudretin eliyle dağın yontulduğunu, **Çakıt’a** yol verildiğini görürsünüz.” (K7., s. 104)

“Siz **Çukurova**’yı işte böyle yaman bir pencereden; hakikaten dağlarına, göklerine, ovasına yakışır ululuktaki bu dört köşe yırtıktan seyredersiniz.” (K7., s. 104)

“Denizle ovayı, yerle göğü birleşmiş gibi gösteren bu bakış, yukarılardan uçurumlara bakmanın şaşkınlığını değil; uzaklardan **Selçuk kervansarayına** erişmenin vaadini, eminliğini tattırır.” (K7., s. 104)

“**Seyhan’ın, Ceyhan’ın, Tarsus Çayı’nın** ağzıyla Anadolu’nun özünü, çamurdan bir harç gibi kullanan tabiat; yüzlerce asır bu ufacık ovayı denizin bağrında işlemiş; çatısını çatmıştır.” (K7., s. 105)

“Anadolu’da iyice bilinen cilalı taş devri medeniyetinin şimdilik yalnız **Mersin’deki Yümüktepe’de** karşımıza çıkmasına şaşmıyoruz.” (K7., s. 105)

“Onu **Yüreğir** diye damgalayan, adını sanını koyan Türkmenler oldu.” (K7., s. 105)

“Ben **Edirne’yim:**” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Türkiye’ m Dile Geldi, Dinleme Metni)

“Ben **Ardahan’ım:**” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Türkiye’ m Dile Geldi, Dinleme Metni)

“Ben **Çaldıran’ım:**” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Türkiye’ m Dile Geldi, Dinleme Metni)

“Ben **Zonguldak’ım:**” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Türkiye’ m Dile Geldi, Dinleme Metni)

“Ben **Malatya’yım:**” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Türkiye’ m Dile Geldi, Dinleme Metni)

“Ben **Kayseri**’yim:

Gesi bağlarında bir top gülüm var,

Türküler gelir aklıma bacım

Edirne’den **Kars**’a kadar.” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Türkiye’ m Dile Geldi, Dinleme Metni)

“Ben **Ankara**’yım:” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Türkiye’ m Dile Geldi, Dinleme Metni)

“Ben **Türkiye**’yim:” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Türkiye’ m Dile Geldi, Dinleme Metni)

13c. Sülâle Adları

“**Kamburların** bağındaki kuyudan kendi eli ile çektiği su ile yıkanır.” (K7. Millî Kültür Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 11)

13ç. Lakaplar

“**Koca** Sinan, Yavuz Sultan Selim’in padişahlığı zamanında İstanbul’a gelip “Yeniçeri Ocağı”na girdi.” (K7. Millî Kültür Teması, Mimar Sinan, s. 9)

“Beni köyde **Çatılmışların** Ortanca gelini dokudu.” (K7. Millî Kültür Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 10)

“Gerçekten de kucağında baygın bir kız taşıyan **Tarzan** Abdullah’ın resmi görülecek şey!” (K7. Millî Kültür Teması, Mektup, 1. Serbest Okuma Metni, s. 18)

“Ahmet ağabeyim hemencecik ona ‘**Mister Tarzan**’ adını taktı, şimdi evde herkes çocukcağıza ‘Tarzan Abdullah’ diyor.” (K7., s. 18)

“Sensin demek işleri çeviren **güdük Molla**” (K7. Duygular Teması, Dört Ahbaplar, s. 67)

13d. Diğer

13d1. Hayvan Adları/Cansız Varlık Adları

“Dokuduğu kilimlerin yedincisi olduğum için adımlı “**Yedinci**” koymuştu.” (K7. Millî Kültür Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 10)

13d2. Kurum ve Kuruluş Adları

“Bu gerçekten hareketle Atatürk, Türk kültürünün araştırılması için **Türk Tarih Kurumu** ve **Türk Dil Kurumunu** kurdu muştur.” (K7. Atatürk Teması, Cumhuriyet’in Temeli s. 30)

13d3. Eser Adları

“Sağlığında yapıları ile ilgili olarak ağızdan yazdırdığı ve “**Tezkiretü’l Ebniye**” yani “**Yapılar Tezkeresi**” diye anılan eseri çok ünlüdür.” (K7. Millî Kültür Teması, Mimar Sinan, s. 9)

“Bu piyes Faruk Nafiz Çamlıbel’in **Akın’ıdır.**” (K7. Atatürk Teması, Atatürk ve Türk Tiyatrosu, s. 33)

13d4. Devlet Adları

“**Osmanlı Devleti’nde** iki çeşit dil vardı.” (K7. Atatürk Teması, Türk Dilinin Gelişimi, 1. Serbest Okuma Metni, s. 35)

“**İslam devletlerinde** bilim ve hukuk dili Arapça, edebiyat dili Farsça idi.” (K7., s. 35)

13d5. Aile İçindeki Kişilere ve Yakın Çevreye Hitap Edilen Adlar

“Evvela yünlerin boyanması sonra da bu yeni bellediği nakışlar yüzünden **kaynanası** ile ilk defa atıştılar.” (K7. Millî Kültür Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 10)

“İhtiyar, yünlerin boyanması için dağ köylerinde nam salmış Duru **Kadın’a** göndermek istedi.” (K7., s. 10)

“**Gelin;** bunun uzun ve masraflı olduğunu, zaten Duru Kadın’ın da seksen seneden beri sekiz boya bellediğini, boyuna onları tekrarlayıp durduğunu söyledi.” (K7., s. 10)

“Zehra’nın **dedesi** ile **ninesi** pek çok masal, bilmece ve tekerleme biliyorlardı.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“**Babam** satranç takımını, **annem** örgüsünü ve şişlerini yanına aldı.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Serbest Okuma Metni)

“Biraz hoşbeşten sonra babamla Ahmet **amca** satranç oynamaya başladılar.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“Biz onları seyrederken Fatma **teyze** çaylarımızı getirdi.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“**Kardeşim** ve ben, bize bu eşsiz hazineyi bağışlayan bütün dedelerimize ve ninelerimize bir defa daha teşekkür edip öğrendiklerimizi arkadaşlarımıza ve bizden küçüklere anlatabilmenin sabırsızlığı ile ertesi günü iple çekmeye başladık.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“Ahmet **ağabeyim** hemencecik ona ‘Mister Tarzan’ adını taktı, şimdi evde herkes çocukcağıza ‘Tarzan Abdullah’ diyor.” (K7. Millî Kültür Teması, Mektup, 1. Serbest Okuma Metni, s. 18)

“Tabi **ablalarım**la öbür **kardeşlerimin** de göz koydukları şeyler vardı.” (K7., s. 19)

“**Babaannemler** Yalınayak köyünde otururlar.” (K7., s. 22)

“**Anası, bacısı, kızı kızanı**” (K7. Atatürk Teması, Atatürk Kurtuluş Savaşında, 2. Serbest Okuma Metni, s. 38)

“**DİLEK** — Buradayım **anneciğim...**” (K7. Okuma Kültürü Teması, Kitapların Kanatları, 1. Serbest Okuma Metni, s. 60)

“Hangi köye olursa **abi...**” (K7. Doğa ve Evren Teması, Yanan Ormanlarda Elli Gün, 2. Serbest Okuma Metni, s. 96)

“**Bacı! Bacı!** dedim.” (K7., s. 96)

“Bacı hele! **Kocanı** uyandırsana.” (K7., s. 96)

“Herifim evde yokkine **gardaş.**” dedi.” (K7., s. 96)

15. Halk Şiiri

15c. Türküler

“**Hey hey, yine de hey hey**

Salınsın türküler bir uçtan bir uca” (K7. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 16)

“Kitaplarda değil, türkülerde ara **Yemen**’i

Öleni, kalanı, gidip gelmeyi...” (K7., s. 16)

“**Gesi bağlarında bir top gülüm var,**

Türküler gelir aklıma bacım” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Türkiye’ın Dile Geldi, Dinleme Metni)

15f. Tekerlemeler

“**Üç tunç tas has kayısı hoşafı**, diyerek ilk tekerlemeyi söyledi ve bizden bunu tekrarlamamızı istedi.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“**Şu köşe yaz köşesi, şu köşe kış köşesi.**

Bu duvarı badanalamalı mı badanalamamalı mı?

“**Çatalca’da topal çoban çatal sapan yapar, çatal sapan satar.**” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

15g. Bilmeceler

“**Çıtır çıtır yenir, ona eğlencelik denir,**

Bilin bakalım çocuklar bunun adı nedir?” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“**Karşıdan baktım hiç yok,**

Yanına vardım pek çok?” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“**Aktır tarlası,**

Karadır tohumu,

Elle ekilir,

Dille biçilir? diyerek bilmeceyi tekrarlıyor, cevabının birbirine yakın dört kelimedenden oluştuğunu söyleyerek bize ip ucu vermeye çalışıyordu.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

15ğ. Alkışlar

“Ne kadar çabuk solarsa solsun yünlerimi bu boyalara, bu biçimlere kavuşturan **eller dert görmesin.**” (K7. Millî Kültür Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 12)

“Ah **gözünü sevdiğim** küçük kilim!” (K7., s. 12)

“**Büyüklerinin ve senin Kurban Bayramı’nız mübarek olsun.**” (K7. Millî Kültür Teması, Mektup, 1. Serbest Okuma Metni, s. 18)

“**Allah bizi birbirimizden ayırmasın** diye içimden dua ettim.” (K7., s. 21)

“Hepsi — **Yaşa, Bayan Şiir, yaşa** (Tarih’e, Şiir’e doğru adım atarlar.)!..” (K7. Okuma Kültürü Teması, Kitaplar Arasında, s. 50)

“Hepsi — **Yaşa, yaşa**, Bayan Dil Bilgisi!..” (K7., s. 50)

“**Darısı yurdumuzun güzelleri başına!**” (K7. Duygular Teması, Tasa Kuşu, s. 73)

“**Allah vere de atlamasa.** Atlarsa bütün dağ yanar.” (K7. Doğa ve Evren Teması, Yanan Ormanlarda Elli Gün, 2. Serbest Okuma Metni, s. 96)

“ ‘**Allah.**’ dedi, ‘**taksiratımızı affetsin.**’ ” (K7., s. 96)

15h. Kargışlar

“**Yazık emeklere yazık**, diye bağışırlardı.” (K7. Millî Kültür Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 11)

15ı. Diğer

1511. Koşma

“**Uçun kuşlar uçun doğduğum yere;**

Şimdi dağlarında mor sümbül vardır.

Ormanlar koynunda, bir serin dere,

Dikenler içinde sarı gül vardır.” (K7. Duygular Teması, Uçun Kuşlar, Dinleme Metni)

16. Sözlü Anlatımın Yardımcı Unsurları

16a. Jestler

“Arkadaşlarım beni **alkışladı.**” (K7. Atatürk Teması, Atatürk’ü Anlamak, s. 29)

“İlk **alkışlar**, en değerli alkışlar Atatürk’ün locasından yükseliyor.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk ve Türk Tiyatrosu, s. 34)

16b. Mimikler

“O güne kadar pek isimlerini de bilmediğiniz bu dergi ve magazinleri karıştırarak resimlerine bakar, karikatürlerine **gülümsersiniz**; ötelерinden berilerinden yazılar okursunuz; hatta bunların içinde meraklı bir hikâyeye tutularak gözlük kullanmıyorsanız ayna karşısındaki koltuğunuza da götürürsünüz.” (K7. Okuma Kültürü Teması, Kitap Sevgisi, s. 41)

17. Diğer

17a. Günlük Konuşma Sözleri

“**Evelallah** hepsinde varım” (K7. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 16)

“**Aferin** çocuklar, dedi ve tekrar sordu.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“Şiir — Oh... **Affedersiniz.**” (K7. Okuma Kültürü Teması, Kitaplar Arasında, s. 45)

“Sözlük — **Buyurun** Bayan Dil bilgisi.” (K7., s. 46)

“Şaka — (Masadan atlayarak) Bay Sözlük, benim hikâyeciklerimde, her vakit düşünce en yüksek yeri alır. Sizi üzüyorum. **Affedersiniz**, sizlere hep yardım etmek isterim.” (K7., s. 47)

“Tarih — **Günaydın**, Bayan hikâye!” (K7., s. 48)

“Şiir — **Affedersiniz** Bay Sözlük, yine büyük sözcüklerinizle konuşmayınız.” (K7., s. 48)

“Şiir — **Affedersiniz** Bay Sözlük, yine büyük sözcüklerle konuşmayınız; zamanımız azdır (Hepsi birden konuşuyorlar).” (K7., s. 48)

“Sözlük — ...Bununla beraber, **teşekkür ederim** (Elindeki cetvelle masaya vurur).” (K7., s. 49)

“DİLEK — Oh, **affedersiniz** Bay tırtıl.” (K7. Okuma Kültürü Teması, Kitapların Kanatları, 1. Serbest Okuma Metni, s. 58)

“DİLEK — **Hoşça kalın** Bay tırtıl.” (K7., s. 59)

“TAVŞAN — ...Haydi **hoşça kal** (Hızla uzaklaşır...)” (K7., s. 59)

“PETER PAN — ...**Hoşça kal** Dilek (Müzik)...” (K7., s. 61)

17b. Seslenme Sözlere

“ANLATAN — **Sevgili Çocuklar,**” (K7. Okuma Kültürü Teması, Kitapların Kanatları, 1. Serbest Okuma Metni, s. 55)

17ç. Diğer Sözlü Gelenek ve Anlatım Unsurları

Şiir — **Pekâlâ**, Bay Sözlük.” (K7. Okuma Kültürü Teması, Kitaplar Arasında, s. 47)

“Dil Bilgisi — **Vah, vah!** ...” (K7., s. 48)

“Sözlük — **Pekâlâ**, oturunuz.” (K7., s. 49)

“Tarih — **Pekâlâ** fakat bana kalırsa bir iş yapmak için eleştiriden çok, düzeltme yoluna gitmek yararlıdır.” (K7., s. 49)

4.7.3. Gösteri Sanatları ile İlgili Bulgular

B.II. Gösteri Sanatları

1ç. Halk Çalgıları

1ç1. Vurmalı Halk Çalgıları

“**Davul** yap derisinden sen çal biz dinleyelim.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

3. Halk Tiyatrosu

3f. Diğer

3f1. Temsil

“Atatürk, ilk defa olarak Tepebaşı Tiyatrosu’na gelecek ve **temsili** seyredecektir.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk ve Türk Tiyatrosu, s. 33)

4.7.4. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler Boyutu ile İlgili Bulgular

B.III. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler

1. Törenler, Kutlamalar ve Ritüeller

1a. Geçiş Törenleri

1a5. Düğün

“O günden geri güler yüz, tatlı dil ile günlerini gün etmişler; gel zaman git zaman, kısmeti de açılmış kızın; **kırk gün, kırk gece toy, düğün etmişler; balı kaymağa katıp yemiş içmiş, muratlarına ermişler.**” (K7. Duygular Teması, Tasa Kuşu, s. 73)

1b. Kutlamalar

1b1. Bayramlar

“Büyüklerinin ve senin **Kurban Bayramı’nız** mübarek olsun.” (K7. Millî Kültür Teması, Mektup, 1. Serbest Okuma Metni, s. 18)

1b7. Özel Günler

“Öğretmenimiz, **Atatürk Haftası’nda** Atatürk hakkında araştırma yapmamızı istedi.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk’ü Anlamak, s. 25)

“Ticaret maksadıyla da olsa onu beslemek için bizim **çocuk kitapları haftamıza** benzer türlü çarelere başvurulur.” (K7. Okuma Kültürü Teması, Kitap Sevgisi, s. 41)

“Şaka — Evet, **Kitap Haftası!**” (K7. Okuma Kültürü Teması, Kitaplar Arasında, s. 50)

“Bey’in kızı **on dokuz yaşını tamamlar, onun şerefine kalede eğlenceler tertip edilir.**” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Kız Kalesi, s. 103)

1b8. Diğer

1b8a. Sergiler

“Bu konuda araştırmalar yapılmasını, **sergiler açılmasını** ve kültürle ilgili kongreler düzenlenmesini teşvik etti.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk’ün Kişiliği ve Özellikleri, Dinleme Metni)

1c. Ziyaret Yerleri, Adak-Kurban Uygulamaları

1c1. Türbe-Yatır

“Sadeliği ile dikkat çeken, **kemerli mermer türbesi** Süleymaniye Camii dış avlusunun sol arka köşesindedir.” (K7. Millî Kültür Teması, Mimar Sinan, s. 9)

“Üzerinde çalıştığı belli başlı eserler şunlardır: Camiler, mescidler, **türbeler**, köprüler, su kemerleri ve hamamlar...” (K7., s. 9)

“Bir ömür içine nasıl sığdırıldığı kolayca anlaşılamayan bu eserler şunlardır: 81 cami, 400 den fazla mescid, 55 medrese, 26 darulkurra, 16 kervansaray, 14 imaret, 33 saray, 32 hamam, 12 mahzen, 8 büyük köprü ve yüzlerce **türbe**, küçük köprü, hastane...” (K7., s. 9)

1ç. Sihir-Büyü

“ALAADDİN — Alaadin’im ben. İstediklerini yerine getirebilmen için **sihirli lambamı** getirdim sana.” (K7. Okuma Kültürü Teması, Kitapların Kanatları, 1. Serbest Okuma Metni, s. 61)

1d. Fal-Kehanet

“Baba da devrin âdetine uyarak **kızını bir kâhine götürür ve onun geleceği hakkında bilgi edinmek ister.**” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Kız Kalesi, s. 102)

2. Halk Hukuku

2c. Görenek (Âdet, Örnek: Halkın Düğün Uygulamalarına Saygı)

“**Küçükler büyüklerin ellerini öptü.**” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Serbest Okuma Metni)

“Önce **babamla annemin elini öptük**, sonra birbirimizle kucaklaşıp öpüştük.” (K7. Millî Kültür Teması, Mektup, 1. Serbest Okuma Metni, s. 21)

“**Bayram ziyaretleri iki gün sürdü. Hastalara, aile büyüklerine ve mezarlığa gittik.**” (K7.. s. 22)

2ç. Halk Hukuku Uygulamaları

2ç3. Yemin, And İçme ve Sözünde Durma

“**Söz verdiğim gibi**, gelmeden önce habercilerimi gönderdim, ama sen aptal bir adam olduğun için onları göremedin.” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Kış Mevsimi, s. 101)

2ç4. Konuk Ağarlama

“**Bayramın üçüncü günü ve dördüncü günü sabahı evde oturup konukları ağırladık.**” (K7. Millî Kültür Teması, Mektup, 1. Serbest Okuma Metni, s. 22)

“Atatürk, bir yıl önce tarihî sözleriyle şeref verdiği bu sanatın gönülleri tok çocuklarını **bir akşam sofrasında konukluyor**, onlarla uzun saatler oturup meslekleri, sanatları üzerinde konuşuyor.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk ve Türk Tiyatrosu, s. 32)

2ç5. Yardımseverlik

“Evine hiç et girmeyenlere ve çocuklu olanlara daha çok, az buçuk et yiyebilenlerle, çocuksuzlara daha az et verir. Bunlar dağıtıldıktan sonra da kalan etlerle bahçede kavurma yapıldı. İşçilere, komşulara bir bayram yemeği verildi.” (K7. Millî Kültür Teması, Mektup, 1. Serbest Okuma Metni, s. 21)

2ç6. Toplumsal Statü ve Farklılık Ölçütleri

“**Mimar Sinan**, 1489-1588 yılları arasında yaşamış, ünü tüm dünyaya yayılmış büyük bir mimardır.” (K7. Millî Kültür Teması, Mimar Sinan, s. 9)

“Koca Sinan, **Yavuz Sultan Selim**’in padişahlığı zamanında İstanbul’a gelip “Yeniçeri Ocağı”na girdi.” (K7., s. 9)

“1514 yılında İran, 1517 yılında Mısır seferlerine daha sonra da **Kanuni Sultan Süleyman**’ın orduları ile birçok savaşa katıldı.” (K7., s. 9)

“Devletin **Başmimarı** Acem İsa’nın ölümünden sonra 1538 yılında bu görev Mimar Sinan’a verildi.” (K7., s. 9)

“Dışimden tırnağıma kadar

Ressamım.” (K7. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 15)

“Bir **dev** çıkmış davuldan başlamış bağırmaya.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

“**İşçilere**, komşulara bir bayram yemeği verildi.” (K7. Millî Kültür Teması, Mektup, 1. Serbest Okuma Metni, s. 21)

“**Öğretmenimiz**, Atatürk Haftası’nda Atatürk hakkında araştırma yapmamızı istedi.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk’ü Anlamak, s. 25)

“Atatürk, ‘İşte memleketi kurtardınız. Şimdi ne yapmak istersiniz?’ sorusuna ‘**Millî Eğitim Bakanı** olarak millî kültürü yükseltmeye çalışmak en büyük emelimdir.’ diye cevap vermiş.” (K7., s. 26)

“Bu konuşma bir an öyle bir biçim alıyor ki Atatürk kurula **başkanlık** eden Muhsin Ertuğrul’dan...” (K7. Atatürk Teması, Atatürk ve Türk Tiyatrosu, s. 32)

“Yapıtta **Türk hakanı** İstemi **Han**’ı bizzat Muhsin oynayacaktır.” (K7., s. 33)

“Şehir Tiyatrosu’nun doğuşunda ve gelişmesinde çok emeği geçen **eski vali** Muhittin Üstündağ, Atatürk’ün yanındadır ama o, piyesi seyretmiyor.” (K7., s. 34)

“Mustafa Kemal Atatürk, idealist bir **liderdi.**” (K7. Atatürk Teması, Atatürk’ün Kişiliği ve Özellikleri, Dinleme Metni)

“Sanat ve **sanatçılar** hakkında takdir ve teşvik edici sözler söyledi.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk’ün Kişiliği ve Özellikleri, Dinleme Metni)

“Hepiniz **mebus** olabilirsiniz, **vekil** olabilirsiniz hatta **cumhurbaşkanı** olabilirsiniz fakat bir **sanatkâr** olamazsınız.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk’ün Kişiliği ve Özellikleri, Dinleme Metni)

“Samsun’a çıktıktan sonra, Kâzım Karabekir **Paşa**’ya çektiği bir telgrafta, o günlerdeki ağır durumu belirttikten sonra ‘Bununla beraber bütün umutlar kaybolmuş değildir.

“Memleketi bu durumdan ancak Türk milletinin mukavemet azmi kurtarabilir.’ diyordu.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk’ün Kişiliği ve Özellikleri, Dinleme Metni)

“Ne bulutlar gitti, ne **padişahlardan** bir haber geldi

Kemal **Paşa** derler bir yiğit vardı.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk Kurtuluş Savaşında, 2. Serbest Okuma Metni, s. 36)

“Kemal Paşa, yenilmez yiğit, şanlı **komutan!**” (K7., s. 36)

“Nitekim **berber** dükkânlarının kültür işinde, öteden beri bizde de az çok bir rolleri görülür.” (K7. Okuma Kültürü Teması, Kitap Sevgisi, s. 41)

“Şiir — Bunu kabul ediyorum. Ben **şiir kitaplarının temsilcisi** olacağım.” (K7. Okuma Kültürü Teması, Kitaplar Arasında, s. 46)

“Şaka — Evet, Kitap Haftası! **Kitaplık memuru**, kırmızı kalemle takvime işaret koymuş.” (K7., s. 50)

“Bu böyledir de en büyük **yazıcıların** herhangi bir kitabı pek güzel yüz kuruşa alır ve bu büyük düşünücü ile baş başa on gün, yirmi gün, bir ay oturup konuşabilirsin.” (K7. Okuma Kültürü Teması, Okumak, s. 53)

“Kendinden büyüklerin ne düşündüklerini öğrenmek için onların yazılarını okumak, **öğretmenlerimizin** sayısını çoğaltmaktadır.” (K7., s. 53)

“Okulda insanın olsa olsa on **hocası** olur.” (K7., s. 53)

“**Okuyucum** arttıkça coşarım, sevinirim.” (K7. Okuma Kültürü Teması, Kütüphane, Dinleme Metni)

“Bilinçli **görevliler** okuyucuyu bekler.” (K7. Okuma Kültürü Teması, Kütüphane, Dinleme Metni)

“Karga **bekçilik** yapar.” (K7. Duygular Teması, Dört Ahbaplar, s. 67)

“Çıkışmaya kalmaz, **avcı** yetişir peşlerinden.” (K7., s. 67)

“Öbür yandan üç ahbap **çavuş**,

Çıkarlar çetin bir yokuş.” (K7., s. 67)

“Bakarlar ki avcı başında **molla beyin.**” (K7., s. 68)

“Karşınıza çıkan insanlardan bazılarını kendinize dost olarak seçecekseniz tıpkı **manavdan** meyve alırken yaptığınız gibi çürük tarafları var mı, yok mu, iyice

yoklayacak, evirip çevirecek, tartacaksınız.” (K7. Duygular Teması, Samimi Olmak, s. 78)

“ ‘— Geçen gün buraya bir grup **avcı** geldi.’ demiş.” (K7. Duygular Teması, Balıkçıl Kuşu, 1. Serbest Okuma Metni, s. 79)

“**Kahvecinin** kendisi sevimsiz bir adamdır.” (K7. Doğa ve Evren Teması, Son Kuşlar, s. 88)

“Hastalıklı olmasa **doktorlar** fazla yorulmamasını salık vermemiş olsalar dünyada kahveci olmazdı.” (K7., s. 88)

“**Mühendis** Ahmet **Bey** söktürüyor.” (K7., s. 91)

“**Polislere** haber verdim.” (K7., s. 91)

“**Orman işletme müdürü** gençten bir adam.” (K7. Doğa ve Evren Teması, Yanan Ormanlarda Elli Gün, 2. Serbest Okuma Metni, s. 94)

“Ötede birkaç **bakım memuru** kederli, yorgun dolaşıyorlar.” (K7., s. 94)

“Bütün yaz **yangıncıların** yanından ayrılmamış.” (K7., s. 94)

“Gelmiyorlar **bey**.” (K7., s. 95)

“**Şoförle** birlikte aşağı doğru karanlığa atıldık.” (K7., s. 96)

“ ‘Bir bu eksikti **Müdür Bey**.’ dedim.” (K7., s. 96)

“Öğleye doğru **orman bölge şefi** geldi yanımıza.” (K7., s. 97)

“Bir **çiftçi** sürekli olarak, kış mevsiminin habersiz geldiğinden şikâyet edip durmuş.” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Kış Mevsimi, s. 99)

“Vaktiyle bugünkü İçel ilimizin bulunduğu bölgeye hâkim olan bir **bey** varmış.” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Kız Kalesi, s. 102)

“**Bey’in kızı** on dokuz yaşını tamamlar, onun şerefine kalede eğlenceler tertip edilir.” (K7., s. 103)

“Onu Yüreğir diye damgalayan, adını sanını koyan **Türkmenler** oldu.” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Adana, s. 105)

“Çukurova’nın, dünya kurulalıdan beri **Türk** olmasının sebebi budur.” (K7., s. 105)

“İnsanları **bakkal, kasap, terzi, memur, tüccar...** olarak çalışmaya iten başlıca etmen, yaşamak zorunluluğudur.” (K7. Zaman ve Mekân Teması, İş ve Zaman, 1. Serbest Okuma Metni, s. 106)

2ç7. Akrabalık Tanımı ve Biçimi

“Az sonra **amcalarım** geldiler, babamı da alıp bayram namazına gittiler.” (K7. Millî Kültür Teması, Mektup, 1. Serbest Okuma Metni, s. 21)

“Düşün, babamlar zaten beş kardeş, bir de **yengelerim** ve çocukları...” (K7., s. 22)

“**Emmim** oğlu Musacık, eli kolu kısacık...” (K7. Duygular Teması, Tasa Kuşu, s. 69)

3. Halk Sporları

3b. Güreş

“Yazımız var, **pehlivanlar güreşir,**” (K7. Atatürk Teması, Atatürk Kurtuluş Savaşında, 2. Serbest Okuma Metni, s. 38)

3ç. Nişan Alma (Ok, Mızrak, Taş, Sapan, Ateşli Silah vb.)

“**Kılıçla, mızrakla, topla, tüfikle**

Başımız bir kere eğilmemiştir.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk Kurtuluş Savaşında, 2. Serbest Okuma Metni, s. 38)

“Sorguya çekiyor hayvancağızı sine sine,

Çifteyi nişan alıp üzerine...” (K7. Duygular Teması, Dört Ahbaplar, s. 68)

“Bir **ok fırlatayım** der şu güzel ceylana.” (K7., s. 68)

3h. Diğer

3h11. Satranç

“Babam **satranç takımını,** annem örgüsünü ve şişlerini yanına aldı.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Serbest Okuma Metni)

4.7.5. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalara Dair Bulgular

B.IV. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalar

1. Mitik, Şamanik, Kozmogonik, Eskatolojik Halk İnanışları

1ç. Cin

“ALAADDİN (Lambayı oğuşturur) — **Cin, ciiiiin...**” (K7. Okuma Kültürü Teması, Kitapların Kanatları, 1. Serbest Okuma Metni, s. 61)

1ğ. Enkebut, Karabasan

“Hikâye — Sizleri burada bulunca pek sevindim... Oysa üzerime **karabasan** geldi sanmıştım.” (K7. Okuma Kültürü Teması, Kitaplar Arasında, s. 48)

4. Halk Hekimliği

4c. Halk İlaçları

“Hatice ablam ona **nane limon kaynattı** da birazcık kendine gelebildi.” (K7. Millî Kültür Teması, Mektup, 1. Serbest Okuma Metni, s. 22)

10. Halk Mimarisi

10g. Çeşmeler

“**Çeşmemiz** var, gece gündüz söyler,” (K7. Atatürk Teması, Atatürk Kurtuluş Savaşında, 2. Serbest Okuma Metni, s. 38)

10ğ. İbadethaneler

“Sadeliği ile dikkat çeken, kemerli mermer türbesi **Süleymaniye Camii** dış avlusunun sol arka köşesindedir.” (K7. Millî Kültür Teması, Mimar Sinan, s. 9)

“Üzerinde çalıştığı belli başlı eserler şunlardır: **Camiler, mescidler**, türbeler, köprüler, su kemerleri ve hamamlar...” (K7., s. 9)

“En büyük ve en değerli eserleri, 1550-1557 yılları arasında yaptığı **Süleymaniye Camii** ve 1574 yılında tamamladığı **Edirne Selimiye Camii**’dir.” (K7., s. 9)

“Bir ömür içine nasıl sığdırıldığı kolayca anlaşılamayan bu eserler şunlardır: 81 **cami**, 400 den fazla **mescid**, 55 medrese, 26 darulkurra, 16 kervansaray, 14 imaret, 33 saray, 32 hamam, 12 mahzen, 8 büyük köprü ve yüzlerce türbe, küçük köprü, hastane...” (K7., s. 9)

10h. Diğer

10h1. Saraylar

“Bir ömür içine nasıl sığdırıldığı kolayca anlaşılamayan bu eserler şunlardır: 81 cami, 400 den fazla mescid, 55 medrese, 26 darulkurra, 16 kervansaray, 14 imaret, 33 **saray**, 32 hamam, 12 mahzen, 8 büyük köprü ve yüzlerce türbe, küçük köprü, hastane...” (K7. Millî Kültür Teması, Mimar Sinan, s. 9)

10h2. Çarşılar

“Önce **çarşıya** indik, çarşı tam bir bayram çarşısıydı yani ana baba günü.” (K7. Millî Kültür Teması, Mektup, 1. Serbest Okuma Metni, s. 19)

“Bir uçtan bir uca **çarşı**,” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Türkiye’ın Dile Geldi, Dinleme Metni)

10h3. Kaleler/Hisarlar

“Yurdumuzda pek çok **Kız Kalesi** vardır.” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Kız Kalesi, s. 102)

10h4. Kütüphaneler

“Hemen **okul kütüphanesine** koştum.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk’ü Anlamak, s. 26)

“**Kütüphane**” (K7. Okuma Kültürü Teması, Dinleme Metni)

10h6. Köprüler

“Üzerinde çalıştığı belli başlı eserler şunlardır: Camiler, mescidler, türbeler, **köprüler**, su kemerleri ve hamamlar...” (K7. Millî Kültür Teması, Mimar Sinan, s. 9)

“Bir ömür içine nasıl sığdırıldığı kolayca anlaşılamayan bu eserler şunlardır: 81 cami, 400 den fazla mescid, 55 medrese, 26 darulkurra, 16 kervansaray, 14 imaret, 33 saray, 32 hamam, 12 mahzen, 8 **büyük köprü** ve yüzlerce türbe, **küçük köprü**, hastane...” (K7. Millî Kültür Teması, Mimar Sinan, s. 9)

10h8. Medreseler/Okullar

“Bir ömür içine nasıl sığdırıldığı kolayca anlaşılamayan bu eserler şunlardır: 81 cami, 400 den fazla mescid, 55 **medrese**, 26 darulkurra, 16 kervansaray, 14 imaret, 33 saray, 32 hamam, 12 mahzen, 8 büyük köprü ve yüzlerce türbe, küçük köprü, hastane...” (K7.

Millî Kültür Teması, Mimar Sinan, s. 9)

“**Okula** başlayalı daha birkaç ay oldu.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk’ü Anlamak, s. 25)

“Müzik, tiyatro, resim, heykel ve el sanatlarıyla ilgili **okullar**, konservatuvarlar, akademiler kurarak millî kültürün araştırılmasını, yaşatılmasını ve geliştirilmesini sağlamıştır.” (K7. Ez-De Yayıncılık, Atatürk Teması, Cumhuriyet’in Temeli s. 30)

“Aydınlar **medreselerde** bu iki dilin kalıplarıyla okuyup yazmaya ve konuşmaya alışmışlardı.” (K7. Atatürk Teması, Türk Dilinin Gelişimi, 1. Serbest Okuma Metni, s. 35)

“**Okulda** insanın olsa olsa on hocası olur.” (K7. Okuma Kültürü Teması, Okumak, s. 53)

10h9. Dükkânlar/Mağazalar

“Nitekim **berber dükkânlarının** kültür işinde, öteden beri bizde de az çok bir rolleri görülür.” (K7. Okuma Kültürü Teması, Kitap Sevgisi, s. 41)

10h10. Diğer Halk Mimarisi Unsurları

“Üzerinde çalıştığı belli başlı eserler şunlardır: Camiler, mescidler, türbeler, köprüler, **su kemerleri ve hamamlar...**” (K7. Millî Kültür Teması, Mimar Sinan, s. 9)

“Bir ömür içine nasıl sığdırıldığı kolayca anlaşılamayan bu eserler şunlardır: 81 cami, 400 den fazla mescid, 55 medrese, 26 **darulkurra**, 16 **kervansaray**, 14 **imaret**, 33 saray, 32 **hamam**, 12 **mahzen**, 8 büyük köprü ve yüzlerce türbe, küçük köprü, **hastane...**” (K7. Millî Kültür Teması, Mimar Sinan, s. 9)

“En güzeli de bu bayram bir **lunaparka** gitmemiz oldu.” (K7. Millî Kültür Teması, Mektup, 1. Serbest Okuma Metni, s. 18)

“Daha sonra Atatürk’ün Türk diline öz benliğinin kazandırılması, Türk dilinin yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarılması ve bilimsel yöntemlerle araştırılması amacıyla **Türk Dil Kurumu ile Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesini** kurduğunu öğrendim.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk’ü Anlamak, s. 27)

“Müzik, tiyatro, resim, heykel ve el sanatlarıyla ilgili okullar, **konservatuvarlar**, **akademiler** kurarak millî kültürün araştırılmasını, yaşatılmasını ve geliştirilmesini sağlamıştır.” (K7. Atatürk Teması, Cumhuriyet’in Temeli s. 30)

“Düzgün, örgütlü bir şehir tiyatrosu hâlinde yeniden yaşantıya kavuşan “**Darülbedayi**” o zamanlar sayısı on beşi geçmeyen kadrosuyla yeni bir Anadolu turnesine çıkmıştır.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk ve Türk Tiyatrosu, s. 32)

“**Karakola** koştum.” (K7. Doğa ve Evren Teması, Son Kuşlar, s. 91)

“Az sonra ya telefon gelecek **yangın kulesinden** ya da bir yerlerden ateşin patladığını göreceğiz.” (K7. Doğa ve Evren Teması, Yanan Ormanlarda Elli Gün, 2. Serbest Okuma Metni, s. 94)

“Denizle ovayı, yerle göğü birleşmiş gibi gösteren bu bakış, yukarılardan uçurumlara bakmanın şaşkınlığını değil; uzaklardan Selçuk **kervansarayına** erişmenin vaadini, eminliğini tattırır.” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Adana, s. 104)

12. Halk Taşımacılığı

12a. Kara Taşımacılığı

“**Cipe** atladık.” (K7. Doğa ve Evren Teması, Yanan Ormanlarda Elli Gün, 2. Serbest Okuma Metni, s. 94)

“**Yangın arabaları** köylere, adam getirmeye gittiler.” (K7., s. 94)

“**Yangın pikabı** köylüleri getirdi.” (K7., s. 95)

12d. Diğer

12d3. Vapur

“Sabahleyin işine kısa kısa adımlarla koşarken akşam filesini doldurmuş **vapurdan** çıkarken görseniz; iriliğine, sallapatiliğine, Karamanlı ağzı konuşuşuna, basit ama hesaplı fikirlerine, basit, sevimli şakalarına karşı, hakkında kötü bir hüküm de veremezsiniz.” (K7. Doğa ve Evren Teması, Son Kuşlar, s. 89)

12d6. Uçak

“Kimi gökyüzünden bir **uçak** homurtusu gelir.” (K7. Doğa ve Evren Teması, Son Kuşlar, s. 88)

13. Halk Haberleşme Teknikleri

13ç. Mektup

“**Sevgili Nilgülcüğüm,**

Büyüklerinin ve senin Kurban Bayramı'nız mübarek olsun. Sana bir kart atacaktım ama

nasıl olsa **mektup sırası bende, bayramını mektupla kutlayayım dedim.**” (K7. Millî Kültür Teması, Mektup, 1. Serbest Okuma Metni, s. 18)

“Söz gelimi, bir doktor, hastalarıyla uğraşmasının yanısıra bir **mektubu** zamanında cevaplayabilmeli, günlük gazetelerini zamanında okuyabilmeli, çocuğunun okul gereksinimlerini zamanında giderebilmelidir.” (K7. Zaman ve Mekân Teması, İş ve Zaman, 1. Serbest Okuma Metni, s. 106)

13d. Diğer

12d3. Telefon

“Az sonra ya **telefon** gelecek yangın kulesinden ya da bir yerlerden ateşin patladığını göreceğiz.” (K7. Doğa ve Evren Teması, Yanan Ormanlarda Elli Gün, 2. Serbest Okuma Metni, s. 94)

12d6. Telgraf

“Samsun’a çıktıktan sonra, Kâzım Karabekir Paşa’ya çektiği bir **telgrafta**, o günlerdeki ağır durumu belirttikten sonra ‘Bununla beraber bütün umutlar kaybolmuş değildir. Memleketi bu durumdan ancak Türk milletinin mukavemet azmi kurtarabilir.’ diyordu.” (K7. Atatürk Teması, Atatürk’ün Kişiliği ve Özellikleri, Dinleme Metni)

14. Halk Tarım ve Hayvancılığı

14c. Avcılık

“Ökselerden kurtulmuş dört beş kuş, **bir başka ökseye doğru şimdilik uçup giderken birer damlacık etleriyle birer tabiat harikası olan kuşları toplarlar, hemen dişleriyle oracıkta boğarlardı.**” (K7. Doğa ve Evren Teması, Son Kuşlar, s. 89)

14ç. Hayvancılık

“Bir avuç **tiftik**” (K7. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 15)

“Keloğlan hiç kıyamazmış **ineğini** kesmeye,” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

14e. Diğer

14e1. Sebzeçilik/Meyvecilik

“**Asmanın** yaprakları daha yemyeşil.” (K7. Doğa ve Evren Teması, Son Kuşlar, s. 89)

“Burası bana daha bildik yemişler diyarı: **Şeftaliler, erikler, kızcıklar** dört yönümü

kaplıyor...” (K7. Doğa ve Evren Teması, Ayşe Gül, 1. Serbest Okuma Metni, s. 93)

“Bu eğlencelere davet edilen bir köylü kadın da hediye olmak üzere **bağındaki nefis üzümlerinden** bir sepet dolusu getirir.” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Kız Kalesi, s. 103)

14e2. Tahıl Üretimi

“Bir çimdik **çavdar**” (K7. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 15)

15. Halk Mutfağı

15a. Gıda Depolama Kültürü

15b. Yerel Bilgi ve Becerilerle Üretilen Yemekler

“Bir dilim **Trabzon peyniri**” (K7. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 15)

4.7.6. El Sanatları Geleneği ile İlgili Bulgular

B.V. El Sanatları Geleneği

1. Geleneksel Meslekler

1a. Demircilik

“Koyu kahve rengini elde etmek için yaşına başına bakmadan bilmem hangi dağın doruğuna çıkar, oradaki bataklıktan çamur alır. Bu çamurun içine **demir dövülürken** tezgâhın önüne yığılan kıymıklardan kor.” (K7. Millî Kültür Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 11)

1ğ. Dokumacılık

“Ben Denizli’nin Çal ilçesine bağlı Civelek köyünde **dokunmuş küçük bir kilimim.**” (K7. Millî Kültür Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 10)

“Bir tutam **şile bezi** gibi” (K7. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 15)

“ ‘Ben **çulha dokurum**, sen gergef işlersin, gül gibi geçinip gideriz...’ ” (K7. Duygular Teması, Tasa Kuşu, s. 69)

1h. Örücülük

“Babam satranç takımını, annem **örgüsünü** ve **şişlerini** yanına aldı.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Serbest Okuma Metni)

“Osman dede ve Hatice nine gözlüklerini takmış, biri gazetesini okuyor, diğeri **örgüsünü örüyordu.**” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Dinleme Metni)

1i. İşlemecilik

“Benim örgümde tam on sekiz çeşit boya, on bir çeşit de **nakış** vardır.” (K7. Millî Kültür Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 10)

“Yurdumun taşından, toprağından sürüp gelir **nakışlarım**” (K7. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 15)

“Bir de gelmiş **çevre** ister; **çevrede güller**, sendeki diller; ben gider oldum, duymasın eller...” (K7. Duygular Teması, Tasa Kuşu, s. 69)

“Ben çulha dokurum, sen **gergef işlersin**, gül gibi geçinip gideriz...” (K7., s. 69)

1ö. Diğer

1ö1. Yüncülük

“Çamur kıvama geldi mi **yünleri basar.**” (K7. Millî Kültür Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 11)

2. Giyim-Kuşam ve Süslenme

2a. Kadın Giyimi

2a3. Genç Kız

“Başı **yemenili**, saçları iki örgü, ayağı **takunyalı** sarışın bir köylü kızını bana sordu:” (K7. Doğa ve Evren Teması, Ayşe Gül, 1. Serbest Okuma Metni, s. 93)

“Ben de bu yıl **kırmızı rujan, bilekten bağlı bir çift ayakkabı** beğenmişim, onu istiyorum.” (K7. Millî Kültür Teması, Mektup, 1. Serbest Okuma Metni, s. 19)

2c. Süslenme

2c4. Oya

“Uzun kollu, uzun etekli gri bir elbise giymiş olan annem, başına benim çok sevdiğim **kenarı oyalı incecik başörtülerinden** birini bağlamıştı.” (K7. Millî Kültür Teması, Mektup, 1. Serbest Okuma Metni, s. 21)

4.7.7. Değerlendirme (K7)

K7. 7. Sınıf Türkçe ders kitabı somut olmayan kültürel miras unsurları açısından incelenmiş olup kitapta “yaşayan insan hazineleri/geleneğin ustaları” ile ilgili bir bulgu tespit edilememiştir. “Sözlü gelenekler ve anlatımlar” unsurlarından en çok yer verilen unsurun deyimler olduğu göze çarpmaktadır. Kitapta deyimler dışında masallara, efsanelere, atasözlerine, argo sözlere, kişi adlarına, yer adlarına, sülâle adlarına, lakaplara, türkülere, tekerlemelere, bilmecelelere, alkışlara, kargışlara, jestlere ve mimiklere yer verilmiştir. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz unsurlardan hayvan adları/cansız varlık adları, kurum ve kuruluş adları, eser adları, devlet adları, aile içindeki kişilere ve yakın çevreye hitap edilen adlar, koşma, günlük konuşma sözleri, seslenme sözleri ve diğer sözlü gelenek ve anlatım unsurlarının da kitapta yer aldığı görülmüştür. Bu bölümle ilgili bulgu tespit edilemeyen unsurlar mitler, destanlar, halk hikâyeleri, fıkralar, küfürler, yemin sözleri, selamlaşma sözleri, sözlü tarih, ninniler, maniler, ağıtlar, destanlar ve ilahilerdir.

Kitapta “gösteri sanatları” ile ilgili unsurlardan vurmali halk çalgılarına yer verildiği görülmüştür. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz temsile de kitapta yer verilmiştir. Bu bölümle ilgili bulgu tespit edilemeyen unsurlar âşık müziği ve gösterimleri, tekke şiiri ve gösterimleri, anonim müzik ve gösterimleri, yaylı halk çalgıları, üflemeli halk çalgıları, tezeneli halk çalgıları, halk oyunları, köy seyirlik oyunları, karagöz, meddah, ortaoyunu, pandomim ve kukladır.

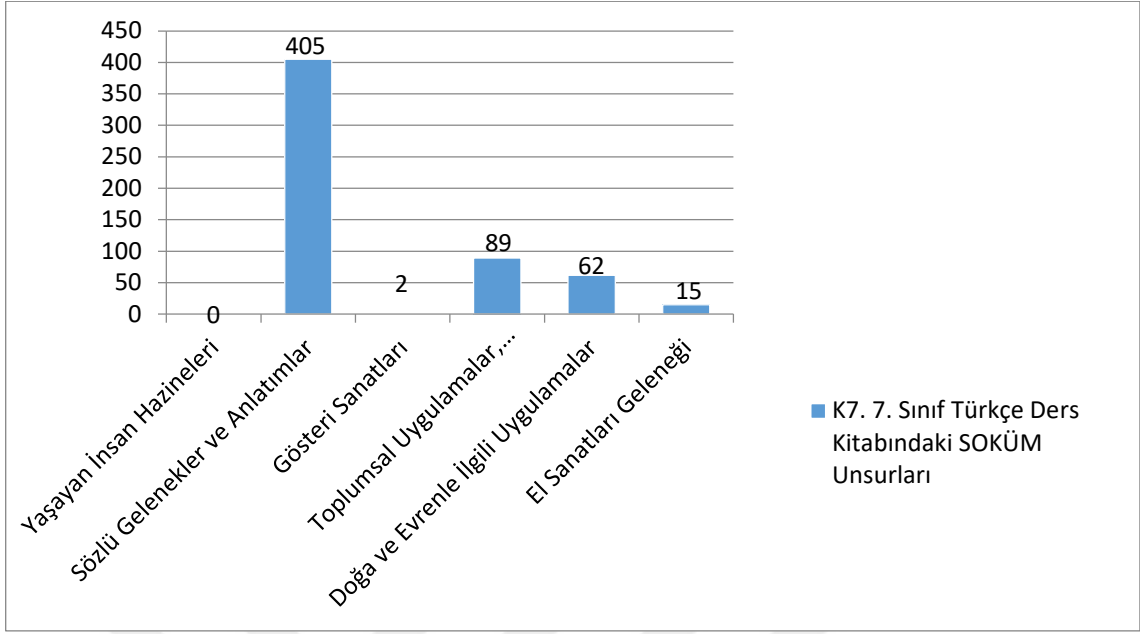
“Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler” ile ilgili kitapta yer verilen unsurlar düğün, bayramlar, özel günler, türbe-yatır, sihir-büyü, fal-kehanet, görenek, yemin, and içme ve sözünde durma, konuk ağırlama, yardımseverlik, toplumsal statü ve farklılık ölçütleri, akrabalık tanımı ve biçimi, güreş ve nişan almadır. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz sergiler ve satranç unsuruna da kitapta yer verilmiştir. Bu bölümle ilgili kitapta bulgu tespit edilemeyen unsurlar doğum, diş hediği, sünnet, nişan, askerlik, gurbete çıkma, hacca gitme, ölüm, panayırlar, festivaller, yıl dönümleri, anma günleri, kandiller, ziyaret yerleri ve adak-kurban uygulamaları, rüya, bolluk ve bereket ritüelleri, nazar, uğur, gelenek, töre, kan davası, namus davası, bilek güreşi, boğa güreşleri, deve güreşleri, horoz döğüşleri, köpek döğüşleri, çocuk oyunları ve oyuncaklarıdır.

“Doğa ve evrenle ilgili uygulamalar” başlığı altında kitapta yer verilen unsurlar cin, enkebut, karabasan, halk ilaçları, çeşmeler, ibadethaneler, kara taşımacılığı, mektup,

avcılık, hayvancılık ve yerel bilgi ve becerilerle üretilen yemeklerdir. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz unsurlardan saraylar, çarşılar, kaleler/hisarlar, kütüphaneler, köprüler, medreseler/okullar, dükkânlar/mağazalar, diğer halk mimarisi unsurları, vapur, uçak, telefon, telgraf, sebzeçilik/meyvecilik ve tahıl üretimi unsurları da kitapta yer almıştır. Bu bölümle ilgili bulgu tespit edilemeyen unsurlar Tanrı, melek, şeytan, peri, hızır, al karısı/al basması, kancalaus, dünya ve evrenin yaradılışı ile ilgili bilgi ve inançlar, kıyamet, ocaklar ve tedavi yöntemleri, halk hekimleri, sınıklılar, halk baytarlığı ve zoolojisi, halk botaniği, halk takvimi ve meteorolojisi, halk biyolojisi, halk matematiği, halk ekonomisidir, konutlar ve yapıım teknikleri, ev içi mimari ve dekorasyon, hayvan barınakları ve samanlıklar, yiyecek-içecek depoları, fırınlar ve diğer ekmek pişirme yerleri, kulübeleler, çamaşırhane ve yunaklar, tekerlekli araçlar, kızaklı araçlar, ırmak, göl ve deniz taşımacılığı, haberci/ulak, hayvan kullanımını, simge eşya, ekincilik, toplayıcılık, balıkçılık, mevsimsel yiyecek saklama biçimleri, saklama mekânları, mutfak araç ve gereçleri, kutsal ve törensel yemeklerdir.

“El sanatları geleneği” başlığı altında yer verilen unsurlar demircilik, dokumacılık, örücülük, işlemecilik, genç kız giyimi ve oyadır. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz yuncülük unsurunun da kitapta yer aldığı görülmüştür. Bu bölümle ilgili bulgu tespit edilemeyen unsurlar bakırcılık, kalaycılık, yorgancılık, semercilik, marangozluk ve oymacılık, urgancılık, tenekeçilik, dericilik, oyacılık, dericilik, saraçlık, ebruculuk, hattatlık, nakkaşlık, halk resmi, erkek giyimi unsurları, kadın giyimi alt başlığı altında bebek, çocuk, nişanlı kız, gelin, evli kadın, hamile, dul, yaşlı kadın, günlük giyim, tören giyimi unsurları, süslenme unsurlarından sürme, rastık, dövme, kına, takı ve işlemedir.

Şekil.1.7. K7. 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Değerlendirmesi

4.8. 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi Sekizinci Sınıf Dörtel Yayıncılık Türkçe Ders Kitabındaki Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Bulgular

Kitapta bulunan altı temanın isimleri aşağıdaki gibidir:

- 1.Tema: İletişim
- 2.Tema: Atatürk
- 3.Tema: Toplum Hayatı
- 4.Tema: Kişisel Gelişim
- 5.Tema: Duygular
- 6.Tema: Doğa ve Evren

4.8.1. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları

A. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları

Kitapta bu bölümle ilgili bir bulgu tespit edilememiştir.

4.8.2. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar Boyutu ile İlgili Bulgular

B.I. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar

6. Fıkralar

“Orada şen **fıkralar**, eğlenceli hikâyeler söylediler.” (K8. Kişisel Gelişim Teması, Acaba?, s. 72)

7. Deyimler

“Allah bir adama her şeyin tatlısını, yalnız dilin acısını verdi mi ne yapsa **kâr etmez.**” (K8. İletişim Teması, Tatlı Dil, s. 10)

“Çünkü o dil ağzın içinde her dönüşünde **can yakar, kalp kırar**, gönül devirir.” (K8., s. 10)

“Nice güzel insanlar vardır ki dilleri yüzünden sevilmezler. “**Şeytan görsün yüzünü!**” deyip **bucak bucak kaçırdığımız** insanlar, hep o insanlardır.” (K8., s. 10)

“Ortada hiçbir **sebepe olmasa** bile dayatmanın **yollarını ararsınız; eninde sonunda** yapmaya **mecbur olsanız** dahi iyi yapmaz, **baştan savarsınız.**” (K8., s. 11)

“**İşleriniz** biraz **ters gitmiş**, eve yorgun gelip koltuğa henüz sırtınızı dayamış bile olsanız bu tatlı dil sizi yerinizden kaldırır.” (K8., s. 11)

“Hani bazı insanlar için ‘**Ağzından bal akıyor.**’ derler, işte bu ağızdan akan bal, tatlı dilin balıdır.” (K8., s. 11)

“**Gönüller** onunla **alınır.**” (K8., s. 12)

“En usta politikacılar, milletleri dövüşüren politikacılar değildir, gönülleri **ele geçirerek** topladıkları sevgi ile işlerini gören politikacılarıdır.” (K8., s. 12)

“İnsanı belki kısa bir zaman için aldatır ama çabucak da **foyası meydana çıkar.**” (K8., s. 12)

“İnsanları **idare etmek** sanatını iyi bilenler tıpkı saatleri **ayar etmeye** çalışan imparator gibi insanları ayar etmeye çalışırlar ve güçleri, kuvvetleri ile değil ancak güler yüzleri, tatlı dilleri sayesinde bu zor işte **muvaffak olurlar.**” (K8., s. 12)

“Dünya hükümrânlığı **peşinde koşan** Charles Quint günün birinde, ‘Ben on saati ayar etmekten âciz olan bir insan, milletleri nasıl ayar edebilirim?’ diyerek **teessüre kapılmıştır.** Fakat o haristi. İnsanları zorla **emri altına almak, kırıp dökerek hâkim**

olmak istiyordu.” (K8., s. 12)

“Bu etkileme başlıca iki şekilde **ortaya çıkar**: İlk olarak kitle iletişim araçlarının varlığı, birtakım kişiler arası çatışmalara **yol açabilir**.” (K8. İletişim Teması, Kişiler Arası İletişim ve Kitle İletişimi, s. 13)

“Ve acı gerçek karşısında insanın **yüreği** nasıl **sızlar**?” (K8. İletişim Teması, Selim, s. 17)

“K... Ortaokulunun birinci sınıf B şubesinden içeriye **adım attığım** gün, duyduğum hayret ve dehşeti ömrüm oldukça unutamam!” (K8., s. 18)

“Onlar yırtık, ince, perişan esvaplar içinde **tir tir titriyorlardı**.” (K8., s. 18)

“**Boğazıma** sanki **bir şey tıkanıyordu**.” (K8., s. 18)

“Küçük şey başını kaldırdı ve bana güldü, o zaman, **el kadar**, renksiz, kuru çehrenin üstünde harikulâde parlak bir çift koyu renk gözle, iki sıra bembeyaz diş gördüm.” (K8., s. 20)

“Cılız **göğsünü** gururla **kabarttı**.” (K8., s. 21)

“Ben bunları düşünürken tanımadığım o kadına **için için kızar**, âdeta kinlenirdim. Fakat o, annesine **toz kondurmazdı**.” (K8., s. 21)

“Bu gölgeyi uzun seneler... -ta... küçük Selim’i mutlu, rahat ve hayata karşı tepeden tırnağa silahlı büyük bir adam olarak **karşımda gördüğüm** güne kadar- **içimden söküp atamadım**.” (K8., s. 21)

“Kentin en bilgili kişisiyle atışmak istediğini söyleyince Nasrettin Hoca’yı **çıkarmışlar karşısına**.” (K8. İletişim Teması, Bilgin ile Hoca, Dinleme Metni)

“Bilgin, parmaklarını **bir araya getirerek** elini yere doğru sallamış. Hoca bunun tam **tersini yapmış**. Karşılaşma **sona erince** bilgin açıklamış.” (K8. İletişim Teması, Bilgin ile Hoca, Dinleme Metni)

“— Sonunda da gördüğünüz gibi **alt olup gitti**.” (K8. İletişim Teması, Bilgin ile Hoca, Dinleme Metni)

“Türkçenin bu kadar kötü kullanılıyor olması, bütün **işlerin kötüye gidiyor** olmasından bağımsız mı?” (K8. İletişim Teması, Televizyonda Ne Var?, Serbest Okuma Metni, s. 22)

“**Üstüne titrediğimiz** bir ana dilimiz olsaydı başkaca sahip olduklarımızın da üstüne titremez miydik?” (K8., s. 22)

“Ana dilimize **saygı duysaydık** başka ana dillere de saygı duymaz mıydık?” (K8., s. 22)

“Dilimize yeni girmiş ve **göz açıp kapayıncaya** kadar yaygınlaşmış şu ünlü sözcükle söylersek medyanın.” (K8., s. 22)

“**Gülme yalaması olduk.**” (K8., s. 22)

“Düşünmeyin, dediler ya size; niye anlamak için bu kadar **çaba gösteriyorsunuz?**” (K8., s. 22)

“Siz adamın tekme atışındaki asalete bakın, nasıl dövüyor öteki adamları, nasıl gebertiyor hepsini, bunlara bakıp **kendinizden geçin** hatta hep öyle kalın; **kendinize gelmeyin.**” (K8., s. 22)

“Bu biraz demokrasiye çok **ters düşen** bir tutum...” (K8., s. 23)

“Ya da tersi: ‘Sanırım gördüğü şey her neyse son derece **ilgisini çekmiş** gibi geldi bana.’ ” (K8., s. 23)

“Bütün duygu ve düşüncelerimi **dile getirebilseydim** size şunları söylemek isterdim.” (K8. İletişim Teması, Çocuktan Mektup, Serbest Okuma Metni, s. 24)

“Bana **ayak uydurmakta güçlük çekebilirsiniz.**” (K8., s. 24)

“Büyümeyi çok istiyorsam da ara sıra yaşımdan küçük davranmaktan **kendimi alamıyorum.**” (K8., s. 24)

“Her istediğimi **elde edemeyeceğimi** biliyorum.” (K8., s. 24)

“**Yoldan saptığımı** görünce beni sınırlayın.” (K8., s. 25)

“Yumuşak ve kesin sözler bende daha iyi **iz bırakır.**” (K8., s. 25)

“ ‘Ben senin yaşında iken...’ diye başlayan söylevleri hep **kulak ardına atarım.**” (K8. İletişim Teması, Çocuktan Mektup, Serbest Okuma Metni, s. 25)

“Küçük yanlışlarımı büyük suçmuş gibi **başıma kakmayın.**” (K8., s. 25)

“Bana **süre tanıyın.** Yüzde yüz **dürüst davranmadığımı** görünce ürkmeyin. Beni **köşeye sıkıştırmayın,** yalana sığınmak **zorunda kalırım.**” (K8., s. 26)

“Biliyorum, ara sıra sizi üzüyor; belki de **düş kırıklığına uğrattıyorum.**” (K8., s. 26)

“Atatürk ellerini halktan iki vatandaşın omuzlarına dayamış, âdeta **kendinden geçmiş,** ilerliyordu.” (K8. Atatürk Teması, Atatürk’ün Kişiliği, s. 28)

“Dövizler listesini **gözden geçiren** Atatürk hepsini çizdi, şunu yazdı:

“Atatürk bizden biridir.” (K8., s. 29)

“Fakat bunlardan hiçbirini kendime **mal etmedim.**” (K8., s. 29)

“Atatürk’ün bu işittiklerinden pek duygulandığı ve **gözlerinin yaşadığı** görülüyordu.” (K8., s. 30)

“Kurtdereli Mehmet Pehlivan, seni dünyada **nam alan** bir büyük Türk pehlivanı olarak tanıdım. Parlak başarılarını şu sözlerle **izah ettiğini** öğrendim.” (K8., s. 30)

“Cumhuriyetin getirdiklerinin ancak eğitimle beklenen **faydaları sağlayacağını,** ‘eğitim alanında gereken ölçüde **hamle yapamadığını**’ büyük haklılık ve inatçı bir ısrarla savunanlardan biri, inkılap yıllarında Atatürk’ün yakınında bulunmuş olan Falih Rıfkı Atay’dır.” (K8. Atatürk Teması, Eğitimin Hayati Önemi, s. 31)

“Atatürk, eğitim alanında ve başka alanlarda, muhtaç olduğu yetişmiş kadroları bulmakta çok **güçlük çekmiştir.**” (K8., s. 32)

“Gelişmiş, zengin, bütün **ihtiyaçlara cevap verebilen** bir dil, her alanda kalkınıp ilerlemenin ön şartlarından biridir.” (K8. Atatürk Teması, Atatürk’ün Türk Diline Verdiği Önem, s. 34)

“Ancak hiç şüphe yok ki dil birliği, milleti **bir arada tutan** bağların en güçlüleri arasında **yer alır.**” (K8., s. 34)

“Aşağıda daha ayrıntılı şekilde görüleceği gibi bu ihtiyaç Atatürk’ten önce, Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinde de bazı yazarlar ve düşünürler tarafından **öne sürülmüştü.**” (K8., s. 34)

“1932’de, Birinci Türk Tarih Kongresi kapandıktan sonra, Atatürk ‘dil işlerini düşünmek **zamanı gelmiştir.**’ diyerek Türk Dili Tetkik Cemiyeti’nin kurulmasına **öncülük etti.**” (K8., s. 35)

“Devletten büyük **destek gören** bu dernek, daha sonra Türk Dil Kurumu adını aldı.” (K8., s. 35)

“Atatürk, dil çalışmalarını işte bütün bu amaçları **göz önünde tutarak** başlattı.” (K8., s. 36)

“Bu sevgi yalnız kendi milletini sevmeyi, diğer milletleri **hor görmeyi** gerektiren bir sevgi değil, aksine tüm milletleri sevmeyi, onların millî, dinî, örf ve âdetlerine karşı taassupsuzluğu ve **saygı duymayı** gerektiren asil bir duygudur.” (K8. Atatürk Teması, İnsan Sevgisi ve Evrensellik, Serbest Okuma Metni, s. 37)

“Bunun için insanlar, kendi milletleri için neyi diliyor ve neyi **haklı buluyorlar** ise aynı şeyleri başka milletler için de dilemelidir.” (K8., s. 37)

“En uzakta zannettiğimiz bir olayın bize bir gün **etki etmeyeceğini** bilemeyiz.” (K8. Atatürk Teması, İnsan Sevgisi ve Evrensellik, Serbest Okuma Metni, s. 37)

“Mustafa Kemal — ...Yine **mağlup olarak** çekilecekler.” (K8. Atatürk Teması, Sana Gelmez Bu Ufuklar, Serbest Okuma Metni, s. 38)

“Doğan Bey — (Zarfi açar, okur.) Seddülbahir ve Arıburnu önlerinde pek çok savaş ve taşıt gemileri geziyor. **Çıkarma yapacaklar!** Arıburnu ve Kabatepe yönünden silah sesleri geliyor!” (K8., s. 38)

“Doğan Bey — (Eşyaları toplayıp dışarı taşıırken) Sizin ileri görüşünüze, iradenize hayranım kumandanım... Sizi tanıdığımdan bu yana beni hiç **hayal kırıklığına uğratmadınız.** (Çalışırken) Zaman sizi daima **haklı çıkardı.**” (K8., s. 38)

“Mustafa Kemal — ...Ben, seninle bu yerlerde **aynı kaderi paylaştım...** Bu üstün vasıflarınla en imkânsız, en zor şartların **üstesinden geldin...** Çünkü sen **canını** ve kanını, vatan ve bayrağın için seve seve **verdin...**” (K8., s. 39)

“Evet **boğazına sarılıyor!** Seni vatanında büsbütün **yok etmek** istiyor. Harim-i İsmetine, toprağına kasteden o elleri kır! O eşsiz **gücünü dünyaya** bir daha **göster.**” (K8., s. 39)

“Mustafa Kemal — ... Arıburnu da dehşetli bir **ateş altında...** Uçaklar siperlerimize **göz açtırmıyor...**” (K8., s. 39)

“Siperlerimize **kurşun yağıyor...** **Hücum eden** erlerimiz birer birer **şehit düşüyor...** Arkadakiler az sonra öleceklerini biliyorlar...” (K8., s. 39)

“Mustafa Kemal — ... Fakat! (Eliyle **ileriye gösterir.**) Şu tepe **ateş kusuyor.** Çok **zayıat verdirdi** oradaki makineli bize...” (K8., s. 39)

“Mustafa Kemal — Gönüllü bir birlik kurdurdum. Bu gece orayı mutlaka **ele geçireceğiz.**” (K8., s. 39)

“III. Ses — Mermi **isabet etti** göğsüne...” (K8., s. 41)

“İyi yazılmış bir manzum hikâye koskoca bir hanı, koynundaki tapu senedine rağmen asıl sahibinin **elinden alıyor**, Faruk Nafiz’e **mal ediyordu.**” (K8. Toplum Hayatı Teması, Otoray Yolculuğu, s. 44)

“Otobüsün mütemadiyen taşla, toprakla boğuşmasına mukabil otoray, cilalı çelik raylar üstünde **yağ gibi kayıyor.**” (K8., s. 46)

“Ulukışla ile Kayseri arasında günde iki **sefer yapan** bu arabaların, birinci ve ikinci sınıf yolcuları için, şoförün arkasında dört maroken koltuğu, camekânlı bir kapı ile buradan ayrılan geri tarafında da yirmi, otuz kişilik kanepeler var.” (K8., s. 47)

“Bazı şakacı yolcular lüks kısma Lortlar Kamarası, ötekine Avam Kamarası **adını takmışlar.**” (K8., s. 47)

“Bağına, tütününe ve en çok **bel bağladıkları** pamuğuna!” (K8. Toplum Hayatı Teması, Manisa Ovası’nda Bir Gün, s. 49)

“**Gözü** ve **gönlü doyuran** türlü yeşillik aralarında bembeyaz kuleleri, kar gibi bağ damarları benek benek ağarıyor.” (K8., s. 49)

“Hele bağlara bir **ben düşün!**..” (K8., s. 49)

“Dibek başlarında oynayan küçüklerle, **belleri bükülmüşlere** bırakılmış köylerden geçiyoruz.” (K8., s. 49)

“Zeybek türküleri **söylüyorlar bir ağızdan.**” (K8., s. 50)

“...Ufak bir ihmal, küçük bir dikkatsizlik, koca bir masrafı, emeği ve en mühim olan **zamanı boşa harcatır.**” (K8., s. 50)

“**Sütten ağızımız yandı**, şimdi **ayranı üfleyerek içiyoruz.**” (K8., s. 51)

“Sevimli bakışlarıyla ağasının konuşmalarını dinleyen Ali Cider de gülerek tarla kenarında tenteleri, camları indirilmiş bir cipi **işaret ederek:**

‘Bütün tarlaları ve ovayı **adım adım dolaşırken** pek yakın bir gelecekte iktisadi kalkınmaya kavuşmanın inancı ve güvenci geliyor insana.’ (K8., s. 53)

“Kişi, **kendini bildiğinden** bu yana dostluğu öteki duygularından **üstün tutmuş.**” (K8. Toplum Hayatı Teması, Dostluk Derken, s. 54)

“Dost bildiğine **sarılmış dört elle.**” (K8., s. 54)

“Çoğu kez **düş kırıklığına uğramışsa** da gene de dostluk **sürüp gelmiş** bu güne dek.”
(K8., s. 54)

“Benim bahsettiğim dostlukta ruhlar birbirine o kadar derin bir ahenkle karışmış ve kaynaşmıştır ki onları birleştiren dikişi **silip süpürmüş** ve artık bulamaz olmuşlardır.”
(K8., s. 54)

“**İçinden çıkılmaz** bunun. Yakın dostlarımı **gözümün önüne getiriyorum.**” (K8., s. 54)

“Var, ufak tefek şeyler var tabii ama en önemlisi, yaşama eş bir **anlam vermemiz.**”
(K8., s. 54)

“**Akla gelen** bütün nedenler için öyle.” (K8., s. 54)

“Yok, **gitgide azalıyor** öyleleri. Bir gün büsbütün **yitip gidecek.**” (K8., s. 55)

“Çağımızda kişiler belirsiz duygulardan çok, **elle tutulur** nesnelere **değer veriyorlar.** İlle de **yarar bekleniyor** her şeyden.” (K8., s. 55)

“Dostluklar, arkadaşlıklar **bir yana itilip** gündelik yaşamın çıkarları **öne çıkıyor.**” (K8., s. 55)

“Ustası Sokrates’in **başına gelenlere** bakınca Aristo’ya **hak vermemek** zor. Büyük bilge **görmüş gerçeği.**” (K8., s. 56)

“Ama siz ‘Dünyada dost vardır.’ ilkesini yaratmaya çalışın. **Gücünüzün yettiğince.**”
(K8., s. 57)

“Yine günlerden bir gün Ay Kağan’ın **gözü parladı.**” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“**Dile gelmeye** başladı: kırk gün sonra büyüdü, yürüdü ve oynadı.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“Bir geyik **ele geçirdi**, onu söğüt dalı ile bir ağaca bağladı ve gitti.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“**Yüreğine ateş düştü**, onu sevdi, aldı.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“Toydan sonra, Oğuz Kağan beylere ve halka **buyruk verdi:**” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“Bu Altun Kağan, Oğuz Kağan’a **elçi gönderdi.**” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“Soldaki Rum kağanı, Oğuz Kağan’a **boyun eğmedi.**” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“Misafirlik gündelik hayatımıza **renkler katar.**” (K8. Toplum Hayatı Teması, Misafirliklerimiz, Serbest Okuma Metni, s. 58)

“Akşamüstü evimize **yorgun argın dönsek** bile çoluk çocuğumuzla **hoşbeş ederken** kapımızın çalınmasını, tanıdıklarımızdan birinin bizi hatırlayıp **ziyaretimize gelmesini** istediğimiz anlar olur.” (K8., s. 58)

“Yahut biz, günün birinde sevdiklerimizden birinin kapısını çalarak onu evinde görmek, onunla birkaç saati beraber geçirmek **hevesine kapılabiliriz.**” (K8., s. 58)

“İnsan ne kadar çekingen, başkalarıyla **münasebette bulunmaktan** ne derece hoşlanmaz bir adam olursa olsun, sohbetinden, misafirliğinden hazzedeceği bir iki dostu veya yakını vardır.” (K8., s. 58)

“Böyle yakın ahbabların, birbirlerini **candan seven** insanların dostlukları gibi misafirlikleri de tatlı olur. Çünkü birbirine **ağırlık vermezler.**” (K8., s. 58)

“Ama misafirlik öyle bir oyundur ki onu her zaman, sadece isteğinizle, **canınızın çektikleri** ile oynayamazsınız.” (K8., s. 58)

“Eğer olgun bir insansanız onlarla da bu oyunu bütün kaideleriyle ve olanca samimiyetinizle hatta **keyfinizin kaçtığını** hiç belli etmeden oynamaya mecbursunuz.” (K8., s. 58)

“Gerçek manasında terbiyeli ve nazik bir adam veya bir hanım, tanıdığına tanımadığına, sevdiğine sevmediğine iyi muamele etmeye, **hatır saymaya, gönül almaya** mecburdur.” (K8., s. 58)

“**Yüzü gözü kan içinde** bir yabancı **Tanrı misafiri** olduğunu söyleyerek kendisini içeri almasını ihtiyardan **rica etmiş**, o da adamı içeri almış.” (K8., s. 59)

“Bir gün Arap’ın **canının çok sıkıldığını** fark eden Fransız sebebini sormuş.” (K8., s. 59)

“Bana öyle geliyor ki misafirlik her ne kadar isteğe göre tanzim edilemezse de samimiyet dışında **cereyan eden**, insanların birbirlerini süzmelerine veya birbirlerine

yukarıdan bakmalarına sebep olan misafirliğin dostluk ve ahbaplıkla hiçbir ilgisi yoktur.” (K8., s. 60)

“Aslında bir insanın sizi aramış olması, sizi görmek için **zahmetlere katlanması**, onu iyi karşılamanız için yeter bir sebeptir.” (K8., s. 60)

“Bir gün kendisini bir vatandaşı **davet etmiş.**” (K8., s. 60)

“Fakat o kadar **laubali davranmış**, öyle üstünkörü yemekler **önüne sürmüş** ki Ogüst’ün **canı sıkılmış.**” (K8., s. 60)

“Oysa alışmış köyünde, **başı sıkışınca** komşusuna başvurmaya, ona **dert yanmaya, içini boşaltıp** rahatlamaya, komşusunun ona ihtiyacı olunca bir sıcak çorba yapip **duasını almaya.**” (K8. Toplum Hayatı Teması, Komşuluk Ölüyor, Serbest Okuma Metni, s. 61)

“Birbirimize **hırsız** olmadığımızı belgeler gibi **âdet yerini bulsun** diye merhabalaşıyoruz.” (K8., s. 61)

“Sanayileşme humması içinde, tüketim furyası içinde iç dünyasının en değerli unsurlarını yitiren insanoğlu doğayı unutup çevreyi kirlettiği gibi **içini ısıtan** insancıl değerleri de **kırıp geçiriyor.**” (K8., s. 61)

“Şimdilerde insanlar bu kozmik gerçeği toptan **inkâr edip**, “**Gemisini kurtaran kaptan**” deyip, “**Benden sonra tufan**” deyip sadece ve sadece kendileri için yaşıyorlar.” (K8., s. 61)

“**Köşeyi dönmekten** başka şey düşünmüyorlar.” (K8., s. 61)

“**Titreyecek elleriniz, ayaklarınız,**” (K8. Kişisel Gelişim Teması, Yaşlılardan Gençlere, s. 63)

“Evinizi silip süpüren olursa

Dokunulmasın keyfinize...” (K8., s. 63)

“Onlar,

Baş tacınızdır sizin.” (K8., s. 63)

“Sizlerden **sevgi, saygı görüyor** isek

Onlara gösterdiğimiz sevgiden, saygıdandır...” (K8., s. 64)

“Bizlere **gösterdiğiniz** bu sıcak **ilginin** karşılığını

Yaşlandığınız zaman,

Göreceksiniz mutlaka, gelecek kuşaklardan.” (K8., s. 64)

“Onlara iyi yönde **örnek oluyorsunuz.**” (K8., s. 65)

“Şiire, edebiyata dair kitaplardan büyük bir **zevk aldığım** için bunları okumaktan hiç bıkmaz, usanmazdım.” (K8. Kişisel Gelişim Teması, Babamın Vasiyeti, s. 66)

“- Gel, dedi. Sana çok kederli bir **haber vereceğim.** Çok ağlayacak, çok **matem tutacaksın!**.. Çünkü en büyük hocanız ve milletin en büyük adamı **NAMİK KEMAL vefat etti.**” (K8., s. 69)

“- İşte sen bu adamın **arkasında gideceksin.**” (K8., s. 69)

“İçimden kendi bildiğim ve **dilimden düşürmediğim** üstatlarımın seçme şiirlerini fısıldar, bunların yanında Bilâl’in sözlerini âdeta **gülünç bulurdum.**” (K8., Kişisel Gelişim Teması, Acaba?, s. 70)

“Her zaman gürül gürül okuduğum şiirler **dilimin ucuna** kadar **gelir** fakat **sesim boğazımda düğümlenir,** yutkunurdum.” (K8., s. 70)

“Beni günlerce üzen, yoran bir hülya avcılığının hasadı olan mercanlarımı, sedeflerimi kenarları yaldızlı defterlerde olduğu kadar zihnimde de itina ile saklar, vakit vakit onları kendi kendime mırıldanmaktan büyük bir **haz duyardım.**” (K8., s. 70-72)

“Muvaffakiyetime arkadaşlarım da **gıpta ederdi.**” (K8., s. 72)

“**Hayretimi saklayamadım.**” (K8., s. 72)

“İçimden, kendi şiirlerimi mırıldanıyor, bunların yanında dinlediklerimi pek **yavan buluyordum.**” (K8., s. 72)

“Onların bu ikramına karşı **altta kalmamak,** karşılık yapmak için, ben de kendi şiirlerimi okumak istedim.” (K8., s. 72)

“İlk önce bölgenin zengin halk kültürü **dikkatimi çekti.**” (K8., s. 72)

“Halk şairleri ile **bir araya geldik.**” (K8., s. 72)

“Günlerce bize olgun sanatlarının **örneklerini verdiler.**” (K8., s. 72)

“Köklü, gelişmiş bir kültür ürünü olan bu çağılı ve ışıklı bir su gibi akan şiirin önünde **hayranlık duydum.**” (K8., s. 72)

“Küçük çocuğun birden **gözleri parladı.**” (K8. Kişisel Gelişim Teması, Bir Başarının Örnek Öyküsü, Dinleme Metni)

“**Ne yardım geçerim ne serden;**” (K8. Kişisel Gelişim Teması, Macera, Serbest Okuma Metni, s. 73)

“Daha fazla okumak istemeyen, çeşitli nedenlerle **hayata atılmak** zorunda kalan çocuklarına meslek seçmekte güçlüklerle karşılaşılırlar.” (K8. Kişisel Gelişim Teması, Okul ve Meslek Seçimi, Serbest Okuma Metni, s. 74)

“İnsan, yeryüzünde en büyük amacını **meydana getiren** düşüncelerini, duygularını, davranışlarını değerlendirmek, hayatı devam ettirebilmek için çalışmak, bir **iş yapmak** ister.” (K8., s. 74)

“Kendisi için her şey olan hayata karşı büyük bir **ilgi duyar.**” (K8., s. 74)

“İnsan başarılarında **rol oynayan** diğer güçlü bir faktör de yeteneklerdir.” (K8., s. 74)

“Bununla beraber, bazı yetenekler daha erken de **ortaya çıkabilir.**” (K8., s. 75)

“Onlara göre bazı öğrencilerin başarılı, diğerlerinin başarısız olmalarında bunlar, zekâdan ziyade **etki yapmaktadır.**” (K8., s. 75)

“Bu arzumuzu gerçekleştirmek imkânını **elde ederiz.**” (K8., s. 75)

“Sevemediği için kendisini sıkan işinden ziyade **özlemini duyduğu** işleri düşünür.” (K8., s. 76)

“Çarşıdaki kuyumcu dükkânları önünde Feridun iki saattir dolaşıyor, hiçbirine girmeye **cesaret edemiyordu.**” (K8. Duygular Teması, Garip Bir Hediye, s. 78)

“Kuşkusuz **beş para etmeyecekti:** Ona vaktiyle bunu hediye eden Yahudi ‘Değerlidir, **kadrini bil,** sakın atma, zamanında **işe yarar!**’ dediğinde muhakkak eğlenmişti, bu bir şakaydı.” (K8., s. 78)

“Keşke şimdi, şuracıkta **düşüp kalsaydı,** kurtulsaydı...”(K8., s. 78)

“Sıradan, herkesteki gibi beş on kuruşluk bir maldı, buna bir değer verebilmek için insan ya deli olmalı yahut kendisi gibi artık, açlık ve yoksulluk içinde **aklını yarı kaybedip hayallere kapılmış** bulunmalıydı.” (K8., s. 79)

Dönmeye **karar verdi**, sonra vazgeçti, büyük mağazalara giremeyeceğini anlayarak camekânında sekiz, on gümüş halka, birkaç kâse Yemen taşı duran ufacık bir dükkânın kapısını itti, bir çingirak öttü, içeride, mavi ışıklı bir ispirto lambasının üzerine eğilmiş gözlüklü, keten önlüklü, kart, kırçıl bir kuyumcu, loşluğa gömülü işiyle uğraşıyordu. (K8., s. 79)

“Öbürü merakla eline aldı, **evirdi, çevirdi**, salladı, tırnağıyla kazıdı, sonra **geri verdi**:
— **Beş para etmez**, mezat malında eşi çok! Dedi. Feridun kekeleye kekeleye, **özür dileyerek** çıktı...” (K8., s. 79)

“Bundan, on yıl önceydi, Feridun, Mısır’dan Selânik’e dönüyordu, limana **demir atmışlardı**.” (K8., s. 79)

“**Kendine gelen** Yahudi, eşyalarının arasından bir kocaman kutu açmış, sıra sıra dizilmiş tıraş fırçalarından bir tanesini ayırmış ve ona uzatarak:

— Değerlidir, **kadrini bil**, sakın atma, zamanında **işine yarar**, demişti.” (K8., s. 79)

“Fakat niçin öyle söylemiş, neden bu **oyunu etmişti?**” (K8., s. 79)

“Fırçayı almış, bir tarafa atmış hatta bavuluna koyarak savaşta, esirlikte, üç sene sürekli kullanmış; değeri olacağını **hatırına getirmemişti**.” (K8., s. 79)

“Demek **beş paralık bir değeri yoktu** ha...” (K8., s. 79)

“Atmak için hazırlandı, köşeye bırakıverecekti fakat ne olsa bir tıraş fırçasına **gerek duyabileceğini** düşünerek bu fikrinden vazgeçti, cebine soktu, yürüdü.” (K8., s. 79)

“Serencebey Yokuşu’ndaki kocaman evlerini **elden çıkarıp** Ahırkapı feneri arkasına düşen çukur ve rutubetli fakir mahallelerinden birine taşındıkları günden beri yoksulluk büsbütün **yakalarına yapışmıştı**.” (K8., s. 79)

“Ana oğul ıslak ve iç karartıcı bir evde solucan gibi kıvrılarak ne eziyetli ne matemli bir **ömür sürüyorlardı**.” (K8., s. 79)

“— Beş para etmiyor, boş yere **hülya kurmuşuz!**...”(K8., s. 79)

“Dedikten sonra yukarıya, odaya çıktı, kafesi sürdü, **nefes almak** ihtiyacıyla dışarıya sarktı.” (K8., s. 79)

“Birden kızdı, elini tekrar cebine soktu; haftalardan beri kendisinde hiç olmazsa ufak bir değer var sayarak bütün **ümitlerini bağladığı** hediye onu sanki yakıyordu; Yahudi’nin

uzun ve seyrek sakallı, buruşuk, kirpiksiz yüzü karanlığın içinde ürkütücü bir belirginlikle canlanarak hain hain gülüyor.” (K8., s. 81)

“Bütün gece **gözüne uyku girmedi**, sabahleyin alaca karanlıkta gitti, bir gün önce uğradığı dükkânın önünde bekledi, kart ve kırçıl kuyumcu görününce hemen dükkânı açmasını bile beklemeden taşları çıkardı.” (K8., s. 83)

“Öbürü, önce kayıtsızca bir **göz attı**, sonra gözlüğünü taktı, dikkatlice inceledi, güneşe tuttu, elinden bırakmamak ister gibi biraz çekingen ve nazik dedi ki:” (K8., s. 83)

“KURBAN — ...Gel zaman git zaman, günün birinde Mehralı Bey’in **kara haberi gelmez** mi.” (K8. Duygular Teması, Eski Çarıklar, s. 84)

“OSMAN — (**Sözünü keser.**) Dede, benim babam da oyda mı?” (K8., s. 84)

“KURBAN — ...Uyu ki babanı da **göresin düşünde.**” (K8., s. 85)

“KURBAN — Topal şeytanın **kulağına gitmeseydi** bari. Bunca naçar olduğumuzu sezerse yarıya düşürür fiyatı.” (K8., s. 86)

“KURBAN — Hiç böyle **perişan olmamıştık**. Doksanüçte bile...” (K8., s. 86)

“KURBAN — Topal şeytanla? Gelsin bizim koca karı da **bakalım çaresine.**” (K8., s. 86)

“HACER — Amma derler ki Hanife bacının erinin askerlik ettiği yerler gâvur **eline geçmiş** hepten. Sağ kalanlar bir bir dönmüş Yemen’den.” (K8., s. 87)

“HACER (Osman’ın başucunda) — **Rengi solar** gibi son günlerde ana.” (K8., s. 87)

“FERİDE — **Zayıf düşün... Boğazından doğru dürüst bir şey geçmez** oldu son günlerde...” (K8., s. 88)

“FERİDE — Oğlumuz gelir de, o güzel tarlamızı **çıkarmayız elden** dedik amma olmadı. Ne edelim, canı sağ olsun da varsın biraz daha geç gelsin...” (K8., s. 88)

“KURBAN — (Çıkmak üzere) Hiç zannetmem ya... **Dediğim dediktir** gâvurun. Ah, ah, bir gelseydi şu oğlan...” (K8., s. 89)

“FERİDE — Gelse de bugüne bugün ne yapar ki... **Yer demir gök bakır** buna derler işte.” (K8., s. 89)

“FERİDE — Sen her bir şeyi içinden **hayra yor** kızım...” (K8., s. 89)

“HACER — Ona neyimiş? Evimi beklerim, kocamın **yolunu beklerim** ben.” (K8., s. 89)

“HACER — Senin **dilinin altında bir şey var** Dudu bacı...” (K8., s. 89)

“DUDU — Hiçbir tanesini **sağ komamışlar**. El ilen gelen düğün bayram derler...” (K8., s. 89)

“OSMAN — Babamı göydüm ben. (Hacer **bağrına bastırır** Osman’ı.) Sen de yesene...” (K8., s. 90)

NİYAZİ — (Girer, otuz yaşlarında kanlı canlı dinç neşeli... Topallayarak yürür.) İsmayıl’la **haber yollamışsın** da...” (K8., s. 90)

“KURBAN — (**Sözünü keser.**) Feride ninen sinirli bugün...” (K8., s. 90)

“NİYAZİ — Başka kim alabilir ki zaten Kurban dede. Elimdekini avcumdakini gözgöre göre sizlere dağıtıyorum işte. Neden dersen yarın gâvurlar gelince hepimizin tarlalarına **el koyacak** zaten...” (K8., s. 90)

“FERİDE — (**Çığlık atar.**) Ne?” (K8., s. 91)

“İSMAİL — **Müjdem** isterim Hacer abla...” (K8., s. 92)

“FERİDE — Seni **haber vereceğim** hükümet ağalarına...” (K8., s. 92)

“NİYAZİ — Ne? Gaziliğime **dil uzatmak** ha?..” (K8., s. 92)

“KURBAN — Defol! Defol karşımdan total şeytan. Benim oğlum kaçmaz. Cepheden **yüzünün akıyla gelir** o...” (K8., s. 92)

“KURBAN — Bunun babası da Doksanüç’te askere gitmemek için ne **dolaplar çevirmişti**...” (K8., s. 92)

“KURBAN — Öpsene, kucaklasana oğlum... Ben seni nasıl özledimse sen de onu... (**Gözleri dolar.**)” (K8., s. 92)

“ŞÜKRÜ — Açlık, kıtlık olduğunu bilirim ana. Onun için de **boş gelmedim**. (Çuvalını kaldırır.)” (K8., s. 93)

“Dalgaların **gözümde tütüyor** mavi, yeşil...” (K8. Duygular Teması, Deniz Hasreti, Serbest Okuma Metni, s. 100)

“Yazıhanemden içeriye **adım attıktan** sonra eşiğin hemen önünde duruşu, her zaman gülen gözleri canlı devinimleriyle sağını solunu araştırışı hâlâ **gözümün önünde.**” (K8., s. 101)

“Uzun uzun selamlaşmayı, **hâl hatır sormayı gereksiz görerek** kısaca ‘Hoş bulduk.’ dedi, hemen ardından sordu:” (K8., s. 101)

“ ‘Niye **zahmet ettin?** ’ ” (K8., s. 102)

“**Omuz silkti.**” (K8., s. 102)

“Sonra iki adım **geri çekildi.**” (K8., s. 102)

“Yine yazıhanemi **gözden geçirmeye** başladı:” (K8., s. 103)

“**Elime** biraz **para geçince** bağdadi bölmeleri, tavanı, tabanı değiştirttim, duvarları, kapı pencereleri yağlı boya ile boyattım.” (K8., s. 103)

“Ben bir ihtiyacın var mı diye **yoklamaya geldim**, o kadar! **Aklına başka şey gelmesin** hani...” (K8., s. 103)

“ ‘İnce adamsın Selim!’ demek **geldi içimden.**” (K8., s. 103)

“Ama **gözüme kestirmiştım** bir kere!” (K8., s. 103)

“Karı koca **yemedik içmedik**, sabah akşam nerde kimin tarlasında iş varsa gittik, **dişten tırnaktan artırdık**, zorla üç beş kuruş sahibi olduk.” (K8., s. 103)

“Aradım buldum tarlanın mirasçısını, adamı Ödemiş’ten aldım geldim, her **masrafını çektim**, heyete varıp bir senet imzalamaya zor **gönlünü ettim.**” (K8., s. 103)

“**Başını ağrıttım.** İşin vardır.” (K8., s. 104)

“Oldu mu bu yaptığın? Sen benim **hakkımı ödedin?**” (K8., s. 105)

“**Kına gibi derler** o taraflarda iyi işlenmiş topraklara Selim’in bahçesi kına gibiydi.” (K8., s. 105)

“Selim’in **gizlisi kapaklısı yoktu** hiç:” (K8., s. 106)

“Beğendin, sevdinse iste, **hatırım olur.**” (K8., s. 106)

“Her **ayak bastığı** yere güller, asmalar diken, her dost bildiğine katmerler, ortancalar götüren Selim!” (K8., s. 106)

“Selim olsa derim, bu tarla Selim’in **eline geçse!..**” (K8., s. 106)

“Yıldızlara **dil döneceksin** sessizce...” (K8. Doğa ve Evren Teması, Kırın Tepesindeki Ağaca Övgü, s. 108)

“Yayla adamı **tuttuğunu bırakmaz**, tuttuğu yerden koparılamaz.” (K8. Doğa ve Evren Teması, Yayla, s. 110-111)

“**Kaç para eder!**” (K8. Karanfiller ve Domates Suyu, s. 112)

“Şimdi artık kimi sevdiğimi, kime **saygı duyduğumu** biliyorum.” (K8., s. 113)

“Günlerden beri kafamı bir adam kaplıyor (**işgal ediyor** dememek için).” (K8., s. 113)

“Bütün bir yaz, bütün bir kış, orman memurunun tazyiki, çalı, palamut, defne, koca yemiş, diken, ot, kök ona **karşı koydular.**” (K8., s. 115)

“Kaya bitip de yumuşak, esmer, pembe bir funda toprağı bir karış **meydana çıkınca** bir meşe palamudunun korkunç yılan gibi kökü önüne çıkardı.” (K8., s. 115)

“Kazma **iş görmediği** zaman yumruğu, yumruğu yetmediği zaman parmakları, parmakları kalın geldiği zaman tırnakları ile toprağı tırmalardı...” (K8., s. 115)

“— Deniz kıyısında eski bir kuyu vardı. Tuzlu bir parça ama **idare edeceğiz.**” (K8., s. 117)

“Susuz kalmış bir bitkiyi **gözünüzün önüne getirin.**” (K8. Doğa ve Evren Teması, Doğayı Derinlemesine Duyumsamak, Serbest Okuma Metni, s. 119)

“ ‘Demek **farkına vardım.**’ dedi, alaycı bir gülümsemeyle.” (K8., s. 120)

“Bu arada kuşlar hiç **aklıma gelmemiştii.**” (K8., s. 120)

“Babam, her mevsimin kendine özgü biçimde yaşanması gerektiğine inanır, bizleri de **peşinden sürüklerdi.**” (K8., s. 121)

“Ve **sus payı olarak** ısınmak diyemeyeceğim de o soğuğa dayanabilmemiz için evin çeşitli yerlerine garip sobalar kurardı.” (K8., s. 121)

“Çocuklar keyifli **çıgıllıklar atarken** anneannem bu kez yan hakemmiş gibi ‘Biraz daha şu tarafa tutun, dutlar yere düşüyor.’ diye seslenir, biz ‘şu tarafın’ hangi taraf olduğunu bilemediğimizden çarşafı bir o yana, bir bu yana çekiştirir dururduk.” (K8., s. 122)

“Babamın yanımızda çalışan kadınların isimlerini **aklında tutamaması** nedeniyle tüm yardımcılarını “sultan” diye çağırarak gibi bir alışkanlığı vardı.” (K8., s. 122)

“Çok **gurur duyduğu** bahçesinin ürününü sevgili dostlarına bizzat dağıtırdı.” (K8., s. 122)

“Çünkü eğer armağanı beklediği **ilgiyi görmezse** hele hele oracıkta öylece bırakılmışsa babam ertesi yıl o dostunu meyve listesinden acımasızca siler ve ömür boyu bu “hakareti” unutmazdı.” (K8., s. 122)

“Böylece bir yaz daha **sona ererdi.**” (K8., s. 123)

8. Atasözleri

“Ama tatlı dil öyle mi ya? ‘**Yılanı deliğinden çıkarır.**’ derler.” (K8. İletişim Teması, Tatlı Dil, s. 10)

“ ‘Komşunun evi yanarsa seninki de sağlam kalmaz.’ diyen Horaz, ‘Komşusuna küfür eden kendi mezarını kazar.’ diyen Japon atasözü, “**Ev alma, komşu al.**” diyen Türk atasözü nasıl bambaşka bir şarkı tutturmışlardı.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Komşuluk Ölüyor, Serbest Okuma Metni, s. 61)

“**KURBAN — Allah’tan umut kesilmez** kızım. Bakarsın çıkar gelir bir gün. Cümle hasretleri kavuşturursun Rabb’im, bizi de...” (K8. Duygular Teması, Eski Çarıklar, s. 87)

“**DUDU —** Hiçbir tanesini sağ komamışlar. **El ilen gelen düğün bayram** derler...” (K8., s. 89)

“— **Bakarsan bağ, bakmazsan dağ olur,** dedik.” (K8. Doğa ve Evren Teması, Karanfiller ve Domates Suyu, s. 116)

12. Selamlaşma Sözleri

“**Merhaba...**” (K8. Kişisel Gelişim Teması, Bir Başarının Örnek Öyküsü, Dinleme Metni)

13. Adlar

13a. Kişi Adları

“**Ahmet Mithat Efendi’nin, Hüseyin Rahmi’nin** romanları, bu okuma gecelerinde pek rağbette imiş.” (K8. İletişim Teması, Kişiler Arası İletişim ve Kitle İletişimi, s. 14)

“**Kenan Akyüz,** Ahmet Mithat Efendi için ‘Efendi’nin okuyanı az, dinleyeni çoktu.’ demektedir.” (K8., s. 14)

“Herhâlde benzer şekilde yüzyıllar boyunca Anadolu’da, kahramanlık menkıbeleri veya **Evlia Çelebi**’nin Seyahatnamesi, okuyanı az dinleyeni çok kitaplardan olmuştur.” (K8., s. 14)

“- **Selim**, efendim.” (K8. İletişim Teması, Selim, s. 20)

“Kentin en bilgili kişisiyle atışmak istediğini söyleyince **Nasrettin** Hoca’yı çıkarmışlar karşısına.” (K8. İletişim Teması, Bilgin ile Hoca, Dinleme Metni)

“**Atatürk**, halktan korkan, halk ile aralarına üniformalı setler çeken diktatörlerin aksine tam bir halk adamı, asıl kuvvet kaynağının halk olduğu inancında idi.” (K8. Atatürk Teması, Atatürk’ün Kişiliği, s. 28)

“ ‘Atatürk bizim en büyüğümüzdür.’, ‘Atatürk bu milletin en yükseğidir.’, Türk milleti asırlardan beri bağrından bir **Mustafa Kemal** çıkardı.” gibi...(K8., s. 29)

“Cumhuriyetin getirdiklerinin ancak eğitimle beklenen faydaları sağlayacağını, ‘eğitim alanında gereken ölçüde hamle yapamadığını’ büyük haklılık ve inatçı bir ısrarla savunanlardan biri, inkılap yıllarında Atatürk’ün yakınında bulunmuş olan **Falih Rıfki Atay**’dır.” (K8. Atatürk Teması, Eğitimin Hayati Önemi, s. 31)

“**Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp** ve arkadaşlarının başlattıkları “Yeni Lisan” hareketi, bu konuda büyük yararlar sağlamıştı.” (K8. Atatürk Teması, Atatürk’ün Türk Diline Verdiği Önem, s. 34-35)

“**Doğan** Bey — (İçeri girer. Selam verir. Telefon konuşmasının bitmesi ardından) Kumandanım!” (K8. Atatürk Teması, Sana Gelmez Bu Ufuklar, Serbest Okuma Metni, s. 38)

“9. Tümen Komutanı

Halil Sami Bey” (K8., s. 38)

“Mustafa Kemal — **İzzettin** Bey’le görüştim. Kanaat ve düşüncelerimi kabul ediyor. O, Bigali’de kalacak... (Gezinir.) Ben 57. Alayla Kocaçimen’e yürüyeceğim. Savaşın kaderi orada... Güneş yükselmeden yola çıkacağız... Hiç vakit kaybetmeden...” (K8., s. 38)

“...Sen savaşırken de ölüme giderken de büyüksün **Mehmetçik!**...” (K8., s. 39)

“**Saffet** Bey — (Girer selam verir.) Gönüllü birlik komutanı Üsteğmen Saffet!” (K8., s. 40)

“**Mehmet** Çavuş — (Şapkası cebinde girer.) Hele geldim kumandanım!..” (K8., s. 40)

“Mehmet Çavuş — ... “**Ab-dul-lah** oğ-lı **İzzet** on-başı...” (K8., s. 40)

“Mehmet Çavuş — Emanet bu... Eski kumandanım **Cevat** Bey, şehit olurken verdi bunu bana...” (K8., s. 40)

“— **Faruk Nafiz’in** Hanı, dedi.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Otoray Yolculuğu, s. 44)

“Sığ bir yerinden Gediz’i aşınca **Şükrü Cider’in** çiftliğindeyiz.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Manisa Ovası’nda Bir Gün, s. 50)

“-Bu gördüğünüz pamukları kardeşim **Ali** ile gece gündüz çalışarak hep kendimiz ekeriz, diyor, Şükrü Cider.” (K8., s. 50)

“Yine günlerden bir gün **Ay** Kağan’ın gözü parladı.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“**Oğuz** Kağan cesur bir adamdı.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“Bu kız, üç erkek çocuk doğurdu. Birincisine **Gün**, ikincisine **Ay** adını koydular; üçüncüsüne **Yıldız** adını koydular.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“O da üç erkek çocuk doğurdu. Birincisine **Gök** adını koydular, ikincisine **Dağ** adını koydular, üçüncüsüne **Deniz** adını koydular.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“Yine o zamanlarda sağ yanda **Altun** Kağan adında bir kağan vardı.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“Adı **Uluğ Türük** idi.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“Daha yedi sekiz yaşlarında iken Şah İsmaili, Âşık **Keremleri** okuyup ağladığımı işiten bir dostu, beni bu aşk kitaplarını okumaktan menetmesini, bunların yerine ciddi kitaplar okumasını salık vermişti.” (K8. Kişisel Gelişim Teması, Babamın Vasiyeti, s. 67)

“... Çünkü en büyük hocanız ve milletin en büyük adamı **NAMIK KEMAL** vefat etti.” (K8., s. 69)

“**Bilâl** -onun adı- bana birçok türkü söylerdi.” (K8., s. 70)

“Çarşıdaki kuyumcu dükkânları önünde **Feridun** iki saattir dolaşiyor, hiçbirine girmeye cesaret edemiyordu.” (K8., s. 78)

“**Kurban** dede ile torunu **Osman** ayaklarını tandıra sarkıtmışlar, otururlar.” (K8. Duygular Teması, Eski Çarıklar, s. 84)

“**İsmail’in** türküsünü de duymaktadırlar.” (K8., s. 84)

“KURBAN — ... Birine yani **Mehrali** Bey’e demişler ki ‘Sen Yemen ellerine gideceksin...’ Öbür kardeşe yani **Rüştü** Bey’e de demişler ki ‘Sen Kafkas Dağlarına gideceksin...’ (K8., s. 84)

“**HACER** (Kucağında birkaç parça çamaşır girer, Osman’a bakar.)” (K8., s. 86)

“**HACER** — Bir tencere borç un istedim **Bergüzar** bibiden, verecek.” (K8., s. 86)

“**HACER** — Anlaştınız mı **Niyazi** Ağa’yla?” (K8., s. 86)

“**HACER** — İsmayıl bizi ağlattı gene. (Kurban dede, biliyorum anlamına başını sallar, kederli) **Hanife** Bacı hâlen umut eder gelmesini erinin...” (K8., s. 86)

“KURBAN — Bizim Şükrü de ta Kafkaslardaydı, orası da gâvur eline geçmişti. Amma oğlum şimdi Erzurum’da, şurada. **Karabekir** Paşa’nın yanında. Yaa, mektubu gelmişti ya...” (K8., s. 87)

“**FERİDE** — (Girer, sırtında ipe bağlanmış çalı çırpı dengi vardır. Yere indirir inleyerek. 60’ın üstünde, yırtık yamalı giyimli, bitkin bir hâli vardır.) Yoruldum of! Dermanım kesilir sesini duydukça şu İsmayıl’ın...” (K8., s. 87)

“**DUDU** — (Girer 40 yaşlarında) Hacer Gelin!” (K8., s. 89)

“**ŞÜKRÜ** — (Asker elbiselidir, sırtındaki dolu çuvalı indirir, sarılır.) Anam... (Babasına koşar.)” (K8., s. 92)

“**Selim**, ikinci kez yazıhaneme gelişinde, bir elinde güllerden, katmerlerden, aslanagızlarından, şebboylara kadar bir demet çiçek, bir elinde zor taşıdığı bir sepetle geldi.” (K8. Duygular Teması, Selim’i Anarım, Serbest Okuma Metni, s. 101)

“Köyde ona, ‘Kör **Mustafa**’ derlerdi.” (K8. Doğa ve Evren Teması, Karanfiller ve Domates Suyu, s. 113)

“**Sultan.**” (K8. Doğa ve Evren Teması, Doğayı Derinlemesine Duyumsamak, Serbest Okuma Metni, s. 122)

13b. Yer Adları

“Okuma yazma bilenlerin az olduğu o yıllarda, özellikle **İstanbul**’da insanlar geceleri bir komşuda toplanır, okuma bilen birisinin okuduğu romanı dinlerlermiş.” (K8. İletişim Teması, Kişiler Arası İletişim ve Kitle İletişimi, s. 14)

“Herhâlde benzer şekilde yüzyıllar boyunca **Anadolu**’da, kahramanlık menkıbeleri veya Evliya Çelebi’nin Seyahatnamesi, okuyanı az dinleyeni çok kitaplardan olmuştur.” (K8., s. 14)

“Yoksul çocuk ne demektir? **Taşrada** ve gündüzlü okulda öğretmenlik etmemiş olan bir meslektaşım bunu asla bilemez.” (K8. İletişim Teması, Selim, s. 17)

“**K... Ortaokulunun** birinci sınıf B şubesinden içeriye adım attığım gün, duyduğum hayret ve dehşeti ömrüm oldukça unutamam!” (K8., s. 18)

“Yabancı bir bilginin yolu **Akşehir**’e düşmüş.” (K8. İletişim Teması, Bilgin ile Hoca, Dinleme Metni)

“Cumhuriyetin 3’üncü yıl dönümünde **Ankara** şehri köylerden ve kasabalardan gelen halk yığınları ile dolu idi.” (K8. Atatürk Teması, Atatürk’ün Kişiliği, s. 28)

“**Taşhan**’ın önüne kadar böyle halkın kucağında geldi.” (K8., s. 28)

“**İzmir** seyahatlerinden birinde idi. **Naim Palas**’ta bir ziyafette bulunuyordu.” (K8., s. 29)

“**Yalova**’ya giderken otomobili bozulmuştu.” (K8., s. 29)

“Genç güreşçileri seyrederken gözlerini bu yaşlı adamdan, eski **Kurtdere**li pehlivandan ayırmıyordu.” (K8., s. 30)

“**Çankaya**’ya döndüğü zaman Kurtdere’ye bir mükâfat, bir de mektup yolladı.” (K8., s. 30)

“İnkılap hamlelerinin birçoğunun yapılmadığı bir sırada, 1924’te, **Samsun İstiklal Ticaret Okulunda** Atatürk, eğitimin hayati önemini şu sözlerle anlatıyordu.” (K8. Atatürk Teması, Eğitimin Hayati Önemi, s. 32)

“Atatürk’ün, dil konusuna daha 1916’da, **Doğu Cephesi’nde** komutan iken ilgi duyduğunu anılarından anlıyoruz.” (K8. Atatürk Teması, Atatürk’ün Türk Diline Verdiği Önem, s. 35)

“Atatürk, Büyük Zafer’den az sonra ve henüz cumhuriyetin ilan edilmediği günlerde, **Balıkesir Paşa Camii’nde** yaptığı bir konuşmada, dil konusuna değinmiştir.” (K8., s. 35)

“Doğan Bey — (Zarfı açar, okur.) “**Seddülbahir** ve **Arıburnu** önlerinde pek çok savaş ve taşıt gemileri geziyor. Çıkarma yapacaklar! Arıburnu ve **Kabatepe** yönünden silah sesleri geliyor!” (K8. Atatürk Teması, Sana Gelmez Bu Ufuklar, Serbest Okuma Metni, s. 38)

“Mustafa Kemal — ... O yüzden, **Boğaz’a** yüklenirken Arıburnu ve Kabatepe’den de çıkarma yapacaklar...” (K8., s. 38)

“Mustafa Kemal — (Haritada gösterir.) Derhâl ve süratle **Bigali’den Kocaçimen’e** ineceğiz.” (K8., s. 38)

“Mustafa Kemal — (Telefondan) **Kilitbahir’i** bütün güçleriyle zorluyorlar...” (K8., s. 39)

“Doğan Bey — Az evvel gördüm! Asker oraya **Şehitler Tepesi** diyor...” (K8., s. 39)

“Mustafa Kemal — Evet, evet! Şimdilik karargâhımız burası... (Tebessümle) Bizimkiler buraya **Kemal yeri** diyormuş...” (K8., s. 40)

“Saffet Bey — Yüz kırk kumandanım. Yarıya yakını **Kayseri Lisesinden** gelen gençler!” (K8., s. 40)

“...Gözlerimi **sargı mahallinde** açtım. Görev-imin başında kala-ma-dığım için affımı di-ler, elle-rinizden öp-erim kumandanım.” (K8., s. 41)

“**Niğde’ye** yaklaşıyorduk.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Otoray Yolculuğu, s. 44)

“Niğde ile **Kayseri** arasındaki yolu, Faruk Nafiz’in İstiklal Muharebesi senelerinde kona göçe üç günde aştığı o uzun mesafeyi, ben bugün otoray denen yeni icat bir alet içinde âdeta uçarak geçiyorum.” (K8., s. 46)

“Akşamın beş buçuğunda daha **Niğde İstasyonu’nda** kahve içiyordum.” (K8., s. 46)

“**Ulukışla** ile Kayseri arasında günde iki sefer yapan bu arabaların, birinci ve ikinci sınıf yolcuları için, şoförün arkasında dört maroken koltuğu, camekânlı bir kapı ile buradan ayrılan geri tarafında da yirmi, otuz kişilik kanepeler var.” (K8., s. 47)

“Bazı şakacı yolcular lüks kısma **Lortlar Kamarası**, ötekine **Avam Kamarası** adını takmışlar.” (K8., s. 47)

“Mesela, Kayserililer bizim **Ada** vapurları biletinden daha ucuz bir para ile günübirliğine **Bor bahçelerinde** eğlenmeye gidiyorlar.” (K8., s. 47)

“Şoför daha doğrusu makinistin bana anlattığına göre **Adana** ve Kayseri’de oturan iki akraba, mesela bir ana kız, pazar sabahları buldukları yerden hareket ediyor, öğleyin Ulukışla’da birleşiyorlar; akşama doğru yine evlerine dönüyorlarmış.” (K8., s. 47)

“**Manisa’nın** ekonomik kaderini üzümünden kurtaracak çalışmaları görmeye gidiyoruz.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Manisa Ovası’nda Bir Gün, s. 49)

“Yol **Akhisar’a** doğru uzadıkça bağları arkamızda bıraktık.” (K8., s. 49)

“Sığ bir yerinden **Gediz’i** aşınca Şükrü Cider’in çiftliğindeyiz.” (K8., s. 50)

“1950-51 yıllarında yalnız **Manisa Zirai Donatım Kurumundan** ovaya satılan traktör adedi 700’den fazla.” (K8., s. 50)

“**Bintepelerden Menemen Boğazı’na** kadar uzanan düzlükte bir fabrika uğultusu var.” (K8., s. 51)

“Şu çalışan kalabalığın çoğunu **Balıkesir** köylüleri teşkil ediyor.” (K8., s. 51)

“**Askerî rüştiyenin** en tembel öğrencisiydim.” (K8. Kişisel Gelişim Teması, Babamın Vasiyeti, s. 66)

“Bir aile ziyareti için **Denizli’ye** gitmiştim.” (K8. Kişisel Gelişim Teması, Acaba?, s. 72)

“**Sivas’ta** bulunuyordum.” (K8., s. 72)

“**Serencebey Yokuşu’ndaki** kocaman evlerini elden çıkarıp **Ahırkapı feneri** arkasına düşen çukur ve rutubetli **fakir mahallelerinden** birine taşındıkları günden beri yoksulluk büsbütün yakalarına yapışmıştı.” (K8. Duygular Teması, Garip Bir Hediye, s. 79)

“Bu sarnıç kadar kapanık ve ıslak **mahalle**ye şu saatte hiçbir köşeden aydınlık sızıyor, hiçbir yerden ışık damlamıyordu.” (K8., s. 80)

“Hâlbuki denizin öbür yakasında **Kadıköy**, batan güneşin ışıklarına boyalı yüzünü, aynaya eğilmiş bir şuh kadın gibi uzatmış, renkler içinde mutlu bir gülüşle parlıyor, için için kızarıyordu.” (K8., s. 80)

“Evin **aşhane** bölümü.” (K8. Duygular Teması, Eski Çarıklar, s. 84)

“KURBAN — Senin baban yakın yerde. **Erzurum**’da. Yakın, aha şurası...” (K8., s. 84)

“Çocuk vazo elinde **yazıhaneden** fırladı.” (K8. Duygular Teması, Selim’i Anarım, Serbest Okuma Metni, s. 102)

“Aradım buldum tarlanın mirasçısını, adamı **Ödemiş**’ten aldım geldim, her masrafını çektim, heyete varıp bir senet imzalamaya zor gönlünü ettim.” (K8., s. 103)

“Bütün **Kilizman**’da üstüne başka tarla varsa o zaman!” (K8., s. 104)

“Yayla, **Orta Anadolu** dağlıklarının düzü demektir.” (K8. Doğa ve Evren Teması, Yayla, s. 110)

“Kış aylarında hava birden soğuyup bulutlar gökyüzüne kümelenmeye başlayınca eşim **Toroslara** doğru bakarak ‘Dağlara kar yağıyor.’ der.” (K8. Doğa ve Evren Teması, Doğayı Derinlemesine Duyumsamak, Serbest Okuma Metni, s. 119)

“Örneğin, kışın kar yağıp her yer bembeyaz olduğunda, pazar günleri, bizleri devlet gücüyle **Tarabya**’daki yazlık evimize götürürdü.” (K8., s. 121)

13c. Sülâle Adları

“Sağ yanda **Bozoklar** oturdu, sol yanda **Üçoklar** oturdu.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

13ç. Lakaplar

“Daha yedi sekiz yaşlarında iken Şah İsmaili, **Âşık** Keremleri okuyup ağladığımı işiten bir dostu, beni bu aşk kitaplarını okumaktan menetmesini, bunların yerine ciddi kitaplar okumasını salık vermişti.” (K8. Kişisel Gelişim Teması, Babamın Vasiyeti, s. 67)

“HACER — Desene **Topal** Niyazi de duydu...” (K8. Duygular Teması, Eski Çarıklar, s. 89)

“Köyde ona, ‘**Kör** Mustafa’ derlerdi.” (K8. Doğa ve Evren Teması, Karanfiller ve Domates Suyu, s. 113)

13d. Diğer

13d2. Kurum ve Kuruluş Adları

Daha 1 Mart 1923’te, cumhuriyetin ilanından önce Atatürk, **TBMM** kürsüsünden, basit ifadeli ve pratik bilgiler veren kitapların bol sayıda bastırılarak ‘devlet kitabı’ olarak halka dağıtılması, tercüme yapılmaması, eğitim bilgisi ve yurt sevgisini geliştirmek üzere küçük çocuklar için bazı illerde yatılı ilkokullar açılması direktifini veriyordu. (K8. Atatürk Teması, Eğitimin Hayati Önemi, s. 32)

“**Millî Eğitim Bakanlığı** aracılığı ile Anadolu halkı ağızından Türkçe sözlerin derlenmesine başlandı.” (K8. Atatürk Teması, Atatürk’ün Türk Diline Verdiği Önem, s. 35)

“1932’de, Birinci Türk Tarih Kongresi kapandıktan sonra, Atatürk ‘dil işlerini düşünmek zamanı gelmiştir.’ diyerek **Türk Dili Tetkik Cemiyeti’nin** kurulmasına öncülük etti. Devletten büyük destek gören bu dernek, daha sonra **Türk Dil Kurumu** adını aldı.” (K8., s. 35)

“**Dil Kurumunu** ve **Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesini** bunun için kurdu; dil kurultaylarını bunun için topladı.” (K8., s. 36)

13d5. Aile İçindeki Kişilere ve Yakın Çevreye Hitap Edilen Adlar

“HACER — Bir tencere borç un istedim Bergüzar **bibiden**, verecek.” (K8. Duygular Teması, Eski Çarıklar, s. 86)

“HACER — İsmayıl bizi ağlattı gene. (Kurban dede, biliyorum anlamına başını salları, kederli) Hanife **Bacı** hâlen umut eder gelmesini erinin...” (K8., s. 86)

“HACER — Yedi sene olmuş Hanife **ablanın** erinden haber gelmeyeli.” (K8., s. 87)

“DUDU — (Girer 40 yaşlarında) Hacer **Gelin!**” (K8., s. 89)

“HACER — (İrkilerek doğrulur.) Buyur Dudu **Bacı**, gel otur şöyle!” (K8., s. 89)

“DUDU — Her bir şeyi. Sakın **kaynananla kaynatan** duymasın şimdilik!” (K8., s. 89)

“İSMAİL — Geldi, geldi, Şükrü **emmi** geldi.” (K8., s. 92)

“Bizim için yoruldun Hâkim **Efendi**, bir ayranımızı iç...” (K8. Duygular Teması, Selim’i Anarım, Serbest Okuma Metni, s. 105)

“Ortancaların güzel, bütün çiçeklerin güzel, bahçen çok güzel Selim **Efendi**...” (K8., s. 105)

15. Halk Şiiri

15c. Türküler

“...Kimi ezberinden kimi Mushaf’tan Kur’an okuyor... (**Türkü, Mehmedim**)” (K8. Atatürk Teması, Sana Gelmez Bu Ufuklar, s. 39)

“**Zeybek türküleri** söylüyorlar bir ağızdan.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Manisa Ovası’nda Bir Gün, s. 50)

“**İsmail’in türküsünü** de duymaktadırlar.” (K8. Duygular Teması, Eski Çarıklar, s. 84)

“KURBAN — ...(İsmail’in söylediği türkünün etkisinde mırıldanır.) **‘Köz düştüğü yeri yakar kime ne/Yemen’e de benim ağam Yemen’e...**’ (K8., s. 86)

15ğ. Alkışlar

“Gönülden temenni ederim: **Hayatınız güler yüzlü, tatlı dilli insanlar arasında geçsin.**” (K8. İletişim Teması, Tatlı Dil, s. 12)

“Doğan Bey — (Mustafa Kemal’in eline uzanır.) Sizden çok şey öğrendim kumandanım. Kopacak bir kıyametin içine gidiyorsunuz. **Allah’a emanet olunuz...**” (K8. Atatürk Teması, Sana Gelmez Bu Ufuklar, Serbest Okuma Metni, s. 38)

“**Büyük şairin han sahibi olduğu günleri de görürüz inşallah.**” (K8. Toplum Hayatı Teması, Otoray Yolculuğu, s. 44)

“Ey kağanım, senin ömrün hoş olsun! Ey kağanım, senin hayatın hoş olsun! Gök Tanrı düşümde verdiğini hakikate çıkarсын. Tanrı bütün dünyayı senin nesline bağışlasın!” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

Sağ olunuz, sevgili evlatlarımız;

Bizleri,

Son derece mutlu ediyorsunuz.

Allah da sizleri mutlu etsin;

Sağlığınız, saygınlığınız ve başarınız

Hep artsın,

Hiç eksilmesin... (K8. Kişisel Gelişim Teması, Yaşlılardan Gençlere, s. 65)

“FERİDE — Oğlumuz gelir de, o güzel tarlamızı çıkarmayız elden dedik amma olmadı. Ne edelim, **canı sağ olsun** da varsın biraz daha geç gelsin...” (K8. Duygular Teması, Eski Çarıkları, s. 88)

“FERİDE — **Gelir inşallah.**” (K8., s. 93)

“**Göreceğiz kısmetse...**” (K8. Duygular Teması, Selim’i Anarım, Serbest Okuma Metni, s. 104)

15ğ1. Dua

“KURBAN — Allah’tan umut kesilmez kızım. Bakarsın çıkar gelir bir gün. **Cümle hasretleri kavuştursun Rabb’im, bizi de...**” (K8. Duygular Teması, Eski Çarıklar, s. 87)

“FERİDE — Sen her bir şeyi içinden hayra yor kızım (Dudaklarını kımıldatarak **dua eder.**)” (K8., s. 89)

15ğ2. Şükür

“KURBAN — (Bacağını tutar.) Şu kurşun yerinin sızlaması olmasa öbür ağırlara aldırman da... Sızım sızım sızlar işte böyle. **Bu hâlimize de şükür** Feride. Oğlumuz sağ ya, ona bak...” (K8. Duygular Teması, Eski Çarıklar, s. 88)

“KURBAN — **Şükür bugünü gösterene.**” (K8., s. 92)

“KURBAN — **Şükür kavuşturana...**” (K8., s. 93)

16. Sözlü Anlatımın Yardımcı Unsurları

16a. Jestler

“HACER — İsmayıl bizi ağlattı gene. (Kurban dede, biliyorum anlamına **başını sallar**, kederli) Hanife Bacı hâlen umut eder gelmesini erinin...” (K8. Duygular Teması, Eski Çarıklar, s. 86)

16b. Mimikler

“Mustafa Kemal — Evet, evet! Şimdilik karargâhımız burası... (**Tebessümle**) Bizimkiler buraya Kemal yeri diyormuş...” (K8. Atatürk Teması, Sana Gelmez Bu

Ufuklar, Serbest Okuma Metni, s. 40)

“ ‘Demek farkına vardın.’ dedi, alaycı bir **gülümsemeye**.” (K8. Doğa ve Evren Teması, Doğayı Derinlemesine Duyumsamak, Serbest Okuma Metni, s. 120)

17. Diğer

17a. Günlük Konuşma Sözlere

“Selim, **efendim**.” (K8. İletişim Teması, Selim, s. 20)

“Mustafa Kemal — Doğan! (Ona sarılır.) **Hoş geldin!**” (K8. Atatürk Teması, Sana Gelmez Bu Ufuklar, Serbest Okuma Metni, s. 39)

“Doğan Bey — **Hoş bulduk**, kumandanım! Ne durumdayız?” (K8., s. 39)

“Şehirde elbise, kundura ve bütün lüzumlarını alırken de ‘Marshall mı, peşin mi?’ diye soruyorlar; Marshallsa **eyvallah!**” (K8. Toplum Hayatı Teması, Manisa Ovası’nda Bir Gün, s. 50)

“-**Teşekkür ederim** ama bu kadar dost olduğumuzu sanmıyordum, demiş.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Misafirliklerimiz, Serbest Okuma Metni, s. 60)

“KURBAN — **Hoş gelmişsin**. Otur şöyle.” (K8. Duygular Teması, Eski Çarıklar, s. 90)

“HACER — **Hoş gelmişsin**.” (K8., s. 93)

“ŞÜKRÜ — **Hoş gördük**.” (K8., s. 93)

“ ‘**Hoş geldin**.’ dedim.” (K8. Duygular Teması, Selim’i Anarım, Serbest Okuma Metni, s. 101)

“Uzun uzun selamlaşmayı, hâl hatır sormayı gereksiz görerek kısaca ‘**Hoş bulduk**.’ dedi, hemen ardından sordu:” (K8., s. 101)

“ ‘**Teşekkür ederim!** Ben de severim çiçekleri, otursana!..’ ” (K8., s. 103)

17c. Sevgi-Saygı ve Hitap Sözlere

“İlk cümlesi daima şöyle idi: ‘Gözü yaşlı, bağı **daşlı validem kadına**. Evvela iki ellerinizden pus edüb (öperek) hatırı şerifinizi sual ederim...’ ” (K8. Kişisel Gelişim Teması, Acaba?, s. 70)

“Her şey kitap okumakla olmuyor, **küçük hanım**, arada bir başını kaldırıp etrafında bakacaksın.” (K8. Doğa ve Evren Teması, Doğayı Derinlemesine Duyumsamak, Serbest Okuma Metni, s. 120)

17ç. Diğer Sözlü Gelenek ve Anlatım Unsurları

“I. Asker — **Emredersiniz** kumandanım. (Çıkarken Mehmet Çavuş’la çarpışır.)” (K8. Atatürk Teması, Sana Gelmez Bu Ufuklar, Serbest Okuma Metni, s. 41)

“İlk cümlesi daima şöyle idi: ‘Gözü yaşlı, bağı daşlı validem kadına. Evvela iki ellerinizden **pus edüb** (öperek) hatırı şerifinizi sual ederim...’” (K8. Kişisel Gelişim Teması, Acaba?, s. 70)

4.8.3. Gösteri Sanatları ile İlgili Bulgular

B.II. Gösteri Sanatları

Kitapta bu bölümle ilgili bir bulgu tespit edilememiştir.

4.8.4. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler ile İlgili Bulgular

B.III. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler

1. Törenler, Kutlamalar ve Ritüeller

1a. Geçiş Törenleri

1a6. Askere Gitme

“KURBAN — ...Birine yani Mehralı Bey’e demişler ki ‘Sen Yemen ellerine gideceksin...’ Öbür kardeşe yani Rüştü Bey’e de demişler ki ‘Sen Kafkas Dağlarına gideceksin...’ Neyse **bu iki kardeş sarılır, öpüşür, helallaşır ve ayrılırlar.**” (K8. Duygular Teması, Eski Çarıklar, s. 84)

1a7. Gurbete Çıkma

“...diye anlattığı bu yolu, vaktiyle bir yaylının şiltesine uzanarak ‘kendini tekerleğin sesine kaptırarak’ geçmiş olmasaydı da benim bindiğim otoray içinde tayırede gibi geçseydi bu acı **gurbet şiirini** bilmem yazabilir miydi?” (K8. Toplum Hayatı Teması, Otoray Yolculuğu, s. 48)

1b. Kutlamalar

1b1. Bayramlar

“O yıl, bahara doğru gelen **bayram**, Selim’i pek yeni giysiler içinde buldu.” (K8. İletişim Teması, Selim, s. 21)

1b7. Özel Günler

“İzmir seyahatlerinden birinde idi. Naim Palas’ta bir **ziyafette** bulunuyordu.” (K8. Atatürk Teması, Atatürk’ün Kişiliği, s. 29)

“Atatürk, **Büyük Zafer’den** az sonra ve henüz cumhuriyetin ilan edilmediği günlerde, Balıkesir Paşa Camii’nde yaptığı bir konuşmada, dil konusuna değinmiştir.” (K8. Atatürk Teması, Atatürk’ün Türk Diline Verdiği Önem, s. 35)

“**Halk şairleri bayramı** yapıldı.” (K8. Kişisel Gelişim Teması, Acaba?, s. 72)

1h. Diğer

1h1. Kırk Motifi

“Dile gelmeye başladı: **kırk** gün sonra büyüdü, yürüdü ve oynadı.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“Oğuz Kağan **kırk** masa ve **kırk** sıra yaptırdı.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“Sağ yanına **kırk** kulaç direk diktirdi, üstüne bir altın yavuk koydu, altına bir ak koyun bağladı. Sol yanına **kırk** kulaç direk diktirdi.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“**Kırk** gün **kırk** gece yediler, içtiler ve sevindiler.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

2. Halk Hukuku

2ç. Halk Hukuku Uygulamaları

2ç3. Yemin, And İçme ve Sözünde Durma

“Bana yerli yersiz **söz** de **vermeyin**. **Sözünüzü tutmayınca** sizlere **güvenim azalıyor**.” (K8. İletişim Teması, Çocuktan Mektup, Serbest Okuma Metni, s. 24)

2ç4. Konuk Ağırlama

“**Türlü yemekler, tatlılar yediler; türlü kıymalar içtiler.**” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“**Kırk gün kırk gece yediler, içtiler ve sevindiler.**” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“**Türklerin misafirsevenliği bütün dünyada meşhurdur.**” (K8. Toplum Hayatı Teması, Misafirliklerimiz, Serbest Okuma Metni, s. 58)

2ç6. Toplumsal Statü ve Farklılık Ölçütleri

“Ben taşrada fakat yatılı bir okulda, birkaç yıl bulunmuştum; sonra daha uzun zaman İstanbul’da, öğrenci sayısı bine yaklaşan büyük bir kız okulunda **öğretmenlik** ettim.” (K8. İletişim Teması, Selim, s. 17)

“**Matematik öğretmeni** -o zamanki deyişle **riyaziye muallimi**- ondan, ‘Çok zeki çocuk!’ diye söz eder; **resim öğretmeni**, ‘Harikulade bir kabiliyet!’ diye onu över; **jimnastik öğretmeni**, ‘Selim fevkalade bir çocuk, lastik gibi vücudu var!’ derdi.” (K8., s. 21)

“Kentin en bilgili kişisiyle atışmak istediğini söyleyince Nasrettin **Hoca**’yı çıkarmışlar karşısına.” (K8. İletişim Teması, Bilgin ile Hoca, Dinleme Metni)

“**Yaverini** yanından uzaklaştırdı.” (K8. Atatürk Teması, Atatürk’ün Kişiliği, s. 28)

“Yürüdüler, bir yerde **jandarma neferi** önlerine çıktı:” (K8., s. 29)

“-Benzemeye benziyorsun ama hele bir de **onbaşıyı** çağıralım.” (K8., s. 29)

“Genç **güreşçileri** seyrederken gözlerini bu yaşlı adamdan, eski Kurtdereli **pehlivandan** ayırmıyordu.” (K8., s. 30)

“ ‘**Cumhurbaşkanı** olmasaydım **millî eğitim bakanı** olmak isterdim.’ diyen odur.” (K8. Atatürk Teması, Eğitimin Hayati Önemi, s. 32)

“Milletinin, ‘**gazi**’ unvanından sonra ‘**başöğretmen**’ unvanını verdiği önder odur.” (K8., s. 32)

“Doğan **Bey** — (İçeri girer. Selam verir. Telefon konuşmasının bitmesi ardından) **Kumandanım!**” (K8. Atatürk Teması, Sana Gelmez Bu Ufuklar, Serbest Okuma Metni, s. 38)

“9. Tümen Komutanı

Halil Sami **Bey**” (K8., s. 38)

“Doğan Bey — **Tümen Kurmay Başkanımızın** görüşü nedir kumandanım?” (K8., s. 38)

“Mustafa Kemal — İzzettin **Bey**’le görüştüm. Kanaat ve düşüncelerimi kabul ediyor. O, Bigali’de kalacak... (Gezinir.) Ben 57. Alayla Kocaçimen’e yürüyeceğim. Savaşın kaderi orada... Güneş yükselmeden yola çıkacağız... Hiç vakit kaybetmeden...” (K8., s. 38)

“Saffet **Bey** — (Girer selam verir.) Gönüllü **birlik komutanı Üsteğmen Saffet!**” (K8., s. 40)

“Mehmet **Çavuş** — (Şapkası cebinde girer.) Hele geldim kumandanım!..” (K8., s. 40)

“Mehmet Çavuş — ...“Ab-dul-lah oğ-lı İzzet **on-başı**...” (K8., s. 40)

“Mehmet Çavuş — Emanet bu... Eski kumandanım Cevat **Bey**, şehit olurken verdi bunu bana...” (K8., s. 40)

“125. Alay 10. Bl. K.

Üsteğmen Saffet” (K8., s. 41)

“Kıyafetinden anlaşıldığına göre Niğdeli arkadaş bir **esnaf** yahut **işçi** idi.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Otoray Yolculuğu, s. 44)

“**Şoför** daha doğrusu **makininist** bana anlattığına göre Adana ve Kayseri’de oturan iki akraba, mesela bir ana kız, pazar sabahları buldukları yerden hareket ediyor, öğleyin Ulukışla’da birleşiyorlar; akşama doğru yine evlerine dönüyorlarmış.” (K8., s. 47)

“İrili ufaklı traktörler, **işçilerle** dolu römorkları uçururcasına ovaya koşturuyor.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Manisa Ovası’nda Bir Gün, s. 49)

“Genç **çiftçi**, yanaklarını ensesini örten sarı bürgüsünü kasketinin üstünde düğümlerken konuşmaya başlıyor.” (K8., s. 50)

“İşçilerin **dayıbaşı** denilen başları daha kıştan buralara gelerek angajeler yaparlar.” (K8., s. 51)

“Şu çalışan kalabalığın çoğunu **Bahkesir köylüleri** teşkil ediyor.” (K8., s. 51)

“Sevimli bakışlarıyla **ağasının** konuşmalarını dinleyen Ali Cider de gülerek tarla kenarında tenteleri, camları indirilmiş bir çipi işaret ederek:” (K8., s. 51)

“Yine günlerden bir gün Ay **Kağan’ın** gözü parladı.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“Oğuz **Kağan** cesur bir adamdı.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“Toydan sonra, Oğuz Kağan **beylere** ve **halka** buyruk verdi:” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“Yine o zamanlarda sağ yanda Altun **Kağan** adında bir kağan vardı.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“Oğuz Kağan’ın **nazırı** idi.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“Evimizde bir **subay emir eri** vardı.” (K8. Kişisel Gelişim Teması, Acaba?, s. 70)

“Hevesli, yeni bir **öğretmendir. Edebî bir mecmuanın** da **sahibi** idim:” (K8., s. 72)

“Neredeyse **üstatlar** biz oluyorduk.” (K8., s. 72)

“Bununla beraber, matematik yeteneğinin 14 yaşına doğru iyice belli olduğunu, 16-17 yaşından sonra edebiyat, bilim ile ilgili yeteneklerin ortaya çıktığını söyleyen birçok **psikolog** vardır.” (K8. Kişisel Gelişim Teması, Okul ve Meslek Seçimi, Serbest Okuma Metni, s. 75)

“KURBAN — İşte bu iki kardeş, düşmanlarla dövüşmeye gitmişler. İkisi de **zabitmiş, komutanmış** yani. Birine yani Mehralı **Bey’e** demişler ki ‘Sen Yemen ellerine gideceksin...’ Öbür kardeşe yani Rüştü **Bey’e** de demişler ki ‘Sen Kafkas Dağlarına gideceksin...’ (K8. Duygular Teması, Eski Çarıklar, s. 84)

“HACER — Anlaştınız mı Niyazi **Ağa’yla**?” (K8., s. 86)

“KURBAN — Bizim Şükrü de ta Kafkaslardaydı, orası da gâvur eline geçmişti. Amma oğlum şimdi Erzurum’da, şurada. Karabekir **Paşa’nın** yanında. Yaa, mektubu gelmişti ya...” (K8., s. 87)

“DUDU — (Evet anlamında başını sallar.) Niyazi Ağa’m her gün konuşur **nahiye müdürüyle**.” (K8., s. 89)

“**Sığirtmaçtım** ben. Sırasında **gündelikçiydim.**” (K8. Duygular Teması, Selim’i Anarım, Serbest Okuma Metni, s. 103)

“Günü geline **yargıç, tutanak yazıcısı, tapu fen memuru** bir taksiye dolduk, Selim’in tarlasına gittik.” (K8., s. 105)

“Bahçende durduğu daha iyi, biz **memuruz**, bugün burda yarın orda.” (K8., s. 106)

“**Beyinin** vapurdan iner inmez çantasını kapalı **uşaktan** iğrenmeyi, sabahleyin altı buçukta tabiatla kavga için sokağa fırlayan adamın çalışmadığını kendi kendime öğrendim.” (K8. Doğa ve Evren Teması, Karanfiller ve Domates Suyu, s. 112)

“Çünkü **orman memuru** buraları, Orman Kanunu gereğince orman sayar.” (K8., s. 114)

“İşte bunu keşfedince **bahçivana** bu yıl gülleri ilaçlamamasını tembihledim.” (K8. Doğa ve Evren Teması, Doğayı Derinlemesine Duyumsamak, Serbest Okuma Metni, s. 120)

“Babamın yanımızda çalışan kadınların isimlerini aklında tutamaması nedeniyle tüm **yardımcıları** “sultan” diye çağırarak gibi bir alışkanlığı vardı.” (K8., s. 122)

2ç5. Yardımseverlik

“Oysa alışmış köyünde, **başı sıkışınca komşusuna başvurmaya, ona dert yanmaya, içini boşaltıp rahatlamaya, komşusunun ona ihtiyacı olunca bir sıcak çorba yapıp duasını almaya.**” (K8. Toplum Hayatı Teması, Komşuluk Ölüyor, Serbest Okuma Metni, s. 61)

3. Halk Sporları

3b. Güreş

“Bir gün Atatürk **güreş** yarışmalarını seyretmeye gitmişti.” (K8. Atatürk Teması, Atatürk’ün Kişiliği, s. 30)

3ç. Nişan Alma (Ok, Mızrak, Taş, Sapan, Ateşli Silah vb.)

“At sürüleri güder, ata biner ve **av avlardı.**” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“Günlerden bir gün ava çıktı. **Kargı, yay, ok, kılıç ve kalkanla ava gitti.**” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“Ben sizlere oldum kağan

Alalım yay ile kalkan

Nişan olsun bize buyan

Bozkurt olsun (bize) uyan” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“Günlerden bir gün uykuda **bir altın yay ve üç gümüş ok** gördü.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

3ğ. Çocuk Oyunları ve Oyuncakları

3ğ2. Oyuncaklar

“Bir **uçurtma** yaptım, telli duvaklı;” (K8. Kişisel Gelişim Teması, Macera, Serbest Okuma Metni, s. 73)

4.8.5. Doğa Evrenle İlgili Uygulamalara Dair Bulgular

B.IV. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalar

1. Mitik, Şamanik, Kozmogonik, Eskatolojik Halk İnanışları

1a. Tanrı

“Yine günlerden bir gün Oğuz Kağan bir yerde **Tanrı’ya yalvarmakta** idi.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

“**O kız öyle güzeldi ki gülse, Gök Tanrı gülüyor; ağlasa, Gök Tanrı ağlıyordu.**” (K8. Toplum Hayatı Teması, Oğuz Kağan Destanı, Dinleme Metni)

10. Halk Mimarisi

10a. Konutlar ve Yapım Teknikleri

“Fakat buradan, çukur bostanlarla yıkık kale duvarları arasına gömülü, şu izbe mahalleden renk ve ışık çoktan elini çekmiş, **bodur, sarsak ve kara** evler tepesindeki görkemli cami kubbelerinin yüklü gölgesi altında çoktan seçilmez olmuştu.” (K8. Dörtel Duygular Teması, Garip Bir Hediye, s. 79-80)

10d. Fırınlardan ve Diğer Ekmek Pişirme Yerleri

“**Fırından** bir somun ekmek” (K8. Kişisel Gelişim Teması, Yaşlılardan Gençlere, s. 63)

“Kurban dede ile torunu Osman ayaklarını **tandır**a sarkıtmışlar, otururlar.” (K8. Duygular Teması, Eski Çarıklar, s. 84)

10g. Çeşmeler

“Çeşmeden bir kova su,” (K8. Kişisel Gelişim Teması, Yaşlılardan Gençlere, s. 63)

10ğ. İbadethaneler

“Atatürk, Büyük Zafer’den az sonra ve henüz cumhuriyetin ilan edilmediği günlerde, **Balıkesir Paşa Camii’nde** yaptığı bir konuşmada, dil konusuna değinmiştir.” (K8. Atatürk Teması, Atatürk’ün Türk Diline Verdiği Önem, s. 35)

“Fakat buradan, çukur bostanlarla yıkık kale duvarları arasına gömülü, şu izbe mahalleden renk ve ışık çoktan elini çekmiş, bodur, sarsak ve kara evler tepesindeki görkemli **cami** kubbelerinin yüklü gölgesi altında çoktan seçilmez olmuştu.” (K8. Duygular Teması, Garip Bir Hediye, s. 79-80)

10h. Diğer

10h3. Kaleler/Hisarlar

“Cebren ve hile ile aziz vatanın, bütün **kaleleri** zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir.” (K8. Atatürk Teması, Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi, Dinleme Metni)

“Fakat buradan, çukur bostanlarla yıkık **kale** duvarları arasına gömülü, şu izbe mahalleden renk ve ışık çoktan elini çekmiş, bodur, sarsak ve kara evler tepesindeki görkemli cami kubbelerinin yüklü gölgesi altında çoktan seçilmez olmuştu.” (K8. Duygular Teması, Garip Bir Hediye, s. 79-80)

10h5. Hanlar

“Faruk Nafiz’in **Hanı**, dedi.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Otoray Yolculuğu, s. 44)

10h8. Medrese/Okullar

“Ben taşrada fakat **yatılı bir okulda**, birkaç yıl bulunmuştum; sonra daha uzun zaman İstanbul’da, öğrenci sayısı bine yaklaşan **büyük bir kız okulunda** öğretmenlik ettim.” (K8. İletişim Teması, Selim, s. 17)

“Türkiye’de ise 1923’te bile Anadolu’da eğitimin dörtte üçü hâlâ **medrese** çatıları altında idi.” (K8. Atatürk Teması, Eğitimin Hayati Önemi, s. 32)

“Daha 1 Mart 1923’te, cumhuriyetin ilanından önce Atatürk, TBMM kürsüsünden, basit ifadeli ve pratik bilgiler veren kitapların bol sayıda bastırılarak “devlet kitabı” olarak halka dağıtılması, tercüme yapılmaması, eğitim bilgisi ve yurt sevgisini geliştirmek üzere küçük çocuklar için bazı illerde **yatılı ilkokullar** açılması direktifini veriyordu.” (K8., s. 32)

“**Askerî rüştiyenin** en tembel öğrencisiydim.” (K8. Kişisel Gelişim Teması, Babamın Vasiyeti, s. 66)

“Henüz **mektepli** bir çocuktum.” (K8. Kişisel Gelişim Teması, Acaba?, s. 70)

“**Üniversiteli** bir gençtim.” (K8., s. 70)

“Anneler, babalar, öğrenimlerini bir üst derecedeki **okullarda** devam ettirmek isteyen çocuklarını nereye vereceklerini bilmezler veya seçtikleri okullara göndermek imkânını bulamazlar.” (K8. Kişisel Gelişim Teması, Okul ve Meslek Seçimi, Serbest Okuma Metni, s. 74)

10h9. Dükkânlar/Mağazalar

“Çarşıdaki **kuyumcu dükkânları** önünde Feridun iki saattir dolaşıyor, hiçbirine girmeye cesaret edemiyordu.” (K8. Duygular Teması, Garip Bir Hediye, s. 78)

10h10. Diğer Halk Mimarisi Unsurları

“Başka bir **otelin** bahçesinde çalan bandonun getirilmesini emretti.” (K8. Atatürk Teması, Atatürk’ün Kişiliği, s. 29)

“Çocuk vazo elinde **yazıhaneden** fırladı.” (K8. Duygular Teması, Selim’i Anarım, Serbest Okuma Metni, s. 102)

“Badanalana badanala, kat kat sıvası kireç tutmuş tek katlı küçük **dam**, arkasında **arabalık, ahır, samanlık...**” (K8., s. 105)

11. Halk Ekonomisi

11ç. Diğer

11ç1ç. Gündelik

“Kör Mustafa, **bahçelerde çalışır, gündeliğe gider, sarnıç sıvar, damaktarır, kuyukazar...**” (K8. Doğa ve Evren Teması, Karanfiller ve Domates Suyu, s. 113)

12. Halk Taşımacılığı

12a. Kara Taşımacılığı

“-Artık **otomobile** binseniz, dediler.” (K8. Atatürk Teması, Atatürk’ün Kişiliği, s. 28)

“Efendim köylere gitmek için otomobil ve **araba** tahsisatı yok, deyince Atatürk:

“-İsyancıların köy köy dolaşmak için tahsisatları mı vardı, dedi.” (K8., s. 29)

“**Otobüsün** mütemadiyen taşla, toprakla boğuşmasına mukabil otoray, cilalı çelik raylar üstünde yağ gibi kayıyor.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Otoray Yolculuğu, s. 46)

“Başları sarı poşularla bürgülü işçilerle dolu **kamyonlar** geçiyor.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Manisa Ovası’nda Bir Gün, s. 49)

“-Şu ağacın altındaki **cipin** vazifesini tahmin edebilir misiniz, diyor.” (K8., s. 51)

“Anlaşıyor ki **otomobil** de bu iş sahasında lüks olmaktan kurtarılmış ve asıl hizmetine sokulmuştur.” (K8., s. 52)

“Günü geline yargıç, tutanak yazıcısı, tapu fen memuru bir **taksiye** dolduk, Selim’in tarlasına gittik.” (K8. Duygular Teması, Selim’i Anarım, Serbest Okuma Metni, s. 105)

12d. Diğer

12d1. Tren

“Daha garibi **trende** ilk gördüğü bir yabancının bu şiiri, şiirde tasvir edilen hanı ve Faruk Nafiz’i tanımamasını kabul etmiyor, ateş ve su nevinden herkesçe malum şeylerden bahseder gibi iki kelime ile bana maksadını anlattığına inanıyordu.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Otoray Yolculuğu, s. 44)

“Niğde ile Kayseri arasındaki yolu, Faruk Nafiz’in İstiklal Muharebesi senelerinde kona göçe üç günde aştığı o uzun mesafeyi, ben bugün **otoray** denen yeni icat bir alet içinde âdeta uçarak geçiyorum.” (K8., s. 46)

12d2. Gemi

“Doğan Bey — (Zarfı açar, okur.) Seddülbahir ve Arıburnu önlerinde pek çok **savaş** ve **taşıt gemileri** geziyor. Çıkarma yapacaklar! Arıburnu ve Kabatepe yönünden silah sesleri geliyor!” (K8. Atatürk Teması, Sana Gelmez Bu Ufuklar, Serbest Okuma Metni, s. 38)

12d3. Vapur

“Mesela, Kayserililer bizim Ada **vapurları** biletinden daha ucuz bir para ile günü birliğine Bor bahçelerinde eğlenmeye gidiyorlar.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Otoray Yolculuğu, s. 47)

12d12. Yaylı

“...diye anlattığı bu yolu, vaktiyle bir **yaylının şiltesine** uzanarak ‘kendini tekerleğin sesine kaptırarak’ geçmiş olmasaydı da benim bindiğim otoray içinde tayyarede gibi geçseydi bu acı gurbet şiirini bilmem yazabilir miydi?” (K8. Toplum Hayatı Teması, Otoray Yolculuğu, s. 48)

12d13. Traktör

“İrili ufaklı **traktörler**, işçilerle dolu römorkları uçururcasına ovaya koşturuyor.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Manisa Ovası’nda Bir Gün, s. 49)

13. Halk Haberleşme Teknikleri

13ç. Mektup

“**Sevgili Anneciğim, Babacığim,**” (K8. İletişim Teması, Çocuktan Mektup, Serbest Okuma Metni, s. 24)

“Çankaya’ya döndüğü zaman Kurtdereli’ye bir mükâfat, bir de **mektup** yolladı.” (K8. Atatürk Teması, Atatürk’ün Kişiliği, s. 30)

“Doğan Bey — (**Zarfı açar, okur.**) Seddülbahir ve Arıburnu önlerinde pek çok savaş ve taşıt gemileri geziyor. Çıkarma yapacaklar! Arıburnu ve Kabatepe yönünden silah sesleri geliyor!” (K8. Atatürk Teması, Sana Gelmez Bu Ufuklar, Serbest Okuma Metni, s. 38)

“I. Asker — (Selam verir.) Emme... Size bir **mektup** var kumandanım... (Uzatır.)” (K8. Atatürk Teması, Sana Gelmez Bu Ufuklar, Serbest Okuma Metni, s. 41)

“**Mektuplarımı** ben yazardım.” (K8. Kişisel Gelişim Teması, Acaba?, s. 70)

“KURBAN — Bizim Şükrü de ta Kafkaslardaydı, orası da gâvur eline geçmişti. Amma oğlum şimdi Erzurum’da, şurada. Karabekir Paşa’nın yanında. Yaa, **mektubu** gelmişti ya...” (K8. Duygular Teması, Eski Çarıklar, s. 87)

13d. Diğer

13d3. Telefon

“Doğan Bey — (İçeri girer. Selam verir. **Telefon** konuşmasının bitmesi ardından) Kumandanım!” (K8. Atatürk Teması, Sana Gelmez Bu Ufuklar, Serbest Okuma Metni, s. 38)

14. Halk Tarım ve Hayvancılığı

14a. Ekincilik

“KURBAN — **Ekildiği zaman on çuval buğday veren tarlayı** iki çuval arpayla üç koyuna satmak...” (K8. Duygular Teması, Eski Çarıklar, s. 88)

“**Buğdayı** dayanıklı, sağlam ve serttir.” (K8. Doğa ve Evren Teması, Yayla, s. 110)

14ç. Hayvancılık

“**Sığırtmaçtım** ben.” (K8. Duygular Teması, Selim’i Anarım, Serbest Okuma Metni, s. 103)

14e. Diğer

14e1. Sebzeçilik/Meyvecilik

“Manisa’nın ekonomik kaderini **üzümden** kurtaracak çalışmaları görmeye gidiyoruz.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Manisa Ovası’nda Bir Gün, s. 49)

“**Bağına**, tütününe ve en çok bel bağladıkları pamuğuna!” (K8., s. 49)

“Damın önünde iki köşede **iki asma** yetiştirmişti.” (K8. Duygular Teması, Selim’i Anarım, Serbest Okuma Metni, s. 105)

“Yaz mevsiminin en büyük olayıysa **dut silkelemeydi.**” (K8. Doğa ve Evren Teması, Doğayı Derinlemesine Duyumsamak, Serbest Okuma Metni, s. 122)

14e3. Pamuk

“Bağına, tütününe ve en çok bel bağladıkları **pamuğuna!**” (K8. Toplum Hayatı Teması, Manisa Ovası’nda Bir Gün, s. 49)

15. Halk Mutfağı

15a. Gıda Depolama Kùltürü

15a1. Mevsimsel Yiyecek Saklama Biçimleri

Yaz mevsiminin diğer özellikleri; ağustos sıcacında çığlık çığlığa gùlùşen torunlarını hortumla serinletmek, tüm karşı ıkmalarımıza karşın kan kırmızısı karpuzları dilimleyip ellerine öylece yemeleri için vermek, çocukların “oyun ağaçlarında” rahatça oturabilmeleri ve kitaplarıyla diğer ıvır zıvırlarını koyabilmeleri için bir başka dala tahta kutunun çakılması ve **ihlamur zamanı ve nane kurutma zamanı...** (K8. Doğa ve Evren Teması, Doğayı Derinlemesine Duyumsamak, Serbest Okuma Metni, s. 123)

4.8.6. El Sanatları Geleneği ile İlgili Bulgular

1. Geleneksel Meslekler

1c. Kalaycılık

“Karısı damın kapı aralığından, **kalaylı** bir tepsi içinde, dilim dilim kestiği olgun, iri bir karpuz, kuyuda soğuttuğu bir güğüm ayran, dantelli beyaz örtülü daha küçük bir tepsi içinde birkaç bardak uzattı.” (K8. Duygular Teması, Selim’i Anarım, Serbest Okuma Metni, s. 105)

1g. Tenekecilik

“-Var ya efendim, benim babam **tenekeci!**” (K8. İletişim Teması, Selim, s. 21)

1h. Örucülük

“Niçin bu çorapları yamamaz, niçin yünü bol bu memlekette bir kilocuk yün büküp de çocuğa bir **kazak örmezdi.**” (K8. İletişim Teması, Selim, s. 21)

1i. İşlemecilik

“**Fildişi saplı, nakışlı, işlemeli** de olsa bir tıraş fırçasının değeri ne olabilirdi?” (K8. Duygular Teması, Garip Bir Hediye, s. 78)

“Karısı damın kapı aralığından, kalaylı bir tepsi içinde, dilim dilim kestiği olgun, iri bir karpuz, kuyuda soğuttuğu bir güğüm ayran, **dantelli** beyaz örtülü daha küçük bir tepsi içinde birkaç bardak uzattı.” (K8. Duygular Teması, Selim’i Anarım, Serbest Okuma

Metni, s. 105)

1ö. Diğer

1ö1. Yüncülük

“Niçin bu çorapları yamamaz, niçin yünü bol bu memlekette bir kilocuk **yün büküp** de çocuğa bir kazak örmezdi?” (K8. İletişim Teması, Selim, s. 21)

2. Giyim-Kuşam ve Süslenme

2a. Kadın Giyimi

2a12. Diğer

“Başları sarı **poşularla bürgülü** işçilerle dolu kamyonlar geçiyor.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Manisa Ovası’nda Bir Gün, s. 49)

2b. Erkek Giyimi

2b9. Mesleki Giyim

Dönmeye karar verdi, sonra vazgeçti, büyük mağazalara giremeyeceğini anlayarak camekânında sekiz, on gümüş halka, birkaç kâse Yemen taşı duran ufacık bir dükkânın kapısını itti, bir çingirak öttü, içeride, mavi ışıklı bir ispirto lambasının üzerine eğilmiş gözlüklü, **keten önlüklü**, kart, kırçıl bir kuyumcu, loşluğa gömülü işiyle uğraşıyordu. (K8. Duygular Teması, Garip Bir Hediye, s. 79)

2b10. Diğer

“Doğan Bey — **Türk asker elbisesi** giymiş... Neden?” (K8. Atatürk Teması, Sana Gelmez Bu Ufuklar, Serbest Okuma Metni, s. 42)

“Genç çiftçi, yanaklarını ensesini örten **sarı bürgüsünü kasketinin** üstünde düğümlerken konuşmaya başlıyor.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Manisa Ovası’nda Bir Gün, s. 50)

“**ŞÜKRÜ** — (**Asker elbiselidir**, sırtındaki dolu çuvalı indirir, sarılır.) Anam... (Babasına koşar.)” (K8. Duygular Teması, Eski Çarıklar, s. 92)

2c. Süslenme

2c1c. Kına

“Mustafa Kemal — Gel, Mehmet avuş! **Kınalı** ko gel!” (K8. Atatürk Teması, Sana Gelmez Bu Ufuklar, Serbest Okuma Metni, s. 41)

İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Listesine 2008 Tarihinden İtibaren Eklenen Unsurlar

11. Türk Kahvesi Geleneği (2013)

“Akşamın beş buunda daha Niğde İstasyonu’nda **kahve** içiyordum.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Otoray Yolculuğu, s. 46)

“Bir **kahve** içer misin?” (K8. Duygular Teması, Selim’i Anarım, Serbest Okuma Metni, s. 103)

“Yine bir sabah, bahçesine bakan koltuğuna oturmuş, hprdeterek **kahvesini** içiyordu.” (K8. Doğa ve Evren Teması, Doğayı Derinlemesine Duyumsamak, Serbest Okuma Metni, s. 119)

4.8.7. Değerlendirme (K8)

K8. 8. Sınıf Türkçe ders kitabı somut olmayan kültürel miras unsurları açısından incelenmiş ve kitapta “yaşayan insan hazineleri/geleneğin ustaları” unsuru haricinde diğer bütün unsurların yer aldığı görülmüştür. “Sözlü gelenekler ve anlatımlar” unsurlarından fıkralara, deyimlere, atasözlerine, selamlaşma sözlerine, kişi adlarına, yer adlarına, sülâle adlarına, lakaplara, türkülere, alkışlara, jestlere ve mimiklere yer verilmiştir. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz unsurlardan kurum ve kuruluş adları, aile içindeki kişilere ve yakın çevreye hitap edilen adlar, dua, şükür, günlük konuşma sözleri, sevgi-saygı ve hitap sözleri ile diğer sözlü gelenek ve anlatım unsurlarının da kitapta yer aldığı görülmüştür. Bu bölümle ilgili bulgu tespit edilemeyen unsurlar mitler, destanlar, efsaneler, masallar, halk hikâyeleri, argo sözler, küfürler, yemin sözleri, sözlü tarih, ninniler, maniler, ağıtlar, destanlar, ilahiler, tekerlemeler, bilmeceler, alkışlar ve kargışlardır.

Kitapta “gösteri sanatları” ile ilgili bir bulgu tespit edilememiştir.

“Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler” ile ilgili kitapta yer verilen unsurlar askere gitme, gurbete çıkma, bayramlar, özel günler, yemin, and içme ve sözünde

durma, konuk ağırlama, yardımseverlik, toplumsal statü ve farklılık ölçütleri, güreş, nişan alma ve çocuk oyuncakları unsurlarıdır. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz kırk motifine de kitapta yer verilmiştir. Bu bölümle ilgili kitapta bulgu tespit edilemeyen unsurlar doğum, diş hediği, sünnet, nişan, düğün, hacca gitme, ölüm, panayırlar, festivaller, yıl dönümleri, anma günleri, kandiller, ziyaret yerleri, adak-kurban uygulamaları, sihir-büyü, fal-kehanet, rüya, bolluk ve bereket ritüelleri, nazar, töre, gelenek, görenek, uğur, kan davası, namus davası, akrabalık tanımı ve biçimi, cirit, bilek güreşi, boğa güreşleri, deve güreşleri, horoz dövüşleri, köpek dövüşleri, çocuk oyunlarıdır.

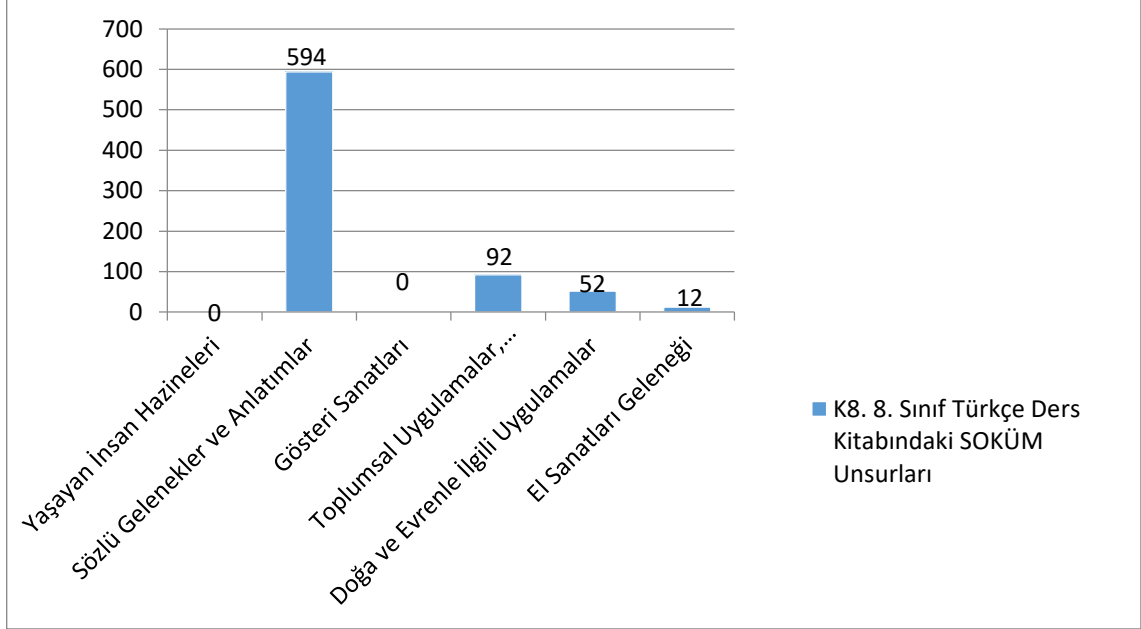
“Doğa ve evrenle ilgili uygulamalar” başlığı altında kitapta yer verilen unsurlar Tanrı, konutlar ve yapım teknikleri, fırınlar ve diğer ekmek pişirme yerleri, çeşmeler, ibadethaneler, kara taşımacılığı, mektup, ekincilik, hayvancılık ve mevsimsel yiyecek saklama biçimleridir. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz unsurlardan kaleler/hisarlar, hanlar, medreseler/okullar, dükkânlar/mağazalar, diğer halk mimarisi unsurları, gündelik, tren, gemi, vapur, yaylı, traktör, telefon, sebzeçilik/meyvecilik ve pamuk unsurları da kitapta yer almıştır. Bu bölümle ilgili bulgu tespit edilemeyen unsurlar cin, melek, şeytan, peri, hızır, al karısı/al basması, koncalus, enkebut, karabasan, dünya ve evrenin yaratılışı ile ilgili bilgi ve inançlar, kıyamet, halk hekimliği, halk baytarlığı ve zoolojisi, halk botaniği, halk takvimi ve meteorolojisi, halk biyolojisi, halk matematiği, ev içi mimari ve dekorasyon, hayvan barınakları ve samanlıklar, yiyecek-içecek depoları, kulübeleler, çamaşırhane ve yunaklar, tekerlekli araçlar, kızaklı araçlar, ırmak, göl ve deniz taşımacılığı, haberci/ulak, hayvan kullanımı, simge eşya, avcılık, toplayıcılık, balıkçılık, saklama mekânları, mutfak araç ve gereçleri, yerel bilgi ve becerilerle üretilen yemekler, kutsal ve törensel yemeklerdir.

“El sanatları geleneği” başlığı altında kitapta yer verilen unsurlar kalaycılık, tenekeçilik, örücülük, işlemecilik, kadın giyimi alt başlığı altında diğer unsuru, erkek giyimi alt başlığı altında mesleki giyim ve diğer unsuru, süslenmeden kına unsurudur. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz yüncülük unsurunun da kitapta yer aldığı görülmüştür. Bu bölümle ilgili bulgu tespit edilemeyen unsurlar demircilik, bakırcılık, yorgancılık, semercilik, marangozluk ve oymacılık, urgancılık, dokumacılık, oyacılık, dericilik, saraçlık, ebruculuk, hattatlık, nakkaşlık, halk resmi, kadın giyimi alt başlığı altında bebek, çocuk, genç kız, nişanlı kız, gelin, evli kadın, hamile, dul, yaşlı kadın, günlük giyim, tören giyimi unsurları, erkek giyimi alt başlığında bebek, çocuk, sünnet

giyimi, delikanlı, damat, yaşlı adam, günlük giyim, tören giyimi unsurları, süslenme unsurlarından sürme, rastık, dövme, takı, işleme ve oyadır.

İnsanlığın somut olmayan kültürel miras listesine 2008 tarihinden itibaren eklenen unsurlardan “Türk Kahvesi Geleneği” unsuruna da kitapta yer verilmiştir.

Şekil.1.8. K8. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Değerlendirmesi

4.9. 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi Altıncı Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Bulgular

Kitapta bulunan altı temanın isimleri aşağıdaki gibidir:

- 1.Tema: Biz ve Değerlerimiz
- 2.Tema: Millî Mücadele ve Atatürk
- 3.Tema: Dünya ve Çevre
- 4.Tema: Millî Kültürümüz
- 5.Tema: Vatandaşlık Bilinci
- 6.Tema: Sanat ve Toplum

4.9.1. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları

A. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları

Kitapta bu bölümle ilgili bir bulgu tespit edilememiştir.

4.9.2. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar Boyutu ile İlgili Bulgular

B.I. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar

2. Efsaneler

“Eski Türk efsanelerine göre, gökkuşağı mutluluğa giden yoldur, insanlar ona koşar; ne var ki ele avuca sığmaz. Bir türlü yakalanmaz.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Anadolu’da Renkler Üstüne, s. 36)

7. Deyimler

“Yine böyle bir tartışma anında eşi bütün **bağları kopardı** ve:

“Ya ben giderim, ya da baban bu evde kalmayacak.” diyerek **rest çekti.**” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Affet Babacığım, s. 2)

“Eşini kaybetmeyi **göze alamazdı.**” (K9., s. 2)

“Eşi için çok **mücadele etmişti** evliliği sırasında.” (K9., s. 2)

“Babasına **lazım olabilecek** bütün malzemeleri hazırladıktan sonra, yatalak olan babasını yatağından kaldırdı ve kucakladığı gibi arabaya attı.” (K9., s. 2)

“ ‘Baba ben de seninle gelmek istiyorum’ diye **ısrar edince** onu da arabaya aldı ve birlikte **yola koyuldular.**” (K9., s. 2)

“Baraka tipindeki dağ evi artık çürümeye **yüz tutmuş**, tavan çatlaklarından sular yüzüyordu.” (K9., s. 2)

“O, bu duygular içindeyken babası **yüreğine bir bıçak saplanmış** gibiydi.” (K9., s. 3)

“**Gururu incinmişti, içi yanıyordu** fakat belli etmemeye çalışıyordu.” (K9., s. 3)

“Minik Can ise olanlara hiçbir **anlam veremiyordu.**” (K9., s. 3)

“Artık ikisi de kendine **hâkim olamıyor** ve hıçkırık hıçkırık ağlıyordu.” (K9., s. 3)

“Can yola çıktıklarında:

‘Neden dedemi o soğuk yerde bıraktın?’ diye ağlamaya başladı.” (K9., s. 3)

“Baba sen yaşlandığında ben de seni buraya mı getireceğim?” diye sorunca, **dünyası başına yıkıldı.**” (K9., s. 3)

“Ben giderim **adım kalır,**” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Dostlar Beni Hatırlasın, s. 4)

“İnsanın bütün ilişkilerinde görülen olumlu ya da olumsuz tutum ve davranışlarında bu doyum önemli **rol oynar.**” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Sevmenin Ölçüsü, Ölçüsüz Sevmektir, s. 5)

“Çocuk büyüdükçe anne babadan aldığı sevgi oranında çevredeki kişilere, nesnelere, olaylara **ilgi** ve sevgi **göstermeye** başlar.” (K9., s. 6)

“Bunu bulamadıklarını düşündüklerinde olumsuz savunma düzenleri **ortaya çıkar.**” (K9., s. 6)

“Sevip sevildikçe, sevgiyle **bağlı olduğuna** inandığı nesnelere ve kişiler çoğaldıkça güven duygusu da artar.” (K9., s. 6)

“Sevgi duygusundaki bu gelişme ve olgunlaşmayı Ziya Osman Saba “Sevgiler” isimli dizelerinde şöyle **dile getirmektedir:**” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Sevmenin Ölçüsü, Ölçüsüz Sevmektir, s. 6)

“Ormanda oturan koca geyik yok mu, gidip **dil döker,** kandırırın onu. Ben onun ciğerleriyle yüreğini yemek istiyorum, **canım pek çekiyor.**” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Aslan, Tilki, Bir de Geyik, s. 7)

“Sana bir **müjdem var.** Bilirsin, bizim kralımız aslan benim komşumdur; şimdi çok hasta, kurtulmaktan da **umudunu kesti.**” (K9., s. 7)

“**Sözü uzatmayalım,** krallığı sana bırakacak, **verdi kararını.**” (K9., s. 7)

“Dünyada **kendini beğenmeyen** mi vardır?” (K9., s. 7)

“Geyik de **başına gelecekleri** düşünmeden tilkinin **peşine takılıp** mağaraya gitti.” (K9., s. 7)

“Tilki **emeği boşa gitti** diye çok üzüldü, ön ayaklarını birbirine vurup:

‘Tüh! Gördün mü **başımıza gelenleri?**’ dedi.” (K9., s. 7)

“ ‘Kuzum tilki, canım tilki. Ne olursa senden olur, gene bir **yolunu bul** da getir bana şu geyiği.’ dedi.” (K9., s. 8)

“ ‘Ama senin **hatırını kırmak** da olmaz, varayım bir deneyeyim.’ dedi.” (K9., s. 8)

“Bir tazı gibi geyiğin izlerini koklaya koklaya **yola düştü**, türlü **düzenler kurdu**.” (K9., s. 8)

“Tilki baktı ki geyik oturmuş dinleniyor, hiç sıkılmadan **karşısına geçti**. Geyiğin **tüyleri diken diken olmuştu**.” (K9., s. 8)

“Bir de kalkmış bizden, senin iyiliğine çalışan dostlarından **kuşku duyuyorsun!**” (K9., s. 8)

“Krallığın gizlerini de öyle **ulu orta söyleyemez** ya!” (K9., s. 8)

“Sense bir hasta kulağını tırmaladı diye ürküverdin, o kadarcık **acıya dayanamadım**.” (K9., s. 8)

“Aslanın **canı çok sıkıldı**; o şimdi senden daha öfkeli.” (K9., s. 8)

“**Yerime** öylelerini **bırakmam**, kurdu kral atarım diyor.” (K9., s. 8)

“Geyiğin ciğerlerini, kemiklerini, iliklerini **yedi yuttu**.” (K9., s. 9)

“Bazı insanlar da vardır, **koltuklarını kabartacak** bir şey duyular mı, **tehlikeyi görmez olurlar**.” (K9., s. 9)

“Gerçi bunları öbürlerinden bir buçuk ay kadar sonra almıştım ama bu derece **geri kalmak** için şüphesiz bu bir sebep değildi.” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bal Gibi İsim Tamlaması, s. 10)

“Hemen hemen babası yerinde kocaman adamların yanı başında bir nokta kadar küçücük, yırtık gömleği, yamaları kopuk elbiseleriyle **cin gibi** otururdu.” (K9., s. 10)

“Aylar ve aylar geçtiği hâlde isimle sıfatı bir türlü **birbirinden ayıramayan**; zamire fiil, fiile bağ diyen; okuduğunu anlamayan, kazara anladığını da asla anlatamayan bu acayip sınıftan bıkmış usanmıştım.” (K9., s. 10)

“Üçüncü dönem başında bütün **umudumun**, bütün çalışma gücümün **tükenmiş** olduğunu gördüm.” (K9., s. 11)

“Bu sıralarda çarşamba gününün ikinci saati boş kalan bitişik sınıftan beş, on öğrenci o saati geçirmek üzere benden **izin aldılar**.” (K9., s. 11)

“İçlerinde Rıfkı Ezici adında biri vardı ki gülünç olaylar karşısında **kendini hiç tutamaz**; beyaz, şişman yumruklarını ağzına tıkayarak **kıkır kıkır gülerdi.**” (K9., s. 11)

“Bizim meşhur X şubesinde derse kalkan her öğrenci Rıfkı’yı **gülmekten katılacak** hâle getiren cevaplar veriyordu.” (K9., s. 11)

“Zavallı çocuk, makaraları koyuvermemek için iki yumruğuyla ağzına basıyordu ve gelincik gibi kızaran yanaklarına **gözlerinden yaş akıyordu.**” (K9., s. 11)

“—... Bu gözler bana **meydan okuyorlar!**” (K9., s. 11)

“Telaşından **dili dolaşarak** başladı.” (K9., s. 12)

“— Ahmet’in arkadaşı, **bal gibi** isim tamlaması!” (K9., s. 12)

“Birden şaşalamıştım fakat sonra **işi hemen anladım** ve sınıf ortasında, okul hayatımın ilk büyük **kahkahasını attım.**” (K9., s. 13)

“Bazen **hoşuma giden**, bazen de **sinirime dokunan** bir mısra veya bir deyim **dilime dolanır** ve artık günlerce, haftalarca **kendimi** ondan **kurtaramam.**” (K9., s. 13)

“Kar, adeta düşman çizmeleriyle kirlenen toprağın **ayıbını örtmek** istercesine yağıyordu.” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Şehit Bacı, s. 16)

“Düşmanın giremediği İnebolu, **eli silah tutan** bütün erkeklerini cepheye göndermişti.” (K9., s. 16)

“Geceleri hep beraber bir köy veya han civarında **mola veriyorlardı.**” (K9., s. 16)

“Kağrı kolunun en sonundaki alaca önlük kuşanmış, başına benli bir car örtmüş olan kadın, sırtına sardığı yavrusuyla bu **sefere çıkmıştı.**” (K9., s. 16)

“Onca kadının içinde yaşlılığı yüzünden cepheye gidemeyen, **görmüş, geçirmiş**, birçok savaşa katılmış ak sakallı bir gazi vardı.” (K9., s. 17)

“ ‘Bulduğumuz yerden bir **adım atamayız.**’ dedi. (K9., s. 17)

“Bir an önce Kastamonu’ya varabilmek için **yola koyuldular.**” (K9., s. 17)

“Gazinin **söyledikleri çıkmıştı.**” (K9., s. 17)

“**Göz gözü görmüyordu.**” (K9., s. 17)

“Kafile başkanı ‘Kimse **geride kalmasın**, birbirimizi kaybetmeyelim.’ diye bağırdı.” (K9., s. 17)

“Derin bir **uyku bastırmıştı.**” (K9., s. 17)

“Adeta **kanı** bile **donmuştu.**” (K9., s. 17)

“Komutan Osman Bey ve diğer Türk askerleri, **şehit olan** bu bacılarının başardığı büyük iş için **gurur duydular.**” (K9., s. 18)

“Yurdumuzun sizler gibi değerli bay ve bayan öğretmenlerinin burada toplanması, cumhuriyet için çok verimli sonuçların doğmasına **yol açacaktır.**” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Atatürk Öğretmenler Birliği Kurultayında, s. 19)

“Üstün ödevinizin **yerine getirilmesine** yüksek çabalarla **kendinizi adayacağınızdan** hiç kuşku yoktur.” (K9., s. 20)

“Bu, çok önemlidir; özellikle **dikkatinizi çekerim.**” (K9., s. 20)

“Onun içindir ki Türk milleti, bu **paha biçilmez** emanetini sonsuz istikballerin bir ufkundan öbür ufkuna sönmez bir güneş gibi taşıyacaktır.” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Hasan Âli Yücel’in Türk Gençliğine Seslenişleri, s. 21)

“Bunları kısaca açıklamak **yerinde olur.**” (K9., s. 21)

“Yücel’in bu konuşmalardan yararlanarak gençlere her şeyden önce amaçladığı Mustafa Kemal’in Samsun’a **ayak bastığı** günün, yakın tarihimiz için çok anlamlı bir gün olduğunu belirtmektir.” (K9., s. 22)

“Bu konuşmalarda **dikkati çeken** bir başka özellik de Atatürk’e geniş bir **yer verilmiş** olmasıdır.” (K9., s. 22)

“Yücel bu sevgiye değinirken Anadolu’nun toprağını, akarsularını, dağlarını, denizlerini **dile getirir;** ulusu ve yurdu için **canlarını verenleri** de daima saygı ile anar.” (K9., s. 22)

“Ayrıca, gençlerden şehitlerimize, gazilerimize ve Kurtuluş Savaşı’nda **görev almış** kahramanlarımıza karşı saygı beslemelerini ister.” (K9., s. 22)

“Söz konusu konuşmalarda **üzerinde durulan** önemli kavramlardan biri de “millî birlik ve beraberlik” kavramıdır.” (K9., s. 22)

“Yücel, gençlere birlik ve dayanışmanın zorunluluğunu anlatır ve ulusun buna **ihtiyaç duyduğunu** belirtir.” (K9., s. 22)

“Yurdumuz her an bir saldırıya uğramak tehlikesiyle **karşı karşıyadır.**” (K9., s. 22)

“Yücel, bu durumu **göz önünde bulundurarak** bir devlet adamı bilinci ve duygusu ile birkaç konuşmasında açıkça, ötekilerinde de örtülü biçimde gelecek güçlükler, tehditlere karşı gençlere bedence ve ruhça hazırlıklı olmalarını söyler.” (K9., s. 22)

“Her konuşmasının sonunda gençlere seslenirken kullandığı sözcükler; çocuklarımızı, gençlerimizi çok seven ve onları koruyan, iyi ahlaklı ve çağdaş bir kişilikle yetiştirmeye çalışan bir eğitimcinin belirgin özelliğini de **ortaya koyar.**” (K9., s. 22)

“Bu akıl almaz enerji kaynağından bizim mavi Dünya’mızın **hissesine düşen** ise sadece milyarda biridir.” (K9. Dünya ve Çevre Teması, Güneş Nasıl Çalışır?, s. 25)

“İşte bu milyarda bir; yeryüzünün yaz-bahar olmasına, denizlerin ısınmasına, meyvelerin dallarında pişmesine, ağaçların fotosentez yapmasına, yani yeryüzündeki hayatın **sürüp gitmesine** yeter...” (K9., s. 25)

“Bugün güneş enerjisi ile saatlerce **yol alabilen** arabalar yapıyorlar.”(K9., s. 26)

“Fakat petrol kelimenin tam anlamıyla **suyunu çektiğinde** ve yeryüzündeki son petrol kuyusundan, süt kutularından pipetle çektiğimiz son yudumdan sonra gelen o berbat ses -Hürrrr! Hürrrr!- geldiğinde umarım şimdikinden çok daha verimli çalışan güneş pilleri yapmayı becermiş oluruz...” (K9., s. 26)

“Tarih şahittir ki hiçbir tsunamiye **adım karışmadı.**” (K9. Dünya ve Çevre Teması, Akdeniz’le Röportaj, s. 27)

“— Peki, sen hep **yerinde** mi **durursun?**” (K9., s. 27)

“**Elim boş gitmem.**” (K9., s. 27)

“Yaz boyunca **ter atarım.**” (K9., s. 28)

“Atlas Okyanusu üzerinden batıya açılma **imkânım vardır.**” (K9., s. 28)

“Fakat onunla da **yıldızımız barışmıyor.**” (K9., s. 28)

“Aramıza bir **engel konulmuştur.**” (K9., s. 28)

“İnan ki bir balığına **“kışt” bile demedim.**” (K9., s. 28)

“**Göğsü kabardı.**” (K9., s. 28)

“Her kıvrımı bir dalgaya **yol verdi.**” (K9., s. 28)

“Kıbrıs’ı **bağrına bastı.**” (K9., s. 28)

“Anlaşılan alçakgönüllülüğe **gerek yoktu.**” (K9., s. 28)

“Nehirlerde, küçük göllerde, akvaryumlarda ne kadar balık varsa hepsine **selam söyledi.**” (K9., s. 28)

“Özellikle yaz aylarında mutfağınızı incelemek için evinize doğru **uygun adım yola çıkan** karıncaları mutlaka görmüşsünüzdür.” (K9. Dünya ve Çevre Teması, Muhteşem Karıncalar, s. 29)

“Çünkü bu yuvalardan çıkan karıncalar her gün 100.000 adet tırtıl ile bitkilere **zarar veren** istilacıları yemektir.” (K9., s. 29)

“Şişmiş karıncalar yuvalarında bulunan diğer karıncaları beslemek için yedikleri bu maddeyi olduğu gibi **geri çıkarırlar.**” (K9., s. 29)

“Dokumacı karıncalar ipekle birlikte yaprakları dokuyarak kendi yuvalarını **inşa ederler.**” (K9., s. 29)

“Zıplayan bazı küçük böcekleri çeneleriyle yakalayıp onlara zehir **enjekte ederler.**” (K9., s. 29)

“Sebzeleri kestikten sonra gübre **elde edebilmek** için onlara birtakım işlemler uygularlar.” (K9., s. 29)

“Afrika'nın ve Güney Amerika'nın ormanlarında çok daha tehlikeli bir tür **pusuya yatmıştır.**” (K9., s. 29)

“Kertenkelelerin, yılanların ve hatta daha da büyük hayvanların **işini bitirebilir.**” (K9., s. 29)

“Karıncalar seslere garip **tepkiler verir.**” (K9., s. 29)

“Ortalık **zifiri karanlığa** gömülmüş.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Çayda Çıra, s. 31)

“Elazığ halkı bu **durumu kötüye yormuş.**” (K9., s. 31)

“Biricik oğlunun düğününde karararı geceden korkan Pembe Hatun'un **dizlerinin bağı çözülmüş.**” (K9., s. 31)

“**Düşünmüş taşınmışlar**, ortalığı aydınlatmanın bir **yolunu bulmuşlar.**” (K9., s. 31)

“Pembe Hatun; delikanlıları, servi boylu kızları **peşine takıp** konağa gitmiş.” (K9., s. 31)

“Her birinin eline birer çıra demeti verip **öne düşmüş.**” (K9., s. 31)

“Düğün alanından bakıp bu güzel görüntüye **hayran olanlar** kızların gelişine, çıralarına yanıp sönuşüne **el çırparak eşlik etmişler.**” (K9., s. 32)

“Bir de **türkü yakmışlar:**” (K9., s. 32)

“Çayda çıra demişler adına, **doyum olmaz** seyretmenin tadına.” (K9., s. 32)

“**Eli kalem tutanlar** arasında dili konu edinmeyen, dil üzerine yazmayan, dil ile ilgili **kelam etmeyen** neredeyse yok gibidir.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Bizimki Türkçe Sevdası, s. 33)

“İlim ve teknolojideki hızlı gelişmeler, basın ve yayın kuruluşlarının kullandığı doğru olmayan dil, ticari hayatın getirdiği yabancılaşma, bilişim dilindeki yabancılaşma, bilgisayar ve internet kullanımı ve yabancı dil ile eğitim, dilimizde bozulmalara yol açan sebepler olarak **karşımıza çıkmaktadır.**” (K9., s. 33)

“ ‘Bir ülkeyi **idare etmeye** çağrılıydınız ilk iş olarak ne yapardınız?’ diye sorulduğunda, Konfüçyüs şöyle cevap vermiştir.” (K9., s. 34)

“Adalet **yanlış yola saparsa** halk güçsüzlük ve **şaşkınlık içine düşer.**” (K9., s. 34)

“Anadolu’da insanlar susar ya da susmak **zorunda kalırlarsa**, o zaman renkler, çizgiler **dile gelir**, konuşur.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Anadolu’da Renkler Üstüne, s. 35)

“Pembeye **gönlüm akmaz**, turuncuya kimse bakmaz.” (K9., s. 35)

“Anadolu süslemelerindeki çizgilerin, şekillerin, desenlerin de dili vardır, her biri ayrı birer **anlam taşır.**” (K9., s. 35)

“Anadolu kadını, tezgâhının, gergefinin **başına oturmaya** görsün, bir kitap dokur, bu kitabı ancak o **dilden anlayan** okur.” (K9., s. 35)

“Aslında, güneş ışınlarıyla yağmur damlacıklarının **meydana getirdiği** bu tabiat olayı, kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi, lacivert, mor renkler içinde Gürün şalı gibi, gökyüzünü kuşatır.” (K9., s. 36)

“Eski Türk efsanelerine göre, gökkuşuğı mutluluğa giden yoldur, insanlar ona koşar; ne var ki **ele avuca sığmaz.**” (K9., s. 36)

“Mutlu olmak isteyen, ne yazık ki mutluluğı bir türlü bulamayan bir padişah, **derdini** bir bilgine **açar.**” (K9., s. 36)

“**Köşe bucak aratır.**” (K9., s. 36)

“Babasının çevresi genç Evliya’ya iyi bir eğitim görmesi ve seyahat etmesine olanak sağlayacak görevlere getirilmesi konusunda **avantaj sağlar.**” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Evliya Çelebi (1611-1682), s. 37)

“Anlaşıyor ki çocukken enerjisini **dışa vurabilmek** için değişik **yöntemler bulmuştur.**” (K9., s. 37)

“Tatil günlerinde Ok Meydanı’nda yapılan ok yarışlarına katılıp **derece aldığı** bilinmektedir.” (K9., s. 37)

“Evliya 20’li yaşlarının başında seyahat arzusu ile **yanıp tutuşur.**” (K9., s. 37)

“O ünlü rüyası tam da bu dönemde **ortaya çıkar.**” (K9., s. 37)

“Padişahın övgüsünü kazanan Evliya saraya girer, ünlü hocalardan **dersler almaya** başlar.” (K9., s. 38)

“1640’ta 20 kadar arkadaşı ile birlikte ailesine **haber vermeden** Bursa’ya doğru **yola koyulur.**” (K9., s. 38)

“Evliya Çelebi gezip dolaştığı yerlerde duyduklarını kaydetmiş, ardından notlarını **gözden geçirerek** 10 ciltten oluşan Seyahatname’sini **ortaya koymuştur.**” (K9., s. 38)

“Dil, folklor, coğrafya, sanat, spor, ekonomik yaşam ve dinle ilgili konular kitapta **yer alır.**” (K9., s. 38)

“Topladığı bilgileri süsleyerek okurun **ilgisini çekecek** şekilde sunar.” (K9., s. 38)

“Evliya Çelebi, 40 yıl boyunca **bıkıp usanmadan** seyahat ederek gerçekten de güç ve tehlikelerle dolu bir **işi başarmıştır.**” (K9., s. 38)

“1611’de İstanbul’da başlayan yaşamı, tahminen 1682’de Mısır’dan dönerken yolda ya da Mısır gezisinin ardından İstanbul’da **sona erer.**” (K9., s. 38)

“Çünkü zamanı bir şaşırırlarsa tüm **işler aksardı.**” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Görevini Unutan Saat, s. 41)

“Çok önemsendiğinin **farkında olan** saat kulesi son günlerde pek şımarmış görünüyordu.” (K9., s. 41)

“Çünkü kendisinin ulaşılmaz olduğunu, onsenz hiç kimsenin **işini yapamayacağını** düşünüyordu.” (K9., s. 41)

“Ama bizim saat aynı sınırlı, **kendini beğenmiş** tavırla **suratını asıp** rüzgârı tersledi.”
(K9., s. 41)

“**Yüzünü ekşitti.**” (K9., s. 42)

“Sen uyursan **zaman durur, işler yolunda gitmez.**” (K9., s. 42)

“Yağmur bulutları, saatin bu kırıcı hareketinden sonra bir daha buralara uğramamaya **karar verdiler.**” (K9., s. 42)

“Bu arada kasabada yaşayan herkesin **düzeni bozulmuştu.**” (K9., s. 42)

“Bu kasaba artık yaşanmaz **hâle gelmişti.**” (K9., s. 43)

“Geç de olsa **yaptığı hatayı anlamıştı.**” (K9., s. 43)

“**Üzerine düşen görevi yapmaması** nelere **sebepe oluyordu.**” (K9., s. 43)

“Bir de tüm dostlarını küstürüp doğanın dengesini **altüst etmişti.**” (K9., s. 43)

“Kasabayı terk etmeye hazırlananlar toprağın yeşerdiğini görünce **geri dönmeye** başladılar.” (K9., s. 43)

“Ardından “Vuuu!” diye **iliklerine kadar işleyen** rüzgârın sesini duydu.” (K9., s. 44)

“Dostları onun çevresinde **halka olmuşlardı.**” (K9., s. 44)

“İnsanlığın mağaradan çıkıp evlere yerleşmesi, toplayıcılıktan çiftçiliğe geçmesi, bugün **hayran olduğumuz** uygarlıkların yaratılması hep emekle gerçekleştirilmiştir.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Emegin Değeri, s. 46)

“Mısır’ın piramitleri, İnkalar’ın tapınakları, Babil’in asma bahçeleri insan emeği, alın teri ve çabası ile **ortaya çıkmıştır.**” (K9., s. 46)

“Yüzyıllar boyunca insan beyni düşünmüş, **hayal etmiş**, sorgulamış; insan eli de bunları **eyleme dökmüştür.**” (K9., s. 46)

“Yani emek insan yaşamının her alanında ve insanın her eyleminde **karşımıza çıkar.**”
(K9., s. 46)

“Yıllarca karınca sabrı ile çalışarak, yokluğa direnerek, adeta **ığneyle kuyu kazarak üne kavuşmuştur.**” (K9., s. 46)

“Sıradan insan bile, günlük hayatın en basit işlerini yaparken bir **emek**, bir **çaba harcar.**” (K9., s. 47)

“Çiftçiden fırıncıya, bakkala kadar kaç kişinin **emeği geçmiştir.**” (K9., s. 47)

“O da bir şeyi kendi emeğimiz, alın terimiz ve sabrımızla **elde etmekten** duyduğumuz kıvançtır, ruh doygunluğudur.” (K9., s. 47)

“Kısaca emek; insan yaşamının anlamıdır, beyninin düşündüğünü elleriyle **var ederek** yaşamını çiçeklendirmesidir.” (K9., s. 47)

“İnsana dünyada kalma; bu havayı, bu suyu kullanma **hakkını veren** şeydir.” (K9., s. 47)

“Doğrusu bu isim çok **hoşuna giderdi.**” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Sınıf Başkanı, s. 48)

“O yıl okullar açıldığında sınıf öğretmenleri kendi istediğine göre bir başkan seçmeyi **uygun gördü.**” (K9., s. 48)

“Başkan mademki sınıfı **temsil ediyordu** o hâlde seçim hakkı öğrencilerde olmalıydı.” (K9., s. 48)

“Öğretmen sınıf başkanını seçeceği gün Mehmet **söz hakkı isteyip** itiraz etti.” (K9., s. 48)

“Ya babalarından kalan koltuğa otururlar ya da zorla yönetimi devirip **yerine geçerler.**” (K9., s. 48)

“Mehmet bütün bu soruların geleceğini bildiği için **hazırlık yapmıştı.**” (K9., s. 48)

“Diktatörlüklerdeyse bütün güç birkaç kişinin **elinde bulunur.**” (K9., s. 49)

“Güç sahiplerine kimse **hesap soramaz.**” (K9., s. 49)

“Geçen yılın sınıf başkanı Necdet **söz aldı,** alaycı bir şekilde konuştu.” (K9., s. 49)

“**Boş laf** bunlar! Mehmet **hayal görüyor.** Biz kimin bu işi daha iyi yapacağını nereden bileceğiz? Öğretmenimiz en iyi **kararı verir.**” (K9., s. 49)

“Çoğunluk daha az **hata yapar.**” (K9., s. 49)

“Güldü, gülerken de bir şeye sevindiğinde yaptığı gibi **ellerini ovuşturdu.**” (K9., s. 49)

“Akerman: Önce derneğinizi tanıtıp işlevlerinizi açalım, sonra da **laf lafı açar** sohbet devam ederiz.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Fuat Engin’le Tüketici Sohbetleri, s. 51)

“Engin: ...Hak kayıpları **ön plana çıkıyor** tüketicilerin.” (K9., s. 51)

“Akerman: Avrupa, tüketici haklarına çok **önem veriyor...**” (K9., s. 51)

“Engin: ...2003 yılında yasa değişti, yeni haklar **gündeme geldi.**” (K9., s. 52)

“Akerman: Üç-dört aktif örgütten birisiniz. Nasıl **müracaat edilir** size?” (K9., s. 52)

“Engin: İnternet üzerinden müracaat edilebilir, mail yoluyla **başvuru yapılabilir.**” (K9., s. 52)

“Akerman: ...Sizi dinliyor, **not alıyor.**” (K9., s. 52)

“Engin: **Tam üstüne geldi.**” (K9., s. 52)

“Engin: ...TÜBİDER’in **öne çıkan** konularını dört ana başlıkta toplayabiliriz.” (K9., s. 52)

“Engin: Tüketicinin beklediği **faydayı sağlamayan** mallardır. ” (K9., s. 52)

“Engin: **Kanayan yara.**” (K9., s. 53)

“Akerman: Hemen senet imzalıyorlar tüketiciye ve bununla **baskı yapıyorlar.**” (K9., s. 53)

“Akerman: Bir programın daha **sonuna gelmişiz.**” (K9., s. 53)

“**Durumumu anlattım. Çay ikram etti, espriler yaptı.**” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Bir Zamanlar Anadolu’da Filminin Oluşum Süreci, s. 56)

“Bir ay içerisinde hastanenin eski bir odasına yerleşmiş, geçici bir görevle de Keskin merkeze **tayin edilmişim.**” (K9., s. 56)

“Her şey **yoluna girmişti** sanki.” (K9., s. 56)

“Gece gündüz fakültedeki eksiklerimi okuyarak ve **pratik yaparak** tamamlamaya çalışıyordum.” (K9., s. 56)

“Katiller cesedi kasabanın epey uzağında bir tarlaya gömmüşler ve **ortadan kaybolmuşlardı.**” (K9., s. 56)

“Fakat iki gün içerisinde yakalanmışlar ve suçlarını da **itiraf etmişlerdi.**” (K9., s. 56)

“Biz o gün akşam saatlerinde, üç araba dolusu insan; komiser, savcı, diğer görevliler ve yanımızda katillerle “cesedi bulmak” için başlayan ve sabaha kadar süren tuhaf bir **yolculuk yaptık.**” (K9., s. 56)

“Nuri’yi (Bilge Ceylan) bu konuda çalışmaya **ikna etmek** ve öyküye inandırabilmek için film düşüncesini birtakım materyallerle desteklemem gerektiğini düşünüyordum.” (K9., s. 57)

“Daha önce çalıştığım, gezdiğim, **vaktimi geçirdiğim** yerleri dolaştım.” (K9., s. 57)

“O günlerden cinayetle ilgili **akılda kalan** bilgileri toplamaya çalıştım.” (K9., s. 57)

“Bu tamamen tesadüf eseri **ortaya çıkartılmış**, belgelere dayanan tarihî bir olaydır.” (K9. Sanat ve Toplum Teması, İlk Türk Piyanosu, s. 58)

“İnebolu’ya Şerife Bacı’yı ve bir genç kız olarak kağnısıyla taşıt kollarında **görev alan** ve iki yıl boyunca İnebolu’dan Ankara’ya silah ve cephane taşıyan Halime Çavuş’u düşündüm.” (K9., s. 58)

“Müzedeki Kastamonu’nun otantik eşyalarını izlerken konsol tipi bir piyano **ilişti gözüme.**” (K9., s. 58)

“Müze yetkilisinin piyano hakkında verdiği bilgiler çok **ilgimi çekti.**” (K9., s. 58)

“İstediği zaman evine gelip yapacağı piyano üzerinde incelemelerde bulunmasına **müsaade eder.**” (K9., s. 59)

“Üzerindeki tuşların beyaz kemiklerini çakı ucu ile yontmak suretiyle **meydana getirir.**” (K9., s. 59)

“II. Abdülhamit, marangozluğa da **merakı olduğundan** piyanoyu görür görmez Mehmet Efendi’nin ailesi ile birlikte İstanbul’a gelmesini ister.” (K9., s. 59)

“Taşköprülü Mehmet Usta daha sonra üç piyano daha **imal eder.**” (K9., s. 59)

“Ne de **el çabukluğu** marifet” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Küçük Ressam, s. 60)

“Ötede **çil yavrusu gibi dağılmış**

pembeler” (K9., s. 60)

“HACİVAT: - Karagözüm, “İnşallah **şifa bulursunuz**, yakında hiç görmemiş dönersiniz!” demek yok mudur?” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Öyle Denmez, s. 62)

“HACİVAT: ‘Sevindim, **haz ettim**’ demek.” (K9., s. 62)

“Üzerinde çok çalıştığı zaman makinesini sonunda **icat etmiş**, adını da bir Osmanlı gemisine ithafen “Ertuğrul” koymuştur.” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, Çılgın Dedemin Zaman Makinesi, s. 64)

“İşim bitmişti.” (K9., s. 64)

“Sonra iki vinç Ertuğrul’u **serbest bırakmak** için çatıya kancalarını taktı.” (K9., s. 64)

“Ertuğrul’un içinde **mahsur kalmıştım.**” (K9., s. 64)

“**Vakit** gittikçe **daralıyordu** ve Ertuğrul’un **davetsiz misafiri** olarak **yerimi almıştım.**” (K9., s. 64)

“İçten içe **seviniyordum** ama eğer ona ciddi bir arıza vermişsem bu **sevencimin kursağında kalacağımı** da biliyordum.” (K9., s. 64)

“Fakat içerde verdiğim hasardan dedemin henüz **haberi yoktu.**” (K9., s. 64)

“Seninle **gurur duyuyoruz!**” (K9., s. 64)

“Yerimden çıkararak bu **büyülü anı bozarsam** dedem **küplere biner, etrafına dehşet saçardı.**” (K9., s. 65)

“İtiraf edeyim ki **kalbim yerinden çıkacakmış** gibi **atıyordu.**” (K9., s. 65)

“Birden **aklıma** kestiğim kablo **geldi.**” (K9., s. 65)

“Eğer işe **yaramışsa** Ertuğrul **hareket etmeyecekti.**” (K9., s. 65)

“Bir anda şiddetli bir sarsıntı ile **yüreğim ağzıma geldi.**” (K9., s. 65)

“**Kulakları sağır eden bir gürültü koptu** ve bizi taşıyan roket rampadan ayrıldı.” (K9., s. 65)

“Oradan doğru rotada olduğumuzun **haberini alınca** başka bir cihazdan bir müzik kanalı açtı.” (K9., s. 65)

“–Vay canına! diye bir **çığlık attı.**” (K9., s. 65)

“İşte o anda **az kalsın korkudan ölüyordum.**” (K9., s. 65)

“Korkudan **dilim tutulmuştu.**” (K9., s. 65)

“Ertuğrul’a niçin girdiğimi sorarlarsa yalan söylemek **zorunda kalacaktım.**” (K9., s. 65)

“**Bereket versin,** sırf merakım yüzünden bindiğimde hemfikirdiler.” (K9., s. 65)

“**Her şey yolunda idi.**” (K9., s. 65)

“Dedem geçtiğimiz koordinatları, yönümüzü saatte kaç km hızla **yol aldığımızı** her saat başı seyir defterine yazıyordu.” (K9., s. 65)

“Benim gemide olduğumu ve sırf merakım yüzünden gizlice bindiğimi de dakikası dakikasına **not etti.**” (K9.,s. 65)

“–Tarihe **mal oldun** evlat! İleride bu geziyi inceleyecek bilim adamları kitaplarında senden de **söz edecekler.** Ha hah ha!” (K9., s. 65)

“Dedemin **keyfini kaçırmamam** gerekiyordu.” (K9., s. 65)

“–Hocam, korkarım bir **aksilik var,** dedi.” (K9., s. 65)

“**İleri gidiyor** hocam. Geçmişe gittiğini sanıyordum ama sistem tam tersine çalışıyor.” (K9., s. 66)

“**Gözlerinin içi gülüyordu.**” (K9., s. 66)

“Ortalık **zifiri karanlıktı.**” (K9., s. 66)

“–İyi bir **uyku çekmenin** tam zamanı, dedi.” (K9., s. 66)

“Battaniyelerimize sarılarak derin bir **uykuya daldık.**” (K9., s. 66)

“Ailesine **katkıda bulunmak** için küçük yaşta çalışmak **zorunda kaldı.**” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, Mazhar Osman Uzman, s. 67)

“Kazandığı parayı bunun için biriktiren genç doktor, **eline fırsat geçince** 1908 yılında Almanya’ya gitti.” (K9., s. 68)

“Üç yıl kaldığı Almanya’da psikiyatri alanında yapılan yeni araştırma ve gelişmeleri öğrenerek İstanbul’a **geri döndü.**” (K9., s. 68)

“Üst üste yaşanan savaşlar yüzünden ülkede herkes **kendi derdine düşmüş** hastanelerdeki akıl hastalarıyla kimse **ilgilenmez olmuştu.**” (K9., s. 68)

“İşte tam bu **kara günlerde** Mazhar Osman onlarca zavallı hastanın **imdadına yetişti.**” (K9., s. 68)

“Genç doktor yanına öğrencilerini de alarak hastaneyi yeniden **düzene sokmak** için bir an önce **işe koyuldu.**” (K9., s. 68)

“Bu iyi kalpli doktor sadece hastanedekilere değil sokaktaki zavallı akıl hastalarına da **el uzattı.**” (K9., s. 68)

“Mazhar Osman, ilgi, merhamet ve tedaviye muhtaç bu hastalara **kol kanat germiştir.**” (K9., s. 68)

“Hastane kurulmuştu ama yapılacak **işler bitmemiştir.**” (K9., s. 68)

“Bilgisayar, telefon hattı sayesinde dünyanın her yeriyle iletişim kurmanıza **olanak tanır.**” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, İletişim Alanındaki İcatlar, s. 71)

“Kelimenin kökeni İngilizcedeki “to chat” fiilinden gelmektedir ve anlamı “**çene çalmak, sohbet etmek**”tir.” (K9., s. 71)

“Adını koyalım

sonra dünyanın” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Oyuna Hadi, s. 74)

“Çoğumuz yeni yıla girerken yeni **kararlar alır** ve uygulamayı beceremeyiz.” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Nerede ve Nasıl Spor Yapmalıyız?, s. 75)

“Bir kere bile **ayak basmadığımız** spor salonları, kullanmayı bodruma tıktığımız egzersiz aletleri...” (K9., s. 75)

“Kendi kendimize yarattığımız bahaneler hep aynıdır: **Vaktim yok, izne çıktığımda** başlayacağım... Bu, böyle **sürer gider.**” (K9., s. 75)

“Bu yarıma erteleme stratejisinin sonucundaysa sağlığımız **zarar görmektedir.**” (K9., s. 75)

“Bu yüzden hemen **harekete geçmek** gerekir.” (K9., s. 75)

“Yürüyüşün **etkili olabilmesi** için 30 dakikada 3 kilometreyi durmadan yürümek gerekir.” (K9., s. 75)

“Hiçbir fiziksel aktivite yapmamak konusunda **inat edenlerdenseniz**, bu işten bu kadar kolay kurtulamazsınız.” (K9., s. 76)

“Seni benimle barışmaya **davet ediyorum.**” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Organlardan Mektup Var, s. 77)

“Benden kurtuluş yok, sen **var oldukça** ben varım ve beni yönetebileceğin bir sır değil.” (K9., s. 77)

“Sırlarıma erişmek kolay değildir ama sen **yola çıkınca**, bana ulaşmaya **niyet edince** ben sana tüm **sırlarımı açarım.**” (K9., s. 77)

“Bize darlık yaratan kişi, durum ve olaylardan **uzak dur.**” (K9., s. 77)

“Kabullenmekte zorlandığın şeylerin içinde durmakta **ısrar etme.**” (K9., s. 77)

“Hayattan ya da almayı istediğin kişilerden aldığın sevgi yetmeyince **nefesin de yetmiyor** ve astım bir kriz olarak geliyor.” (K9., s. 77)

“Bunu çözmek için çocuklukta yetersiz sevgi verenleri affetmekle **işe başlayabilirsin.**” (K9., s. 77)

“Sorunlara karşı **savaş açmayı** bırak.” (K9., s. 78)

“Ben de derin bir **nefes alıp işime koyulayım.**” (K9., s. 78)

“Doğa üretiyor, sen bedene alıyorsun, sindirip özümsüyor ve başkalaştırıp doğaya **geri veriyorum.**” (K9., s. 78)

“Her şey yolunda görünüyorken yine de mide hastalığı yaşıyorsan, ‘İçimde yolunda olmayan nedir?’ diye sor ve cevabın **peşine düş.**” (K9., s. 78)

“Örneğin anne sevgisine **ihtiyaç duyan** bir kişinin benim hastalanmam nedeniyle bebekliğindeki gibi beslenmeye geçmesi bir tesadüf değil.” (K9., s. 78)

“Akıl, ruh ve duygu dengesi beni **pamuk gibi** yapar.” (K9., s. 78)

“Aydınlanma ve gerçeğe odaklanma **vaktin geldi.**” (K9., s. 78)

“D. GEZER: Aile faktörü, bireylerin hayatında **önemli bir yer tutar.** Sizin kariyerinizde ailenizin herhangi bir **katkısı oldu** mu?” (K9., s. 79)

“K. SOFUOĞLU: ...Motosiklet yarışçısı ağabeylerim de olmasaydı belki de bu sporla **alakam olmazdı...**” (K9., s. 79)

“K. SOFUOĞLU: ...Yarışlar dediğim çok küçük çaplı, sadece dört ya da beş sporcunun **yer aldığı** organizasyonlardı. 2001 yılına geldiğimizde ailem ben ve iki ağabeyimden birimizin Avrupa’ya bu alanda gelişmemiz için gönderilmesi **kararını aldı...**” (K9., s. 79)

“D. GEZER: Sanırım bu kararın ardından en küçük kardeş olan siz, Avrupa **yollarına koyuldunuz.**” (K9., s. 79)

“K. SOFUOĞLU: Tamirhanede bulunan motorlar satıldı ve gerekli **hazırlık yapıldı.** Kenan’da **şansı deneyelim** dediler ve 2002 yılında Avrupa maceram başladı. Çok zor imkânlar sonrasında gittiğim için **tek atımlık kurşunum olduğunu** ve **12’den vurmam gerektiğini** biliyordum.” (K9., s. 79)

“D. GEZER: Kariyerinizde yarıştığınız takım ve sponsorlar dışında **destek aldınız** mı? Örneğin devlet sizi destekledi mi?” (K9., s. 80)

“K. SOFUOĞLU: Spor geleceğimiz adına önemli işlere **imza atmak** da tıpkı başarı **elde etmek** gibi önem sarf ediyor... 2015 yılında Avrupa’da sadece Kenan Sofuoğlu değil, dört sporcumuz daha **yer alabilecek...**” (K9., s. 80)

“K. SOFUOĞLU: İnsanımızın yetenek ve cesaretli olduğunu orada görme **fırsatı buldum.**” (K9., s. 80)

“Evimize dönüşümün daha ikinci günü atari oynamak için **can atmaya** başladım.” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Atari Merakı, s. 81)

“Bunu bilmeme karşın **köşe bucak** atari salonu **aradım.**” (K9., s. 81)

“**Önüme gelene sordum.**” (K9., s. 81)

“Kimisi de ‘O ne demek oğlum?’ demekten **kendini alamadı.**” (K9., s. 81)

“Komşu ilçeye gitme düşüncesi **kafama** iyice **yerleşmişti.**” (K9., s. 81)

“**Karar vermiştim.**” (K9., s. 81)

“**Canım pek bir şey yemek istemedi.**” (K9., s. 81)

“Sağa sola bakınarak **zaman geçirmeye** çalıştım.” (K9., s. 82)

“Yanımdaki amcanın beni dürtmesiyle **kendime geldim.**” (K9., s. 82)

“–Merak etsen de sakın ha girme, **sonu çok kötü oluyor.**” (K9., s. 82)

“Söylediklerine **kulak asmadım.**” (K9., s. 82)

“Oyun kasetlerinden çıkan sesler **aklımı başımdan aldı.**” (K9., s. 82)

“**Ağızları bozuk, sürekli küfür eden** çocuklar.” (K9., s. 83)

“İnsan nasıl küfür eder, **başkasını kırar, aklım almıyor...**” (K9., s. 83)

“Yarım saat bekleyişten sonra atarının **başına geçip** boks maçından futbola dek saatlerce oynamışım.” (K9., s. 83)

“Birden **yerimden fırladım.**” (K9., s. 83)

“**Korktuğum başıma gelmişti.**” (K9., s. 83)

“**Şansın varsa** oradan bir **yer bulabiliriz.**” (K9., s. 83)

“Önce telefon edip **durumu** ailene **bildirelim,** dedi.” (K9., s. 83)

“Karnım acıkmıştı ama üzüntüm, tedirginliğim, **açlığımı bastırmıştı.**” (K9., s. 83)

“Onları böyle üzmeye **hakkım yoktu.**” (K9., s. 83)

“Binlerce kez **özür diliyorum.**” (K9., s. 83)

“Coştum, **içim içime sığmadı.**” (K9., s. 83)

8. Atasözleri

“Çiftçi bunu demek ister:

Haydan gelen huya gider.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Çiftçinin Nasihati, s. 45)

10. Argo Sözcükler

“HACİVAT: - Hay **terbiyesiz** hay! Seni validen terbiye etmedi mi?” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Öyle Denmez, s. 62)

“HACİVAT: - Hay **meczip** hay!” (K9., s. 62)

“KARAGÖZ: - **Zirzop** sensin!” (K9., s. 62)

11. Yemin Sözcükleri

“— **Vallah** ben çalışıyem öğretmen, dedi.” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bal Gibi İsim Tamlaması, s. 11)

12. Selamlaşma Sözcükleri

“Akerman: **Merhaba** Radyo ... dinleyenleri. Bugün TÜBİDER (Tüketici Bilincini Geliştirme Derneği) Başkanı Fuat ENGİN konuğum. Hoş geldiniz Sayın ENGİN.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Fuat Engin’le Tüketici Sohbetleri, s. 51)

13. Adlar

13a. Kişi Adları

“Oğlu **Can.**” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Affet Babacığım, s. 2)

“**Veysel** gider adı kalır,” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Dostlar Beni Hatırlasın, s. 4)

“Sevgi duygusundaki bu gelişme ve olgunlaşmayı **Ziya Osman Saba** “Sevgiler” isimli dizelerinde şöyle dile getirmektedir.” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Sevmenin Ölçüsü, Ölçüsüz Sevmektir, s. 6)

“**Yunus Emre** bunu şöyle dile getirmiştir.” (K9., s. 6)

“Küçük **Mehmet Yakut** da işte bunlardan biriydi.” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bal Gibi İsim Tamlaması, s. 10)

“İçlerinde **Rıfki Ezici** adında biri vardı ki gülünç olaylar karşısında kendini hiç tutamaz; beyaz, şişman yumruklarını ağzına tıkayarak kıkır kıkır gülerdi.” (K9., s. 11)

“— **Ahmet**, isim.” (K9., s. 12)

“**Hasan**’ın babası fakir fakat namuslu, değerli bir adamdı.” (K9., s. 13)

“İki **Mustafa Kemal** var, iyi bilin.” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Mustafa Kemaller Tükenmez, s. 15)

“Bu kadın **Şerife**’ydi.” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Şehit Bacı, s. 16)

“Sabah olup da Şerife Kadın’ın ölüsünü ve yorganın altında ağlayan kız çocuğunu bulan Devrekânili **Cemil** ve Beşiktaşlı **Rıfat** Çavuşlar, onları Kastamonu kışlasına getirdiler.” (K9., s. 18)

“Komutan **Osman** Bey ve diğer Türk askerleri, şehit olan bu bacılarının başardığı büyük iş için gurur duydular.” (K9., s. 18)

“Önce, bu toplantıyı düzenlediklerinden, özellikle benim için söyledikleri güzel sözlerle, bana da karşınızda birkaç söz söylemek olanağını başışladıklarından ötürü **Vâsıf** Beyefendi’ye özellikle teşekkür ederim.” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Atatürk Öğretmenler Birliği Kurultayında, s. 19)

“**Hasan Âli Yücel**, bakanlığı süresince küçük ya da büyük topluluklar karşısında çoğu bugün birer belge niteliği taşıyan konuşmalar yapmış, demeçler vermiştir.” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Hasan Âli Yücel’in Türk Gençliğine Seslenişleri, s. 21)

“Biricik oğlunun düğününde kararlan geceden korkan **Pembe** Hatun’un dizlerinin bağı çözülmüş.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Çayda Çıra, s. 31)

“**Evliya** Çelebi 25 Mart 1611’de İstanbul’da Unkapanı’nda doğar.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Evliya Çelebi (1611-1682), s. 37)

“Babası Derviş **Mehmet Zıllı**, iyi bir kuyumcubaşı olmakla kalmayıp başka el sanatlarına da meraklıdır.” (K9., s. 37)

“II. **Selim** zamanında saraya kuyumcubaşı olur.” (K9., s. 37)

“IV. **Murat**’ın kendisine yakın devlet adamları ile yaptığı iddialı güreşlerde Evliya açılış duası yapar.” (K9., s. 37)

“**Mehmet** okulunda oldukça tanınmış bir çocuktur.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Sınıf Başkanı, s. 48)

“Geçen yılın sınıf başkanı **Necdet** söz aldı, alaycı bir şekilde konuştu.” (K9., s. 49)

“Necdet, **Müfit** ve Mehmet sınıf başkanlığına aday oldu.” (K9., s. 50)

“**Akerman**: Merhaba Radyo ... dinleyenleri. Bugün TÜBİDER (Tüketici Bilincini Geliştirme Derneği) Başkanı **Fuat ENGİN** konuğum. Hoş geldiniz Sayın ENGİN.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Fuat Engin’le Tüketici Sohbetleri, s. 51)

“Hastane başhekimi, dâhiliye uzmanı **Mevlüt** Abi’yle tanıştım.” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Bir Zamanlar Anadolu’da Filminin Oluşum Süreci, s. 56)

“**Nuri’yi (Bilge Ceylan)** bu konuda çalışmaya ikna etmek ve öyküye inandırabilmek için film düşüncesini birtakım materyallerle desteklemem gerektiğini düşünüyordum.” (K9., s. 57)

“Bir süre sonra bu yolculuğu ve yolculuk boyunca yaşadıklarımı, hissettiklerimi, duygularımı ve gözlemlerimi Cihangir’deki (İstanbul) ofiste, baştan sona bir kameranın önünde Nuri ve **Ebru’ya (Ceylan)** anlattım.” (K9., s. 57)

“Bu ziyaretlerden beni en çok etkileyen, o yıllardaki aşı kampanyalarında şoförlüğümü yapan Gara **Gazi’nin** gelişi oldu.” (K9., s. 57)

“Gazi Abi’yi (filmde Arap Ali) **A. Mümtaz TAYLAN** oynuyordu ve Gazi Abi’nin artık yaşamadığını düşünüyordu.” (K9., s. 57)

“Kastamonu’ya yaptığım turistik bir gezi sırasında gördüğüm bir piyanonun gerçekte Türkiye’de yapılan ilk Türk piyanosu olduğunu müzikolog, orkestra şefi ve kompozitör Sayın **Emre ARICI** ile yediğim bir yemek sırasında anladım.” (K9. Sanat ve Toplum Teması, İlk Türk Piyanosu, s. 58)

“İnebolu’ya **Şerife** Bacı’yı ve bir genç kız olarak kağnısıyla taşıt kollarında görev alan ve iki yıl boyunca İnebolu’dan Ankara’ya silah ve cephane taşıyan **Halime** Çavuş’u düşündüm.” (K9., s. 58)

“Söz konusu piyano, 1904 yılında Taşköprülü **Mehmet** Usta tarafından yapılmış.” (K9, s. 59)

“Daha sonra söz konusu piyanoyu Vali **Enis** Paşa satın almış ve padişaha takdim eylemek üzere İstanbul’a göndermiştir.” (K9., s. 59)

“**II. Abdülhamit**, marangozluğa da merakı olduğundan piyanoyu görür görmez Mehmet Efendi'nin ailesi ile birlikte İstanbul'a gelmesini ister.” (K9., s. 59)

“**HACİVAT**: – Akşam şerifler hayrolsun!” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Öyle Denmez, s. 61)

“**KARAGÖZ**: – Bugün gidemem.” (K9., s. 61)

“**Yavuz**, anne ve babasını kaybettikten sonra dedesi ve halasıyla yaşamaya başlayan bir çocuktur.” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, Çılgın Dedemin Zaman Makinesi, s. 64)

“Nihayet dedem ve onun sadık asistanı **Orhan**, Ertuğrul'un deri koltuklarına oturdular.” (K9., s. 64)

“Ordinaryüs Profesör **Mazhar Osman**, psikiyatri alanında ülkemizde efsaneleşmiş çok değerli bir bilim insanıdır.” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, Mazhar Osman Uzman, s. 67)

“**Çobanoğlu** ilim gördü” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, İlim Öğren, s. 69)

“**Kenan Sofuoğlu**, motor sporları ile 1996 yılında tanıştı.” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Kenan Sofuoğlu s. 79)

“Ağabeyi **Sinan**, Türkiye Şampiyonası'nda yarışıyordu.” (K9., s. 79)

“**D. GEZER**: Aile faktörü, bireylerin hayatında önemli bir yer tutar. Sizin kariyerinizde ailenizin herhangi bir katkısı oldu mu?” (K9., s. 79)

“**K. SOFUOĞLU**: ...Başarılı sporcu yetiştirmek Cumhurbaşkanımız Sayın **Recep Tayyip Erdoğan**'ın bana vermiş olduğu önemli bir talimat...” (K9., s. 80)

“– **Dündar**, hiç böyle düşüncesizce davranılır mı? dedi.” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Atari Merakı, s. 83)

13b. Yer Adları

“Yıllar önce avcılık merakı yüzünden kendisi için yaptırdığı kulübe tipi **dağ evine** götürecekti babasını.” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Affet Babacığım, s. 2)

“Tipi **barakanın** içinde hissediliyordu.” (K9., s. 3)

“Bizim meşhur **X şubesinde** derse kalkan her öğrenci Rıfkı'yı gülmekten katılacak hâle getiren cevaplar veriyordu.” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bal Gibi İsim Tamlaması, s. 11)

- “Hep aynı **ilin** çocuklarısınız ve aynı öğretmenlerden ders okuyorsunuz.” (K9., s. 11)
- “Birden şaşalamıştım fakat sonra işi hemen anladım ve sınıf ortasında, **okul** hayatımın ilk büyük kahkahasını attım.” (K9., s. 13)
- “Düşmanın giremediği **İnebolu**, eli silah tutan bütün erkeklerini cepheye göndermişti.” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Şehit Bacı, s. 16)
- “Geceleri hep beraber bir **köy** veya han civarında mola veriyorlardı.” (K9., s. 16)
- “Bir an önce **Kastamonu’ya** varabilmek için yola koyuldular.” (K9., s. 17)
- “Sabah olup da Şerife Kadın’ın ölüsünü ve yorganın altında ağlayan kız çocuğunu bulan **Devrekânili** Cemil ve **Beşiktaşlı** Rıfat Çavuşlar, onları **Kastamonu kışlasına** getirdiler.” (K9., s. 18)
- “Genç kadının hüviyeti tespit edilerek köyü olan **Seydiler’e** gömüldü.” (K9., s. 18)
- “Bu konuşma, 25 Ağustos 1924 Pazartesi günü **Ankara’da** ilk kez toplanan Öğretmenler Birliği Genel Kurultayına katılanlara verilen çayda yapılmış ve 26 Ağustos 1924 günkü Hâkimiyeti Milliye gazetesinde yayımlanmıştır.” (K9. Mücadele ve Atatürk Teması, Atatürk Öğretmenler Birliği Kurultayında, s. 19)
- “Türkiye Muallimler Birliğinin bütün yurttta örgütlenmesini, **Konya’yı** olduğu gibi, **Van’ı da, Hakkâri’yi** de kuruluşu içine almasını ve her köyde üyesi bulunmasını derin bir ilgi ile bekleyeceğim.” (K9., s. 19)
- “Arkadaşlar, Yeni **Türkiye’nin** birkaç yıla sığdırdığı askerlik, siyaset ve yönetim alanlarındaki devrimler sizin; sayın öğretmenler, sizin toplumda ve düşünce yaşamımızda yapacağınız devrimlerdeki başarınızla gerçekleşecektir.” (K9., s. 20)
- “O, konuşmasının giriş bölümünde yine günün kutsallığını belirtir; yirmi yedi yıl önce **Karadeniz’in** coşkun dalgalarını aşarak **Samsun’a** gelen geminin **Anadolu** kıyılarına biri Mustafa Kemal, öbürü de Türkiye Cumhuriyeti olmak üzere iki büyük varlığı birlikte getirdiğini söyler.” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Hasan Âli Yücel’in Türk Gençliğine Seslenişleri, s. 21)
- “**Akdeniz’e** sordum:” (K9. Dünya ve Çevre Teması, Akdeniz’le Röportaj, s. 27)
- “Üç kardeşim daha var: **Ege, Marmara, Karadeniz.**” (K9., s. 27)
- “Çok eski çağlarda **Elazığ’ın Hörsenk çayı kıyısında bir köy** varmış.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Çayda Çıra, s. 31)

“**Anadolu’da** insanlar susar ya da susmak zorunda kalırlarsa, o zaman renkler, çizgiler dile gelir, konuşur.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Anadolu’da Renkler Üstüne, s. 35)

“Birçok köyün, kasabanın yanı başında “**boyalık**” denen tarlalar vardır.” (K9., s. 35)

“Anadolu **dağları, ovaları, boz bulanık yaylaları** ile bir renk cümbüşüdür.” (K9., s. 36)

“Aslında, güneş ışınlarıyla yağmur damlacıklarının meydana getirdiği bu tabiat olayı, kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi, lacivert, mor renkler içinde **Gürün** şalı gibi, gökyüzünü kuşatır.” (K9., s. 36)

“Sonunda padişahın adamları, bir **dere kenarında** koyunlarını otlatan bir çobana rastlarlar.” (K9., s. 36)

“Evliya Çelebi 25 Mart 1611’de **İstanbul’da Unkaparı’nda** doğar.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Evliya Çelebi (1611-1682), s. 37)

“Yetişkin olduğunda hem kuyumcubaşının oğlu olduğundan hem de **enderun** eğitimi aldığından Çelebi lakabı ile anılır.” (K9., s. 37)

“Tatil günlerinde **Ok Meydanı’nda** yapılan ok yarışlarına katılıp derece aldığı bilinmektedir.” (K9., s. 37)

“Ayrıca **Kadıköy bağları** ve **Fenerbahçe** arasında sık sık yüzdüğünü söyler.” (K9., s. 37)

“Anlatıldığına göre Evliya, **Ahi Çelebi Camisi’ndedir.**” (K9., s. 37)

“Evliya, **Ayasofya Camii’nde** Kur’an okurken Padişah IV. Murat’ın kendisini dinlediğini, sonra da tanışmak istediğini yazar.” (K9., s. 38)

“1640’ta 20 kadar arkadaşı ile birlikte ailesine haber vermeden **Bursa’ya** doğru yola koyulur.” (K9., s. 38)

“Aynı yıl ikinci seyahatini **İzmit’e** yapar.” (K9., s. 38)

“**Büyük Millet Meclisi**

O günde açılmıştı.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, 23 Nisan, s. 39)

“Yeşillikler arasında mis gibi havasıyla küçük bir **kasaba** vardı.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Görevini Unutan Saat, s. 41)

“Ben burada uyumak istiyorum, diyerek yağmur yüklü bulutları **uzak şehirlere** kovaladı.” (K9., s. 42)

“Müdürün izniyle **okulun kütüphanesinde** tam dört kere toplantı yaptı.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Sınıf Başkanı, s. 50)

“1984 yılının Kasım ayında, soğuk bir **Ankara** gününde, **Sağlık Bakanlığı’nın uzun ve kasvetli toplantı salonunda**, mecburi hizmet için kura çekimleri yapılıyordu.” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Bir Zamanlar Anadolu’da Filminin Oluşum Süreci, s. 55)

“1984 Temmuz kurasında dönem arkadaşlarımla çoğu **Doğu ve Güneydoğu Anadolu’daki ücra sağlık ocaklarına** gitmişlerdi.” (K9., s. 55)

“Biraz da böyle bir beklentiyle gittiğim **kura salonundan, Ankara Keskin Ceritmüminli** (Günümüzde **Kırıkkale’ye** bağlıdır.) **Sağlık Ocağına** tayin emriyle çıktım.” (K9., s. 55)

“Ertesi hafta, aralık ayının karlı bir sabahı, Ankara’nın meşhur **AŞOT terminalinden** bindiğim ... otobüsünden **Keskin** yol ayrımında indim.” (K9., s. 55)

“Elimde bavulum, **caddeden** aşağıya dümdüz yürüyerek köy dolmuşlarının kalktığı **minibüs durağını** buldum.” (K9., s. 56)

“Aklımda, **Ceritmüminli köyüne** gidecek bir araba bulmak ve bir an önce işime, yani hekimliğe başlamak...” (K9., s. 56)

“Minibüsü beklerken **Keskin Devlet Hastanesine** uğradım.” (K9., s. 56)

“**Kasabada** buluşumun altıncı ayıydı galiba.” (K9., s. 56)

“Bir süre sonra bu yolculuğu ve yolculuk boyunca yaşadıklarımı, hissettiklerimi, duygularımı ve gözlemlerimi **Cihangir’deki (İstanbul) ofiste**, baştan sona bir kameranın önünde Nuri ve Ebru’ya (Ceylan) anlattım.” (K9., s. 57)

“**Kastamonu’ya** yaptığım turistik bir gezi sırasında gördüğüm bir piyanonun gerçekte **Türkiye’de** yapılan ilk Türk piyanosu olduğunu müzikolog, orkestra şefi ve kompozitör Sayın Emre ARICI ile yediğim bir yemek sırasında anladım.” (K9. Sanat ve Toplum Teması, İlk Türk Piyanosu, s. 58)

“Kastamonu’da soğuk ve yağmurlu bir sabah, günün ilk ışıklarıyla birlikte orman yollarından geçip **İlgaz’dan şehre** doğru giderken, toprağın kokusunu hissettim.” (K9., s. 58)

“**Şehrin sokaklarında** mütevazı ve kanaatkâr insanların sakin ve huzurlu bakışlarını gördüm.” (K9., s. 58)

“**İnebolu**’ya Şerife Bacı’yı ve bir genç kız olarak kağnısıyla taşıt kollarında görev alan ve iki yıl boyunca İnebolu’dan Ankara’ya silah ve cephane taşıyan Halime Çavuş’u düşündüm.” (K9., s. 58)

“Bu duygular içinde **Kastamonu Şehir Müzesi**’ne girdim.” (K9., s. 58)

“Söz konusu piyano, 1904 yılında **Taşköprülü Mehmet Usta** tarafından yapılmış.” (K9., s. 59)

“**Kastamonu Sanayi Mektebi**’nde dokumacılık ve halıcılığın gelişmeye başladığı bir dönemdir.” (K9., s. 59)

“**Yıldız Sarayı**’ndaki marangozhanede çalışmaya başlar.” (K9., s. 59)

“**Kastamonu Sanat Okulu** Ahşap İşleri Öğretmeni olarak görevlendirilir.” (K9., s. 59)

“Beride **Bursa** çinilerine değmiş

Yunmuş yıkanmış bir memleket

rüzgârı” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Küçük Ressam, s. 60)

“HACİVAT: - Haa, aferim, işte böyle demeli yaa!.. – Derken, efendim, onun üzerine evde odun bitmiş, -‘Biraz odun al.’ dediler, **Odunkapısı**’na gidip beş on çeki odun aldım.” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Öyle Denmez, s. 61)

“Mazhar Osman, ilk ve ortaokulu **Kırklareli**’de okudu.” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, Mazhar Osman Uzman, s. 68)

“Daha sonra **İstanbul Üsküdar**’da okuduğu liseyi birincilikle bitirdi.” (K9., s. 68)

“1919 yılında **Toptaşı Akıl Hastanesinde** başhekim olarak göreve başladı.” (K9., s. 68)

“Mazhar Osman’a **Bakırköy**’de artık kullanılmayan **Reşadiye Kışlası**’nı hastane yeri olarak verdiler.” (K9., s. 68)

“Günümüzdeki meşhur **İstanbul Bakırköy Ruh ve Akıl Hastanesi** böylece tamamlanmış oldu.” (K9., s. 68)

“K. SOFUOĞLU: Benim de motor sporlarına yönelmemde bir numaralı faktör ailemdi. Çünkü babamın **motosiklet tamirhanesinde** büyüdüm diyebilirim...” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Kenan Sofuoğlu, s. 79)

“D. GEZER: **Sakarya**’da çocuk sporcuların yetişmesi için eğitimler verdiğinizi biliyoruz. Yetiştirdiğiniz sporculara ilişkin gözlemleriniz neler?” (K9., s. 80)

“İlk kez **yazlıkta** oynamış, çok sevmişim.” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Atari Merakı, s. 81)

“Küçük bir **ilçede** oturuyorduk.” (K9., s. 81)

“Doğruca **otogara** gittim.” (K9., s. 82)

“Otobüs **perona** yaklaştı.” (K9., s. 82)

13ç. Lakaplar

“Evliya **Çelebi** 25 Mart 1611’de İstanbul’da Unkaparı’nda doğar.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Evliya Çelebi (1611-1682), s. 37)

“Arkadaşları ona ‘**Demokrat** Mehmet’ derdi.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Sınıf Başkanı, s. 48)

“Bu ziyaretlerden beni en çok etkileyen, o yıllardaki aşı kampanyalarında şoförlüğümü yapan **Gara** Gazi’nin gelişi oldu.” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Bir Zamanlar Anadolu’da Filminin Oluşum Süreci, s. 57)

“Gazi Abi’yi (filmde **Arap** Ali) A. Mümtaz TAYLAN oynuyordu ve Gazi Abi’nin artık yaşamadığını düşünüyordu.” (K9., s. 57)

13d. Diğer

13d1. Hayvan Adları/Cansız Varlık Adları

“Üzerinde çok çalıştığı zaman makinesini sonunda icat etmiş, adını da bir Osmanlı gemisine ithafen “**Ertuğrul**” koymuştur.” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, Çılgın Dedemin Zaman Makinesi, s. 64)

13d2. Kurum ve Kuruluş Adları

“Bu konuşma, 25 Ağustos 1924 Pazartesi günü Ankara’da ilk kez toplanan **Öğretmenler Birliği** Genel Kurultayına katılanlara verilen çayda yapılmış ve 26 Ağustos 1924 günkü Hâkimiyeti Milliye gazetesinde yayımlanmıştır.” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Atatürk Öğretmenler Birliği Kurultayında, s. 19)

“ “**Türkiye Muallimler Birliğinin**” Ankara’da topladığı ilk kurultayını büyük sevinçle karşıladım.” (K9., s. 19)

“Akerman: Merhaba Radyo ... dinleyenleri. Bugün **TÜBİDER (Tüketici Bilincini Geliştirme Derneği)** Başkanı Fuat ENGİN konuğum. Hoş geldiniz Sayın ENGİN.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Fuat Engin’le Tüketici Sohbetleri, s. 51)

“Engin: ... Hukukta kişi ya kendi hakkını arar ya da “**baro**” diye bir kurum vardır.” (K9., s. 52)

“K. SOFUOĞLU: Özellikle son dönemlerde **Gençlik ve Spor Bakanlığı** biz de varız demeye başladı ve önemli desteklerde bulunduğu bir süreç işledi...” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Kenan Sofuoğlu, s. 80)

13d3. Eser Adları

“Evliya Çelebi gezip dolaştığı yerlerde duyduklarını kaydetmiş, ardından notlarını gözden geçirerek 10 ciltten oluşan **Seyahatname’sini** ortaya koymuştur.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Evliya Çelebi (1611-1682), s. 38)

13d4. Devlet Adları

“Mazhar Osman 1911 yılında başkent İstanbul’a döndüğünde **Osmanlı İmparatorluğu** çok zor günler yaşıyordu.” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, Mazhar Osman Uzman, s. 68)

13d5. Aile İçindeki Kişilere ve Yakın Çevreye Hitap Edilen Adlar

“Evlendiğinden beri evinde kalan **babası** yüzünden **eşiyle** sürekli tartışıyordu.” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Affet Babacığım, s. 2)

“Öte yandan nereye götürüldüğünü anlayan yaşlı adam gizli gizli gözyaşı döküyor, **oğlu** ve **torununa** belli etmemeye çalışıyordu.” (K9., s. 2)

“**Dedesinden** ayrılacak olmanın vermiş olduğu üzüntüyle olanları seyrediyordu.” (K9., s. 3)

“Komutan Osman Bey ve diğer Türk askerleri, şehit olan bu **bacılarının** başardığı büyük iş için gurur duydular.” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Şehit Bacı, s. 18)

“Biricik oğlunun düğününde kararın geceden korkan Pembe **Hatun’un** dizlerinin bağı çözülmüş.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Çayda Çıra, s. 31)

“**Babası** Derviş Mehmet Zilli, iyi bir kuyumcubaşı olmakla kalmayıp başka el sanatlarına da meraklıdır.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Evliya Çelebi (1611-1682), s. 37)

“**Babasının, annesinin ve kardeşlerinin** etkisinden kurtulup daha kapsamlı geziler yapmayı düşündüğünü yazar.” (K9., s. 37)

“Hastane başhekimi, dâhiliye uzmanı Mevlüt **Abi’yle** tanıştım.” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Bir Zamanlar Anadolu’da Filminin Oluşum Süreci, s. 56)

“İnebolu’ya Şerife **Bacı’yı** ve bir genç kız olarak kağnısıyla taşıt kollarında görev alan ve iki yıl boyunca İnebolu’dan Ankara’ya silah ve cephane taşıyan Halime Çavuş’u düşündüm.” (K9. Sanat ve Toplum Teması, İlk Türk Piyanosu, s. 58)

“HACİVAT: - Sonra, **bilader**, borçlunun biri, ‘Hacivat zenginleşmiş, evi yaptırıyor.’ deyip, para almaya gelir; benim de param bitmiş olduğundan, borçluyla boğaz boğaza kavga ederiz; sonra dava edip bizi hapse atarlar.” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Öyle Denmez, s. 62)

“HACİVAT: - Hay terbiyesiz hay! Seni **validen** terbiye etmedi mi?” (K9., s. 62)

“Yavuz, anne ve babasını kaybettikten sonra **dedesi** ve halasıyla yaşamaya başlayan bir çocuktur.” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, Çılgın Dedemin Zaman Makinesi, s. 64)

“Bir ara Orhan **abi** sistemde bir eksiklik olduğunu söyledi.” (K9., s. 65)

“**Ağabeyi** Sinan, Türkiye Şampiyonası’nda yarışıyordu.” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Kenan Sofuoğlu s. 79)

“Şey... **amca**, dayımlara gidiyorum.” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Atari Merakı, s. 82)

13d6. Desen Adları

“**Her desenin bir adı vardır: Yılanlı bahçe, horoz ibiği, güneş yangını, karınca izi, yürek ağrısı, cennet çiçeği, güvercin gözü** bunlar arasındadır. Kimi uğur getirir, kimi mutluluk.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Anadolu’da Renkler Üstüne, s. 35)

15. Halk Şiiri

15c. Türküler

“Bir de **türkü** yakmışlar:

Çayda çıra yanyor

Yanp yanp sönüyor

Usul yürü yavaş bas

Engeller uyanıyor ” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Çayda Çıra, s. 32)

15ğ. Alkışlar

“Gençler;

Bayramınız kutlu olsun! Atatürk’ün büyük emaneti Türkiye Cumhuriyeti dünya durdukça dursun!” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Hasan Âli Yücel’in Türk Gençliğine Seslenişleri, s. 21)

“**Eksik olmasın, hamsileri bol olsun.**” (K9. Dünya ve Çevre Teması, Akdeniz’le Röportaj, s. 27)

“ **‘Su gibi aziz ol’ dedi.**” (K9., s. 28)

“Mevlüt Abi **sağ olsun** ilgilendi, uğraştı.” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Bir Zamanlar Anadolu’da Filminin Oluşum Süreci, s. 56)

“**Dilerim Allah’tan dert görmesin**

İki kocaman çiçek gibi açılmış

gözlerin

Minicik ellerin.” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Küçük Ressam, s. 60)

“**HACİVAT: – Akşam şerifler hayrolsun!**” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Öyle Denmez, s. 61)

“**KARAGÖZ: - Güle güle başında paralansın!**” (K9., s. 61)

“**KARAGÖZ: - Güle güle yak, otur da külüne bak!**” (K9., s. 61)

“**KARAGÖZ: - İs.. is.. ister... şey... Oh oh, maşallah, pek memnun oldum! Güle güleoturunuz, içinde hiç eksik olmayınız!**” (K9., s. 62)

“KARAGÖZ: - İnşallah efendim yakında biri sebep olur da çıkarır, siz merak etmeyin; inşallah ötekini de yakında çıkarırlar!” (K9., s. 62)

“KARAGÖZ: - İnşallah şifa bulursunuz, yakında hiç görmemişe dönersiniz!” (K9., s. 62)

“Yaşa! Var ol!” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, Çılgın Dedemin Zaman Makinesi, s. 64)

“**Bereket versin**, sırf merakım yüzünden bindiğimde hemfikirdiler.” (K9., s. 65)

15ğ1. Dua

“ ‘Allah’ım onları koru.’ diye ellerini iki yana açtı.” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Şehit Bacı, s. 17)

“IV. Murat’ın kendisine yakın devlet adamları ile yaptığı iddialı güreşlerde Evliya **açılış duası yapar.**” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Evliya Çelebi (1611-1682), s. 37)

“ ‘Şefaath ya Resulallah’ (**günahlarımın bağışlanması için bana yardım et, ey Allah’ın Elçisi**) diyeceği yerde ‘Seyahat ya Resulallah’ der.” (K9., s. 37)

“Allah’ım, biliyorum görevimi yapmadım. Çok yanlış davranışlarda bulundum. Herkesi üzdüm. **Beni önce sen affet, sonra da onların beni affetmesini sağla.**” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Görevini Unutan Saat, s. 43)

15ı. Diğer

15ı1. Koşma

“Ben giderim adım kalır,

Dostlar beni hatırlasın.

Düğün olur bayram gelir,

Dostlar beni hatırlasın.” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Dostlar Beni Hatırlasın, s. 4)

“**Renkler sıra sıra çıksın karşıma**

Yeşille karışık alı severim.

Yeni girmiş on üç, on dört yaşına,

İnce bel üstüne şalı severim.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Anadolu’da Renkler

Üstüne, s. 36)

16. Sözlü Anlatımın Yardımcı Unsurları

16a. Jestler

“Düğün alanından bakıp bu güzel görüntüye hayran olanlar kızların gelişine, çıralarına yanıp sönuşüne **el cırparak** eşlik etmişler.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Çayda Çıra, s. 32)

“O zaman küçük Mehmet, avuçlarını çaresizlikle açarak **başını salladı**. Kıpırmızı kesildi, gözlerini kırpıştırdı.” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bal Gibi İsim Tamlaması, s. 11)

“ ‘Allah’ım onları koru.’ diye **ellerini iki yana açtı**.” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Şehit Bacı, s. 17)

16b. Mimikler

“Ben de **gülümsedim**.” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, Çılgın Dedemin Zaman Makinesi, s. 66)

17. Diğer

17a. Günlük Konuşma Sözlere

“Önce, bu toplantıyı düzenlediklerinden, özellikle benim için söyledikleri güzel sözlerle, bana da karşınızda birkaç söz söylemek olanağını başışladıklarından ötürü Vâsıf Beyefendi’ye özellikle **teşekkür ederim**.” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Atatürk Öğretmenler Birliğı Kurultayında, s. 19)

“Hepinizden **özür dilerim**.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Görevini Unutan Saat, s. 44)

“Akerman: Merhaba Radyo ... dinleyenleri. Bugün TÜBİDER (Tüketici Bilincini Geliştirme Derneğı) Başkanı Fuat ENGİN konuğum. **Hoş geldiniz Sayın ENGİN**.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Fuat Engin’le Tüketici Sohbetleri, s. 51)

“Engin: **Hoş bulduk Sayın Akerman**. Dinleyenlerimize de saygıyla selamlıyorum.” (K9., s. 51)

“Akerman: **Teşekkür ederim** Fuat ENGİN... Yeni bir programda buluşmak umuduyla diyorum **sevgili dinleyenlerim. Esen kalın...**” (K9., s. 53)

“HACİVAT: - **Safa geldin.**” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Öyle Denmez, s. 61)

“– Merak etsen de sakın ha girme, sonu çok kötü oluyor. **Dikkat et kendine,** dedi. Yanımdan uzaklaştılar.” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Atari Merakı, s. 82)

“Binlerce kez **özür diliyorum.**” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Atari Merakı, s. 83)

17b. Seslenme Sözleri

“**Ey şehir!** Bütün hemşehrilerim.” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Sevmenin Ölçüsü, Ölçüsüz Sevmektir, s. 6)

“**Sayın Baylar!**” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Atatürk Öğretmenler Birliği Kurultayında, s. 19)

“**Bayanlar, Baylar!**” (K9., s. 19)

“**Arkadaşlar,** Yeni Türkiye’nin birkaç yıla sığdırdığı askerlik, siyaset ve yönetim alanlarındaki devrimler sizin; **sayın öğretmenler,** sizin toplumda ve düşünce yaşamımızda yapacağınız devrimlerdeki başarınızla gerçekleşecektir.” (K9., s. 20)

“**Gençler;**

Bayramınız kutlu olsun! Atatürk’ün büyük emaneti Türkiye Cumhuriyeti dünya durdukça dursun!” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Hasan Âli Yücel’in Türk Gençliğine Seslenişleri, s. 21)

17c. Sevgi-Saygı ve Hitap Sözleri

“Zavallı **yavrucuğum** büsbütün sıkılıyordu.” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bal Gibi İsim Tamlaması, s. 11)

“— Bakayım, **küçüğüm!**” (K9., s. 11)

“— **Yavrum,** dedim, bal gibi demek...” (K9., s. 13)

“— Memnuniyetle **efendim,** dedi.” (K9. Dünya ve Çevre Teması, Akdeniz’le Röportaj, s. 27)

“— Ah **yavrum** ah, dedi.” (K9., s. 28)

“Der ki: Artık **yavrularım**

Öleceğim ihtiyarım.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Çiftçinin Nasihati, s. 45)

“Kastamonu’ya yaptığım turistik bir gezi sırasında gördüğüm bir piyanonun gerçekte Türkiye’de yapılan ilk Türk piyanosu olduğunu müzikolog, orkestra şefi ve kompozitör **Sayın** Emre ARICI ile yediğim bir yemek sırasında anladım.” (K9. Sanat ve Toplum Teması, İlk Türk Piyanosu, s. 58)

“K. SOFUOĞLU: ...Başarılı sporcu yetiştirmek Cumhurbaşkanımız **Sayın** Recep Tayyip Erdoğan’ın bana vermiş olduğu önemli bir talimat...” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Kenan Sofuoğlu, s. 80)

17ç. Diğer Sözlü Gelenek ve Anlatım Unsurları

“Ama sinemanın kendi gerçeği, “hayatın gerçeğinden” daha da “gerçek” olabiliyordu **pekâlâ!**” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Bir Zamanlar Anadolu’da Filminin Oluşum Süreci, s. 57)

“**Peki**, “gerçeği” yeniden yazarken aslında “gerçeği” de bozmuş olmuyor muyduk?” (K9., s. 57)

“HACİVAT: - Haa, **afirim**, işte böyle demeli yaa!.. – Derken, efendim, onun üzerine evde odun bitmiş, -“Biraz odun al.” dediler, Odunkapısı’na gidip beş on çeki odun aldım.” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Öyle Denmez, s. 61)

“KARAGÖZ: - İs.. is.. ister... şey... Oh oh, **maşallah**, pek memnun oldum! Güle güle oturunuz, içinde hiç eksik olmayınız!” (K9., s. 62)

“–Yavuz, Yavuz içerde! **Lütfen** izin verin! diye yalvarıyordu. Fakat herkes bu gizemli yolculuğun büyüüne kendini o kadar kaptırmıştı ki onun ne söylediğini duymuyorlardı.” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, Çılgın Dedemin Zaman Makinesi, s. 65)

“**Lütfen**, ikimizin de sağlığı için olaylara ve insanlara bakış açını değiştir.” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Organlardan Mektup Var, s. 78)

4.9.3. Gösteri Sanatları Boyutu ile İlgili Bulgular

B.II. Gösteri Sanatları

1. Halk Müziği

1c. Anonim Müzik Gösterimleri

1c5. Kına Geceleri

“O günden sonra düğünlerde, kına gecelerinde bir oyun oynanmış. Sanırsınız ki ay bulutların ardına girmiş. Çayda çıra demişler adına, doyum olmaz seyretmenin tadına.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Çayda Çıra, s. 32)

1c6. Düğün Eğlenceleri

“O günden sonra düğünlerde, kına gecelerinde bir oyun oynanmış. Sanırsınız ki ay bulutların ardına girmiş. Çayda çıra demişler adına, doyum olmaz seyretmenin tadına.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Çayda Çıra, s. 32)

1ç. Halk Çalgıları

1ç1. Vurmalı Halk Çalgıları

“Kararlaştırılan günde **davullar** zurnalar çalmış, gelin alayı gelini alıp Hörsenk çayının kıyısına gelmiş.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Çayda Çıra, s. 31)

1ç2. Üflemeli Halk Çalgıları

“Kararlaştırılan günde davullar **zurnalar** çalmış, gelin alayı gelini alıp Hörsenk çayının kıyısına gelmiş.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Çayda Çıra, s. 31)

“Çoban hem **kaval** çalmakta, hem de:

— Oh, dünya ne güzel, çok mutluyum çok, diye söylenmektedir.” K9. Millî Kültürümüz Teması, Anadolu’da Renkler Üstüne, s. 36)

3. Halk Tiyatrosu

3b. Karagöz

“Öyle Denmez” (K9. Sanat ve Toplum Teması, s. 61)

4.9.4. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler Boyutu ile İlgili Bulgular

B.III. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler

1. Törenler, Kutlamalar ve Ritüeller

1a. Geçiş Törenleri

1a1. Doğum

1a1ç. Doğum Sonrası

“6 günlükken törenle adı konur, dönemin âdetlerine göre şeyhülislam kulağına Evliya ismini okur.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Evliya Çelebi (1611-1682), s. 37)

1a5. Düğün

“Kararlaştırılan günde **davullar zurnalar çalmış, gelin alayı gelini alıp** Hörsenk çayının kıyısına gelmiş.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Çayda Çıra, s. 31)

“**Köyün güzel kızları, delikanlıları, taze gelinler, oyunu cümbüşü sevenler toplanmışlar alana. Çalıp oynayacakken, türküler söylenecekken** birden ay tutulmuş.” (K9., s. 31)

“**Renkler çağırır düğünlerde, renkler sergilenir bayramlarda, seyranlarda.**” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Anadolu’da Renkler Üstüne, s. 36)

1a9. Ölüm

“**Üç gün sonra çiftçi ölür,**

Bir ağaçlığa gömülür.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Çiftçinin Nasihati, s. 45)

1b. Kutlamalar

1b1. Bayramlar

“**Renkler çağırır düğünlerde, renkler sergilenir bayramlarda, seyranlarda.**” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Anadolu’da Renkler Üstüne, s. 36)

“**Bin dokuz yüz yirminin**

Yirmi üç nisan günü

Yüce Türk milletinin

Büyük heyecan günü” (K9. Millî Kültürümüz Teması, 23 Nisan, s. 39)

1b7. Özel Günler

“**Bu konuşma, 25 Ağustos 1924 Pazartesi günü Ankara’da ilk kez toplanan Öğretmenler Birliği Genel Kurultayına katılanlara verilen çayda yapılmış ve 26 Ağustos 1924 günkü Hâkimiyeti Milliye gazetesinde yayımlanmıştır.**” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Atatürk Öğretmenler Birliği Kurultayında, s. 19)

“Yücel’in Millî Eğitim Bakanı olarak her yıl **19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı** törenlerini açarken yaptığı konuşmalar ise, ayrıca üzerinde durulması gereken özellikler gösterir.” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Hasan Âli Yücel’in Türk Gençliğine Seslenişleri, s. 21)

“**Çoğumuz yeni yıla girerken yeni kararlar alır ve uygulamayı beceremeyiz.**” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Nerede ve Nasıl Spor Yapmalıyız?, s. 75)

1ç. Sihir-Büyü

“Hiçbir kâhin, hiçbir **büyücü** büyülü sözler söyleyerek onları gökten indirmemiştir.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Emeğin Değeri, s. 46)

1d. Fal-Kehanet

“Hiçbir **kâhin**, hiçbir büyücü büyülü sözler söyleyerek onları gökten indirmemiştir.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Emeğin Değeri, s. 46)

1e. Rüya

O ünlü rüyası tam da bu dönemde ortaya çıkar. Anlatıldığına göre Evliya, Ahi Çelebi Camisi’ndedir. Cemaat arasında Hazret-i Peygamber’i görür. Yanına yaklaşır. “Şefaât ya Resulallah” (günahlarımın bağışlanması için bana yardım et, ey Allah’ın Elçisi) diyeceği yerde “Seyahat ya Resulallah” der. Rüyasında dileği kabul edilir. Hatta din büyüklerinden birisi kendisine gezdiği yerleri yazmasını önerir. Evliya rüyanın sonunda heyecanla yataktan fırlar, rüyasını yorumlatmak için bilginlere koşar. Bunlardan biri, seyahat etmeye önce İstanbul’dan başlamasını söyleyince ayağına çizmesini geçirir, ilk kitabına konu olacak bilgileri toplamaya başlar. (K9. Millî Kültürümüz Teması, Evliya Çelebi (1611-1682), s. 37)

1ğ. Uğur

“Her desenin bir adı vardır: **Yılanlı bahçe, horoz ibiği, güneş yangını, karınca izi, yürek ağrısı, cennet çiçeği, güvercin gözü** bunlar arasındadır. **Kimi uğur getirir, kimi**

mutluluk.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Anadolu’da Renkler Üstüne, s. 35)

2. Halk Hukuku

2ç. Halk Hukuku Uygulamaları

2ç3. Yemin, And İçme ve Sözünde Durma

“**Söz veriyorum**, eskisi kadar çalışkan olacağım. İşlerimi zamanında yapıp kimsenin etkilenmesine izin vermeyeceğim, dedi.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Görevini Unutan Saat, s. 44)

2ç6. Toplumsal Statü ve Farklılık Ölçütleri

“Yıllar önce **avcılık** merakı yüzünden kendisi için yaptırdığı kulübe tipi dağ evine götürecekti babasını.” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Affet Babacığım, s. 2)

“Bilirsin, bizim **kralımız** aslan benim komşumdur; şimdi çok hasta, kurtulmaktan da umudunu kesti.” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Aslan, Tilki, Bir de Geyik, s. 7)

“ ‘Buradan yaralı bir geyik geçti, görmediniz mi?’ diye **çobanlara** sordu.” (K9., s. 8)

“Hep aynı ilin çocuklarısınız ve aynı **öğretmenlerden** ders okuyorsunuz.” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bal Gibi İsim Tamlaması, s. 11)

“Onca kadının içinde yaşlılığı yüzünden cepheye gidemeyen, görmüş, geçirmiş, birçok savaşa katılmış ak sakallı bir **gazi** vardı.” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Şehit Bacı, s. 17)

“**Kafile başkanı** ‘Kimse geride kalmasın, birbirimizi kaybetmeyelim.’ diye bağırdı.” (K9., s. 17)

“Sabah olup da Şerife Kadın’ın ölüsünü ve yorganın altında ağlayan kız çocuğunu bulan Devrekânili Cemil ve Beşiktaşlı Rıfat **Çavuşlar**, onları Kastamonu kışlasına getirdiler.” (K9., s. 18)

“**Komutan Osman Bey** ve diğer **Türk askerleri**, şehit olan bu bacılarının başardığı büyük iş için gurur duydular.” (K9., s. 18)

“Ama onun adı **Şehit Bacı** olarak kaldı.” (K9., s. 18)

“Sayın **Baylar!**” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Atatürk Öğretmenler Birliği Kurultayında, s. 19)

“**Bayanlar, Baylar!**” (K9., s. 19)

“Önce, bu toplantıyı düzenlediklerinden, özellikle benim için söyledikleri güzel sözlerle, bana da karşınızda birkaç söz söylemek olanağını başışladıklarından ötürü Vâsıf **Beyefendi**’ye özellikle teşekkür ederim.” (K9., s. 19)

“Yurdumuzun sizler gibi değerli **bay** ve **bayan öğretmenlerinin** burada toplanması, cumhuriyet için çok verimli sonuçların doğmasına yol açacaktır.” (K9., s. 19)

“Yeni kuşağı, cumhuriyetin fedakâr öğretmen ve **eğitimcileri**, sizler yetiştireceksiniz.” (K9., s. 20)

“Yücel’in **Millî Eğitim Bakanı** olarak her yıl 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı törenlerini açarken yaptığı konuşmalar ise, ayrıca üzerinde durulması gereken özellikler gösterir.” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Hasan Âli Yücel’in Türk Gençliğine Seslenişleri, s. 21)

“Ayrıca, gençlerden **şehitlerimize, gazilerimize** ve Kurtuluş Savaşı’nda görev almış **kahramanlarımıza** karşı saygı beslemelerini ister.” (K9., s. 22)

“**Balküpü karıncaları** yaprak bitlerinin bal denen sindirim artıklarıyla beslenir.” (K9. Dünya ve Çevre Teması, Muhteşem Karıncalar, s. 29)

“**Dokumacı karıncalar** ipekle birlikte yaprakları dokuyarak kendi yuvalarını inşa ederler.” (K9., s. 29)

“**Yaprak karıncaları** ise kendi ürünlerini kendileri yetiştirirler.” (K9., s. 29)

“**Hasat görevlisi** karıncalar çölde yaşarlar.” (K9., s. 29)

“**İşçi karıncaların** hepsi dişidir.” (K9., s. 29)

“İşçi karıncalar 7 yıl yaşarken **kraliçe karıncalar** 14 yıl yaşar ve sonra yaşlanıp ölür.” (K9., s. 29)

“**Köyün ağası** oğlunu yakın köylerden istediği bir kızla nişanlamış.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Çayda Çıra, s. 31)

“Dile değinmemiş hiçbir **düşünür, şair** ve **yazar** olmamıştır.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Bizimki Türkçe Sevdası, s. 33)

“Dil milletin kalbidir, zihnidir, beynidir. Türkçe varsa **Türk milleti** vardır.” (K9., s. 33)

“Mutlu olmak isteyen, ne yazık ki mutluluğu bir türlü bulamayan bir **padişah**, derdini bir **bilgine** açar.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Anadolu’da Renkler Üstüne, s. 36)

“Sonunda padişahın adamları, bir dere kenarında koyunlarını otlatan bir **çobana** rastlarlar.” (K9., s. 36)

“Doğduğunda bir **derviş** onu havaya fırlatıp yakalar, ‘Bu çocuk yüce bir kişi olacak.’ der.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Evliya Çelebi (1611-1682), s. 37)

“6 günlükken törenle adı konur, dönemin âdetlerine göre **şeyhülislam** kulağına Evliya ismini okur.” (K9., s. 37)

“Yetişkin olduğunda hem **kuyumcubaşının oğlu** olduğundan hem de enderun eğitimi aldığından Çelebi lakabı ile anılır.” (K9., s. 37)

“Kur’an’ı ezberleyerek **hafız** olur, enderuna alınır.” (K9., s. 37)

“Babası **Derviş** Mehmet Zillî, iyi bir kuyumcubaşı olmakla kalmayıp başka el sanatlarına da meraklıdır.” (K9., s. 37)

“IV. Murat’ın kendisine yakın **devlet adamları** ile yaptığı iddialı güreşlerde Evliya açılış duası yapar.” (K9., s. 37)

“Cemaat arasında **Hazret-i Peygamber’i** görür.” (K9., s. 37)

“ ‘Şefaata ya **Resulallah** ’ (günahlarımın bağışlanması için bana yardım et, ey Allah’ın Elçisi) diyeceği yerde ‘Seyahat ya Resulallah’ der.” (K9., s. 37)

“Hatta **din büyüklerinden** birisi kendisine gezdiği yerleri yazmasını önerir.” (K9., s. 37)

“Evliya rüyanın sonunda heyecanla yataktan fırlar, rüyasını yorumlatmak için **bilginlere** koşar.” (K9., s. 37)

“Evliya, Ayasofya Camii’nde Kur’an okurken **Padişah** IV. Murat’ın kendisini dinlediğini, sonra da tanışmak istediğini yazar.” (K9., s. 38)

“Padişahın övgüsünü kazanan Evliya saraya girer, **ünlü hocalardan** dersler almaya başlar.” (K9., s. 38)

“Kitabında 18 **hükümdarın** ülkesinden geçtiğini, 147 lisan duyduğunu, ancak İstanbul’un güzelliği ve cazibesıyla kıyaslanabilecek bir yer görmediğini yazar.” (K9., s. 38)

“Dua etmeye, her şeye gücü yeten **yaratıcıdan** yardım istemeye başladı.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Görevini Unutan Saat, s. 43)

- “Bir akıllı **çiftçi** varmış;” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Çiftçinin Nasihati, s. 45)
- “İnsanlığın mağaradan çıkıp evlere yerleşmesi, **toplayıcılıktan** çiftçiliğe geçmesi, bugün hayran olduğumuz uygarlıkların yaratılması hep emekle gerçekleştirilmiştir.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Emegın Değeri, s. 46)
- “Dünyanın tanıdığı hiçbir **ressam** bir günde ünlü bir ressam olmamıştır.” (K9., s. 46)
- “**Yazarlar** ve **şairler** için de bu böyledir.” (K9., s. 47)
- “**Ev kadını**; evini temiz tutmak, yemeğini hazırlamak için çaba harcamak zorundadır.” (K9., s. 47)
- “Bir insan yavrusunu yetiştirmek, aileden başlayarak okul, **öğretmen** ve diğer sosyal kurumların harcadığı çabanın, emegın sonucunda gerçekleşir.” (K9., s. 47)
- “**Çiftçiden fırıncıya, bakkala** kadar kaç kişinin emegi geçmiştir.” (K9., s. 47)
- “O yıl okullar açıldığında **sınıf öğretmenleri** kendi istediğine göre bir **başkan** seçmeyi uygun gördü.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Sınıf Başkanı, s. 48)
- “Sınıf öğretmenleri aynı zamanda **Türkçe dersi öğretmenleriydi.**” (K9., s. 48)
- “Halk belli bir süre için kendisini yönetecek **milletvekillerini** seçer.” (K9., s. 48)
- “**İhtilalcilerin** başında bazen tek **lider** vardır, bazen de bir grup.” (K9., s. 49)
- “**Müdürün** izniyle okulun kütüphanesinde tam dört kere toplantı yaptı.” (K9., s. 50)
- “Akerman: Merhaba Radyo ... dinleyenleri. Bugün **TÜBİDER (Tüketici BilinciniGeliştirme Derneği) Başkanı** Fuat ENGİN konuğum. Hoş geldiniz Sayın ENGİN.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Fuat Engin’le Tüketici Sohbetleri, s. 51)
- “Engin: ...Hak kayıpları ön plana çıkıyor **tüketicilerin.**” (K9., s. 51)
- “Engin: ...Adam siparişı kahverengi yapmış. ‘Hayır’ diyor **satıcı**, ‘Kahverengi istemiştiniz.’ Ne olacak...” (K9., s. 52)
- “Engin: ...Hukukta kişi ya kendi hakkını arar ya da “baro” diye bir kurum vardır. **Onun temsilcisi** bir **avukata** vekâlet verir.” (K9., s. 52)
- “Aklımda, Ceritmüminli köyüne gidecek bir araba bulmak ve bir an önce işime, yani **hekimliğe** başlamak...” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Bir Zamanlar Anadolu’da Filminin Oluşum Süreci, s. 56)
- “**Hastane başhekimi, dâhiliye uzmanı** Mevlüt Abi’yle tanıştım.” (K9., s. 56)

“Köye girdiğimde beni üzerindeki tuhaf giysiyle bir **köy bekçisi** karşıladı.” (K9., s. 56)

“Az sonra da **muhtar** geldi.” (K9., s. 56)

“Sağlık ocağında ise köyün yerlisi bir **tıbbi sekreterden** başka kimse yoktu.” (K9., s. 56)

“Ne **hemşire** ne **ebe** ne de başka biri...” (K9., s. 56)

“Biz o gün akşam saatlerinde, üç araba dolusu insan; **komiser, savcı**, diğer görevliler ve yanımızda katillerle “cesedi bulmak” için başlayan ve sabaha kadar süren tuhaf bir yolculuk yaptık.” (K9., s. 56)

“O yıllarda birlikte çalıştığım bazı **bürokratlar** artık hayatta değildi.” (K9., s. 57)

“Uzun yıllar sonra, artık **senarist** ve **oyuncu** olarak gittiğim bu topraklarda Tarkovski’nin Solaris filmindeki psikolog Kris gibiydim.” (K9., s. 57)

“Keskin’de film çekimi boyunca, o yıllardan kalan arkadaşlarım, **eski personelim**, kasabanın beni hatırlayan **esnafları**, ellerinde bazı fotoğraflarla sık sık ziyaretime geldiler.” (K9., s. 57)

“Bu ziyaretlerden beni en çok etkileyen, o yıllardaki aşı kampanyalarında **şoförlüğümü** yapan Gara Gazi’nin gelişi oldu.” (K9., s. 57)

“Kastamonu’ya yaptığım turistik bir gezi sırasında gördüğüm bir piyanonun gerçekte Türkiye’de yapılan ilk Türk piyanosu olduğunu **müzikolog, orkestra şefi ve kompozitör** Sayın Emre ARICI ile yediğim bir yemek sırasında anladım.” (K9. Sanat ve Toplum Teması, İlk Türk Piyanosu, s. 58)

“İnebolu’ya Şerife Bacı’yı ve bir genç kız olarak kağnısıyla taşıt kollarında görev alan ve iki yıl boyunca İnebolu’dan Ankara’ya silah ve cephane taşıyan Halime **Çavuş’u** düşündüm.” (K9., s. 58)

“**Müze görevlilerinden** piyano hakkında bilgi edinme ihtiyacı hissettim.” (K9., s. 58)

“**Müze yetkilisinin** piyano hakkında verdiği bilgiler çok ilgimi çekti.” (K9., s. 58)

“Söz konusu piyano, 1904 yılında Taşköprülü Mehmet **Usta** tarafından yapılmış.” (K9., s. 59)

“Daha sonra söz konusu piyanoyu **Vali Enis Paşa** satın almış ve **padişaha** takdim eylemek üzere İstanbul’a göndermiştir.” (K9., s. 59)

“**Kastamonu Sanat Okulu Ahşap İşleri Öğretmeni** olarak görevlendirilir.” (K9., s. 59)

“Bu bir **ressam** oğlu ressam işidir” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Küçük Ressam, s. 60)

“HACİVAT: - Derken efendim, geçen günkü yağmur, malum ya, evin kiremitleri filan kırılmış, bütün yağmur evin içine akmış; bari bir iki **dülger** çağırayım da hem kiremitleri, hem de yıkık bazı yerleri yaptırayım, dedim; evi bi güzelce tamir ettirdim.” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Öyle Denmez, s. 61)

“HACİVAT: - Haa! Sonra, Karagöz, neyse, biz bununla iyice uğraşırız, neyse bizi hapisten çıkarırlar; ben o sevinçle koşa koşa eve gelirken **fırmacının** biri fırından ekmek çıkarıyormuş, aceleyle küreğin sapı bi gözüme dokunup gözümün birini çıkarmaz mı?” (K9., s. 62)

“Dedesi üniversitede araştırmalar yapan çılgın bir **profesördür.**” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, Çılgın Dedemin Zaman Makinesi, s. 64)

“Demek ki kumanda masasındaki elektrik devresi, **Ertuğrul’un hareketini başlatacak olan görevli** tarafından kapatılmıştı.” (K9., s. 64)

“Nihayet dedem ve onun **sadık asistanı** Orhan, Ertuğrul’un deri koltuklarına oturdular.” (K9., s. 64)

“-Tarihe mal oldun evlat! İleride bu geziyi inceleyecek **bilim adamları** kitaplarında senden de söz edecekler. Ha hah ha!” (K9., s. 65)

“-O artık **yardımcı asistanımızdır**, dedi Orhan abi.” (K9., s. 65)

“-**Hocam**, korkarım bir aksilik var, dedi.” (K9., s. 65)

“Dahası artık misafir değil, **araştırmaya çıkmış ekibin gerçek bir üyesiydim.**” (K9., s. 66)

“**Ordinaryüs Profesör** Mazhar Osman, psikiyatri alanında ülkemizde efsaneleşmiş çok değerli bir **bilim insanıdır.**” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, Mazhar Osman Uzman, s. 67)

“Okuldan 1904 yılında **doktor yüzbaşı** rütbesiyle mezun oldu.” (K9., s. 68)

“1919 yılında Toptaşı Akıl Hastanesinde **başhekim** olarak göreve başladı.” (K9., s. 68)

“**Öğrenci ol, öğretmen ol**” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, İlim Öğren, s. 69)

“**Kendilerini sadece işaret diliyle ifade edebilen sağır ve dilsizler** için çok yararlı bir alet, çünkü bu sayede artık uzaklardaki insanlarla da görüşülebiliyor.” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, İletişim Alanındaki İcatlar, s. 71)

“**Motorcu** tabiriyle ağabeyi Sinan’ın motoruyla yaptığı bu ilk kalkış, onu dünya pistlerine taşıdı.” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Kenan Sofuoğlu s. 79)

“K. SOFUOĞLU: ...**Motosiklet yarışçısı** ağabeylerim de olmasaydı belki de bu sporla alakam olmazdı...” (K9., s. 79)

“D. GEZER: Sakarya’da **çocuk sporcuların** yetişmesi için eğitimler verdiğinizi biliyoruz.” (K9., s. 80)

“K. SOFUOĞLU: ... Bu kapsamda ben de çocuk sporcular yetiştirerek, gelecek yıllarda **dünya şampiyonlarının** ülkemizden çıkmasını amaçlıyorum. Başarılı sporcu yetiştirmek **Cumhurbaşkanımız** Sayın Recep Tayyip Erdoğan’ın bana vermiş olduğu önemli bir talimat...” (K9., s. 80)

“Sadece gitmiş olduğum bir **TV tamircisi**, bizim ilçeye iki saat uzaklıktaki ilçede atari salonu olduğunu söyledi.” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Atari Merakı, s. 81)

“İçerden **görevli birisi** çıktı.” (K9., s. 83)

“Uyumuşum ki **hostesin** dürtmesiyle uyandım.” (K9., s. 83)

2ç7. Akrabalık Tanımı ve Biçimi

“Yavuz, anne ve babasını kaybettikten sonra dedesi ve **halasıyla** yaşamaya başlayan bir çocuktur.” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, Çılgın Dedemin Zaman Makinesi, s. 64)

“Şey... amca, **dayımlara** gidiyorum.” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Atari Merakı, s. 82)

3. Halk Sporları

3b. Güreş

“IV. Murat’ın kendisine yakın devlet adamları ile yaptığı iddialı **güreşlerde** Evliya açılış duası yapar.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Evliya Çelebi (1611-1682), s. 37)

3ç. Nişan Alma (Ok, Mızrak, Taş, Sapan, Ateşli Silah vb.)

“Tatil günlerinde Ok Meydanı’nda yapılan **ok yarışlarına** katılıp derece aldığı bilinmektedir.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Evliya Çelebi (1611-1682), s. 37)

3ğ. Çocuk Oyunları ve Oyuncakları

3ğ1. Çocuk Oyunları

“Hani siz, **deve cüce oynarsınız** ya; aynen öyle.” (K9. Dünya ve Çevre Teması, Akdeniz’le Röportaj, s. 27)

“KARAGÖZ: - Ben de sana **çelik-çomak** dedim mi? (Der, Hacivat’a vurur.)” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Öyle Denmez, s. 61)

“Şuraya bir **sek sek çizelim**” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Oyuna Hadi, s. 73)

“Gökyüzüne **beş taş** atalım” (K9., s. 73)

“Gökkuşağından **ip atlayalım**” (K9., s. 73)

3h. Diğer

3h1. Binicilik

“Maceralarında atın yeri büyüktür, **ata iyi biner**, gezilerinde at olmadan yapamaz.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Evliya Çelebi (1611-1682), s. 37)

3h7. Yüzme

“Ayrıca Kadıköy bağları ve Fenerbahçe arasında sık sık **yüzdüğünü** söyler.” (K9., s. 37)

3h11. Yürüyüş-Koşu

“Eğer spora ayıracak fazla zamanınız yoksa size **tempolu yürüyüş**, bisiklet ya da **koşu** gibi basit ve masrafsız aktivitelere yönelmenizi tavsiye ederim.” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Nerede ve Nasıl Spor Yapmalıyız?, s. 75)

3h12. Halter

“Eğer bisiklete binmeniz, koşmanız ya da tempolu yürüyüş yapmanız mümkün değilse **bir çift basit halter** de aynı yararlı etkileri sağlayacaktır.” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Nerede ve Nasıl Spor Yapmalıyız?, s. 75)

4.9.5. Doğa ve Evrenle ilgili Uygulamalar ile İlgili Bulgular

B.IV. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalar

2. Dünya ve Evren'in Yaradılışı ile İlgili Bilgi ve İnançlar

2b. Ay

“Çalıp oynayacakken, türküler söylenecekken birden **ay tutulmuş**. Ortalık zifiri karanlığa gömülmüş. **Elazığ halkı bu durumukötüye yormuş**. **Ay tutulması uğursuzluktur demişler**.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Çayda Çıra, s. 31)

10. Halk Mimarisi

10a. Konutlar ve Yapım Teknikleri

“Çalı çırpı toplayıp **toprak bir dam** kurarım.” (K9. Dünya ve Çevre Teması, İnnisfree'deki Göl Adası, s. 24)

10d. Fırınlara ve Diğer Ekmek Pişirme Yerleri

“HACİVAT: - Haa! Sonra, Karagöz, neyse, biz bununla iyice uğraşırız, neyse bizi hapisten çıkarırlar; ben o sevinçle koşa koşa eve gelirken fırıncının biri **fırından ekmek çıkarıyormuş**, aceleyle küreğin sapı bi gözümüne dokunup gözümün birini çıkarmaz mı?” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Öyle Denmez, s. 62)

10ğ. İbadethaneler

“Anlatıldığına göre Evliya, **Ahi Çelebi Camisi'ndedir**.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Evliya Çelebi (1611-1682), s. 37)

“Evliya, **Ayasofya Camii'nde** Kur'an okurken Padişah IV. Murat'ın kendisini dinlediğini, sonra da tanışmak istediğini yazar.” (K9., s. 38)

10h. Diğer

10h1. Saraylar

“II. Selim zamanında **saraya** kuyumcubaşı olur.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Evliya Çelebi (1611-1682), s. 37)

10h2. Çarşılar

“Atari salonunun **çarşı** içinde olduğunu söyledi.” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Atari Merakı, s. 82)

10h4. Kütüphaneler

“Müdürün izniyle okulun **kütüphanesinde** tam dört kere toplantı yaptı.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Sınıf Başkanı, s. 50)

10h5. Hanlar

“Geceleri hep beraber bir köy veya **han** civarında mola veriyorlardı.” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Şehit Bacı, s. 16)

10h8. Medreseler/Okullar

“Birden şaşalamıştım fakat sonra işi hemen anladım ve sınıf ortasında, **okul** hayatımın ilk büyük kahkahasını attım.” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bal Gibi İsim Tamlaması, s. 13)

“**Kastamonu Sanayi Mektebi’nde** dokumacılık ve halıcılığın gelişmeye başladığı bir dönemdir.” (K9. Sanat ve Toplum Teması, İlk Türk Piyanosu, s. 59)

“Dedesesi **üniversitede** araştırmalar yapan çılgın bir profesördür.” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, Çılgın Dedemin Zaman Makinesi, s. 64)

10h9. Dükkânlar/Mağazalar

“**Yıldız Sarayı’ndaki marangozhanede** çalışmaya başlar.” (K9. Sanat ve Toplum Teması, İlk Türk Piyanosu, s. 59)

10h10. Diğer Halk Mimarisi Unsurları

“Yıllar önce avcılık merakı yüzünden kendisi için yaptırdığı kulübe tipi **dağ evine** götürecekti babasını.” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Affet Babacığım, s. 2)

“Tipi **barakanın** içinde hissediliyordu.” (K9., s. 3)

“Pembe Hatun; delikanlıları, servi boylu kızları peşine takıp **konağa** gitmiş.” (K9. Milli Kültürümüz Teması, Çayda Çıra, s. 31)

“Yolun üzerinde bir **saat kulesi** vardı.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Görevini Unutan Saat, s. 41)

“1984 Temmuz kurasında dönem arkadaşlarımın çoğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu’daki ücra **sağlık ocaklarına** gitmişlerdi.” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Bir Zamanlar Anadolu’da Filminin Oluşum Süreci, s. 55)

“Ertesi hafta, aralık ayının karlı bir sabahı, Ankara’nın meşhur **AŞOT terminalinden** bindiğim ... otobüsünden Keskin yol ayrımında indim.” (K9., s. 55)

“Minibüsü beklerken **Keskin Devlet Hastanesine** uğradım.” (K9., s. 56)

“Gece gündüz **fakülte**deki eksiklerimi okuyarak ve pratik yaparak tamamlamaya çalışıyordum.” (K9., s. 56)

“Bir süre sonra bu yolculuğu ve yolculuk boyunca yaşadıklarımı, hissettiklerimi, duygularımı ve gözlemlerimi Cihangir’deki (İstanbul) **ofiste**, baştan sona bir kameranın önünde Nuri ve Ebru’ya (Ceylan) anlattım.” (K9., s. 57)

“Bu duygular içinde **Kastamonu Şehir Müzesi’ne** girdim.” (K9. Sanat ve Toplum Teması, İlk Türk Piyanosu, s. 58)

“Taşköprülü oğlu Mehmet Efendi, evinde kurduğu bir **atölyede** çekmece, dolap vesaire imalatı ile meşguldür.” (K9., s. 59)

“**Atölyenin** kapıları ardına kadar açıldı.” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, Çılgın Dedemin Zaman Makinesi, s. 64)

“**Askeri Tıbbiye** sınavlarına girip kazanınca bu okula yazıldı.” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, Mazhar Osman Uzman, s. 68)

“Üst üste yaşanan savaşlar yüzünden ülkede herkes kendi derdine düşmüş **hastanelerdeki** akıl hastalarıyla kimse ilgilenmez olmuştu.” (K9., s. 68)

“Mazhar Osman’a Bakırköy’de artık kullanılmayan **Reşadiye Kışlası’nı** hastane yeri olarak verdiler.” (K9., s. 68)

“K. SOFUOĞLU: Benim de motor sporlarına yönelmemde bir numaralı faktör ailemdi. Çünkü babamın **motosiklet tamirhanesinde** büyüdüm diyebilirim...” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Kenan Sofuoğlu, s. 79)

“D. GEZER: Sakarya’da çocuk sporcuların yetişmesi için eğitimler verdiğinizi biliyoruz. Yetiştirdiğiniz sporculara ilişkin gözlemleriniz neler? **Pistlerde** yeni Kenanlar görececek miyiz?” (K9., s. 80)

“K. SOFUOĞLU: ...**Yarışların yapıldığı parkuru** görünce ilk önce tedirginlik yaşadım ama onları görünce ben de yaptım.” (K9., s. 80)

“İlk kez **yazlıkta** oynamış, çok sevmiştim.” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Atari Merakı, s. 81)

“Çoğu kez **oyun salonuna** gidiyor ya da arkadaşımın evinde oynuyorduk.” (K9., s. 81)

“İlçemizde **atari salonu** yoktu.” (K9., s. 81)

“Doğruca **otogara** gittim.” (K9., s. 82)

“Otobüs **perona** yaklaştı.” (K9., s. 82)

12. Halk Taşımacılığı

12a. Kara Taşımacılığı

“**Arabaya** bindiler.” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Affet Babacığım, s. 3)

“Bugün güneş enerjisi ile saatlerce yol alabilen **arabalar** yapıyorlar.” (K9. Dünya ve Çevre Teması, Güneş Nasıl Çalışır?, s. 26)

“Ertesi hafta, aralık ayının karlı bir sabahı, Ankara’nın meşhur AŞOT terminalinden bindiğim ... **otobüsünden** Keskin yol ayrımında indim.” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Bir Zamanlar Anadolu’da Filminin Oluşum Süreci, s. 55)

“Elimde bavulum, caddeden aşağıya dümdüz yürüyerek köy **dolmuşlarının** kalktığı minibüs durağını buldum.” (K9., s. 56)

“Aklımda, Ceritmüminli köyüne gidecek bir **araba** bulmak ve bir an önce işime, yani hekimliğe başlamak...”(K9., s. 56)

“Köye her gün bir **minibüs**, o da saat 15.00 gibi minibüs durağından kalkarmış.” (K9., s. 56)

“Sabah **otobüsle** gidip akşam dönecektim.” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Atari Merakı, s. 81)

“Korku ve heyecanla bir **taksiye** atlayıp otogara gittim.” (K9., s. 83)

“Beklediğim **araba** geldi.” (K9., s. 83)

12b. Tekerlekli Araçlar

“Öküzler **kağnılara** koşuldu, yiyecek çıkınları hazırlandı.” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Şehit Bacı, s. 16)

12d. Diğer

12d2. Gemi

“Yelkenlileri, **gemileri** yüzdürürüz.” (K9. Dünya ve Çevre Teması, Akdeniz’le Röportaj, s. 27)

“Üzerinde çok çalıştığı zaman makinesini sonunda icat etmiş, adını da bir Osmanlı **gemisine** ithafen “Ertuğrul” koymuştur.” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, Çılgın Dedemin Zaman Makinesi, s. 64)

13. Halk Haberleşme Teknikleri

13ç. Mektup

“Kuyulardan su taşıyıp bahçeleri sulayarak, okuma yazma bilmeyenlerin **mektuplarını** yazarak para kazanmaya çalıştı.” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, Mazhar Osman Uzman, s. 67)

“Sevgili Sahibim,

Düşünce ile varım, günlük işlerin efendisiyim.” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Organlardan Mektup Var, s. 77)

“**Sevgili Anneciğim ve Babacığim,**” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Atari Merakı, s. 83)

13d. Diğer

13d1. Bilgisayar/İnternet

“İlim ve teknolojideki hızlı gelişmeler, basın ve yayın kuruluşlarının kullandığı doğru olmayan dil, ticari hayatın getirdiği yabancılaşma, bilişim dilindeki yabancılaşma, **bilgisayar** ve **internet** kullanımı ve yabancı dil ile eğitim, dilimizde bozulmalara yol açan sebepler olarak karşımıza çıkmaktadır.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Bizimki Türkçe Sevdası, s. 33)

“Engin: **İnternet** üzerinden müracaat edilebilir, **mail** yoluyla başvuru yapılabilir. İki saat içinde cevap veriyoruz. Telefon yoluyla veya bizzat merkezimize gelerek bizlere

ulaşılabilir.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Fuat Engin’le Tüketici Sohbetleri, s. 52)

“**Bilgisayarın** ilk adımları, İkinci Dünya Savaşı sırasında Amerika Birleşik Devletleri’nde atılmıştır.” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, İletişim Alanındaki İcatlar, s. 71)

“**E-mail ya da diğer adıyla elektronik posta**, dünya üzerindeki tüm bilgisayarları birbirine bağlayan bir hat olan internetle birlikte ortaya çıktı.” (K9., s. 71)

12d3. Telefon

“Engin: İnternet üzerinden müracaat edilebilir, mail yoluyla başvuru yapılabilir. İki saat içinde cevap veriyoruz. **Telefon** yoluyla veya bizzat merkezimize gelerek bizlere ulaşılabilir.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Fuat Engin’le Tüketici Sohbetleri, s. 52)

“**Telefonun** mucidi Amerikalı Alexander Graham Bell olarak bilinir.” (K9., s. 70)

“1980’li yıllarda **cep telefonunun** icat edilmesi iletişim alanında ikinci bir devrim olarak kabul edilmektedir.” (K9., s. 71)

“**Görüntülü cep telefonları** 2004 yılında ortaya çıktı, konuştuğumuz kişinin yüzünü görebilmemizi sağlıyor.” (K9., s. 71)

“Önce **telefon** edip durumu aileme bildirelim, dedi.” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Atari Merakı, s. 83)

12d4. Radyo

“Dedem Ertuğrul’un **radyosunu** açtı. Haberleşmek için radyo kullanacaktı.” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, Çılgın Dedemin Zaman Makinesi, s. 65)

“Resmi olarak **radyonun** doğuşu İngiltere’de Daily Mail gazetesinin, bir konserin ilk kez Amerika’ya kadar yayınlanabildiğini yazdığı 15 Haziran 1920 tarihi olarak kabul edilir.” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, İletişim Alanındaki İcatlar, s. 70)

12d6. Telgraf

“İletişim konusunda ilk önemli aygıt olan **telgrafı** 1830’lu yıllarda icat eden kişi, Amerikalı Samuel Morse olmuştur.” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, İletişim Alanındaki İcatlar, s. 70)

14. Halk Tarım ve Hayvancılığı

14ç. Hayvancılık

“Bahçemde **arılarla** dokuz ocak fasulye” (K9. Dünya ve Çevre Teması, İnnisfree'deki Göl Adası, s. 24)

“Sonunda padişahın adamları, bir dere kenarında **koyunlarını otlatan** bir çobana rastlarlar.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Anadolu'da Renkler Üstüne, s. 36)

14e. Diğer

14e1. Sebzeçilik/Meyvecilik

“Bahçemde arılarla **dokuz ocak fasulye**” (K9. Dünya ve Çevre Teması, İnnisfree'deki Göl Adası, s. 24)

4.9.6. Geleneksel El Sanatları ile İlgili Bulgular

B.V. Geleneksel El Sanatları

1e. Marangozluk ve Oymacılık

“Hat sanatının yanısıra **ağaç oyma** konusunda da çalışır.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Evliya Çelebi (1611-1682), s. 38)

“Taşköprülü oğlu Mehmet Efendi, evinde kurduğu bir **atölyede çekmece, dolap vesaire imalatı** ile meşguldür.” (K9. Sanat ve Toplum Teması, İlk Türk Piyanosu, s. 59)

1ğ. Dokumacılık

“Anadolu kadını, **tezgâhının**, gergefinin başına oturmaya görsün, bir kitap dokur, bu kitabı ancak o dilden anlayan okur.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Anadolu'da Renkler Üstüne, s. 35)

“Dokuduğu kitap, **halıdan kilime, uçkurdan peşkire** renk renk, sayfa sayfa açılır.” (K9., s. 35)

1i. İşlemecilik

“Anadolu kadını, tezgâhının, **gergefinin** başına oturmaya görsün, bir kitap dokur, bu kitabı ancak o dilden anlayan okur.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Anadolu'da Renkler Üstüne, s. 35)

“Babasından tezhip, hat ve **nakış** öğrenir.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Evliya Çelebi (1611-1682), s. 37)

1j. Dericilik

“Nihayet dedem ve onun sadık asistanı Orhan, Ertuğrul’un **deri koltuklarına** oturdular.” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, Çılgın Dedemin Zaman Makinesi, s. 64)

1m. Hattatlık

“Babasından tezhip, **hat** ve nakış öğrenir.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Evliya Çelebi (1611-1682), s. 37)

1ö. Diğer

1ö4. Tezhip

“Babasından **tezhip**, hat ve nakış öğrenir.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Evliya Çelebi (1611-1682), s. 37)

2a. Kadın Giyimi

2a12. Diğer

“Kağrı kolunun en sonundaki **alaca önlük kuşanmış, başına benli bir car örtmüş** olan kadın, sırtına sardığı yavrusuyla bu sefere çıkmıştı.” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Şehit Bacı, s. 16)

2b. Erkek Giyimi

2b10. Diğer

“HACİVAT: - Aman efendim, her ne hâl ise!.. Başıma bir **fes** almıştım da, gelirken yorgunluk almak üzere Karagöz’üme uğrayım demiştim.” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Öyle Denmez, s. 61)

İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi’ne 2008 Tarihinden İtibaren Eklenen Unsurlar ile İlgili Bulgular

14. Geleneksel Çini Sanatı (2016)

“Beride **Bursa çinilerine** değmiş

Yunmuş yıkanmış bir memleket

rüzgârı” (K9. Sanat ve Toplum Teması, Küçük Ressam, s. 60)

4.9.7. Değerlendirme (K9)

K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitabı somut olmayan kültürel miras unsurları açısından incelenmiş olup kitapta “yaşayan insan hazineleri/geleneğin ustaları” unsuru ile ilgili bir bulgu tespit edilememiştir. “Sözlü gelenekler ve anlatımlar” unsurlarından efsanelere, deyimlere, atasözlerine, yemin sözlerine, argo sözlere, selamlaşma sözlerine, kişi adlarına, yer adlarına, lakaplara, türkülere, alkışlara, jestlere ve mimiklere yer verilmiştir. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz unsurlardan hayvan adları/cansız varlık adları, kurum ve kuruluş adları, eser adları, devlet adları, aile içindeki kişilere ve yakın çevreye hitap edilen adlar, desen adları, dua, koşma, günlük konuşma sözleri, seslenme sözleri, sevgi-saygı ve hitap sözleri ile diğer sözlü gelenek ve anlatım unsurlarının da kitapta yer aldığı görülmüştür. Bu bölümle ilgili bulgu tespit edilemeyen unsurlar mitler, destanlar, fıkralar, masallar, halk hikâyeleri, küfürler, sülâle adları, sözlü tarih, ninniler, maniler, ağıtlar, destanlar, ilahiler, tekerlemeler, bilmeceler, alkışlar ve kargışlardır.

Kitapta “gösteri sanatları” ile ilgili kına geceleri, düğün eğlenceleri, vurmali halk çalgıları, üfleli halk çalgıları ve karagöz unsuruna yer verildiği görülmüştür. Bu bölümle ilgili bulgu tespit edilemeyen unsurlar âşık müziği ve gösterimleri, tekke şiiri ve gösterimleri, anonim müzik ve gösterimleri, yaylı halk çalgıları, tezeneli halk çalgıları, halk oyunları, köy seyirlik oyunları, meddah, ortaoyunu, pandomim ve kukladır.

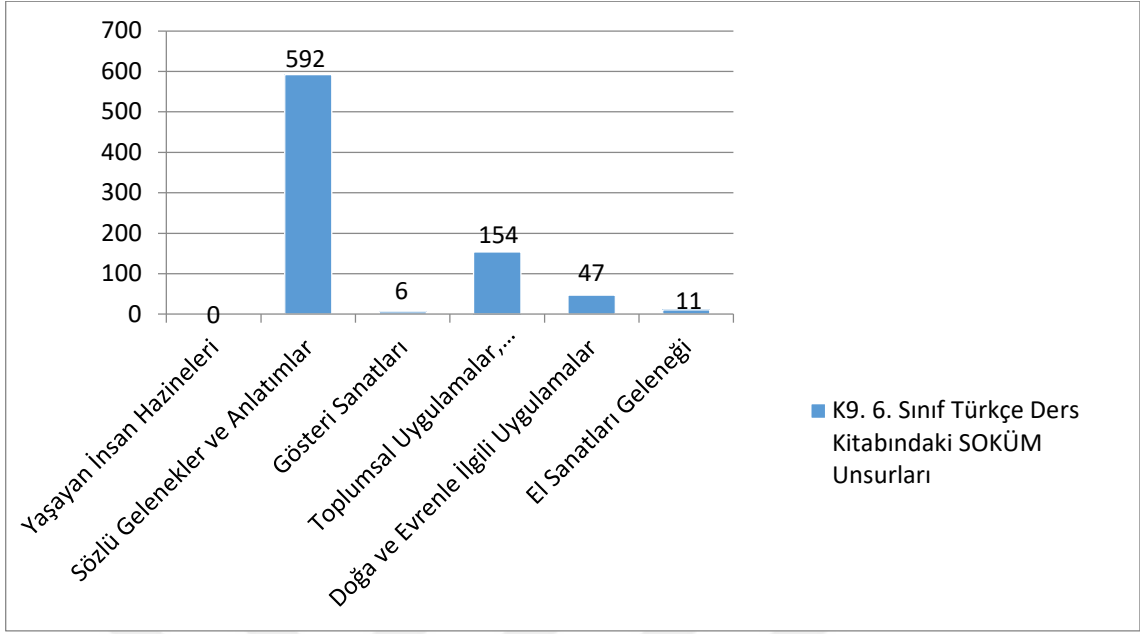
“Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler” ile ilgili kitapta yer verilen unsurlar doğum sonrası, düğün, ölüm, bayramlar, özel günler, sihir-büyü, fal-kehanet, rüya, uğur, yemin, and içme ve sözünde durma, toplumsal statü ve farklılık ölçütleri, akrabalık tanımı ve biçimi, güreş, nişan alma, çocuk oyunlarıdır. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz binicilik, yüzme, yürüyüş-koşu ve halter unsuruna da kitapta yer verilmiştir. Bu bölümle ilgili kitapta bulgu tespit edilemeyen unsurlar çocuksuzluk ve çözüm uygulamaları, gebelik dönemi, doğum sırası, diş hediği, sünnet, nişan, askerlik, gurbete çıkma, hacca gitme, panayırılar, festivaller, yıl dönümleri, anma günleri, kandiller, ziyaret yerleri, adak-kurban uygulamaları, bolluk ve bereket ritüelleri, nazar, töre, gelenek, görenek, kan davası, namus davası, yardımseverlik, konuk ağırlama, cirit, bilek güreşi, boğa güreşleri, deve güreşleri, horoz dövüşleri, köpek dövüşleri, çocuk oyunlarıdır.

“Doğa ve evrenle ilgili uygulamalar” başlığı altında yer verilen unsurlar Ay, konutlar ve yapım teknikleri, fırınlar ve diğer ekmek pişirme yerleri, ibadethaneler, kara taşımacılığı, tekerlekli araçlar, mektup ve hayvancılık unsurudur. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz unsurlardan saraylar, çarşılar, kütüphaneler, hanlar, medreseler/okullar, dükkânlar/mağazalar, diğer halk mimarisi unsurları, gemi, bilgisayar/internet, telefon, radyo, telgraf ve sebzeçilik/meyvecilik unsurları da kitapta yer almıştır. Bu bölümle ilgili bulgu tespit edilemeyen unsurlar mitik, şamanik, kozmogonik, eskatolojik halk inanışları, güneş, yıldızlar, dünya, kıyamet, halk hekimliği, halk baytarlığı ve zoolojisi, halk botaniği, halk takvimi ve meteorolojisi, halk biyolojisi, halk matematiği, halk ekonomisi, ev içi mimari ve dekorasyon, hayvan barınakları ve samanlıklar, yiyecek-içecek depoları, kulübeleler, çamaşırhane ve yunaklar, çeşmeler, kızaklı araçlar, ırmak, göl ve deniz taşımacılığı, haberci/ulak, hayvan kullanımı, simge eşya, ekincilik, avcılık, toplayıcılık, balıkçılık ve gıda depolama kültürüdür.

“El sanatları geleneği” başlığı altında yer verilen unsurlar marangozluk ve oymacılık, dokumacılık, işlemecilik, dericilik, hattatlık, kadın giyimi ve erkek giyimi alt başlığı altında diğer unsurlarıdır. Bu bölümle ilgili bulgu tespit edilemeyen unsurlar demircilik, bakırcılık, kalaycılık, yorgancılık, semercilik, urgancılık, örücülük, oyacılık, saraçlık, ebruculuk, nakkaşlık, halk resmi, kadın giyimi alt başlığı altında bebek, çocuk, genç kız, nişanlı kız, gelin, evli kadın, hamile, dul, yaşlı kadın, günlük giyim, tören giyimi unsurları, erkek giyimi alt başlığında bebek, çocuk, sünnet giyimi, delikanlı, damat, yaşlı adam, günlük giyim, tören giyimi, mesleki giyimdir. Süslenme unsurları ile ilgili olarak da kitapta bir bulgu tespit edilememiştir.

İnsanlığın somut olmayan kültürel miras listesine 2008 tarihinden itibaren eklenen unsurlardan “Türk Kahvesi Geleneği” unsuruna da kitapta yer verilmiştir.

Şekil.1.9. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Değerlendirmesi

4.10. 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemi Sekizinci Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Bulgular

Kitapta bulunan altı temanın isimleri aşağıdaki gibidir:

- 1.Tema: Okuma Kültürü
- 2.Tema: Atatürk
- 3.Tema: Millî Kültür
- 4.Tema: Kişisel Gelişim
- 5.Tema: Toplum Hayatı
- 6.Tema: Zaman ve Mekân

4.10.1. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları

A. Yaşayan İnsan Hazinesi/Geleneğin Ustaları

Kitapta bu bölümle ilgili bir bulgu tespit edilememiştir.

4.10.2. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar Boyutu ile İlgili Bulgular

B.I. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar

2. Efsaneler

“Orhan, bu kaleyi fethetmek için önce ‘Koca Beğ’i serdar ederek ‘İznimdir, var git.’ buyurmuş. İşte ‘İzmit’ de ‘İznim git.’ den bozmadır, derler. Bazıları da ‘Azma git.’ veya ‘Ezme git.’ derler.” (K10. Millî Kültür Teması, Evliya Çelebi, s. 41)

2ç. Menkıbeler

Bir kıtlık günü Hacı Bektaş-ı Veli’nin dergâhına varmış, buğday istemiş. Ona, buğday yerine “himmet” teklif edilmiş. “Hayır, demiş buğday isterim.” Çuvallarını buğdayla doldurmuşlar. Köyüne dönerken yarı yolda aklı başına gelmiş. Geri dönerek Hacı Bektaş’tan “erenler himmeti” dilemiş. “Senin kısmetin Taptuk Emre’dedir” demişler ve Taptuk Emre’ye ısmarlamışlar. Yunus, tam kırk yıl Taptuk Emre’nin dergâhı’na odun taşımış. “Taptuk Dergâh’ına odunun eğrisi bile gerekmez.” diyerek kırk yıl tek bir eğri odun getirmemiş. Sonunda, muradına ermiş. Kendisine izin verilmiş:

Derildik pınar olduk
İrkildik ırmak olduk
Artık denize daldık
Taştık elhamdülillah.
Taptuk’un tapusunda
Kul olduk kapısında
Yunus miskin çiğ idik
Piştik elhamdülillah.

diyerek diyar diyar dolaşmış, içinde yanan ateşin közüyle şiir söylemeye başlamış... (K10. Millî Kültür Teması, Yunus Emre, Serbest Okuma Metni, s. 47-48)

3. Destanlar (Epos, Epope)

“Bir varsağı çağır, sonra bir **destan**,” (K10. Millî Kültür Teması, Bağlamacıya, Serbest Okuma Metni, s. 50)

“**Ergenekon Destanı**” (K10. Toplum Hayatı Teması, s. 70-73)

7. Deyimler

“**Güç kattın** umutlarıma, hayallerime.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Kitaplarla Kurulan Dostluk, s. 11)

“Sen dostların **başına gelen** dost!” (K10., s. 11)

“Sen olmasaydın **hâlim** kim bilir

Nice olurdu nice...” (K10., s. 11)

“Okumanın bir şeye ‘anlam yükleme’ olduğunu öğrenebilmem için **fırınlara dolusu eklemek yemem gerektiğini** o yaşta nereden bilecektim?” (K10. Okuma Kültürü Teması, Okuma Serüvenim Nasıl Başladı?, s. 12)

“Annem, rahmetli ikiz kardeşim Alâeddin’le bana: ‘Cici Teyze o yaşta öğrenebildikten sonra siz de öğrenebilirsiniz.’ dediğinde sevinçli bir **telaşa kapıldık.**” (K10., s. 12)

“Annem, Cici Teyze’den **izin alarak** biz ikizlerin kendilerine **rahatsızlık vermeden** onları seyretmesine **müsaade almış.**” (K10., s. 12)

“Annem, ilkokul üçüncü sınıftayken bir vesileyle okuldan ayrılmak **zorunda bırakılmıştı.**” (K10., s. 12)

“Gene aynı yıl, akrabalarımızdan, kendisine dayı dediğimiz bir yakınımız, bize bir hikâye kitabı **armağan etti.**” (K10., s. 12)

“Okul kitabı dışında gördüğüm ve okuduğum, okurken **zevk aldığım** ilk kitap odur.” (K10., s. 12)

“Tek tek fıkralar görünce **sükûtu hayale uğradım.**” (K10., s. 13)

“Hemingway’in romanının o yıl filmi de gösteriliyordu, bu film çok da popülerdi ancak o filmlerin taşraya gelmesi yıllar sonra **mümkün olabilirdi.**” (K10., s. 14)

“Biz de gazetelerden filmle ilgili yazıları okuduğumuzda filmi **ağzımızın suyu akarak** bekliyorduk.” (K10., s. 14)

“Kitabı **bir solukta bitirdim** ve kitaptan çok etkilendim.” (K10., s. 14)

“ ‘Nalan’ın anlattığını Handan güldürecek.’ cümlesini okuduğumda artık koptum, **gözyaşlarımı tutamadım.**” (K10., s. 14)

“Kiralık okuduğum kitapların **haddi hesabı yoktur** ama onlardan bugün de **aklımda kalanı** Xavier de Montepin’in (Zaviye dö Montpen) Ekmekçi Kadın romanıdır.” (K10., s. 15)

“Sarı Traktör’ü (1958) okuyunca anlıyorsunuz ki Talip Apaydın köye traktör girmesini istiyor; traktörün faydasına, **gücüne inanmış.**” (K10. Okuma Kültürü Teması, Sarı Traktör, s. 16)

“Köye traktör girerse, ilkel üretimin **yerini** makineli üretim **alır**sa köylünün nasıl rahat edeceğini, ne kolaylıklara kavuşacağını gösteriyor.” (K10., s. 16)

“Traktör sorununu görüşü, varlıklı, **aklı başında**, çıkarını bilir köylülerin görüşünden ileri değil.” (K10., s. 16)

“Romanı bitirince kişileri hatırlamıyoruz da köyün ilkel üretim biçimini hatırlıyoruz, köye traktör girmesinin **gerekli olduğunu** hatırlıyoruz.” (K10., s. 17)

“Öyle köylüler vardır, öyle öğretmenler vardır ama onların roman kişileri olabilmeleri için o kişilerin kişilikleri olması gerek, yazarın onları kişiliklerine **uygun olarak** konuşturması, birbirleriyle, kendi kendileriyle çatışmaları içinde göstermesi gerek.” (K10., s. 17)

“Yoksa o kişiler, birtakım düşünceleri ya da gerçekleri belirtmeye yarayan araçlar **durumuna düşüyor.**” (K10., s. 17)

“Romanda önemli olanın örneğin “öğretmen” değil, “öğretmen Ahmet” olduğu, yani tip değil kişi olduğu gerçeğine pek **önem vermemiş.**” (K10., s. 17)

“Yalnız doğru bir tarafı var ki o da bu dostumun her tatlı duyguya karşı taş gibi donuk ve soğuk kaldığı hâlde okumaktan **kendini alamamasıdır.**” (K10. Okuma Kültürü Teması, Okumak, Serbest Okuma Metni, s. 18)

“Yazı, bir türlü ölümü **ortadan kaldıramayan** insanoğlunun ölüme karşı bulabildiği tek çaredir.” (K10., s. 18)

“Çağlardan çağlara, **ellerden ellere geçe geçe**, bütün tarihi **aşıp gelir.**” (K10., s. 18)

“Daha doğrusu, **donup kalmış**, sessiz bir fotoğraf değil; konuşan, düşündüklerini anlatan canlı ve sesli bir sinema.” (K10., s. 18)

“Ya eski düşüncelerimizi **yerinden oynatarak** onları canlandırır ya yeni bir düşünce ile varımızı artırır.” (K10., s. 19)

“Dalgınlığa vurmadan okunan güzel bir kitaptan sonra tıpkı çok sevdiğimiz bir arkadaşla konuşmakla aldığımız **tadı duyarız.**” (K10., s. 19)

“Biraz ekmek ve su bulduktan sonra ilk arayacağınız şey **dilinizden anlayan** konuşacak bir insandır, değil mi?” (K10., s. 19)

“Bu his, içinde yaşadığımız cemiyetten **uzak kalmanın** verdiği manevi açlığınızın giderilmesini istemekten ve başka insanlarla olan **bağınızın koparılması** kaygısından başka ne ifade eder?” (K10., s. 19)

“Yalnızlıkta, dost ve arkadaş **yokluğunun yerini** ancak kitap **tutabilir.**” (K10., s. 19)

“Yazık okumaya alışmamış, onun **tadını almamış** olanlara.” (K10., s. 19)

“Uzak, hayali seyahatlerin, içlerinde Goethe ve Nietzsche de bulunan büyük adamların, gazete ve dergilerde okunan sayısız bilgi ve haberlerin, **kafamı** Nuh’un gemisi gibi **doldurduğu** ve benim her akşam yeni bir ruhla yüklü parkta dolaştığım saatleri hiç unutmam.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Kütüphaneler, Serbest Okuma Metni, s. 20)

“Hayatta hiç bir işte başarı kazanamamış olan babam, bir daha **geri dönmek** üzere, bütün evi Sivrihisar’dan Eskişehir’e taşımıştı.” (K10., s. 20)

“Ben **hayâl kurmasını**, düşünmesini, sevmesini orada öğrendim, diyebilirdim.” (K10., s. 20)

“Bütün romanları, felsefe ve psikoloji kitaplarımı, dergileri **elden geçirdim.**” (K10., s. 21)

“Hür ve **mesut olarak.** iyi, hayat boyunca kendilerine **saygı duyduğum** hocalarım vardı.” (K10., s. 22)

“Tarihe, **dünyaya**, kâinata, varlık ötesine **açılırlar.**” (K10., s. 22)

“Milletleri **sevk ve idare eden** adamlar, tabi evvela kendi milletinin varlığının ve mutluluğunun yaratıcısı olmak isterler.” (K10. Atatürk Teması, İşte Onun Evrensellik Anlayışı, s. 24)

“Dünyanın herhangi bir yerinde bir rahatsızlık varsa tıpkı kendi aramızda olmuş gibi onunla **alakadar olmalıyız.**” (K10., s. 24)

“İşte bir gün Çanakkale’ye giden bakanlardan birine: Orada Mehmetçik Anıtı’nın başında şehitleri anacaksın. Siz olmasaydınız, siz göğüslerinizi çelik kalelere karşı **siper etmeseydiniz** boğaz **elden gider**, İstanbul elden giderdi diyeceksin.” (K10., s. 25)

“Bu topraklar üzerinde **kanlarımı döken** insanları da o kahraman düşman savaşçıları da **saygı ile anacaksın.**” (K10., s. 25)

“Bakanın ricası üzerine bu son söylenecekleri Atatürk’ün kendisi **kaleme alır.**” (K10., s. 25)

“Onlar bu toprakta **canlarını verdikten** sonra artık bizim evlatlarımız olmuşlardır.” (K10., s. 25)

“İşte dünyada başka bir **örneği olmayan** sevginin evrensel dili.” (K10., s. 25)

“Fakat yaptıklarımızı asla **kâfi göremeyiz.**” (K10. Atatürk Teması, Onuncu Yıl Nutku, s. 26)

“Daha az zamanda, daha büyük **işler başaracağız.**” (K10., s. 26)

“Türk milletine çok yaraşan bu ülkü, onu, bütün beşeriyete hakiki huzurun temini yolunda, kendine düşen medeni vazifeyi yapmakta **muvaffak kılacaktır.**” (K10., s. 27)

“Büyük Türk milleti, on beş yıldan beri giriştiğimiz işlerde muvaffakiyet **vaat eden** çok sözlerimi işittin.” (K10., s. 27)

“Ebediyete **akıp giden** her on senede, bu büyük millet bayramını daha büyük şereflerle, saadetlerle huzur ve refah içinde kutlamayı **gönülden dilerim.**” (K10., s. 27)

“Atatürk, bilimin insan yaşamındaki önemli yerini, özgürlük savaşımızın **sona ermesi** sıralarından başlayarak hemen bir vesile ile tekrarlamış, vurgulamıştır.” (K10. Atatürk Teması, Atatürk ve Bilim, s. 28)

“Yurdumuzun en bayındır, en göz alıcı, en güzel yerlerini üç buçuk yıl kirli ayaklarıyla çiğneyen düşmanı **mağlup eden** zaferin sırrı nedir, bilir misiniz?” (K10., s. 28)

“Orduların sevk ve idaresinde bilim ve fen ilkelerinin **kılavuz edinilmesidir.**” (K10., s. 28)

“Fen ise temel bilimler, yani matematik, astronomi, fizik, kimya ve tabîî bilimler **anlamına gelir.**” (K10., s. 29)

“Fakat ayrıca, bilimler arasında temel bilimlere, matematiğe ve doğaya ilişkin bilimlere, burada özellikle **işaret edilmektedir.**” (K10., s. 29)

“Bilimin insan yaşamındaki en gerçek yol gösterici olduğuna **dikkatimizi çektiğine** göre demek ki Atatürk, bilimden başka gerçek yol göstericilerimizin de bulunduğunu kabul etmiş olmaktadır.” (K10., s. 29)

“Demek oluyor ki Atatürk, burada, bilim dışında kılavuzlarımız olsa da bunların bilimle bağdaşabilen, bilim anlayışına **ters düşmeyen**, yol göstericiler olmaları gerektiğine kesin bir dille işaret etmek **ihtiyacını duymuştur.**” (K10., s. 29)

“Yukarıda aktarılan sözlerinin, kendisinden yapılan alıntılarının hepsinde Atatürk’ün bilim ve uygarlık arasında yakın ilişki kurduğuna ve her ikisini de dinamik yönleriyle vurgulamaya **özen gösterdiğine tanıklık ediliyor.**” (K10., s. 30)

“Batılılaşma girişimimizde karşılaşılan en büyük sorun, **örnek alınmış** olan Batı’nın büyük dinamizmi, kendi kendini **geride bırakma** ve aşma özelliği idi.” (K10., s. 30)

“Bunun için bilimsel araştırma faaliyetinin Batı dünyasıyla **atbaşı yürütülmesi** idealinin noksatsız biçimde benimsenmesine ihtiyaç vardır.” (K10., s. 30)

“Bunu yaparken şahsınıza ait bir buluşun başkaları tarafından kullanılmasından ve mutlu sonuçların isminize değil, bağlı olduğunuz kuruma ve millete **mal edilmesinden** kuşkunuz olmasın; millet bunun **değerini bilir.**” (K10. Atatürk Teması, Atatürk’te Millet Sevgisi, Serbest Okuma Metni, s. 32)

“Fakat bunlardan hiçbirini kendime **mal etmedim.**” (K10., s. 32)

“Geçmişte sayısız medeniyet kurmuş bir ırkın ve memleketin çocukları olduğumuzu kanıtlamak için yapmamız **lazım gelen** şeylerin hepsini yaptığımızı **ileri süremeyiz;** bugüne ve yarına bırakılmış daha birçok büyük işlerimiz vardır.” (K10., s. 32)

“Beni seven arkadaşlarıma öğüdüm budur: Şahsımız için değil fakat **bağlı olduğumuz** millet için **el birliğiyle çalışalım;** çalışmaların en yükseği budur.” (K10., s. 32)

“Çünkü dinimiz; **akla, mantığa** ve gerçeklere tamamen **uymakta** ve uygun gelmektedir.” (K10. Atatürk Teması, Gazi Mustafa Kemal’in Balıkesir Hutbesi, Serbest Okuma Metni, s. 33)

“Bu vesile ile büyük bir **sevaba nail olacağımı ümit ediyorum.**” (K10., s. 34)

“Camiler, söylenenleri dinleme ve ibadet ile beraber din ve dünya için neler yapılması **lazım geldiğini** düşünmek, yani birbirimizin **görüş** ve düşüncelerini **almak** için yapılmıştır.” (K10., s. 34)

“İşte biz de burada din ve dünya için, geleceğimiz için her şeyden önce hâkimiyetimiz için neler düşündüğümüzü **meydana koyalım.**” (K10., s. 34)

“Memleketin **hâli gözümünden gitmez**” (K10. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 36)

“Bundan ötesine **aklım ermez.**” (K10., s. 36)

“Yurdumun taşından toprağından **sürüp gelir** nakışlarım.” (K10., s. 36)

“Taşıma toprağıma **toz konduranın**

Alını karışlarım” (K10., s. 36)

“**Canım kurban** şiirin gerçeğine, hasına” (K10., s. 36)

“**Bıçak gibi kemiğe dayansın yeter**” (K10., s. 36)

“Zifiri karanlıkta gelse şiirin hası

Ayak seslerinden tanırım” (K10., s. 37)

“**Öleni kalanı gidip gelmeyi**

Ben türkülerden **aldım haberi**” (K10., s. 38)

“Kimi **zehir**, kimi **zemberek gibi**” (K10., s. 38)

“Olgun bir karpuz gibi **yarılır içim**” (K10., s. 38)

“**İliklerine kadar işlemiş sızı**

Artık **iflah olmaz** kavak ağacı” (K10., s. 38)

“**İçlerinde yürek var**” (K10., s. 38)

“Bu yetenekleriyle de **adı, tarihe geçebilirdi.**” (K10. Millî Kültür Teması, Evliya Çelebi, s. 39)

“Ama büyük eseri “Seyahatnâme” onu milletlerarası bir **üne kavuşturmuş**, eseri dünyanın çeşitli dillerinde çevrilerek okunmuştur.” (K10., s. 39)

“Medrese öğrenimini İstanbul’da tamamlayan Evliya Çelebi, müzik ve yazı dersleri almış, hafız olmuş, şairliğe özenmiş, birçok el sanatında **hüner kazanmıştı.**” (K10. s. 39)

“24 yaşındayken Osmanlı Sarayı’nda **görev almış**, bir gün Dördüncü Murat’ın huzuruna kabul olunarak besteler okumuş, nükteli konuşmasıyla padişahın **gönlünü çalmıştı.**” (K10., s. 39)

“Burada Hazret-i Peygamber’i sahabesiyle birlikte görmüş, Peygamber’e **hayran kalarak** mübarek ellerini öpmüş: (Şefaath Ya Resulullah!..) diyeceği yerde, **heyecandan dili dolaşmış** (Seyahat Ya Rasulullah!..) diyerek ondan seyahat dilemiştir.” (K10., s. 39)

“Duygulu ve şefkatli ulu Peygamber, onun her iki dileğini de **yerine getirmiştir.**” (K10., s. 39)

“1650 yılında, büyük **saygı beslediği**, aynı zamanda akrabası olan Melek Ahmed Paşa’nın sadrazam oluşu, daha sonra onun azledilerek Rumeli Beylerbeyliği’ne tayin edilişi ile birlikte gezmek, görmek **imkânını bulmuş**, gezileri Osmanlı Devleti **sınırlarını da aşmış**, tam 42 yıl, durmadan dolaşmıştır.” (K10., s. 40)

“Ziyaret ettiği yerlerin tarihçesi, eski eserleri, halkının yaşayış tarzı, folkloru, gelenekleri, giyimleri, inançları, ne varsa Seyahatnâme’sinde **dile getirilmekte**, bu arada günlük olaylar, bu olayların yorumu da **yer almaktadır.**” (K10., s. 40)

“On büyük ciltte toplanan Evliya Çelebi Seyahatnâme’si bir kültür, sanat ve inceleme hazinesi olarak büyük **önem taşır.**” (K10., s. 40)

“Cuma namazını yine o iskeledeki Ahî Çelebi Camisi’nde kılarak **aklıma**, rüyamda o camide Hazreti Peygamber’in imamlık ettiği sabah namazı, Peygamber’in elini öperken meclisin heybetinden şaşırarak “şefaath” yerine “seyahat” dilediğim **geldi.**” (K10., s. 40)

“ ‘Tanrı’ya hamdolsun, seyahat **kısmet oldu**’ diye şükrederek **yüzümü yere sürdüm.**” (K10., s. 40)

“Fethinde **güçlük çekildiğinden** alındıktan sonra kalesi yer yer yıktırılmıştır.” (K10., s. 41)

“Orhan, bu kaleyi fethetmek için önce ‘Koca Beğ’i **serdar ederek** ‘İznimdir, var git.’ buyurmuş.” (K10., s. 41)

“Bu büyük eser, başka milletlerin de **dikkatini çekmiş**, üzerinde birçok incelemeler yapılmış, ondan fazla yabancı dile çevrilmiştir.” (K10., s. 41)

“Bu rolleri oynayanların çoğu esnaf takımından kimselerdi ve bütün yıl dükkânlarını kapadıktan sonra, akşamları, Ramazan olsun, başka aylarda olsun, gerek şehirde, gerek yazları banliyölerde **hünerlerini gösterirlerdi.**” (K10. Millî Kültür Teması, Orta Oyunu, s. 43)

“Meydana ilk önce Pişekâr gelir, zurna ve dümbelek sesleri ile yürüyerek alanı dolaşır, yenedünyanın önünden geçerken şakşağını sürterek takırdatır, sonra dönerek sağına soluna, kendisini seyreden seyircilere çelebice bir **selam verir** ve oyunu ilan ederdi.” (K10., s. 43)

“Muhaverelerine nükte ve orijinallik bakımından **doyum olmazdı.**” (K10., s. 44)

“Sorma **başına geleni.**” (K10., s. 44)

“**Aldı içimi bir korku.**” (K10., s. 44)

“Nihayet anladım ama **akla kararı** da **seçtim.**” (K10., s. 45)

“**Kesme sözümü.** Ne diyordun?” (K10., s. 45)

“Moğol akınları karşısında **yenik düşen** Anadolu Selçuklu Devleti, Türkmen boylarının ikide bir ayaklanmasıyla tümünden güçsüz olmuş, halktan koparak **kendi derdine**, kendi yaşantısını sürdürme çabasına **düşmüştür.**” (K10. Millî Kültür Teması, Yunus Emre, Serbest Okuma Metni, s. 46)

“Mevlana Hüdavendigâr bize **nazar kılalı**” (K10., s. 47)

“Çeşitli söylentiler, Yunus Emre’nin yaşantısına **renk katar.**” (K10., s. 47)

“Köyüne dönerken yarı yolda **aklı başına gelmiş.**” (K10., s. 47)

“**Geri dönerek** Hacı Bektaş’tan “erenler himmeti” dilemiş.” (K10., s. 47)

“Sonunda, **muradına ermiş.**” (K10., s. 47)

“...diyerek **diyar diyar dolaşmış**, içinde yanan ateşin közüyle şiir söylemeye başlamış...” (K10., s. 48)

“Yunus’un gönlünde ilahi aşktan başkasına **yer yoktur** artık.” (K10., s. 48)

“Bu aşkın potasında **yanıp yakılmakta**, bu yanışın iniltileri Yunus’u ozanlaştırmada.” (K10., s. 48)

“Yaşadığı çağda Türkçe **bir kenara itilmiş, hor görülmüşken** Yunus, Türk dilini bütün incelik ve güzellikleriyle sırtlamış, **ayağa kaldırmış**, kendinden sonra gelen ozanlara

öncülük etmiştir.” (K10., s. 48)

“Yunus’un dili, Anadolu’nun öz dilidir, Anadolu Türklüğünün **yüreği** Yunus’ta **çarpar**, bu yürek, tüm kükrekliliğiyle Yunus’ta **dile gelir:**” (K10., s. 48)

“**Gönlüm düştü** bu sevdaya” (K10., s. 49)

“Onun doyumsuz sevgisinde, tüm insanlığın **sesini duyarsınız.**” (K10., s. 49)

“Biz kimseye **kin tutmayız**” (K10., s. 49)

“Derken insanları anlayış ve dayanışmaya, birliğe ve dirliğe **davet eder.**” (K10., s. 49)

“Son araştırmalara göre, Yunus, 1321 yılında, yetmiş yaşlarında olduğu hâlde, **hayata gözlerini kapamıştır.**” (K10., s. 49)

“Dertli, Emrah, Ruhsat **dile gelsinler,**” (K10. Millî Kültür Teması, Bağlamacıya, Serbest Okuma Metni, s. 50)

“**Günahsa boynuma** hep kadalarn.” (K10., s. 50)

“**Dertlerimizi** kimseye **anlatamamanın** verdiği eziklikle, anlaşılamanın verdiği eziklikle, anlaşılama korkusu sarar her bir zerremizi.” (K10. Kişisel Gelişim Teması, Empati ile Yaşamak, s. 52)

“**Cana can katan** bir dost ararız lakin onu bulamayacağımızı düşünerek aramaya **cesaret edemeyiz.**” (K10., s. 52)

“Bu gidişe “Dur!” diyebilecek **mecalimiz de kalmamıştır.**” (K10., s. 52)

“**Hâlimizden anlaşılır** zaten neye **ihtiyaç duyduğumuz.**” (K10., s. 52)

“Yaşamımızın her anında ihtiyaç duyduğumuz ve **olmazsa olmazımızdır** bu duygu.” (K10., s. 52)

“Nasrettin Hoca eşeğinden düşer ve **acıyla kıvranır.**” (K10., s. 53)

“**Başına toplananlar:** ‘Hemen bir doktor çağırın...’ diye bağışırken Hoca ‘Bana doktor değil, **eşekten düşmüş birini bulun...**’ der.” (K10., s. 53)

“O tabloyu **gözlerinizde canlandırın** lütfen.” (K10., s. 54)

“Bu anlayış insanların birbirlerine yaklaşmasına ve aralarında gerçeğe dayanan sevginin gelişmesine **yol açar.**” (K10., s. 55)

“**Kaç para eder!**” (K10. Kişisel Gelişim Teması, Karanfiller ve Domates Suyu, s. 56)

- “Şimdi artık kimi sevdiğimi, kime **saygı duyduğumu** biliyorum.” (K10., s. 56)
- “Günlerden beri kafamı bir adam kaplıyor (**işgal ediyor** dememek için).” (K10., s. 56)
- “İşte Kör Mustafa’nın bu gözü de bir kambur insanın ruh hâletini **içine sindirmiş**, şıkır şıkır, pırıl pırıl, sevimli, çapkın, canlı bir gözdür.” (K10., s. 57)
- “Denize diklemesine inen bu çalılığın bir kısmını **ne pahasına ayıkladı**, biliyor musunuz; **tırnakları pahasına.**” (K10., s. 57)
- “Bütün bir yaz, bütün bir kış, orman memurunun tazyiki, çalı, palamut, defne, koca yemiş, diken, ot, kök ona **karşı koydular.**” (K10., s. 58)
- “Kaya bitip de yumuşak, esmer pembe bir funda toprağı bir karış **meydana çıkınca** bir meşe palamudunun korkunç yılan gibi kökü önüne çıkardı.” (K10., s. 58)
- “Onu sökünce orman memurunu **karşısında bulurdu.**” (K10., s. 58)
- “Kazma **iş görmediği** zaman yumruğu, yumruğu yetmediği zaman parmakları, parmakları kalın geldiği zaman tırnakları ile toprağı tırmalardı...” (K10., s. 58)
- “Bilmedik ki dişle, tırnakla, kanla, canla tabiat denilen canavarı yenmek **lazım gelir.**” (K10., s. 58)
- “Tuzlu bir parça ama **idare edeceğiz.**” (K10., s. 59)
- “**Dikkat edin**, belki Mustafa’nınkilerdir.” (K10., s. 59)
- “**Emin olun** ki Mustafa’nın domateslerinden bir tanesi içtiğiniz suya katılmıştır.” (K10., s. 59)
- “Çok yükseklere uçmak ve ilginç **hareketler yapmak** gibi...” (K10. Kişisel Gelişim Teması, Martı, s. 60)
- “Yani Fletcher, Jonathan’ın öğrencilerine **ders verecektir.**” (K10., s. 60)
- “Gökyüzünde, otuz metre yükseklikte, perdeli ayaklarını indiriyor, gagasını kaldırıyor ve kanatlarının **acı veren** zor bükümlü eğimini koruyabilmek için geriliyor, **kendini kasiyordu.**” (K10., s. 61)
- “Uçuşun tek gerçeği ve anlamı vardır onlar için: Kıyıdan açıklara doğru yiyeceğe ulaşmak ve tekrar kıyıya **geri dönmek.**” (K10., s. 61)
- “Onun bulduğu bu düşünce türü, diğer kuşların **hoşuna gitmek** için değildi.” (K10., s. 61)

“Artık Jonathan’ın havada süzülüşleri, her zaman olduğu gibi inik ayaklarla suya çarpmak yerine, ayakları gövdesine sıkıca yapışmış bir biçimde su yüzeyine dokunduğunda, gerisinde uzun ve düzgün bir **iz bırakarak sona eriyordu.**” (K10., s. 61)

“Kıyıda da benzer süzölmeler yapmaya başlayıp daha sonra da süzöldüğü uzunluğu, kumun üzerinde bıraktığı izi adımlayarak ölçmeye vardırıldığında, annesi ve babası dehşetten **donup kaldılar.**” (K10., s. 61)

“Jonathan itaatle **başını salladı.**” (K10., s. 62)

“Sonraki birkaç gün içinde diğör martılar gibi davranmaya çalıştı; gerçekten çabaladı, iskelelerin ve balıkçı teknelerinin çevresinde, sürüyle birlikte **çığlıklar attı**, onlarla kavgalar etti, balık ve ekmek artıklarına dalışlar yaptı.” (K10., s. 62)

“**Dikkatli olduğu** kadar, yeteneğinin son sınırına kadar çalışmasına karşın, yüksek hızda **kontrolünü kaybediyordu.**” (K10., s. 63)

“Önce bütün gücüyle **ileri atılıp** kanatlarını çırparak dimdik bir pikeye geçti ama her seferinde sol kanadı bocalayıp şiddetle sola yuvarlanıyor, sağ kanadı ile **dengesini sağlamaya** çalışıyorsa da sağa dönerek **alabora oluyordu.**” (K10., s. 63)

“Her yanından sular damlarken sonunda **püf noktasını** bulmuştu: Yüksek hızlarda kanatlarını hareketsiz tutmalıydı.” (K10., s. 63)

“On saniye içinde hızı saatte doksan mile ulaşmış, martılar arası dünya hız **rekorunu kırmıştı.**” (K10., s. 63)

“Bebeklikten çocukluğa geçiş döneminde çevresinde olan biteni çok az anlaması, **ele avuca sığmazlığı**, asiliği bu inanişin onaylandığının göstergesiydi.” (K10. Kişisel Gelişim Teması, Hellen Keller, Serbest Okuma Metni, s. 64)

“Hellen Keller’in geçirdiği hastalık onu konuşma, görme ve işitme engelli yapmıştı ama hiç kimse onun zihinsel yeteneklerinin **farkında değildi** henüz.” (K10., s. 64)

“Yaşamının ilk on sekiz ayında zihninde **yer etmiş** olan tek sözcüktü su.” (K10., s. 65)

“Bu tek sözcükten **yola çıkararak** dokunduğu nesnelere harfler arasında bir bağlantı olduğunu, her nesnenin sözcüklerle ifade edildiğini anladı.” (K10., s. 65)

“Ama Hellen **yenilgiye uğramayı** kabullenmektense durmaksızın çalışarak mücadeleden başarıyla çıkmayı seçmişti.” (K10., s. 65)

“Hellen Keller on yaşına geldiğinde konuşmayı öğrenmeye **karar verdi.**” (K10., s. 65)

“Norveç’te görme ve işitme engelli küçük bir kızın konuşmayı başardığından **haberi olmuştu.**” (K10., s. 65)

“ ‘Ben New York’un (Nivyork) müzelerinde dolaşırken dokunduğum eşyaları keşfetmekten inanılmaz bir **heyecan duyuyor**, sözcüklerle anlatılamayacak kadar büyük bir mutluluk yaşıyordum.’ dedi.” (K10., s. 66)

“Sen nasıl oluyorsun da görme engelli olmamana karşın çevrendeki güzelliklerin **farkına varmıyorsun?**” (K10., s. 66)

“Sen **aklı başında kalabilirsen** eğer

Herkes senden **kuşku duyarken** hem **kuşkuya yer bırakır.**” (K10. Kişisel Gelişim Teması, Adam Olmak, Serbest Okuma Metni, s. 68)

“Yalanla **karşılık vermezsen** yalana” (K10., s. 68)

“**Kin tutmayabilirsen** kin tutana” (K10., s. 68)

“Kandırabilir diye safları **dert edinmezsen**” (K10., s. 68)

“**Ömür verdiğin** işler bozulsada yılmaz

Koyulabilirsen işe yeniden” (K10., s. 68)

“Yitirdiklerini **dolamaksızın dile**

Baştan tutabilirsen yolunu” (K10., s. 68)

“Herkesin **bırakıp gittiği** noktada” (K10., s. 68)

“Herkesle **düşüp kalkarken** erdemli kalabilirsen” (K10., s. 68)

“Her şeyiyle dünya **önüne serilir.**” (K10., s. 68)

“Üstelik oğlum **adam oldun** demektir.” (K10., s. 68)

“Bu durum ise diğer bütün öteki kavimlere **acı geliyordu**, üstelik Göktürkleri de kiskanıyorlardı.” (K10. Toplum Hayatı Teması, Ergenekon Destanı, s. 70)

“**Bir araya gelip** birleştiler ve Türklerden **öç almaya karar verdiler**, onların üzerlerine yürüdüler.” (K10., s. 70)

“Sonunda Göktürkler **üstün geldi.**” (K10., s. 70)

“Dediler ki: ‘Göktürklere **hile yapmazsak** işimiz sonunda pek yaman olacak.’ ” (K10., s. 70)

“Bunu gören Göktürkler: ‘Düşmanlarımızda savaştacak **hâl kalmadı**, kaçıyorlar.’ diye düşünerek kaçanların **arkasına düştüler.**” (K10., s. 70)

“Düşmanlar, Göktürklere görünce hemen **geri döndüler**, Göktürklere **gafil avladılar, vuruşmaya başladılar.**” (K10., s. 70)

“Düşmanlar **galip geldi.**” (K10., s. 70)

“Kayan ile Tukuz (Kayı Han ile Dokuz Oğuz) her ikisi de düşmana **esir olmuşlardı.**” (K10., s. 71)

“Bu yol öyle sapa ve sarp bir yoldu ki bir deve veya bir at bin güçlkle yürürdü, yanlış bir yere ayağını bassa **paramparça olurdu.**” (K10., s. 71)

“Kayan’ın ve Tukuz’un (Kayı Han’ın ve Dokuz Oğuz’un) burada **zaman geçti**, birçok çocuğu oldu.” (K10., s. 72)

“Bunu kimi iyi karşıladı, **baş eğip boyun eğdi.**” (K10., s. 73)

“Börteçine’yi kendi hakanları bildi; kimi de iyi görmedi, **karşı çıktı.**” (K10., s. 73)

“Misafirlik gündelik hayatımıza **renkler katar.**” (K10. Toplum Hayatı Teması, Misafirliklerimiz, s. 74)

“Akşamüstü evimize **yorgun argın dönsek** bile çoluk çocuğumuzla **hoşbeş ederken** kapımızın çalınmasını, tanıdıklarımızdan birinin bizi hatırlayıp ziyaretimize gelmesini istediğimiz anlar olur.” (K10., s. 74)

“Yahut biz, günün birinde sevdiğimizden birinin kapısını çalarak onu evinde görmek, onunla birkaç saati beraber geçirmek **hevesine kapılabiliriz.**” (K10., s. 74)

“İnsan ne kadar çekingen, başkalarıyla **münasebette bulunmaktan** ne derece hoşlanmaz bir adam olursa olsun, sohbetinden, misafirliğinden hazzedeceği bir iki dostu veya yakını vardır.” (K10., s. 74)

“Böyle yakın ahabpların, birbirlerini **candan seven** insanların dostlukları gibi misafirlikleri de tatlı olur.” (K10., s. 74)

“Çünkü birbirine **ağırlık vermezler.**” (K10., s. 74)

“Ama misafirlik öyle bir oyundur ki onu her zaman, sadece istediğinizle, **canınızın çektikleri** ile oynayamazsınız.” (K10., s. 74)

“Eğer olgun bir insansanız onlarla da bu oyunu bütün kaideleriyle ve olanca samimiyetinizle, hatta **keyfinizin kaçtığı**ni hiç belli etmeden oynamaya mecbursunuz.” (K10., s. 74)

“Çünkü efendiliğiniz sizi **mecbur eder.**” (K10., s. 74)

“Gerçek manasında terbiyeli ve nazik bir adam veya bir hanım, tanıdığına, tanımadığına, sevdiğine, sevmediğine iyi muamele etmeye, **hatır saymaya, gönül almaya** mecburdur.” (K10., s. 74)

“**Yüzü gözü kan içinde** bir yabancı **Tanrı misafiri** olduğunu söyleyerek kendisini içeri almasını ihtiyardan **rica etmiş**, o da adamı içeri almış.” (K10., s. 74-75)

“Bir gün Arap’ın **canının çok sıkıldığı**ni fark eden Fransız sebebini sormuş.”(K0., s. 75)

“**Zaman ilerliyor.**” (K10., s. 75)

“Çünkü sabah **yola çıksa** Bakırköy’e öğleyin varabilirdi.” (K10., s. 75)

“**Güçlük veren** misafirin arkasından biraz söylenilse bile Allah’ın günah yazmasından korkulurdu.” (K10., s. 75)

“Gece yatısına gelecek misafire yemek çıkarmak kolay olsa bile yatak çıkarmak, yıkatmanın güçlüğünü düşünün düşünün çarşafı sermek ve en mühimi de uzun misafirlik boyunca misafiri oyalayacak **laf bulmak** hayli zorlaşmıştır.” (K10., s. 76)

“Şark’ın misafirsevenlik âdetleri **zamana uymaz** olunca Garp’ın usullerini moda yapmak suretiyle misafirlikleri **zamana uydurmak** yoluna gidildi.” (K10., s. 76)

“**Çat kapı** misafirliğe gidilemiyor.” (K10., s. 76)

“Fakat buna karşılık sosyete dedikleri, biraz da vakitleri bol takımından olan hanımların kabul günleri, rivayete göre, muhteşem oluyor, misafirler usulü dairesinde giyinmeye, misafirlik günlerinde **söz olmasın** diye şapkadan pabuca sık sık yenilemeye **mecbur oluyorlarmış.**” (K10., s. 76-77)

“Aslında sadece sohbet vesilesi olan, hatır sormaya, haberleşmeye, yaklaşmaya, hatta yardımlaşmaya yaraması **lazım gelen** misafirlik müessesesinin israfı **yol açarak** insanları müşküllere sarması, dedikodulara, kırgınlıklara **sebep olması** doğrusu tatsız

bir şeydir.” (K10., s. 77)

“Aslında bir insanın sizi aramış olması, sizi görmek için **zahmetlere katlanması**, onu iyi karşılamanız için yeterli bir sebeptir.” (K10., s. 77)

“Bir gün kendisini bir vatandaş **davet etmiş.**” (K10., s. 77)

“Ne zaman ayna şavkı görsem **aklıma** hep renkli Hıdırellez gelir, aşk **gelir.**” (K10. Toplum Hayatı Teması, İmece, s. 78)

“Şimdi **aklımda kaldığına** göre tarlanın sahibi altı aydır hastaydı.” (K10., s. 79)

“Öylesine gerçek öykünüyordu ki, bu hayvanlara millet **gülmekten kırılıyordu.**” (K10., s. 79)

“En sonunda ustaca Arap oldu, bir apak insan **çıkardılar karşısına.**” (K10., s. 79)

“Herkesin **damağında** eğlencenin **tadı kalmıştı.**” K10., s. 79)

“Bütün bir köyün imeceyle **iş gördüğü** vardır.” (K10., s. 80)

“Benim **gözüme uyku girmezdi** imece gününe kadar.” (K10., s. 80)

“İmece **imdadımıza bir yetiştirdi** ki...” (K10., s. 80)

“Bir imece daha olsun da bir cümbüş daha görelim, diye **can atardık.**” (K10., s. 80)

“**Elden geldiğince** Anadolu köylüsü imeceye koşuyor, imeceye can atıyor.” (K10., s. 80)

“Çukurova’da, bir düzlükte, ortalık ıslak ot, çiçek kokarken bütün bir köy atıyla, itiyle, çoluğu çocuğuyla giyinmiş kuşanmış, düğüne, bayrama, imeceye giderken önden, uzaktan hiç duyulmamış bir türkü **geldi kulağıma.**” (K10., s. 81)

“İmeceler, benim **aklımda** hep imece düğünü olarak **kaldı.**” (K10., s. 81)

“**Aklı başında** hiçbir adam, hiçbir şeyi dostlara **denk tutmaz.**” (K10. Toplum Hayatı Teması, Tasmalı Güvercin, Serbest Okuma Metni, s. 82)

“Tuzaktan kurtulmak için **çareler ararken** aranızdaki birliği ve dayanışmayı bozmayın, kimse sadece **canını kurtarmaya** kalkmasın.” (K10., s. 82)

“Güvercinler tasmalı güvercinin **dediklerini tutarak, birbirleriyle el birliği ederek, güçlerini toparlayıp,** hep birlikte ağı koparıp onunla havaya yükseldiler.” (K10., s. 83)

“Fakat avcı yine de **ümidini** onlardan **kesmedi.**” (K10., s. 83)

“Güvercinler söyleneni yaptı, avcı da onları yakalamaktan ümidi keserek **geri döndü.**” (K10., s. 83)

“— Sen kimsin, diye **karşılık verdi.**” (K10., s. 83)

“— Seni bu **hâle düşüren** nedir? diye sordu.” (K10., s. 83)

“Hayır ya da şer, hiçbir şey kaderinin dışında **meydana gelmez.** Beni de bu **tehlikeye düşüren** odur.” (K10., s. 83)

“Önce diğer güvercinlerin sonra benim düğümlemlerimi kes, dediği hâlde fare hiç **oralı olmadı.**” (K10., s. 84)

“Fakat önce onlardan başlarsan ben sonuncu olduğumda bıkkınlık gelse bile benim ağ içinde kalmama **razı olmazsın.**” (K10., s. 84)

“Ve farenin güzel huyuna **hayran kaldığını** ifade ederek uzun uzun onu övdü.” (K10., s. 84)

“Çünkü bizim aramızdaki düşmanlık sana hiçbir **zarar vermez,** onun **zararı** sadece bana **dokunur.**” (K10., s. 85)

“Malını sunanlar ise birbirinden **istifade etmek** isteyen, birbiriyle yardımlaşanlardır.” (K10., s. 85)

“Bilmeyiz, oğlu **haber verdi** geçerken bu sabah.” (K10. Toplum Hayatı Teması, Seyfi Baba, Serbest Okuma Metni, s. 86)

“Giderim arkalarından... **Yolu buldum** zaten.” (K10., s. 86)

“Galiba bir çıkan olmuş... **Neme lazım,** artık

Girerim ben diyerek **kendimi attım içeri,**” (K10., s. 86)

“Haklısın, bende kabahat ki **haber yollamadım.**” (K10., s. 87)

“**Bereket versin** ateş koydu demin komşu kadın...” (K10., s. 87)

“Odanın loşluğu **kasvet veriyor** pek, baktım” (K10., s. 87)

“Azıcık **geldi** bizim ihtiyarın **benzine kan.**” (K10., s. 87)

“Oturup kör gibi, **namerde el açmak** iyi mi?” (K10., s. 87)

“Kim kazanmazsa bu dünyada bir **ekmek parası:**

Dostunun **yüz karası;** düşmanının maskarası!” (K10., s. 87)

“Yoksa yetmiş beşi geçmiş bir adam **iş yapamaz;**” (K10., s. 87)

“**Gece gündüz koşuyor** iş diye, bilmem ne zaman

Eli ekmek tutacak? İşte saat belki de üç” (K10., s. 88)

“Kimsesizlik bu sefer **tak dedi** artık **canıma!**” (K10., s. 88)

“Başladım uyku teharrisine lakin **ne gezer!**” (K10., s. 88)

“Mühürüm **boynunu bükmüş** duruyormuş sade!” (K10., s. 88)

“Baharda **haz duyar** nar çiçeklenir;” (K10. Zaman ve Mekân Teması, Güney İlleri, s. 90)

“**Özene bezene yaratmış** Allah,” (K10., s. 90)

“Bir de güzel kokuyorlardı, insanın **başı dönüyordu.**” (K10. Zaman ve Mekân Teması, Bir Göl Nasıl Bingöl Oldu?, s. 91)

“Gözleri sönmemişti, **ateş gibi parlıyordu.**” (K10., s. 91)

“**Dili, dişi kilitlendi** avcının.” (K10., s. 91)

“Şaşkınlıktan uzun süre **kendine gelemedi.**” (K10., s. 91)

“Turnayı bir kere daldırdım, yeniden **can buldu.**” (K10., s. 92)

“Eğilip **kana kana içeyim.**” (K10., s. 92)

“Hiç bu **fırsat** bir daha **ele geçer** mi?” (K10., s. 92)

“Günlerce **taban tepti. Karnı küp gibi şişti.**” (K10., s. 92)

“**Dizini dövüp** durdu.” (K10., s. 92)

“Gölün birisi, suyunu içeni **sallabaş yapar.**” (K10., s. 93)

“Yiyenin **ömrüne ömür katar.**” (K10., s. 93)

“Göllerinin her birinde üstün bir güç olduğuna **yürekten inanırlar.**” (K10., s. 93)

“Ancak o olgunluğa vardıktan sonra **gücünüzün** bazı işleri başarmaya **yettiğini** görürsünüz.” (K10., s. 94)

“Aslında sizin ömrünüzdür giden, **farkına varmazsınız.**” (K10. Zaman ve Mekân Teması, Zamanı Kazanmak veya Kaybetmek, s. 95)

“Ancak seneler ve seneler geçtikten sonra arkanıza baktığınız zaman, o gençlik günlerinizin ta ufuklara kadar uzanıp gittiğini, derin teessüfler içinde görür, kaybettiğinizin azametini seyrederken acılar içinde **yüreğinizin sızladığını** hissedersiniz.” (K10., s. 95)

“Ömrünüz **sona erdiği** zaman, onların hepsi **ortada kalır.**” (K10., s. 95)

“Fakat insanın etrafına, memleketine, insanlığa yararlı bir şey yapabilmesi, kendisine cömertçe bahşedilmiş olan zamanları iyi kullanması sayesinde **mümkün olabilir.**” (K10., s. 95)

“Yetişmemiş, yani zamanlarını iyi kullanmamış, boşu boşuna harcamış insanlarsa ne kendilerine ne de memleketlerine **faydalı olabilirler.**” (K10., s. 95)

“Gençler, boş geçirdikleri zamanlarla neler kaybettiklerini anladıkları gün ise ne yazık ki, **iş isten geçmiş** olacaktır.” (K10., s. 95)

“Bu bölümde son olarak mimari-dil ilişkisinden **söz etmek** istiyoruz.” (K10. Zaman ve Mekân Teması, Türk Evinde Türk Dili, Türk Dilinde Türk Evi, Serbest Okuma Metni, s. 96)

“Toplumlar, yaşadıkları evlere bakış tarzlarını özetleyen birtakım söylemler **ortaya koyar.**” (K10., s. 97)

“Dil ile mimari etkileşimi, evin şeklinden döşenmesine kadar pek çok konuda **çıkarcı karşıma.**” (K10., s. 97)

“Akıllı hamal, arada sırtındaki yükün **tadına da bakar,** başka dillerden kelime alıp kendi dilinin kurallarına **uygun hâle getirebilir;** bu iyi bir şeydir ancak bazı hamalların, başka tatlara bakmaktan **damak tadı değişir.**” (K10., s. 98)

“Ancak çeşitli nedenlerle (örneğin, “Bakın ben modern oldum.” demeye yatkın gösterişçi tarzdan ötürü) bazen insanlar, gerekli gereksiz kendi dillerini bırakıp başka dillere ait kelimeleri kullanmaya **heves eder.**” (K10., s. 98)

“Bu kişiler, başka gösteriş meraklıları karşısında saygıdeğer görülebilir, hatta araya yabancı kelimeler serpiştirerek konuştuğu için kısa vadede kârlı da çıkabilir ancak uzun vadede **zarar edecek,** torunlarını da **zarara sokacaktır.**” (K10., s. 98)

“Ana dilimiz konusunda yeterince **duyarlılık göstermediğimizde**, bir süre sonra, nice dilin **başına gelen** şey bizim dilimizin de başına gelebilir; Türkçe ölü diller arasına girebilir.” (K10., s. 98)

“Bu noktada **aklımıza gelen** bir şeyi paylaşmak istiyoruz:

Ana Dilimizin **Eli Belinde** mi?” (K10., s. 99)

“Anlatılanlar doğruysa annesi elini beline dayayıp bağırmağa başladığında Cengiz Han, **diz çöküp özür dilermiş.**” (K10., s. 99)

“Şimdi bizler, gösteriş uğruna, ana dilimize ihanet edip şirketlerimize, evlerimizin bölümlerine Türkçe olmayan adlar verdiğimizde, ana dilimizin **elini beline koyup bize bağırıp çağırmasından endişe ediyoruz.**” (K10., s. 99)

“Muhtemelen böylesine bir azarlanmayı da **hak ediyoruz.**” (K10., s. 99)

“Fazlaca bir şey olmaz; tarihte Hititlerin yanında **yerimizi alıruz**, dilimiz de Ölü Diller Mezarlığı’na yerleşir.” (K10., s. 99)

“Eşkıyalar **yolumu kesmiş**,

Alacak şey bulamamışlar.” (K10. Zaman ve Mekân Teması, Yurdum, Serbest Okuma Metni, s. 100)

“Topraklarının üstünde

Top oynamış, **âşık olmuş**, düşünmüş” (K10., s. 100)

8. Atasözleri

“**Elma dalından uzağa düşmez**” (K10. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 36)

“**Dünya kimseye kalmaz.**” (K10. Millî Kültür Teması, Yunus Emre, Serbest Okuma Metni, s. 49)

“Biz görenler:

— **Bakarsan bağ, bakmazsan dağ olur**, dedik.” (K10. Kişisel Gelişim Teması, Karanfiller ve Domates Suyu, s. 58)

“**Ev alma, komşu al.**

İki gönül bir olunca samanlık seyran olur.

Nohut oda, bakla sofa

İki oda bir aralık, bir ahır bir samanlık.” (K10. Zaman ve Mekân Teması, Türk Evinde Türk Dili, Türk Dilinde Türk Evi, Serbest Okuma Metni, s. 97)

13. Adlar

13a. Kişi Adları

“Dost oldum **“Keloğlan”** la, **Kerem**’le;

Dolaştım **“Karacaoğlan”**la dağ tepe.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Kitaplarla Kurulan Dostluk, s. 10)

“Annem, rahmetli ikiz kardeşim **Alâeddin**’le bana: ‘Cici Teyze o yaşta öğrenebildikten sonra siz de öğrenebilirsiniz.’ dediğinde sevinçli bir telaşa kapıldık.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Okuma Serüvenim Nasıl Başladı?, s. 12)

“Hazreti **Ali’nin** Cenkleri dizisini ilk kez onların elinden tanıdık.” (K10., s. 13)

“Hazreti Ali dizisinde bir kitabın yanında **Nasrettin** Hoca adını taşıyan bir kitabı daha aldırılmışım babama.” (K10., s. 13)

“**Kerem** ile **Ashı**, **Tahir** ile **Zühre**, **Leylâ** ile **Mecnun**, **Karacaoğlan** ve birbirini takip eden bütün bir halk hikâyeleri dizisi...” (K10., s. 13)

“Beşinci sınıfta, bir yandan **Abdullah Ziya Kozanoğlu’nun** Kolsuz Kahraman ile başlayıp devam eden Türklük bilinciyle yüklü kahramanlık romanlarını okurken bir yandan da **Feridun Fazıl Tülbentçi’nin** (Osmanoğulları, Yavuz Sultan Selim Ağlıyor) romanlarını okumaya çalışıyorduk.” (K10., s. 14)

“Ve elbette **Nihal Atsız’ın** o unutulmaz Bozkurtların Ölümü, onun ardından Bozkurtlar Diriliyor adlarını taşıyan romanları.” (K10., s. 14)

“Ve aynı yıl, bir bakıma okumamızda bir dönüm noktası: Ablamız, ilk sömestirin sonunda iftiharla geçtiğinde, ona üç adet kitap hediye etmişler: Hemingway’den (Hemingvey) Çanlar Kimin İçin Çalışıyor, **Kerime Nadir’dan** Hıçkırık ve bir de Türk Fıkraları gibi adı olan bir fıkra kitabı...” (K10., s. 14)

“Aynı yıl **Esat Mahmut Karakurt**, onun Dağları Bekleyen Kız, Ankara Ekspresi, Erikler Çiçek Açtı romanları...” (K10., s. 14)

“Arkasından **Muazzez Tahsin**, **Ethem İzzet Benice**...” (K10., s. 14)

“O yaz tatilinde Maraş’a döndüğümüzde teyzemlerin evinde **Faruk Nafiz Çamlıbel’in** Bir Ömür Böyle Geçti adını taşıyan şiir kitabını keşfedişim...” (K10., s. 14)

“Derken bir defasında, Hoca Hanım’ın kardeşi için **Ömer Seyfettin’in** bütün bir hikâye külliyatını gönderdiler ancak o, okumaya uzak durduğundan külliyatı biz aldık.” (K10., s. 15)

“Sarı Traktör’ü (1958) okuyunca anlıyorsunuz ki **Talip Apaydın** köye traktör girmesini istiyor; traktörün faydasına, gücüne inanmış.” (K10., s. 16)

“Apaydın, köye traktör girmesi sorununu, köy ağalarından birinin oğlu olan **Arif** (“Babası köyde varlıklı bir kimseydi.” s. 4) gibi görüyor.” (K10., s. 16)

“Arif şöyle der: ‘**Yakup’un Ali** harmanı bitirdi. On günde beş yüz lira da para kazanmış.’ (s. 25)” (K10., s. 16)

“Romanda önemli olanın örneğin “öğretmen” değil, “öğretmen **Ahmet**” olduğu, yani tip değil kişi olduğu gerçeğine pek önem vermemiş.” (K10., s. 17)

“Uzak, hayali seyahatlerin, içlerinde Goethe ve Nietzsche de bulunan büyük adamların, gazete ve dergilerde okunan sayısız bilgi ve haberlerin, kafamı **Nuh’un** gemisi gibi doldurduğu ve benim her akşam yeni bir ruhla yüklü parkta dolaştığım saatleri hiç unutmam.” (K10., s. 20)

“Ya **Atatürk’ün** evrensel sevgi ve saygı anlayışı!” (K10. Atatürk Teması, İşte Onun Evrensellik Anlayışı, s. 24)

“Sizler **Mehmetçiklerle** yan yana, koyun koyunasınız.” (K10., s. 25)

“**Mustafa Kemal Atatürk** sürekli Anadolu’yu dolaşarak, halkının yanında olmuş, sorunlarını dinlemiş, Cumhuriyet’in kurulmasına yardımcı oldukları gibi korumalarını da istemiştir.” (K10. Atatürk Teması, Gazi Mustafa Kemal’in Balıkesir Hutbesi, Serbest Okuma Metni, s. 33)

“Ömründe bir defa **Kâzım’ın** türküsünü dinleyen...” (K10. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 38)

Bir insan ki zamanımızdan üç yüz yıl önce ulaştırma olanaklarının sınırlı ve az olduğu bir çağda, Anadolu’yla birlikte tüm Ortadoğu’yu, Kırım’ı ve Kafkas memleketlerini, Hazar kıyılarına kadar İran’ı, Sudan ve Kuzey Habeşistan (Bugünkü Etiyopya) dâhil Arap çöllerini, Rumeli’den başlayarak Arnavutluk’u, Romanya, Macaristan’dan Viyana’ya kadar Doğu ve Orta Avrupa’yı karış karış gezerse, yalnız gezip görmekle yetinmeyerek görüp işittiklerini günü gününe

yazarsa bu kişi ancak **Evliya** Çelebi olur. (K10. Millî Kültür Teması, Evliya Çelebi, s. 39)

“Babası, Kütahya asıllı saray kuyumcubaşısı Derviş **Mehmed Zilli** Efendi’dir.” (K10., s. 39)

“24 yaşındayken Osmanlı Sarayı’nda görev almış, bir gün Dördüncü **Murat’ın** huzuruna kabul olunarak besteler okumuş, nükteli konuşmasıyla padişahın gönlünü çalmıştı.” (K10., s. 39)

“1650 yılında, büyük saygı beslediği, aynı zamanda akrabası olan Melek **Ahmed** Paşa’nın sadrazam oluşu, daha sonra onun azledilerek Rumeli Beylerbeyliği’ne tayin edilişi ile birlikte gezmek, görmek imkânını bulmuş, gezileri Osmanlı Devleti sınırlarını da aşmış, tam 42 yıl, durmadan dolaşmıştır.” (K10., s. 40)

“Bu kale 827 yılında, Çelebi Sultan **Mehmed** Han tarafından fetholunmuştur.” (K10., s. 41)

“Orta oyununda **Karagöz’ün** yerini **Kavuklu, Hacivat’ın** yerini de **Pişekâr** alırdı.” (K10. Millî Kültür Teması, Orta Oyunu, s. 42)

“**Dondum** Hanım, Şalgam Hoca, İzmirli **Faika** gibi sırf orta oyun için oynanan bir oyun.” (K10., s. 43)

“Pişekâr’dan sonra, yine zurna ve dümbelek gürültüsü ile şişman kavuklu gelir, meydanı bir kere azametle döner ve ikinci tura başlamadan Pişekâr Küçük **İsmail** Efendi seslenirdi:” (K10., s. 43)

“Vay **Hamdi’ciğim!**” (K10., s. 43)

“Diyen gönüller ikliminin güneşi, büyük âşık, **Yunus Emre’dan** konuşalım bu kez...” (K10. Millî Kültür Teması, Yunus Emre, Serbest Okuma Metni, s. 46)

“Mevla’sını, her yerde, her zaman çağıran Yunus, gençlik yıllarında büyük mutasavvıf **Mevlana Celâleddin’in** sohbet meclislerine katılmış:” (K10., s. 47)

“ ‘Senin kısmetin Taptuk **Emre’dedir**’ demişler ve Taptuk Emre’ye ısmarlamışlar.” (K10., s. 47)

“Dertli, **Emrah**, **Ruhsat** dile gelsinler,” (K10. Millî Kültür Teması, Bağlamacıya, Serbest Okuma Metni, s. 50)

“**Gevheri**, **Seyrani**, **Sümmani**’yi an,

Ömer gibi ağla, **Kerem** gibi yan,

Şakısın dilinde **Karacaoğlan**,

Bağlaman şenliğidir odaların.” (K10.,s. 50)

“**Nasrettin** Hoca eşeğinden düşer ve acıyla kıvrılır.” (K10. Kişisel Gelişim Teması, Empati ile Yaşamak, s. 53)

“Köyde ona “Kör **Mustafa**” derlerdi.” (K10. Kişisel Gelişim Teması, Karanfiller ve Domates Suyu, s. 56)

“O zamanlar Göktürklerin başında **İl** Han, hakan olarak bulunuyordu.” (K10. Toplum Hayatı Teması, Ergenekon Destanı, s. 71)

“Yalnız **Kayan** adındaki en küçük oğlu sağ kaldı.” (K10., s. 71)

“Kayan (**Kayı** Han) o yıl evlenmişti.” (K10., s. 71)

“İl Han’ın **Tukuz (Dokuz Oğuz)** adında bir de yeğeni vardı.” (K10., s. 71)

“Ergenekon’dan çıktıkları sırada Göktürklerin hakani Kayan (Kayı Han) soyundan gelme **Börteçine** idi.” (K10., s. 73)

“Abdal **Musa** zorlu davul çalıyordu.” (K10. Toplum Hayatı Teması, İmece, s. 79)

“**Hösük** de zurnaya çökmüştü.” (K10., s. 79)

“Dediler:

— **Seyfi** Baba

Hastalanmış, yatıyormuş.” (K10. Toplum Hayatı Teması, Seyfi Baba, Serbest Okuma Metni, s. 86)

“**Mehmet** Ağa’nın evi akmış.” (K10., s. 87)

“Hastalandım, bakacak kimseciğim yok; **Osman**” (K10., s. 88)

“Anlatılanlar doğruysa annesi elini beline dayayıp bağırmaya başladığında **Cengiz** Han, diz çöküp özür dilermiş.” (K10. Zaman ve Mekân Teması, Türk Evinde Türk Dili, Türk Dilinde Türk Evi, Serbest Okuma Metni, s. 99)

13b. Yer Adları

“Aradım

“**Erkilet** güzelini bağ arasında” (K10. Okuma Kültürü Teması, Kitaplarla Kurulan Dostluk, s. 10)

“Böylece üçüncü sınıfa geçip babamın tayini dolayısıyla **Malatya’ya** geldiğimizde kendi çapımızda bir birikimimiz olmuştu.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Okuma Serüvenim Nasıl Başladı?, s. 13)

“Aslında **mahalleimizin** çocukları haylazdı fakat açıklanamaz biçimde bir okuma ve sinema merakları vardı.” (K10., s. 13)

“Malatya’da **Yeni Cami’nin** avlu duvarının üstünde bu tür kitapları sergileyen kitapçılar vardı.” (K10., s. 13)

“Derken orta üçe geçtiğimiz yıl **Tunceli**, babamın tayini bayındırlık müdürü olarak oraya çıktı.” (K10., s. 15)

“Sarı Traktör’ü (1958) okuyunca anlıyorsunuz ki Talip Apaydın **köye** traktör girmesini istiyor; traktörün faydasına, gücüne inanmış.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Sarı Traktör, s. 16)

“**Eskişehir’de**, şimdi yerine büyük bir okul dikilmiş, bahçe içindeki tek katlı beyaz **kütüphane**, lise sıralarında saadeti duyduğum en güzel yerlerden biriydi.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Kütüphaneler, Serbest Okuma Metni, s. 20)

“Hayatta hiç bir işte başarı kazanamamış olan babam, bir daha geri dönmek üzere, bütün evi **Sivrihisar’dan** Eskişehir’e taşımıştı.” (K10., s. 20)

“**Porsuk Nehri’nin** ötesinde, **demiryolu istasyonuna** yakın, tek katlı kerpiç bir evde oturuyorduk.” (K10., s. 20)

“Bilmiyorum beni **şehir kütüphanesine** hangi arkadaş götürmüştü.” (K10., s. 20)

“O zamanlar **caddeler** böyle gürültülü vasıtalarla dolu değildi.” (K10., s. 21)

“Kütüphane **çarşı** ve pazardan uzak bir yerde, büyük bir bahçe içindeydi.” (K10., s. 21)

“Biraz ötesinde **Temyiz Mahkemesi** vardı.” (K10., s. 21)

“Benim gibi fakir, evlerinde kitap, masa, soba olmayan **Anadolu** çocukları için, kütüphane okul kadar, hatta ondan da mühim bir saadet ülkesidir.” (K10., s. 22)

“Ne olur kütüphaneleri de böyle **mabedler** gibi güzel inşa etseler de onlara hiç dokunmasalar...” (K10., s. 22)

“İşte bir gün **Çanakkale’ye** giden bakanlardan birine: “Orada **Mehmetçik Anıtı’nın** başında şehitleri anacaksın. Siz olmasaydınız, siz göğüslerinizi çelik kalelere karşı siper etmeseydiniz **boğaz** elden gider, **İstanbul** elden giderdi diyeceksin.” (K10. Atatürk Teması, İşte Onun Evrensellik Anlayışı, s. 25)

“Bu **memlekette** kanlarını döken kahramanlar!” (K10., s. 25)

“27 Ekim 1922’de **Bursa’da** yaptığı bir konuşmada Atatürk, Türkçesi biraz sadeleştirilmiş şekliyle şöyle demiştir:” (K10. Atatürk Teması, Atatürk ve Bilim, s. 28)

“30 Ağustos 1924 tarihinde Atatürk, **Dumlupınar’da** yaptığı başka konuşmada da şöyle diyor:” (K10., s. 28)

“Bir gün **Ankara Halkevinin Tarih Kurumu bölümünde** taslakları okumak için toplanmıştık.” (K10. Atatürk Teması, Atatürk’te Millet Sevgisi, Serbest Okuma Metni, s. 31)

“Onları dinledikten sonra kâğıt ve kalem getirilmesini emrettiler, zaten kâğıt, kalem **yemek odasının** demirbaş eşyası sırasına girmişti.” (K10., s. 31)

“**Salonun** bir ucunda kara tahta, kenarda etajerlerin üzerinde sözlükler, ansiklopediler...” (K10., s. 31)

“Mustafa Kemal Atatürk sürekli **Anadolu’yu** dolaşarak, halkının yanında olmuş, sorunlarını dinlemiş, Cumhuriyet’in kurulmasına yardımcı oldukları gibi korumalarını da istemiştir.” (K10. Atatürk Teması, Gazi Mustafa Kemal’in Balıkesir Hutbesi, Serbest Okuma Metni, s. 33)

“Nitekim 7 Şubat 1923 günü öğleyin **Paşa Camii’nde** okunan mevlitten sonra minbere çıkarak yaptığı konuşmada da bu konulara değinmişti.” (K10., s. 33)

“Atatürk, **Zağnos Paşa Cami** Hutbesinde cemaata şöyle seslenmiştir:” (K10., s. 33)

“Bir dilim **Trabzon** peyniri” (K10. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 36)

“Bir tutam **Şile** bezi gibi” (K10., s. 36)

“Kaynakların verdiği ve çoğu kendi ağzından derlenen bilgilere göre Evliya Çelebi, 25 Mart 1611’de, **İstanbul’da, Unkapanı’nda** doğmuştu.” (K10. Millî Kültür Teması, Evliya Çelebi, s. 39)

“Babası, **Kütahya** asıllı saray kuyumcubaşısı Derviş Mehmed Zilli Efendi’dir.” (K10., s. 39)

“24 yaşındayken **Osmanlı Sarayı’nda** görev almış, bir gün Dördüncü Murat’ın huzuruna kabul olunarak besteler okumuş, nükteli konuşmasıyla padişahın gönlünü çalmıştı.” (K10., s. 39)

“Kendi ifadesine göre bir gece düşünde, **Ahî Çelebi Camisi’ne** girmiştir.” (K10., s. 39)

“Bu mutlu rüyadan sonra, gezilerine başlayan Evliya Çelebi, önce İstanbul’un bütün cami ve **türbelerini, kahvehane ve divanlarını** dolaşmış, gördüklerini, öğrendiklerini bir bir defterine geçirmiştir.” (K10., s. 39)

“Daha sonra **Bursa ve İzmir’e** gitmiş, ardından **Trabzon’a** yolcu olmuştur.” (K10., s. 39)

“Askerî seferler, resmî görevler, **elçilikler** onun için tam bir fırsattır.” (K10., s. 40)

“1650 yılında, büyük saygı beslediği, aynı zamanda akrabası olan Melek Ahmed Paşa’nın sadrazam oluşu, daha sonra onun azledilerek **Rumeli Beylerbeyliği’ne** tayin edilişi ile birlikte gezmek, görmek imkânını bulmuş, gezileri Osmanlı Devleti sınırlarını da aşmış, tam 42 yıl, durmadan dolaşmıştır.” (K10., s. 40)

“Evliya Çelebi, ilk Bursa gezisini babasından gizli yapmış, Bursa dönüşünden sonra babasından izin alarak 21 Haziran 1640 tarihinde **İzmit** gezisine çıkmıştır.” (K10., s. 40)

“Cuma günü **Yemiş İskelesi’nde** elbiselerimizi gemiye koyduk.” (K10., s. 40)

“Cuma namazını yine o **iskeledeki** Ahî Çelebi Camisi’nde kılarken aklıma, rüyamda o camide Hazreti Peygamber’in imamlık ettiği sabah namazı, Peygamber’in elini öperken meclisin heybetinden şaşırarak “şefaât” yerine “seyahat” dilediğim geldi.” (K10., s. 40)

“Sonra gemiye binerek poyraz rüzgârı ile **Üsküdar** tarafından **Kadıköy Burnu’na, Kalamış Burnu’na, Hünkâr’ın Fener Bahçesi Burnu’na, Yelkenkaya Burnu’na** uğrayarak rüzgârı arkadan almak sureti ile **Darıca Kalesi’ne** geldik.” (K10., s. 40)

“**Darıca**, İstanbul’dan 80 mildir.” (K10., s. 41)

“**Gebze** kazasının nahiyesidir.” (K10., s. 41)

“Aşağı varoşu 300 kadar kiremitli ev olup bir **camisi**, bir **hanı**, bir **hamamı**, küçük **çarşısı** vardır.” (K10., s. 41)

“Gebze bunun kuzeyinde, dağlar üzerinde, bir saat kadar mesafede, Bağdat ve **Erzurum** yolu üzerindedir.” (K10., s. 41)

“**İzmit Kalesi’nin** fethi ile “İzmit” adı üzerinde şu bilgileri verir:” (K10., s. 41)

“Bu İzmit Kalesi, Bizans’ın elinde iken 731 Hicri yılında **Orhan** Gazi zamanında fethedilmiştir.” (K10., s. 41)

“Fetihten sonra yine Koca Beğ serdar olarak Kalipo vilayetini fethederek adına “**Kocaeli**” demiştir.” (K10., s. 41)

“Fatih Sultan Mehmet, Anadolu eyaletlerini yazdırdığı sırada İzmit’i de Anadolu’dan bir **sancak** olarak yazdırmıştır.” (K10., s. 41)

“Evliya Çelebi Seyahatnâme’si, bu üslup üzerine **köy, kasaba, şehir** devam eder; bazen at üstünde, bazen gemiyle ülkeler aşılır.” (K10., s. 41)

“Ramazanda orta oyunu, İstanbul’un her semtinde, Karagöz oyunları gibi, herhangi bir **kahvehanede** oynanabilirdi.” (K10. Millî Kültür Teması, Orta Oyunu, s. 42)

“Fakat orta oyuncular, hiç şüphesiz, bir **kıraathane** bulamasalar bile hiç değilse büyücek kahvehaneleri tercih ederlerdi.” (K10., s. 42)

“Bu rolleri oynayanların çoğu esnaf takımından kimselerdi ve bütün yıl dükkânlarını kapadıktan sonra, akşamları, Ramazan olsun, başka aylarda olsun, gerek şehirde, gerek yazları **banliyölerde** hünelerini gösterirlerdi.” (K10., s. 43)

“**Kapalıçarşı’ya** gitmişim. Şöyle biraz seyrandan sonra **Cevahir Bedesteni’ni** de göreyim dedim.” (K10., s. 44)

“Orada dolaşırken bir köşede, **dolaplardan birinin yanında (O daracık, yüksekçe setli dükkânlara dolap denilirdi.)** bir gevşeklik geldi üstüme.” (K10., s. 44)

“Bir kıtlık günü Hacı Bektaş-ı Veli’nin **dergâhına** varmış, buğday istemiş.” (K10. Millî Kültür Teması, Yunus Emre, Serbest Okuma Metni, s. 47)

“Onun **Eskişehir’de, Karaman’da Anadolu’nun daha birçok şehir ve kasabasında** mezarı olduğu söylenirse de onun asıl mezarının seven ve sevilenlerinin gönlü olduğu bir gerçektir.” (K10., s. 49)

“Bağlanan şenliğidir **odaların.**” (K10. Millî Kültür Teması, Bağlamacıya, Serbest Okuma Metni, s. 50)

“Sonra dinlenmek için bir **parkta** duruyoruz.” (K10. Kişisel Gelişim Teması, Empati ile Yaşamak, s. 54)

“Koca **yaylamızın** üzerinde böyle milyonlarca insan bulunduğunu düşünüyorum.” (K10. Kişisel Gelişim Teması, Karanfiller ve Domates Suyu, s. 59)

“Domatesler göreceksiniz **çarşıda**.” (K10., s. 59)

“Belki de **lokantada** bir gün şişelere doldurulmuş bir domates suyu içersiniz ve tadını fevkalade bulursunuz.” (K10., s. 59)

“Ve bu ülkenin adına, **Ergenekon** dediler.” (K10. Toplum Hayatı Teması, Ergenekon Destanı, s. 71)

“**Büyükdere’de** oturan, **Bakırköy’deki** akrabasına veya ahabına misafirliğe gitti mi geceyi orada geçirmeye mecburdu.” (K10. Toplum Hayatı Teması, Misafirliklerimiz, s. 75)

“Hele zenginlerin evleri bir **misafirhane** gibi idi.” (K10., s. 76)

“Bir delikanlı kalenin üstünden, ta aşağıdaki **Ceyhan** kıyısındaki düzlükte eğlenen kızların içindeki sevgilisine ayna tutuyordu.” (K10. Toplum Hayatı Teması, İmece, s. 78)

“Tan yerleri ışıırken biz, bütün köy **Kısıkgediği** aşmış, tarlalara düşmüştük.” (K10., s. 78)

“Tarlada, o **Çukurova’nın** ıssız ovasında, o **Orta Anadolu’nun** bomboş bozkırında yalnız çalışmanın ne demek olduğunu çalışanlar bilirler.” (K10., s. 80)

“Elden geldiğince **Anadolu** köylüsü imeceye koşuyor, imeceye can atıyor.” (K10., s. 80)

“**Karadeniz’de** kayan, akan tarlalar vardır.” (K10., s. 81)

“1953 yılında **Sürmene** dolaylarında elli altmış kadını arkası arkasına dizilmiş, bin incecik çiğirden, bir yamacı tırmanırken gördüm.” (K10., s. 81)

“Dört mevsim bahardır **güney illeri**.” (K10. Zaman ve Mekân Teması, Güney İlleri, s. 90)

“Tüm güzellik **Toroslarda** renklenir;” (K10., s. 90)

“**Bingöl yaylalarını** dolduran göllerin suları bir başkadır.” (K10. Zaman ve Mekân Teması, Bir Göl Nasıl Bingöl Oldu?, s. 91)

“Bingöllüler derler ki, ölü kuşun yeniden canlanmasından sonra bu bölgenin adı **Bingöller** olarak kaldı.” (K10., s. 92)

“Avcının kuş yıkadığı göle de **Kuşgölü** dendi.” (K10., s. 92)

“**Akbaba Gölü’ne** her yıl bir akbaba gelir yıkanır.” (K10., s. 93)

“**Ballıgöl’ün** suyu tatlıdır, bal gibi akar.” (K10., s. 93)

“**Ergölü’ne** giren adamın gücü kuvveti artar.” (K10., s. 93)

“**Miskin Gölü’nün** suyu cüzzam hastalığına iyi gelir.” (K10., s. 93)

“**Muhannes Gölü’nün** suyundan içen korkak olur.” (K10., s. 93)

“**Kanlıgöl:** Bu gölden her yıl bir adam boğulur.” (K10., s. 93)

“**Hatungöl:** Bu gölden su içen kadınlar hamile kalır.”(K10., s. 93)

“Daha büyük **şehirlerine**

Okumaya gitmişim,” (K10. Zaman ve Mekân Teması, Yurdum, Serbest Okuma Metni, s. 100)

13ç. Lakaplar

“Komşumuz olan ve bizim ninemizin yaşında olduğunu sandığımız bir **Cici** Teyze’mize, mühendis olan oğlu tarafından okuma (hayır okuma değil, alfabe) öğretildiğini annemizden işittiğimizde bu haberden pek hoşlanmıştık.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Okuma Serüvenim Nasıl Başladı?, s. 12)

“1650 yılında, büyük saygı beslediği, aynı zamanda akrabası olan **Melek** Ahmed Paşa’nın sadrazam oluşu, daha sonra onun azledilerek Rumeli Beylerbeyliği’ne tayin edilişi ile birlikte gezmek, görmek imkânını bulmuş, gezileri Osmanlı Devleti sınırlarını da aşmış, tam 42 yıl, durmadan dolaşmıştır.” (K10. Millî Kültür Teması, Evliya Çelebi, s. 40)

“Bu kale 827 yılında, **Çelebi** Sultan Mehmed Han tarafından fetholunmuştur.” (K10., s. 41)

“Dondum Hanım, Şalgam Hoca, **İzmirli** Faika gibi sırf orta oyun için oynanan bir oyun.” (K10. Millî Kültür Teması, Orta Oyunu, s. 43)

“Pişekâr’dan sonra, yine zurna ve dümbelek gürültüsü ile şişman kavuklu gelir, meydanı bir kere azametle döner ve ikinci tura başlamadan Pişekâr **Küçük** İsmail Efendi seslenirdi:” (K10., s. 43)

“Bu fikrayı **Kavuklu** Hamdi Efendi öyle harikulade süsleyerek anlatırdı ki, bugün Lonesco bunu işitmiş olsa her zaman gibi “absurde” tezli yeni piyeslerinin birinde baş motif olarak kullanabilirdi.” (K10., s. 45)

“Mevlana **Hüdavendigâr** bize nazar kılalı” (K10. Millî Kültür Teması, Yunus Emre, Serbest Okuma Metni, s. 47)

“ ‘Senin kısmetin **Taptuk** Emre’dedir’ demişler ve Taptuk Emre’ye ısmarlamışlar.” (K10., s. 47)

“Adımız **miskindir** bizim” (K10., s. 49)

“Köyde ona “**Kör** Mustafa” derlerdi.” (K10. Kişisel Gelişim Teması, Karanfiller ve Domates Suyu, s. 56)

“**Abdal** Musa zorlu davul çalıyordu.” (K10. Toplum Hayatı Teması, İmece, s. 79)

“Dediler:

— Seyfi **Baba**

Hastalanmış, yatıyormuş.” (K10. Toplum Hayatı Teması, Seyfi Baba, Serbest Okuma Metni, s. 86)

13d. Diğer

13d3. Eser Adları

“Ben ‘**Tek Adam**’

Çoğaldım böyle böyle.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Kitaplarla Kurulan Dostluk, s. 10)

“ ‘**Çalı Kuşu**’yla söyleştim,” (K10., s. 10)

“ ‘**Dar Kapı**’dan geçtim,” (K10., s. 11)

“Cici Teyze’mizin anlattığı **masalın adı “Ali Gottik”** adını taşıyordu.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Okuma Serüvenim Nasıl Başladı?, s. 13)

“... geceler boyu süren **Binbir Gece Masalları** ile **Köroğlu Destanı’nı** (onun Maraş versiyonunu) anlatırdı. Ayrıca **Şahmeran masalı...**” (K10., s. 13)

“**Hazreti Ali’nin Cenkleri** dizisini ilk kez onların elinden tanıdık.” (K10., s. 13)

“Hazreti Ali dizisinde bir kitabın yanında **Nasrettin Hoca** adını taşıyan bir kitabı daha aldırılmışım babama.” (K10., s. 13)

“**Kerem ile Aslı, Tahir ile Zühre, Leylâ ile Mecnun, Karacaoğlan** ve birbirini takip eden bütün bir halk hikâyeleri dizisi...” (K10., s. 13)

“Beşinci sınıfta, bir yandan Abdullah Ziya Kozanoğlu’nun **Kolsuz Kahraman** ile başlayıp devam eden Türklük bilinciyle yüklü kahramanlık romanlarını okurken bir yandan da Feridun Fazıl Tülbentçi’nin (**Osmanoğulları, Yavuz Sultan Selim Ağlıyor**) romanlarını okumaya çalışıyorduk.” (K10., s. 14)

“Ve elbette Nihal Atsız’ın o unutulmaz **Bozkurtların Ölümü**, onun ardından **Bozkurtlar Diriliyor** adlarını taşıyan romanları.” (K10., s. 14)

“Ve aynı yıl, bir bakıma okumamızda bir dönüm noktası: Ablamız, ilk sömestirin sonunda iftiharla geçtiğinde, ona üç adet kitap hediye etmişler: Hemingway’den (Hemingvey) Çanlar Kimin İçin Çalışıyor, Kerime Nadir’den **Hıçkırık** ve bir de **Türk Fıkraları** gibi adı olan bir fıkra kitabı...” (K10., s. 14)

“Aynı yıl Esat Mahmut Karakurt, onun **Dağları Bekleyen Kız, Ankara Ekspresi, Erikler Çiçek Açtı** romanları...” (K10., s. 14)

“O yaz tatilinde Maraş’a döndüğümüzde teyzemlerin evinde Faruk Nafiz Çamlıbel’in **Bir Ömür Böyle Geçti** adını taşıyan şiir kitabını keşfedişim...” (K10., s. 14)

“**Sarı Traktör**’ü (1958) okuyunca anlıyorsunuz ki Talip Apaydın köye traktör girmesini istiyor; traktörün faydasına, gücüne inanmış.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Sarı Traktör, s. 16)

“On ciltlik **Seyahatnâme’si** de, seyahat edebiyatının zevkle okunan bir şaheseri olarak tanınır.” (K10. Millî Kültür Teması, Evliya Çelebi, s. 39)

“Bu Türkmen kocası ünlü ozanın bilinen iki eseri vardır: Biri, (**Risalet’ün Nushiyye**) ya da (**Öğüt Risalesi**) adıyla aruz ölçüleri içinde yazılmış tasavvufi, ahlaki, dinî bir eserdir.” (K10. Millî Kültür Teması, Yunus Emre, Serbest Okuma Metni, s. 49)

“Ötekiyse asıl büyük şiir gücünü yansıtan **Divan’ıdır.**” (K10., s. 49)

13d4. Devlet Adları

“1650 yılında, büyük saygı beslediği, aynı zamanda akrabası olan Melek Ahmed Paşa'nın sadrazam oluşu, daha sonra onun azledilerek Rumeli Beylerbeyliği'ne tayin edilişi ile birlikte gezmek, görmek imkânını bulmuş, gezileri **Osmanlı Devleti** sınırlarını da aşmış, tam 42 yıl, durmadan dolaşmıştır.” (K10. Millî Kültür Teması, Evliya Çelebi, s. 40)

“Moğol akınları karşısında yenik düşen **Anadolu Selçuklu Devleti**, Türkmen boylarının ikide bir ayaklanmasıyla tümünden güçsüz olmuş, halktan koparak kendi derdine, kendi yaşantısını sürdürme çabasına düşmüştür.” (K10. Millî Kültür Teması, Yunus Emre, Serbest Okuma Metni, s. 46)

13d5. Aile İçindeki Kişilere ve Yakın Çevreye Hitap Edilen Adlar

“Komşumuz olan ve bizim **ninemizin** yaşında olduğunu sandığımız bir Cici **Teyze'mize**, mühendis olan oğlu tarafından okuma (hayır okuma değil, alfabe) öğretildiğini annemizden işittiğimizde bu haberden pek hoşlanmıştık.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Okuma Serüvenim Nasıl Başladı?, s. 12)

“Bizden bir buçuk iki yaş kadar büyük olan **ablamız** ilkokula başladığında alfabeyle onun elinde görmüştük.” (K10., s. 12)

“Oysa **ninem** biz üç kardeşe anlattığı ve bizim bayıldığımız hikâye (ki o hikâye veya masal demez, heyket derdi) “Eciik bir gözüm açıldı.” biçiminde repliği olan bir anlatıydı.” (K10., s. 13)

“Hoca Hanım'ın bizimle aynı yaşta, aynı sınıfta bir **kardeşi** var, o, okumaktan hazzetmiyor, böylece gazeteler bize yarıyor...” (K10., s. 15)

“Sonra bütün taklitli tipler. Bunların arasında **Arap Bacı** ve **Abdal Oğlan**.” (K10. Millî Kültür Teması, Orta Oyunu, s. 43)

“Bu türküyü söyler **baban, deden** de,” (K10. Millî Kültür Teması, Bağlamacıya, Serbest Okuma Metni, s. 50)

“İl Han'ın da birçok **oğlu** vardı.” (K10. Toplum Hayatı Teması, Ergenekon Destanı, s. 71)

“Bu tarlayı hasta adamın **karısı** bir ayda biçtirip harman edemezdi.” K10. Toplum Hayatı Teması, İmece, s. 79)

“Ana dilimizden, **anneannelerimizden** özür dilemeliyiz.” (K10. Zaman ve Mekân Teması, Türk Evinde Türk Dili, Türk Dilinde Türk Evi, Serbest Okuma Metni, s. 99)

“Evlerimizin sağında solunda **ninelerimizden** kalma bir iki eşya, birkaç iç mimarlık esintisi olmalı.” (K10., s. 99)

15. Halk Şiiri

15c. Türküler

“Aradım

“**Erkilet güzelini bağ arasında**” (K10. Okuma Kültürü Teması, Kitaplarla Kurulan Dostluk, s. 10)

“Hey hey yine de hey hey

Salınsın türküler bir uçtan bir uca” (K10. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 37)

“Kitaplarda değil **türkülerde ara Yemen’i**” (K10., s. 38)

“Çal, söyle **bir türkü uzun havadan,**” (K10. Millî Kültür Teması, Bağlamacıya, Serbest Okuma Metni, s. 50)

“**Yiğitler silkinip ata binende...**” (K10., s. 50)

15ğ. Alkışlar

“**Kutlu olsun!**” (K10. Atatürk Teması, Onuncu Yıl Nutku, s. 26)

“ ‘Balıkesir Hutbesi’ diye anılan bu konuşmasında ‘Allah birdir, şanı büyüktür. **Allah’ın selameti, atfeti ve hayrı üzerinize olsun**’ diyerek söze başladı ve kurulacak yeni devletin temel esasları ile devrimler ve cumhuriyete ışık tutan mesajlar verdi.” (K10. Atatürk Teması, Gazi Mustafa Kemal’in Balıkesir Hutbesi, Serbest Okuma Metni, s. 33)

“Ey millet! Allah birdir, şanı büyüktür. **Allah’ın selâmeti, sevgi ve iyiliği üzerinize olsun.**” (K10., s. 33)

“Yaa... vah vah... **Allah korusun!**” (K10. Millî Kültür Teması, Orta Oyunu, s. 44)

15ğ2. Şükür

“ ‘**Tanrı’ya hamdolsun, seyahat kısmet oldu**’ diye şükrederek yüzümü yere sürdüm.” (K10. Millî Kültür Teması, Evliya Çelebi, s. 40)

“Böyle bir yeri görünce **Tanrı’ya şükrettiler.**” (K10. Toplum Hayatı Teması, Ergenekon Destanı, s. 71)

“Hele **yâ Rabbi şükür**, karşıdan üç tane fener” (K10. Toplum Hayatı Teması, Seyfi Baba, Serbest Okuma Metni, s. 86)

15h. Kargışlar

“**Yazık** okumaya alışmamış, onun tadını almamış olanlara.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Okumak, Serbest Okuma Metni, s. 19)

15i. Diğer

17i4. Varsağı

“Bir **varsacağı** çağır, sonra bir destan,” (K10. Millî Kültür Teması, Bağlamacıya, Serbest Okuma Metni, s. 50)

17. Diğer

17a. Günlük Konuşma Sözleri

“**Evelallah** hepsinde varım” (K10. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 37)

“— **Teşekkür ederim** ama bu kadar dost olduğumuzu sanmıyordum, demiş.” (K10. Toplum Hayatı Teması, Misafirliklerimiz, s. 77)

17b. Seslenme Sözleri

“**Türk Milleti!**” (K10. Atatürk Teması, Onuncu Yıl Nutku, s. 26)

“**Yurttaşlarım!**” (K10., s. 26)

“**Efendiler!**” (K10. Atatürk Teması, Gazi Mustafa Kemal’in Balıkesir Hutbesi, Serbest Okuma Metni, s. 34)

“**Küçük hanımlar!**” (K10. Kişisel Gelişim Teması, Karanfiller ve Domates Suyu, s. 59)

“**Küçük beyler!**” (K10., s. 59)

17ç. Diğer Sözlü Gelenek ve Anlatım Unsurları

“**Allah, Allah!**” (K10. Millî Kültür Teması, Orta Oyunu, s. 45)

“Keşke ben de evde olaydım... Esef ettim,**vah vah!**” (K10. Toplum Hayatı Teması, Seyfi Baba, Serbest Okuma Metni, s. 86)

4.10.3. Gösteri Sanatları ile İlgili Bulgular

B.II. Gösteri Sanatları

1. Halk Müziği

1ç. Halk Çalgıları

1ç1. Vurmalı Halk Çalgıları

“Oyuna, zurnave **dümbelek** çalan iki çalgıcının havası ile başlanırdı.” (K10. Millî Kültür Teması, Orta Oyunu, s. 43)

“Abdal Musa zorlu **davul** çalıyordu.” (K10. Toplum Hayatı Teması, İmece, s. 79)

1ç2. Üflemeli Halk Çalgıları

“Oyuna, **zurna** ve dümbelek çalan iki çalgıcının havası ile başlanırdı.” (K10. Millî Kültür Teması, Orta Oyunu, s. 43)

“Hösük de **zurnaya** çökmüştü.” (K10. Toplum Hayatı Teması, İmece, s. 79)

1ç3. Tezeneli Halk Çalgıları

“Çal **bağlamacı** çal, eski türküler,” (K10. Millî Kültür Teması, Bağlamacıya, Serbest Okuma Metni, s. 50)

“Küsmüş parmakları, **sazları** yaşlı.” (K10., s. 50)

2. Halk Oyunları

2a. Halay

“Bir yanda delikanlılar **halay çektiler.**” (K10. Toplum Hayatı Teması, İmece, s. 79)

3. Halk Tiyatrosu

3ç. Ortaoyunu

“Ramazanda **orta oyunu**, İstanbul’un her semtinde, Karagöz oyunları gibi, herhangi bir kahvehanede oynanabilirdi.” (K10. Millî Kültür Teması, Orta Oyunu, s. 42)

4.10.4. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler Boyutu ile İlgili Bulgular

B.IV. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler

1. Törenler, Kutlamalar ve Ritüelleri

1b. Kutlamalar

1b1. Bayramlar

“Köyün kızları **Hıdırellez’de** en güzel giysilerini kuşanırlar, ellerine alca kınalar yakarlardı.” (K10. Toplum Hayatı Teması, İmece, s. 78)

1b4. Yıl Dönümleri

“Kurtuluş Savaşı’na başladığımızın 15’inci yılındayız. **Bugün cumhuriyetimizin onuncu yılını doldurduğu en büyük bayramdır.**” (K10. Atatürk Teması, Onuncu Yıl Nutku, s. 26)

1b7. Özel Günler

“**Ramazanda** orta oyunu, İstanbul’un her semtinde, Karagöz oyunları gibi, herhangi bir kahvehanede oynanabilirdi.” (K10. Millî Kültür Teması, Orta Oyunu, s. 42)

“Mesela şimdi İstanbul’da **her sınıf ailenin mutlaka bir kabul günü vardır. Ayın belli bir günü misafirlerini memnuniyetle kabul edeceğini ilan eden kibar hanımlar ayın öbür günlerini de ahabplarının kabul salonlarında geçiriyorlar.**” (K10. Toplum Hayatı Teması, Misafirliklerimiz, s. 76)

1b8. Diğer

1b8ç. Pazarlar

“Kütüphane çarşı ve **pazardan** uzak bir yerde, büyük bir bahçe içindeydi.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Kütüphaneler, Serbest Okuma Metni, s. 21)

2. Halk Hukuku

2ç. Halk Hukuku Uygulamaları

2ç4. Konuk Ağırılama

“O akşam Atatürk, lütfen Kurum üyelerini **sofrasına davet buyurdular.**” (K10. Atatürk Teması, Atatürk’te Millet Sevgisi, Serbest Okuma Metni, s. 31)

2ç6. Toplumsal Statü ve Farklılık Ölçütleri

“Komşumuz olan ve bizim ninemizin yaşında olduğunu sandığımız bir Cici Teyze’imize, **mühendis** olan oğlu tarafından okuma (hayır okuma değil, alfabe) öğretildiğini annemizden işittiğimizde bu haberden pek hoşlanmıştık.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Okuma Serüvenim Nasıl Başladı?, s. 12)

“**Hazreti Ali**’nin Cenklere dizisini ilk kez onların elinden tanıdık.” (K10., s. 13)

“Malatya’da Yeni Cami’nin avlu duvarının üstünde bu tür kitapları sergileyen **kitapçılar** vardı.” (K10., s. 13)

“Hazreti Ali dizisinde bir kitabın yanında Nasrettin **Hoca** adını taşıyan bir kitabı daha aldırıştım babama.” (K10., s. 13)

“Ancak Nasrettin Hoca fıkralarını sindirince onun arkasından **İncili Çavuş**’u tanıdık.” (K10., s. 13)

“Derken orta üçe geçtiğimiz yıl Tunceli, babamın tayini **bayındırlık müdürü** olarak oraya çıktı.” (K10., s. 15)

“Tunceli’de değil kitap, gazete bulmak bile mümkün değil ancak komşumuz olan bir **Hoca Hanım**’ın İstanbul’dan tanıdıkları, gecikmiş olarak bir hafta birikmiş günlük Yeni Sabah gazetesini gönderiyorlar.” (K10., s. 15)

“Apaydın, köye traktör girmesi sorununu, **köy ağalarından** birinin oğlu olan Arif (“Babası köyde varlıklı bir kimseydi.” s. 4) gibi görüyor.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Sarı Traktör, s. 16)

“Oysa **yazar**, köylülerin görüşü ile birlikte, kendi görüşünü de bize iletebilmeliydi.” (K10., s. 16)

“Öyle köylüler vardır, öyle **öğretmenler** vardır ama onların roman kişileri olabilmeleri için o kişilerin kişilikleri olması gerek, yazarın onları kişiliklerine uygun olarak konuşturması, birbirleriyle, kendi kendileriyle çatışmaları içinde göstermesi gerek.” (K10., s. 17)

“Köy yaşayışı ile kişiler bir bütün olarak verilemiyor çünkü köyü kişilerin içinden, kişilerin ilişkileri içinden görememiş Apaydın; yani köye roman gerçeği olarak bakamamış, bir **gözlemci** olarak bakmış sadece, bir **röportaj yazarı** olarak.” (K10., s. 17)

“Bu böyledir de, en büyük **yazıcıların** herhangi bir kitabı pek güzel yüz kuruşa alınır ve bu büyük düşünücü ile baş başa on gün, yirmi gün, bir ay oturup konuşabilirsin.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Okumak, Serbest Okuma Metni, s. 18)

“Okulda insanın olsa olsa on **hocası** olur.” (K10., s. 19)

“Masalarda düğmesine basılınca yanan ampüller... ve istediğim her kitabı saygı ile getiren ciddî çehreli yerli **memurlar**.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Kütüphaneler, Serbest Okuma Metni, s. 20)

“İyi, hayat boyunca kendilerine saygı duyduğum **hocalarım** vardı.” (K10., s. 22)

“İşte bir gün Çanakkale’ye giden **bakanlardan** birine: Orada Mehmetçik Anıtı’nın başında şehitleri anacaksın. Siz olmasaydınız, siz göğüslerinizi çelik kalelere karşı siper etmeseydiniz boğaz elden gider, İstanbul elden giderdi diyeceksin.” (K10. Atatürk Teması, İşte Onun Evrensellik Anlayışı, s. 25)

“**Türk Milleti!**” (K10. Atatürk Teması, Onuncu Yıl Nutku, s. 26)

“O akşam Atatürk, lütfen **Kurum üyelerini** sofrasına davet buyurdular.” (K10. Atatürk Teması, Atatürk’te Millet Sevgisi, Serbest Okuma Metni, s. 31)

“**Ressamım**” (K10. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 36)

“**Şairim** şair olmasına” (K10., s. 36)

“Evliya Çelebi, seyyah olmasaydı **şairdi, müzisyendi, sanatçıydı.**” (K10. Millî Kültür Teması, Evliya Çelebi, s. 39)

“Babası, Kütahyaasılı **saray kuyumcubaşısı Derviş Mehmed Zilli Efendi’dir.**” (K10., s. 39)

“Medrese öğrenimini İstanbul’da tamamlayan Evliya Çelebi, müzik ve yazı dersleri almış, **hafız** olmuş, şairliğe özenmiş, birçok el sanatında hüner kazanmıştı.” (K10., s. 39)

“24 yaşındayken Osmanlı Sarayı’nda görev almış, bir gün **Dördüncü Murat**’ın huzuruna kabul olunarak besteler okumuş, nükteli konuşmasıyla padişahın gönlünü çalmıştı.” (K10., s. 39)

“O günden sonra dört yıl, sarayda **padişah musahibi** olarak kalmış, sonunda **sipahiler** zümresine katılarak 1640 yılında meşhur seyahatlerine başlamıştır.” (K10., s. 39)

“Burada **Hazret-i Peygamber’i** sahabetiyle birlikte görmüş, Peygamber’e hayran kalarak mübarek ellerini öpmüş: (Şefaât Ya **Resulûllah!**..) diyeceği yerde, heyecandan dili dolaşmış (Seyahat Ya Rasulûllah!..) diyerek ondan seyahat dilemiştir.” (K10., s. 39)

“1650 yılında, büyük saygı beslediği, aynı zamanda akrabası olan Melek Ahmed **Paşa’nın sadrazam** oluşu, daha sonra onun azledilerek Rumeli Beylerbeyliği’ne tayin edilişi ile birlikte gezmek, görmek imkânını bulmuş, gezileri Osmanlı Devleti sınırlarını da aşmış, tam 42 yıl, durmadan dolaşmıştır.” (K10., s. 40)

“Kendisi (**Seyyah-ı âlem ve nedim-i beni âdem Evliya-yı bî-riyâ**) yani (**Dünya gezgini, insanoğlunun dostu, riyasız Evliya**) diye takdim eden Evliya, gördüklerini tatlı üslubu içinde, biraz da abartarak yazmış, seyahat edebiyatımıza ölümsüz bir eser kazandırmıştır.” (K10., s. 40)

“**Araştırmacılar** onun 1682 yılında İstanbul’da öldüğünü kaydederler.” (K10., s. 40)

“Cuma namazını yine o iskeledeki Ahî Çelebi Camisi’nde kılarken aklıma, rüyamda o camide Hazreti Peygamber’in **imamlık** ettiği sabah namazı, Peygamber’in elini öperken meclisin heybetinden şaşırarak “şefaât” yerine “seyahat” dilediğim geldi.” (K10., s. 40)

“Sonra gemiye binerek poyraz rüzgârı ile Üsküdar tarafından Kadıköy Burnu’na, Kalamış Burnu’na, **Hünkâr’ın** Fener Bahçesi Burnu’na, Yelkenkaya Burnu’na uğrayarak rüzgârı arkadan almak sureti ile Darıca Kalesi’ne geldik.” (K10., s. 40)

“**Dizdarı, neferleri yoktur.**” (K10., s. 41)

“Bu kale 827 yılında, Çelebi **Sultan Mehmed Han** tarafından fetholunmuştur.” (K10., s. 41)

“Hâkimi **kireçbaşısıdır.**” (K10., s. 41)

“Evkafı **subaşılıktır.**” (K10., s. 41)

“Gebze kazasının **nahiyesidir.**” (K10., s. 41)

“Bu İzmit Kalesi, Bizans’ın elinde iken 731 Hicri yılında Orhan **Gazi** zamanında fethedilmiştir.” (K10., s. 41)

“Orhan, bu kaleyi fethetmek için önce ‘**Koca Beğ**’i serdar ederek ‘İznimdir, var git.’ buyurmuş.” (K10., s. 41)

“**Seyirciler** bu oyunun etrafını çepeçevre kuşatırlar, yalnız bir tarafı açık bırakılırdı.” (K10. Millî Kültür Teması, Orta Oyunu, s. 42)

“Oynayanlar, oyundan evvel, çay ve kahve dağıtan **kahveci çırakları** gibi, oradan gelirlerdi.” (K10., s. 42)

“Bu rolleri oynayanların çoğu **esnaf takımından** kimselerdi ve bütün yıl dükkânlarını kapadıktan sonra, akşamları, Ramazan olsun, başka aylarda olsun, gerek şehirde, gerek yazları banliyölerde hünerlerini gösterirlerdi.” (K10., s. 43)

“Dondum **Hanım**, Şalgam **Hoca**, İzmirli Faika gibi sırf orta oyun için oynanan bir oyun.” (K10., s. 43)

“Pişekâr’dan sonra, yine zurna ve dümbelek gürültüsü ile şişman kavuklu gelir, meydanı bir kere azametle döner ve ikinci tura başlamadan Pişekâr Küçük İsmail **Efendi** seslenirdi.” (K10., s. 43)

“Gece çökmüş, **bekçiler** beni görmeden kapıları kapayıp odalarına çekilmişler.” (K10., s. 44)

“Bu fikrayı Kavuklu Hamdi **Efendi** öyle harikulade süsleyerek anlatırdı ki, bugün Lonesco bunu işitmiş olsa her zaman gibi “absurde” tezli yeni piyeslerinin birinde baş motif olarak kullanabilirdi.” (K10., s. 45)

“**Bezirgânım** metaim çok,” (K10. Millî Kültür Teması, Yunus Emre, Serbest Okuma Metni, s. 46)

“Diyen **gönüller ikliminin güneşi, büyük âşık**, Yunus Emre’den konuşalım bu kez...” (K10., s. 46)

“Moğol akınları karşısında yenik düşen Anadolu Selçuklu Devleti, **Türkmen boylarının** ikide bir ayaklanmasıyla tümünden güçsüz olmuş, halktan koparak kendi derdine, kendi yaşantısını sürdürme çabasına düşmüştür.” (K10., s. 46)

“Üst üste gelen kıtlık ve sürekli kuraklıklar, bitkin ve ezik halkın yaşama umudunu kırmış, halk, ‘gerçek mutluluğun ölümden sonra var olacağını, bu geçici dünyada, arıduru bir gönülle Tanrı’ya yönelmeyi...’ telkin eden **mutasavvif şeyhlerin** çevresinde küme küme toplanmıştır.” (K10., s. 46)

“Mevla’sını, her yerde, her zaman çağıran Yunus, gençlik yıllarında büyük **mutasavvif** Mevlana Celâleddin’in sohbet meclislerine katılmış.” (K10., s. 47)

“Bir kıtlık günü **Hacı Bektaş-ı Veli’nin** dergâhına varmış, buğday istemiş.” (K10., s. 47)

“Geri dönerek Hacı Bektaş’tan “**erenler** himmeti” dilemiş.” (K10., s. 47)

“Bu **Türkmen kocası ünlü ozanın** bilinen iki eseri vardır: Biri, (Risalet’ün Nushiyye) ya da (Öğüt Risalesi) adıyla aruz ölçüleri içinde yazılmış tasavvufi, ahlaki, dinî bir eserdir.” (K10., s. 49)

“Çal **bağlamacı** çal, eski türküler,” (K10. Millî Kültür Teması, Bağlamacıya, Serbest Okuma Metni, s. 50)

“Sen de **destancısı** ol bu dağların.” (K10., s. 50)

“Çal **ozanların, âşıkların** nesli,

Duyur sesini eski **ustaların!**” (K10., s. 50)

“Nasrettin **Hoca** eşeğinden düşer ve acıyla kıvrılır.” (K10. Kişisel Gelişim Teması, Empati ile Yaşamak, s. 53)

“Başına toplananlar: ‘Hemen bir **doktor** çağırın...’ diye bağrışırken Hoca ‘Bana doktor değil, eşekten düşmüş birini bulun...’ der.” (K10., s. 53)

“**Beyinin** vapurdan iner inmez çantasını kapalı **uşaktan** iğrenmeyi, sabahleyin altı buçukta tabiatla kavga için sokağa fırlayan adamın çalışmadığını kendi kendime öğrendim.” (K10. Kişisel Gelişim Teması, Karanfiller ve Domates Suyu, s. 56)

“Çünkü **orman memuru** buraları Orman Kanunu mucibince orman addeder.” (K10., s. 57)

“Küçük **hanımlar!**” (K10., s. 59)

“Küçük **beyler!**” (K10., s. 59)

“Unutmayabilersen halkı **krallarla** gezerken” (K10. Kişisel Gelişim Teması, Adam Olmak, Serbest Okuma Metni, s. 68)

“Türk illerinde **Göktürk** oku ötmeyen, Göktürk kolu yetmeyen bir yer yoktu; yani bütün ülkeye Göktürkler hâkimdi.” (K10. Toplum Hayatı Teması, Ergenekon Destanı, s. 70)

“O zamanlar Göktürklerin başında İl **Han, hakan** olarak bulunuyordu.” (K10., s. 71)

“Kayan (Kayı **Han**) o yıl evlenmişti.” (K10., s. 71)

“Börteçine bütün illere **elçilerini** gönderdi ve Ergenekon’dan çıkıp geldiklerini bildirdi.” (K10., s. 73)

“Börteçine’yi kendi **hakanları** bildi; kimi de iyi görmedi, karşı çıktı.” (K10., s. 73)

“Bir de **imama, öğretmene, muhtara, ağaya** imece yaparlar.” (K10. Toplum Hayatı Teması, İmece, s. 80)

“Rivayet olunur ki bir gün karganın biri yuvasında bulunuyorken çirkin yüzlü, omzunda ağ, elinde değnek bulunan bir **avcının** ağaca doğru yaklaştığını gördü.” (K10. Toplum Hayatı Teması, Tasmalı Güvercin, Serbest Okuma Metni, s. 82)

“Az sonra, tasmalı güvercinlerin **beyi** olan bir güvercin grubuyla oradan geçti.” (K10., s. 82)

“Mehmet **Ağa’nın** evi akmış.” (K10. Toplum Hayatı Teması, Seyfi Baba, Serbest Okuma Metni, s. 87)

“Ordadır **ozanın** gönül bolluğu.” (K10. Zaman ve Mekân Teması, Güney İlleri, s. 90)

“**Avcı** gölün kıyısına çömeldi.” (K10. Zaman ve Mekân Teması, Bir Göl Nasıl Bingöl Oldu?, s. 91)

“Anlatılanlar doğruysa annesi elini beline dayayıp bağırmaya başladığında Cengiz **Han**, diz çöküp özür dilermiş.” (K10. Zaman ve Mekân Teması, Türk Evinde Türk Dili, Türk Dilinde Türk Evi, Serbest Okuma Metni, s. 99)

2ç7. Akrabalık Tanımı ve Biçimi

“Gene aynı yıl, **akrabalarımızdan**, kendisine **dayı** dediğimiz bir yakınımız, bize bir hikâye kitabı armağan etti.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Okuma Serüvenim Nasıl Başladı?, s. 12)

“Mesela ikinci sınıfa geçtiğimiz yılın yaz mevsimi, ki hayatımın en uzun yazıdır, bağ komşumuz ve **uzaktan akrabamız olan Abdurrahman Ağa amcamız**, sıra yapma mevsimi geldiğinde (Ağustos ayının son bir iki haftasıyla eylül başları, bu mevsime bazı yerlerde bağ bozumu diyorlar...)” (K10. Okuma Kültürü Teması, Okuma Serüvenim Nasıl Başladı?, s. 13)

“O yaz tatilinde Maraş’a döndüğümüzde **teyzemlerin** evinde Faruk Nafiz Çamlıbel’in Bir Ömür Böyle Geçti adını taşıyan şiir kitabını keşfedişim...” (K10., s. 14)

“**Teyzeniz** geldi, bu akşam, değiliz biz yalnız.” (K10. Toplum Hayatı Teması, Seyfi Baba, Serbest Okuma Metni, s. 86)

“**Emmilerim** sınırlarında

Seninçin döğüşürken ölmüşler,” (K10. Zaman ve Mekân Teması, Yurdum, Serbest Okuma Metni, s. 100)

3. Halk Sporları

3ğ. Çocuk Oyunları ve Oyuncakları

3ğ2. Oyuncaklar

“Kalelerin burcunda

Uçurtma uçurmuşum.” (K10. Zaman ve Mekân Teması, Yurdum, Serbest Okuma Metni, s. 100)

“**Top** oynamış, âşık olmuş, düşünmüş” (K10. Zaman ve Mekân Teması, Yurdum, Serbest Okuma Metni, s. 100)

4.10.5. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalar Boyutu ile İlgili Bulgular

B.IV. Doğa ve Evrenle İlgili Uygulamalar

1. Mitik, Şamanik, Kozmogonik, Eskatolojik Halk İnanışları

1a. Tanrı

“**Tanrı**’ın gücü ve inayeti ile ateş kızdı.” (K10. Toplum Hayatı Teması, Ergenekon Destanı, s. 73)

1h. Diğer

1h3. Ecinni

“Aman Hamdi’ciğim, kaç, **ecinni tayfasıdır.**” (K10. Millî Kültür Teması, Orta Oyunu, s. 4)

3. Kıyamet

3c. Kıyamet Sonrası

“Üst üste gelen kıtlık ve sürekli kuraklıklar, bitkin ve ezik halkın yaşama umudunu kırmış, halk, ‘**gerçek mutluluğun ölümden sonra var olacağını, bu geçici dünyada, arı-duru bir gönülle Tanrı’ya yönelmeyi...**’ telkin eden mutasavvıf şeyhlerin çevresinde küme küme toplanmıştır.” (K10. Millî Kültür Teması, Yunus Emre, Serbest

Okuma Metni, s. 46)

4. Halk Hekimliği

4c. Halk İlaçları

“— **İhlamur** verdi demin komşu... Bulaydık şunu bir...

— Sen otur, ben ararım...

— Olsa içerdik, iyidir...” (K10. Toplum Hayatı Teması, Seyfi Baba, Serbest Okuma Metni, s. 87)tespit edilememiştir.

26. Halk Takvimi ve Meteorolojisi

6a. Halk Takvimi

Mesela ikinci sınıfa geçtiğimiz yılın yaz mevsimi, ki hayatımın en uzun yazıdır, bağ komşumuz ve uzaktan akrabamız olan Abdurrahman Ağa amcamız, **şıra yapma mevsimi geldiğinde (Ağustos ayının son bir iki haftasıyla eylül başları, bu mevsime bazı yerlerde bağ bozumu diyorlar.)**, geceler boyu süren Binbir Gece Masalları ile Köroğlu Destanı'nı (onun Maraş versiyonunu) anlatırdı. Ayrıca Şahmeran masalı... (K10. Okuma Kültürü Teması, Okuma Serüvenim Nasıl Başladı?, s. 13)

10. Halk Mimarisi

10a. Konutlar ve Yapım Teknikleri

“Porsuk Nehri'nin ötesinde, demiryolu istasyonuna yakın, **tek katlı kerpiç bir evde** oturuyorduk.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Kütüphaneler, Serbest Okuma Metni, s. 20)

“Geleneksel bir Türk evi yapmışsanız **sofadan, sedirden,siniden, yüklükten, ocaktan** söz edersiniz.” (K10. Zaman ve Mekân Teması, Türk Evinde Türk Dili, Türk Dilinde Türk Evi, Serbest Okuma Metni, s. 97)

“**Batı etkisinde modern bir ev** yaptığınızı zannederek ne modern ne geleneksel, arabesk bile sayılmayan, postmodern bile olmayan kişiliksiz bir yaşama mekânı oluşturmuşsanız **antreden, koridordan, salondan, salon-salonmanje'den, gardıroptan, şifonyerden, şömineden, WC'den, yanı sıra oturma odasından, kanepeden, divandan** söz edersiniz.” (K10., s. 97)

“Geleneksel mimarimizde çıkmaların altına, çıkılan bölüme destek olsun diye verevine tahta dayaklar konulur, bunlara “elibesinde” adı verilir.” (K10., s. 99)

10g. Çeşmeler

“Çeşmeden, tarlandan gelmiş,” (K10., Zaman ve Mekân Teması, Yurdum, Serbest Okuma Metni, s. 100)

10ğ. İbadethaneler

“Malatya’da **Yeni Cami’nin** avlu duvarının üstünde bu tür kitapları sergileyen kitapçılar vardı.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Okuma Serüvenim Nasıl Başladı?, s. 13)

“Ne olur kütüphaneleri de böyle **mabedler** gibi güzel inşa etseler de onlara hiç dokunmasalar...” (K10. Okuma Kültürü Teması, Kütüphaneler, Serbest Okuma Metni, s. 22)

“Nitekim 7 Şubat 1923 günü öğleyin **Paşa Camii’nde** okunan mevlitten sonra minbere çıkarak yaptığı konuşmada da bu konulara değinmişti.” (K10. Atatürk Teması, Gazi Mustafa Kemal’in Balıkesir Hutbesi, Serbest Okuma Metni, s. 33)

“Atatürk, **Zağnos Paşa Cami** Hutbesinde cemaata şöyle seslenmiştir:” (K10., s. 33)

“**Camiler** birbirimizin yüzüne bakmaksızın yatıp kalkmak için yapılmamıştır.” (K10., s. 34)

“Kendi ifadesine göre bir gece düşünde, **Ahî Çelebi Camisi’ne** girmiştir.” (K10. Millî Kültür Teması, Evliya Çelebi, s. 39)

“Bu mutlu rüyadan sonra, gezilerine başlayan Evliya Çelebi, önce İstanbul’un bütün **camii** ve türbelerini, kahvehane ve divanlarını dolaşmış, gördüklerini, öğrendiklerini bir bir defterine geçirmiştir.” (K10., s. 39)

“Aşağı varoşu 300 kadar kiremitli ev olup bir **camisi**, bir hanı, bir hamamı, küçük çarşısı vardır.” (K10., s. 41)

10h. Diğer

10h1. Saraylar

“Babası, Kütahya asıllı **saray** kuyumcubaşısı Derviş Mehmed Zilli Efendi’dir.” (K10. Millî Kültür Teması, Evliya Çelebi, s. 39)

“24 yaşındayken **Osmanlı Sarayı’nda** görev almış, bir gün Dördüncü Murat’ın huzuruna kabul olunarak besteler okumuş, nükteli konuşmasıyla padişahın gönlünü çalmıştı.” (K10., s. 39)

10h2. Çarşılar

“Kütüphane **çarşı** ve pazardan uzak bir yerde, büyük bir bahçe içindeydi.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Kütüphaneler, Serbest Okuma Metni, s. 21)

“Aşağı varoşu 300 kadar kiremitli ev olup bir camisi, bir hanı, bir hamamı, küçük **çarşısı** vardır.” (K10. Millî Kültür Teması, Evliya Çelebi, s. 41)

“**Kapalıçarşı’ya** gitmiştim. Şöyle biraz seyrandan sonra **Cevahir Bedesteni’ni** de göreyim dedim.” (K10. Millî Kültür Teması, Orta Oyunu, s. 44)

“Domatesler göreceksiniz **çarşıda**.” (K10. Kişisel Gelişim Teması, Karanfiller ve Domates Suyu, s. 59)

10h3. Kaleler/Hisarlar

“Sonra gemiye binerek poyraz rüzgârı ile Üsküdar tarafından Kadıköy Burnu’na, Kalamış Burnu’na, Hünkâr’ın Fener Bahçesi Burnu’na, Yelkenkaya Burnu’na uğrayarak rüzgârı arkadan almak sureti ile **Darıca Kalesi’ne** geldik.” (K10. Millî Kültür Teması, Evliya Çelebi, s. 40)

“Sonra, bu kaleyi yaparak adına **Dârâpeçe** dedi ki Dârâ oğulları demektir.” (K10., s. 41)

“**İzmit Kalesi’nin** fethi ile “İzmit” adı üzerinde şu bilgileri verir:” (K10., s. 41)

“Bizim **kalenin** sırtları, kayalıkları renk renk giyinmiş kızların türküleriyle dolardı.” (K10. Toplum Hayatı Teması, İmece, s. 78)

“**Kalelerin** burcunda

Uçurtma uçurmuşum.” (K10. Zaman ve Mekân Teması, Yurdum, Serbest Okuma Metni, s. 100)

10h4. Kütüphaneler

“Bilmiyorum beni **şehir kütüphanesine** hangi arkadaş götürmüştü.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Kütüphaneler, Serbest Okuma Metni, s. 20)

10h5. Hanlar

“Aşağı varoşu 300 kadar kiremitli ev olup bir camisi, bir **hanı**, bir hamamı, küçük çarşısı vardır.” (K10. Millî Kültür Teması, Evliya Çelebi, s. 41)

10h8. Medreseler/Okullar

“Eskişehir’de, şimdi yerine büyük bir **okul** dikilmiş, bahçe içindeki tek katlı beyaz **kütüphane**, lise sıralarında saadeti duyduğum en güzel yerlerden biriydi.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Kütüphaneler, Serbest Okuma Metni, s. 20)

“**Medrese** öğrenimini İstanbul’da tamamlayan Evliya Çelebi, müzik ve yazı dersleri almış, hafız olmuş, şairliğe özenmiş, birçok el sanatında hüner kazanmıştı.” (K10. Millî Kültür Teması, Evliya Çelebi, s. 39)

10h10. Diğer Halk Mimarisi Unsurları

“Porsuk Nehri’nin ötesinde, **demiryolu istasyonuna** yakın, tek katlı kerpiç bir evde oturuyorduk.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Kütüphaneler, Serbest Okuma Metni, s. 20)

“İşte bir gün Çanakkale’ye giden bakanlardan birine: Orada **Mehmetçik Anıtı’nın** başında şehitleri anacaksın. Siz olmasaydınız, siz göğüslerinizi çelik kalelere karşı siper etmeseydiniz boğaz elden gider, İstanbul elden giderdi diyeceksin.” (K10. Atatürk Teması, İşte Onun Evrensellik Anlayışı, s. 25)

“Bir gün **Ankara Halkevinin Tarih Kurumu bölümünde** taslakları okumak için toplanmıştık.” (K10. Atatürk Teması, Atatürk’te Millet Sevgisi, Serbest Okuma Metni, s. 31)

“Onları dinledikten sonra kâğıt ve kalem getirilmesini emrettiler, zaten kâğıt, kalem **yemek odasının** demirbaş eşyası sırasına girmişti.” (K10., s. 31)

“Bu mutlu rüyadan sonra, gezilerine başlayan Evliya Çelebi, önce İstanbul’un bütün cami ve **türbelerini, kahvehane** ve **divanlarını** dolaşmış, gördüklerini, öğrendiklerini bir bir defterine geçirmiştir.” (K10. Millî Kültür Teması, Evliya Çelebi, s. 39)

“Aşağı varoşu 300 kadar kiremitli ev olup bir camisi, bir hanı, bir **hamamı**, küçük çarşısı vardır.” (K10. Millî Kültür Teması, Evliya Çelebi, s. 41)

“Ramazanda orta oyunu, İstanbul’un her semtinde, Karagöz oyunları gibi, herhangi bir **kahvehanede** oynanabilirdi.” (K10. Millî Kültür Teması, Orta Oyunu, s. 42)

“Fakat orta oyuncular, hiç şüphesiz, bir **kıraathane** bulamasalar bile hiç değilse büyücek kahvehaneleri tercih ederlerdi.” (K10., s. 42)

“Orada dolaşırken bir köşede, **dolaplardan birinin yanında (O daracık, yüksekçe setli dükkânlara dolap denilirdi.)** bir gevşeklik geldi üstüme.” (K10., s. 44)

“Bağlaman şenliğidir **odaların.**” (K10. Millî Kültür Teması, Bağlamacıya, Serbest Okuma Metni, s. 50)

“Sonra dinlenmek için bir **parkta** duruyoruz.” (K10. Kişisel Gelişim Teması, Empati ile Yaşamak, s. 54)

“Belki de **lokantada** bir gün şişelere doldurulmuş bir domates suyu içersiniz ve tadını fevkalade bulursunuz.” (K10. Kişisel Gelişim Teması, Karanfiller ve Domates Suyu, s. 59)

“Hele zenginlerin evleri bir **misafirhane** gibi idi.” (K10. Toplum Hayatı Teması, Misafirliklerimiz, s. 76)

“Şimdi bizler, gösteriş uğruna, ana dilimize ihanet edip **şirketlerimize**, evlerimizin bölümlerine Türkçe olmayan adlar verdiğimizde, ana dilimizin elini beline koyup bize bağırıp çağırmasından endişe ediyoruz.” (K10. Zaman ve Mekân Teması, Türk Evinde Türk Dili, Türk Dilinde Türk Evi, Serbest Okuma Metni, s. 99)

11. Halk Ekonomisi

11c. İmece

“İlk gittiğim **imeceyi** hayal meyal anlıyorum.” (K10. Toplum Hayatı Teması, İmece, s. 78)

“Şimdi aklımda kaldığına göre tarlanın sahibi altı aydır hastaydı. **Bu imece, bir yardım imecesiydi.**” (K10., s. 79)

“İmece türlü türüdür. Bir de köyün ortak mallarının imecesi vardır. Bir de imama, öğretmene, muhtara, ağaya imece yaparlar.” (K10., s. 80)

“Bir de iki üç ev aralarında birleşirler; bir gün birincisinin ekinini, ikinci gün ikincisinin, üçüncü gün üçüncüsünün...” (K10., s. 80)

12. Halk Taşımacılığı

12a. Kara Taşımacılığı

“Okurken ‘Ha, diyoruz, yazar burada döven sürmeyi anlatmak istemiş.’ ya da ‘Pancar çekimini **arabalarla** yapmanın güçlüğünü belirtmek istemiş. Böylece traktörün sağlayacağı kolaylığı daha iyi anlayacağız.’ diyoruz.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Sarı Traktör, s. 17)

“**Taşıtlar** o zamanlar pek iptidai olduğu için İstanbul’un bir ucundan öbür ucuna bir günde misafirliğe gidip gelmek hemen hemen imkânsızdı.” (K10. Toplum Hayatı Teması, Misafirliklerimiz, s. 75)

“Koca koca **kamyonlara** binmişim” (K10. Zaman ve Mekân Teması, Yurdum, Serbest Okuma Metni, s. 100)

12ç. Irmak, Göl ve Deniz Taşımacılığı

12ç2. Tekneler

“Kıyıdan bir mil açıktaki, sakin sulardaki, bir **balıkçı teknesinin** görünümü, martı sürüsü için sanki bir “kahvaltı” çağrısıydı ve binlerce martı, sürü hâlinde, yiyecek kırıntıları için kurnazca kapışıp kavga etmeye geldi.” (K10. Kişisel Gelişim Teması, Martı, s. 60)

12d. Diğer

12d2. Gemi

“Uzak, hayali seyahatlerin, içlerinde Goethe ve Nietzsche de bulunan büyük adamların, gazete ve dergilerde okunan sayısız bilgi ve haberlerin, kafamı **Nuh’un gemisi** gibi doldurduğu ve benim her akşam yeni bir ruhla yüklü parkta dolaştığım saatleri hiç unutmam.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Kütüphaneler, Serbest Okuma Metni, s. 20)

“Cuma günü Yemiş İskelesi’nde elbiselerimizi **gemiye** koyduk.” (K10. Millî Kültür Teması, Evliya Çelebi, s. 40)

“İçinde Dizdar ve neferleri varsa da içi **gemi** alayı ve kerestelerle doludur.” (K10., s. 41)

12d3. Vapur

“Beyinin **vapurdan** iner inmez çantasını kapan uşaktan iğrenmeyi, sabahleyin altı buçukta tabiatla kavga için sokağa fırlayan adamın çalışmadığını kendi kendime öğrendim.” (K10. Kişisel Gelişim Teması, Karanfiller ve Domates Suyu, s. 56)

12d12. Traktör

“Sarı Traktör’ü (1958) okuyunca anlıyorsunuz ki Talip Apaydın köye **traktör** girmesini istiyor; traktörün faydasına, gücüne inanmış.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Sarı Traktör, s. 16)

13. Halk Haberleşme Teknikleri

13ç. Mektup

“Bu nutku yabancı gazeteler haber yaptıktan sonra haftalarca, aylarca Avustralya’dan, Yeni Zelanda’dan sevgi ve minnet **mektupları** yağmıştır.” (K10. Atatürk Teması, İşte Onun Evrensellik Anlayışı, s. 25)

14. Halk Tarım ve Hayvancılığı

14a. Ekincilik

“**Sap çekimini, döven sürmeyi, tınaz savurmayı, saman çekmeyi;** bunlardan başka, pancar sulamayı, pancar sökümünü, pancar taşımayı bütün ayrıntılarıyla görüyoruz.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Sarı Traktör, s. 16)

“Büyük bir tarlanın **ekini biçilecekti.**” (K10. Toplum Hayatı Teması, İmece, s. 79)

“Tarlanın **ekini biçilecek, sonra harman edilecekti.**” (K10., s. 79)

14ç. Hayvancılık

“Bir avuç **tiftik**” (K10. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 36)

“Kışın **hayvanların etini yediler, yazın sütünü içtiler,** derisini giydiler.” (K10. Toplum Hayatı Teması, Ergenekon Destanı, s. 71)

14e. Diğer

14e1. Sebzeçilik/Meyvecilik

“Sap çekimini, döven sürmeyi, tınaz savurmayı, saman çekmeyi; bunlardan başka, **pancar sulamayı, pancar sökümünü, pancar taşımayı** bütün ayrıntılarıyla görüyoruz.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Sarı Traktör, s. 16)

14e2. Tahıl Üretimi

“Bir çimdik **çavdar**” (K10. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 36)

15. Halk Mutfağı

15a. Gıda Depolama Kültürü

15b. Yerel Bilgi ve Becerilerle Üretilen Yemekler

Mesela ikinci sınıfa geçtiğimiz yılın yaz mevsimi, ki hayatımın en uzun yazıdır, bağ komşumuz ve uzaktan akrabamız olan Abdurrahman Ağa amcamız, **şıra** yapma mevsimi geldiğinde (Ağustos ayının son bir iki haftasıyla eylül başları, bu mevsime bazı yerlerde bağ bozumu diyorlar.), geceler boyu süren Binbir Gece Masalları ile Köroğlu Destanı'nı (onun Maraş versiyonunu) anlatırdı. Ayrıca Şahmeran masalı... (K10. Okuma Kültürü Teması, Okuma Serüvenim Nasıl Başladı?, s. 13)

“Bir dilim **Trabzon peyniri**” (K10. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 36)

4.10.6. Geleneksel El Sanatları ile İlgili Bulgular

B.V. Geleneksel El Sanatları

1. Geleneksel Meslekler

1a. Demircilik

“O zaman bir **demirci** dedi ki: ‘Bu dağda bir demir madeni var. Yalın kata benzer. Madenin demirini eritse bir yol olurdu.’ ” (K10. Toplum Hayatı Teması, Ergenekon Destanı, s. 72)

1ğ. Dokumacılık

“Bir tutam **Şile bezi** gibi” (K10. Millî Kültür Teması, Türküler Dolusu, s. 36)

1j. Dericilik

“Kışın hayvanların etini yediler, yazın sütünü içtiler, **derisini giydiler.**” (K10. Toplum Hayatı Teması, Ergenekon Destanı, s. 71)

2. Giyim-Kuşam ve Süslenme

2b. Erkek Giyimi

2b6. Yaşlı Adam

“Yüklüğün bulunduğu dönemlerde dedelerimiz **gecelik entarisi** giyerdi; şimdi

gardırobunuz varsa **pijama ve ropdöşambır** giyersiniz.” (K10. Zaman ve Mekân Teması, Türk Evinde Türk Dili, Türk Dilinde Türk Evi, Serbest Okuma Metni, s. 97)

2b9. Mesleki Giyim

“Kavuklu’nun kıyafeti: **Başında kulağa kadar geçen dilimsiz bir kavuk, sırtında bol yenli, etekleri diz kapağına kadar inen kırmızı bir biniş, belinde kuşak, bacaklarında herhangi bir renkte yarım şalvar ve ayaklarında kırmızı pabuçlar.**” (K10. Millî Kültür Teması, Orta Oyunu, s. 42)

“Pişekârın kıyafeti: **Başında Hacivat’ın külahlı gibi sivri külah, sırtında kolları dar, hırkamsı bir setre ve elinde iki dilimli tahtanın birleşmesiyle ses çıkaran şakşak.**” (K10., s. 42)

2b10. Diğer

“**Ayağımdan çıkarıp lastiği** geçtim ileri,” (K10. Toplum Hayatı Teması, Seyfi Baba, Serbest Okuma Metni, s. 86)

2c. Süslenme

2c1c. Kına

“Köyün kızları Hıdırellez’de en güzel giysilerini kuşanırlar, ellerine alca **kınalar** yakarlardı.” (K10. Toplum Hayatı Teması, İmece, s. 78)

İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi’ne 2008 Tarihinden İtibaren Eklenen Unsurlar ile İlgili Bulgular

11. Türk Kahvesi Geleneği (2013)

“Oynayanlar, oyundan evvel, çay ve **kahve** dağıtan kahveci çıraqları gibi, oradan gelirlerdi.” (K10. Millî Kültür Teması, Orta Oyunu, s. 42)

4.10.7. Değerlendirme (K10)

K10. 8. Sınıf Türkçe ders kitabı somut olmayan kültürel miras unsurları açısından incelenmiş olup kitapta “yaşayan insan hazineleri/geleneğin ustaları” unsuru ile ilgili bir bulgu tespit edilememiştir. “Sözlü gelenekler ve anlatımlar” unsurlarından efsanelere, menkıbelere, destanlara, deyimlere, atasözlerine, kişi adlarına, yer adlarına, lakaplara, türkülere, alkışlara ve kargışlara yer verilmiştir. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz unsurlardan eser adları, devlet adları, aile içindeki kişilere ve yakın çevreye hitap edilen adlar,şükür, varsağı, günlük konuşma sözleri, seslenme sözleri ile diğer sözlü gelenek

ve anlatım unsurlarının da kitapta yer aldığı görülmüştür. Bu bölümle ilgili bulgu tespit edilemeyen unsurlar mitler, fıkralar, masallar, halk hikâyeleri, küfürler, argo sözler, yemin sözleri, selamlaşma sözleri, sülâle adları, sözlü tarih, sözlü anlatımın yardımcı unsurları, ninniler, maniler, ağıtlar, destanlar, ilahiler, tekerlemeler ve bilmecelerdir.

Kitapta “gösteri sanatları” ile ilgili yer verilen unsurlar vurmali halk çalgıları, üflemeli halk çalgıları, tezeneli halk çalgıları, halay ve ortaoyunudur. Bu bölümle ilgili bulgu tespit edilemeyen unsurlar âşık müziği ve gösterimleri, tekke şiiri ve gösterimleri, anonim müzik ve gösterimleri, yaylı halk çalgıları, horon, zeybek, bar, köçek, köy seyirlik oyunları, karagöz, meddah, pandomim ve kukladır.

“Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler” ile ilgili kitapta yer verilen unsurlar bayramlar, yıl dönümleri, özel günler, konuk ağırlama, toplumsal statü ve farklılık ölçütleri, akrabalık tanımı ve biçimi ve çocuk oyuncaklarıdır. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz pazarlar unsuruna da kitapta yer verilmiştir. Bu bölümle ilgili kitapta bulgu tespit edilemeyen unsurlar geçiş törenleri, panayırlar, festivaller, anma günleri, kandiller, ziyaret yerleri, adak-kurban uygulamaları, sihir-büyü, fal-kehane, rüya, bolluk ve bereket ritüelleri, nazar, uğur, töre, gelenek, görenek, kan davası, namus davası, yardımseverlik, yemin, and içme ve sözünde durma, cirit, güreş, bilek güreşi, boğa güreşleri, deve güreşleri, horoz dövüşleri, köpek dövüşleri, çocuk oyunlarıdır.

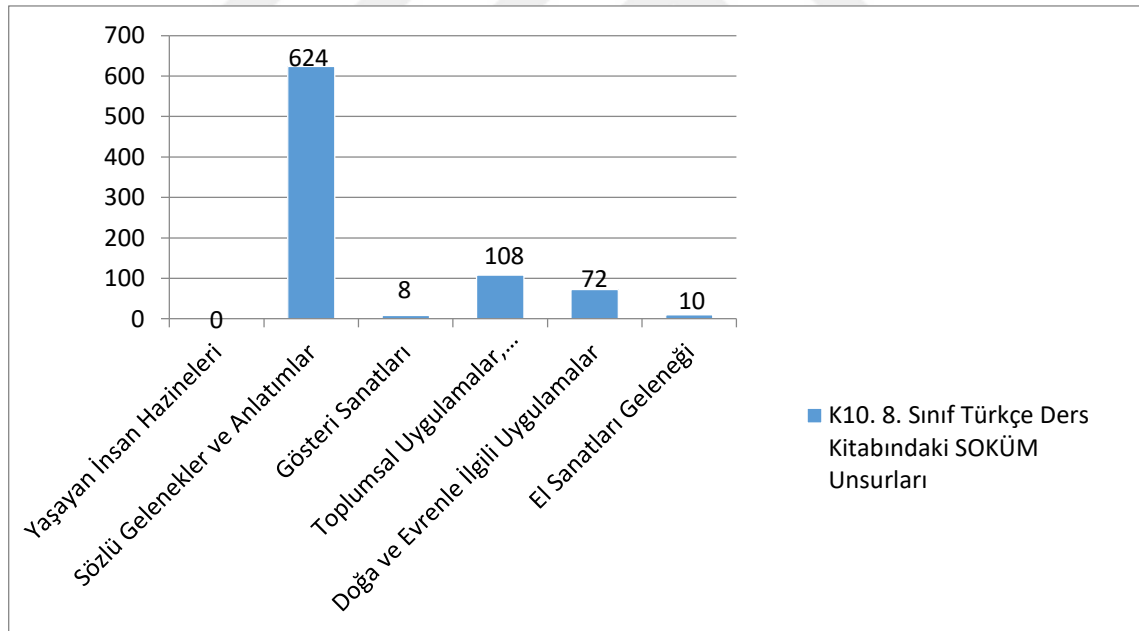
“Doğa ve evrenle ilgili uygulamalar” başlığı altında kitapta yer verilen unsurlar Tanrı, kıyamet sonrası, halk ilaçları, halk takvimi, konutlar ve yapım teknikleri, çeşmeler, ibadethaneler, kara taşımacılığı, tekneler, mektup, ekincilik, hayvancılık, yerel bilgi ve becerilerle üretilen yemekler ve imecedir. Diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz unsurlardan ecinni, saraylar, çarşılar, kaleler/hisarlar, kütüphaneler, hanlar, medreseler/okullar, diğer halk mimarisi unsurları, gemi, vapur, traktör, ve sebzeçilik/meyvecilik unsurları da kitapta yer almıştır. Bu bölümle ilgili bulgu tespit edilemeyen unsurlar melek, şeytan, cin, peri, hızır, al karısı/al basması, koncalus, enkebut, karabasan, dünya ve evrenin yaratılışı ile ilgili bilgi ve inançlar, kıyamet, ocaklar ve tedavi yöntemleri, halk hekimleri, sınıkçılar, halk baytarlığı ve zoolojisi, halk botaniği, halk meteorolojisi, halk biyolojisi, halk matematiği, takas, hizmet karşılığı mal, ev içi mimari ve dekorasyon, hayvan barınakları ve samanlıklar, fırınlar ve diğer ekmek pişirme yerleri, yiyecek-içecek depoları, kulübeleler, çamaşırhane ve yunaklar, tekerlekli araçlar, kızaklı araçlar, salllar, haberci/ulak, hayvan kullanımı, simge

eşya, avcılık, toplayıcılık, balıkçılık, saklama mekânları, mevsimsel yiyecek saklama biçimleri, mutfak araç ve gereçleri ile kutsal ve törensel yemeklerdir.

“El sanatları geleneği” başlığı altında yer verilen unsurlar demircilik, dokumacılık, dericilik, erkek giyimi alt başlığı altında yaşlı adam, mesleki giyim ve diğer unsuru, süslenmeden kına unsurudur. Bu bölümle ilgili bulgu tespit edilemeyen unsurlar bakırcılık, kalaycılık, yorgancılık, semercilik, marangozluk ve oymacılık, urgancılık, tenekçilik, örücülük, oyacılık, işlemecilik, saraçlık, ebruculuk, hattatlık, nakkaşlık, halk resmi, kadın giyimi unsurları, erkek giyimi alt başlığında bebek, çocuk, sünnet giyimi, delikanlı, damat, günlük giyim, tören giyimi, süslenme unsurlarından rastık, sürme, takı, işleme ve oyadır.

İnsanlığın somut olmayan kültürel miras listesine 2008 tarihinden itibaren eklenen unsurlardan “Türk Kahvesi Geleneği” unsuruna da kitapta yer verilmiştir.

Şekil.1.10. K10. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Değerlendirmesi

II. Somut Olmayan Kültürel Mirası Koruma Bağlamında Halk Kültürü Dersi ve Önemi

Türkçe dersi somut olmayan kültürel mirasın aktarımı bağlamında önemli bir derstir. Nitekim çalışmada incelenen Türkçe ders kitaplarındaki bulgular memnuniyet vericidir. Ancak öğrencilerin Türkçe dersine eş zamanlı olarak 5. sınıftan itibaren 6-7-8. sınıfa kadar seçmeli Halk Kültürü dersini de alması onların kültür ve halk kültürü arasındaki ilişkiyi kavramalarını güçlendirecek olup aynı zamanda sözleşmede tanımlanan kültürel mirasın korunması, aktarılması, yaşatılması ve geliştirilmesi gerekliliğini de fark etmelerini sağlayacaktır.

Yenilenen Halk Kültürü Dersi Öğretim Programı'nda (2018:7) öğrencilerin “kültür ve halk kültürü arasındaki ilişkiyi kavramalarını sağlamak, halk kültürü içinde farklı dönem ve mekânlarda yaşanan toplumsal uygulamalar arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirleyerek değişim ve sürekliliği algılamalarını sağlamak, halk kültürü içinde sözlü anlatımın yerini ve önemini fark etmelerini sağlamak, halk kültürü içinde halkın ürettiği bilgileri ve bilgi üretme alanlarını (halk bilgisini) eleştirel bakış açısıyla düşünmelerini sağlamak, halk kültürü içinde halk sanatlarının yerini ve önemini fark etmelerini sağlamak, gösteri sanatlarının halk kültürü içindeki yerini ve günümüzdeki biçimlerini belirlemelerini sağlamak, Türkiye Cumhuriyeti devleti tarafından 2006 yılında taraf olunan Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde tanımlanan kültürel mirasın korunması, aktarılması, yaşatılması ve geliştirilmesi gerekliliğini fark etmelerini sağlamak, halk kültürünün öğelerini benimsemesini ve her fırsatta benimsetmeye çalışmalarını sağlamak” özel amaçları yer almaktadır. Bunun yanı sıra programda (2018:8) halk kültürü dersi öğrenme alanlarının Türkçe, Sosyal Bilgiler, Görsel Sanatlar, Müzik, Teknoloji ve Tasarım, Beden Eğitimi ve Spor gibi derslerle de ilişkilendirilerek çok yönlü olarak işlenmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır.

Bu bağlamda çalışmada incelenen Türkçe ders kitaplarında bulunan SOKÜM öğeleri ile Halk Kültürü dersi kazanımlarını ilişkilendirmek yerinde olacaktır. Buradan hareketle Halk Kültürü Dersi Öğretim Programı'nın 5. Sınıf öğrenme alanlarında yer alan kazanımları ile çalışmada incelenen 5. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bulgular, 6. Sınıf öğrenme alanları kazanımları ile incelenen 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bulgular, 7. Sınıf öğrenme alanları kazanımları ile incelenen 7. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bulgular, 8. Sınıf öğrenme alanları kazanımları ile incelenen 8. Sınıf Türkçe ders

kitaplarındaki bulgular karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Halk Kültürü Dersi Öğretim Programı'nda yer alan 5. sınıf öğrenme alanları ve kazanımlarının incelenen K1. ve K5. 5. sınıf Türkçe ders kitaplarıyla ilişkilendirilmesi şu şekilde yapılmıştır:

Programda (2018:12) yer verilen 5. sınıf öğrenme alanlarından ilki sözlü anlatımlardır. Sözlü anlatımlar başlığı altında “tekerlemeleri sosyal çevresinden araştırma, öğrendiği tekerlemeleri söyleme, masalları sosyal çevresinden araştırma, öğrendiği masalları anlatma, öğrendiği tekerleme ve masalları sınıf ortamında paylaşma” kazanımları yer almaktadır. Bu kazanımlar doğrultusunda K1. ve K5. 5. Sınıf Türkçe ders kitaplarında ulaşılan örnek bulgular şunlardır:

“Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, deve tellal, pire berber iken, ben ninemin beşiğini tıngır mıngır sallar iken, beşiğin ipi koptu, beşik devrildi birden, ninem yere serildi birden.” (K1. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Keloğlan Akıllı Oğlan, Dinleme Metni)

Programda (2018:12) yer alan diğer bir 5. Sınıf öğrenme alanı gösteri sanatlarıdır. Gösteri sanatları başlığı altında “geleneksel çocuk oyun ve oyuncaklarını sosyal çevresinden araştırma, geleneksel bir oyuncak yapma ve geleneksel çocuk oyunlarından sınıf ve çevre koşullarına uygun olanları oynama” kazanımları yer almaktadır. Kazanımlar doğrultusunda K1. ve K5. 5. Sınıf Türkçe ders kitaplarında ulaşılan örnek bulgular şu şekildedir:

“**Top** oynayan çocukları görünce, topsuz top oynamaya çabalar.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Sude'nin Babası Pantomimci, Dinleme İzleme Metni)

“Bir gün gölgelerine evlerimizi kurduk

Dallarına **salıncaklar**,” (K1. Dünya ve Çevre Teması, Ağaçlarımızı Takdim Ederim, s. 115)

“**Aşık** oynardım. Hani şu koyunların bacaklarından çıkan kemik var ya, işte onunla.” (K5. Çocuk Dünyası Teması, Oyuncak, s. 11)

“**Uçurtmam** bulutlardan yüce,

Zıpızplarım pırıl pırıldır.” (K5. Çocuk Dünyası Teması, Çocukluk, s. 16)

Programda (2018:12) 5. Sınıfta yer alan üçüncü öğrenme alanı toplumsal uygulamalardır. Toplumsal uygulamalar başlığı altında “bayram çeşitlerini sosyal çevresinden araştırma, bayramlarda yapılan farklı uygulamaları örnekler vererek karşılaştırma, bayramların sosyal ve kültürel işlevlerini fark etme” kazanımlarına yer verilmiştir. Bu kazanımlar doğrultusunda K1. ve K5. 5. Sınıf Türkçe ders kitaplarında ulaşılan örnek bulgular şunlardır:

“BEYHAN:

Zaten **bayram haftası**

İçindeyiz baksana.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Bayram Toplantısı, s. 31)

“**19 MAYIS:**

Atatürk Samsun’a

Çıkışından beridir...” (K1., s. 33)

Programın (2018:12) 5. Sınıftaki dördüncü öğrenme alanı halk bilgisi alanıdır. Halk bilgisi başlığı altında “yaşadığı çevrenin mutfak kültürünü sosyal çevresinden araştırma, Türk mutfağının zenginliğini ve yaygın örneklerini fark etme, özel gün yemeklerini ve ikram geleneğini tanıtmaya, sürdürülebilir ve sağlıklı beslenmede geleneksel mutfağın önemini kavrama” kazanımları yer almaktadır. Bu kazanımlar doğrultusunda K1. ve K5. 5. Sınıf Türkçe ders kitaplarında ulaşılan örnek bulgular şunlardır:

“Sonra mutfaktan **pekmez** kavanozunu getirdi.” (K1. Sanat ve Toplum Teması, Osman Cemal Bey’in Nar Hakkı, s. 85)

“Şimdi hâlâ okutuluyor mu bilmiyorum; mesela “sobalarımızı ve **turşularımızı kurarız**, babam kömür alır, annem hırka örer vb.” diye.” (K5. Doğa ve Evren Teması, Reçete, s. 228)

“Hatta bununla da yetinmeyip, o katmerli güllerden edinip, bir güzel **gül reçeli** kaynatınız.” (K5., s. 229)

Programın (2018:12-13) 5. Sınıfta yer alan el sanatları geleneği başlığı altında “halkın geleneksel giyim kuşamını sosyal çevresinden araştırma, geçmişten günümüze giyim kuşam ve süslenmedeki değişimi fark etme, geleneksel giyim kuşamda kullanılan süs öğelerinin, motiflerin ve renklerin anlamlarını tanıma, geleneksel günlük giyim kuşam ile törensel giyimi karşılaştırma” kazanımlarına yer verilmiştir. Kazanımlar

doğrultusunda K1. ve K5. 5. Sınıf Türkçe ders kitaplarında ulaşılan örnek bulgular şu şekildedir:

“**Oyalı yaşmağının** kenarıyla sildiği gözyaşlarını kimselere göstermek istemiyordu.” (K1. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Tren Rayları, s. 39)

“Başındaki **sarık** yere yuvalanmış, ak saçları yere dökülmüştü.” (K1. Biz ve Değerlerimiz Teması, İstanbul’un Fethinden Viyana Kapılarına, s. 76)

“Toprak gülümserdi **çarıklı** ayaklarına,” (K5. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Mustafa Kemal’in Kağnısı, s.49)

“Sırtına bir **kaftan** attılar, başına bir **kavuk** koydular.” (K5. Millî Kültür Teması, Forsa, s. 140)

Programın (2018:13) 5. Sınıfta yer alan somut olmayan kültürel mirası koruma öğrenme alanında “müzelerin kuşaklar arası iletişim ve kültür aktarımı sağlamasındaki önemini kavrama ve kültürel mirası benimseme ve koruma konusunda duyarlı olma” kazanımlarına yer verilmiş ancak her iki kitapta da bu kazanımlara dair herhangi bir bulgu tespit edilememiştir.

Halk Kültürü Dersi Öğretim Programı’nda yer alan 6. sınıf öğrenme alanları ve kazanımlarının incelenen K2., K6. ve K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarıyla ilişkilendirilmesi şu şekilde yapılmıştır:

Programın (2018:14) 6. Sınıf sözlü anlatımlar öğrenme alanında yer alan “bilmece ve bulmacaları sosyal çevresinden araştırma, öğrendiği bilmece ve bulmacaları sorma, atasözü ve deyimleri sosyal çevresinden araştırma, atasözü ve deyimlerin kültürel süreklilik içindeki yeri ve önemini kavrama, atasözü ve deyimlerin ortaya çıkış hikâyelerini araştırma ve öğrendiği bilmece, bulmaca, atasözü ve deyimleri sosyal çevresi ile paylaşma” kazanımları doğrultusunda K2., K6. ve K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında ulaşılan örnek bulgular şu şekildedir:

“Anne baba **ne pahasına olursa olsun** İlker’i ölüme teslim etmeyecekler, bunun için gerekirse yurt dışına gideceklerdi.” (K2. Sevgi Teması, Yeryüzünün İlk ve Tek Mucize Ailesi, Serbest Okuma Metni, s. 24)

“**ÜMİT**: Neler yapmış ulus için, nasıl çalışmış **geceyi gündüzüne katarak** bir iyi bilmeliyim.” (K2. Atatürk Teması, Atamız Atatürk, Serbest Okuma Metni, s. 42)

“Daha doğrusu, **donup kalmış**, sessiz bir fotoğraf değil; konuşan, düşündüklerini

anlatan canlı ve sesli bir sinema.” (K2. Okuma Kültürü Teması, Okumak, Serbest Okuma Metni, s. 62)

“Otuz yaşında dinç, boylu boslu, kuvvetli bir kahraman iken Malta korsanlarının **eline düşmüştü.**” (K2. Duygular Teması, Forsa, s. 69)

“Fatih Sultan Mehmet, İstanbul’un zaptını **kafasına koymuştu** bir kere.” (K2. Millî Kültür Teması, Rumeli Hisarı’nda Bir Sığır Derisi Toprak, s. 86)

“Yer çekimini algılayamayan iç kulaktaki denge merkezi **şaşkına döner.**” (K2. Doğa ve Evren Teması, Yer Çekimsiz Yaşam, s. 101)

“İnsanlar da mevsimin değiştiğini hemen **fark etmişler.**” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Dünyanın Gezginleri, s. 11)

“Lisede, sorulan sorulara iyi **yanıt verenleri** Avrupa’da okumaya yolladığımı duyardık.” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Ben Atatürk’ün Arkadaşım, s. 25)

“Aile içinde herkesin düşüncelerinin rahatça **dile getirilebilmesi** ileride başkalarının düşüncelerini de sabırla dinlememize dönüşecektir.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Hoşgörü, Dinleme Metni)

“Ertesi gün öğretmenime ödev konumu değiştirmek istediğimi ve kendime yeni bir konu bulduğumu söylemeye **karar verdim.**” (K6. Bilim ve Teknoloji Teması, Neyi, Ne Zaman, Niçin Merak Ederiz?, s. 40)

“İhtiyar, yünleri boyanması için dağ köylerinde **nam salmış** Duru Kadın’a göndermek istedi.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 57)

“Kültür alt yapımızı kirletmemeye **özen gösterirdik.**” (K6. Sanat ve Toplum Teması, Üç Kuşağın Yazarı: Gülten Dayıoğlu, s. 67)

“Ali’nin **canı çok sıkılıyordu.**” (K6. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Issız Ada, Dinleme Metni)

“Geçen gün babam **‘Zamansız öten horozları keserler.’** diyordu.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Gülibik, s. 17)

“Bir de kalkmış bizden, senin iyiliğine çalışan dostlarından **kuşku duyuyorsun!**” (K9. Biz ve Değerlerimiz Teması, Aslan, Tilki, Bir de Geyik, s. 8)

“Geceleri hep beraber bir köy veya han civarında **mola veriyorlardı.**” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Şehit Bacı, s. 16)

“Yaz boyunca **ter atarım.**” (K9. Dünya ve Çevre Teması, Akdeniz’le Röportaj, s. 28)

“Biricik oğlunun düğününde kararın geceden korkan Pembe Hatun’un **dizlerinin bağışözülmüş.**” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Çayda Çıra, s. 31)

“Çiftçiden fırıncıya, bakkala kadar kaç kişinin **emeği geçmiştir.**” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Emeğin Değeri, s. 47)

“İsteddiği zaman evine gelip yapacağı piyano üzerinde incelemelerde bulunmasına **müsaade eder.**” (K9. Sanat ve Toplum Teması, İlk Türk Piyanosu, s. 59)

“Korkudan **dilim tutulmuştu.**” (K9. Bilim ve Teknoloji Teması, Çılgın Dedemin Zaman Makinesi, s. 65)

“Kabullenmekte zorlandığın şeylerin içinde durmakta **ısrar etme.**” (K9. Sağlık, Spor ve Oyun Teması, Organlardan Mektup Var, s. 77)

“Çiftçi bunu demek ister:

Haydan gelen huyagider.” (K9. Vatandaşlık Bilinci Teması, Çiftçinin Nasihati, s. 45)

Programın (2018:14) 6. Sınıf gösteri sanatları öğrenme alanında yer alan “halk müziğinin seslendirme ortamlarını araştırma, yöresine ait halk müziği eserlerini tanıma, halk müziğinin yörelere göre farklı özelliklerini karşılaştırma, halk müziğinin oluşumunda âşıklık geleneğinin önemini kavrama, halk müziğinde kullanılan çalgıları tanıma, halk oyunlarını sosyal çevresinden araştırma, halk oyunlarının halk yaşamındaki yerini ve rolünü fark etme ve halk oyunlarında kullanılan çalgıları tanıma” kazanımları doğrultusunda K2., K6. ve K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında ulaşılan örnek bulgular şu şekildedir:

“**Kaval** çaldım, koyun güttüm yaylalarında;” (K2. Sevgi Teması, Türkiye, s. 17)

“**Davullar** vuruldu, dize geldi zeybeklerin.” (K2., s. 18)

“Elimde **saz**, dilimde türkü memleketim.” (K2., s. 18)

“Davullar vuruldu, dize geldiz**zeybeklerin.**” (K2., s. 18)

“Bazı yerde yalnız **davul** zurna ile çalınırken, bazı yerde işin içine kavallar, çoban düdüğü, klarnet, bağlama, saz, **dümbelek**, **tef**, kaşık, cura, sipsi, fincan ve **ziller** katılır.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Hey Gidinin Efesi, s. 56)

“Bazı günler işini bitirince bahçe duvarlarından birine oturuyor, cebinden çıkardığı

mızıkasını çalıyordu.” (K6. Biz ve Değerlerimiz Teması, Bisikletli Postacı, Dinleme Metni)

“Bazı yerde yalnız davul zurna ile çalınırken,bazı yerde işin içine kavallar,çoban düdüğü, klarnet, **bağlama, saz, dümbelek, tef, kaşık, cura, sipsi, fincan ve ziller** katılır.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Hey Gidinin Efesi, s. 56)

“Dağ keçileri kadar çevik, dağlar kadar ağırbaşlı ve vakur **zeybek...**” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Hey Gidinin Efesi, s. 56)

“Kararlaştırılan günde **davullar zurnalar** çalmış, gelin alayı gelini alıp Hörsenk çayının kıyısına gelmiş.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Çayda Çıra, s. 31)

“O günden sonra düğünlerde, kına gecelerinde bir oyun oynanmış. Sanırsınız ki ay bulutların ardına girmiş. Çayda çıra demişler adına, doyum olmaz seyretmenin tadına.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Çayda Çıra, s. 32)

Programın (2018:14) 6. Sınıf toplumsal uygulamalar öğrenme alanında yer alan “kutlama ve şenlikleri sosyal çevresinden araştırma ve kutlamaların, şenliklerin sosyal ve kültürel işlevlerini kavrama” kazanımları doğrultusunda K2., K6. ve K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında ulaşılan örnek bulgular şu şekildedir:

“MURAT: ...Önümüzdeki hafta **Kitap Haftası'nı** kutlayacağız.” (K2. Okuma Kültürü Teması, En İyi Arkadaş, s. 59)

“Sonra **yılbaşı** gelmiş.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Dünyanın Gezginleri, s. 12)

“9 Haziran 1921 Perşembe günü **mübarek bayram günüdür.**” (K6. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Vatan Yolunda, s. 28)

“23 Nisan 1920’de açılan **Büyük Millet Meclisi'mizin, ikinci çalışma yılı o gün başlıyordu.**” (K6. Millî Kültürümüz Teması, İstiklâl Marşı Nasıl Yazıldı?, Dinleme Metni)

“**Bu konuşma, 25 Ağustos 1924 Pazartesi günü Ankara’da ilk kez toplanan Öğretmenler Birliği Genel Kurultayına katılanlara verilen çayda yapılmış ve 26 Ağustos 1924 günkü Hâkimiyeti Milliye gazetesinde yayımlanmıştır.**” (K9. Millî Mücadele ve Atatürk Teması, Atatürk Öğretmenler Birliği Kurultayında, s. 19)

“Renkler çağırır düğünlerde, **renkler sergilenir bayramlarda, seyranlarda.**” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Anadolu’da Renkler Üstüne, s. 36)

Programın (2018:14-15) 6. Sınıf halk bilgisi öğrenme alanında yer alan “geleneksel tarım ve hayvancılığı sosyal çevresinden araştırma, geleneksel tarım ve hayvancılığın önemini kavrama, halk takviminin gün, ay, yıl vb. isim ve diğer özelliklerini sosyal çevresinden araştırma ve halk takviminin halk yaşamına etkisini fark etme” kazanımları doğrultusunda K2., K6. ve K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında ulaşılan örnek bulgular şu şekildedir:

“Kaval çaldım, **koyun güttüm** yaylalarında;” (K2. Sevgi Teması, Türkiye, s. 17)

“Onun için de yamaçları **bağlık**, tabanları ağaçlıktır.” (K2. Doğa ve Evren Teması, Kırkikindiler, s. 104)

“Eğer baharla başlayan ilkyazla kesilen kırkikindi rahmetleri imdada yetişmezse kötüdür: Kıtık olur! Toprak takır takır kurur; otlar, **ekinler** yanar kavrulur; sürüler kırılır, yollar viran, köyler ören olur.” (K2., s. 106)

“Tarlalarda **altın başaklı tahıllar** biçilmeyi bekliyormuş.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Dünyanın Gezginleri, s. 10)

“Eliyle **meyvelerin ağırlığından toprağa doğru sarkan dalları, tarladaki olgun sebzeleri** göstermiş.” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Dünyanın Gezginleri, s. 10)

“**Koyunları sağan** annemin yanına varıp;” (K6. Dünya ve Çevre Teması, Gülibik, s. 17)

“Bahçemde arılarla **dokuz ocak fasulye**” (K9. Dünya ve Çevre Teması, İnnisfree'deki Göl Adası, s. 24)

“Sonunda padişahın adamları, bir dere kenarında **koyunlarını otlatan** bir çobana rastlarlar.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Anadolu'da Renkler Üstüne, s. 36)

Programın (2018:15) 6. Sınıf el sanatları geleneği öğrenme alanındayer alan “el işi ürünlerini sosyal çevresinden araştırma, el işi ürünlerinin halk yaşamındaki yerini ve önemini fark etme ve el işi ürünlerin ekonomiye katkısını kavrama” kazanımları doğrultusunda (2018:15) K2., K6. ve K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında ulaşılan örnek bulgular şu şekildedir:

“Ah keşki Abdi Paşa camisinin emsalsiz Kütahya çinileriyle kaplı duvarları eski halinde olsaydı da şimdi buradan oraya koşsak Ispartanın bahçeleriyle yarış eden **halılarını, halılarıyla** yarış eden çinilerini bir arada görebilseydik.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Isparta ve Güller, s. 58)

“Gül tarlalarında kadınlar, kızlar ellerinde **hasır sepetlerle** gül topluyorlar.” (K6., s. 58)

“Çalgılar gibi kıyafetler de yöreye göre büyük farklılıklar gösterir. Baştaki “terlik” adlı külah, yerine göre “**çarkı felek**”lerle veya yalnızca **ince el oyaları** ile süslüdür.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Hey Gidinin Efesi, s. 56)

“Namaz için dokunan kilimlerin kendilerine göre boyları, **nakışları** olur.” (K6. Millî Kültürümüz Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 57)

“Anadolu kadını, tezgâhının, **gergefinin** başına oturmaya görsün, bir kitap dokur, bu kitabı ancak o dilden anlayan okur.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Anadolu’da Renkler Üstüne, s. 35)

“Dokuduğu kitap, **halıdan kilime, uçkurdan peşkire** renk renk, sayfa sayfa açılır.” (K9., s. 35)

“Babasından tezhip, hat ve **nakış** öğrenir.” (K9. Millî Kültürümüz Teması, Evliya Çelebi (1611-1682), s. 37)

“Kastamonu Sanayi Mektebi’nde **dokumacılık** ve **halıcılığın** gelişmeye başladığı bir dönemdir.” (K9. Sanat ve Toplum Teması, İlk Türk Piyanosu, s. 59)

Programın (2018:15) 6. Sınıf somut olmayan kültürel mirası koruma öğrenme alanında “kültürel öğelerin toplanması, korunması ve müzeleştirilmesinin önemini kavrama ve kültürel mirası benimseme ve koruma konusunda duyarlı olma” kazanımları yer almaktadır. Bu kazanımlarla ilgili K2., K6. ve K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında herhangi bir bulgu tespit edilememiştir.

Halk Kültürü Dersi Öğretim Programı’nda yer alan 7. sınıf öğrenme alanları ve kazanımlarının incelenen K3. ve K7. 7. sınıf Türkçe ders kitaplarıyla ilişkilendirilmesi şu şekilde yapılmıştır:

Programın (2018:16) 7. Sınıf sözlü anlatımlar öğrenme alanında yer alan “türkü, mani ve ninnileri sosyal çevresinden araştırma, türkü, mani ve ninnilerin kültür içindeki yerini fark etme, türkü, mani ve ninnilerin kültürel süreklilik içinde üretilmeye devam ettiğini kavrama, türkü, mani ve ninnilerin ortaya çıkış hikâyelerini araştırma ve öğrendiği türkü, mani ve ninnileri sosyal çevresi ile paylaşma” kazanımları doğrultusunda K3. ve K7. 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında ulaşılan örnek bulgular şu şekildedir:

“**Gesi bağlarında bir top gülüm var,**

Türküler gelir aklıma bacım” (K7. Zaman ve Mekân Teması, Türkiye’ın Dile Geldi, Dinleme Metni)

Programın (2018:16) 7. Sınıf gösteri sanatları öğrenme alanında yer alan “seyirlik oyun geleneğini sosyal çevresinden araştırma, seyirlik oyunların halk yaşamındaki yerini ve işlevini fark etme ve öğrendiği seyirlik oyunları sergileme” kazanımları doğrultusunda K3. ve K7. 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında hiçbir bulgu tespit edilememiştir.

Programın (2018:16) 7. Sınıf toplumsal uygulamalar öğrenme alanında yer alan “yardımlaşma ve dayanışma örneklerini sosyal çevresinden araştırma, yardımlaşma ve dayanışmanın sosyal ve kültürel önemini fark etme ve yardımlaşma ve dayanışma ile ilgili farklı uygulama örneklerini gösterme” kazanımları doğrultusunda K3. ve K7. 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında ulaşılan örnek bulgular şu şekildedir:

“Sünnetlerimizi, düğünlerimizi birlikte yapar, birbirimizin açlığına ve tokluğuna şahit olurduk. Ölülerimize birlikte ağlardık. Birbirimizin yemek kokularını duyardık evlerimizden, o yemekleri paylaşırdık. Dost, sırdaş ve nihayet komşuyduk...” (K3. Toplum Hayatı Teması, Komşusuzluk, Serbest Okuma Metni, s. 84)

“Evine hiç et girmeyenlere ve çocuklu olanlara daha çok, az buçuk et yiyebilenlerle, çocuksuzlara daha az et verir. Bunlar dağıtıldıktan sonra da kalan etlerle bahçede kavurma yapıldı. İşçilere, komşulara bir bayram yemeği verildi.” (K7. Millî Kültür Teması, Mektup, 1. Serbest Okuma Metni, s. 21)

“Bayramın üçüncü günü ve dördüncü günü sabahı evde oturup konukları ağırladık.” (K7., s. 22)

Programın (2018:16) 7. Sınıf halk bilgisi öğrenme alanında yer alan “halk hukukunu sosyal çevresinden araştırma, halk hukukunun geleneksel ve sözlü kurallardan oluştuğunu fark etme ve halk hukukunun toplumun gereksinimleri doğrultusunda yazılı hukuka kaynaklık ettiğini fark etme” kazanımları doğrultusunda K3. ve K7. 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında ulaşılan örnek bulgular şu şekildedir:

“Küçükler büyüklerin elleriniöptü.” (K7. Millî Kültür Teması, Eşsiz Hazine, Serbest Okuma Metni)

Programın (2018:17) 7. Sınıf el sanatları geleneği öğrenme alanında yer alan “geleneksel meslekleri, zanaat ve zanaatçıları sosyal çevresinden araştırma, zanaatların halkın ihtiyaçlarından doğduğunu, halkın zevk ve yaratıcılığını yansıttığını fark etme,

zanaatların usta-çırak ilişkisi içinde öğrenildiğini fark etme, zanaat ürünleri ile fabrikasyon ürünler arasındaki farkı tartışma, günümüzde zanaatlara duyulan ilgiyi nedenleriyle araştırma ve zanaatların ekonomiye katkısını kavrama” kazanımları doğrultusunda K3. ve K7. 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında ulaşılan örnek bulgular şu şekildedir:

“Ben Denizli’nin Çal ilçesine bağlı Civelek köyünde **dokunmuş küçük bir kilimim.**” (K7. Millî Kültür Teması, Ben Bir Küçük Kilimim, s. 10)

“Koyu kahve rengini elde etmek için yaşına başına bakmadan bilmem hangi dağın doruğuna çıkar, oradaki bataklıktan çamur alır. Bu çamurun içine **demir dövülürken** tezgâhın önüne yığılan kıymıklardan kor.” (K7., s. 11)

Programın (2018:17) 7. Sınıf somut olmayan kültürel mirası koruma öğrenme alanında yer alan “kültür turizminde yararlanılan halk kültürü ürünlerini araştırma ve müzelerin halk kültürünü yansıtan sergileri aracılığıyla dönemin halk hayatını tanıtmaya” kazanımları doğrultusunda K3. ve K7. 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarında herhangi bir bulgu tespit edilememiştir.

Halk Kültürü Dersi Öğretim Programı’nda yer alan 8. sınıf öğrenme alanları ve kazanımlarının incelenen K4., K8. ve K10. 8. sınıf Türkçe ders kitaplarıyla ilişkilendirilmesi şu şekilde yapılmıştır:

Programın (2018:18) 8. Sınıf sözlü anlatımlar öğrenme alanında yer alan “mit, destan, efsane, hikâye ve fıkraları sosyal çevresinden araştırma, mit, destan, efsane, hikâye ve fıkraların kültür içindeki yerini fark etme, mit, destan, efsane, hikâye ve fıkraların ortaya çıkış nedenlerini araştırma ve mit, destan, efsane, hikâye ve fıkraları sosyal çevresi ile paylaşma” kazanımları doğrultusunda K4., K8. ve K10. 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında ulaşılan örnek bulgular şunlardır:

Yaşlı gözlerle kabileyi izleyen babanın, ta yüreğinin derinliklerinden bir tel kopmuş sanki... Derin bir ah çekmiş. Diliyle mi, aklıyla mı, gönlüyle mi bilinmez... Şöyle seslenivermiş, davullu zurnalı gelin alayının ardından: “Bir taş bize çok görenleri Allah ne etsin... Hepiniz taş olun, taş...” Ertesi gün, karşı tepelerden bu geçeye bakanlar, Melet Irmağı’na doğru inen dik bir yamacın, bıçak sırtı gibi çıkıntılı bir kısmında, acayip şekilde kayalar görmüşler. Daha düne kadar, orman olan bu yamaçta, kayaların bulunuşundan ziyade, görünüşleri onları şaşkınlığa düşürmüştü. Çünkü bu kayalar sanki bir kafilenin heykelleşmiş şekline benziyormuş. Atıyla, yayasıyla, davullu zurnalı bir gelin alayının tıpkısı imiş. (K4. Toplum Hayatı Teması, Gelin Kayası, Serbest Okuma Metni, s. 46-47)

“Orada Şen **fıkralar**, eğlenceli **hikâyeler** söylediler.” (K8. Kişisel Gelişim Teması, Acaba?, s. 72)

“Orhan, bu kaleyi fethetmek için önce ‘Koca Beğ’i serdar ederek ‘İznimdir, var git.’ buyurmuş. İŞte ‘İzmit’ de ‘İznim git.’ den bozmadır, derler. Bazıları da ‘Azma git.’ veya ‘Ezme git.’ derler.” (K10. Millî Kültür Teması, Evliya elebi, s. 41)

“Bir varsağı çağır, sonra bir **destan**,” (K10. Millî Kültür Teması, Bağlamacıya, Serbest Okuma Metni, s. 50)

Programın (2018:18) 8. Sınıf gösteri sanatları öğrenme alanında yer alan “Karagöz, meddah, orta oyunu, kukla vb. geleneksel tiyatro türlerini sosyal çevresinden araştırma, öğrendiği geleneksel tiyatro oyunlarını sergileme ve geleneksel tiyatro ile modern tiyatronun etkileŐimini fark etme” kazanımları doğrultusunda K4., K8. ve K10. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında ulaşılan örnek bulgular Şunlardır:

“Ramazanda **orta oyunu**, İstanbul’un her semtinde, Karagöz oyunları gibi, herhangi bir kahvehanede oynanabilirdi.” (K10. Millî Kültür Teması, Orta Oyunu, s. 42)

Programın (2018:18) 8. Sınıf toplumsal uygulamalar öğrenme alanında yer alan “doğum öncesi ve sonrasındaki gelenekleri sosyal çevresinden araştırma, ad verme geleneğini sosyal çevresinden araştırma, ad vermede belirleyici etmenleri fark etme, sünnet geleneği ile ilgili uygulamalara çevresinden örnekler verme, evlenme biçimlerini, aŐamalarını ve ilgili uygulamaları sosyal çevresinden araştırma, askere uğurlama, hacca uğurlama ve hacı karşılama ile ilgili geleneksel törenleri araştırma ve ölümle ilgili uygulamaları ve bu uygulamalar sırasında ortaya çıkan toplumsal dayanışmayı fark etme” kazanımları doğrultusunda K4., K8. ve K10. 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında ulaşılan örnek bulgular Şunlardır:

“**ocuk doğduğunda**, düğünler yapıldığında, bir yolculuk esnasında **ağaç dikilir**.” (K4. Sevgi Teması, Ağaç Sevgisi, s. 12)

“O sırada, önde davul zurna, **arkada at sırtında gelin**; köylüler, eşya yüklü atlarla düğün alayı, dimdik sırta doğru yola koyulmuşlar.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Gelin Kayası, Serbest Okuma Metni, s. 47)

“Tutardım, **sünnetlik** Nacar marka saatimi, tam altı dakikada alırdım soluğu...” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 61)

“Hoca Bakkal’ın **mevlidinde** açtım **mevlit Şekeri külahını**...” (K4., s. 64)

“KURBAN — ...Birine yani Mehrali Bey’e demişler ki ‘Sen Yemen ellerine gideceksin...’ Öbür kardeşe yani Rüştü Bey’e de demişler ki ‘Sen Kafkas Dağlarına gideceksin...’ **Neyse bu iki kardeş sarılır, öpüşür, helallaşır ve ayrılırlar.**” (K8. Duygular Teması, Eski Çarıklar, s. 84)

Halk bilgisi öğrenme alanında yer alan “halk hekimliği geleneğini sosyal çevresinden araştırma ve halk hekimliği uygulamalarının ortaya çıkış nedenlerini sorgulama” kazanımları doğrultusunda (2018:18) K4., K8. ve K10. 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan örnek bulgular şunlardır:

“Baharın ilk kuzusu yenildiğinde sağlık ve şifa bulunacağına inanılır. Bugünde kırlardan çiçek veya ot toplayıp onları kaynattıktan sonra suyu içilirse bütün hastalıklara iyi geleceğine, bu su ile kırk gün yıkanılırsa gençleşip güzelleşileceğine inanılır.” (K4. Toplum Hayatı Teması, Hıdrellez Bayramı, Serbest Okuma Metni, s. 49)

“— **İhlamur** verdi demin komşu... Bulaydık şunu bir...

— Sen otur, ben ararım...

— Olsa içerdik, iyidir...” (K10. Toplum Hayatı Teması, Seyfi Baba, Serbest Okuma Metni, s. 87)

Programın (2018:19) 8. Sınıf el sanatları geleneği öğrenme alanında yer alan “geleneksel mimarlık örneklerini sosyal çevresinden araştırma, geleneksel mimaride konutun bölümlerini, yardımcı yapılarını ve işlevlerini fark etme, geleneksel mimarinin yaşayan kültürle ilişkisini kavrama ve geleneksel mimarinin korunması ve yaşatılması gerekliliğini fark etme” kazanımları doğrultusunda K4., K8. ve K10. 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında ulaşılan örnek bulgular şunlardır:

“Bir an geldi ki billur bir akvaryumun şeffaflığına kaybolmuş bir su kitlesi gibi ben de bu **ahşap, geniş** ve ılık **evlerin** şeklini aldım.” (K4. Zaman ve Mekân Teması, Antalya Evleri, Serbest Okuma Metni, s. 102)

“Porsuk Nehri’nin ötesinde, demiryolu istasyonuna yakın, **tek katlı kerpiç bir evde** oturuyorduk.” (K10. Okuma Kültürü Teması, Kütüphaneler, Serbest Okuma Metni, s. 20)

“Geleneksel bir Türk evi yapmışsanız **sofadan, sedirden, siniden, yüklükten, ocaktan** söz edersiniz.” (K10. Zaman ve Mekân Teması, Türk Evinde Türk Dili, Türk Dilinde Türk Evi, Serbest Okuma Metni, s. 97)

“Geleneksel mimarimizde çıkmaların altına, çıkılan bölüme destek olsun diye verevine tahta dayaklar konulur, bunlara “elibesinde” adı verilir.” (K10., s. 99)

Programın (2018:19) 8. Sınıf somut olmayan kültürel mirası koruma öğrenme alanında “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi’nin halk kültürünün korunmasındaki rolünü fark etme” kazanımı yer almaktadır. Bu kazanım doğrultusunda İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi, Somut Olmayan Kültürel Miras Acil Koruma Listesi ve İyi Uygulama Örnekleri Kaydı’na alınmış unsurları üzerinde durulması gerektiği açıklanmıştır.

Açıklama bağlamında K4., K8. ve K10. 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında ulaşılan örnek bulgular şunlardır:

“Bu hazırlıklar, evin temizliği, üst baş temizliği, yiyecek-içeceklerle ilgili hazırlıklardır. **Hidrellez gününden önce evler baştan başa temizlenir. Çünkü temiz olmayan evlere Hızır’ın uğramayacağı düşünülür. Hidrellez günü giyilmek üzere yeni elbiseler, ayakkabılar alınır.**” (K4. Toplum Hayatı Teması, Hidrellez Bayramı, Serbest Okuma Metni, s. 49)

“Alışverişinizin yanı sıra **bir fincan kahve**, bir bardak sıcak çay içme şansınız da olabilirdi, askıcı uğramışsa eğer.” (K4. Millî Kültür Teması, Hoca Bakkal, s. 60)

“Akşamın beş buçuğunda daha Niğde İstasyonu’nda **kahve** içiyordum.” (K8. Toplum Hayatı Teması, Otoray Yolculuğu, s. 46)

“Oynayanlar, oyundan evvel, çay ve **kahve** dağıtan kahveci çırakları gibi, oradan gelirlerdi.” (K10. Millî Kültür Teması, Orta Oyunu, s. 42)

“Köyün kızları **Hidrellez’de** en güzel giysilerini kuşanırlar, ellerine alca kınalar yakarlardı.” (K10. Toplum Hayatı Teması, İmece, s. 78)

II.1. Değerlendirme

Öğrencilerin kültür ve halk kültürü arasındaki ilişkiyi kavramalarını güçlendirmek ve somut olmayan kültürel mirasın korunması, yaşatılması ve aktarılması amacıyla çalışmada incelenen Türkçe ders kitaplarındaki bulgulardan örnekler, Halk Kültürü Dersi Öğretim Programı’nda yer alan kazanımlar ile ilişkilendirilerek sunulmuştur.

5. Sınıf öğrenme alanlarından ilki olan sözlü anlatımlar başlığı altında yer verilen tekerlemeler ve masallara dair kazanımlar doğrultusunda sadece K1. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında masallara ilişkin bir bulgu tespit edilmiştir. Bu kitapta tekerlemelere yer

verilmediği görülmüştür. K5. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında ise hem masallar hem de tekerlemeler unsurlarına dair bir bulguya rastlanılmamıştır. Her iki ders kitabının da bu kazanımları karşılama açısından geliştirilebilir olduğu görülmüştür. Bu bağlamda Türkçe dersine paralel olarak seçmeli Halk Kültürü dersinin de okutulmasının öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasın önemini kavramasına, onu korumasına, yaşatmasına ve gelecek kuşaklara aktarmasına önemli katkıları olacağı düşünülmektedir.

5. Sınıf öğrenme alanlarından ikincisi olan gösteri sanatları başlığı altında geleneksel çocuk oyun ve oyuncakları ile ilgili kazanımlara yer verilmiş olup bu kazanımlar doğrultusunda her iki kitapta da geleneksel çocuk oyun ve oyuncaklarına dair bulguların yer aldığı görülmüştür.

5. Sınıf öğrenme alanlarından toplumsal uygulamalar başlığı altında yer alan bayramlarla ilgili kazanımlara dair K1. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında sadece milli bayramlara dair bulgular tespit edilmiştir. K5. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında ise milli bayramlara ve dinî bayramlara dair bir bulgu tespit edilememiştir.

5. Sınıf öğrenme alanlarından dördüncüsü olan halk bilgisi başlığı altında mutfak kültürü ile ilgili kazanımlar yer almış olup her iki kitapta da kazanımlara dair bulgular tespit edilmiştir. Ancak kitaplarda Türk mutfağının zenginliği, özel gün yemekleri ve ikramlara dair bir bulguya yer verilmediği görülmüştür.

5. Sınıf el sanatları geleneği öğrenme alanı başlığı altında yer alan geleneksel giyim kuşam ve süslenme, geleneksel giyim kuşamda kullanılan süs öğeleri, motifler ve renklerle ilgili kazanımlar doğrultusunda K1. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında geleneksel giyim kuşama dair sarık unsuruna yer verildiği, geleneksel giyim kuşamda kullanılan süs ögesi olarak da oyaya yer verildiği görülmüştür. K5. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında ise geleneksel giyim kuşama dair çarık, kaftan ve kavuk unsuruna yer verilmiştir. Geleneksel giyim kuşamda süs ögesi, motif ve renklerle ilgili bir bulguya rastlanmamıştır.

5. Sınıf öğrenme alanlarından somut olmayan kültürel mirası koruma öğrenme alanında yer alan kazanımlara dair K1. ve K5. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında herhangi bir bulgu tespit edilememiştir.

Halk Kültürü Dersi Öğretim Programı'nda yer alan 6. sınıf öğrenme alanlarının ilki olan sözlü anlatımlar başlığı altında yer alan bilmece, bulmaca, atasözü ve deyimlerle ilgili

kazanımlar doğrultusunda K2. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında deyimlere yer verildiği ancak bilmece, bulmaca ve atasözleri ile ilgili bir bulguya yer verilmediği tespit edilmiştir. K6. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında deyimlere ve atasözlerine yer verilmiştir. Bilmece ve bulmaca ile ilgili herhangi bir bulgu tespit edilememiştir. K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında da deyimler ve atasözlerinin yer aldığı görülmüş ancak bilmece ve bulmacaya dair bulgunun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

6. Sınıf gösteri sanatları öğrenme alanında yer alan halk müziği, halk çalgıları ve halk oyunları geleneği ile ilgili kazanımlar doğrultusunda K2. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında üflemeli halk çalgıları, vurmali halk çalgıları, tezeneli halk çalgıları ve halk oyunlarından zeybeğe yer verilmiştir. K6. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında da vurmali halk çalgıları, üflemeli halk çalgıları, tezeneli halk çalgıları ve halk oyunlarından zeybeğe yer verildiği görülmüştür. K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında vurmali halk çalgıları, üflemeli halk çalgıları ve Çayda Çıra oyununa yer verilmiştir. Üç kitapta da âşıklık geleneğine dair bir bulgu tespit edilememiştir.

6. Sınıf toplumsal uygulamalar öğrenme alanında yer alan kutlama ve şenlikler ile ilgili kazanımlar doğrultusunda K2., K6. ve K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında kutlamalara dair bulgular tespit edilmiş olup şenliklerle ilgili herhangi bir bulguya yer verilmediği görülmüştür.

6. Sınıf halk bilgisi öğrenme alanında yer alan geleneksel tarım ve hayvancılık ve halk takvimi ile ilgili kazanımlar doğrultusunda K2., K6. ve K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında geleneksel tarım ve hayvancılığa dair bulgulara yer verilmiştir ancak halk takvimi ile ilgili bir bulgu tespit edilememiştir.

6. Sınıf el sanatları geleneği öğrenme alanında yer alan el işi ürünleri ile ilgili kazanımlar doğrultusunda K2. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında herhangi bir bulguya yer verilmediği görülmüştür. K6. ve K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında el işi ürünleri ile ilgili kazanımlar doğrultusunda dokumacılık, örücülük, oyacılık ve işlemecilikle ilgili bulguların varlığı tespit edilmiştir.

6. Sınıf öğrenme alanlarından somut olmayan kültürel mirası koruma öğrenme alanında yer alan kazanımlar doğrultusunda K2., K6. ve K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında bir bulgu tespit edilememiştir.

Halk Kültürü Dersi Öğretim Programı'nda 7. Sınıf sözlü anlatımlar öğrenme alanında yer alan türkü, mani ve ninniler ile ilgili kazanımlar doğrultusunda K3. 7. Sınıf Türkçe

ders kitabında bir bulgu tespit edilememiştir. K7. 7. sınıf Türkçe ders kitabında ise sadece türkülerle ilgili bulgular tespit edilmiştir. Mani ve ninnilerle ilgili bir bulguya yer verilmediği görülmüştür.

7. Sınıf gösteri sanatları öğrenme alanında yer alan seyirlik oyun geleneği ile ilgili kazanımlar doğrultusunda K3. ve K7. 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında herhangi bir bulgu tespit edilememiştir.

7. Sınıf toplumsal uygulamalar öğrenme alanında yardımlaşma ve dayanışma ile ilgili kazanımlara yer verilmiş olup K3. ve K7. 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında bu kazanımlarla ilgili bulguların yer aldığı görülmüştür.

7. Sınıf halk bilgisi öğrenme alanında yer alan halk hukuku ile ilgili (töre (örf), gelenek (anane), görenek (âdet) vb. unsurlar) kazanımlar doğrultusunda K3. 7. Sınıf Türkçe ders kitabında herhangi bir bulgu tespit edilememiş olup K7. 7. sınıf Türkçe ders kitabında ise sadece görenek unsuruna yer verildiği görülmüştür.

7. Sınıf el sanatları geleneği öğrenme alanında yer alan geleneksel meslekler, zanaat ve zanaatçılar ile ilgili kazanımlar doğrultusunda K3. 7. Sınıf Türkçe ders kitabında herhangi bir bulguya yer verilmemiş olup K7. 7. sınıf Türkçe ders kitabında ise dokumacılık ve demircilikle ilgili bulguların varlığı tespit edilmiştir.

7. Sınıf öğrenme alanlarından somut olmayan kültürel mirası koruma öğrenme alanında yer alan kazanımlarla ilgili her iki kitapta da bir bulgu tespit edilememiştir.

Halk Kültürü Dersi Öğretim Programı'nda 8. Sınıf sözlü anlatımlar öğrenme alanında yer alan mit, destan, efsane, hikâye ve fıkralarla ilgili kazanımlar doğrultusunda K4. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında efsanelerle ilgili bulgulara yer verilmiş olup mit, destan, hikâye ve fıkralarla ilgili bir bulgu tespit edilememiştir. K8. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında fıkra ve hikâye ile ilgili bulgulara yer verilmiştir. Ancak mit, destan ve efsane ile ilgili bulgulara yer verilmediği görülmüştür. K10. 8. sınıf Türkçe ders kitabında ise efsane ve destan ile ilgili bulgulara yer verilmiştir. Mit, hikâye ve fıkra ile ilgili bir bulgu tespit edilememiştir.

8. Sınıf gösteri sanatları öğrenme alanında yer alan karagöz, meddah, orta oyunu, kukla vb. geleneksel tiyatro türleri ile ilgili kazanımlar doğrultusunda K4., K8. ve K10. 8. sınıf Türkçe ders kitaplarından sadece K10. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında ortaoyunu ile ilgili bir bulgu tespit edilmiş olup diğer kitaplarda kazanımlara dair bir bulgunun yer

almadığı görülmüştür.

8. Sınıf toplumsal uygulamalar öğrenme alanında yer alan doğum, ad verme, sünnet, evlenme, askere uğurlama, hacca uğurlama, hacı karşılama ve ölüm ile ilgili kazanımlar doğrultusunda K4. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında doğum, evlenme, sünnet ve ölüm unsurlarına dair bulgular tespit edilmiştir. K8. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında ise askere uğurlama ile ilgili bulgulara yer verilmiştir. K10. 8. sınıf Türkçe ders kitabında bu unsurlara dair bir bulgunun varlığı tespit edilememiştir.

8. Sınıf halk bilgisi öğrenme alanında yer alan halk hekimliği geleneği ile ilgili kazanımlar doğrultusunda K4. ve K10. 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında kazanımlara dair bulgulara yer verilmiş olup K10. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında ise halk hekimliği ile ilgili bir bulguya yer verilmediği görülmüştür.

8. Sınıf el sanatları geleneği öğrenme alanında yer alan geleneksel mimarlık ile ilgili kazanımlar doğrultusunda K4. ve K10. 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında kazanımlara dair bulgulara yer verilmiştir. Ancak K10. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında geleneksel mimarlık ile ilgili kazanımlara dair bir bulgu tespit edilememiştir.

8. Sınıf somut olmayan kültürel mirası koruma öğrenme alanında yer alan kazanımlar doğrultusunda Hıdırellez ve Türk Kahvesi Geleneği unsurlarına K4. ve K10. 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer verilmiş olup K8. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında ise sadece Türk Kahvesi Geleneği'ne dair bulgulara yer verildiği görülmüştür. Kitaplarda diğer unsurlara dair bir bulgu tespit edilememiştir.

İncelenen Türkçe ders kitaplarının Halk Kültürü dersi kazanımlarını karşılama bağlamında geliştirilebilir olduğu görülmüştür. Halk Kültürü dersi her sınıf düzeyinde öğrenme alanları ve kazanımlarıyla bir bütün olarak düzenlenmiştir. Her sınıf düzeyinde SOKÜM unsurlarına dair öğrenme alanları ve kazanımları yer almaktadır. Öğrencilerin kültür ve halk kültürü arasındaki ilişkiyi kavramaları ve bu ilişkiyi güçlendirmeleri ve de SOKÜM'ün korunması, yaşatılması ve nesilden nesile aktarılması amacıyla Türkçe dersine eş zamanlı Halk Kültürü dersinin okutulmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma

Çalışmanın sonucuna göre, incelenen Türkçe ders kitaplarının somut olmayan kültürel miras unsurları açısından farklı ve zengin örnekler içerdiği görülmüştür. Kitaplar her sınıf düzeyinde karşılaştırmalı olarak incelenip tartışılmıştır.

K1. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında ve K5. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında “yaşayan insan hazineleri/geleneğin ustaları” ile ilgili bulgulara yer verilmediği görülmüştür. Oysaki insan faktörü çok önemlidir. El sanatları ustaları, halk oyunları ustaları, mahalli sanatçılar vb. kişilere dair kitaplarda yer verilecek bir bulgu öğrencinin zihninde daha çok yer edecek, öğrencinin unutulmaya yüz tutmuş gelenekleri ustalarıyla birlikte tanımalarını sağlayacak, belki de ileride seçeceği mesleğe özenmesine yardımcı olabilecektir.

Her iki kitapta “sözlü gelenekler ve anlatımlar” boyutunun deyimler açısından zengin olduğu görülmüştür. Deyimlerin söz varlığını geliştirme bağlamında önemli bir unsur olduğu düşünüldüğünde kitaplarda deyimlere çokça yer verilmesi kaçınılmazdır. Kitaplarda masallara, efsanelere, atasözlerine, fıkralara, küfürlere, yemin sözlerine, selamlaşma sözlerine, kişi adlarına, yer adlarına, sülâle adlarına, lakaplara, alkışlara, kargışlara, ilahilere, mimiklere yer verilmesi öğrencilerin sözlü geleneğin farkında olmalarını ve onları yaşatmalarına yardımcı olabilecektir. Alanyazında (Artun, 1999) alkış ve kargışların konuşmayı süsleyici, duyguları belirtici, anlatımı güçlendirici dil

ögeleri olduğu vurgulanmaktadır. Kitaplarda ninnilere, manilere, türkülere, ağıtlara, destanlara, tekerlemelere, bilmecelelere yer verilmediği görülmüştür.

K1. ve K5. 5. Sınıf Türkçe ders kitaplarında “gösteri sanatları” ile ilgili unsurlardan halk çalgıları başlığı altında yer alan vurmali halk çalgıları, tezeneli halk çalgıları, yaylı halk çalgıları unsurlarına yer verildiği görülmüştür. K5. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında farklı olarak üflemeli halk çalgılarına da yer verilmiştir. Her iki kitapta halk tiyatrosu başlığı altında yer alan karagöz unsuruna yer verildiği görülmüştür. K5. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında K1.’den farklı olarak pandomim unsuru ile ilgili bir bulgu tespit edilmiştir. Bu halk tiyatrosu unsurları öğrencilerin geleneksel tiyatroyu tanımalarını sağlaması, geleneksel tiyatroyu yaşatmaları bağlamında ve Türk kültürünün devam ettirilmesini sağlayan unsurlar olmaları sebebiyle önemlidir. K1. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında halk oyunları ile ilgili bir bulgu tespit edilememiştir. K5. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında ise halk oyunlarından horona yer verildiği görülmüştür. Oysaki zeybek de halay da başlı başına bir kültürdür ve bu kültürün öğrencilere aktarılması Türkçe ders kitapları ve sosyal bilgiler ders kitapları ile mümkün olmaktadır.

K1. ve K5. 5. Sınıf Türkçe ders kitaplarında “toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler” ile ilgili her iki kitapta da yer verilen unsurlar toplumsal statü ve farklılık ölçütleri, akrabalık tanımı ve biçimi, yemin, and içme ve sözünde durma, nazar, nişan almadır. K1.’de K5.’ten farklı olarak yer verilen unsurlar düğün, bayramlar, türbe ve halk sporları başlığının diğer alt başlığı altında değerlendirmeye aldığımız unsurlardır. K5.’te K1.’den farklı olarak anma günleri, özel günler, töre, yardımseverlik, cirit, güreş, çocuk oyunları ve oyuncaklar unsurları yer almaktadır. Her iki kitapta da gelenek ve göreneğe dair bir bulgu tespit edilememiştir.

K1. ve K5. 5. Sınıf Türkçe ders kitaplarında “doğa ve evrenle ilgili uygulamalar” başlığı altında her iki kitapta da yer verilen unsurlar, konutlar ve yapım teknikleri, fırınlar ve diğer ekmek pişirme yerleri, ibadethaneler ve diğer başlığı altında değerlendirmeye aldığımız unsurlar, halk hekimliği, halk taşımacılığı unsurlarından kara taşımacılığı ve diğer başlığı altındaki unsurlar; halk haberleşme tekniklerinden mektup ve diğer başlığı altındaki unsurlar; halk tarım ve hayvancılığı unsurlarından avcılık, hayvancılık, balıkçılık ve diğer başlığı altındaki unsurlar; halk mutfağı unsurlarından mevsimsel yiyecek saklama biçimleridir. Halk mutfağı ile ilgili unsurlara yer verilmesi halkın yeme-içme kültürünün kitaplar aracılığıyla öğrencilere aktarılmaya çalışıldığını göstermektedir.

K1. ve K5. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında “el sanatları geleneği” ile ilgili her iki kitapta yer verilen unsurlar erkek giyimi alt başlığı altında günlük giyim ve mesleki giyimdir. K1.’de K5.’ten farklı olarak geleneksel mesleklerden demircilik, marangozluk ve oymacılık, dokumacılık, dericilik, hattatlık, nakkaşlık, halk resmi unsurlarına; erkek giyimi alt başlığında yaşlı adam giyimine; süslenme unsurlarından işleme ve oyaya yer verilmiştir. K5.’te K1.’den farklı olarak geleneksel mesleklerden örücülüğe; süslenme unsurlarından kına unsuruna yer verildiği görülmüştür. Bu unsurların varlığı öğrencilerin geleneğin devam etmesini sağlamaları açısından önemli görülmektedir.

İnsanlığın somut olmayan kültürel miras listesine 2008 tarihinden itibaren eklenen unsurlardan “Türk Kahvesi Geleneği”ne her iki kitapta yer verildiği görülmüştür. Kahve kültürünün öğrencilerde yerleşmesi bakımından bu unsurun varlığı önemlidir.

K2., K6. ve K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında “yaşayan insan hazineleri/geleneğin ustaları” ile ilgili bulgulara yer verilmediği tespit edilmiştir.

Kitaplarda en çok yer verilen unsur “sözlü gelenekler ve anlatımlar” unsurudur. Sözlü gelenekler ve anlatımlar unsurlarından en çok yer verilen unsur ise deyimlerdir. Deyimler dışında efsanelere, selamlaşma sözlerine, argo sözlere, fıkralara, yemin sözlerine, kişi adlarına, yer adlarına, lakaplara, türkülere, ağıtlara, alkışlara, jest ve mimiklere, bunun dışında kalan ve diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz unsurlara yer verilmiştir. Ninni, mani, fıkra vb. unsurların kitaplarda yer almaması öğrencilerin günlük hayatında bu unsurları az kullanmasına ve bu unsurların gerektiği gibi yaşatılmamasına neden olacaktır. Alanyazında (Karadağ, 1995) fıkralarda halkın ortak yaratma gücünden kaynaklanan estetik biçimde ince bir mizaha, keskin bir alaya veya erdemli bir yoruma rastlandığı vurgulanmaktadır.

K2. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında “gösteri sanatları” ile ilgili unsurlardan başlığı altında yer alan vürmalı halk çalgıları, tezeneli halk çalgıları, üflemeli halk çalgıları, zeybek, karagöz, kukla ve ortaoyunu unsurlarına yer verildiği görülmüştür. K6. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında “gösteri sanatları” ile ilgili unsurlardan vürmalı halk çalgıları, üflemeli halk çalgıları, tezeneli halk çalgıları, müzikal, zeybek tespit edilmiştir. Kitapta halk tiyatrosu unsurlarından geleneksel tiyatro türlerine yer verilmediği görülmüştür. K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında “gösteri sanatları” ile ilgili kına geceleri, düğün eğlenceleri, vürmalı halk çalgıları, üflemeli halk çalgıları ve karagöz unsuruna yer verildiği görülmüştür. Halk oyunları unsurlarına yer verilmemesi öğrencilerin bu unsurlara

yabancı kalmalarına, oyunların nerede, nasıl, hangi çalgı türleriyle çalınıp oynandığına dair bilgi sahibi olamamasına bilgi sahibi olamayınca da bu kültürü yaşatamamalarına sebep olacaktır.

K2., K6. ve K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında “toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler” ile ilgili yer verilen unsurlar doğum sonrası, düğün, özel günler, ölüm, bayramlar, yıl dönümleri, nazar, rüya, sihir-büyü, fal- kehanet, uğur, gelenek, görenek, yemin, and içme ve sözünde durma, konuk ağırlama, yardımseverlik, toplumsal statü ve farklılık ölçütleri, akrabalık tanımı ve biçimi, güreş, nişan alma ve çocuk oyuncakları unsurlarıdır. Kitaplarda nazar, uğur, fal- kehanet, sihir- büyü ile ilgili bulgulara yer verilmesi toplumda kabul gören uygulamaların kitaplar aracılığıyla da yaşatılmasına katkı sağlayacaktır.

K2., K6. ve K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında “doğa ve evrenle ilgili uygulamalar” başlığı altında yer verilen unsurlar halk hekimliği, halk mimarisi, halk taşımacılığı, halk haberleşme teknikleri, halk tarım ve hayvancılığı, halk mutfağı, peri, hızır; kıyamet sonrası ve halk meteorolojisi unsurlarıdır. Halk hekimliği ile ilgili bulgulara kitapta yer verilmesi öğrencilerin günlük hayatında da bu bilgileri kullanmasına ve bu şekilde halk hekimliği geleneğini yaşatmalarına olanak verebilir. Kitaplarda halk botaniği, halk biyolojisi, halk matematiği, halk baytarlığı ve zoolojisi unsurlarına yer verilmediği görülmüştür.

K2., K6. ve K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında “el sanatları geleneği” başlığı altında yer verilen unsurlar, geleneksel mesleklerden demircilik, dericilik, marangozluk ve oymacılık, dokumacılık, örücülük, oyacılık, ebruculuk, hattatlık, nakkaşlık, halk resmi ve işlemeciliktir. Kitapların geleneksel meslekler bağlamında zengin olduğu görülmüştür. Giyim-kuşam ve süslenmeden kadın giyimi alt başlığı altında diğer unsuruna ve erkek giyimi alt başlığı altında çocuk giyimi, yaşlı adam, tören giyimi, mesleki giyim, diğer unsuruna yer verilmiştir. Süslenme unsurlarına kitaplarda yer verilmediği tespit edilmiştir. Süslenme unsurlarının kitaplarda yer almaması öğrencilerin aslında günlük hayatta kullandıkları ancak kültürel alt yapısını bilmedikleri unsurların önemini anlayıp onları aktarma konusunda eksiklik yaşayabileceklerinin bir göstergesidir.

İnsanlığın somut olmayan kültürel miras listesine 2008 tarihinden itibaren eklenen unsurlardan Nevruz ve Türk Kahvesi Geleneği de kitaplarda yer verilmiştir. Nevruz

Bahar Bayramı olarak kutlanır ve Türklerin Ergenekon'dan çıkış günüdür. Bu bağlamda kitapta yer alması öğrencilerin Nevruz'u yaşatma konusunda duyarlı olmalarını sağlayacaktır.

K3. ve K7. 7. Sınıf Türkçe ders kitabı somut olmayan kültürel miras unsurları açısından incelenmiş olup kitaplarda “yaşayan insan hazineleri/geleneğin ustaları” ile ilgili bulgulara yer verilmediği tespit edilmiştir. Kitaplarda en çok yer verilen unsurun “sözlü gelenekler ve anlatımlar” olduğu görülmüştür. Sözlü gelenekler ve anlatımlar unsurlarından efsanelere, masallara, deyimlere, yemin sözlerine, selamlaşma sözlerine, kişi adlarına, yer adlarına, sülale adlarına, argo sözlere, lakaplara, türkülere, tekerlemelere, bilmecelere, alkışlara, kargışlara ve diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz unsurlara, jestlere ve mimiklere yer verilmiştir. Alanyazında (Sakaoğlu, 2002a) masalların kültürün ve değerlerin aktarımına aracılık ettikleri vurgulanmıştır. Tekerleme, bilmece gibi unsurların varlığı, öğrencilerin günlük hayatta kullandıkları bu unsurların kitaplar aracılığıyla da kendilerine aktarılmış olması sebebiyle sözlü gelenek aktarımını yapmalarını kolaylaştıracaktır.

K3. 7. Sınıf Türkçe ders kitabında “gösteri sanatları” ile ilgili unsurlardan vurmali halk çalgıları, tezeneli halk çalgıları, üflemeli halk çalgıları ve karagöz unsuruna yer verildiği görülmüştür. Halk oyunları unsurları ile ilgili herhangi bir bulgu tespit edilememiştir. K7. 7. Sınıf Türkçe ders kitabında “gösteri sanatları” ile ilgili unsurlardan vurmali halk çalgıları ve halk tiyatrosu başlığı altında yer alan diğer unsur içinde değerlendirdiğimiz unsurlara yer verildiği görülmüştür. Oysaki kitaplarda bu unsurlara yer verilmesi halk oyunlarının çıkış hikâyeleri, halk oyunu kıyafetleri, yöreleri öğrencilerin bir yerin kültürü hakkında bilgi edinmelerini ve belki de bunlara ilgi duyarak halk oyunu oynamalarını, halk oyunları ile ilgili çalışmalar yapmalarını sağlayabilecektir.

“Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler” ile ilgili kitapta yer alan unsurlar düğün, bayramlar, özel günler, türbe-yatır, sihir-büyü, fal-kehanet, özel günler ve diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz pazarlar, yardımseverlik, yemin, and içme ve sözünde durma, toplumsal statü ve farklılık ölçütleri, akrabalık tanımı ve biçimi, cirit, güreş, nişan alma, çocuk oyunları ve bu gruba dâhil olmayıp diğer başlığı altında değerlendirmeye aldığımız unsurlardır. Kitaplarda cirit ve güreşin yer alması ata sporlarımızın kitaplar aracılığıyla öğrencilere aktarılması hususunda önemlidir.

K3. ve K7. 7. Sınıf Türkçe ders kitaplarında “doğa ve evrenle ilgili uygulamalar” başlığı altında yer alan unsurlar halk ilaçları, konutlar ve yapım teknikleri, çeşmeler, ibadethaneler, mektup, avcılık, hayvancılık, balıkçılık ve yerel bilgi ve becerilerle üretilen yemekler unsurlarıdır. K7. 7. Sınıf Türkçe ders kitabında mitik, şamanik, kozmogonik, eskatolojik halk inanışlarından cin, enkebut, karabasan unsurlarına da yer verildiği görülmüştür. Bu unsurların toplumsal hayatta var olması ve kitaplarda yer bulması öğrencilerin bu unsurlarla ilgili uygulamaları bilip tanımaları ve korumalarını sağlayacaktır. Kitaplarda halk mimarisi unsurlarına çokça yer verildiği görülmüştür. Öğrencilerin çevresindeki yapıları kitaplar yolu ile de tanınması memnuniyet vericidir.

K3. 7. Sınıf Türkçe ders kitabında “el sanatları geleneği” başlığı altında yer verilen unsurlar, giyim-kuşam ve süslenmeden erkek giyimi alt başlığı altında çocuk giyimi unsurudur. Geleneksel meslekler ve süslenme unsurlarına kitapta yer verilmediği görülmüştür. Bu unsurların kitapta yer almamış olması büyük bir eksiklik olarak görülmektedir çünkü bu unsurlar unutulmaya yüz tutmaktadır ve kültür aktarımı yapılması konusunda ders kitaplarında yer almaması öğrencilerde bu unsurların silinip gitmesine yol açabilecektir. K7. 7. Sınıf Türkçe ders kitabında “el sanatları geleneği” başlığı altında yer verilen unsurlar demircilik, dokumacılık, örücülük, oyacılık, işlemecilik ve diğer başlığı altındaki unsurlar, kadın giyimi alt başlığı altında genç kız giyimi, erkek giyimi alt başlığı altında diğer unsuru, süslenmeden oya unsurudur. Oya unsuru geleneğin devamı için önemli bir unsurdur. Bu unsurun kitapta yer alması öğrencilerin geleneksel kültürü unutmamasını sağlayacak ve bu unsuru gelecek kuşaklara aktarmalarına yardımcı olabilecektir.

K4. 8. Sınıf Türkçe ders kitabı somut olmayan kültürel miras unsurları açısından incelenmiş olup SOKÜM’ün bütün unsurlarına kitapta yer verildiği görülmüştür. Kitapta “yaşayan insan hazineleri/geleneğin ustaları” ile ilgili bulgulara da yer verilmiştir. K8. ve K10. 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarında “yaşayan insan hazineleri/geleneğin ustaları ile ilgili bir bulgu tespit edilememiştir. Kitaplarda sözlü gelenekler ve anlatımlar unsurlarından efsanelere, menkıbelere, destanlara, masallara, fıkralara, deyimlere, atasözlerine, yemin sözlerine, selamlaşma sözlerine, kişi adlarına, yer adlarına, sülâle adlarına, lakaplara ve diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz unsurlara, ninnilere, manilere, türkülere, tekerlemelere, alkışlara, kargışlara ve diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz unsurlara; sözlü anlatımın yardımcı unsurlarından jestlere ve mimiklere yer verilmiştir. Alanyazında (Ekici, 2002) destanların millî

değerleri, şahsî değerlerin üstünde tuttuğu vurgulanmıştır. Kitapların sözlü gelenekler ve anlatımlar açısından zengin olması öğrencilerin günlük hayatta da bunları kullanmasından dolayı destekleyici olmaktadır ve sözlü gelenek kültürünü yaşatmalarını ve aktarmalarını kolaylaştırmaktadır.

K4. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında “gösteri sanatları” ile ilgili unsurlardan halk müziği başlığı altında yer alan türkü türleri ve ezgileri; halk çalgıları başlığı altında yer alan vurmali halk çalgıları, tezeneli halk çalgıları, üflemeli halk çalgıları, yaylı halk çalgıları; halk tiyatrosu başlığı altında yer alan diğer unsurunda değerlendirdiğimiz temsile yer verildiği görülmüştür. Geleneksel halk tiyatrosu unsurlarına yer verilmemesi 8. Sınıf öğrencileri için önemli bir eksiklik oluşturabilir ve içinde bulunan gelişim çağı itibarıyla öğrencilerin bu unsurlardan uzaklaşmalarına sebep olabilir. Kitapta halk oyunları başlığı altında da köçek unsurunun varlığı tespit edilmiştir. Farklı bir örnek olması bağlamında bu unsur öğrencilerin dikkatini çekip bu unsura ilgi duymalarını sağlayabilir. K8. Dörtel Yayıncılık 8. Sınıf Türkçe ders kitabında “gösteri sanatları” ile ilgili bir unsur tespit edilememiştir. Kitapta bu bölümle ilgili herhangi bir bulgunun yer almaması geleneğin devamı için önemli bir eksiklik olarak düşünülmektedir. K10. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında “gösteri sanatları” ile ilgili yer verilen unsurlar vurmali halk çalgıları, üflemeli halk çalgıları, tezeneli halk çalgıları, halay ve ortaoyunudur.

K4. 8. Sınıf Türkçe ders kitabının toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler ile ilgili unsurlar bağlamında çok zengin olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin kültürel alt yapısını hazırlamak adına kitapta farklı örnekler sunulmuş olması memnuniyet vericidir. K8. ve K10. 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarında toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler ile ilgili yer verilen unsurlar askere gitme, gurbete çıkma, bayramlar, yıl dönümleri, özel günler, yemin, and içme ve sözünde durma, konuk ağırlama, yardımseverlik, toplumsal statü ve farklılık ölçütleri, akrabalık tanımı ve biçimi, güreş, nişan alma ve çocuk oyuncakları unsurlarıdır. Askere gitme ile ilgili bir ritüelin öğrencinin günlük hayatında karşılaşılabileceği bir durum olması sebebiyle kitapta da yer alması destekleyicidir.

K4., K8. ve K10. 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarında doğa ve evrenle ilgili uygulamalar başlığı altında Tanrı ve hızır, halk hekimliği, halk takvimi ve meteorolojisi, halk botaniği, halk matematiği, halk mimarisi, halk taşımacılığı, halk haberleşme teknikleri, halk tarım ve hayvancılığı, halk mutfağı unsurları yer almaktadır. Gelişen teknolojiyle birlikte sosyal medyanın ve telefonların önem kazanması nedeniyle geleneksel

haberleşme teknikleri önemini yitirmektedir. Bu bağlamda kitaplarda mektup unsuruna yer verilmesi öğrencilerin geleneksel haberleşme tekniklerinden de haberdar olmasını sağlamaktadır. Halk ekonomisi unsurlarına yer verilmesi kırsal kesimdeki öğrenciler için kendi yaşamıyla karşılaştırma yapma açısından faydalı olacaktır. Şehirde yaşayan öğrencilerin de imece, takas gibi usulleri kitaptan öğrenip tanımlarını, yaşatmalarını sağlayacaktır.

K4., K8. ve K10. 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarında “el sanatları geleneği” başlığı altında yer verilen unsurlar, geleneksel meslekler başlığı altında demircilik, marangozluk ve oymacılık, dokumacılık, örücülük, işlemecilik, kalaycılık, tenekecilik ve diğer başlığı altındaki unsurlar ve diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz unsurlar; giyim-kuşam ve süslenmeden kadın giyimi başlığı altında diğer unsuru ve erkek giyimi alt başlığı altında çocuk giyimi, yaşlı adam, mesleki giyim ve diğer unsurdur. Süslenme unsurlarından sürme, kına, küpe, bilezik, işleme ve diğer başlığı altında değerlendirdiğimiz unsurlara yer verildiği görülmüştür. Kına unsuru, kına geceleri ve asker uğurlamanın önde gelen uygulamalarından olması sebebiyle önemlidir.

İnsanlığın somut olmayan kültürel miras listesine 2008 tarihinden itibaren eklenen unsurlardan “Türk Kahvesi Geleneği”ne de kitaplarda yer verilmiştir.

5.2. Sonuç

Somut olmayan kültürel miras, kültürel mirasın manevi yönünü oluşturan, kuşaktan kuşağa aktarılan bilgi, beceri, uygulamalardır. Somut olmayan kültürel mirasın korunması, yaşatılması, aktarılması önemlidir. Bu bağlamda ders kitaplarına büyük görevler düşmektedir. Çünkü SOKÜM aktarımının yapılabileceği en güçlü kaynaklardan biri ders kitaplarıdır. Türkçe dersinin de zorunlu ders olması sebebiyle SOKÜM aktarımını yapma konusunda önemli olduğu görülmektedir.

Çalışmada 2016-2017 ve 2017-2018 Eğitim Öğretim Dönemlerinde okutulan ulaştığımız on tane Türkçe ders kitabı incelenmiştir. Kitaplar nitel desende doküman incelemesi yöntemiyle değerlendirilmiştir.

Kitaplarda yaşayan insan hazineleri/geleneğin ustaları ile ilgili bulgunun yer aldığı tek kitap K4. 8. Sınıf Türkçe ders kitabıdır. Millî Kültür teması altında yer alan Neşet Ertaş

adlı metinde bu bulgunun varlığı tespit edilmiştir. İncelenen diğer ders kitaplarında yaşayan insan hazineleri/geleneğin ustaları ile ilgili bir bulguya yer verilmediği görülmüştür.

Kitaplarda en çok yer verilen SOKÜM unsuru sözlü gelenekler ve anlatımlardır. Sözlü gelenekler ve anlatımlar unsurları ile ilgili K1. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında 494 tane, K2. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında 224 tane, K3. 7. Sınıf Türkçe ders kitabında 235 tane, K4. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında 456 tane, K5. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında 284 tane, K6. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında 435 tane, K7. 7. Sınıf Türkçe ders kitabında 405 tane, K8. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında 594 tane, K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında 592 tane, K10. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında 624 tane bulgu tespit edilmiştir. Sözlü gelenekler ve anlatımlar unsurlarına en çok yer verilen kitap K10. 8. Sınıf Türkçe ders kitabıdır. En az yer verilen kitap ise K6. 6. Sınıf Türkçe ders kitabıdır. Kitaplar SOKÜM'ün sözlü gelenekler ve anlatımlar unsurları açısından zengindir. Bu unsurların çoğunluğunu deyimler oluşturmaktadır.

SOKÜM'ün gösteri sanatları boyutu ile ilgili K1. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında 6 tane, K2. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında 8 tane, K3. 7. Sınıf Türkçe ders kitabında 4 tane, K4. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında 14 tane, K5. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında 28 tane, K6. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında 19 tane, K7. 7. Sınıf Türkçe ders kitabında 2 tane, K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında 6 tane, K10. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında 8 tane bulgu tespit edilmiştir. K8. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında ise gösteri sanatları ile ilgili bir bulgu tespit edilememiştir. Gösteri sanatları unsurlarına en çok yer verilen kitap K5. 5. Sınıf Türkçe ders kitabı iken en az yer verilen kitap K7. 7. Sınıf Türkçe ders kitabıdır.

SOKÜM'ün toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler boyutu ile ilgili K1. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında 215 tane, K2. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında 52 tane, K3. 7. Sınıf Türkçe ders kitabında 42 tane, K4. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında 138 tane, K5. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında 74 tane, K6. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında 97 tane, K7. 7. Sınıf Türkçe ders kitabında 89, K8. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında 92, K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında 154, K10. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında 108 tane bulgu tespit edilmiştir. Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler unsurlarına en çok yer verilen kitap K1. 5. Sınıf Türkçe ders kitabıdır. En az yer verilen kitap ise K3. 7. Sınıf Türkçe ders kitabıdır. Kitaplarda en çok yer verilen toplumsal uygulama, ritüel ve şölen unsuru toplumsal statü ve farklılık ölçütleridir.

SOKÜM'ün doğa ve evrenle ilgili uygulamalar boyutu ile ilgili K1. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında 80 tane, K2. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında 47 tane, K3. 7. Sınıf Türkçe ders kitabında 54 tane, K4. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında 207 tane, K5. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında 58 tane, K6. Türkçe ders kitabında 55 tane, K7. 7. Sınıf Türkçe ders kitabında 62 tane, K8. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında 52 tane, K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında 47 tane, K10. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında 72 tane bulgu tespit edilmiştir. Doğa ve evrenle ilgili uygulamalar unsurlarının en çok yer aldığı kitap K4. 8. Sınıf Türkçe ders kitabıdır. En az yer aldığı kitaplar ise K2. 6. Sınıf Türkçe ders kitabı ve K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitabıdır. Bu bölümle ilgili kitaplarda diğer unsurlara göre en çok yer verilen unsur halk mimarisidir.

SOKÜM'ün el sanatları geleneği boyutu ile ilgili K1. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında 22 tane, K2. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında 7 tane, K3. 7. Sınıf Türkçe ders kitabında 1 tane, K4. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında 39 tane, K5. 5. Sınıf Türkçe ders kitabında 13 tane, K6. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında 29 tane, K7. 7. Sınıf Türkçe ders kitabında 15 tane, K8. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında 12 tane, K9. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında 11 tane, K10. 8. Sınıf Türkçe ders kitabında 10 tane bulgu tespit edilmiştir. El sanatları geleneği ile ilgili en fazla unsurun yer aldığı kitap K4. 8. Sınıf Türkçe ders kitabı, en az unsurun yer aldığı kitap ise K3. 7. Sınıf Türkçe ders kitabıdır.

Ders kitaplarından elde edilen sonuçlardan biri de “diğer” unsuru alt başlığında değerlendirdiğimiz unsurlardır. “Diğer” alt başlığı altında değerlendirdiğimiz unsurlara kitaplarda genel olarak yer verildiği görülmüştür.

Ders kitaplarında sözlü gelenekler ve anlatımlar unsurlarına, gösteri sanatları ve el sanatları geleneği unsurlarına göre daha geniş yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kitaplardan elde edilen bir başka sonuç insanlığın somut olmayan kültürel mirası listesine 2008 tarihinden itibaren eklenen unsurlardan “Türk Kahvesi Geleneği”ne kitaplarda çokça yer verilmiş olmasıdır. Bu durum Türk milletinin içecek konusunda kahve kültüründen vazgeçmediğini ve bu geleneği sürdürdüğünü göstermektedir.

Son olarak söylenebilir ki Türkçe ders kitaplarının amacı elbette SOKÜM'e hizmet etmek değildir. Ancak öğrencilerin kültürü yaşaması, yaşatması, gelecek kuşaklara aktarması bağlamında Türkçe dersinin önemi kaçınılmazdır. Türkçe dersi zorunlu ders olması sebebiyle de öğrencilere kültür aktarımının yapılabileceği güçlü bir kaynak olarak görülmektedir. Çalışmada incelenen ders kitapları göstermiştir ki Türkçe ders

kitapları SOKÜM bağlamında önemli ve özgün örnekler içermektedir. Fakat Türkçe dersinin asıl amacı bu olmamakla birlikte Türkçe dersine eş zamanlı Halk Kültürü dersinin de bütün okullarda okutulması gereği ortaya çıkmıştır.

Çalışma alanında yeni bir konu olduğu için bundan sonraki çalışmalara kaynaklık edebileceği düşünülmektedir. Daha önce Türkçe ders kitapları ile ilgili böyle bir tez çalışmasının yapılmamış olması alana bir katkı olarak görülmektedir. Ders kitaplarının SOKÜM bağlamında ayrıntılı olarak incelendiği bu çalışma ile SOKÜM alanında farklı projeler yapılabilir.

5.3. Öneriler

Çalışmada incelenen ders kitaplarında somut olmayan kültürel miras ifadesinin yer almadığı görülmüştür. Bu ifadenin doğrudan kullanılarak öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasın ne olduğunu öğrenmeleri sağlanmalıdır.

Ders kitaplarında diğer unsurlara göre daha az yer verilen yaşayan insan hazineleri/geleneğin ustaları ile ilgili unsurlara daha fazla yer verilebilir.

Sözlü gelenekler ve anlatımlar açısından –çoğu deyim olmakla birlikte- zengin olan ders kitaplarında ninni, mani, bilmece, masal, türkü konularının geçtiği metinler işlenirken öğrencilerden bu unsurlarla ilgili büyüklerinden, yakın çevresinden derlemeler yapması istenebilir. Böylece öğrenciler öğrendiklerini ders dışına da aktarmış olacak, SOKÜM’ün yaşatılmasına katkı sağlayacaklardır.

Gösteri sanatları unsurlarının ders kitaplarında sayıca az olduğu göz önünde bulundurulursa bu unsurlara kaynaklık edecek metinlerin kitaplarda daha çok yer edinmesi önerilebilir. Bununla birlikte Karagöz, pandomim gibi halk tiyatrosu unsurlarının aktarımı için öğrenciler tiyatroya götürülebilir, okullarda gösteriler yapılması sağlanabilir, bu geleneğin ustaları ile öğrenciler tanıştırılıp konuşturulabilir. Belki bu şekilde onlara ileride meslek seçimi konusunda yardımcı olunabilir. Halk oyunları unsuru için ise okullarda kutlanan millî bayramlarda her dönem için farklı bir yöreye ait halk oyunu gösterisi hazırlama önerisi sunulabilir.

Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler unsurunun yelpazesi çok geniştir. Öğrencilerin bu unsurları yaşatabilmesi ve gelecek kuşaklara aktarabilmesi için öğrencinin günlük hayatından örnekleri sınıfa getirmesi istenebilir. Örneğin, düğün,

doğum, bayram, askere gitme vb. unsurlarla ilgili derleme yapıp sınıfta arkadaşlarına bir sunum yapması istenebilir.

Doğa ve evrenle ilgili uygulamalar başlığı altında da birçok unsur yer almaktadır. Örneğin, halk haberleşme tekniklerinden mektubun öğrencilerde kültür aktarımının sağlanması bağlamında kullanılması için uzaktaki bir arkadaşına veya akrabasına her ay bir mektup yazması istenebilir. Halk hekimliği ile ilgili uygulamaların aktarımı için halk hekimleri olarak görülen kişiler ziyaret edilebilir. Kitaplarda bu bölümle ilgili halk biyolojisi, halk baytarlığı ve zoolojisi ile ilgili bulguya yer verilmediği görülmüş olup bu unsurlarla ilgili metinlere kitaplarda yer verilebilir.

El sanatları geleneği unsurlarının yaşatılması ve aktarılması için öğrencilerden geleneksel meslekleri devam ettiren kişileri yakın çevresinden araştırmaları ve onlarla bir röportaj yapmaları istenebilir. Giyim ve süslenme unsurları ile ilgili de bir araştırma yaptırılıp geleneksel kıyafetleri ve süslenme unsurlarını (örneğin oya) sınıfta sergilemeleri istenebilir.

SOKÜM'ün yaşatılması, korunması, gelecek kuşaklara aktarılması adına Türkçe ders kitapları içerik olarak daha da geliştirilebilir. Bununla birlikte Türkçe dersinin asıl amacı SOKÜM'e hizmet olmadığı için Türkçe dersine eş zamanlı Halk Kültürü dersinin de bütün ortaokullarda okutulması sağlanmalıdır. Böylece öğrenciler kültür ve halk kültürü arasındaki ilişkiyi daha iyi kavrayabilecek, somut olmayan kültürel mirasın korunması, yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılması konusunda daha bilinçli olacaklardır. Halk Kültürü Dersi Öğretim Programı'nın öğrenme alanları ve kazanımları ile öğrenciler farklı etkinliklere yönelebilecek, iki ders saatini verimli bir şekilde geçirebileceklerdir.

KAYNAKÇA

- Ağın Haykır, H., Kaplan, H., Kıryar, A., Tarakcı, R. ve Üstün, E. (2017). *Ortaokul Türkçe 5 ders kitabı*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Akcaoğlu, C. (2017). *Somut olmayan kültürel miras ve yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanımı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü: Ankara.
- Aksoy, Ö. A. (1981). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü*. Ankara: İnkılap Kitabevi.
- Altunsabak, E. (2016). *Somut olmayan kültürel mirasın kuşaktan kuşağa aktarımı ve gençlik; Kars ili örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Aral, A. E. (2016). “Hayat Bilgisi” ve “Halk Kültürü” dersleri üzerinden kültür koruma yaklaşımlarının karşılaştırmalı değerlendirmesi. *Milli Folklor Dergisi*. 112, 107-119. Erişim adresi: <http://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=112&Sayfa=107>
- Arhan, S., Başar, S. ve Demirel, T. (2017). *İlköğretim Türkçe 8 ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Artun, E. (1999). Günümüz Adana âşıklık geleneğinde alkış-kargış (kara alkış). *III. Çukurova Halk Kültürü Bilgi Şöleni (Sempozyumu)-Bildiriler*, Adana: Adana Valiliği Yayınları.
- Ayan, T. (2015). *Beydili köyünün (Ankara- Nallıhan) somut olmayan kültürel mirası üzerine bir inceleme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Boratav, P. N. (1992). *100 soruda Türk halk edebiyatı*. İstanbul: Bilgesu Yayıncılık.
- Bozkurt, B. Ü. ve Canlı, S. (2017). *İlköğretim Türkçe 6. sınıf ders kitabı*. Ankara: Başak Yayınları.
- Coşkun, H. (1996). Eğitim teknolojisi ve kültürlerarası eğitim bağlamında ilköğretim ikinci sınıf Türkçe ve Almanca ders kitaplarının içerik sorunları, *Türkiye’de ve Almanya’da ilköğretim ders kitapları*, Ankara: Türk Alman İşleri Kurulu Yayın Dizisi.
- Demirel, A. ve Özbay, V. (2016). *İlköğretim Türkçe 8 ders kitabı*. Ankara: Dikey Yayıncılık.

- Ekici, M. (2002). Destan araştırma ve incelemelerinde kullanılan bazı terimler hakkında-I-. *Millî Folklor Dergisi*, 53. Erişim adresi: <http://millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=53&Sayfa=24>
- Elçin, Ş. (2004). *Halk edebiyatına giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Erdal, N. (2016). *İlköğretim Türkçe 6 ders kitabı*. Ankara: Dörtel Yayıncılık.
- Erdal, N. (2017). *İlköğretim Türkçe 8 ders kitabı*. Ankara: Dörtel Yayıncılık.
- Göçer, A. (2012). Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. *Türk Dili*, 729, 50-57.
- Gökalp, Z. (1975). *Türkçülüğün esasları*. İstanbul: Sebil Matbaacılık.
- Gürkan, B. (2015). *Sosyal bilgiler ders kitaplarının somut olmayan kültürel miras açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Adana.
- Karadağ, M. (1995). Türk halk edebiyatı anlatı türleri. Ankara: Karşı Yayınları.
- Kaşgarlı Mahmud. (2005). *Divânü Lugâti't-Türk*. İstanbul: Kabcacı Yayınevi.
- Kutlu, M. (2009). Somut olmayan kültürel mirasın korunmasında eğitime yönelik ilk adım: halk kültürü dersi. *Millî Folklor Dergisi*, 82, 13-18. Erişim adresi: <http://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=82&Sayfa=10>
- MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. *İlköğretim halk kültürü (6. Sınıf) dersi öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü, 2006.
- MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü. *Halk kültürü dersi öğretim programı (ortaokul ve imam hatip ortaokulu 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Genel Müdürlüğü, 2018.
- MEB. (2018). *Türkçe dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: MEB Yayınları.
- Mete, F., Candegir, Ü. ve Koca, T. (2017). Somut olmayan kültürel miras: ferfene (Ankara örneği). *Millî Folklor Dergisi*, 114, 100-111. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/profile/Uemmueguelsuem_Candeger/publication/318405385_SOMUT_OLMAYAN_KULTUREL_MIRAS_FERFENE_ANKARA_ORNEGI_Intangible_Cultural_Heritage_Ferfene_Ankara_Sample/links/5967e8f60f7e9b8091859011/SOMUT-OLMAYAN-KUeLTUeREL-MIRAS-FERFENE-ANKARA-OeRNEGI-Intangible-Cultural-Heritage-Ferfene-Ankara-Sample.pdf
- Moran, B. (1999). *Türk romanına eleştirel bir bakış 2*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Muştu, G., Sümer, F. K. ve Şengül, S. (2017). *Ortaokul Türkçe 6 ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.

- Oğuz, M. Ö. (2009). *Somut olmayan kültürel miras nedir?* İstanbul: Geleneksel Yayıncılık.
- Oğuz, M. Ö. (2013). *Somut olmayan kültürel miras nedir?* (İkinci Baskı). İstanbul: Geleneksel Yayıncılık.
- Oğuz, M. Ö. (2004). *Somut olmayan kültürel mirasın müzelenmesi sempozyumu bildirimleri*, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayını.
- Oğuz, M. Ö. (2007). Unesco, kültür ve Türkiye. *Milli Folklor Dergisi*, 73, 5-11.
Erişim adresi:
<http://www.millifolklor.com/Dosyalar/963dc39dfa884b69827e77822396ef02.pdf>
- Oğuz, M. Ö. (2009). Somut olmayan kültürel miras ve kültürel ifade çeşitliliği. *Milli Folklor Dergisi*, 82, 6-12.
Erişim adresi: <http://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=82veSayfa=3>
- Oğuz, M. Ö. (2013). Terim olarak somut olmayan kültürel miras. *Milli Folklor Dergisi*, 100, 5-13. Erişim adresi:
<http://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=100veSayfa=2>
- Oğuz, M. Öcal, Ekici, M., Aça, M., Arslan, M., Düzgün, D., Akarpınar R., Ögüt Eker, G., Ercan, M., Saltık Özkan, T. (2014), *Türk halk kitabı el kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Oğuz, M. Öcal (2017). Onuncu yılında somut olmayan kültürel miras listeleri: görünürlük, değerlilik ve güvenilirlik. *Millî Folklor Dergisi*, 116, 5-17. Erişim adresi: <http://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=116veSayfa=5>
- Okur, A. (2013). Millî kültür ve folklorun Türkçe ders kitapları aracılığıyla aktarımı. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, 11, 877-904.
- Pehlivan, A. (2015). *Açık ve örgün eğitim sosyal bilgiler ders kitapları ve öğretim programında somut olmayan kültürel miras öğelerinin incelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Eskişehir.
- Polat, Z., Tetik, N., Türker, H. Ve Zorlu, N. (2016). *Ortaokul öğretmen kılavuz kitabı (5. sınıf)*. Ankara: MEB Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (2002a). *Gümüşhane ve Bayburt masalları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sarbay, A. (2016). *İlköğretim Türkçe 7 ders kitabı*. İstanbul: Meram Yayınları.
- UNESCO. (1982). Mexico City declaration on culturalpolicies: World conference on culturalpolicies, Mexico City, 26 July - 6 August 1982, <http://unesdoc.unesco.org>, (2010, Mart 23).

Yıldırım, A.ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (6. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, R. (2017). *İlköğretim Türkçe 7 ders kitabı*. Ankara: Ez-De Yayıncılık.

Yılmaz, A. (2012). İlköğretim okulları seçmeli halk kültürü dersi öğretim programlarının sınıflar düzeyinde karşılaştırılması. *Millî Folklor Dergisi*. 93, 112-124. Erişim adresi:
<http://www.millifolklor.com/PdfViwer.aspx?Sayi=93&Sayfa=109>

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Soyad, Ad: GÜRBÜZ, Yıldız

Doğum Yeri ve Tarihi: DENİZLİ/Beyağaç- 01.04.1994

Eposta: yildiz_gurbuz@hotmail.com

Telefon: 05310105847

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lise: Beyağaç Çok Programlı Anadolu Lisesi - 2011

Ön Lisans: Anadolu Üniversitesi AÖF Adalet Bölümü - 2014

Lisans: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü - 2015

Yüksek Lisans: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı - 2019